תלמוד בבלי · אחרונים

כרם יהושע לאנג

רבי יהושע לאנג

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

כרם יהושע לאנג

רבי יהושע לאנג

מקור הטקסט: דיקטה · רישיון: CC BY-SA 4.0

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/כרם-יהושע-לאנג/
הקובץ נוצר ב־20 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

סנהדרין 6
דף ב. 6
דף ב: 12
דף ג. 13
דף ג: 14
דף ד. 15
דף ד: 16
דף ה: 18
דף ו. 19
דף ו: 19
דף ח. 20
דף ח: 22
דף ט. 23
דף י. 24
דף יא. 26
דף יא: 26
דף יב. 27
דף יד. 29
דף טו. 30
דף טז. 35
דף טז: 37
דף יז. 37
דף יח. 38
דף יח: 39
דף יט. 42
דף יט: 43
דף כא. 44
דף כא: 46
דף כב: 47
דף כג. 48
דף כג: 48
דף כד. 49
דף כה. 49
דף כו. 52
דף כו: 52
דף כז. 53
דף כח. 55
דף כח: 56
דף כט. 57
דף כט: 57
דף ל. 57
דף ל: 58
דף לא. 58
דף לב. 59
דף לג. 60
דף לג: 61
דף לד: 61
דף לה. 63
דף לה: 64
דף לז. 66
דף לז: 67
דף מ. 68
דף מא. 68
דף מא: 70
דף מד: 70
דף מה. 71
דף מו. 77
דף מו: 79
דף מז. 79
דף מז: 80
דף מח. 81
דף מח: 82

דף מט. 83
דף מט: 84
דף נ. 84
דף נ: 84
דף נא. 85
דף נא: 87
דף נב: 87
דף נג. 88
דף נד. 90
דף נד: 92
דף נו. 92
דף נז. 97
דף נז: 98
דף נח. 99
דף נח: 100
דף נט. 100
דף נט: 103
דף ס: 104
דף סב. 105
דף סב: 108
דף סד: 109
דף סה. 109
דף סה: 111
דף סו. 112
דף סו: 113
דף סז. 116
דף סז: 117
דף סח. 117
דף סח: 118
דף סט. 119
דף סט: 120
דף ע. 121
דף ע: 122
דף עא: 125
דף עג. 126
דף עד. 128
דף עה. 130
דף עה: 130
דף עו. 131
דף עז. 133
דף עח. 134
דף עח: 136
דף עט. 136
דף עט: 138
דף פ. 138
דף פ: 139
דף פא. 141
דף פג. 143
דף פה: 147
דף פז: 148
מכות 151
דף ב. 151
דף ג. 156
דף ג: 157
דף ד. 159
דף ד: 162
דף ו. 164
דף ו: 166
דף ז. 166
דף ח. 168
דף ח: 170
דף י. 172
דף יא. 173
דף יא: 173

דף יב. 175
דף יג: 177
דף יד. 178
דף טו. 180
דף טז. 182
דף טז: 184
דף יז. 186
דף יז: 188
דף יח. 189
דף יח: 190
דף יט. 191
דף יט: 194
דף כ. 195
דף כב. 198
דף כג: 202

סנהדרין

דף ב.

לרבי יהושע לאנג ז"ל:

הקדמה:

אמר המחבר הנה ככל אברי ועורקי מזדעזעים ונרתים אברך ואהלל לה' הטוב שהחייינו וקיימנו לבצע את כחשבתי אשר עמלתי בעניי טפחתי ורביתי בעבודתי לנטוע נטע שעשועים משדה הבינה והדעה לגמול ציץ ולעשות ענבים בכרמי הדלה וההרבה מגן ה' צבאות ע נ פ י ושריגי משרשם הפרידו וכפורחת עלתה נצה להוציא פריי פרי תנובתם הבשילו אשכלותיהם לעשות יין המשמח אלהים ואנשים תקותי בעזר אל חי אשר שרים וחקרי לב יהלכו בכ ר מ י לטעום מפריי ולהעלות על שולחנם מפרי תנובתי ואשכולות עגבי' תקותי חזקה להחונן דעה ובינה. כי ימצאו בכרמי העניה פירות נעימים ונחמדים מטיפים יין משובח יתענגו בהם בני אדם העוסקים בתושיה. רגשות לבבי ידונו בהודות והלל לה' בראותי ילדי רעיוני בקרב חכמים ינוחו. יעלו על שולחן שרים גדולים וחקרי לב היא חלקי לנצח. היא שכר עבודתי היא תשלומי עמלי כי האדם אשר שלחו אלהים לשדד אדמת חמדו לתקן גויתו בעזר נפשו חלק אלוה עבד לשדה נעבד הזאת היא חלקת נחלתו להעלות גשם חמרו ולהוריד רוחו ונפשו הזאת היא מטרת עבודתו. להחליף עולם הקיים בעולם הכלה. חיי עונג נצחי בחיי צלמות ואפלה לקנות חיי הבל ירחי שוא ולילות עמל. תחת חיי אור עולם אף אם ישבע האדם מזמרת הארץ מחלבה ומשמנה ירוה עונג מחדרי משכית ארמנות היכלי עונג הלא ימים כצל יעפו כחלום יעוף יעברו ויכלו ינוע וינוד מהרה מהרה לקול הקורץ הקורא בקול מר שוב בן אדם לאדמתך שוב לעפרך מקום אשר ממנה נוצרת ימי האדם רגעים עטופים בכל מיני פגעים היקח אז בידו בשובו למקום מחצבו מכספו וזהבו מבנינו וקנינו אם מחוט ועד שרוך נעל בלתי גויתו ואדמתו ערום יצא מבטן אמו ערום ישוב לבור תחתיתו תחתיו יוצע רמה סביב משכנו חמת תנינים עם ראשי פתנים. גם אוהביו אשתו וזרעו ירחיקו גדוד ממנו בעת לקברו יובל כי יקרא בעת קיצו לביקור חשבון מימי חלדו לפקוד מעשיו בעולם שאינו שלו יביט ויציץ כה וכה אין משען ומשענה אין אח אוהב לשוח' בערו בחצר המשפט אולם האדם אשר מסתופף בנחלת שדי בגן אלהים היא התורה והמצוה. כל ימי זמנו וחלדו יגע בתורת ה' יום וליל המה יעמדו בעזרו לעת מצוא זה המיתה. לגבר בן תמותה המה בהלוכו ינחו אותו ובשכבו ישמרו עליו ובהקיצו ישיחו בעדו [כדמבואר בסוטה (דף כ"א א') משל לאדם שהיה מהלך באישון לילה ואפילה כו' מה אור מגין לעולם אף

תורה מגינה לעולם כו') בשאול יאירו לו נתיב ביום מועד לכל חי שם יהיו לו למשען יד שם ימצא שכר עמלו:

אשר עמל בחייו בגופו ונפשו אשר הקדיש לה' אלהיו כדאיתא בפרקי דר"א באחד שהיו לו ג' אוהבים כו' עושרו ורכושו אשתו וזרעו תורתו ומצותו אשר רק תורתו ומצותו ידבקו בו לילך עמו לחצר המשפט להמליך בעדו] לזאת אנכי להי אנכי אסורה לנטוע כרם חמד נטע שעשועים לבנות בית זבול לנוח תחת צל אשכלותי. תחת ענבי גפני תחת פרי כרמי אשר הרו עשתנותי וילדי רעיוני בעזר אל חי יציצו ויפרחו עדי עד גחלי עדנים יפרצו ועל יובל ישלחו שרשם לנסוך יין נסכי של מזבח הדפוס להתענג בכומר ענביו [כמאמרם ביבמות (ר"ד צ"ו) מה כומר של ענבים כיון שמניח אדם אצבעו עליו מיד דובב אף מי שאומרים שמועה מפיו שפתותיו דובבות בקבר] בחרתי לנטוע גפן אדדת. מעניני ציון וירושלים [כי הענינים במסכתות האלו רובם הנוהגים בבית תפארתנו] לזכרון כבוד רום מקדשינו ירמז עליה שם ספרי אשר קראתיו בשם כרם יהושע כי עזה עלי אהבת בית תפארתינו חמדת נזר ראשינו לעלות שמה לנשק אבניה:

לעלות במסילה שמה להשתטח על אדמתה נבוכו עשתנותי מורשי לבבי נשברו כגלי הים בדברי אודותם ובזכרי את שמם לכן חרטתי בחרט עטי לזכר עדי עד להעלות את ענבי כרמי על מזבח הדפוס. לזכר נסכי יין על מזבח מקדשינו זכרון הבאת בכורי ענבים לנחלת אדמתינו כן אתפלל לאל חי מקרב לב עמוק למלאות את מחשבתי לזכנו לעלות שמה בארצות החיים במקום משכן אבות העולם מקום אשר הליכת ארבע אמות עליה יזכה לאושר חיי עדי עד [כמאמרם בכתובות (ס"ד קי"א)] מקום המקדש היכל מזבח ואולם המקודש מימי עולם ונזכה כולנו יחר לעבוד שמה בשכם אחד לאל חי ומלך עולם גם קראתי לספרי הנוכחי בשם כרם על שם אבי מורי ר' משה ואותיות כרם הם כבוד ר' משה [כמאמרם בקדושין (דף ל"ב) מכבדו בחייו ומכבדו במותו ובזוהר (ס"פ בחוקותי) איתא בן יכבד אב דלאחר מיתת אביו מחויב יותר לכבדו ואיתא בזהר חדש (פ' לך) ובמדרש הנעלם ברות כשהבן מחדש בתורה מעטרין עטרה לאביו שם) כי על ברכי שעשועיו נדלני לעסוק בתורת ה' כל ימי זדוני ע"כ זכרתי את שמו בפתח ושער כרמי נסכתי נסכי ענבי על מזבח הדפוס. עבור נשמתו ינוחו הורי בעדן בשלוה ובהשקט ונשמתם תהא צרורה בצרור חיי עדי עד:

והנה ימים כבירים חלפו שנים רבות גנוזו ועברו מעת הדפסת ע נ פ י ו פ ר י י כי הרבה טרדות כתרוני מעת אשר יצאתי מעיר מולדתי היא עיר ו ו י ל נ א המפוארה כשנים

עשרה שנה לעבוד עבודת עבד תחת משא עבודת הקודש (כמאמרם בהוריות לא שררות נתתי לכם אלא עבדות נתתי לכם) ועמוס עלי עול דעבודה בטרדות וסיבות שונות: לזאת הייתי נחבא אל הכלים מלהפיץ מעיינותי חוצה ועד כה הסיבותי את לבי אחורנית מלערוך את מערכתי. ותשב אחור ידי מלהפיץ את דעת מי תכונתי אולם נפשי עלי השתוחח לבי יהמה בקרבי לאמר מה לך נרדם. למה נחבאת לברוח. מעט נכאת ומעט צרי יש אתך הוציאם מאוצרותיך. ע נ פ י ך הפריחו והעלו פ ר י יהללו אותם בשערים המצוינים גם עתה תקותינו כי מיינך ותירושך פניך לא יחוורו לזאת הרהבתי בנפשי עוז בעזרת מפלטי צור מעוז עור פעם שלישי ידי יד כהה לנופף לנטוע אשכלות להטיף יין לרעות בגנים תוך עדרי הצאן לפרוח ולהציץ שושנים מנחת ענ"י לפניה שלחתי פרי נעים לפני כרמי נטעתי ובחסד אל הטוב מצאו חן בעיני מורי. ונתהללו בעיני חבירי כן תקותי כי גם עתה לא אבוש. כי יעלו בכ ר מ י חבירי ורעי כערכי לשעשע ברוחב תבונתם: וכן גם גדולים חקרי לב יטעמו מעט מענבי גפני ואם אולי שניתי אהבתם תכסה על שגגתי וחסדם יעבור על טעותי כי מצודה פרוסה היא על כל החיים ובעזר אל חי מוכן אני להקריב יין נסכים על מזבח הדפוס על כל הש"ס אולם למען אהבת ירושלים המדת כלילת ציון כעת הצני גערתי ומתני חגרתי להוציא ציצים ופרחים חבצלת ושושנה במסכתות אלו בענינים אשר נהגו בהיות ציון על מכונה כאשר נצטווינו מפי חכמינו הראשונים ונזרהרנו מפי הורינו הנכונים לדרוש לציון בכל עת לחזק תקותינו ומאויינו ובזה נעלה זכרון רום מקדשינו. על לוח לבבינו ובעבור זה נזכה להקריב פרי הלולים. בבית תפארתנו וגזר ראשינו להאיר במהרה בימי חלדנו חשכת ואפלת אהלנו והיה אור הלבנה כאור החמה ואור החמה יאיר שבעתים ומציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים ויזכנו ה' הטוב לגו ולזרענו לעסוק בתורה ובמצות כל ימי חלדנו דברי המחבר ברגשות אהבה ביראה ובאימה עיניו לשמים ומשתחוה מול הדרת קדשנו אל יוצר ארץ ושמים יהושע בא"א מורי מוהר"ר משה לאנג זצ"ל אב"ד דק"ק שערשאב בעהמ"ח ספרי ענף יהושע ופרי יהושע:

כרם יהושע על סנהדרין דף ב/א

דיני ממונות בשלשה גזילות וחבלות בשלשה כו' מוציא ש"ר בשלשה והקשו התוס' דאמאי לא חנן כופר ול' של עבד ותי' בשם י"מ משום דשור מיתתו בכ"ג ובזמן שהשור בסקילה בעלים משלמין כופר ול' של עבד וקשה דמאי יענו לדעת ר' אבהו בירושלמי בפרקין (סוף הל' א') דמבע"ל שם בזה אי כופר נידון בשלשה אף דשור הנסקל מיתתו בכ"ג ואמאי לא פשט לה ממתני' דהא להאי תי' של י"מ מוכח דהוי בכ"ג כמיתת השור

וע"ש במראה הפנים בריש פרקין והנה ראיתי בערוך לנר במכות (ד' י') שנסתפק אם חייבי גליות הוי בב"ד של ג' או בכ"ג וכתב שלא מצא דין זה לא במשנה ולא בגמ' וברמב"ם ורק הוכיח לה מהא דאי' בתוספתא (פ' ז') דבחייבי גליות פותחין לזכות כמו דיני נפשות דילפי' רוצח רוצח ע"כ ממילא ילפי' ג"כ דשוין חייבי גליות לד"נ דבעי' כ"ג עכ"ל הטל"נ שם ובמח"כ לא ה"ל להביא זאת מתוספתא אלא ה"ל להביא סוגיא ערוכה דלקמן (דף ל"ג ב') וכן במכות (דף ה' ב') דילפי' חייבי גליות מד"נ בהאי ג"ש דרוצח רוצח ומלבד זה מבואר הדבר מפו' ברמב"ם (פי"א מהל' סנהדרין הל' ד') דכתב שם דחייבי גליות בעשרים ושלשה ואשתמיטתי' במח"כ כ"ז:

והנה בהא דגזילות וחבלות כתב רש"י ז"ל כופר בפקדון דמששלח בו יד הוי גזלן וכן החוטף מיד חבירו הוי גזלן כגון ויגזול את החנית מיד המצרי עכ"ל נלע"ד דאף דבכופר לבד ג"כ הוי גזלן כדאי' בב"ק (ס"ד ק"ה) ובב"מ (ס"ד ה') מ"מ נקט רש"י טפי שלח בו יד משום דבכופר לבד לא הוי מילתא דפסיקא דהיכי דלא הוי ברשותו דקאי באגם לא מיפסל לעדות דסבר אשתמיטנא ליה אדתשכח לי' כדאי' שם ודע דקשה מ"ש רש"י מהא דויגזוז את החנית דזהו כר' אבהו בב"ק (ד' ע"ט ב') ולמה לא כתב רש"י טפי מהא דבעלי שכם כר' יוחנן שם דהוא רבו דר' אבהו ולכאו' י"ל דתלוי זה בהאי פלוגתא אי ליסטים מזוין גנב הוא דאמרינן שם דמש"ה לא מייתי ר"א מהא דבעלי שכם משום כיון דמטמרי אטמורי לאו גזלני נינהו והיינו לכאו' כמ"ד דליסטים מזוין גנב הוא וא"כ מתו' לפ"ז דברי רש"י דלא מייתי מהא דבעלי שכם משום דהא קיי"ל דליסטים מזוין גנב הוא ולא גזלן כמ"ש הרמב"ם (ר"ה גניבה) והא דפריך הגמ' בב"מ (ר"ד כ"ב) על ר"פ דמשני בליסטים מזוין א"ה היינו גזלן משמע דס"ל לסתמא דגמ'

דלסטים מזוין גזלן הוא נלע"ד דשם פריך לאביי לטעמי' דקאי שם אליביה דמבואר בב"ק (ד' נ"ז סע"א) דסבר אביי גופי' דליסטים מזוין גזלן הוא אבל אנן קיי"ל כרב יוסף שם דגנב הוא אבל ז"א דהא ר' יוחנן גופי' דמייתי מבעלי שכם סבר דליסטים מזוין גנב הוא אלא ס"ל דהא דמטמרי דלא נחזי אינשי ונערקו מינייהו ע"ש בתוס' ד"ה ור' יוחנן א"כ ודאי קשה הא דלא מייתי רש"י מהא דבעלי שכם ויעוי' בב"מ) ד' קי"א א') דהביא רש"י שם לתרווייהו הא דויגזול את החנית ומהא דבעלי שכם וא"כ ודאי צריך טעם לדברי רש"י דהכא אולם גם הרמב"ם (רפ"א מה' גזילה) כתב שם רק מהא דויגזול את החנית ולא מהא דבעני שכם וכתב הלח"מ שם דס"ל להרמב"ם דר' אבהו ור' יוחנן ל"פ ור' יוחנן מודה בהא דר' אבהו ע"ש א"כ לפ"ז יתו' ג"כ דברי רש"י דהכא ולענ"ד מוכח מדברי הירושלמי לקמן (פ"ח הל' ג') וכן (פי"א הל' ב') דהביא שם ג"כ להאי קרא דויגזול את

החנית ולא הביא מהא דבעלי שכם וסתמא דירושלמי הוא ר' יוחנן וא"כ מוכח דר' יוחנן סבר ג"כ הא דר' אבהו:

והנה בהא דמוציא שם רע פי' רש"י נא מצאתי לבתך בתולים ובתוס' לקמן (ד' ח') כתבו בשם רש"י שפי' לענין טענת פתח פתוח להפסידה כתובתה ע"ש. והכא כתב רש"י טענת דמים ונא טענת פ"פ ולנע"ד דפי' רש"י הכא בטענת דמים ולא בטענת פ"פ שיהא מתני' א"ש אף לר"א דסבר בכתובות (ר"ד ט') דנא מהימן בטענת פ"פ להפסיד כתובתה כ"א לאוסרה עניו וכדמבואר בירושלמי שם וכמ"ש התוס' שם (ד' ט' ע"ב) בד"ה נחמן. מש"ה פי' רש"י טענת דמים דגם ר"א ע"כ מודה דנאמן בטענת דמים להפסיד כתובתה דאמר שם (ס"ד ט') לא דטעון טענת דמים בהא דהאוכל אצל חמיו כו'. דהוי טענה ברורה טפי וכמ"ש התוס' בכתובות שם וכן שיהא א"ש מתני' דהכא למ"ד בכתובות דכנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה יש לה כתובה מנה דלא מהימן בטענת פ"פ להפסיד כתובתה כמ"ש התוס' שם (ד' י' ע"א) בד"ה חזקה אבל בטענת דמים ע"כ ס"ל דמהימן להפסיד כתובתה דאל"כ תקשי ליה מתני' דהאוכל אצל חמיו כהוכחת ר' יוסף שם מזה ע"ש ובזה נלע"ד בהא דלקמן (ד' ח' סע"א) בהא דרבה [להגהו' רש"ל שם] דאמר דונו ני מיהא ד"מ ופרש"י להפסידה כתובתה ע"י עצמו דקיי"ל חכמים תקנו להם כו' וקיצר רש"י ונא הזכיר לשון הגמ' דהאמינוהו בטענת פ"פ משום דרש"י פי' הכא לענין טענת דמים ונא נפ"פ ולפי האמור בשם התוס' דכתובות נ"ל דמיירי שם בטענת פ"פ דהא רבה גופי' ס"ל בכתובות (ר"ד י"ב) דכנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה יש לה כתובה מנה וא"כ ס"ל ע"כ דלא מהימן בטענת פ"פ להפסידה כתובתה וע"כ מיירי לקמן שם בטענת דמים דהוי טענה ברורה טפי ודוק כי לענ"ד נכון הוא בעז"ה:

שם סמיכת זקנים וערי' עגלה בשלשה כו' החליצה והמיאונין בג' הנה תמוהים בזה דברי הלח"מ (פ"ה מה' סנהדרין) שנתן טעם למ"ש הרמב"ם בעריפה כר"י דבחמשה ובסמיכת דיינים פסק כר"ש דבשלשה דהוא משום דאי' בירושלמי בפרקין אמר רבי נראין דברי ר"י בעריפה ודברי ר"ש בסמיכה עכ"ל ותמוה דהא בירושלמי מבואר שם דאסמיכת פר קאי דאמר שם דלא דריש וסמכו אלמא דלא קאי אסמיכת דיינים אמנם נלע"ד בעז"ה דכונת הלח"מ הוא כן דממ"נ יתו' דברי הרמב"ם הנזכר דלשיטת הכ"מ שם (בפ"ד הל' ג') וכן הוא שיטת הלח"מ שם (הל' ה') וכ"כ עוד (בפ"ג מהל' מעה"ק הל' י') דהא דפליגי ר"י ור"ש בסמיכה הוא סמיכת זקנים על הפר אבל סמיכת דיינים לכ"ע בשלשה ודאי נכונים דברי הרמב"ם במ"ש דסמיכת דיינים בשלשה כיון דכ"ע ס"ל הכי אלא אף לשיטת בעל הגה"ה שם דהא דפליגי ר"י ור"ש הכא בסמיכה היינו בתרווייהו

סמיכת זקנים בפר וסמיכת דיינים מדסתם התנא לשונו לפ"ז ג"כ מתו' דברי הרמב"ם מהא דירושלמי הנזכר דאמר נראין דברי ר"ש בסמיכה דודאי מדסתם לשונו קאי על מתני' דמיירי בתרווייהו היינו בסמיכה על הפר וסמיכת דיינים דאי רק בסמיכת זקנים על הפר קאמר שם ולא בסמיכת דיינים ה"ל לומר ג"כ דנראין דברי ר"י בסמיכת דיינים כעריפה כיון דמיירי מתני' ג"כ בסמיכת דיינים: והנה בהא דחליצה תמוה לכאו' דברי הרע"ב בפה"מ שכתב דמוכח ביבמות דמיאון בפני שנים מספיק:
ותמוה דהא מבואר בהדיא ביבמות (פ' מ"ח) דא"ר נאמן דהלכה כמ"ד בשנים וכבר העיר ג"כ התוי"ט שם בזה:
ונלע"ד נכון בעז"ה ליישב דמש"ה כתב לשון מוכח ולא מפו' בהדיא משום דלכאו' רבא פליג ע"ז וסבר דמיאון בפני ג' מדאמר שם (ד' ק"ו סע"א) דכותבין גט מיאון אע"פ שאין מכירין דחיישי' לב"ד טועין לגירסת התוס' שם והיינו שאותם שמיאנו בפניהם צריכין שיהיו מכירים אותה דאל"כ חיישי' לב"ד טועין שישמעו המיאון ויסמכו עליהם. והעיר בזה הב"ש בא"ע (סי' קנ"ה) מהא דאי' בב"ב דב"ד בתר ב"ד לא דייקי אבל בתר עדים דייקי וכיון דמיאון בפני ב' ה"ל עדים ולא ב"ד א"כ בודאי יהי' דייקי הב"ד אח"כ ואיך חיישי' בזה לב"ד טועין וכתב הב"ש לתרץ דאפשר דרבא ס"ל דמיאון בפני ג' והקשה בזה דלדידן דקיי"ל דמיאון בפני ג' אמאי כותבין אע"פ שאין מכירין ע"ש מש"ה לא כתב הרע"ב דמפו' דמיאון בפני שנים כיון די"ל דרבא פליג על ר"נ כדעת הב"ש וא"כ לכאו' קיי"ל כרבא דמיאון בפני שלשה לכך כתב לשון מוכח וכוונת הרע"ב בזה נלע"ד דמוכח מהא דיבמות (דף ק"א ע"ב) דפריך רבא נופי' לר"נ א"ה מיאון נמי תיבעי שלשה ובאמת אינו כן אלא דסגי בשנים ע"ש א"כ מוכח דרבא גופי' סבר דמיאון בפני ב' דלא כדעת הב"ש בהא דרבא וקושי' הב"ש נלע"ד די"ל דחיישי' לב"ד טועין דיטעו בזה גופי' דהא דמיאון בפני שנים הם ג"כ ב"ד כשיטת ר"נ בגיטין (ס"ד ל"ב) וע"ש בב"מ מש"ש אבל ודאי בזה דברי הרע"ב נכונים בעז"ה והנה רש"י ז"ל פי' בהא דחליצה בשלשה דה"ט דכל דתיקון כעין דאורייתא תיקון כוונת רש"י בזה עי' במהר"מ שיף ובנו"ב מ"ת (חא"ע סי' קי"ד) ושם (ס"ס קי"ח) וע"ע בחתם סופר (חא"ע סי' ס"ד) ושם (סי' ס"ה וס"ו) וע"ע בח"ס (חא"ח סי' נ"א) מש"ש ודוק:
שם ולא כה"ג אלא ע"פ ב"ד של ע"א ברמב"ם (רפ"ה מהל' סנהדרין) חשיב שם עוד האי דזקן ממרא והשקאת סוטה ומדידת החלל דכולהו בעי' ב"ד של ע"א. ועי' בזה מ"ש בתוס' סוטה (דף ז' רע"ב) תי' לזה מאי דלא תנן להו הכא במתני' וע"ע בתוי"ט הכא מ"ש תי' דלא תנן הכא למדידת החלל מיהו קשה דאמאי לא תנן הכא למ"ש הרמב"ם שם

דלא היו מעמידין את המלך אלא בב"ד של ע"א והוא מבואר בתוספתא (פי"ג דסנהדרין) וכ"כ עוד (בפ"ב מהלכו' כלי המקדש) דאין מעמידין כה"ג אלא בב"ד של ע"ח ואמאי לא תנן להו הכא וע"ק דאמאי לא תנן הכא עוד הא דלא היו דנין את המלך כ"א בב"ד של ע"א כמ"ש הלח"מ (פ"א מהלכות עדות הל' ג') ואף דמלך לא היו דנין אותו כדלקמן (ד' י"ח א') מ"מ ה"ל למיתני הכא כן במלכי בית דוד דדנין אותו כדלקמן (דף י"ט סע"א) ועי' לקמן (דף י"ח ב') בתד"ה והא:

דף ב:

ואי קסבר אין עירוב פרשיות כתוב כאן שלשה ל"ל הנה התוס' הביאו הכא דס"ל לר' יוחנן בב"ק דאין ע"פ כתוב כאן ואפ"ה סבר בירושלמי דב' שדנו אין דיניהם דין וכן ס"ל ביבמות דגר צריך שלשה דמשפט כתיב ביה. וכתבו התוס' דע"כ ר' יוחנן ל"ל סברת הגמ' דהכא אלא אף דאין עירוב פרשיות מ"מ ס"ל דצריך שלשה והנה ק"ל למ"ד דא"צ שלשה היינו, ר"א בריה דר"א לקמן (ד' ג' א') וע"ש בחד"ה ומדאורייתא וע"ע בתוס' לקמן (ר"ד ה') וכן (ר"ד ו') וכן ס"ל לשמואל לקמן (ס"ד ה') דאפי' חד ג"כ דינו דין כמ"ש התוס' שם א"כ מאי יענו להה"א מתני' דקדושין (ד' ס"ב א') דהרי את מקודשת לי לאחר שאתגייר אינה מקודשת ואמאי הא גר הוי בידו כדפריך שם על ר' יוחנן דס"ל דכל שבידו לאו כמחוסר מעשה דמי וקיי"ל כוותי' דתניא שם כוותי' ומאי דמשני הגמ' שם על ר"י דלא הוי בידו כיון דגר צריך ג' מ"ט משפט כתיב ביה. ומי יימר דמזדקקי ליה דהא לדידהו גם במשפט א"צ ג' מה"ת ולכאו' י"ל דאף דאינהו ס"ל דא"צ במשפט שלשה מ"מ ע"כ מודים דלר"מ ס"ל דצריך שלשה כדמוכח לקמן דף ל"ד ב') דאמר ר"מ אי מה ריבים בשלשה דהיינו משפט וכן ס"ל לר"מ לקמן (דף ו' א') דביצוע בג' וכ"כ התומים (סי' ה') והקצה"ח (ס"ס ג') דע"כ ר"מ סבר הכי א"כ י"ל דמתני' דקדושין סתם מתני' ר"מ היא דמשפט וגר צריך שלשה ולא הוי בידו דמי יימר דמזדקקי ליה הני שלשה אולם זה אינו דהא ע"כ ההיא מתני' דקדושין אתיא דלא כר"מ דהא ר"מ סבר שם (ר"ד ס"ג) בהא דלאחר שאתגייר מקודשת ונלע"ד דס"ל דאף דבהא דמקודשת לא אתיא כר"מ מ"מ בהא דמשפט וגר צריך ג' אתיא מתני' כר"מ וכעין שכתבו התוס' בכתובות (דף כ"ט א') בד"ה ועל הכותית ועוד נלע"ד די"ל דההוא מ"ד דס"ל דחד ג"כ הוי דינו דין מה"ת ס"ל דבחד ג"כ גר לא הוי בידו דמי יימר דמזדקק ליה ההוא חד כדאמר הגמ' גבי שלשה ועי' בשבת (דף מ"ו ב') ועי' בתוס' בקדושין שם בד"ה גר ובחידושי שם בעז"ה:

והנה לפי האמור נלע"ד די"ל קושי' חמורה דקשה עמ"ש הרא"ש בשבועות (דמ"ב) שהקשה שם לשיטת הפוסקים דנשבעים שבועת השומרים לקטן משום דעירוב פרשיות

כתוב כאן דא"כ מאי פריך הגמ' שם עלה דתנן שם דנשבעים לקטן והאמרת אין נשבעים לקטן ולימא דהא דנשבעים לקטן מיירי בשבועת השומרים ע"ש וקשה דלכאו' מאי הקשה הרא"ש דהא י"ל דרב ושמואל דמהדרי לתרץ שם קושי' הגמ' אינהו ס"ל דאין עירוב פרשיות כ"כ וא"כ ס"ל דגם בשבועת השומרים אין נשבעים לקטן ולשיטת רש"י לקמן (דף ה' ע"ב) מוכח ע"כ דס"ל לשמואל דאין עירוב פרשיות כ"כ עי' ברש"י לקמן (דף ג' א') ד"ה מדאורייתא ולקמן (ר"ד ה') בד"ה דן אבל לפמ"ש יתו' דברי הרא"ש שהקשה על שיטת הפוסקים הנזכר היטב דא"כ מאי פרכי רב ושמואל נהי דאינהו ס"ל דאין ע"פ כ"כ מ"מ סתם מתני' ר"מ וכיון דס"ל לר"י דצריך לשה מה"ת ע"כ סבר דעירוב פרשיות כתוב כאן כסוגיית הגמ' דהכא וא"כ נימא דהא דנשבעים לקטן מיירי בשבועת השומרים וכר"מ דס"ל דע"פ כ"כ אבל לסברת התוס' הכא מתו' קושי' הרא"ש די"ל שפיר דרב ושמואל דלא מתרצי מתני' שם כן הוא משום דס"ל דאין ע"פ כתוב כאן וס"ל דאף ר"מ דס"ל דצריך במשפט שלשה מ"מ ס"ל ג"כ דאין עירוב פרשיות כתוב כאן כסברת ר' יוחנן הנזכר:

והנה נלע"ד בענין זה להעיר בהא דאי' בירושלמי (רפ"ז דברכות) דמדמה שם הא דשנים מזמנין להא דשנים שדנו אם דיניהם דין ונראה לענ"ד דהגמ' דידן ל"ל הכי דאל"כ מאי פריך בברכות (דף מ"ה) על מ"ד דשנים מזמנין ממתני' דג' שאכלו חייבין לזמן ג' אין ב' לא. לימא דסתם מתני' ר"מ היא ור"מ הא סבר דשנים אין דיניהם דין דצריך ג' דוקא ועוד דהגמ' מהדר להוכיח שם דר' יוחנן סבר דשנים אם רצו לזמן אין מזמנים: ואמאי לא הוכיח הגמ' מהא דסבר ר' יוחנן דצריך שלשה במשפט כדס"ל ביבמות (דף מ"ו) וכדס"ל בירושלמי דב' שדנו אין דיניהם דין וא"כ ע"כ סבר דשנים אין מזמנים:

אלא ע"כ הגמ' דידן ל"ל הכי כשיטת הירושלמי וס"ל דל"ד זה לזה ודוק:

דף ג.

לרבא ל"ל דשמואל הנה הש"ך בחו"מ (סי' ג') כתב ליישב דעת הע"ש שפסק כרבא דהכא ודלא כרב אחא ונלע"ד די"ל דהוא משום דמוכח דגם ר' יצחק בברכות (דף ו' א') סבר כרבא דהכא דמה"ת בעי ג' מדאמר שם מניין לג' שיושבין בדין ששכינה עמהם שנאמר בקרב אלהים ישפוט ופירש"י שם דאין ב"ד קרוים אלהים אלא בג' וא"כ מבואר דסבר ר"י כרבא וא"ל דא"כ תקשה לרב אחא דהכא דסבר דמה"ת בחד סגי ממתני' דאבות (פ"ג מ"ז) דאיתא שם כהא דר' יצחק הנ"ל דמוכח מהתם כרבא דמה"ת בעי שלשה די"ל דאתי' מתני' התם כר"מ דמוכח דס"ל דבעי ג' מה"ת מדאמר לקמן (ד' ל"ד ב') אי מה ריבים בג' וכן לקמן (ד' ו' א') דס"ל דפשרה בשלשה וכ"ש דין עי' בתומים (סי' ה') ובקצה"ח (ס"ס

ג') שכתבו ג"כ דר"מ ע"כ הכי ס"ל וכמ"ש קודם ורב אחא סבר כרבנן דר"מ ועי' בכ"מ (פ"ב מהלכו' סנהדרין הל' י') ובקצה"ח (ר"ס ג') וע"ע בתוס' בסוכה (דף י"ג א') בד"ה בשלש: והנה התוס' כתבו בשם בה"ג דקיי"ל כשמואל משום דר"נ סבר כוותי' היינו מהא דלקמן (דף ה' ע"ב) דיתיב ר"נ ואמר להא דשמואל אבל אין הוכחה מהא דלקמן (ר"ד ה') דאר"נ כגון אנא דן ד"מ ביחידי לשיטת התוס' גופי' שם בד"ה ואם דמומחה לרבים שאני ובשאילתות (פ' משפטים סי' נ"ח) הביא מהא דר"נ דגיטין (ס"ד ל"ב) מדאמר שם דביטול בפני שנים דלתרי נמי ב"ד קרי להו מוכח דס"ל לר"נ כשמואל ע"ש ותמוה דע"כ אין ראיה משם דהא רבא מפורש הכא דל"ל כשמואל והתם ע"כ כר"נ ס"ל דביטול בפני ב' דבגיטין מבואר דס"ל לר' יוחנן כר"נ ודלא כר"ל ורבא סבר ביבמות (ד' ל"ו) דהל' כר' יוחנן בכ"מ לגבי ר"ל לבד מג' דברים וכמ"ש ג"כ התוס' בגיטין שם ונלע"ד די"ל דרבא ל"ל כר' יוחנן וכר"נ אלא כר"ל ומ"מ לא חשיב לה בהדי הנהו דברים דהל' כר"ל משום דבירושלמי דגיטין (פ"ד הל' ב') מבואר דגם ר"ל ס"ל כר' יוחנן מפני תקנת ממזרים וא"כ לא איסתיים דעת ר"ל בזה מש"ה לא חשבה רבא לה בהדי הדברים דהל' כר"ל והנה דע דרך אגב שתמוהי' לכאו' דברי השאילתות הנ"ל הכתב דהל' כשמואל משום דהל' כר"נ דביטול בפני שנים דהלכה כר"נ בדיני עכ"ד ותמוה דה"ל להביא סוגי' ערוכה שם (דף ל"ד סע"א) דהלכתא כנחמן היינו כהא דר"נ דביטול בפני ב' עי' פי' רש"י שם וצ"ל דלא הי' בגירסתו זה בגמ' כמו שצ"ל כזה להריי"ף והרא"ש שם שכתבו ג"כ דהל' כר"נ משום דר' יוחנן קאי כוותיה ולא הזכירו טפי למאי דפסק בגמ' בהדיא כר"נ א"ו צ"ל דס"ל להשאילתות והריי"ף והרא"ש כפי' הרשב"א שם דהא דאמרי' שם הלכה כנחמן קאי עלה דאר"נ שם דהגדילו אין יכולים למחות אולם נלע"ד עוד די"ל שפיר דברי השאילתות דכוונתו דס"ל שפיר כדעת התוס' דאין ראיה מהא דקיי"ל כר"נ בביטול בפני שנים להא דשנים שדנו ורק הוכחת השאילתות דר"נ ס"ל כשמואל בשנים שדנו דדיניהם דין הוא מהא דאר"נ דבי תרי נמי ב"ד קרי להו וע"ז כתב דהל' כר"נ בדיני ואין ראיה מהא דפסק הגמ' בהא דביטול בפני שנים מש"ה לא הביא לה השאילתות וננכון הוא לענ"ד בעז"ה

דף ג:

סבר לה כר"י קשה לי דכיון דפריך הגמ' לר' יאשיה דתנא הוא מה יענה להההוא קרא דלנטות עי' ברש"י דאל"כ מאי פריך מר"א על ר' יאשיה דהוא תנא ופליג על ר"א, וא"כ מאי משני ס"ל כר"י מאי עדיפותא דר"י ור' יאשיה הא על ר' יהודה גופי' תקשה מהאי קרא דלנטות אלא ה"ל לתרץ דהאי קרא דלנטות קים לה בד"נ כדאמר לקמן וצ"ל דנ"ל להגמ' להביא דהאי דרשא דלנטות עשה לך ב"ד נוטה אינו מוסכם דהא ר' יהודה ג"כ

ל"ל הכי וכזה מצינו סוגיא דשבת (דף ד' א') דפריך אמתני' שם והא בעי' ד' על ד' ולפי' התוס' שם פריך זאת מקרא דאל יוציא ע"ש וא"כ מאי משני דהא מני ר"ע או רבי או אחרים יעו"ש ומאי עדיפותא בהני תנאי ממתני' דגם עלייהו תקשי מהאי קרא וע"ש בפ"י ובענפי לשבת שם אלא דהגמ' מביא דהאי סברא דהמקשן מקרא לאו מוסכם הוא דהא מצינו ג"כ דר"ע או רבי ואחרים ל"ל כן וכן מצינו כזה עוד בשבת שם (ס"ד ק"ג) דפריך על ר"ח דהוכיח שם ממתני' דסתום ועשאו פתוח כשר מהא דתניא שם דפסול והיינו ע"כ דפריך מהא דדריש שם מקרא דאל"כ מאי פריך מברייתא על ר"ח דדייק כן ממתני' וא"כ מאי משלי שם דר"ח דאמר כריב"ב:

ומאי עדיפותא דריב"ב טפי ממתני' אלא צ"ל כמו שכתבתי דדרך הגמ' כן להביא דהאי דרשא דקרא אינו מוסכם לכ"ע וע"ש בחי' הגרע"א ובענפי לשבת שם:

שם מ"ט דר"י כו' ואין ב"ד שקול כו' ופי' רש"י דאין ב"ד שקול וסתם זקנים בית דינא משמע ונלע"ד דכוונת רש"י הוא ע"פ מ"ש התוס' ביבמות (דף כ"א א') בד"ה ואין שהקשו שם דמאי שייך פלוגתא בסמיכה לומר דלא יהי' ב"ד שקול ותי' דבכל דוכתא דבעי' ראוי לב"ד אין ב"ד שקול ע"ש וס"ל לרש"י ג"כ הכי דלא חלקו בין ב"ד לב"ד מש"ה כתב דסתם זקנים ב"ד משמע מש"ה בעי' אין ב"ד שקול אף דלא שייך מחלוקת ופלוגתא בזה ול"ל לרש"י ז"ל כתי' ב' של התוס' שם שכתבו עוד די"ל דאיכא פלוגתא בסמיכה אם בעי' סמיכה בכל כוחו כמו שנתקשה כבר על תירוצם השעה"מ (רפ"ג מהל' מעשה הקרבנות) דליכא פלוגתא בזה ע"ש וע"ע מ"ש בחידושי לזבחים (דף ל"ג) בעז"ה ודוק:

דף ד.

בתוס' ד"ה כולהו דהא רבי ור"ע ור"ש דס"ל הכא יש אם למקרא מחייבי בחתיכה אחת מהכא תמוהי' לכאו' דברי הפלתי בבית הספי' שהקשה דלמה פריך בחולין (ס"ד י"א) לר"מ דחייש למיעוטא ה"נ דלא אכיל בישרא ואמאי לא פריך ג"כ לר"ע דחייש למיעוטא ותי' דלר"ע י"ל דס"ל דכל ספק דאורייתא מה"ת לקולא. ורק לר"מ פריך שפיר דמוכח דס"ל דספק דאורייתא מה"ת לחומרא מדמחייב ר"מ בכריתות (ד' י"ח) אחתיכה אחת א"ת ע"כ ס"ל דמה"ת לחומרא דאל"כ האיך משכ"ל אשם תלוי מה"ת עכ"ל ותמוה דהא מבואר דגם ר"ע מחייב אשם תלוי אחתיכה אחת כמ"ש התוס' הכא אמנם י"ל דתלוי זה במחלוקת דר"נ ורבה בכריתות (דף י"ז) כמ"ש התוס' בסוכה (ד' ו' ב') דלר"נ דמפ' דה"ט דבעי ב' חתיכות הוא משום דבעי' דאיקבע איסורא י"ל שפיר דר"ע אינו מחייב על חתיכה אחת והא דמחייב ר"ע בכריתות (דף כ"ג) בהיו ב' חתיכות ואכל א' את הראשונה ואח"כ אכל השני את השניה דמיקרי שפיר לגבי השני ב' חתיכות דאיקבע איסורא אבל

לרבה דמפ' משום דמצות קרי' לדידי' מוכח דר"ע מחייב על חתיכה אחת מדמחייב ר"ע שם באכל השני את השניה. והכא התוס' הא קיימי למ"ד משום מצות קרי' כמבואר בדבריהם הכא וא"כ מתו' דברי הפלתי הנזכר דהגמ' מקשה בחולין טפי לר"מ דקשה אליבא דכ"ע משא"כ לר"ע לא תקשה אליבא דר"נ רק אליבא דרבה וכן יתו' בזה הא דלא פריך בחולין שם גם על ר"ש דחייש ג"כ למיעוטא ביבמות (ד' ס"ז רע"ב) ור"ש הא כתבו התוס' הכא דמחייב בחתיכה אחת א"ת וא"כ ס"ל ע"כ דספק דאורייתא מה"ת להחמיר וא"כ תיקשי לר"ש כמו לר"מ אבל לפי האמור מתו' ג"כ היטב דלא פריך מר"ש כיון דאליבא דר"נ אין מוכח מר"ש דכריתות דמחייב אחתיכה אחת דהא מאי דמחייב ר"ש בבא השני ואכל השניה מיקרי איקבע איסורא כמו שכתבנו לר"ע ועוד לר"נ דיבמות שם ל"ל דריש חושש למיעוטא מש"ה פריך טפי מר"מ דקשה אליבא דכ"ע ועי' בפריי לריש פסחים מש"ש בעז"ה:

והנה דרך אגב בענין זה נפלאתי עמ"ש בנו"ב מ"ק (חא"ע סי' כ"ב) דרק רוב אין מתעברו' בביאה ראשונה אבל איכא מיעוטא דמתעברות ושם בנו"ב (מ"ת חא"ע סי' ל"א) הקשה ח"א ע"ז מהא דפרכי' ביבמות (דף ל"ד א') והא אין אשה מתעברת בביאה ראשונה ולדעת הנו"ב הנ"ל מאי פריך הא מוקמי למתני' שם כר"מ ור"מ הא חייש למיעוטא ותי' שם דפריך ללישנא בתרא שם דאמרי' דמתני' ר"ש היא ע"ש וקשה דמאי פריך דלמא האי לישנא בתרא ס"ל כהסוגיא דיבמות (ד' ס"ז רע"ב) דגם ר"ש חושש למיעוטא מש"ה ס"ל שפיר למתני' דמפרישין ונלע"ד ליישב היטב בעז"ה דהתם ר"נ איהו מארי דההיא שינויא שם דמשני שבעלו ושנו וי"ל דגם איהו גופי' הוא דקפריך כעין מ"ש התוס' בב"מ (ד' כ"א א') והר"ן בנדרים (ד' ע"א א') ועוכ"מ ור"נ אזיל לטעמי' דסבר ביבמות שם דריש אין חושש למיעוטא וכמ"ש קודם אמנם ק"ל קושי' עצומה על תי' הנו"ב הנזכר דמאי פריך ביבמות שם ואלא הא דתנא ר"ח כו' ולטעמיך לר"א כו' ופרש"י דפריך משום דמתני' מוקמי' שם כר"א ולדעת הנו"ב דפריך שם להאי לישנא דמתני' ר"ש היא אין צ"ל דאתיא מתני' כר"א כמ"ש התוס' שם בד"ה באיסור בת אחת וצ"ע ואי"ה בחי' ליבמות יתבאר בעז"ה.

דף ד:

בתוס' ד"ה לטוטפת ואע"ג דר"ש לא דרש וי"ו צ"ל דר' ישמעאל ועי' בהגהות הב"ח ועי' לקמן (דף י"ד סע"א) דר"ש דרש וי"ו ועי' בתוס' ביבמות (דף ס"ח ב') בד"ה כמאן אלא צ"ל בדבריהם ר' ישמעאל וכן אי' בסוטה (דף כ"ט א') דר' ישמעאל לא דרש וי"ו דנטמאה:

ועי' לקמן (ס"ד נ') בתד"ה ת"ל ושם (ר"ד נ"א). והתוי"ט לקמן (פ' הנחנקין מ"ג) הגיה בדברי התוס' דהכא מה שכתבו ר' יוחנן בשם ר' ירמיה דצ"ל ר' ירמיה בשם ר' יוחנן ובמ"ש ר"ש לא הגיה בדבריהם וחידוש הוא ועי' בתוס' במנחות (דף נ"א ע"ב) בד"ה ומחציתה ועי' בחי' לזבחים (דף ל"ז ע"ב) מש"ש בעז"ה:

שם גמ' הסומא באחד מעיניו פטור מן הראיה שנאמר יראה יראה כדרך שבא לראות כך בא ליראות הרמב"ם (פ"ב מהל' חגיגה) והרע"ב (בריש חגיגה) כתבו בזה"ל כשם שהם באים להראות כך באים לראות והנה לכאו' הא דנקט סומא בא' מעיניו כ"ש הוא לסומא בב' עיניו דפטור מראיה מהאי קרא אולם בחגיגה (דף ד' סע"א) ממעטי' שם לסומא בשתי עיניו מרגלים שצריך משענת אחרת לבד מרגליו מש"ה נקט הכא סומא באחד מעיניו משום דסומא בב' עיניו ממעטי' ליה מקרא אחר וכן א"ש בזה הא דאי' בריש חגיגה (ד' ב' א') הכל חייבין בראיה לאתויי סומא בא' מעיניו שחייב בראיה ודלא כר"י בן תימא דהכא ולא קאמר שם לאתויי סומא בב' עיניו משום דבסומא בב' עיניו לכ"ע פטור מהא דרגלים וליכא מאן דפליג בזה:

שם דרך בישול אסרה תורה פרש"י ותוס' דמשא"כ חלב אינו בישול אלא טיגון ובתוס' פירשו עוד בשם י"מ דדוקא דרך בישול אסרה תורה אבל בלא בישול שרי לאפוקי חלב דבלא"ה אסור ולכאו' קשה דאמאי לא הוכיח הגמ' בבכורות (דף ו') דחלב שרי [דפריך שם מנ"ל דחלב שרי] דאל"כ מאי איריא דרך בישול הא בלא"ה אסור כדאמר הכא ונלע"ד דל"ל להגמ' דבכורות האי הוכחה די"ל דמש"ה אפקיה בלשון בישול לאו לומר דדוקא דרך בישול אסרה תורה אלא אתא לומר כדאמרי' בחולין (ס"ד קי"ג ור"ד קי"ד) דלוקה אחלב בחלב מדלוקה על בישולו לוקה על אכילתו או כמ"ש הפמ"ג ביו"ד (ר"ס פ"ז) בש"ד דאתא לומר דאסור אף שלא כדרך הנאתו ע"ש:

והנה הפמ"ג הקשה שם על מה דאמר בחולין הנזכר דמש"ה הוציא בלשון בישול דלוקה על אכילתו כמו שלוקה על בישולו והא אצטריך לומר דאסור שלא כדה"נ ותי' דס"ל שם כהא דמתיב רבא שם וס"ל דבכל האיסורי' לוקה אף שלא כדה"נ ע"ש ונפלאתי דבפסחים לא פריך שם כ"א אכלאי הכרם ואנה מצא הפמ"ג למ"ד דסבר דלוקין אכל האיסורין שלא כדה"נ אמנם נלע"ד די"ל דס"ל כרבא בפסחים (ר"ד כ"ו) דסבר שם דבב"ח ג"כ אינו אסור אלא כדרך הנאתן ודלא כאביי שם (דף כ"ה א') דסבר רבא כיון דיליף בב"ח מנבילה ה"ל כאילו כתיב אכילה בגופיה דבב"ח וכמ"ש המהרש"א בתוס' שם. ובזה נלע"ד דאזיל רבא לטעמי' דמוכח דס"ל לרבא כההוא מ"ד בחולין הנ"ל דלהכי אפקיה בלשון בישול לומר דחל איסור של בב"ח באיסור חלב דכמו שלוקה על בישולו

ה"נ לוקה על אכילתו דאל"כ תקשה לרבא מההיא ברייתא דמייתי' לה בביצה (ד' י"ב) ובפסחים (ד' מ"ז) דתניא שם המבשל גה"נ בחלב ביו"ט לוקה חמש היינו משום גיד ומשום בב"ח ואמר שם דב"ש היא וא"כ קשה לרבא דסבר ביבמות (ד' י"ב ב') דב"ש ל"ל דאיסור חע"א, אף במוסיף דלא חייל איסור של אשת אח על איסור של אחות אשה דהוי א"מ עי' בכריתות (ד' י"ד) ובשבועות (ר"ד כ"ד) בתוס' שם וא"כ קשה לרבא דאיך חל לב"ש איסור של בשר בחלב על איסור גיד וע"כ סבר רבא גופי' דבב"ח שאני דלהכי אפקיה בלשון בישול דחל איסורו על איסור אחר שכמו שלוקה על בישולו כך לוקה על אכילתו

אף דבעלמא אין אחע"א כדס"ל לחד מ"ד בחולין הנ"ל ועי' בצל"ח בפסחים (ד' מ"ז) ואזיל רבא לטעמי' דסבר דשלא כדה"נ שרי בבב"ח ול"צ לזה הא דאפקיה בלשון בישול אלא סבר הא דאפקיה בלשון בישול הוא דאתי לומר כשם שלוקה על בישולו כך לוקה על אכילתו באכילת חלב בחלב או גיד בחלב:

והנה קשה לכאו' עוד דאמאי לא אמרי' דע"כ לא בחלב קרינן דא"כ למאי צריך לכתוב ג' פעמים לא תבשל דא"ר ישמעאל בחולין (דף הט"ו ב') דחד לאיסור אכילה ואידך לאיסור הנאה ובישול וכדקיי"ל ביו"ד (ר"ס פ"ז) ואי קרא בחלב קרי' ל"צ לאיסור אכילה ונלע"ד די"ל א) ע"פ מה שכתב הצ"ק בזה בבכורות (ד' ו') הנ"ל עלה דבעי' שם חלב מנ"ל דשרי באכילה והקשה הצ"ק דא"כ ל"ל חד לא תבשל לאיסור אכילה כיון דחלב אסור ותי' די"ל דאיצטריך ג"פ לא תבשל למעט חיה ועוף כדאי' בחולין (ד' קי"ג) ע"כ א"כ ה"נ י"ל הכא דבחלב קרינן והאי ג"פ לא תבשל אתא למעט חיה ועוף בחלב) נלע"ד די"ל דאצטריך לא תבשל לאסור באכילה את הבשר שבולע החלב לאסור טעמו ולא ממשו עי' בחולין (ס"ד צ"ח) ושם (ר"ד ק"ח) ובע' כוכבים (ד' ס"ז א') ובזה מתו' ג"כ בבכורות קושי' הצ"ק הנזכר דאף דחלב אסור מ"מ איצטריך לא תבשל לאסור באכילה את הבשר שבלע החלב טעמו ולא ממשו ויש עוד לדבר בזה עי' בנו"ב מ"ת חלק יו"ד (סי' ל"ג ול"ד ל"ה ול"ו) ויתבאר עוד בזה אי"ה בחידושי לבכורות שם ודו"ק כי לענ"ד נכון הוא בעז"ה:

דף ה:

ר' חייא חזייה להההוא גברא דהוי, קאי בבה"ק כו' הרא"ש (בר"ה טומאה) הביא שם כ"ז והמעיו"ט כתב שם דלא ידע מקומו ואשתמיטתי' במח"כ לסוגיא דהכא ע"ש:

שם איתיביה רבא לר"נ אפי' שנים מזכין כו' לכאו' קשה מאי פריך הא ר"מ ע"כ ס"ל דבעי שלשה מה"ת מדאמר לקמן (דף ל"ד ב') אי מה ריבים בג' וכ"כ בתומים סי' ה') ובקצה"ח (ס"ס ג') דע"כ ר"מ הכי ס"ל ורב אתא דלעיל (דף ג' א') דס"ל דמה"ת חד כשר ע"כ ס"ל

כרבנן דר"מ והא דאמר לעיל שם דרב אחא אי"ל דשמואל ודאי מודה דר"מ ל"ל דשמואל אלא דאיהו ס"ל כרבנן א"כ מאי פריך הכא לשמואל לימא דהא דאפי' שנים מזכין ר"מ היא ושמואל סבר כרבנן ולכאו' ראיה מזה לדעת הכ"מ (פ"ב מהל' סנהדרין) שכתב דהא דר"מ אמר אי מה ריבים בג' הוא אסמכתא בעלמא וגם ר"מ ל"ל דצריך שלשה מה"ת ונלע"ד דרבא הכא אזיל לטעמי' דל"ל הא דרב אחא לעיל (דף ג') וס"ל דלכ"ע צריך מה"ת שלשה ואפ"ה סבר שמואל דב' שדנו דיניהם דין בדיעבד מש"ה פריך שפיר ודוק:

דף ו.

א"ל רב ספרא לר"א דטעה במאי אילימא דטעה בדבר משנה והאר"ש טעה בדבר משנה חוזר מהכא נלע"ד הא דאמרי' בכתובות (דף ק' ע"א) מעיקרא דרב ספרא סבר דטעה בדבר משנה אינו חוזר נגד המבואר הכא דרב ספרא גופי' ס"ל דחוזר דצ"ל דכוונת הגמ' התם להקשות באמת מהכא לימא קסבר רב ספרא דטעה בדבר משנה אינו חוזר והא בסוגיין דהכא ס"ל דטעה בד"מ חוזר מש"ה משני הגמ' בכתובות שם דכ"ע ס"ל דטעה בדבר משנה חוזר ודוק:

שם אמר רב אחא ברדר"א מ"ד תרי אפי' חד נמי והאי דקאמר תרי כו' נלע"ד דרב אחא דלא נ"ל לומר דדוקא בשנים ס"ל להההוא מ"ד הוא משום דאזיל לטעמי' לעיל (דף ג' א') דסבר דמה"ת חד נמי כשר דכתיב בצדק תשפוט עמיתך לשון יחיד וא"כ ה"ה פשרה ודאי לפ"ז ג"כ בחד סגי דכתיב בצדק תרדוף לשון יחיד דהוא בפשרה כדלקמן (דף ל"ב) ואי משום יושבי קרנות ס"ל להההוא מ"ד דבחד לא סגי א"כ לצריך שלשה כמו דין דמודי' כ"ע דצריך שלשה בדין אלא ע"כ דהא דצריך שנים ס"ל דאפי' חד נמי ורק הא דצריך ב' הוא משום דלהוי סהדי והנה ראיתי להתומים (סי' י"ב) שהעיר ג"כ בזה דלמה לא נ"ל לרב אחא לומר דג' תנאי הם בפשרה ותי' ג"כ דרב אחא אזל לטעמי' דס"ל דשמואל דב' שדנו דיניהם דין ותי' בזה דעת הרמב"ם דס"ל דפשרה בשנים ע"ש ביתר ביאור ולענ"ד קשה לתרץ כן לשון הרמב"ם גופי' דס"ל דאינו מוכח דרב אחא ס"ל הא דשמואל וע"ש בכ"מ (פ"ב מהל' סנהדרין הל' י') ובלח"מ שם ועי' בתומים (סי' ג') ודוק:

דף ו:

ור"ל אמר כו' ונמצא חזק רודפו פי' רש"י שרודף את הדין ובתוס' פירשו שרודפו לדיין ובירושלמי מבואר כפי' התוס' וע"ש במה"פ והנה ברי"ף ורא"ש איתא הכא גירסא אחרת דהרא"ש גורס תניא אמר ר' יהודה בן לקיש כו' אמר ר"י בן קרחה כו' והרי"ף גרס במקום ריב"ק ר"י בן לוי ע"ש ועי' בזה בנודע ביהודה מ"ת (חיו"ד סי' ע"ט) מש"ש:

דף ח.

בתוס' ד"ה מוציא ש"ר ועוד שמעתי מהר"ף דלר"מ דסבר דכתובה דאורייתא אינו נאמן להפסידה כתובתה הנה הפ"י בכתובות (ר"ד י') הקשה לפ"ז קושי' עצומה מהא דיבמות (ד' קי"ב) דסבר ר"מ דטענת בתולים כל ל' יום והיינו להפסידה כתובתה דאי לאוסרה לעולם נאמן והא לר"מ דס"ל דכתובה דאורייתא אינו נאמן להפסידה כתובתה ע"ש ונלע"ד ליישב לשמואל לטעמי' בעז"ה דהאי סברא אי סבר ר"מ דנאמן להפסידה כתובתה מבואר בירושלמי הכא דפליגי אמוראי בזה דחד מ"ד מפ' כפי' רש"י הכא דמיירי להפסיד את כתובתה ור"מ ס"ל דנאמן להפסידה כתובתה ואידך מ"ד מפ' כפר"ת דמיירי לענין ק' סלעים ועי' לקמן בתד"ה והביא:

א"כ י"ל שם דלר"מ אינו נאמן להפסיד כתובתה אלא דקושי' הפ"י קשה על שמואל דכתובות שם דסבר דדוקא למ"ד דכתובה דרבנן נאמן ולא למ"ד דכתובה דאורייתא א"כ ע"כ סבר דלר"מ דס"ל דכתובה מה"ת אינו נאמן להפסידה כתובתה מאי יענה בהא דר"מ דט"ב דיבמות הנזכר:

אולם נלע"ד דשמואל ס"ל דר"מ סבר דכתובה דרבנן. דהא דמוכח דר"מ סבר דכתובה דאורייתא הוא מהא דכתובות (דף נ"ו ב') שהביאו התוס' הכא דפריך שם ואפי' בתנאה והא סבר ר"מ דכל המתנה עמ"ש בתורה תנאו בטל הא בדרבנן תנאו קיים ומשום זה משני דסבר ר"ע דכתובה דאורייתא והנה התוס' הקשו שם דמאי פריך שם דלמא ס"ל לר"מ דכ"ש בדרבנן עשו חיזוק לדבריהם ותירצו דא"כ ה"ל למיתני שם גם כתובה בהדי שאר כסות ועונה וביאר המהרש"א דלמאי דמשני דס"ל לר"מ דכתובה דאורייתא א"ש מאי דלא תני כתובה משום כיון דתני שאר וכסות דהוי מה"ת ל"צ למיתני כתובה ע"ש וא"כ י"ל היטב לשמואל לפמ"ש הפ"י והמג"ש בכתובות (דף נ"ח ב') דרב סבר דמזונות דרבנן וכן סבר שמואל א"כ ל"ק לדידיה קושי' הגמ'. דהא שפיר י"ל דסבר ר"מ דכתובה דרבנן וס"ל שפיר לר"מ דאף בכתובה דרבנן תנאו בטל ומאי דלא תני כתובה שם בהדי שאר כסות ועונה משום כיון דתני שאר דהיינו מזונות דהוא דרבנן לשמואל תו ל"ל למיתני כתובה: והנה יתו' עוד קושי' עצומה בהא דס"ל לשמואל בכתובות (ר"ד י') דכתובה דרבנן והא ס"ל לשמואל שם ר"ד נ"ז) דהל' כר"מ בגזרותיו בהא דר"מ דכל הפוחת דמוכח משם דסבר ר"מ דכתובה דאורייתא וקשה דשמואל אדשמואל ועי' בהגמ"ר בסוף כתובות ובביאורי הגר"א בא"ע (סי' ס"ו ס"ק י"ג) ולפמ"ש יתו' היטב דלשמואל לטעמי' סבר ר"מ ג"כ דכתובה דרבנן וכן יתו' עוד לפ"ז קושי' השעה"מ (פי"ב מהל' אישות) בהא דב"מ (ד' נ"א) דהא דאמר שמואל שם האומר לחבירו ע"מ שאין

לך עלי אונאה אין לו עליו אונאה הוא אף לר"מ דהתם ודאי קעקר אבל באונאה מי יימר דקעקר מידי והקשה השעה"מ ע"ז מהא דכתובה בכל הפוחת דסבר ר"מ דתנאו בטל אף דלא הוי עקירה ודאית דמי יימר דתבא לכלל גבייה ונשאר בצ"ע ולפמ"ש יתו' היטב לשמואל לטעמי' דשאני כתובה, ר"מ דהוי דרבנן ושמואל אזיל ג"כ לטעמי' דסבר בעירובין (דף פ"ה ב') דעשו חכמים חיזוק לדבריהם יותר משל תורה וכן מוכח ממ"ש המ"מ (פ"א מהל' שביתת עשור) דס"ל לשמואל כן דעשו חכמים חיזוק לדבריהם יותר מש"ת ועי' ביבמות (ד' ל"ו ב') בתד"ה חיזוק ובכתובות שם בתד"ה הא ובב"מ (ד' נ"ה ב') בתד"ה וכי ויתבאר עוד בתשובה בעז"ה:

והנה דרך אגב נלע"ד דבר נחמד בעז"ה בענין זה. דנפלאתי עמ"ש הבעה"מ בכתובות (ד' ל"ו א') דפריך שם מההיא ברייתא דתניא דחרשת ושוטה יש להם קנס וטענת בתולים אאידך ברייתא דתניא שם דחרשת ושוטה אין להם קנס וע"ב סומא יש לה ע"ב ר"מ אומר סומא אין לה ט"ב ומשני רב ששת ל"ק הא ר"ג והא ר' יהושע ופי' הבעה"מ דהא דתניא יש לה ט"ב הוא ר"ג דס"ל דבחזקת בתולה קיימא והא ברייתא דאין לה ט"ב הוא כר' יהושע עי"ש ביתר ביאור וקשה לי דהא רבא שם בכתובות (דף ע"ה ב') מפ' דר"מ סבר כר"ג וכן ס"ל לשמואל שם (ס"ד ע"ו) וא"כ אמאי לא פליג ר"מ רק עלה דסומא ולא פליג ג"כ עלה דחרשת ושוטה דלר"מ דסבר כר"ג סבר ע"כ בחרשת ושוטה דיש לה ט"ב ולפי' רש"י שם דמפ' איפכא א"ש ונלע"ד די"ל ע"פ מ"ש התוס' שם (דף ל"ו רע"ב) דמשו"ה לא מתרץ רב ששת הא דטעין טענת פתח פתוח והא דטעין טענת דמים דל"ל לרב ששת האי סברא דחזקה אין אדם טורח בסעודה ומפסידה ואינו נאמן להפסיד כתובתה בטענת פ"פ ע"ש א"כ וזהו' היטב קושייתי לפי' בעל המאור הנזכר די"ל דשמואל ורבא אזלי לטעמייהו דאינהו הם מארי דהאי מימרא הנזכר דס"ל דאדם נאמן בטענת פתח פתוח דחזקה א"א טורח בסעודה ומפסידה ול"צ לתרץ דהא ר"ג והא ר"י ונלע"ד עוד די"ל דרב ששת ושמואל ורבא אזלי לטעמייהו דכתבו התוס' בכתובות שם (ר"ד י') דרק למ"ד דכנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה אין לה כתובה כלל שייך האי סברא דא"א טורח בסעודה ומפסידה משה"ה מהימן אבל למ"ד דכנסה בח"ב כו' יש לה כתובה מנה לא מהימן בטענת פ"פ דאין מפסיד הסעודה יעו"ש א"כ י"ל דרב ששת אזיל לטעמי' דסבר בכתובות (ד' י"א ב') דכנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה יש לה כתובה מנה משה"ה סבר דלא מהימן בטענת פ"פ ורבא הא סבר שם דאין לה כתובה כלל משה"ה סבר דמהימן: אמנם אכתי תמוה לי דנהי דמתו' היטב מהא דטענת בתולים אבל אכתי תשאר האי קושי' מקנס דתנא שם בההיא ברייתא דחו"ש אין לה קנס אאידך ברייתא שם דיש לה

קנס כמ"ש הבעה"מ דפריך ג"כ מהא דקנס אקנס וא"כ ע"כ צ"ל דגם שמואל ורבא מודים לשנויא דרב ששת דהא ר"ג והא ר"י וא"כ אכתי קאי קושיתי לפי' בעה"מ דאמאי לא פליג ר"מ גם בהא דחרשת ושוטה לדעת שמואל ורבא דר"מ סבר כר"ג וצ"ע ועוד נלע"ד מוכח כפרש"י ודלא כפי' הבעה"מ דאי' בירושלמי דכתובות (פ"א הל' ב') דר' יוסי [אמורא]סבר דאין לחרשת קנס ור' יוסי זה גופי' סבר בירושלמי שם (הל' ח') דהל' כר"ג: והא לפי' הבעה"מ ר"ג סבר דחרשת יש לה קנס וגם ל"ל אליבא דר' יוסי דל"ל כרב ששת דהא ר"ג והא ר"י אל סבר כתי' התוס' דהא דטעין פ"פ והא דטעין טענת דמים דז"א דהא מבואר בירושלמי שם. (הל' ד') דר' יוסי זה גופי' סבר דכנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה יש לה כתובה מנה וע"כ סבר דלא מהימן בטענת פתח פתוח כיון דלא מפסיד הסעודה כמ"ש התוס' הנ"ל ומוכח ע"כ כפי' רש"י ודוק:

והנה התוס' כתבו עוד שיאמרו לפי שלא ידעו לדון הוסיפו עליהם מש"ה חוששין ללעז של הראשונים:

והרמב"ם בפירושו כתב עוד שיאמרו שהן פסולים והעיר התוי"ט בזה דהא עדיין יושבין ודנים אלו עם אלו ע"ש:

אזי"ל לפמ"ש הקצה"ח (סי' ל"ו) והמל"מ (פט"ז מהל' עדות) דבדיינים ל"ד לעדות דאף שנמצא קרוב או פסול לא בטל הדין א"כ ודאי חיישי' שיאמרו שהן פסולין ומ"מ יושבין בדין דלא מיפסיל הדין אלא שהוסיפו הדיינין והנה לסברת הקצה"ח שם דדיין דלא גמיר מיקרי אשירה והוי כמו פסול ולמאן דס"ל דנמצא קרוב או פסול בטל הדין ה"נ בנמצא ביניהם מאן דלא גמיר ע"ש א"כ קושי' התוי"ט שהקשה על הרמב"ם תקשה ג"כ על התוס' דהכא דהאיך יוכלו לטעות משום שלא ידעו לדון הוסיפו הדיינים דהא עדיין יושבין ודנין אלו עם אלו ולענ"ד יש לחלק טובא בין פסול ובין דיין דלא גמיר ודלא כבעל הקצה"ח כיון שיושב הדיין שאינו גמיר ביניהם ומלמדין אותו הדין לא הוי כפסול ממש ועי' בתוס' לעיל (דף ג' א') בד"ה א"א:

ועי' בחידושי ליבמות (דף ק"ד ב') מש"ש בעז"ה ועי' מ"ש במכות (ד' ו' א') בעז"ה:

דף ח:

כל ח"מ שבתורה כו' אלא בעדה ועדים והתראה לאו כללא הוא אלא פירושו רוב ח"מ כעין שאמרו בעירובין (דף ד' ב') ועוכ"מ דהא איכא עדים זוממין דא"צ התראה כדאי' בכתובות (דף ל"ג א') ובמכות (דף ד' ב') וכן מחתרת ורודף א"צ התראה כדאי' לקמן (דף ע"ב ב') וכן מגדף לדעת הרמב"ם (פ"ב מהל' עבודת גלולים הל' ט') א"צ התראה דלא כדעת הראב"ד (פ' כ' מה' עדות הל' ט'):

דף ט.

רב אשי אמר כו' וקמיפלגי בפלוגתא דר"י ורבנך ור"מ ורבנן ס"ל דלאו שניתן לאזהרת מב"ד לוקין עליו וה"מ ר"א לפרש דבזה גופה פליגי אי לוקין בלאו שניתן לאמב"ד ובפלוגתא דר"י ור"ע במכות (ד' י"ג רע"ב) אלא דרב אשי סבר דכ"ע ס"ל דלוקין בלאו שנלאמב"ד היכי דהתרו בו למלקות כדעת ר"ש בר"י במכות שם:

ודלא כרבא שם וע"ש בתד"ה ברשעה ובחי' למכות כתבתי דמאן דפריך עלה דרבא שם ודלמא אזהרה לקרבן הוא רב אשי שם כדמשמע שם ואיהו אזיל לטעמי' הכא דל"ל כרבא:

והנה קשה טובא למה צריך רב אשי לתרץ בעירובין (ד' י"ז ב') עלה דפרכי' שם והא לאו שניתן לאמב"ד לוקין כיון דמשמע הכי דרב אשי גופי' סבר דכ"ע ס"ל דלאו שנלאמב"ד דלוקין וצ"ל דאליבא דר' יונתן הוא דמתרץ רב אשי שם ועי' בחי' לעירובין מש"ש עוד בזה ע"פ

שיטת הריטב"א:

ודע דמהכא יתו' לי קושי' חמורה בשבועות (דף ד' א') דפריך שם יציאות שבת מאי מלקות איכא הא לאו שניתן לאמכ"ד אין לוקין ומשני דאתי' מתני' שם כר"י דאמר לוקין ותמוה דא"כ תקשה מההוא סתמא לר' יוחנן דס"ל בכ"מ דהל' כסת"מ ור' יוחנן גופי' הא סבר בשבת (ד' קנ"ג) דלאו שניתן לאמב"ד אין לוקין כדפרכי' כן שם עלה דר' יוחנן בהא דלאו שאין בו מעשה וכבר הקשה כן הריטב"א שם אבל מסוגיא דהכא י"ל היטב דר' יוחנן מפ' דקמיפלגי ר"מ ורבנן דהכא בזה גופי' אי לוקין בלאו שניתן לאמב"ד וא"כ הוי סתם ואח"כ מחלוקת וסבר ר' יוחנן דבב' מס' אין סדר למשנה כמ"ש התוס' בשבת (ס"ד פ"א) לכל האמוראים דס"ל הכי מש"ה לא מצי לפרוך מההיא סתמא על ר' יוחנן ומ"ש התוס' בשבת דלר' יוחנן בכל גווני הל' כסתמא זהו להמסקנא דשבועות אבל ודאי המקשן לא מצי לפרוך על ר' יוחנן כיון די"ל דס"ל כשאר אמוראים בזה דבב' מסכתות דלמא הוי סתם ואח"כ מחלוקת דאין הל' כסתמא כדאי' ביבמות (ס"ד מ"ב) ודוק

שם רבינא אמר כגון שנמצא כו' וקמיפלגי בפלוגתא דר"י ורבי אליבא דר"ע. מהכא תמוהים דברי הנ"י והתוי"ט במכות שם שנסתפקו בהא דמה שנים נמצא אחד מהם קרוב או פסול אם הוא מדברי ר"ע והא הכא בסוגין מבואר בהדיא דזה הוא מדברי ר"ע ור' יוסי ורבי פליגי אליבא דר"ע וראיתי במכות שם שכבר העירו ג"כ המפרשים שם בזה דף

דף י.

ואמר רבא פלוני בא על נערה המאורסה כו' ומשלמין ממון ופרש"י שבאו להפסידה כתובתה מן האירוסין מוכח לפ"ז דיש כתובה לארוסה ורש"י אזל לשיטתו דס"ל כן יעו' ברש"י בכתובות (דף מ"ג ב') במתני' שם ושם (ר"ד נ"ד) דל"ל דהכא מיירי בדכתב לה יעוי' בכתובות (ד' פ"ט ב') ובב"מ (ד' י"ז ב') דהכא כיון שלא הזכירו שם האשה ודאי לא ידעו אם כתב לה וכמ"ש ג"כ המראה הפנים בירושלמי (רפ"ה דכתובות) ע"ש אבל הרמב"ם דס"ל דאין כתובה לארוסה כמ"ש (בפ"י מהל' אישות) ועי' בטוש"ע א"ע (ס"ס נ"ה) מפ' דלא כפרש"י הכא אלא מפ' דהכא מיירי לענין קנס שרצו להפסיד לאביה מהבעל כמ"ש (בפכ"א מהל' עדות) ובכ"מ שם ולענ"ד לפרש"י אזל רבא לטעמיה דמוכח דסבר דיש כתובה לארוסה שהקשו התוס' בכתובות (ד' מ"ד א') בד"ה והלכתא דתפשוט דיש כתובה לארוסה מהא דר"י שם ותירצו דמיירי בדכתב לה ומיירי שהוסיף לה בשעת נשואין וע"כ ל"ל לרבא כן שם (ד' מ"ג ע"ב) וכמ"ש המהרש"א והמהרמ"ש שם וא"כ ע"כ ס"ל לרבא דיש כתובה לארוסה:

ובזה נלע"ד במ"ש התוי"ט (פ"ד דכתובות מ"ד) שהקשה דאמאי לא תנן ג"כ דהאב זכאי בבתו בכתובתה דלאחר אירוסין. ותי' די"ל דס"ל למתני' דאין כתובה לארוסה:

ועוד תי' כיון דאיכא מ"ד דלא ס"ל הכי לא נחית נפשיה בפלוגתא ע"ש ותמוה דלא אשכחי' פלוגתא בזה וכבר תמה בתור"ע שם בזה ונלפ"ד די"ל דכוונת התוי"ט לדעת הרמב"ם שם בפי' המשנה הביאו התוי"ט (רפ"ה דכתובות) שפי' דהא דאר"א בן עזריה שלא כתב לה תצא ע"מ לכונסה קאי נמי אעיקר כתובתה וסבר דאין כתובה לארוסה אלא בדכתב לה ע"ש וצריכים אנו לב' תירוצים של התוי"ט דתי' הא' הוא למאי דס"ל להגמ' בכתובות (ד' פ"ט) ובב"מ (ד' י"ח) דאין כתובה לארוסה אלא בדכתב לה' ותי' הב' צריכין אנו לרבא דהכי דמוכח דס"ל דיש כתובה לארוסה אף בלא כתב לה' ובתשו' יתבאר עוד בעז"ה והנה רש"י פי' בסוגיין דכל שבח נעורים לאביה. ותמוה דמשמע דכוונת רש"י להא דיליף בכתובות (ד' מ"ו ב') מבנעוריה בית אביה דכל שבח נעורי' לאביה ותמוה דהא הגמ' שם ובקדושין (דף ג' ב') דחי' לה דההוא בהפרת נדרים הוא דכתיב וכזה תמה התוי"ט בב"מ (ד' י"ב א') על פרש"י במתני' שם אמנם לענ"ד מתו' היטב ע"פ מ"ש התוס' בב"ק (דף פ"ז סע"א) וכן יתו' בזה לקושי' המגיה במל"מ (פ"ב מהני' נערה) על רש"י בכתובות (ד' ל"ט רע"ב) ע"ש ודוק:

שם בתר דבעי' הדר פשטה אדם קרוב אצל עצמו ואין אדם קרוב אצל ממונו ופרש"י דהשור יסקל וכן מפ' הרמב"ם (פי"ב מהל' עדות) אבל הראב"ד מפ' שם בשם י"מ דמיגו

דבטל לגבי השור בטל ג"כ לגבי הרובע ועי' בנו"ב מ"ק (חא"ע סי' ע"ב) ובתשו' עמ"א (סי' פ"ד אות י"ח מש"ש בזה) ודוק: שם משום דהוי לאו שאין בו מעשה והתוס' הקשו דאמאי לא אמר משום דהוי לאו שניתן לאמב"ד. ונלע"ד די"ל היטב ע"פ מ"ש התוס' לקמן (ד' ס"ג א') שהקשו דנגמור בכ"מ דלוקין על לאו שניתן לאזהרת מב"ד מהא דבן סורר וחי' הגרע"א בזה בתור"ע (אות כ"א) דהוי הא דבן סורר ועדים זוממין דבן גרושה שני כתובים דבעד"ז דב"ג ג"כ הוי לאו שניתן לאמב"ד ולוקין מהא דאם בין הכוח הרשע ע"ש א"כ לפ"ז מתו' קושי' התוס' דהכא דהא כל כמה דלא היה כתוב והי' אם בין הכות לא מצי' לומר דלאו שניתן לאזהרת מב"ד אין לוקין דהא הוי ילפי' מהא דבן סורר דלוקין אלאו שניתן לאזהרת מב"ד אולם לכאו' יש להעיר ע"ז דהא כל כמה דלא כתיב והי' אם בין הכות, לא מצי' למילף דלוקין בלאו שנלאמב"ד מבן סורר דהא בבן סורר גופי' לא ידעי' דלוקין שם אלא מהא דאם בין הכות כדאי' לקמן (דף ע"א רע"ב) ובכתובות (ד' מ"ו) אבל ז"א דא"כ מאי פריך הגמ' הכא ל"ל הא דאם בין הכוח ת"ל מלא תענה והא איצטריך להא דבן סורר לגלות שם דלקי היינו ויסרו מבן ובן מבין הכות וע"כ צ"ל דהגמ' פריך הכי דאי לגופי' ל"צ רק לגלות עלה דבן סורר, ה"ל למיכתב טפי בבן סורר גופי' א"כ ודאי י"ל לקושי' התוס' דהכא כפמ"ש קודם דלא ה"מ לומר הכא דאיצטריך והיה אם בין הכות ולא ידעי' מלא תענה משום דהוי לאו שניתן נאמב"ד דאין לוקין דהא כ"כ דנא הוי כתיב והיה אם בין הכוח הוי ילפי' מהא דבן סור דלוקין בלאו שניתן לאמב"ד אמנם אכתי תקשי דה"מ הגמ' לומר דאיצטריך הא דאם בין הכוח לזה גופי' לגלות על כל לאו שנלאמב"ד דאין לוקין דהא עיקר הטעם דלא ילפי' מבן סורר אלא משום דהוי ב' כתובים הא דבן סורר והא דאם בין הכות בעדים זוממין ואולם נלע"ד דהגמ' אינו רוצה לתרץ כן מה דלא הוי אליבא דכ"ע דאכתי למ"ד דלוקין בלאו שניתן לאמב"ד מא"ל וכן למ"ד דב' כתובין מלמדין לקמן (ד' ס"ז רע"ב) ועוכ"מ מאי איכא למימר אבל הא דמשני הגמ' הכא דהוי לאו שאין בו מעשה הוא אליבא דכ"ע כמ"ש התוס' בד"ה וכלי ועי' בכתובות (דף מ"ה ב') בתד"ה ר"י וע"ע מ"ש לקמן (ד' ס"ג א') בעז"ה:

שם אמר אביי אתיא רשע רשע רבא אמר כו' דברי הרע"ב בפה"מ תמוהים שפי' כאביי ודלא כרבא וע"ש בתו"ח ונלע"ד דהוא משום דסתמא דגמ' דמכות (דף ה' ב') משמע דס"ל שם כאביי דהכא להאי ג"ש דרשע רשע וכן סתמא דגמ' בב"ק (ס"ד פ"ו) משמע דס"ל כאביי אבל התוס' לקמן (ד' ל"ג ב') בד"ה אתיא ל"ל כן ע"ש. ועי' בתוס' בב"ק שם ובכתובות (ד' ל"ה א') בתד"ה רבא אמר:

דף יא.
וכשבא ר"ג ואמר רוצה אני כו' צ"ל דאין זה שייך לענין מחלוקת דפליגי תנאי בכ"מ בענין ברירה ואל"כ קשה מר"ג אר"ג מהא דאי' בפסחים (ד' פ"ח ב') במעשה דמלך ומלכה דר"ג גופי' סבר שם דאין ברירה והאיך סבר ר"ג הכא דמעוברת כשאמר רוצה אני. מיהו הריטב"א כתב בב"מ (ד' י"א) בהאי דר"ג וזקנים שם דר"ג סבר דיש ברירה וקשה ע"ז מהא דר"ג דפסחים ועי' בזה במל"מ (פ"א מהל' מע"ש הל' י"א) ובשעה"מ (פ"ה מהל' עירובין) ועמ"ש בפריי לפסחים שם:

דף יא:
איבעי' להו על התקופה כו' הרמב"ם (פ"ד מה' קה"ח הל' ב') כתב דעל התקופה לחוד מעברין. והראב"ד השיגו מהא דהכא דמבואר דלת"ק הכא ס"ל דעל אחד אין מעברין ונלע"ד די"ל דס"ל להרמב"ם דנהי דהכא לא אפשיטא בעי' זו מ"מ אפשיטא ממקום אחר דלרשב"ג על התקופה לחוד מעברין ופליג אח"ק מהא דתניא לקמן (ד' י"ב א') דמעברין אחר ר"ה מיד וקשה דהיכי משכ"ל דידע אז הא דאביב ופירות האילן דהא זמן זריעה הוא בחשון כדאי' בפ"ק דתענית וזמן חנטת האילן הוא בשבט דמש"ה ר"ה לאילן הוא ט"ו בשבט כדאי' (בריש ר"ה) וא"א לידע אחר ר"ה מיד אלא תקופה לבד, וכבר הקשה כן בע"א לר"ה (ד' ז') ולכן משום קושי' זו ס"ל להרמב"ם דאתיא ההיא ברייתא כרשב"ג דעל התקופה לבד מעברין ופסק הרמב"ם כרשב"ג בזה משום דס"ל לסתמא דההיא ברייתא כוותי' ויתו' טפי לדעת הפוסקים דהל' כרשב"ג במשנתינו הוא אף בברייתא עי' בש"ך בחו"מ (סי' קע"א ס"ק ט') וכן מצינו כמה פעמים דנהי דלא אפשיט במקום זה ונשאר בספק מ"מ אפשיט ממקום אחר כמ"ש הרמב"ן במלחמות בברכות (דף כ') ועי' בתוס' בכתובות (ד' מ"ד א') בד"ה והלכתא ובקדושין (ס"ד כ"ג) ושם (ר"ד ס"ה) וברי"ן בנדרים (ד' ל"ה ב') בד"ה איבעי' להו ושם (ד' ע"ב סע"א) וע"ע בריטב"א בקדושין (ד' כ"ג) ובמל"מ (רפ"ד מה' תרומות) והראב"ד י"ל דאזיל לשיטתו דס"ל שם דהא דמוכח בר"ה (ד' כ"א) דעל התקופה לחוד מעברין הוא בתקופת טבת דוקא שנמשך זמנה עד ט"ז בניסן אבל על תקופת תשרי לחוד אין מעברין וכ"נ דעת התוס' בר"ה שם דלא כדנראה מפרש"י הכא א"כ י"ל דס"ל דהא דתניא לקמן דמעברין אחר ר"ה מיד מיירי מפני תקופת טבת ולא מפני תקופת תשרי אבל דעת הרמב"ם אינו כן דאין לחלק בין תקופה זו לזו וא"כ מוכח שפיר מהאי ברייתא דלקמן ומהא דר"ה שם מהא דשלח ר"ה בר אבין כו' שהביא הראב"ד ג"כ שם דעל התקופה לבד מעברין ועי' לקמן (דף י"ג ב') בתד"ה שמור ודוק:

שם ואם עברוה בגליל מעוברת הט"א בר"ה (דף כ') כתב דמשמע דדוקא בגליל היא מעוברת בדיעבד אבל בח"ל אף בדיעבד אינה מעוברת ע"ש ותמוה דכ"כ מעצמו ולא הזכיר לדברי הירושלמי דהכא וכן (ברפ"ו דנדרים) דמפו' שם כן בהדיא והנה התוס' הקשו הכא עלה דיליף הכא מלשכנו תדרשו כ"מ שאתה דורש לא יהי' אלא בשכנו של מקום. מהא דבסוף ברכות נפ"ל שם מקראי אחרינ מדכתיב כי מציון תצא תורה ולכאו' מתו' היטב קושיתם ע"פ מ"ש התוס' בשבועות (ר"ד ל"א) ועי' מזה בנו"ב מ"ת (חלק יו"ד סי' ע"ט) מש"ש בזה ודוק:

שם בחד"ה מן עומרי כו' ר"ג קודם לר"ע היה פי' דס"ל לר"ג כמשנה ראשונה קודם שבא ר"ע דאע"ג שלא באו לעונת המעשרות חייבים בביעור ואזל ר"ג לשיטתו דסבר כן (פ"א דמע"ש מ"ט) בהא דר"ג וזקנים שהיו באים בספינה ואמר ר"ג עשור שאני עתיד למוד כו' והקשו המפרשים דאמאי לא הפריש מעשר קודם שהלך מביתו כדאמרי' בכ"מ דחזקה על חבר שאינו מוציא מת"י דבר שאינו מתוקן ותירצו שלא באו לעונת המעשרות וכ"כ הרמב"ן והא דר"ג התם הוא לענין ביעור וכמ"ש

שם הר"ש והרמב"ם בפה"מ וכמ"ש התוס' בב"מ (ד' י"א סע"א) ובתוס' בקדושין (ס"ד כ"ו) וא"כ מוכח דר"ג סבר דחייבין בביעור אף שלא באו לעונת המעשרות ועי' באסי' זקנים בב"מ שם. ובזה א"ש לענ"ד הא דמייתי במשנה דמע"ש שם ההוא מעשה דר"ג וזקנים בתר הא דר"י ור"ע שהביאו התוס' הכא והיינו דאתי לומר שם דר"ג ס"ל כמשנה ראשונה קודם שבא ר"ע דר"ג קודם לר"ע היה כמ"ש התוס' הכא ודוק:

דף יב.

אין מעברין כו' לפני ר"ה ואם עברוה אינה מעוברת הנה בתוספתא מבואר דבכל הני דלעיל דאין מעברין זה הוא רק לכתחי' אבל בדיעבד מעוברת אבל בירושלמי מבואר דהא דאביב ופירות האילן לעיל (ד' י"א ב') דעל חד מהן דאין מעברין מ"מ בדיעבד מעוברת בחד לבד ובהא דג' ארצות דעל אחת מהן אין מעברין וכן בהא דמפני הצינה והגשמים לעיל (ד' י"א א') אף בדיעבד אינה מעוברת ולכאו' הכא בסוגיין מוכח דס"ל כדעת התוספתא מדלא תנא דבדיעבד אינה מעוברת אלא הכא בהא דלפני ר"ה ולעיל בהא דאין מעברין בלילה מכלל דבאינך מעוברת בדיעבד והנה בהא דאין מעברין אלא אדר כתבו התוס' הכא דה"ט משום דאם מעברין אחד משארי החדשים לא הוי אדר שנים עשר ולא הזכירו התוס' להא דמבואר במכילתא פ' בא טעם אחר דר' יונתן אמר משום דכתיב שמור את חודש האביב כו' מה חודש אין תוס' עיבורו אלא בסוף אף שנה אין תוס' עיבורו אלא בסוף והיינו חודש אדר דוקא ועי' בט"א בר"ה (דף ז') ודוק:

שם אין מעברין את השנה בשביעית כו' הנה בזה פליגי הרמב"ם והראב"ד (פ"ד מהל' קידוש החודש הל' ט"ז) דדעת הרמב"ם דמפני התקופה ואביב ופירות האילן מעברין אף בשביעית ודעת הראב"ד דבכל גווני אין מעברין בשביעית ודעת התוס' ביבמות (דף קט"ו א') בסד"ה אמר ר"ע מוכח שם דדעתם הוא כדעת הראב"ד וכן מוכח דעתם לקמן (ד' כ"ו א') בד"ה לעבר דס"ל כן ע"ש וכן (בהיפוך דף זה) בד"ה אין ודוק:

שם מעשה בחזקיה כו' מפני הטומאה עי' פירש"י שנטמאו בעבודת גלולים ובירושלמי הביאו התוס' פירשו דהוא משום שמצאו גולגלת של ארונה תחת המזבח:

והמל"מ (פ"א מהל' בית הבחירה הל' י"ג) כתב דה"ט דלא פי' רש"י כפי' הירושלמי דהוא משום דה"ט לא הוי כ"א למ"ד דקברי עובדי גלולים מטמאין באוהל ורצה רש"י לפרש טפי אף למ"ד דאינם מטמאין באוהל ע"ש ונלע"ד די"ל טפי מרווח דהוא משום דאיתא בסמוך דר"ש לא פליג ע"ז דחזקיה עיבר מפני הטומאה אלא משום דקשה ליה דא"כ אמאי הי' צריך לבקש רחמים ע"ע והא אם מפני הטומאה עברוה מעוברת ואמאי לא פליג ר"ש טפי מטעם אחר דאיהו הא הוי מארי דהך מימרא דקברי עבודת גלולים אינם מטמאין באוהל כדאי' ביבמות (ר"ד ס"א) ועוכ"מ דסתם ר"ש הוא רשב"י כמ"ש רש"י בשבועות (ד' ב' ע"ב) וכדמוכח שם (ד' ז' א') ועוכ"מ וכ"כ בתוי"ט (פ"א דמכות) וברשב"ם בב"ב (ד' ק"ב סע"א) מש"ה פרש"י טפי דנטמאו מפני ע' גלולים דזה א"ש אף לר"ש ודו"ק והנה לכאו' צריך טעמא למה שלא פי' הירושלמי כפרש"י וצ"ל דלא נ"ל בזה משום דכיון דטומאת עבודת גלולים הוא דרבנן כמו שנדחקו התוס' בזה אבל לפמ"ש הפ"י בשבת (ד' פ"ב) דמשמע מהירושלמי שם דס"ל דטומאת עבודת גלולים הוא דאורייתא ע"ש ועי' בענפי לשבת שם א"כ ודאי צריך טעמא דאמאי לא נ"ל לפרש להירושלמי כן אמנם נלע"ד דבירושלמי (ר"פ ר"ע) שם מבואר דאיכא מחלוקת בזה דר"ח אמר שם דטומאת עבודת גלולים אינה מחוורת היינו דלאו מה"ת היא ואידך ס"ל שם דמחוורת וסוגיית הירושלמי דהכא ס"ל ג"כ דאינה מחוורת היינו דהוא מדרבנן מש"ה לא נ"ל לפרש כפרש"י ועוד נלע"ד דמש"ה לא פי' רש"י כפי' הירושלמי משום דבירושלמי (פ"ה דסוטה) מבואר דגולגולת של ארונה נמצא בימי חגי הנביא ולא בימי חזקיה מש"ה נ"ל לרש"י לפרש הכא אף לדעת הירושלמי דסוטה ודוק:

שם א"ל ר"ש כה"ג ביו"כ יוכיח הנה ביומא (ד' ז' ב') בתד"ה מכלל הקשו דמאי ראיה מייתי ר"ש מיוה"כ דלמא שאני יוה"כ דא"א בענין אחר ונלע"ד דצרי' לחלק בזה למה דאמרי' בכ"מ דאיכא מ"ד דס"ל דדנין אפשר משאי אפשר דאל"כ מאי מקשי התוס' דלמא ס"ל לר"ש כמ"ד דדנין אפשר משאי אפשר מש"ה יליף שפיר מיוה"כ ועיי' בפריי

לפסחים (ד' ע"ז) מש"ש ליישב דעת הרמב"ם (פ"ד מה' ב"מ) ועוד נלע"ד די"ל דמוכח ע"כ דס"ל לר"ש גופי' דאין דנין אפשר משאי אפשר דהנה הפ"י בקדושין (ד' כ"ב ב') הקשה עלה דאמר שמואל שם דעבד כנעני נקנה במשיכה והא איתקש לקרקע וקרקע אינה נקנית במשיכה ותי' דס"ל כמ"ד דאין דנין אפשר משא"א ע"ש וכן צ"ל לר"ש שם דס"ל ג"כ הכי דעבד כנעני נקנה בהגבהה וה"ה במשיכה ועי' בביאו' הגר"א בח"מ (ר"ס קצ"ו) דודאי סבר ר"ש דאין דנין אפשר משא"א וכן מבואר דס"ל לסתמא דגמ' הכי אליבא דר"ש במנחות (ד' י"ט א') וכן בתמורה (דף ט"ז רע"ב) ובהוריות (דף ו' ב') דפריך שם אליבא דר"ש גופי' הא אין דנין אפשר משא"א מש"ה מקשי' התוס' שפיר ועי' בחי' לזבחים (ד' צ"ח) מש"ש בעז"ה ודוק:

שם חסורי מיחסרא והכי קתני כו' היינו ת"ק כו'. ק"ל לפמ"ש הכ"מ (ספ"ד מהל' ביאת מקדש) דלר"י אף דבדיעבד מעוברת מ"מ הוצרך לבקש רחמים כיון דלכתחי'

אין מעברין א"כ אמאי מהפכי' כ"כ דברי ת"ק דהכא דמחמיר טפי מר"י בברייתא והשתא מהפכי' דר"י אדרבא מחמיר טפי מת"ק הל"ל טפי דת"ק מחמיר טפי כדתניא בברייתא קודם אלא דת"ק מחמיר לענין דיעבד דאינה מעוברת ולר"י בדיעבד מעוברת והא דביקש רחמים ע"ע היינו משום לכתחילה דסבר ר"י דלכתחילה אין מעברין ונלע"ד די"ל דמסתברא טפי דלר"י אף בדיעבד אינה מעוברת מפני הטומאה משום דר' יהודה סבר לעיל דטומאה הותרה בצבור והנה לענ"ד דברי הכ"מ (ר"ה קרבן פסח) תמוהים שכתב שם דלר' יהודה לא מפני הטומאה עיבר חזקיה וזהו נגד המבואר בסוגיין הכא. והנה דברי המהרש"א הכא תמוהים שהקשה למאי דס"ד דר"ש דלכתחי' אין מעברין אמאי הרי ס"ל לר"ש דטומאה דחויה היא בצבור ותי' די"ל דר"ש סבר דטומאה הותרה בצבור ומ"מ סבר דצריך ציץ לרצות ע"כ ותמוה דהא בפסחים (ד' ע"ז א') מבואר דאמרי' בפי' שם דר"ש סבר דטומאה דחויה היא בצבור וכן העירו המפרשים על המהרש"א בזה ולענ"ד לק"מ דהגמ' בפסחים אומר שם כן לפי המסקנא דהכא וכדתניא בברייתא דר"ש סבר דאף לכתחי' מעברין א"כ ע"כ סבר דטומאה דחויה היא בצבור כדדייקי' לעיל לר' יהודה משום זה ועי' בענין זה בתוס' דיומא (ד' ו' ב') ובתוס' במנחות (ד' ט"ו א') ובשאגת ארי' (סי' ל"ח) ובנו"ב מ"ת (חא"ח סי' פ"ו) ובפריי לפסחים (ד' ע"ז) מש"ש בעז"ה ודוק:

דף יד.

אלא וי"ו דושופטיך למנינא ור"ש וי"ו לא דריש קשה הא מבואר בירושלמי דאמר רבי דנראין ד"ר יהודה בטריפה ועי' בלח"מ (פ"ה מה' עריפה) שנתן טעם בזה למה שפסק הרמב"ם כהא דר"י בעריפה הוא מה"ט דס"ל לרבי הכי והא בסוטה (דף כ"ח) מבואר

דרבי לא דרש וי"ו דאמר שם דרבי תלתא קראי כתיבי ופרש"י דרבי לא דרש וי"ו וצ"ל כמ"ש התוס' הכא על ר"ש דרק בסוטה לא דרש וי"ו אבל בעלמא דרש:
ועי' בתוס' לעיל (דף ד' ע"ב) בד"ה לטטפת ובמה שכתבתי בעז"ה שם ודוק: שם מצאן אבית פגי כו' אלא דנפוק כולהו כו' לאו למדידת עגלה ק"ל דלמא אכתי מיירי דנפק מקצתן למדידת עגלה ומאי דפריך דלמא הנך דגוואי קיימי כוותי' הא כיון דלא נפקי הני דגוואי מזה גופי' מוכח דס"ל דסגי במקצת סנהדרין ונלע"ד דלא נ"ל להגמ' לפרש כן דאכתי דלמא הני דגוואי ל"ל כן ופליגי עם הני דבראי והני דבראי עשו מעצמם כן שלא הודיעו הני דבראי להני דגוואי מזה וצ"ע והנה התוס' כתבו בד"ה מלמד בהא דפ' התודה דהשוחט את התודה ולחמה חוץ. לבית פגי דלאו דוקא בבית פגי אלא אפי' בירושלים אין שם מקומו לא הזכירו בזה למה דמבואר בירושלמי דיומא (פ"ו הל' ו') דמפ' ר"י שם חוץ לחומת ירושלים ועי' בפרש"י בפסחים (ד' ס"ג ב') וע"ע בתוי"ט במנחות שם:
והנה התוס' בד"ה אל כתבו בהא דאל יחסר המזג די"מ דדוקא מזג דהוא מספר נ' אל יחסר אבל בחסר מ"ט אין לחוש כו' דאין ב"ד שקול וכ"כ התוס' בב"מ (ד' ס' ע"א) ובב"ב (ד' צ"ו ב') ונעלם דברי התוס' מהרב המגיה בכ"מ (פ"ג מה' סנהדרין הל' י"ב) שהקשה על הכ"מ שכתב כפי' הי"מ דאין החשבון מכוון ולא הזכיר לדברי התוס' האלו בג' מקומות הנ"ל ודוק:

דף טו.

דאמר ר"ג אמר רב כו' רב חסדא אמר כו' ר' אבהו אמר כו' הנה התוס' כתבו דהא דרב הוא כר"מ דס"ל דא"א מוציא דבריו לבטלה והקשו מהא דגיטין דס"ל לרב דלא כר"מ ותי' דאליבא דר"מ קאמר וליה לא ס"ל ובזה נלע"ד ליישב קושי' התוס' בכתובות (ד' ע' רע"ב) שהקשו שם דמאי פריך על רב דסבר שם דיכולה אשה לומר אינה נזונית ואיני עושה א"כ אמאי א"צ להפר באמרה קונם שאני עושה לפיך לימא מתוך שיכולה לומר איני ניזונית וא"ע נעשה כמי שאומרת כך ומשני שם דלא אמרי' נעשה אלא מתני' מיירי שם באומר לה צאי מעשה ידיך במזונותיך והקשו התוס' שם ע"ז דאמאי לא משני שם דמתני' דהתם הוא כר"מ דאמר דא"א מוציא דבריו לבטלה ע"ש אבל לפי האמור י"ל היטב דלא נ"ל שם אליבא דרב לאוקמי מתני' שם דלא כהלכתא כיון דל"ל לרב כר"מ מש"ה מהדר טפי לאוקמי שם אף כרבנן ובזה י"ל קושי' המפרשים הכא דאמאי לא מפרש רב חסדא הכא טפי כרב דאינו מגיה המשנה כ"כ כמו לתי' של ר"ח ולפמ"ש מתו' היטב די"ל דרב חסדא ור' אבהו לא נ"ל הכא כתי' דרב לאוקמי מתני' הכא כר"מ כיחידאה כשיטת שמואל בגיטין (ד' ל' ע"א) ע"ש בתד"ה כיחידאה וכן ס"ל לרב שם (ד'

י"ג א') ע"ש בתד"ה והא ולר' אבהו י"ל טפי מרווח דאזיל לטעמי' בירושלמי דגיטין (ס"פ ג') שם דלא נ"ל לאוקמי מתני' שם כר' יוסי משום דכיחידאה לא מוקמי' כדא"ר אבהו בשם ר' יוחנן רבו בירושלמי שם:

והנה דרך אגב נלע"ד מה שהעיר הרא"ש כזה עלה דמפ' רבינא בב"ק (ד' י"ג ב') למתני' דתנן שם נכסים המיוחדין פרט לנגח ואח"כ הפקיר כר' יהודה: דאמאי נ"ל לרבינא לאוקמי כיחידאה דלא כהלכתא ותי' דרבנן ל"פ אר"י כ"א בשור שהמית את האדם אבל לא בהמית את השור ע"ש ולדבריו נלע"ד ליישב קושי' חמורה בהא דאמר רבינא גופי' בחולין (ס"ד קל"ח) דעוף שהרג את הנפש פטור משילוח משום שאתה מצוה להביאו לב"ד. וקשה דהא משמע דרבינא סבר כר"י דנגח ואח"כ הפקיר פטור מדמפ' למתני' בב"ק כר"י והא פרש"י שם בעוף שמרד מיירי דהוי הפקר ע"ש (ר"ד קל"ט) ובתוס' שם בד"ה כיון אבל לפמ"ש הרא"ש יתו' היטב דרבינא ל"ל כר"י אלא בהמית שור דרבנן ל"פ עליו אבל בהמית אדם ס"ל לרבינא כרבנן דלא מיפטר ובחולין הא מיירי שם בהרג את הנפש אמנם ק"ל על שי' הרא"ש מהא דב"ק (ר"ד כ"ה) דפריך שם מאי לאו במועד דליכא פסידא יעו"ש והא איכא פסידא דלמא יפקיר וה"ל נגח ואח"כ הפקיר בשור שהמית את השור דגם רבנן מודים לר"י דפטור ובלאו

שיטת הרא"ש י"ל דנ"ל לפרש שם אף כרבנן דהלכתא כוותייהו אבל לשי' הרא"ש קשה וצ"ע:

והנה דרך אגב נלע"ד עוד בענין זה ליישב מאי דקשה במגילה (ד' י"ח א') דפריך על רב ושמואל דאמרי שם דלעז יווני לכל כשר מברייתא דתניא שם דלא יצא ומשני דמתני' כברייתא וכי אתמר דרב ושמואל בעלמא אתמר כו' ואינהו דאמרי כרשב"ג דיוונית כשר ע"ש ותמוה דאמאי לא מפרש שפיר דרב ושמואל קאי אמתני' ורק דמפרשי דמתני' כרשב"ג דס"ל כוותי':

ובברייתא היא כרבנן ולפי האמור מתו' היטב דלא נ"ל לפרש שם הא דרב ושמואל כן דהא שמואל גופי' לא נ"ל לאוקמי מתני' כיחידאה אף דס"ל כוותי' כמבואר בגיטין (ד' ל') הנ"ל וכמ"ש התוס' בגיטין שם וכן רב נ"ל לאוקמי מתני' כיחידאה כמ"ש התוס' בגיטין (ד' י"ג) הנ"ל ועי' בחי' לב"ק ובמגילה שם מש"ש בעז"ה. והא דמפרש ר' אבהו הכא קרקעות בעשרה הוא פירושא למאי דתנן במתני' והקרקעות בעשרה דהיינו דאם בא לגבות קרקע הוא בעשרה שמאין וכן פי' הרמב"ם והרע"ב בפה"מ ודלא כרש"י לעיל (דף ב' א') ובמגילה (ד' כ"ג) שפי' דהא דתנן והקרקעות בעשרה היינו אם בא לפדותן ע"ש ודוק:

שם אמר שמואל עשרה כהנים כתובין בפרשה והקשו התוס' במגילה (ד' כ"ג ע"ב) ובערכין (ס"ד כ"ג) דאמאי לא בעי י"א דאין ב"ד שקול בכ"ד שהוא תלוי ועומד בשיקול הדעת ובחי' הרשב"א תי' דשאני הכא שפרט הכתוב בפי' י' כהנים ואלו בעי י"א ה"ל למכתב י"א ע"ש וקשה לכאו' מהא דסמיכת זקנים לעיל (ד' י"ג ב') ומהא דערי' עגלה לעיל (ד' י"ד א') דאמרי' שם זקני שנים או זקניך שנים ואין ב"ד שקול ומש"ה בעי' שלשה או חמשה משום וסמכו שנים שופטיך שנים ואי בעי' חמשה ה"ל למכתב רמז על חמשה והוי כמאן דכתיב בפי' רמז על ארבעה או שנים לאידך מ"ד:

ונלע"ד די"ל ע"פ מ"ש הרשב"א גופי' שם דל"ד להא דרפ"ג דר"ה החודש זה לכם הרי כאן שנים ואין ב"ד שקול דזה אינו פורט לפי שהדבור אינו אלא עמהם ואין כאן מקום להזכיר השלישי אלא סמך על הידוע דאין ב"ד שקול אבל כאן שמנה הכתוב מנינא ה"ל למכתב י"א כהנים ע"כ משה"ה א"ש מע"ט ומסמיכת זקנים א"ש ג"כ דהתם לא כתיב מנינא בפירוש רק רמז בעלמא וסמך על הידוע שאין ב"ד שקול משא"כ כאן שמנה הכתוב מנינא אי בעי' י"א ה"ל לכתוב בפי' י"א כהנים:

והנה בט"א במגילה שם הקשה ע"ז מהא דלעיל (ד' ג' ב') דר' יונתן אומר ראשון תחלה נאמר ואין דורשין תחלות אלא עד האלהים הרי כאן אחד: אשר ירשיעון אלהים הרי כאן שנים והא התם נחית ג"כ למנינא ואפ"ה אמר שם דאין ב"ד שקול להביא את הג' ונלע"ד די"ל היטב דבלאו סברא דאין ב"ד שקול ס"ל לר"י דאין דורשין תחלות ואתא לגופי' דבעי מומחין ומאי דלא כתיב אל השופט הוא לישנא בעלמא נקט כדאמרי אינשי מאן דאי"ל דינא ליקרב לגבי דיינא כדאמרי שם מש"ה הוסיף ר"י האי סברא דאין ב"ד שקול דמשום זה אמרי' דהתורה כתבה אלהים ולא שופט למנינא דגם האלהים הראשון אתא למנינא דבעי שלשה ודוק:

שם אדם מי קדוש והקשו התוס' דלוקמי בעבד דקדוש ובתוס' במגילה (ס"ד כ"ג) תי' ע"פ מאי דאי' בירושלמי דעבד בשלשה אבל לא בעשרה שמא ישמעו ויברחו ועי' במל"מ (רפ"ח מהל' ערכין) דהתוס' דהכא ל"ל כן ע"ש ולכאו' תמוה דמנלן להתוס' דהגמ' ל"ל כהירושלמי ונלע"ד ע"פ מ"ש המה"פ בירושלמי בפרקין (סוף הל' ב') בשיטת הרמב"ם דהירושלמי ל"ל כן אלא בדרך דיחוי אומר כן בירושלמי ע"ש וא"כ י"ל דגם התוס' ס"ל הכי כדעת הרמב"ם ועוד נלע"ד די"ל ע"פ מ"ש הט"א במגילה שם להקשות ע"ד התוס' דמגילה מהא דלקמן (ד' פ"ח א') דמוכח משם דהגמ' ל"ל כשיטת הירושלמי ע"ש וא"כ י"ל דעת התוס' דהכא ודעת הרמב"ם דמשום האי הוכחה הוכיחו דהגמ' דידן ל"ל כשיטת הירושלמי ודוק:

שם המקדיש את עבדו כו' בענבים העומדים ליבצר כו'. הנה הרמב"ם (פ"ה מהל' מעילה) פסק כת"ק דהכא ועי' בלח"מ (פ"ב מהל' שכירות הל' ד') ובש"ך בחו"מ (סי' צ"ה ס"ק ט') וע"ע בשעה"מ (רפ"ה מהל' טוען ונטען) שכתב שם דהרמב"ם פסק כרשב"ג דהכא וט"ס הוא שם דהא הרמב"ם פסק כת"ק ודע דבנזיר (ד' נ"א א') מבע"ל שם לענין טומאת רקב אי אמרי' בשערו העומד לגזוז, כגזוז דמי ולא מייתי שם להא דת"ק ורשב"ג דהכא וצריך לחלק בין ההיא דנזיר לההיא דהכא וכן הרמב"ם פסק הכא כת"ק דאין מועלין בשערו והתם לענין טומאת רקב פסק (בפ"ג מהל' ט"א) דהוי ספק וע"כ אינם דומים הנושאין זה זלה

והנה בהא דענבים העומדים ליבצר דאמרינן הכא דפליגי ר"מ ורבנן הקשו התוס' מההיא דכתובות דפריך שם ס"ס כל העומד לגזוז כגזוז דמי והא רבנן הכא ל"ל כן ותי' בשם ר"ח דהתם פרכי' משום הא דרב דפסק בב"ק כר"ש כו' דכבצורות דמיין ע"כ וק"ל דלמא רב לטעמי' דל"ל להנהו כללי בעירובין (ד' מ"ו ב' ומ"ז) דר"מ ור"י הל' כר"י וכן ר"ש ור"י הל' כר"י וכן ר"מ ור"ש לגבי ר' יוסי מש"ה סבר רב שפיר דהל' כר"מ ור"ש דהכא אבל אנן הא קיי"ל דלא כרב דהל' כרבנן דהם ר' יהודה ור' יוסי נגד ר"מ ור"ש והנה בזה ק"ל עוד עמ"ש בשיטה מקובצת בב"ק (ד' נ"ט ב) שם דמש"ה חשיב שם יחד להההיא דדן רב כר"מ ופסק כר"ש משום דהני תרתי הוי נגד הכלל דקיי"ל דר"מ ור"י הל' כר"י וכן ר"ש ור"י הל' כר"י ע"ש ותמוה לי דהא לרב איכא טובא דפסק כר"מ וכר"ש דלא כר' יהודה ור' יוסי נגד הכלל כדאי' בעירובין שם ואמאי לא חשיב להו יחד בהדי הנך

וצ"ע: שם ע"ב הניחא למ"ד חנק חמור כו' א"א חזקיה כו' פי' דל"ל דמתני' כמ"ד דחנק חמור דהא ליכא מאן דפליג עלה דתנן דמיתת שה"נ בכ"ג משום האי היקישא ועי' בתד"ה אימא ועוד דהא קיי"ל כרבנן דר"ש לקמן (ד' מ"ט רע"ב) דס"ל דחנק קיל ועוד דפריך לרבא ואיהו מוכח דס"ל כמ"ד דחנק קיל לפמ"ש התוס' בכתובות (ד' ל"ז ב') בד"ה ואח"כ יעו"ש היטב ועוד דר"א ור"ע ס"ל במתני' בכ"ג ואינהו ע"כ ס"ל דחנק קיל משום דרבנן דר"ש ס"ל אליבא דר"ע דנביא שהדיח בסקילה כדלקמן (ד' פ"ד א') וס"ל ע"כ לר"ע דמדיחי עיר הנדחת בסקילה כדלקמן (ס"ד פ"ט) וא"כ ע"כ ס"ל דחנק קיל מסייף דהא ה"ט דר"ש דחנק חמור הוא משום דסבר דמדיחי עיר הנדחת בחנק כדלקמן (דף נ' ע"ב) וכן לרבינא לקמן (ד' נ"א ב') סבר ר"א כרבנן דסקילה חמורה משריפה ומסתמא ס"ל ג"כ באידך בהא דחנק קיל מסייף כרבנן דר"ש כמ"ש התוס' כזה לקמן (ר"ד נ"ג) ועי' בתוס' בב"ק (ד' ט"ז רע"ב) ולקמן בסמוך בד"ה ור"י:

והנה בהא דמשני חזקיה קשה דלמ"ד דחנק

חמור ל"ל האי קרא דרוצח הוא למעט דא"א הורגו ברציחת שורו הא ידעי' זה מדאיצטריך יומת דאל"כ לכתוב וגם בעליו יומת ולשתוק דל"ל דאתא לאפוקי מסייף לחנק כיון דחנק חמור דקטל איהו בסייף קטל שורו בחנק בתמיה כדאמר הגמ' גופי' ונלע"ד די"ל דאצטריך למעט רציחת שורו דלא נימא דאיתקש ג"כ בהאי היקישא דגם בעליו יומת דאתה ממיתו בכ"מ שאתה יכול להמיתו כדמרבי' בזה לרוצח לקמן (ד' מ"ה ב') ולקמן (ד' נ"ג א') וכן (ד' ע"ב ב') מהא דמות יומת ומ"מ חזקיה מפ' למ"ד דחנק קילא דפשטיה דקרא דרוצח הוא משמע דקאי למעט במה שמפורש ביה היינו ממיתת הרוצח דברציחת שורו א"א הורגו לבעליו:

ובזה נלע"ד די"ל מאי דראיתי מקשים מהכא אהא דלקמן (ד'. נ"ב ב') דרוצח מנלן דבסייף ומסיק הא דואתה תבער דל"ל האי קרא דואתה תבער הא בלא"ה מוכח דרוצח בסייף מדכתיב קרא הכא דרוצח הוא דא"א הורגו ברציחת שורו ואי כל רוצח בחנק ידעי' בלאו האי מיעוטא דרוצח הוא דאל"כ לכתוב וגם בעליו ולשתוק דל"ל דאתי לאפוקי מסייף לחנק אי כל רוצח בחנק וע"כ מוכח מזה דרוצח בסייף וא"כ קרא דואתה תבער ל"ל ועוד מקשים דל"ל לקמן שם לומר דהשתא עבדא בסייף ב"ח לא כ"ש והא מיתורא דרוצח הוא ידעי' דרוצח בסייף ולא בחנק ולפמ"ש מתו' היטב דלא מצי שם להוכיח מדמיותר הא דרוצח הוא כיון די"ל דאתא למעט רציחת שורו מהא דא"א ממיתו בכ"מ שאתה יכול כ"א במיתה הכתובה בו כדס"ל ע"כ למ"ד דחנק חמור ולקמן שם הא דמסקי' דרוצח בסייף מהא דואתה תבער הוא למ"ד דחנק חמור כדמבואר שם ומ"ד דחנק קיל הא איהו ל"ל להאי דרשא אלא סבר דאתא האי קרא דואתה תבער לנערפה עגלה ואח"כ נמצא ההורג כמ"ש התוס' בכתובות (דף ל"ז ע"ב) בד"ה ואח"כ ואף למ"ד דחנק קיל נמי י"ל דהאי רוצח הוא אתא למעט רציחת שורו מהא דא"א יכול להמיתו בשארי מיתות אלא לפי האמת ס"ל דמשמע דממעט לרציחת שורו מהאי דין דרוצח מאי שמפו' ביה אבל ודאי לא מצי להוכיח מזה דרוצח בסייף ממאי דהי' מיותר הא דרוצח הוא אי רוצח בחנק כיון דמצי' לומר דאצטריך למעט הא דא"א יכול להמיתו מש"ה הוצרך לתרץ שם קטל עבדא בסייף ב"ח לא כ"ש אף למ"ד דחנק קיל דלא מצי'

זאת למילף מדמיותר הא דרוצח הוא ודוק כי לענ"ד נכון הוא בעזרת השם:

שם מה איש בכ"ג אף בהמה בכ"ג

וקשה דאמאי לא יליף במתני' דשור הנסקל מיתתו בכ"ג מהאי היקישא דהכא וכבר הקשה כן בנו"ב מ"ת

(חלק חו"מ סי' ז') בהג"ה שם ונלע"ד די"ל דאצטריך במתני' מקרא אחריני אף לרב דיליף דורות משעה במנחות (ד' י"ט) דודאי י"ל דסיני שאני כמ"ש התוס' לקמן (ד' מ"ה סע"א) ומה שהעיר הנו"ב שם דהא למסקנא לקמן דיליף מדכתיב סקל יסקל אתי לרבות לדורות וכיון דגלי דילפי' דורות משעה מסיני נילף ג"כ לענין שה"נ דורות משעה נלע"ד די"ל שפיר דאצטריך התנא במתני' למילף מהאי קרא דוהשור יסקל משום דהא מצינו דגלי קרא דשה"נ ל"ד לכל מילי למיתת בעלים כדילפי' לקמן (דף ל"ו ב') מקרא דלא תטה וא"כ חזינן דלא אתקש בהמה לאיש לכל מילי וע"כ הא דסיני שאני מש"ה צריך קרא דוהשור יסקל ודוק:

שם איכא בינייהו נחש הרמב"ם (פ"ה מהל' סנהדרין) פסק כר"ע בנחש וכתב הלח"מ שם דה"ט משום דסתם מתני' הכי ס"ל בב"ק ספ"ק דתנן שם דנחש מועד לעולם ע"ש ותמוה לכאו' דהא הוי סתם ואח"כ מחלוקת ואין הל' כסתם כדאי' ביבמות (ס"ד מ"ב) וי"ל היטב לענ"ד ע"פ מ"ש התוס' ביבמות שם ובעבודת גלולים (ד' ז' א') ובעירובין (ר"ד צ"ב) ובחי' הרשב"א בקדושין (ד' נ"ד) דסתם ואח"כ מחלוקת מחשב ג"כ כרבים לגבי יחיד ועי' בשעה"מ (פ"ג מהל' מע"ש) וא"כ מתו' היטב דעת הרמב"ם ובזה מתו' ג"כ מ"ש הרמב"ם (פי"א מהל' שגגות) כר' ישמעאל דמחייב על העלם מקדש בשבועות (ד' י"ד ב') וכתב הכ"מ שם דה"ט משום דס"ל לרבי הכי שם (דף ד') והקשה בתוס' חדשים שם הא ביבמות מבואר דסתם ואח"כ מחלוקת אין הל' כסתם וא"כ גילה רבי גופי' במאי דתנא סתם ואח"כ

מחלוקת דאין הל' כסתם זו ע"ש שנשאר בקושי' ולפמ"ש מתו' היטב דהא עכ"פ מיחשב כרבים לגבי יחיד ואין הל' כר"ע נגד רבים החולקים עליו כדאי' בעירובין (ד' מ"ו ב') ועי' בענפי לשבת (ד' ו') שתמהתי שם על הק"ע בירושלמי (פ"ג דפסחים) במש"ש דהל' כר"ע מחביריו ועי' בא"ר (סי' תצ"ח ס"ק ג') שתמה שם על מ"ש ח"א דהל' כר"ע אפי' מחביריו מש"ה א"ש מ"ש הרמב"ם כר' ישמעאל הכא וכן מתו' בזה קושי' הגרע"א בתור"ע (פ"ג דסוטה מ"ח) על המהרש"א דלקמן (דף י"ט) ע"ש. ומ"ש התוס' הכא בסד"ה והברדלס שהוא חיה קטנה כעין חולדה עי' בבאר הגולה (סי' שפ"ט סעי' ח') ובתפארת ישראל בב"ק (פ"א מ"ד) ודוק:

דף טז.

בעי ר"א שורו של כ"ג בכמה כו' מדקבעי' לי' שורו

מכלל דממונו פשיטא ליה קשה דאמאי לא פשט לה הכא מהא דתניא לקמן (ד' י"ח רע"ב) עבר על עול"ת ה"ה כהדיוט לכל דבריו דלא בעי סנהדרין של ע"א וכבר הקשה

בתור"ע (בפרקין אות ג') זה דכיון דבמלקות לא בעי ע"א כ"ש ממונו דקילא ממלקות ונשאר בצ"ע ונלע"ד דמספ"ל הכא דאולי ממונו חמור ממלקות כסברת הגמ' בכתובות (ד' ל"ב א') מש"ה לא מצי למיפשט הכא ממון ממלקות אמנם קשה לכאו' להא דאי' בירושלמי לקמן (ריש פ"ב) דבממונו של כה"ג בעי ב"ד של כ"ג ואמאי הא קיי"ל לפי האמת בכ"מ דמלקות חמור מממונו והא במלקות מבואר לקמן (דף הנ"ל) דהוא כהדיוט דהיינו בשלשה וכדלעיל (ד' ב') וא"ל דס"ל להירושלמי כר' ישמעאל לעיל דגם בהדיוט במלקות בכ"ג וכדמפ' ר"א לעיל (ר"ד ט') דגם רבנן דר"מ ס"ל הכי דז"א דהא מוכח בירושלמי לקמן שם ובהוריות דס"ל דקיי"ל דמלקות בשלשה וכמ"ש הכ"מ (פ"ה מהל' סנהדרין הל' ד') וכן (ספ"ד מהל' כלי המקדש) וצ"ע:

וי"ל לפמ"ש החתם סופר (בחלק חו"מ סי' ל') דקיי"ל דממון חמור ממלקות ע"ש והנה לפי האמור דאביי סבר ג"כ הכא די"ל דממונו חמור ממלקות לפ"ז מתורץ קושי' המובא בח"ס שם בכתובות (ד' ל"ה ב') דא"ל ר"פ לאביי כו' אי כר' יצחק קשיא ממזרת ומאי פריך דלמא ס"ל דממון קיל ממלקות ויליף מבינייא דחובל ועדים זוממין דממונא משלם ולא לקי וא"ל מה להצד השוה שכן יש בהן צד הקל שאין בהו כרת כפר"ת שם (ד' ל"ב) והא ממזרת ג"כ אין בה כרת ע"ש אבל לפמ"ש מתו' היטיב דהא התם ר"פ פריך לאביי ואביי גופי' ס"ל הכא דממונו חמור ממלקות ולק"מ:

והנה מסוגיא דהכא נלע"ד דמוכרחי' אנו לדברי התוס' דמנחות (ד' י"ט ב') שהקשו עלה דא"ר אלעזר בזבחים דמזבח שנפגם אין אוכלין בגינו שירי מנחה שנאמר ואכלוה מצות כו' דזה הוא דלא כשמואל שם דס"ל דדורות משעה לא ילפי' ולכאו' א"א מוכרחים לדברי התוס' דהא י"ל דר"א דזבחים סבר כרב דקיי"ל כוותי' דיליף דורות משעה אבל לפי סוגיא דהכא מוכרחי' אנו ליישב הא דר"א אף אליבא דשמואל דהנה הנו"ב מ"ת (חחו"מ סי' ז') כתב ליישב דעת הרמב"ם דפסק דשורו של כה"ג הוא בב"ד של ע"א כמ"ש הלח"מ (פ"ה מה' סנהדרין) והא בסוגיין נשאר הגמ' בספיקא דהוא משום דקשה דאמאי איצטריך במתני' למילף דשור הנסקל איתקש למיסת בעלים דהוא בכ"ג אמאי לא ילפי' מהאי היקישא דמה איש בכ"ג אף בהמה בכ"ג כדלעיל ד' ט"ו ב') לרב דילפי' דורות משעה ומשום זה צ"ל ע"כ דאיצטריך היקישא דמתני' לשורו של כה"ג דאיתקש למיתת בעלים דידיה דהוא בב"ד של ע"א ור"א דמבע"ל הכא הוא סבר כשמואל דלא ילפי' דורות משעה עכ"ד וא"כ מוכרחים אנו למ"ש התוס' במנחות ליישב הא דר"א אליבא דשמואל כיון דמוכח הכא דר' אלעזר גופי' ע"כ סבר כשמואל דלא ילפי' דורות משעה ועי' מ"ש לעיל (ד' ט"ו ב') והנה רש"י כתב בסוגיין דבריו של גדול היינו נשיא

וכ"ג ומשמע דס"ל לרש"י דכ"ע ס"ל כרב מתנה דלעיל בזה דנשיא נמי גדול הוא וקשה דאמאי לא חשיב במתני' ג"כ לנשיא ולתי' דרב מתנה א"ש דשבט הוא נשיא אבל לאידך שינויא קשה ואולי הוא בכלל כ"ג דחשיב במתני' והרמב"ם (רפ"ה מהל' סנהדרין) ג"כ לא הזכיר נשיא שם וצ"ע:

דף טז:

כל הכלים כו' מכאן ואילך עבודתן מחנכתן כו' אותם במשיחה. עי' בירושלמי דיומא (פ"ג הל' ו') ובמגילה (פ"ג הל' א') ובש"ק שם בד"ה כלי שרת וע"ע בח"ס (חלק א"ח סי' ל"ז) וע"ע בתוס' במנחות (ד' נ"ז ב') בד"ה ר' יאשיה ועי' במל"מ (פ"א מהל' כלי המקדש הל' י"ג) ועי' מ"ש בזה בחי' למנחות שם:

שם וסמוכה לספר כו' מ"ט שמא ישמעו עבודת גלולים כו' ר"ש הוא דדרש טעמא דקרא הנה הרמב"ם (פ"ד מהל' עבודת גלולים) כתב שם ג"כ האי טעמא והעירו הכ"מ ולח"מ שם דהא אנן לא קיי"ל כר"ש ולפמ"ש הלח"מ (פ"ג מהל' מלוה) והב"י בא"ע (סי' ע"ז) דהרמב"ם סבר דקיי"ל כר"ש דדרשי' טעמא דקרא יתו' היטב ועי' בתוי"ט בפסחים (פ"ה מ"ג) וביבמות (פ"ב מ"ה) ובענפי לשבת (דף צ"ג) ובפריי לפסחים (ד' נ"ב וד' צ') ועי' מ"ש בזה לקמן (ר"ד ע') ובחי' לזבחים (ד' ז') בעז"ה:

דף יז.

דהאי דאמר איני יודע כמאן דליתי' דמיא הכ"מ (רפ"ה מהל' סנהדרין הל' ב') וכן הלח"מ שם והב"י בחו"מ (סי' י"ח) פירשו לדעת הרמב"ם דהוא בד"נ אבל לא בדיני ממונות ע"ש ומדברי רש"י לקמן (ד' כ"ט א') בד"ה אפי' שנים מוכח דס"ל דהאי דינא דהכא הוא אף בד"מ כדעת הראב"ד שם ע"ש:

שם אין מושיבין בסנהדרין אלא בעלי זקנה כו' ושיודע לטהר את השרץ כו' לכאו' קשה מהא דלקמן (ד' ל"ו ע"ב) דאין מושי' זקן בסנהדרין אולם כבר מבואר התי' ברמב"ם (פ"ב מהל' סנהדרין) דדוקא מופלג בשנים אין מושיבין וע"ש בלח"מ ובתשו' שבות יעקב (ח"א סי' כ"ט) ועי' בהוריות (דף ד' ע"ב) וברש"י שם בד"ה או זקן וע"ע ברמב"ם ולח"מ (רפי"ג מהל' שגגות):

והנה בהא דיודע לטהר את השרץ הקשו התוס' דל"ל בחריפות של הבל ונלע"ד די"ל דבירושלמי לקמן (ר"פ ד') אמר כן ר' יוחנן דמי שא"י לטהר את השרץ א"י לפתוח בזכות ותמוה ג"כ דדוקא מי שיודע לטהר את השרץ יודע להפך בזכותו ונלע"ד דכוונת ר' יוחנן ורב הוא דצריך שידע דבק"ו פעמים יש לדרוש הק"ו ופעמים אין לדרוש דלשי' ר' יוחנן גופי' במכות (דף ב' רע"ב) דרשי' שם מק"ו לפטור את העדים זוממין מגלות וא"כ לכאו'

נדרוש ג"כ קל וחומר לחייב את העד"ז אם הרגו בעדותן לאחד ואח"כ נעשו זוממין כדאי' שם (דף ה' ב') בני לאו ק"ו הוא ואפ"ה לא דרשי' שם ק"ו וכן איכא טובא בד"נ כמו העביר בנו למולך חייב והעביר כל זרעו פטור לקמן (דף ס"ד ע"ב) וע"ש במהרש"א דשם ג"כ לכאו' ק"ו הוא מה בנו אחד חייב כ"ש כל זרעו אלא דאין עונשין מן הדין דאין הק"ו אלים כ"כ לדון ולחייב ד"נ משה"ה אמרי' הכא ובירושלמי דמי שיודע לטהר את השרץ ורב יליף בק"ו לטהר ואפ"ה חזי' דהתורה טמאתו מזה יבין דאין ק"ו אלים כ"כ דאין עונשין מן הדין ודוק:

שם כל עיר שאין בה שנים לדבר וא' לשמוע פרש"י לדבר בשבעים לשון ולשמוע שיהי' מבין בע' לשון אע"פ שא"י להשיב וכן פי' התוס' במנחות (דף ס"ה א') ד"ה ויודעים אבל הרמב"ם (פ"א מהל' סנהדרין) פי' לדבר היינו ללמד ולהורות בכה"ת כולה ולשמוע היינו לשאול ולהשיב. היה לו גירסא אחרת כאן דגרס אחד לדבר ואחד לשמוע וע"ש בלח"מ ודוק: שם למידין לפני חכמים לוי עי' בתוס' במעילה דף ט ע"ב ד"ה הלמידין וע"ע בכ"מ (פ"ג מהל' מעילה הל' י') מש"ש בשם מהרי"ק לדעת הרמב"ם דלא כהתוס':

שם הרי מאה וארביסר כו' נגבי' בשנים ומתחלקת בשלשה פירש"י הרי חמשה דבצרי משיתא ורופא ואומן ולבלר ומלמד תינוקות כולהו חד גברא הוי לכל הני והרמב"ם (ספ"א מהל' סנהדרין) חשיב דבעי' ג' להא דגובין ומחלקין ורופא ואומן חד ולבלר ומלמד תינוקות עוד תרי ה"ל שלשה דבצרי וכ"כ הרע"ב בפה"מ ולא גרס טבח הכא אלא גרס מים מצוים בהני עשרה דברים: עי' ברמב"ם (ספ"ד מהל' דעות) ובלח"מ שם ושם:

דף יח.

והממונה ממצעו וכשהוא מתנחם מאחרים כו' עי' בתוס' לקמן (ר"ד י"ט) דכשהוא מתנחם ג"כ הממונה ממצעו אלא דמוסיף בזה דכל העם אומר לו: שם לא חולץ ולא חולצין לאשתו כו' לכאו' כיון דלא חולץ ומייבם א"כ אי ליכא אח אלא הוא וליכא אח אחר אז מותרת יבמתו לשוק ואין זיקה ומדברי הרמב"ם (פ"ב מהל' מלכים) שכתב שם שתשב לעולם בזיקתה לכאו' מוכח דלעולם תשב בזיקתה אף אי ליכא אח אלא הוא אולם י"ל דקאי שם על דינא דמת הוא דאסורה אשתו להנשא ולא חולצין ומייבמין לה מש"ה תשב בזיקתה כדמבואר הכא ועי' ברש"י לקמן (דף י"ט רע"ב) אמנם מדכייל התנא הכא במתני' לתרווייהו יחד לאשתו ויבמתו משמע דדינם שוה דגם יבמתו אסורה להנשא אף אי ליכא אח אלא הוא כמו באשתו וצ"ע:

והנה בתוס' חדשים הקשה הכא דאמאי לא פליג ר' יהודה ברישא דחולצין לאשתו כיון דעיקר טעמו דאין חולצין לאשתו הוא מפני שאסורה להנשא כמ"ש רש"י לקמן מכ"ש

אם יועמד אחיו למלך יכול לייבם וכתב שם דלפי' הרמב"ם והרע"ב י"ל קצת שכתבו דכל שאינה בת חליצה אינה בת יבום וממ"נ אם אחיו מלך אינו ראוי לחלוץ ואם הדיוט הוא אינו ראוי לייבם ע"ש: ולכאו' תמוה מיש דאם אחיו מלך אינו ראוי לחלוץ הא ר"י סבר דאם רצה לחלוץ ולייבם זכור לטוב ונלע"ד די"ל באמת דכוונת ר"י במאי דאמר אם רצה לחלוץ כו' קאי ג"כ אהא דלא חוצצין ומייבמין לאשתו ואמר ר"י דאם אחיו מלך אם רצה לחלוץ ולייבם לאשת אחיו מלך זכור לטוב והנה לפמ"ש הכ"מ (פ"ה מהל' מלכים) טעם דגנאי הוא למלך שאלמנתו חולצת מנעל א"ש טפי מאי דלא פליג ר"י ברישא:

הנה הרמב"ם (רפ"ב מהל' מלכים) כתב דאין נושאין לא אלמנתו ולא גרושתו של מלך וכתב הכ"מ שם טעם לזה דכיון דמשום כבוד המלך הוא פשיטא דאלמנתו דתנן הוא לאו דוקא דה"ה גרושתו ע"ש ותמוה דלמה צריך לטעם זה הא מפו' בירושלמי (בפרקין הל' ג') כן דאין נושאין אלמנתו וגרושתו של מלך מהא דכתיב ותהיינה צרורות וע"ש בלח"מ ונלע"ד דצריכי' לה"ט שכתב הכ"מ משום דהא דילפי' בירושלמי הוא רק למ"ד לקמן (ד' כ"א א') דפלגשים הם בקדושין בלא כתובה וכמ"ש המה"פ שם בירושלמי דאם גרושתו מותרת ה"ל לדוד לגרש אותן הפלגשים אבל אם פלגשי' הן בלא קדושין ע"כ אין ראיה מהתם דהא התם לא היה צריך לגירושין וגרושתו י"ל דמותרת ומש"ה לפמ"ש הכ"מ (פ"ח מהל' אישות) גופי' בדעת הרמב"ם דפלגשים הם בלא קדושין וכמ"ש מפו' (בפ"ד מהל' מלכים הל' ד') א"כ אין ראיה מה שהביאו בירושלמי מהא דותהיינה צרורות בפלגשי דוד ועי' מ"ש לקמן (ד' כ"א) דהא דפלגשי' אי הן בקדושין בלא כתובה אי הן בלא קדושין תלוי זה אי כתובה דאורייתא א"כ י"ל דהירושלמי ס"ל דכתובה דאורייתא מש"ה ס"ל דפלגשים בקדושין בלא כתובה דפלוגתא דתנאי הוא בכתובות (ד' נ"ו ב') ועוכ"מ אבל הרמב"ם לטעמי' דס"ל דכתובה דרבנן כמ"ש (רפי"ב מהל' אישות) וכן שם (פי"א מה' אישות) מש"ה הוצרך הכ"מ ליתן טעם מסברא דאין חילוק בין אלמנתו לגרושתו ודוק:

דף יח:

אם עבר על עשה ול"ת הוא כהדיוט לכל דבריו פרש"י לידון בשלשה מבואר דס"ל דקיי"ל כרבנן דר"י לעיל (ר"ד ב') ולכאו' לרב אשי לעיל (ר"ד ט') דרבנן דר"מ ס"ל דמלקות בכ"ג כר' ישמעאל ה"ל לפסוק כרבנן אליבא דרב אשי דהוא בתרא וכמ"ש הכ"מ (רפ"ה מה' עדות) דקיי"ל, כרבי דמכות (ר"ד ו') ודלא כר' יוסי משום דרבינא מפ' לעיל (ר"ד ט') דרבנן דר"מ ס"ל כרבי וכן קשה על הרמב"ם (פ"ה מהל' סנהדרין) שפסק ג"כ דמלקות בשלשה אמנם נלע"ד די"ל דהוא משום דאיכא סתמא בתרא לקמן (ד' ע"א סע"א) דמלקות

בשלשה וכדמפ' בגמ' שם עלה דמלקין בשלשה וכן בירושלמי הכא ובהוריות מבואר דס"ל דמלקות בשלשה הביאו הכ"מ (ספי"ז מה' סנהדרין) גם (ספ"ד מה' כלי המקדש): והנה בהא דאי' הכא דעבר על עשה קשה דמאי עונש שייך לענין עשה וכבר העירו המפרשים בזה ונלע"ד די"ל א') היינו דעבר על עשה של לאו הניתק לעשה דלוקין עליו למ"ד בטלו ולא בטלו או קיימו ולא קיימו במכות (ד' ט"ו ב') י"ל דהיינו דעבר על עשה ואמר להביא עולה דמכפר על חייבי עשה כדאי' בזבחים (ד' ו') ועוכ"מ וחייבי עולות כופין אותו כדאי' בערכין (ד' כ"א) ועי' בתוס' ר"ה (ד' ו' א') בד"ה יקריב ובב"ב (ד' מ"ח א') בד"ה יקריב ובתוס' כריתות (ד' י"ב א') סד"ה או ואשמעי' דהוא כהדיוט לכל דבריו דלא נימא כל דבריו של גדול דמבעי ע"א אף בממונו כדלעיל (ד' ט"ז א') ודוק:

שם מעיד והתניא והתעלמת כו' א"ר יוסף מעיד למלך כו' אא"ר זירא מעיד לן מלך קשה דאמאי לא משני דכה"ג מעיד אם ירצה ומוחל על כבודו דכבודו מחול כמו נשיא בקדושין (ד' ל"ג) ועי' במ"א (סי' קל"ה) ובט"ז שם (ס"ק ג') וברמ"א שם (ס"ס קכ"ח) משא"כ אינו מעיד אף אם מוחל על כבודו אין כבודו מחול כדאי' בקדושין שם וכ"ש דקשה לדעת הרמב"ם הובא בח"מ (סי' רס"ג) דאף זקן ואינו לפי כבודו מצוה יותר שימחול על כבודו וכבר העיר התומים (סי' כ"ח) בזה ונלע"ד די"ל היטב דאי' בתוספתא לקמן (ר"פ ד') דפליגי בזה רבי ורבנן דלרבי גם כהן גדול אינו יכול למחול על כבודו מש"ה לא משני הגמ' הכא הכי דנ"ל לפרש מתני' אף אליבא דרבי דהוא סדרה עי' ברש"י בב"ק (דף פ"ד ב') בד"ה איפכא מסתברא ובזה יתו' ג"כ מ"ש רש"י בכריתות (דף ג' א') בד"ה ושגגת מלאכות דידע שבת שאסור לצאת חוץ לתחום ותמוה דהא שם לר' יוחנן קיימי' דעליה פרכי' שם ובלא"ה הא קיי"ל כר' יוחנן לגבי ר"ל ור' יוחנן הא סבר בשבת (ר"ד ס"ט) דשגג בכרת אע"פ שהזיד בלאו א"כ משכ"ל דידע לשבת בלאו כדאי' שם ול"צ לומר שם דידע בתחומין כ"א אליבא דר"ל וכבר תמהו המפרשים בכריתות על רש"י שם בזה ולפי האמור י"ל לענ"ד דנ"ל לרש"י לפרש למתני' בכריתות שם אליבא דרבי דהוא סדרה. ואליבא דרבי ע"כ צ"ל דידע בתחומין אף אליבא דר' יוחנן דאליבא דרבי מודה ר' יוחנן לר"ל דבעי עד שישגוג בלאו וכרת כמ"ש התוס' בשבת שם בד"ה כגון ועי' מ"ש בחי' לכריתות עוד בזה: ועוד נלע"ד די"ל ע"פ מ"ש הט"א במגילה (ד' כ"ז) דהיכי דאיכא בזיון כמו לילך לפני ב"ד לעמוד להעיד אף הרב ונשיא אינם יכולים למחול א"כ ודאי גם כה"ג אינו יכול למחול בזה וכ"כ בריב"ש (סי' ר"ך) ועי' בכנה"ג ביו"ד (סי' רמ"ד) ובט"ז בא"ח (סי' קכ"ח ס"ק ל"ט) ובמ"א (סי' ר"א ס"ק ד') ובמל"מ (פ"ג מה' עבדים) וכן יחו' ג"כ בזה מאי דלא משני הכא דמיירי ששולח הכה"ג עדותו ע"י כתב לשי' ר"ת ביבמות

(ד' ל"א ב') דליכא בזיון בכה"ג אבל במלך אף כה"ג איכא קצת בזיון משום דר"ת שם מודה היכי דא"י להעיד בפה, א"י להעיד ע"י כתב דה"ל אין ראוי לבילה מש"ה גם בכהן גדול א"י להעיד בכתב כיון דא"י להעיד בפה דהוי לדידיה בזיון גדול וע"ש בתומים בזה ועוד נלע"ד בזה דר' זירא הכא אזיל לטעמי' דס"ל בגיטין (דף ע"א א') דאף מי שאינו אילם אינו יכול להעיד בכתב דמפיהם ולא מפי כתבם מש"ה מפרש הכא לבן מלך:

והנה הרמב"ם (פ"ה מה' כלי המקדש) כתב דכהן גדול מעיד למלך ודלא כהמסקנא הכא וכבר תמה הכ"מ שם בזה ונלע"ד ליישב בעז"ה דלכאורה קשה על רב יוסף הכא וכי לא ידע מתני' דלא דן ולא דנין אותו ובפרט רב יוסף סיני היה וכקושי' התוס' במנחות (דף ט' א') ד"ה חסר ובשבת (דף מ"ד א') סד"ה דכ"ע ונראה די"ל ע"פ מה שהקשו התוס' הכא דמאי פריך לימא דהא דמעיד הוא למלכות בית דוד דדנין אותו ונ"ל די"ל דר' זירא גופי' הוא דפריך על רב יוסף להאי פירכא וכמ"ש בזה בתוס' ב"מ (ד' כ"א א') ובב"ב (ד' כ"ב ב') ובר"ן בנדרים (ד' ע"א א') ועוכ"מ ואיהו י"ל דסבירא ליה כשיטת הירושלמי בפרקין (ר"ה ג') דמבואר שם דל"ל כשי' הגמ' אלא אף במלכי ב"ד לא דן ולא דנין אותו וע"ש במה"פ בד"ה והכתיב וכן איכא מ"ד במדרש (פ' שופטים) דס"ל הכי ודלא כרב יוסף דלקמן (דף י"ט סע"א) מש"ה א"ש היטב הא דרב יוסף דהא לרב יוסף לטעמיה דס"ל דמלכי ב"ד דן ודנין אותו ודאי ל"ק לדידיה קושי' הגמ' דהא י"ל דהא דמעיד הוא במלכי בית דוד כקושי' התוס' וא"כ מתו' היטב דברי הרמב"ם דהא אנן קיי"ל כדעת רב יוסף דלקמן דמלכי ב"ד דן ודנין אותו כמ"ש (בפ"ב מה' סנהדרין ובפ"ג מה' מלכים) מש"ה תפס הרמב"ם פי' דרב יוסף הכא ול"צ לתי' דר' זירא:

והנה התוס' הקשו דמאי פריך מעיד והתניא לוקמא במילתא דאיסורא כמו בעדות החודש ותי' דמשמע הא דמעיד דומיא דמלך לא מעיד דמיירי בממונא דאי באיסורא אין חכמה כו' והכ"מ (רפ"א מה' עדות) מפרש שם דדעת הרמב"ם אינו כן אלא אף באיסור מלך אינו מעיד ואינן כן שם דעת הלח"מ והמל"מ ע"ש ולכאו' מוכח כדעת הכ"מ בדעת הרמב"ם דהרמב"ם כתב (ברפ"ב מה' מלכים) דכולן נשרפין לפניו והשיב שם גם סוסו וע"ש בכ"מ דסוסו עוקרין ולא שורפין והנה התוס' בעבודת גלולים (דף י"א סע"א) הקשו עלה דתניא שם דעוקרין והאיכא צער בע"ח תירצו שם דכבוד הרשות דוחה ע"ש ולכאו' תמוה לפמ"ש התוס' הכא דאין חכמה ואין תבונה כו' ובטל כבוד מלך ישראל נגד מילתא דאיסו' וא"כ איך דחי כבוד המלך צער בע"ח וצ"ל דס"ל דצער בע"ח דרבנן משה"ה דחי לאיסור דרבנן אבל על הרמב"ם אי ס"ל כדעת התוס' הכא דבטל כבודו לגבי איסו' א"כ תקשה לדידי' קושי' התוס' איך דחי כבודו לצער בע"ח כיון דהרמב"ם גופי'

ס"ל דצער בע"ח דאורייתא וכמ"ש הכ"מ (פי"ג מה' רוצח הל' ט') אלא ע"כ כדעת הכ"מ דל"ל להרמב"ם כדעת התוס' הכא ודו"ק:

דף יט.

ש"מ היינו סגן היינו ממונה. עי' במל"מ (פ"ה מהל' כלי המקדש הל' י"א):

שם החזיר ר"י ליושנו את הדבר בצפורי הנה בשאילתות (פ' חיי שרה) מבואר דדוקא בצפורי החזיר ולא בעלמא אבל הרמב"ם (ספי"ג מהל' אבל) והרמב"ן בתה"א הובא בטיו"ד (סי' שע"ו) ס"ל דבכ"מ החזיר ר' יוסי את הדבר:

שם התקין ר"י בצפורי שיהיו נשים כו' הנה בירושלמי דמגילה (ר"פ ד') חשיב לה שם בתקנות עזרא דעזרא תיקן את דבר זה אבל בגמ' דידן בב"ק (ר"ד פ"ב) א חשיב לה שם בהדי תקנות עזרא:

שם אר"י ל"ש אלא מלכי ישראל כו' משום מעשה שהי'. הנה צריך ביאור דמאי חילוק יש בזה בין מלכי ב"ד למלכי ישראל דהא מה"ט דמעשה שהי' הוי להו לגזור גם במלכי ב"ד והרמב"ם (פ"ב מה' סנהדרין הל' ה') כתב טעם משום דמלכי ב"ד נכנעים לד"ת ולא יבוא בהן תקלה משא"כ במ"י והכ"מ (ספ"ג מה' מלכים) כתב שם משום דבמלכי ב"ד מצינו קרא בפי' דדנין לא רצו לחלוק על הכתוב וזהו לכאו' כמ"ש הע"ז ביו"ד (סי' קי"ז) ובאו"ח (סי' תקפ"ח) ובחו"מ (סי' ב') דהיכי שהתיר הכתוב בפי' א"י חכמים לאסרו ובתשו' חתם סופר (חיו"ד סי' ק"ט) כתב דמדברי התוס' בפסחים (ר"ד נ') מוכח דלא כהט"ז היינו מדכתבו שם התוס' דבירושלמי מוכח דמה"ת אסור בע"פ לעשות מלאכה וכוונתו דלפמ"ש הט"ז אין הוכחה דבירושלמי פריך שם מקרבן תמיד יהא בכל יום אסורי' במלאכה ומשני שאני תמיד דכתיב ואספת דגנך ואי כדעת הט"ז הא י"ל דגם הירושלמי ס"ל דבע"פ מדרבנן הוא דאסור אלא דמשני דתמיד שאני כיון שהתיר הכתוב בפירוש ונלע"ד לכאו' דס"ל שפיר כדעת הט"ז וכמ"ש הכ"מ הכא כדעת הט"ז אלא דהא מוכח דהירושלמי גופי' ל"ל האי חילוקא דהא מבואר בירושלמי בפרקין (ר"ה ג') דאף מלכי בית דוד אין דן ודנין אותו וכמ"ש המה"פ שם ג"כ בד"ה והכתיב וא"כ ס"ל דאף דכתיב קרא להתיר דדנין מ"מ יכולים חכמים לאסרו א"כ ל"ל דכוונת הירושלמי בתמיד דכיון שהתיר הכתוב ל"ל דרבנן אסרו כיון דמוכח דהירושלמי ל"ל כגמ' דידן ול"ל סברת הט"ז והכ"מ מש"ה הוכיחו התוס' שפיר דהירושלמי ס"ל דמה"ת אסור בע"פ אבל ז"א דהא מבואר בירושלמי שם דהא דמלכי ב"ד אין דנין אותן הוא לאו משום דחכמים תקנו כן משום מעשה שהי' אלא משום דכתיב מלפניך משפטי יצא ולא אחרים דנין אותו וכן מדפריך שם עלה דלא דן והכתיב ויהי דוד עושה משפט ואי ס"ל להירושלמי משום

מעשה שהי' אח"כ אמרו דאין דנין אותו מש"ה ג"כ לא דן כדאמרי' לעיל (דף י"ח א') דקשוט עצמך כו' וא"כ ע"כ ל"ל להירושלמי כגמ' דידן ועי' בפריי לפסחים מש"ש ועי' בשעה"מ (פ"ה מה' יסודי התורה) וכן (פ"ב מה' שופר) מ"ש על הט"ז בזה וע"ע בח"ס (ח' יו"ד סי' ע"ג) והנה במלכי ב"ד אין מבואר הכא אי מעיד ומעידין אולם ברמב"ם שם מבואר דמלכי ב"ד מעידין עליהם אבל לא מעידין משום דלא גרעי מכה"ג לעיל (דף י"ח) ע"ש בכ"מ ולכאו' הא י"ל פשוט כיון דלא דנין אותו א"כ א"י להזימו והוי עדות שא"א יכול להזימו דלאו שמי' עדות כדלקמן (דף ע"ח א') מש"ה לא מעיד אולם זה דוקא בד"נ אבל לא בדיני ממונות דשם לא בעי' עדות שא"י להזימו עי' בש"ך חו"מ (סי' ל"ט ס"ק ט"ז) ועי' בנו"ב מ"ק (חא"ע סי' ע"ב) ובפ"י בכתובות (דף כ"א) בק"א והכא מיירי בד"מ כמ"ש התוס' הכא מש"ה צריך ה"ט מ"ש הכ"מ דלא גרע מכה"ג והנה התוס' בד"ה ינאי כתבו דהא דעבדא הוי ד"נ עיי' בב"ק (דף כ"ז א') וע"ע בתשו' הגרע"א (סי' ק"ד) ד"ה ובימי חרפי וע"ע בנו"ב מ"ת חלק חו"מ (סי' ז') ודוק:

דף יט:

והמקדש במלוה אינה מקודשת לענ"ד בהא דקדושין (דף מ"ז) דפריך שם עלה דרב דס"ל כן דהמקדש במלוה אינה מקודשת מההיא ברייתא שם דתניא דמקודשת ה"מ לתרץ דרב ס"ל כריב"ק הכא אלא דנ"ל שם לרבא לתרץ הא דרב אליבא דכ"ע דגם ההיא ברייתא ס"ל כרב ובזה מתו' ג"כ דהא ה"מ רבא גופי' לומר שם דס"ל לרב כסתם מתני' דשם (דף ס"ג א') דתנן האומר לאשה ע"מ כו' ודייק רבא גופי' שם מדתני על מנת ע"כ דיהיב לה מידי הא לא"ה ה"ל מלוה ואינה מקודשת דא"כ מוכח דס"ל למתני' כרב ולפמ"ש מתו' דנ"ל לתרץ דגם ההיא ברייתא ס"ל כרב:

והנה המל"מ (ס"ה אבל) העיר מסוגיא דהכא על שיטת הפוסקים דס"ל דמת עובד גלולים אסור בהנאה והא ערלות פלשתים איסור הנאה נינהו והמקדש באה"נ אינה מקודשת ותי' דהיה. זה מחיים והא דכתיב ויך היא לאו הכאת מיתה והא דתרגם יהונתן וקטל י"ל דדוד קדשה במה שהלך והרג מאה פלשתים והביא המאה ערלות למלך דומיא דאדבר עליך לשלטון בקדושין (ד' ס"ג) הנ"ל וס"ל לתרגום יהונתן כמ"ד דאינה לשכירות אלא בסוף ולא הוי מלוה וגמ' דידן ס"ל דהוי מלוה כמ"ד דישנה לשכירות מתחלה ועד סוף עכ"ד וקשה לי דא"כ מאי פריך בקדושין שם עלה דר"ל דמפ' למתני' הנ"ל ע"מ שאדבר עליך לשלטון בדיהיב לה מידי למ"ד דישנו לשכירות מתחלה ועד סוף דמאי דוחקיה לאוקמי כהאי מ"ד לימא משום דר"ל ס"ל הכי כן כדס"ל הכא להגמ' דידן כמ"ד דישנו לשכי' מתחלה ועד סוף אולם נלע"ד די"ל דהגמ' רוצה ליישב הא דר"ל אף אי

סבר כשמואל בגיטין (דף ל' ע"א) דכיחידאה לא מוקמינן אף דס"ל דהלכה כוותיה וכמו שכתבו ג"כ התוס' שם (ד' י"ג א') בד"ה והא דרב שם ס"ל ג"כ הכי ע"ש אמנם ק"ל דהא מבואר בירושלמי (ספ"ג דגיטין) דר"ל גופי' מפרש למתני' זה גופי' דאתי כיחידאה כר' יוסי ודלא כשמואל שם ועי' בר"ן בנדרים (דף ה' רע"ב) ולעיל (ר"ד ט"ו) במש"ש ובענפי לשבת (ד' צ"ד) וע"ע בסי' לקדושין מש"ש בעז"ה: והנה קושי' המל"מ נלע"ד די"ל דע"כ בהא דמת עובד גלולים אסור בהנאה איכא מחלוקת דהא בירושלמי (פ"י דשבח הל' י') מבואר דס"ל שם דמת ע' כוכבים שרי בהנאה וע"ש במל"מ (ס"ה אבל) שהזכיר ג"כ לדברי הירושלמי הזה אלא נלע"ד דה"ט של הפוסקים דס"ל דמת עובד גלולים אסור בהנאה הוא משום דהוכיחו מגמ' דע' גלולים (ד' כ"ט) דמת ע' גלולים אסור בהנאה כקושי' הרשב"א בתשו' (סי' שס"ה) דמנ"ל בע' גלולים (ד' כ"ט ב') לומר שם דזבח אסור בהנאה מדאתקש למת דכתיב ויאכלו זבחי מתים דלמא למת ע' גלולים איתקש דשרי בהנאה ומש"ז הוכיח ע"כ דס"ל דמת ע' גלולים אסור בהנאה דמה שתי' הרשב"א דא"כ היקישא ל"ל ל"ל האי תי' דהא איצטריך ההיקש להא דתקרובת ע' גלולים אין לה ביטול כדאי' בע' כוכבים (ד' נ' סע"א) ולהא דריב"ב שם (ד' ל"ב ב') דתקרובת ע' גלולים מטמא באוהל ועי' בטעה"מ (פ"ה מה' אישות) וא"כ י"ל דהכא סבר ג"כ כמ"ד דמת ע' גילולים מוסר בהנאה כהאי מ"ד דירושלמי דשבת:

דף כא.

ר"י אומר כו' ר"ש אומר כו' הנה התוס' בעירובין (ר"ד מ"ח) ובפסחים (דף פ"ג) (שם דף קט"ו) פירשו דר"י ור"ש פליגי אליבא ת"ק דהכא הרמב"ם והרע"ב פירשו דג' מחלוקת הוא הא דת"ק ור"י ור"ש ע"ש:

שם אר"י אמר רב נשים בכתובה ובקדושין פלגשים בלא כתובה ובלא קדושין וכן הוא גרסת התוס' והתו"י ביומא (דף ס"ו ב') בד"ה פלוני אבל גירסת ודעת רש"י בכה"ת (פ' חיי שרה) הוא דפלגשים הוא בקדושין בלא, כתובה וכן הוא גי' הרמב"ם לדעת המ"מ (פ"א מהל' אישות) אבל הכ"מ השיג עליו שם דהא (בפ"ד דמלכים) כתב הרמב"ם דפלגשי' הוא בלא קדושין וכתובה. והנה להאי גירסא דפלגשים הם בקדושין אלא דיש חילוק בין פלגשים לנשים בכתובה ע"כ צ"ל דס"ל דכתובה דאורייתא כמו שהקשה הרמב"ן על רש"י בפה"ת שם וי"ל דרב לטעמי' דס"ל בכתובות (דף מ' א') דהל' כר"א שם ביתומה ואיהו ע"כ סבר דכתובה דאורייתא כמ"ש הרא"ש בכתובות (פ"א סי' י"ט) וכן רש"י דס"ל הכי ס"ל ג"כ דקיי"ל דכתובה דאורייתא כמ"ש המל"מ (רפ"א מה' נערה) והרמב"ם דל"ל כן כדמבואר (בפ"ד מה' מלכים) הנ"ל וכמ"ש הכ"מ אלא ס"ל דפלגשי' הן בלא קדושין

אזיל לטעמי' דס"ל דקיי"ל דכתובה דרבנן כמ"ש (בפי"א מה' אישות) וכן (פי"ב שם) משה"ל האי חילוקא לענין כתובה:

והנה המה"פ בירושלמי בפרקין (ר"ה ג') הוכיח שם כהאי גירסא דפלגשים הן בקדושין מהא דאמר שם דאין נושאין אלמנתו וגרושתו של מלך ויליף מותהיינה צרורות כו' אלמא דפלגשי' של דוד היו אסורות להנשא ומפ' המה"פ שם דיליף ג"כ מהתם דא"נ גרושתו דאל"כ הי' לו לדוד לגרש אותן והוכיח מזה דע"כ דפלגשי' הן בקדושין ע"ש ולפי האמור י"ל דהתם רבנן דר' יהודה קאמרי לה שם דהוא ר"מ בכ"מ כדפריך בפסחים (דף י"א א') ועוכ"מ מחכמים דר"י על ר"מ ור"מ לטעמי' דס"ל בכתובות (דף נ"ו ב') דכתובה דאורייתא מש"ה סבר החילוק בין פלגשי' לנשים לענין כתובה וכן ר"מ לטעמי' דסבר בהדיא בירושלמי (פ"ה דכתובות הל ב') דהחילוק בין נשים לפלגשי' הוא לענין כתובה וע"ש במה"פ ובתשו' יתבאר בעז"ה עוד בזה ודוק:

שם ד' מאות ילדים כו' הנה בב"י יו"ד (סי' קע"ח) איתא הגירסא הכא דח' מאות ילדים היו לו לדוד ולענ"ד ט"ס הוא שם וצ"ל ד' מאות וכן לקמן (דף מ"ט) ובקדושין (דף ע"ו) איתא ג"כ כדהכא וכן הכ"מ (פי"א מה' ע"ג) איתא ג"כ הגירסא ת' ילדים כדהכא ודוק:

שם אמר רב תמר בת יפת תואר היתה כו' והקשו התוס' לפרש"י בקדושין דיפ"ת אסור לבא עליה עד לאחר כל המעשים כולן וא"כ לא בא דוד על מעכה רק לאחר שנתגיירה וא"כ בת נישואין היא והיכי שרי תמר לאמנון וכתבו דהוא מחלוקת בירושלמי וקשה לשמואל הך דהכא והוא במחלוקת בירו' דמכות פ"ב ועי' בכ"מ (פ"ח דה' מלכים הל' ב') שהביא בשם סמ"ג דהיא בירושלמי (פ"ב דשבת) והוא ט"ס וצ"ל (בפ"ב דמכות) וכ"כ שם דפליגי בזה רב ור' יוחנן והקשה שם על הרמב"ם דמ"ט פסק כרב ודלא כר' יוחנן והי' משום דסוגיא דהכא מוכח דס"ל הכי כרב דירושלמי וקשה דהא הכא רב הוא מארי דהאי מימרא ורב לשיטתו ואיך הביא ראיה מדהכא דלא כר' יוחנן וע"ש בלח"מ:

והנה קושי' התוס' נלע"ד די"ל דרב לשיטתו ודאי א"ש דס"ל דביאה ראשונה שרי במלחמה ולאו אחותו היא ולשמואל י"ל דס"ל כמ"ד בפ"ב דיבמות דמי שנתגייר לשום שולחן שרים אינו גר כדהכא במעכה דהוי לשם שולחן שרים ואף דרב פסק ביבמות (דף כ"ד ב') כמ"ד דכולן גרים הם אף שנתגייר לשם שולחן שרים מ"מ הא רב לשיטתו בלא"ה מתו' כיון דסבר בירושלמי דביאה ראשונה שרי במלחמה ומתו' לרב ושמואל:

והנה לענ"ד י"ל דעת הרמב"ם שפסק כרב דביאה ראשונה שרי במלחמה משום דמוכח כן מסתמא דגמ' דלקמן (דף נ"ט סע"א) דס"ל הכי דפריך והרי יפת תואר דלישראל שרי ולע' כוכבים אסור ולשמואל דביאה ראשונה אסו' ג"כ במלחמה עד לאחר כל

המעשים כולן והוי גיורת ל"ק דהא הוי גיורת גמורה וליכא איסור לישראל ואף לע' כוכבים כשנתגיירה שרי דהוי גירושין גמורין כמ"ש בעל ראש יוסף בחולין (דף נ"ג) ג"כ דע"כ סוגיא דלקמן ס"ל הכי מע"ש א"כ מתו' דעת הרמב"ם ומ"מ נלע"ד לדעת רש"י דס"ל דאסור ביאה ראשונה ס"ל דסוגיא דלקמן רוצה לתרץ אף למ"ד בירושלמי דביאה ראשונה שרי במלחמה דהא האי סברא דמי איכא מידי לא מצינו מאן דפליג עלה כדתניא בחולין שם דלא כראב"י וכדפריך רבא לקמן (דף נ"ח ב') בפשיטות מא"מ ודוק:

ונלע"ד עוד דשמואל דס"ל דאסו' ביאה ראשונה במלחמה הוא משום דאזיל לטעמי' דס"ל ביבמות (דף מ"ב א') דהבחנה דאורייתא וכמ"ש הכ"מ והלח"מ שם דמש"ה צריך ג"ח ביפ"ת הוא משים הבחנה ונדחק במה דשרי ביאה ראשונה ע"ש. א"כ ודאי י"ל דה"ט דשמואל דס"ל דב"ר אסורה והרמב"ם דפסק כרב דביאה ראשונה מותר הוא דאזיל לטעמיה דס"ל דקיי"ל דלא כשמואל בהבחנה אלא קיי"ל כרבא דהבחנה דרבנן כמ"ש הנו"ב ח"א מ"ק והבר"י והשב"י בא"ע (סי' י"ג). ועי' בחי' לכתובות (דף ס' ע"ב) שכתבתי דגם רב פפא סבר ע"כ דהבחנה הוא דרבנן דהא ביבמות (דף ק' ע"ב) מפיק ר"פ שם הא דולזרעך [דיליף שמואל הבחנה מינה] לדרשא אחריתא ע"ש בתוס' יבמות (דף מ"ב א') בד"ה לזרעך וכתבתי ליישב שם קושי' הנו"ב דמאי פריך בכתובות שם מאיסו' הבחנה דהיא מה"ת עלה דאיסור מינקת דהוי מדרבנן ולפי האמור מתו' היטב דהא התם לר"פ פרכי' דס"ל דגם הבחנה הוא דרבנן ולפ"ז ודאי א"ש דהרמב"ם פסק דהבחנה הוא דרבנן כיון דרבא ור"פ הכי ס"ל ודוק:

דף כא:

יושב בדין קשה הא מלך ישראל לא היה דן כדתנן לעיל (דף י"ח א') והעיר התוי"ט כבר בזה ותי' דהכא במלכי ב"ד או במלכי ישראל קודם התקנה. ולענ"ד י"ל דהכא מיירי בד"מ ושיושב עם אחרים כמ"ש התוס' לעיל (דף י"ח ב') בד"ה והא אין דביושב עם אחרים דן אלא אין מושיבין מלך בסנהדרין משום לא תענה על רב דמה"ט בד"נ אפי' עם אחרים אסור אבל בדיני ממונות לא שייך הא דלא תענה על רב כמ"ש התוס' לעיל (דף י"ט א') בד"ה אבל. וא"כ בד"מ ויושב עם אחרים ליכא הני שני דברים לא הא דמלך לא היה דן ולא הא דלא תענה על רב אלא דקשה דא"כ אמאי לא משני לעיל (דף י"ח) בהא דפריך עלה דכה"ג מעיד למלך והא אין מושיבין מלך בסנהדרין לימא דמיירי התם בד"מ ויושב עם אחרים וצ"ל דה"מ לתרץ הכי אלא דמתרץ באופן אחר ויתו' בזה דעת הרמב"ם (פ"ה מה' כלי המקדש) שכתב דלא כהמסקנא דכתב דכה"ג היה מעיד למלך וכבר נתקשה הכ"מ שם בזה ולפמ"ש מתו' דכוונת הרמב"ם היינו בדיני ממונות ויושב

עם אחרים משכיל שפיר האי דינא דמעיד למלך דע"כ גם הגמ' ה"מ לומר כן ועי' מ"ש לעיל (דף י"ח) ודוק:

דף כב:

רבי אימר כהנים אסורין לשתות יין לעולם רש"י ז"ל פי' דרבי קאי גם אמכיר שאינו עכשיו זמן משמרתו וכן מפ' הראב"ד (פ"א מהל' ב"מ הל' ז') אבל דעת הרמב"ם שם דרבי קאי הכא אאינו מכיר והנה בירושלמי דתענית (פ"ב הל' י"א) איתא שם דינא דמכיר ומסיק שם הא דאמר רבי אימר אני כהנים אסורי' לעולם באינו מכיר ולא נזכר שם דברי ת"ק בזה מבואר לפ"ז דרבי קאי רק אאינו מכיר וכדעת הרמב"ם ולפרש"י דהכא ופי' הראב"ד צריך להגיה שם בההיא ברייתא לדברי ת"ק כמ"ש רש"י הכא לישנא דברייתא וכן הגיהו שם באמת הפ"מ והק"ע ונא הזכירו שם דעת רש"י והרמב"ם והראב"ד שנחלקו בזה דלדעת הרמב"ם א"צ להגיה ועוי"ל לענ"ד דהכריחו להרמב"ם כן משום דהא מבואר בר"ה (דף ל') ובסוכה (דף מ"א) ובמנחות (דף ס"ח) דחיישי' להא דשמא מהרה יבנה בה"מ והא קיי"ל הכא כרבי דלא חייש להאי סברא הכא כדאמרי' כמאן שתי כו' כרבי אבל לדעת הרמב"ם א"ש דגם רבי מודה דבמכיר אסור לשתות יין גם האידנא משום האי סברא דשמא יבנה בה"מ במהרה והנה מכאן יש להביא ראיה לדעת התוס' בשבת (דף כ' א') וביומא (דף מ"ו א') דיוכלו להחזיר אברים של חול שפקעו בשבת היכי שמשלה בהן האור דהכא איתא דכהנים אסורי' לעולם היינו אף בלילה בשבת וע"כ ה"ט משום שמא יהי' צריך להקריב אברי חול שמשלה בהן האור וכמ"ש רש"י בתענית (דף ט"ז א') עלה דאנשי בית אב אסורי' לשתות יין אף בלילה אולם הרמב"ם (פ"א מה' ביאת מקדש הל' ו') כתב שם טעם אחר דאסור לשתות בלילה משום שמא ישכים לעבודתו ולא יסור יינו מעליו והראב"ד ל"ל שם טעם זה ע"ש ודוק:

שם אף פרועי ראש דמחלי עבודה קשיא והרמב"ם (פ"א מה' ביאת מקדש) ס"ל שם דפרועי ראש לא מחלי עבודה והיינו דס"ל כמ"ש התוס' הכא בתד"ה אלא. ועי' בתוס' בזבחים (דף ט"ו רע"ב) ובתוס' במנחות (ד"ו ע"א) דס"ל ג"כ דפרוע ראש מחלי עבודה ועי' בצאן קדשים ובחידושי מש"ש בעז"ה ומצינו בכ"מ דאף היכי דאמר הגמ' לשון קשיא מ"מ לא איפרך הדבר ולא הוי תיובתא ועי' ברשב"ם בב"ב (דף נ"ב רע"ב) וברש"י לקמן (דף ע"ב א') ד"ה קשיא ועי' ברא"ש בברכות (פ"ד סי' ג') ובב"ב (פ"ח סי' ט"ז) ובפל"ח שם וע"ע בתוי"ט בגיטין (פ"ז מ"ו) בד"ה אינו גט ודוק:

דף כג.

תנינא כו' ואמר רב דימי כו' והקשו התוס' דל"ל לאתויי הא דרב דימי הכא ותירצו דבלא רב דימי ה"א ממתני' דהתם דמיירי דקביל עליה כבי תרי דהוי תרתי לריעותא אבל בחדא לריעותא לא אמר ר"מ וקשה הא מהאי דג' רועי בקר דס"ל לר"מ שם דיכול לחזור בו דהוי חדא לריעותא כיון דהוי שלשה וא"כ ל"ל לאתויי הא דרב דימי הכא ועי' במהרש"א:

ועוד קשה לי דמאי פרכי' הכא תנינא מהא דרב דימי דלמא ר"ד גופי' לא ידע דמיירי אפי' קבלוה עליה בחד דהוי חדא לריעותא ס"ל לר"מ דיכול לחזור בו הוא ממתני' דהכא וא"כ בלא מתני' דהכא ה"א שפיר דמתני' דלקמן הוא בדקבליה עליה כבי תרי דהוי תרתי לריעותא. ומאי אולמי' דרב דימי לפרוך תנינא ועי' בתוס' ביצה (ר"ד י"א) ונלע"ד די"ל ב' קושיית הנ"ל דמש"ה מייתי הא דרב דימי הכא דבלא הא דר"ד ה"א דג' רועי בקר דמתני' דלקמן הוי כג' ריעותא מה שיש בכל אחד ריעותא מש"ה אצטריך מתני' דהכא לומר דאף בחדא לריעותא יכול לחזור לר"מ. מש"ה מייתי' הכא הא דרב דימי דמפרש למתני' דלקמן כגון דקבליה עליה בחד הוא דס"ל לרבנן דאינו יכול לחזור דלא הוי רק חדא ריעותא אבל בב' ריעותא מודים רבנן לר"מ דיכול לחזור בו עי' בפי' התוס' לקמן (דף כ"ד סע"א) ועי' במהרש"א שם וא"כ סבר רב דימי ע"כ דג' רועי בקר מיקרי חדא ריעותא מש"ה פריך שפיר תנינא דמוכח מהא דג' רועי בקר דאף בחדא ריעותא ס"ל לר"מ דיכול לחזור בו ועי' בסמ"ע ותומים (סי' כ"ב). מיהו לרש"י לקמן וכן ס"ל להרמב"ם (רפ"ז מהל' סנהדרין) דרב דימי קאי אר"מ ולא ארבנן כמ"ש הכ"מ שם ליכא לתרץ הכי וצ"ע והנה תמוה דרך אגב דברי הכ"מ (רפ"ז מה' סנהדרין) שם שנסתפק בדברי הרמב"ם שם אי פסק כר"מ ברישא דמתני' דהכא או כחכמים וכן נסתפק הב"י בחו"מ (ר"ס י"ג) ולא ראה דברי הרמב"ם בפה"מ הכא שכתב בפי' דהל' כחכמים הכא בכל הדברים ודוק:

דף כג.

כי פליגי אליבא דרבי. כתב רש"י ז"ל משום דהל' כרבי מחבירו מהדרינא לאוקמי לפלוגתייהו אליביה ראיתי מקשים דהא בב"ב (דף ק"ע) אמר הגמ' בהדיא דהל' כרבי דהכא לגי' הרא"ש שם ולגירסתינו אדרבא אמר רב בהדיא דהל' כרשב"ג דהכא ולשני הגירסות לא ה"ל לרש"י להכריע בזה הלכה כמאן מה דמבואר בגמ' בפירוש אי הל' כרבי אי לא ונלע"ד די"ל היטב דבב"ב שם פליגי ר"י נפחא עם רב בזה דלרב הל' כרשב"ג ולר"י נפחא הל' כרבי וס"ל להגמ' הכא כר"י נפחא דהל' כרבי משום דהל' כרבי מחבירו. וזה כונת רש"י הכא ונ"ל טפי דרב לטעמיה דל"ל להנהו כללי דחשיב בעירובין (ד' מ"ו ב') בהא דר"מ ור"י כדאי' שם (דף מ"ז). וי"ל דל"ל ג"כ להאי כללא דהל' כרבי מחבירו

דחשיב שם ג"כ בהנהו כללי אבל אנו דקיי"ל כהנהו כללי ס"ל דהל' כרבי דלא כרב ובטוח"מ (סי' ע') אי' שם בשם רשיי דס"ל דא"צ לברר והיינו כרשב"ג והב"י הגיה שם דצ"ל ר"ש והיינו רשב"ם דלא מצא לרש"י דס"ל כן ע"ש ולכאו' תמוה דה"ל להזכיר דברי רש"י דהכא שכתב בפירוש דהל' כרבי דצריך לברר וצ"ע:

דף כד.

ור' יוחנן אמר כו' אבע"ל באתן לך מחלוקת כו' קשה דהא מוכח מהא דר' יוחנן גופי' דבין בזו ובין בזו מחלוקת דהא ר' יוחנן גופי' מפרש לעיל (דף כ"ב א') למתני' שם בערכאות שבסורא שנו אבל מומחין לא. ופרכי' עליו והא עדים דכמומחין דמי כו' ומשני הא אר"ל תני עדו וקבליה עליה כבי תרי. ותנן שם דזה וזה פוסלין ומצי הדר ביה והיינו התובע ונתבע א"כ מוכח דבין באתן לך שאומר הנתבע] ובין במחול לך [שאומר התובע] מחלוקת דס"ל לר"מ דיכיל לחזור ונלע"ד דהכא מבע"ל משים דמצינו דפליגי אמוראי בדר' יוחנן לעיל אי ס"ל תי' זה דהא רב דימי א"ר יוחנן מפרש בשתי כתי עדים ורבין א"ר יוחנן מפ' רישא בעדים פסולים כו' וסיפא בדיינים פסולים כו' וכן בירושלמי בפרקין (הל' ב') אי' שם דר"ל הוא דמפרש ב ערכאות שבסירא ור' יוחנן מפ' דאפי' מומחין. וכן מפורש בירושלמי שם (הל' ג') דר' יוחנן פליג על ר"ל וס"ל דתני עידיו דאפי' שני עדים. מש"ה מבע"ל הכא שפיר בהא דר' יוחנן האיך דעתו הכא ונכון: שם איתיביה לרבא כו' מאי לאו כו' הא תנא ליה רישא ה"ה דה"מ לפרוך על שמואל דלעיל דס"ל דדוקא במחול לך מחלוקת אבל באתן לך ד"ה יכול לחזור וא"כ רישא במחול לך וסיפא ג"כ באותן הנשבעין ולא משלמין דה"ל כמחול לך וא"כ היינו רישא ודוק:

דף כה.

והתנן מלוה ברבית. מלוה הבאה ברבית. וקשה לדעת הפוסקים דהא דלוה ברבית פסול הוא ברבית דוקא ולא באבק רבית א"כ אמאי לא מתרץ הכא דמיירי באבק רבית מש"ה דוקא מלוה ולא לוה יעי' ברמ"א בחו"מ (סי' ל"ד סעי' י') ובתומים שם. ונלע"ד דהגמ' משני טפי תירוצם מלוה הבאה ברבית משום דמבואר הכי לקמן (בהיפיך הדף) בברייתא דתניא שם מלוה ברבית אחד המצוה ואחד הלוה וע"כ מאי דתני קודם מלוה ברבית ע"כ צ"ל מלוה הבאה ברבית. ועוד נלע"ד ליישב דאף דהגמ' הכא ודאי ס"ל בפשוטו דהא דאמר רבא לוה ברבית פסול לעדות הוא אף באבק ריבית. מ"מ ס"ל להפוסקים דלא כסוגיא דגמ' דהכא משום דע"כ מוכח מהא דרבא גופי' בב"מ (ס"ד ס"ח) דסבר דבאבק רבית לא מיפסל לוה לעדות מדאמר רבא שם דרב עילישׁ גברא רבא ואיסורא לאינשי לא הוי ספי ולא אמר דלא עביד איסורא מוכח דל"ל איסור כלל באבק ריבית ללוה כמ"ש

הרא"ש שם ועי' ביאורי הגר"א בחו"מ (סי' ל"ד ס"ק ט"ו) וע"ע במל"מ (פ"ד מהל' מלוה) א"כ ע"כ הא דס"ל לרבא גופי' הכא דלוה ברבית פסול לעדות הוא ברבית קצוצה ודוק: שם והתניא בין שיש לו אומנות כו' קשה דאמאי לא פריך טפי ממתני' דשבת (פכ"ג מ"ב) דתנן שם ובלבד שלא יתכוין לעשות מנה גדולה כנגד מנה קטנה משום קוביא דהוי אסמכתא וכתבו בתוס' שם (ד' קמ"ט ב') דההוא מתני' הוא כר"י משום ר"ט דהכא ע"ש ועי' בכ"מ (פ"י מה' עדות הל' ד') ואלים ממתני' טפי לפרוך מברייתא כמ"ש התוס' בעירובין (ר"ד ע"ט) וכדאי' בגמ' שם (ד' צ"ג א') וכ"כ התוס' בב"ק (ס"ד פ"ח) ובכריתות (ס"ד כ"א) והגמ' בר"ה (ד' כ"ח ע"ב) ובגיטין (ד' כ"ח ב') ובב"מ (ד' י"ח ב') ובתוס' בכתובות (ד' ע"ח א') ד"ה אין ובגמ' שם (ד' פ"א רע"ב) ועכ"מ נלאיתי לכותבן ולהגירסא במשנה שבגמ' שם דליתא שם ה"ט דקוביא י"ל דנ"ל טפי לפריך הכא מברייתא דמפורש טפי אבל לפי הגירסא במשנה שבמשניות דמפרש שם דהוא משום ה"ט דקוביא א"כ ה"ל טפי לפרוך הכא מההיא מתני' דמפורש דמשחק בקוביא הוא משים אסמכתא וצ"ע: שם וצריכא דאי תנא תילה בד"ע כי' כ"ז הוא כרמב"ח דלעיל דמפרש טעמא דמתני' דהוא משים אסמכתא ולכאו' תמוה דהא קיי"ל כרב ששת וכריב"ל וכר' יוחנן דלעיל דאימתי דר"י לפרש וכמ"ש התוס' בגיטין (דף ז' ב') והרי"ף והרא"ש (פ' מפנין) והרמב"ן במלחמות (סוף פסחים) וע"ע בר"ש (רפ"ב דחלה) וכן (בפ"ה דדמאי מ"ה) דס"ל ג"כ הכי דקיי"ל דאימתי דר"י לפרש ועי' בט"א בר"ה (ד' כ"ב א') ולענ"ד מתורץ היטב ע"פ מ"ש המ"מ (פ"ו מהלכות גזילה הל' י') והכ"מ (פ"י מהל' עדית הל' ד') ליתן טעם למה שפסק הרמב"ם כרמב"ח דהוא ממתני' דשבת פ' שואל דתנן שם שלא יתכוין לעשות מנה גדולה כנגד מנה קטנה משום קוביא דהוי סתם מתני' כרמב"ח וע"ע מש"ש בזה ודוק:

[עי' השמטה ע"ז בסוף הספר] ע"ב מעיקרא סבר דמי קיהיב כו' והקשו התוס' דהא מה"ת פסול דעבר אלאו דלא תחמוד. ותי' דבדיהיב דמי ליכא לאו דחימוד כלל והא דאמר בב"מ לא תחמוד לאינשי בלא דמי משמע להו כן הוא האמת. וכ"כ הכ"מ (פ"י מהל' עדות והב"י בח"מ (סי' ל"ד והסמ"ע שם (ש"ק ל"ב). והנה התוס' בב"מ (ס"ד ה') הקשו ט"ז אי לא תחמוד הוא בלא דמי הא עבר בלאו דלא תגזול ותי' דאתי לעבור בב' לאון ע"ש ותמוה דהא התוס' כתבו שם (ד' ס"א סע"א) דבגזל דהוא לאו הנל"ע דאין לוקין לא שייך לומר בה לעבור בב' לאוין והעירו כבר המפרשים בזה. אולם בהא דב"מ י"ל היטב משום דבהא דר"פ א"נ דקאי שם לרבא דאיהו ע"כ סבו כר' יוחנן דמכות (ד' ט"ו ב') ביטלו ולא ביטלו בלאו הנל"ע כדמוכח שם (ד' ט"ו סע"א) ועוד דהא רבא סבר כר' יוחנן בכ"מ לגבי ר"ל כדאי' ביבמות (ד' ל"ו סע"א) וא"כ לא משכיל מלקות בגזל דלא משכ"ל ביטול

העשה בגזל כדאי' במכות (ד' ט"ז סע"א). וההיא דריש ב"מ כתבו ליישב הא דרבינא דלעבור בב' לאוין היינו די"ל דרבינא ס"ל כמ"ד במכות שם קיימו ולא קיימו וא"כ משכ"ל מלקות בגזל כשאומר שלא יקיים העשה כדאיתא במכות שם. אבל הכא בסוגיין קשה דמאי יענה מ"ד ביטלו ולא ביטלו להההיא ברייתא דהכא דמוכח דלא תחמוד הוא בלא דמי וא"כ היינו לאו דלא תגזול וצ"ל לדידיה כתירוץ התוס' דב"מ דאתי לעבור בב' לאוין כיון דס"ל ביטלו ולא ביטלו א"כ ליכא מלקות בגזל דלא משכ"ל ביטול העשה וכן קשה לכאו' סוגיא דב"מ (דף ב' ב') דאמר שם דאי תנא במתני' כולה שלי דהוא מקח וממכר ה"א דרמי רבנן שבועה עליה משום דמורי ואמר אנא דמי יהיבנא והא אף אי יהיב דמי הא עובר בל תחמוד. וע"כ מוכח ממתני' שם דלא תחמוד הוא בלא דמי וא"כ תקשי למ"ד ביטלו ונא ביטלו כקושי' התוס' דא"כ אף הוא לאו דגזל ול"ל לדידיה כתירוצם דאתי לעבור בב' לאוין כיון דליכא לדידיה מלקות בגזל וי"ל הא דהתם בב' גווניי א) דנהי דלא תחמוד הוא אף בדיהיב דמי מ"מ אמר שפיר בריש ב"ע הנזכר דאי תנא כולה שלי ה"א דרמי רבנן שבועה עליה משום דמורי ואמר כו' דמ"מ איכא צריכותא שפיר דאיכא הוראת היתר לאינשי דלאינשי משמע דהיכי דיהיב דמי ליכא לאו דלא תחמוד דלא תחמוד לאינשי בלא דמי משמעי מש"ה אצטריך אני מצאתיה. ב) י"ל דההוא מ"ד דבטלו ולא בטלו סבר דחדא קתני ולא דייק דהא זה וזה קתני כדדייק הגמ' שם כמ"ש התוס' בב"מ שם (דף ב' סע"א) דאיכא דוכתי דלא דייק הכי וס"ל שפיר דלא תחמוד הוא אף בדיהיב דמי אלא דיש להעיר ע"ז מהא דב"מ שם (ד' ח' א') דר"ל שם דרמב"ח דייק ממשנה יתירה דהמגביה מציאה לחבירו קנה חבירו. מהא דתנן כולה שלי ואני מצאתיה ופריך ע"ז והא אוקימנא דחדא במציאה וחדא במו"מ ואמאי לא אמרי' דרמב"ח סבר כמ"ד בטלו ולא בטלו כדקי"ל כר' יוחנן לגבי ר"ל בכ"מ וא"כ אף דחדא במקח וממכר הוי ג"כ משנה יתירה דלא אצטריך בזה דאמר דאנא דמי קא יהיבנא דכיון דאף דיהיב דמי איכא לאו דלא תחמוד מש"ה דייק רמב"ח מהאי משנה יתירה הא דהמגביה מציאה לחבירו קנה חבירו ויש ליישב אבל מהא דהכא קשה אמנם נלע"ד בעז"ה די"ל היטב גם למ"ד בטלו ולא בטלו כתי' התוס' דאתי לעבור בב' לאוין לאו בגזל ולאו בחימוד ול"ק לדידיה דהא ליכא מלקות בגזל משום דהא מסקי' בב"מ (ד' ס"א סע"א) דלאו דלא תגזול הוא לכובש שכר שכיר דאיכא שם מלקות כדמוכח שם וע"ש וע"ש במהרש"א ובתשו' ש"א (סי' פ"ב) מש"ש בהא דכובש שכר שכיר דאמאי לא הוי ניתק לעשה. והנה בס' י"מ ראיתי שפי' לדברי התוס' במ"ש דהיכי דליכא מלקות לא אמרי' דאתי לעבור בב' לאוין היינו דמש"ה נראה טפי לאוקמי בלאו שיש בו מלקות אבל היכי דא"א לאוקמי

בלאי שיש בו מלקות אמרי' שפיר דאתי לעבור בב' לאוין אף היכי דליכא שם מלקות ובזה יתורץ לי קושי' חמורה מאי דקשה לפמ"ש בעל קצה"ח (סי' ק"ב) דמ"ד דב"ח ד"ת בזיבורית סבר כשמואל דב"מ (ד' קי"ג) דוהאיש קאי ללוה א"כ קשה לרבא דסבר בגיטין (ד נ') דב"ח ד"ת בזיבורית וסבר ג"כ כשמואל וא"כ תקשה ליה מאי דפריך בב"מ שם על שמואל מהא דלא יחבול כו' ומשני שם דאתי לעבור בב' לאוין ולרבא דסבר בטלו ולא בטלו דהוא סבר בכ"מ כר' יוחנן לגבי ר"ל ועוד דמבואר כן במכות (ד' ט"ו סע"א) וכמ"ש קודם ולא משכ"ל מלקות בלאו דלא יחבול דהוי לאו הנל"ע ע"ש בתד"ה חייב ועי' בתומים (סי' צ"ז) אבל לפמ"ש בעל י"מ הנזכר יתורץ היטב וכן יתורץ בזה קושי' הפ"י בר"ה (דף ד') עמ"ש בתד"ה מעשרות לעבור בב' לאוין דהא התם ליכא מלקות דלאו שאב"מ הוא והיכי דליכא מלקות לא שייך לומר דאתי לעבור בב' לאוין כמ"ש התוס' ר"פ א"נ ע"ש אבל לפמ"ש בעל י"מ הנזכר יתורץ היטב ודוק:

דף כו.

אתא לקמיה דר' יוחנן כו' החשודין על השביעית כשרין לעבר שנה. לכאו' לפי דעת האחרונים דלא מיפסלי ב"ד בדבר שאין בו מלקות בלא הכרזה עי' בחי"מ (סי' ל"ד סעי' ב') וברמ"א שם (סעיף י"ח) ועי' בכנה"ג שם (סי' ל"ד) בהגהות ב"י ובס' עזרת נשים (סי' י"ז ס"ק ל') הביאו הפ"ת לח"מ (ה' דיינים סי' ז' ס"ק כ"א) א"כ אמאי מיפסלי הכא לר' יוחנן גופי' דסבר בירושלמי (רפ"א דמ"ק) דהחורש בשביעית אינו לוקה ועי' בתוס' במ"ק (דף ג' רע"ב) שלא הזכירו לדברי הירושלמי האלו וכבר תמה טל התוס' בזה בשעה"מ (ר"ה שמיעה) והא צריכים הכרזה וצ"ל דעיבור שאני ול"ד לדין בזה ודוק:

דף כו:

רועה פליגי בה ר"א ורבינא כו' הנה בתיר"ע אות ע') הקשה דמאי פריך בב"מ (דף ה') ות"ל דה"ל רועה דלמא סבר אביי שם כמ"ד הכא דרועה בעי הכרזה והתם מיירי בלא אכריזו ביה ור"ל דלשבועה מיפסיל אף בלא הכרזה ודחה זה מדברי התוס' דב"ק (דף ס"ב) שהקשו עלה דפריך לר"ה והא הוי חמסן אף דיהיב דמי ותירצו דלא מיפסיל כ"א בהכרזה מוכח דגם לשבועה לא מיפסל בלא הכרזה ע"ש ולא הזכיר לדברי הכנה"ג (בח"מ סי' צ"ב) דס"ל דליפסיל לשבועה א"צ הכרזה וכן מוכח לענ"ד מדברי התוס' דב"מ (ס"ד ה') שהקשו ג"כ כקושיתם בב"ק הנזכר ולא תירצו דבעי הכרזה מוכח דס"ל כדעת הכנה"ג:

והנה י"ל לקושי' הנזכר עפמ"ש הנ"י הביאו הסמ"ע בח"מ (סי' ל"ד) דלאותו עדות מיפסיל אף בל הכרזה והתם בב"מ בהא דההוא רעיא ה"ל כלאותו עדות מש"ה פרכי'

שפיר ות"ל דה"ל רועה וכ"כ בתומים שם ולא הזכירו בעל תור"ע אמנם תקשה אכתי לדעת התוס' דב"ק הנ"ל וכן הרשב"א בחידושיו שכתב ג"כ כתי' התוס' דב"ק דמש"ה משביעי' שבועה שאינה ברשותו משים דלא ה"ל הכרזה ולא מיפסיל וא"כ מוכח דל"ל כדעת הנ"י הנזכר אלא ס"ל דאף לאותו דבר צריך הכרזה [ולענ"ד תמוהים דברי הסימים שהוכיח כן מהרשב"א ולא הזכיר בזה ג"כ דברי התוס' דב"ק שכתבו ג"כ כהרשב"א]. וכן ס"ל דאף לשבועה צריך הכרזה א"כ ל"ל לדידהו כסברת שני התירוצים שכתבנו: אמנם נלע"ד די"ל דברי התוס' דב"ק והרשב"א הנ"ל דס"ל כמ"ש בשיטה מקובצת בב"מ שם לפרש פירוש אחר שם שהקשו שם דמאי פרכי' ות"ל דה"ל רועה היינו דמאי פריך אבבי דה"ל גזלן תי"ל דבלא"ה ה"ל רועה ופסול עי' פרש"י שם] דלמא כוונת אביי ג"כ דה"ל גזלן במאי דהוה רועה מש"ה פירשו שם דפריך אמאי דאמר שם שכנגדו קאמינא דבחשוד שכנגדו נשבע ונוטל והא ה"ל רועה דהכל יודעים בו שהוא חשוד דבכה"ג לא דשכנגדו נשבע ונוטל דאל"כ לא שבקת חיים לכל החשודים [ועי' בח"מ סי' צ"ב ס"ז] וא"כ לא שייך בזה לומר דמיירי בלא הכרזה כיון דס"ס הכל יודעים בו שהוא רועה וחשוד ולא עשו בזה התקנה דשכנגדו נשבע ונוטל ודוק:

דף כז.

והלכתא כוותי' דאביי ביע"ל קג"ם. מבואר הכא דהעי"ן הוא עֵר זומם דסוגיין. ותמוהי' דברי הע"ש הביאו המ"א (סי' ש"מ ס"ק ט"ו) שכתב דעיי"ן של יע"ל קג"ם הוא עימור רשבת (דף ע"ג ב') דהיינו כאביי שם דס"ל דאין עימור אלא בגדולי קרקע והמ"א כתב שם לעיין בב"ק היינו דשם (ד' ע"נ) איתא שם כסוגיא דהכא דמבואר דקאי על עד זומם ונלע"ד דס"ל להע"ש דהעי"ן כולל שני דברים הא דעד זומם דסוגיין והא דעימור בגדולי קרקע ועי' בתוס' בקדושין (דף נ"ב א') מש"ש התוס' שם בשם ר"ת ובני נרבונא בהלמ"ד דיע"ל קג"ם ולפמ"ש י"ל ג"כ שם דהלמ"ד כולל לכל הני וכן נלע"ד במה שהקשו על הרמב"ם שפסק כאביי (דלקמן דף ע"ו) דעונשין מן הדין בק"ו היכי דהוי גילוי מילתא בעלמא כמבואר בדבריו (בפ"ב מהל' א"ב הל' ו') עי' בב"ש (סי' ו' ס"ק ט"ז) ונלע"ד די"ל דהוא משום דמוכח דרב אשי ס"ל ג"כ כאביי היינו מהא דפסחים (ר"ד מ"ה) דהוצרך רב אשי לומר דמש"ה לא ילפי' ממשרת להיתר מצטרף לאיסור משום דהוי נזיר וחטאת שני כתובים וא"מ. הא לא"ה הוי ילפי' ממשרת בק"ו דלוקין כדמבואר שם והא אין מזהירין מן הדין וע"כ צ"ל כמ"ש הר"ש (פ"ב דטבול יום) בזה דהוי האי ק"ו גילוי מילתא בעלמא מש"ה לוקין ע"ש ועי' בנו"ב מ"ת (חא"ע סי' ג') שהקשה על הרמב"ם בזה מהאי כללא דסוגיין דלא קבע הגמ' הלכה כאביי רק בהא דיע"ל קג"ם וע"ע שם (סי' קכ"ט)

ולפי האמור י"ל דס"ל להרמב"ם דהגימ"ל כולל ג"כ שני דברים הא דגילוי דעתא בגיטא דגיטין (ד' ל"ד) והא דגילוי מילתא בעלמא
בק"ו דהל' כאבייי בהני שני דברים ועי' מ"ש לקמן (דף ע"ו) ובפריי לפסחים שם בעז"ה ודוק:
שם שבועת שוא פרש"י על העמוד של אבן שהוא אבן תמוה דהא בשבועות (דף כ' ע"ב) ושם (ר"ד כ"א) בין לרב דימי ובין לרבין ס"ל דשבועת שוא הוי לעבר או נשבע לשנות את הידוע כגון על אבן שהוא זהב וכן אי' שם במתני' (דף כ"ט) דשבועת שוא הוי נשבע לשנות את הידוע וי"ל לענ"ד היטב ע"פ מה דאי' בירושלמי שם דנשבע לקיים את הידוע הוי ג"כ שבועת שוא שנשבע על עמוד של אבן שהוא אבן כפרש"י הכא וכ"כ הרמב"ם (פ"א מהל' שבועות) וכן מוכח במתני' (פ"ד דאבות מ"ז) דתנן שם דהחושך עצמו מן הדין פורק ממנו שבועת שוא:
ופי' הרע"ב שם שמא יחייב שבועה למי שאינו חייב בה ונמצא מביא לידי שבועת שוא דאם כוונת התנא שם שישבע לשקר הל"ל שם דפירק ממנו שבועת שקר דלרבין אר"י אם נשבע שלא לוה ובאמת לוה ממנו ה"ז שבועת שקר וע"ש בתוי"ט א"כ מוכח דאם נשבע על האמת מה שא"צ לישבע הרי זה שבועת שוא ודוק:
שם אליבא דר' יוסי כ"ע ל"פ נלע"ד דודאי מצי' לומר יותר מרווח דרבא סבר כר' יוסי כדקיי"ל בעירובין (ד' מ"ו) דר"מ ור' יוסי הל' כר' יוסי ול"צ לדחוק דרבא אף כר"מ אלא דנ"ל לומר למאי דהי' סבר
מעיקרא דהל' כרבא מש"ה מהדר הגמ' לומר דכ"ע ס"ל כוותי' אבל למאי דמסיק דקיי"ל דלא כרבא ודאי צ"ל לדחוק דגם ר"מ ס"ל כרבא אלא רבא ס"ל כר' יוסי דודאי הסברא יותר מרווח דר"מ ס"ל דרשע פסול לשמים פסול לבריות כיון דפוסל ר"מ מממון לד"נ דחמור יותר דאיכא איבוד נשמה עי' בכתובות (ד' ל"ז) כ"ש מלשמים לבריות ובזה יתורץ קושי' חמורה בשבועות (ר"ד מ"ח) דפריך שם על ר"ח דס"ל דב' כתי ערים המכחישים זא"ז פסילים לעדות אחרת מהא דתניא דעדים שמכחי' זא"ז בעדות הלבנה כשרים לעדות אחרת ומשני רבא דמצטרפין לעדות ר"ח. ותמוה דהא לרבא גופי' ל"ק לר"ח דשאני עדות לבנה דהוי רע לשמים מש"ה כשרים לבריות לעדות אחר וכבר נשאר הגרע"א שם בצ"ע ולפי האמור יתורץ היטב דודאי לפי המסקנא רבא כר' יוסי ומודה רבא דר"מ ס"ל דפסיל לשמים פסול לבריות מש"ה מהדר רבא לתרץ דמצטרפין לעדות ר"ח משים דסתם מתני' ר"מ ולר"מ דס"ל דפסול לשמים פסול אף לבריות תקשה לר"ח מהיא מתני' דהתם. ועי' בתוס' עירובין (דף ס"ט רע"ב). עוד נלע"ד די"ל היטב דהתם בעדות הלבנה הוי ג"כ רע

לבריות דבזה שמכחיש לעד האחר ופוסלו לכל עדות לשמים מיהא הוי בזה רע לבריות וא"כ איך מצטרפים לעדות אחרת לרב חסדא מש"ה פריך שפיר לרב חסדא והוצרך רבא שפיר לתירוץ דידיה ודוק:

שם ליכהיוהו לעיניה פרש"י ינקרו את עיניו דבטלו מב"ד רק זהו קנסא דב"ד מכין ועונשין שלא מה"ת. כן מבואר לקמן דאמר ראב"י הכי (דף מ"ו א') והא דאמר לקמן (דף נ"ב רע"ב) דבזמן שיש כהן יש משפט אין כהן אין משפט היינו לענין דיני מיתת ב"ד דוקא ובזה נלע"ד מ"ש רש"י עוד די"א שיטלו ממונו ויתנו ליורשין וקשה דא"כ הוי הכא דיני ממונות ואמאי אמר הכא דלר' יוסי אף דחשידי בד"מ מ"מ כשרים לד"נ ואף דחשידי העדים בד"מ מ"מ לא מיפסלי להעיד שקטל. והא לפרש"י זה הוי ג"כ ד"מ אכל לפמ"ש מתורץ היטב נהי דריש גלותא קנס הכא לענין ממון אבל ודאי יש לו רשות ג"כ לענוש אף ד"נ דב"ד מכין ועונשין אף בזה"ז כהא דראב"י דלקמן הנזכר מש"ה לא חשידי העדים בזה להעיד שקר דקטל גברא אף דחשידי בד"מ דהא היה להם לחוש אולי יהיה נראה לב"ד לקנוס בזה עונש ד"נ ובד"נ לא חשידי כן נראה לענ"ד בעז"ה:

דף כח.

אמר רמב"ח סברא הוא כו' א"ל רבא ולטעמיך כו' הנה הרי"ף כתב דברי הירושלמי שלא יהיו העדים קרובים זה לזה שאם הוזם א' מהם לא נהרג עד שיוזם חבירו כו' שזהו כה"ט דרמב"ח דלא כהמסקנא וכבר תמה הר"ן עליו בפ"ב דכתובות בזה. והנו"ב מ"ק חא"ע (סי' ע"ב) תי' ע"פ מש"ש דאם עדים זוממין ממונא אז גמרי' מינייהו לכל ד"מ דבעי' בהו עדות שא"י להזימם ואי עד"ז קנסא לא גמרי' מינייהו לד"מ מש"ה פריך רבא הכא ממתני' דב"ב דמוקמי' שם (דף נ"ו) דלא כר"ע בהא דחצי דבר א"כ לא אתי כר"ע ג"כ בהא דעד"ז קנסא מש"ה פריך שפיר מד"נ לד"נ אבל לדידן דקיי"ל דעדים זוממין קנסא ס"ל שפיר כהא דרמב"ח דל"ק קושי' דרבא מהאי דב"ב דהתם הוא בד"מ דלא בעי' בהו עדות שא"י להזימן מש"ה הזמה מעלמא קאתי משא"כ בד"נ דבעי' בהו עדות שא"י להזימן לא אמרי' בהו דהזמה מעלמא קאתי ע"ש ביתר ביאור מש"ש וקשה דאטו משום דמתני' דב"ב הוא דלא כר"ע בהא דחצי דבר מש"ז מוכרחי' לומר דס"ל למתני' דב"ב דלא כר"ע בשארי דברים גם בהא דעד"ז קנסא כמו שהקשו התוס' כזה ביבמות (דף נ"ט ב') בד"ה ורב: אמנם נלע"ד בדרך אחר ליישב ע"פ מ"ש הנו"ב הנ"ל דהנה רבא לטעמי' פריך שפיר דס"ל ע"כ דלא כר"ע בהא, דעד"ז קנסא דבשבועות (דף י"ז א') בהא דבעי רבא צריך שהייה למלקות מוכח דסבר רבא דלאו שאין בו מעשה לוקין עליו יעו"ש בתד"ה או וכן מוכח קצת מהא דסבר רבא בחולין (דף פ"א א') דהתראת ספק לא שמי' התראה

כר"ל דמכות (דף ט"ז א') ובזה יתורץ דברי התוס' דכתובות (דף ל"ג א') ד"ה נתרו שהקשו עלה דרבא דהא הוי התראת ספק ול"ש התראה ע"ש ולכאורה מאי מקשי הא קיי"ל כר' יוחנן דהתראת ספק שמי' התראה ולפי האמור א"ש דמקשי התוס' לרבא דמוכח בחולין הנזכר דס"ל כר"ל דהתראת ספק לא שמי' התראה] וא"כ ס"ל ג"כ בהא דלאו שאב"מ כר"ל דבהני שני דברים הא דהתראת ספק והא דלאו שאב"מ פליגי ר"י וד"ל שם. וא"כ ע"כ ל"ל לרבא כר"ע בהא דעד"ז קנסא כדמוכח במכות (דף ד' ע"ב) וכמ"ש התוס' שם בד"ה הא דלר"ע דס"ל דעד"ז קנסא ע"כ ס"ל דלאו. שאב"מ אין לוקין עליו מש"ה סבר רבא הכא דודאי מתני' דב"ב ס"ל כהלכתא דעד"ז לאו קנסא מש"ה פריך שפיר אבל למאי דקי"ל דעד"ז קנסא וכדס"ל לכמה אמוראים במכות (ס"ד ב') וכן שם (ר"ד ג') ודאי א"ש כטעמי' דרמב"ח ול"ק ממתני' דב"ב דהתם הוא בדיני ממונות דלא בעי' בהו עדות שאתה יכול להזימן וכמ"ש הנו"ב הנ"ל וסתמא דירושלמי הוא ר' יוחנן כידוע עי' בש"ך ביו"ד (ר"ס קמ"ה) ור' יוחנן לטעמיה דס"ל בשבועות (דף ד' ב') ובמכות (ד' ט"ז) דלאו שאב"מ אין לוקין עליו ס"ל שפיר כר"ע דעדים זוממין קנסא מש"ה ס"ל שפיר כה"ט דרמב"ח כנלע"ד בעז"ה:

דף כח:

אשתו ארוסה כו' ולא מטמאה לו. עי' פרש"י הכא. והנה ביבמות (דף כ"ט ב') פרש"י עוד פירוש אחר דהוא ברגל שישראל מוזהרים על הטומאה והלח"מ (פ"ב מהל' אבל) כתב שם דגם הרמב"ם מפרש כפי' זה. ותי' בזה מה שהשיג הראב"ד על מ"ש הרמב"ם דנשים אינן מצוות לטמא לקרובים דמ"ש ארוסה דנקט הכא הא נשואה ג"כ הכי היא כיון דנשים אינן מצוות לטמאות לקרובים ע"ש וקשה דהא לתירוץ הלח"מ תק ג"כ מ"ש ארוסה דנקט הא אף נשואה אינה רשאה לטמאה ברגל כיון דאין בה המצוה לטמא לקרובים א"כ אסורה משום רגל כארוסה ועי' ביד שאול בהגהות ביו"ד (סי' שמ"ג) ואין דבריו נכונים שם ע"ש והנה בתשו' ש"א (סי' סו) כתב להוכיח מזה דקיי"ל כר' זירא בר"ה (דף ד') ודלא כאביי דסבר שם דאשה פטורה משלמי שמחה. דלאביי מאי שייך הא דלא מטמאה ברגל לאשה דהא איסור טומאה ברגל הוא משום שלמי שמחה ע"ש ביתר ביאור ולענ"ד קשה דא"כ תקשה האי ברייתא לאביי דא"ל דאביי לא ידע לה דהא ביבמות (דף כ"ט ב') מבואר שם דפריך אביי לרבא שם מהאי ברייתא וכן מבואר בכתובות (דף נ"ג סע"א) דאביי ידע לה דידע להא דר' אושעיא דמפרש להאי ברייתא שם טעמא דמת הוא כו' ע"ש ועי' בב"ש (סי' נ"ה ס"ק י') ובבאר היטב ביו"ד (סי' שע"ג) מש"ש בשם בה"י וע"ע בק"נ ביומא (פ' בתרא אות פ"א) ויתבאר בעז"ה באורך בתשובותי ודוק:

דף כט.

במתני' אם אמר כו' לא אמר כלום. פי' רש"י דה"ט דעביד אינש דאמר הכי כדי שלא יחזיקוהו שהוא עשיר זה הוא טעם להא דהוא אמר לי. והא דאיש פלוני אמר לי הוא מה"ט דכוי עד מפי עד כדאי' לקמן (דף ל"ז ע"ב) וברש"י שם ד"ה איש פלוני. והא דתנן במתני' הכא דהגדול שבדיינין אומר כו' פי' הסמ"ע (ר"ס י"ט) דה"ט כדי שלא ידע הבע"ד איזה דיין המזכה ואיזה המחייב והתוי"ט השיג עליו ופי' פי' אחר דה"ט הוא כדי לחלוק כבוד לגדול ע"ש ולא הזכירו דברי הרמב"ם (פכ"ב מה' סנהדרין הל' ט') דמבואר שם כמ"ש הסמ"ע ואולי י"ל דמ"ש הרמב"ם שם כדי שלא ידע קאי שם על מ"ש קודם דמוציאין את כל האדם לחוץ ע"ש ועי' לקמן (דף מ"ב סע"א) והא דתנן דמוציאין את כל האדם לחוץ לא קאי אבע"ד כדאי' לקמן (דף ל' ע"א) דמכניסין למאן אילימא לבע"ד התם קיימי וכ"כ הסמ"ע מפורש (סי' כ"ח ס"ק ל"ז) ונפלאתי על המפרשים שנו"נ בזה ולא הזכירו לדברי הסמ"ע ודוק:

דף כט:

מר בר רב אשי אמר כו' עד דקבעי דוכתא. הנה התוס' הביאו הגירסות בזה אי הל' כמר ברר"א והנה הרשב"א ביבמות (דף ע"ה ב') הקשה על הרמב"ם שפסק דכמרזב כשרה וזהו דלא כמר בר ר"א שם דשפיה כקולמוס ואכשרים אבל כמרזב לא. ור"ל דהרמב"ם ס"ל דלית הלכתא כמר בר רב אשי בר ממיפך שבועה וחיוורי ע"ש ותמוה דהא הכא (בפ"ז מהל' טוען פסק כמר בר רב אשי דהכא ולענין אלימתא וקטינתא (פ"ח מה' שחיטה) פסק כוותי' כמ"ש הכ"מ שם (הל' י"ח) אבל בהא דחיוורי פסק שם (הל' י"ג) דלא כמר בר רב אשי וכן לענין מיפך שבועה פסק (פ"א מה' טוען) דלא כמר בר רב אשי הרי מבואר דס"ל להרמב"ם דהל' כמר ברר"א בכ"מ בר ממיפך שבועה וחיוורי אלא קושית הרשב"א מהא דמרזב כבר תירץ הכ"מ (פט"ז מה' א"ב הל' ד') דהא דמר בר ר"א לאו דוקא כקולמוס אלא ה"ה מרזב אכשרי' דהתם נגע היה בו וחתכו כמין קולמוס ע"ש:

דף ל.

ודלמא כשמואל ס"ל. דכתיב בי' וא"ל רב אשי עי' פרש"י הכא ובכתובות (דף כ"ב) ונלע"ד די"ל דהוא משום דמוכח דרב אשי ל"ל כשמואל באודיתא [דהתוס' כתבו הכא דהא דפריך דלמא רבנן דבי ר"א כשמואל ס"ל היינו באודיתא שכחבו הודאה בשנים בלא קנין ובזה אין הל' כשמואל כדאמר לעיל הודה בפני שנים קנו מידו כותבין ואם לאו אין כותבין] דלעיל (ס"ד כ"ט) מבואר דרב אשי גופי' סבר הכא דבעי' בהודאה בפני שנים קנין דוקא מדאי"ל מטלטלין ואיתנהו דנא מהני בלא קנין. ובזה י"ל דאזיל רב אשי

לטעמיה לעיל (דף ו' סע"א) דאמר שם ש"מ פשרה אין צריכה קנין דאי צריך קנין ל"ל תלתא תסגי בתרי ולקני מיניה משום דרב אשי אזל לטעמי' דס"ל אף באודיתא דגרע משארי דברים כמ"ש התוס' הכא ואפ"ה מהני קנין בתרי א"כ כ"ש פשרה דמהני בתרי בקנו מידו ודו"ק:

דף ל:

א"ל כך שמעתי שמודה ריב"ק לר' נתן הנה מהכא נלע"ד די"ל קושי' עצומה לכאו' בגיטין (דף ל"ג ב') דפריך שם על רשב"ג מהא דרבנן דריב"ק והתם לרב אשי קאי וכמ"ש הסמ"ג הובא בב"י חו"מ (סי' ל') להוכיח משם דרב אשי ס"ל כרבנן דריב"ק ע"ש. וקשה הא רב אשי גופי' סבר בכתובות (ד' כ"ו ב') וכן בב"מ (דף ל"ב ב') דרשב"ג גופי' ס"ל כר' נתן ודלא כרבנן א"כ מאי פריך דלמא רשב"ג סבר כריב"ק ודלא כרבנן דהא תניא יחד בברייתא הא דר' נתן והא דריב"ק אולם מהכא י"ל דאף דסבר ר"א דרשב"ג סבר כר' נתן דגם ריב"ק מודה לר' נתן אבל לא נ"ל לומר דרשב"ג ל"ל כרבנן דריב"ק משום דכ"ע ס"ל כרבנן דריב"ק דגם ר' נתן ס"ל כוותייהו ועי' בכ"מ (פ"ד מה' עדות הל' ב') ודו"ק:

דף לא.

וב"ש אומרים נחלקה עדותן והקשו התוס' דבב' כתי עדים ה"ל נמצא א' מהן קרוב או פסול ותירצו דס"ל כמ"ד תתקיים העדות בשאר:

והיינו כר' יוסי דמכות (ר"ד ו') ובב"ב (ס"ד מ"א) כתבו דהל' כר' יוסי כדפסק ר"נ כוותי' וזהו דלא כדאי' בגמ' דידן במכות (דף ו' סע"א) דסבר ר"נ דהל' כרבי אלא שמואל ס"ל שם דהל' כר' יוסי והנה לדברי התוס' דב"ש ס"ל כר' יוסי לכאור' קשה מ"ט דר"נ דפסק כרבי כיון דב"ש ס"ל כר' יוסי וב"ה לא מצינו דפליגי אב"ש בזה ונלע"ד די"ל א) דס"ל לר"נ כהאי תי' דגמ' לעיל (ר"ד ט') דרבנן דר"מ ס"ל כרבי מש"ה פסק כוותי' ועי' בכ"מ (פ"ה מה' עדות הל' ג') דמש"ה קיי"ל כרבי. ב) דהוא משום דס"ל לסתם מתני' כרבי בשבועות (ר"ד ל"ה) וכמ"ש התוס' שם וע"ש בתוס' חדשים ושמואל דפסק כר' יוסי י"ל דאזיל לטעמי' דל"ל האי כללא דהל' כסתם מתני' כמ"ש התוס' בע' כוכבים (דף ז' א') בתד"ה פשיטא ועי' בתוס' ביבמות (ס"ד מ"ב) ועי' בפי' למכות מש"ש בעז"ה ומ"ש התוס' הכא דהא דנמצא קרוב או פסול ה"מ היכי דמסייעי אהדדי אבל לא היכי דמכחשי אהדדי עי' בכנה"ג (חו"מ סי' ל"ז) שכתב שכן תפסו להלכה הרב"י בתשו' ומהר"ם פדואה (סי' ל"ב) אבל בתשו' הר"מ אלשקר (סי' ע"ד) כתב שכל המפרשים לא חלקו בזה והתוס' גופי' לא כתבו אלא לדחיית קושי' בעלמא ולכאו' הסברא ההיא חזקה דכיון דמכחשי אהדדי לא שייך לומר בזה דנמצא קרוב או פסול עדותן בטלה. דאי נימא דבטילה עדות

המכחישים שוב תשאר עדות המוכחשים קיימים והשתא דאמרי' דעדות המוכחשים בטלה הוא משום דעדות המכחישים קיימים ולא שייך בזה לומר דב' עדים המכחישים והמוכחשי' יהי' בטלה וצע"ק בזה ועי' בתשו' עמ"ח (סי' צ"ו אות י"ז ודוק):

דף לב.

במתני' מה בין ד"מ לד"נ קשה לכאו' דאמאי לא חשיב במתני' דאיכא חילוק בין ד"מ לד"נ הא דעדות מיוחדת דסבר רב במכות (דף ו' ב') דכשרה בדיני ממינות ופסולה בד"נ ונלע"ד די"ל לרב לטעמי' א"ש מה דלא חשיב לה הכא. משים דאי הוי תני הכא דעדות מיוחדת בד"נ לא הוי עדות ה"א דפטור גמרי. ובאמת לרב לטעמי' דייני' ליה ד"נ באופן אחר כגון בכיפה כדס"נ לרב גופי' לקמן (דף פ"א ב'):

מיהו נלע"ד עוד דצ"ל דתנא ושייר דהאיכא עוד מה דהוי בין ד"מ לד"נ הא דלא היו מושיבין מלך בסנהדרין בד"נ אבל בד"מ מושיבין כמ"ש התוס' לעיל (דף י"ט א') בד"ה אבל מיהו י"ל דזה נכלל בהא דחשיב הכא דד"מ מהחי' מן הגדול דלא איכפת לן בד"מ שלא יוכלו לענות אחריו כמ"ש התוס' לעיל שם דמה"ט בד"מ מושיבין מלך בסנהדרין. וכן איכא עוד חילוק בין ד"מ לד"נ הא דאי' לעיל (ד' י"ז סע"א) דאי אמר דיין אחד אינו יודע כמאן דליתי' דמיא דזהו דוקא בד"נ אבל לא בד"מ כמ"ש הרמב"ם (רפ"ח מה' סנהדרין) וכן (בר"פ ט') שם ולדעת הראב"ד דס"ל דהוא בד"מ ובד"נ ח"ש וכן איכא לכאו' הא דלעיל (ס"ד ל') מה דאר"י דעדות המכחשת זא"ז בבדיקות כשרה בדיני ממונות וצע"ק בזה וכן לכאו' לשי' הפוסקים דבד"מ לא בעי' עדות שאתה יכול להזימם משא"כ בד"נ ה"ל למחשב הכא עי' בלח"מ (פ"ק מהל' עדות) ובש"ך בחו"מ (סי' ל"ג ס"ק ט"ז) ובנו"ב (חא"ע מ"ק סי' ג'). אולם י"ל דה"ט דכתבו הפוסקים דבד"מ לא בעי' בהו עדות שא"י להזימן הוא משום דבד"מ לא בעי' דרישה וחקירה וזה לתקנת חכמים וכדר' חנינא בגמ' אבל לא לתנא דמתני' דתנא דין דד"ת דגם ד"מ בדו"ח. ומיהו מ"ל דתנא ושייר אף דאמר לקמן (ד' ל"ו רע"ב) דעשרה דינים יש בין ד"מ לד"נ מ"מ אף היכי דאמר מנינא איכא דתנא ושייר עי' בתוס' קדושין (ד' ט"ז רע"ב) ובסוטה (ד' ט"ז) ודו"ק:

שם אמר ר"ח אחד ד"מ כו' ומ"ט אמרו ד"מ לא בעי דו"ח כו' הנה הרמב"ם (ס"ה גירושין) כתב דעידי נשים אין בודקין אותם בדרישה וחקירה משום דהקילו במקום עיגון ותמוה דל"ל טעם זה הא בסוף יבמות (ד' קכ"א ב') מפ' שם דתנאי פליגי בזה בעידי נשים אי צריך דו"ח ומפרש שם דפליגי בדר"ח דהכא וס"ל לחד מ"ד שם דדומה עידי נשים לד"מ דא"צ דו"ח ולא מפרש ס"ט דהקילו במקום עיגון. ועי' בלח"מ שם ובחי' הרשב"א סוף יבמות שם. ונלע"ד דהגמ' מפרש שם שפיר דס"ל כר' חנינא דהכא דדומה לד"מ כיון

דס"ל דבכל ד"מ א"צ דו"ח אבל לרבא ור"פ בסמוך הכא דס"ל דגם בדיני ממונות איכא גווני דצריך דרישה וחקירה כמו דיני קנסות ודיני מרומה מש"ה צריך הרמב"ם ליתן טעם משום עיגון ולא סגי בה"ט דדמי לד"מ כיון דגם בד"מ איכא גווני דצריך דרישה וחקירה ובזה נלע"ד די"ל מה דקשה לכאו' דאמאי לא חשיב ר' אבהו לקמן (דף ל"ה רע"ב) דאמר שם דאיכא עשרה דברים בין ד"מ לד"נ לחשוב עוד דהיכא הא דד"נ צריך דרישה וחקירה וד"מ בתר תקנות רבנן א"צ. ומאי פריך שם הא תשעה הוי ומפרקי' דאיכא אחריתי הא דאין מושיבין זקן כו' נימא דחשיב הא דדרישה וחקירה בתר תקנה דבד"מ א"צ דו"ח ולפי האמור י"ל דנ"ל לומר דר' אבהו ודאי ס"ל כדקיי"ל כרבא ור"פ דגם בד"מ איכא מה דצריך דו"ח כמו דיני קנסות ודיני מרומה וכמ"ש הרמב"ם (רפ"ג מה' עדות) דקיי"ל כרבא ור"פ ודו"ק:

דף לג.

טימא את הטהור מה שעשה עשוי והקשו התוס' למאי דס"ד בבכורות דאתיא כר"מ הא קניס שוגג אטו מזיד וא"כ היכי בטלי ברובא ותי' כיון דע"פ חכם עביד לא קניס האי שוגג והנה לכאו' ראיה מכאן למ"ש הט"ז ביו"ד (סי' צ"ע) דאומר מותר עדיף טפי משוגג דהא הכא שעשה ע"פ חכם דמי לאומר מותר וכן הוא ראיה מכאן למ"ש המ"א (ר"ס שי"ח) דהיכי דעשה ע"פ הוראת החכם מיקרי שוכח וה"ה טועה בדין. וקשה לכאו' על החולקים על הט"ז שם בזה ונלע"ד די"ל דס"ל דהיכי שעושה ע"פ חכם עדיף טפי מטועה בדין וחומר מותר ועוי"ל ע"פ מאי דאיתא בתרומות ופ"ב מ"ב) דר' יהודה אומר אם הוא יודע אע"פ שהוא שוגג לא עשה ולא כלום. ופי' הרמב"ם (פ"ה מהל' תרומות) דהיינו שיודע שהוא תרומה אלא ששגג בדין זה גרע משוגג ע"ש א"כ י"ל שפיר דס"ל דהכא ר"מ לטעמי' דהוא חכמים דר"י בכ"מ עי' פסחים (דף י"א) דפליג על ר"י בתרומות שם אבל אנן קיי"ל כר"י דתרומות דאומר מותר גרע משוגג כנלע"ד בעז"ה:

שם השתא נמי לא כלום עבדת בתוס' כתבו דסוגיא דהכא אתיא כרבנן אבל לר"מ דדן דינא דגרמי חייב וק"ל לפמ"ש התוס' בשבועות (ס"ד ל"ז) בד"ה מיעט דמאן דממעט שטרות ע"כ סבר דדייני' דינא דגרמי וא"כ ע"כ ר"מ דדריש ריבוי ומעוטי כדאי' בשביעית (דף ד' ב') ושם (דף כ"ו) וס"ל דהמיעוט הוא למעט שטרות כדאי' שם ע"כ סבר כר"מ דדייני' דינא דגרמי והכא הא לר"ע קיימי' ואיך כתבו התוס' דהכא הוא כר"מ בדינא דגרמי ונלע"ד דלפ"ז צ"ל דלר"ע אתא המיעוט למעט קרקעות דלשטרות ל"צ מיעוט כיון דאפי' שר פטור דלא דנין דינא דגרמי. ובזה יתורץ היטב קושית התוס' בב"מ (דף ד' ב') ד"ה אין ובשבועות (דף כ"ה הע"א) דלר"ע ורב דדרשי ריבוי ומעוטי מנ"ל למעט עבדים

די"ל דס"ל כרבנן דר"מ דלא דייני' דינא דגרמי וע"כ המיעוט קאי לקרקעות ועבדים כיון דלשטרות ל"צ מעוטי וס"ל לרב כר"ע והנה הגמ' בשבועות (ד' ל"ז) הנ"ל ג"כ ה"מ הגמ' לפרש כן לרבנן דר"א דס"ל שפיר דדרשי' ריבויי ומעוטי אלא ס"ל כרבנן דלא דייני' דינא דגרמי מש"ה ע"כ אתא קרא למעט קרקעות דלשטרות ל"צ קרא אלא דמפרשי' טפי דרבנן דר"א דרשי כללי ופרטי משום דמוכח כן מהא דלקמן (ס"ד מ"ה) דס"ל הכי לרבנן דר"א דדרשינן כללי ופרטי ודוק:

דף לג:

חייבי מלקות מנין אתיא רשע רשע והקשו התוס' מברייתא דהכא להא דרבא דמכות דאין משלשין במכות דמפרש רבא טעם אחר ואמאי לא מפרש כאביי שם מהאי גז"ש דרשע רשע ונלע"ד די"ל דנ"ל לרבא לפרש דמתני' אתיא אף כמ"ד דאין דנין אפשר משאי אפשר דלההיא מ"ד ליכא לפרש משום ה"ט דרשע רשע עי' בתוס' ביבמות (דף מ"ו רע"ב) ובתוס' במנחות (דף פ"ב ב') ד"ה והשתא וע"ש במהרש"ק ועי' בריטב"א במכות שם ובעלמא ג"כ מהדרי' לאוקמי מתני' כר"ע כדאי' בב"מ (דף פ"ב א') משום דכולהו סתימתאה אליבא דר"ע ור"ע סבר דאין דנין אפשר משאי אפשר כדאי' ביבמות שם:

והנה הכ"מ (פי"א מהל' סנהדרין הל' ד') כתב מקור למ"ש הרמב"ם שם דחייבי גליות וחייבי מלקות שוים הם לד"נ הוא מהא דרבא דלעיל (דף י' א') דמלקות במקום מיתה עומדת ותמוה דלא כתב טפי מהאי סוגיא דהכא דהוא מהאי רוצח רוצח ורשע רשע ועי' מ"ש לעיל (ר"ד ב') ומהא דמלקות במקום מיתה עומדת לכאורה דרבא לא הוי זה רק לר' ישמעאל לעיל (ד' י' סע"א) דסבר דמלקות בכ"ג והרמב"ם הא פסק שם דמלקות בג' וא"כ ה"ל לפרש טפי מה"ט דהכא רשע רשע ועי' בכ"מ (רפי"ו מה' סנהדרין) ודברי הלח"מ שם ג"כ תמוהים קצת שהקשה על מ"ש הרמב"ם שם דדיני מלקות וד"נ שוים הם בכל הדינים שם אלא שמלקות בשלשה דהרי ד"מ נמי בשלשה ע"ש והוא פשוט דכונת הרמב"ם דאף דבכל הדינים שחלוקים ד"מ מד"נ שוים הם מלקות לד"נ אבל בהא דשלשה אינו שוה מלקות לד"נ ודוק:

דף לד:

אא"ר אשי כדתניא דם יחשב כו' הא אתמר עלה אמר אביי כו' תמוה דהא איכא בנייהו טובא דמבואר בזבחים (דף ק"ז א') דלר"ע ע"כ מוקטרי פנים שחסרו והעלו בחוץ חייב ולר' ישמעאל פטור וכן מסיק שם דר"ע דריש האי גז"ש דזה הדבר ור"י לא דריש אלא ס"ל דזה הדבר הוא דשוחט בחוץ חייב ולא המולק ומבואר בב"ב (דף ק"כ) דמאן דדרש גז"ש זה, סבר דיש שאלה בהקדש ומאן דל"ל גז"ש זו סבר כב"ש דאין שאלה בהקדש

ע"ש וראיתי שהמפרשים ג"כ העירו בזה ונלע"ד ליישב בעז"ה נכון וברור דהנה קושיתי הא' י"ל דהא דצריך הגמ' בזבחים לומר דמוקטרי פנים שחסרו והעלו בחוץ חייב מבואר שם דהוא משום דליכא לר"ע אלא חד קרא משום דאידך קרא דדריש ר' ישמעאל שם דמוקטרי פנים פטור אמרי' שם דמבע"ל לר"ע לחלק והיינו דהגמ' נ"ל לפרש אף אי סבר ר"ע כר' יאשי' דלחלק צריך קרא כמ"ש התוס' שם וא"כ א"ש סוגיא דהכא דהא באמת מפורש בת"כ פ' קדושים ובירושלמי דיבמות (פי"א הל' ב') דר"ע סבר כר' יונתן דלחלק ל"צ קרא וא"כ גם לר"ע איכא עוד קרא דמוקטרי פנים פטור כר' ישמעאל והא דשבועות (דף כ"ז רע"ב) אמרי' דר' יאשי' סבר כר"ע בהא דריבויי ומעוטי אבל ר"ע ל"ל כר' יאשיה ועי' בנו"ב מ"ת (חא"ח סי' י"ז) מ"ש בסוגיא דשבועות ולא הזכיר שם הא דירושלמי דיבמות והתו"כ הנזכר דמפורש שם דר"ע ל"ל כר' יאשיה וקושיתי השניה י"ל לענ"ד ג"כ היטב דודאי צ"ל דר' ישמעאל כב"ש דאין שאלה בהקדש אלא ע"כ ה"פ דר' ישמעאל דרש מזה תרתי הא דשוחט חייב ולא המולק והאי גז"ש דזה הדבר ועי' בתוס' בב"ב (ס"ד ק"כ) דכתבו כן לר' יוחנן בהא דחכם מתיר דס"ל תרתי הא דחכם מתיר והאי גז"ש ולענ"ד ראיה לזה מהא דנדרים (ר"ד ע"ח) דתניא בברייתא תרווייהו הא דחכם מתיר והאי גז"ש וסבר ר' יוחנן כהאי תנא וא"כ ה"ל ס"ל לר' ישמעאל הכא דשוחט ולא מולק והאי גז"ש ול"פ ר"ע ור' ישמעאל בזה ונכון בעז"ה

שם אלא מקיש ריבים לנגעים כו' דכתיב וביום הראות כו' והעירו התוס' דזהו דלא כרבא דמ"ק דדריש מכנגע נראה לי אלא אורחי' דגמ' להביא הפשוט:

והרמב"ם (פ"ט מה' טומאת צרעת הל' ו') כתב דאין רואין נגעים בלילה מהא דוביום כאביי דמ"ק (ד' ח') ודלת כרבא ונראה נכון דהוא משום סוגיא דהכא דמשמע דס"ל כאביי ול"ל כמ"ש התוס' הכא בזה והכ"מ שם לא הזכיר זה והנה הא דאמרי' הכא דמקיש נגעים לריבים מה ריבים שלא בקרובים כו' במ"ר (ר"פ שופטים) אי' שם בהיפוך דמה נגעים שלא בקרובים אף ריבים כו' ועי' בתוי"ט לעיל (פ"ג מ"א) בד"ה שהן קרובים ועי' בזבחים (ר"ד ק"ב) ברש"י ותוס' שם שהביאו הגירסא כסוגיא דהכא וכן בשאילתות פרשה מצורע הביא שם כסוגיא דהכא ונלע"ד דכגון' הגמ' דהכא מוכת מהא דיבמות (ר"ד ק"ד) דאמר שם דת"ק ור"א לא מקשי ריבים לנגעים בהא דחליצה דהוי ריבים דהוא דין. ואפ"ה ס"ל ע"כ דבחליצה קרובים פסולים דתנן שם בסיפא דחלצה ונמצא קרוב פסולה דחליצה הוא כדין ואף ת"ק ור"א ודאי מודים שם בזה וא"כ מוכח דאף מאן דלא מקיש ריבים לנגעים מ"מ פסולים קרובים בריבים דהיינו דין ודברי הרמב"ם תמוהים בזה (דבפ"ג מהל' סנהדרין) כתב דמקשי' נגעים לריבים ואיך כתב (בפ"ט מהל' טומאת

צרעת) דנגעים בקרובים וכבר נתקשו, התומים והבר"י בחו"מ (סי' ה') ע"ש והנה נחלקו הראשונים הכא אם גם רבנן דר"מ ס"ל האי היקישא דריבים לנגעים דרש"י ותוס' בנדה (ד' נ') וכן הבעה"מ הכא ס"ל דרבנן ל"ל האי היקישא והרמב"ן ס"ל דרבנן ס"ל האי היקישא ועי' במה"פ בירושלמי (רפ"ט דנדרים) שכתב דהרמב"ם ס"ל דרבנן ס"ל האי היקישא ועי' בלח"מ (פ"ב מהל' סנהדרין הל' ט') ושם (פ"ג הל' ג'). והא דאמר ר"מ מה ריבים בג' כו' מוכח דס"ל דמה"ת צריך שלשה בד"מ ומ"ד לעיל (ד' ג' א') דד"ת חד כשר ס"ל כרבנן אבל מודה דלר"מ צריך ג' מה"ת ועי' בקצה"ת (סי' ג' ס"ק ב') שכתב כן אולם הכ"מ (פ"ב מה' סנהדרין הל' י') תי' דהכא דרך אסמכתא קאמר הכי ולגי' הרמב"ם (פי"א מה' סנהדרין הל' ז') דגרס בברייתא לקמן (ד' ל"ו סע"א) דד"מ אב ובנו מינין אותן שנים. משא"כ בד"נ וכתב הכ"מ תי' להשגת הראב"ד שם דהוא משום דד"מ מה"ת יחיד דן מש"ה נימנין בשנים ע"ש וא"כ מוכח דרבנן פליגי על ר"מ דהכא דס"ל לרבנן ע"כ דד"מ מה"ת חד כשר מש"ה ל"ק מהא דהכא להההוא מ"ד ועי' בתומים (סי' ה') בזה ובחי' ליבמות (דף ק"ד) מש"ש בעז"ה ודוק:

דף לה.

ואידך אשרו חמוץ ולא חומץ שנזקקין לתובע תחלה וקשה הא ידעי' לה מהא דמי בעל דברים יגש אליכם כדאמר ר"נ בב"ק (ד' מ"ו ב') וראיתי שכבר הקשה כן בתומים (סי' כ"ד) בזה. ונלע"ד דס"ל הכא דהאי קרא דמי בעל דברים אתא להא דהמוציא מחבירו עליו הראיה כדאמר בב"ק קודם שם ול"ק ליה קושי' דר"א דפריך שם ע"ז דל"ל קרא דהא סברא הוא דס"ל הכא דכתיב קרא אף דאיכא סברא כעין שכתבו התוס' בשבועות (ס"ד כ"ב) ובזה נלע"ד די"ל מה דתמוהים דברי רש"י בגיטין (ס"ד מ"ח) מ"ש עלה דאמר רבא המוציא מחבירו עליו הראיה דמה"ת היא מהא דמי בעל דברים. ותמוה דהא רב אשי דחי לה ואמר דסברא היא ולא מקרא ותמה הפ"י שם בזה ולפי האמור מתורץ היטב דס"ל לרש"י דרק רב אשי סבר כן אבל רשב"נ בב"ק שם וכן ר"ח הכא ע"כ ל"ל כן אלא ס"ל דמה"ת הוא ולא מסברא לחוד וטפי י"ל למאי דאי' ביומא (ד' ל"ט רע"ב) דרבא גופי' סבר שם כר"ח דהכא דאשרו חמוץ ולא חומץ שנזקקין לתובע תחלה [והכא ע"כ רבה גרסי'] וא"כ רבא גופי' ע"כ סבר דהא דמי בעל דברים לא אתיא להא דנזקקין לתובע תחלה אלא להא דהמוציא מחבירו מש"ה פי' רש"י כן בהא דרבא דגיטין ועוד נלע"ד די"ל קושי' הנז' דקשה דמאי פריך שם בב"ק דל"ל קרא להא דהמוציא מחבירו עליו הראיה והא אצטריך טובא לאפוקי מדסומכוס שם וכבר נדחק התומים שם בזה ולא ראה שכבר הקשו כן בשיטה מקובצת שם ותי' דפשיטא להו דהלכתא כרבנן ול"צ קרא

לזה ע"ש וא"כ דר"ח הכא וכן רשב"נ בב"ק ורבא ביומא הנזכר ס"ל שפיר דאצטריך האי קרא דמי בעל דברים להא דהמוציא מחבירו עליו הראיה לאפוקי מדסומכוס מש"ה ל"ק להו קושי' דר"א כנלע"ד נכון בעז"ה:

שם א"ל ר"ל לר' יוחנן ותהא קבורת מ"מ דוחה שבת. קשה לפמ"ש בחידושי הרשב"א פ' הזורק דקבורת מת הוי מלאכה שאצ"ל והא בירושלמי דשבת (פ"ז הל' ב') מבואר דר' יוחנן גופי' סבר כר"ש דמשאצ"ל פטור דאמר שם דג שסחטו אם לגופו ה"ז פטור וכמ"ש הק"ע והש"ק שם בד"ה אם דלמ"ד דמשאצ"ל חייב ודאי אף לגופו חייב בדג שסחט דאף דא"צ למימיו מ"מ הרי סחט והוציא ציר ולדעת המה"פ בירושלמי שם בד"ה מעתה וכ"מ שיטת רש"י בשבת (ד' ק"ו) ר' יוחנן ל"ל כר"ש במשאצ"ל אבל לשיטת הק"ט והש"ק קשה מאי שייך דחיית שבת בקבורת מ"מ לר' יוחנן גופי' כיון דמה"ת בלא"ה פטור דהוי מלאכה שאצ"ל וצ"ל דפריך לר' יוחנן אליבא דהאי תנא דמחייב במלאכה שאצ"ל וס"ל דאין קבורת מ"מ דוחה שבת והנה ראיתי מקשים בהא דיומא (דף פ"ה) דר"ע יליף דפ"נ דוחה שבת מהא דעבודה דוחה שבת ואמאי לא אמר שם דמת מצוה תוכיח שדוחה עבודה ואינה דוחה שבת ותירצו דר"ע ס"ל כר"ש דמשאצ"ל פטור וקבורת מ"מ הוי משאצ"ל ע"כ וק"ל לפמ"ש המ"מ (רפ"א מהל' שבת) דמאן דמחייב בדבר שאין מתכוין כר"י כ"ש דמחייב במלאכה שאצ"ל והא ר"ע גופי' סבר כר"י בדשא"מ דחייב כדאי' בזבחים (ס"ד צ"א) וא"כ כ"ש דמחייב במשאצ"ל. אולם תירוצם יעלה נכון לפמ"ש הפ"י בכתובות (ס"ד ה') בשיטת רש"י דל"ל כן ע"ש דאף מ"ד בדשא"מ כר"י מ"מ י"ל דס"ל במשאצ"ל כר"ש והפ"י לא הזכיר שם שיטת הה"מ בזה. והנה לענ"ד יש להביא ראיה לשיטת רש"י מהא דנזיר (דף מ"ב) דסבר ר' ישמעאל בדשא"מ כר' יהודה דאמר שם דנזיר לא יחוף ראשו באדמה משום דמשיר שער עי' בש"מ שה ובשבת (דף נ'). ובעדיות תנן (בפ"ב מ"ה) דהצד נחש ומפיס מורסא לא אמר בהו ר' ישמעאל לא איסור ולא היתר ולשיטת המ"מ קשה דכיון דסבר ר' ישמעאל בדשא"מ כר"י כ"ש דמחייב במשאצ"ל כר"י א"כ אמאי לא אמר בהא דצידת נחש ומפיס מורסא איסור דהא הוי מלאכה שאצ"ל עי' שבת (ד' ג') ושם (ד' ק"ז) ויתבאר עוד במ"א בעז"ה:

דף לה:

רציחה תוכיח שדוחה את העבודה פרש"י שרוצה לעבוד ובלבד שלא יורידוהו מעל המזבח ממש דכתיב מעם מזבחי ולא מעל מזבחי ועי' ביומא (דף פ"ה א') וביבמות (ר"ד ז') בפרש"י שם וע"ע במל"מ (פ"ה מהל' רוצח הל' י"ב):

שם הבערה לחלק יצאת הנה התוס' בשבת (ד' ק"ו א') הקשו דמנ"ל לר"ש חילוק מלאכות דהא סבר שם דהבערה איצטריך למקלקל בהבערה דחייב ונלע"ד די"ל ג' תירוצים בעז"ה א) די"ל דס"ל לר"ש כר' נתן בשבת (ד' ע') דרצה למילף חילוק מלאכות מחריש וקציר וחזר ר"נ מזה משום דה"ל ב' כתובים ואין מלמדין וא"כ י"ל דסבר ר"ש דב"כ מלמדין וכבר כתבתי זה בענפי לשבת שם ועפ"ז נלע"ד ליישב דברי רש"י בריש ר"ה (ד' ב' א') מ"ש בהא דתנן שם בא' בתשרי ר"ה לשמיטה לחרוש ולזרוע מה"ת כוונתו דתוס' שביעית דאסו' ל' יום מקודם הוא לאו מה"ת וקשה למאי דאמרי' שם (ד' ז' ב') דמתני' דהתם רבי היא והא ע"כ רבי סבר דתוס' שביעית הוי מה"ת דהא רבי סבר במנחות (ד' ע"ב א') דקצירת העומר אינו דוחה שבת וא"כ ע"כ ל"ל האי דרשא דחריש וקציר מה חרישה רשות כו' יצא קצירת העומר שהיא מצוה ודוחה את השבת אלא ע"כ ס"ל האי דחו"ק לתוס' שביעית עי' בר"ה (ד' ט') ובמ"ק (ד' ג') וכבר העיר הפ"י שם בזה ולפי האמור י"ל היטב דאף דרבי ל"ל הא דחו"ק למה חרישה רשות מ"מ ל"ל ג"כ האי חו"ק לתוס' שביעית אלא י"ל דס"ל דהאי חריש וקציר אתא לחילוק מלאכות כר"ש הנזכר וא"ש טפי לפמ"ש בענפי לשבת (ד' ל"ה) דרבי סבר דהבערה ללאו יצאת ואזיל לשיטתו דס"ל חילוק מלאכות מחריש וקציר וע"כ הבערה הוא ללאו ב) לפמ"ש בפריי לפסחים (ד' ה') דתלוי בפלוגתא דתנאי לקמן (ר"ד ע"וז) אי כל משמע כולה או כל דהוא דלמ"ד כ"ד משמע לא אצטריך קרא לחילוק מלאכות דממילא קרא דלא תעשה כל מלאכה משמע כל דהוא היינו דעל אחת נ"כ חייב ע"ש וא"כ לפ"ז יתורץ קושית התוס' לר"ש לטעמיה דסבר במנחות (דף י"א ב') בהא דקומץ לבונה דכל כל דהוא משמע כמ"ש רש"י שם מש"ה ל"צ קרא לחילוק מלאכות דממילא ידעי' ג) דאי' בשבועות (דף י"ג א') דלרבי יוה"כ מכפר אף בלא תשובה ולדעת רבא הוא אף בכרת דיומא וכרת דמלאכה ביוה"כ אמר שם דמשכ"ל בעבד סמוך לשקיעת החמה וא"כ י"ל לקושי' התוס' דר"ש ידע חילוק מלאכות מהא דיו"כ די"ל דר"ש ס"ל כרבי בזה וכיון דקרא דמלאכת יוה"כ ע"כ בעבד סמוך לשקיעת החמה דלא ה"ל שהות לכפורי ליה א"כ ע"כ חייב אף במלאכה אחת דאם נימא דאינו חייב בשבת ויוה"כ כ"א על כל מלאכות וע"כ צ"ל שעשה כל הל"ט מלאכות סמוך לשקיעת החמה א"כ הא כיפר ציה יוה"כ על כל הל"ח מלאכות אבל אי נימא דחייב על מלאכה אחת שפיר משכ"ל שתלש ב' שערות סמוך לשקיעת החמה ועי' בכריתות (ד' י"ט ב') ובמל"מ (ספ"ג מה' שגגות) והנה קשה לכאו' בהא דשבת (ד' ע"ג ב') דאר"י שם מנינא ל"ל שאם עשאן כולם בהעלם א' חייב על כאו"א היינו דקמ"ל מתני' דהבערה לחלק יצאת וקשה הא בלא מנינא ידעי' לה מדחשיב הבערה שם בהא דאבות

מלאכות ע"כ הבערה הוא אב ול"ל דהבערה ללאו יצאת עי' בתוס' פסחים (ד' ה' רע"ב) ונלע"ד די"ל ב' תירוצים בזה א) דה"א דהא דס"ל דהבערה לחלק היינו דחייב אף על אחת ול"צ כולם דוקא מש"ה תנן מנינא לומר דאם עשאן כולם חייב על כל אחת ואחת [ועי' מ"ש בפסחים שם בסתירת דברי רש"י בזה] ב) י"ל פשוט דלא ידעי' מהא דקרי להבערה אב מלאכה אלא דל"ל למתני' שם דהבערה ללאו יצאת אבל מ"מ לא ידעי' דס"ל לתנא דמתני' דהבערה לחלק יצאת דהא י"ל דס"ל דהבערה אתי להא דמקלקל בהבערה דחייב כר"ש בשבת (ד' ק"ו א') מש"ה תנן מנינא לומר דלחלק יצאת דחייב על כאו"א ועי' מ"ש בחידושי לזבחים (ד' ק"ז א') בעז"ה:

דף לז.

הניחא למ"ד נו"ן אין קריבין ביו"ט כו':

מהא מוכח דמ"ד נו"ן קריבין ביו"ט הוא אף בעולות ודלא כהמהרמ"ש והצל"ח בביצה שם שכתבו בפשיטות דמ"ד נו"ן קריבין ביו"ט הוא רק בשלמים אבל בעולות לכ"ע אין קריבין דא"כ ה"מ לאוקמי הכא קרא דמעם מזבחי בעולות וכ"כ רש"י בביצה (ד' כ') דמ"ד נו"ן קריבין ביו"ט הוא אף בעולות וע"ע בתוס' בחגיגה (דף ז' ע"ב) ד"ה עולות ובפרש"י שם וע"ע בט"א שם והנה כתב רש"י אלא למ"ד קריבין כו' להההוא תנא היכי מוקמת לה מעם מזבחי היינו אף דרבא גופי' סבר ע"כ דנו"ן קריבין ביו"ט כמ"ש התוס' בשבת (ר"ד כ"ה). מ"מ מאי פריך לאביי הא משמע דאביי סבר דנו"ן אין קריבין דסבר דחלבי שבת קריבין ביו"ט ילפי' מעולת שבת כמ"ש התוס' בשבת (ד' כ"ד ב') ד"ה ולא עולת דהוא כר"ע שם (ד' קי"ד א') דס"ל דנו"ן אין קריבין מש"ה פרש"י דפריך דאכתי להההוא תנא דס"ל דקריבין במאי מוקי לה קרא דמעם מזבחי והנה התוס' הקשו מנ"ל דלא דחי' רציחה יו"ט ולכאו' הא כבר תי' רש"י דתנן אין בין יו"ט לשבת אלא או"נ בלבד ונלע"ד דס"ל להתוס' דמהתם אין ראיה כיון דמוקמי' למתני' זו כב"ש כדאיתא בשבת (ד' קכ"ד) ובביצה (ד' ל"ז א') אבל לב"ה איכא עוד דברים דאיתא בשבת וליתא ביו"ט ומ"מ דעת רש"י נלע"ד ג"כ נכון ע"פ מ"ש התוס' בשבת (ד' ס' רע"ב) דאף לב"ה יו"ט ושבת כי הדדי נינהו וע"ש בתוס' (ר"ד כ"ד) ונלע"ד עוד דרש"י אזיל לשיטתו ע"פ מ"ש הט"א באבני מלואים בחגיגה (ד' י"ז) דפליגי קמאי בזה אי ילפי' יו"ט משבת דדעת בעה"מ דאיסור מלאכה נוהג ביו"ט אף בעבדים דילפי' קל מחמור להחמיר והרמב"ן ס"ל דאין נוהג דאין למידין קל מחמור להחמיר וכתב שם דריב"א בפסחים (ד' ה' רע"ב) ס"ל כדעת הרמב"ן דהא פי' שם עלה דאמרי' ש"מ מר"ע דס"ל הבערה לחלק יצאת משום דאי ללאו יצאת מותר ביו"ט דאין למידין קל מחמור ע"ש א"כ רש"י דל"ל בפסחים שם כפי'

הריב"א וכן מדס"ל לרש"י בחגיגה (ד' י"ז רע"ב) דאיסור תחומין נוהג אף ביו"ט ע"כ ס"ל דלמידין יו"ט משבת ויו"ט ושבת כהדדי נינהו אף לב"ה מש"ה תירץ רש"י הכא היטב ודעת התוס' י"ל דס"ל כדעת הריב"א והרמב"ן דאין למידין יו"ט משבת ודוק:
שם דיני ממונות כו' הנה גירסת הרמב"ם דיני ממונות הטהרות והטמאות כו' מונים להם שנים וע"ש בכ"מ וע"ט בתומים (סי' ה') וע"ע במ"ש לעיל (דף ל"ד ב') בזה:

דף לז:
הכל לאתויי מאי כו' לאתויי ממזר הקשו התוס' דנימא דאתי לרבות סומא דכשר לדון ד"מ:
כוונתם לכאו' לסומא בא' מעיניו דהא סומא בב' עיניו אף לרבנן דר"מ פסול כמ"ש הרמב"ם (פ"ב מהל' סנהדרין הל' ע') ועוד כמ"פ אולם מדסתמו דבריהם משמע דס"ל דאף סומא בב' עיניו ס"ל דכשר לד"מ ואזלי לשיטתם שכתבו כן בפירוש בנדה (דף נ') בד"ה ור"מ דלרבנן אף סומא בב' עיניו כשר ועי' לעיל (ד' ל"ד ב') ובמש"ש:
והתוס' שם (ד' מ"ט ב') בד"ה לאתויי הקשו עלה דאר"י שם דהכל לאתויי ממזר כדמייתי בסוגיין דאמאי לא אמר דאתי לאתויי בעל מום דכשר לד"מ ופסול לד"נ ויש להעיר דאמאי לא הקשו התוס' הכא כקושיתם בנדה והא דלא הקשו התוס' שם כקושיתם דהכא דנימא דאתי לרבות סומא א"ש דהא מוקמי' לה שם (ס"ד מ"ט ור"ד נ') דסיפא דמתני' שם אתי כר"מ דסומא בא' מעיניו פסול לד"מ והנה בסוגיין יש להעיר עוד לכאו' דמאי פריך תנינא חדא זימנא נימא דאתי לאשמעי' הכא דממזר בסנהדרין לד"מ כשר היינו אף בסנהדרין של עשרים ושלשה אם דנין ד"מ דמהא דהתם ה"א דוקא בב"ד של ג' כשר אולם י"ל היטב דבקדושין (דף ע"ו ב') מבואר דבירושלים היו בהם מיוחסין דוקא אף לד"מ וכמ"ש הרע"ב בפה"מ שם דאף אם היו דנין ד"מ בעי' מיוחסין דוקא ע"ש ועוד דכיון דסנהדרין של כ"ג דנין ד"נ פשיטא דממזר פסול בהו בכ"מ ועי' בתוי"ט שם ובזה מדוקדקים היטב לענ"ד דברי הרמב"ם (פ"ב מהל' סנהדרין הל' ט') שכתב דבב"ד של ג' גר וממזר כשר משא"כ בסנהדרין משמע דאפי' לד"מ פסול בסנהדרין של כ"ג גר וממזר והיינו דכיון דעומדין לדון ד"נ פשיטא דפסול בהו גר וממזר אף אי דייני ד"מ ודוק:
שם כך מנוקים מכל מום וכ"כ הרמב"ם (פ"ב מהל' סנהדרין הל' ו') דסנהדרין גדולה צ"ל מנוקים מכל מום ונלע"ד דבעי' מנוקים שלא יהיו ג"כ טרפה כיון דילפי' הכא מאתך בדומין לך כדאמרי' כזה בע"ג (ר"ד ו') ושם (ד' נ"א א') וכן מוכח לענ"ד מהא דתנן בנדה (ס"ד מ"ט) דכל הכשר לדון כשר להעיד ואי טרפה כשר לדון ד"נ תקשה הרי טרפה דכשר לדון ופסול להעיד כדאי' לקמן (ד' ע"ח א') וכמ"ש הכ"מ (פ"כ מה' עדות הל' ז') וראיתי

להמפרשים בנדה שם שהקשו דאי טרפה פסול לד"נ מנ"ל הכא פסול יוחסין מאתך בדומין לך דלמא אתא למעוטי טרפה דמהא דומום אין בך ה"א מומין ממש ע"ש ולענ"ד י"ל דמהא דכולך יפה ממועט ג"כ טרפה וע"כ האי אתך בדומין לך אתא לפסולי יוחסין:

דף מ.

ואכתי מופנה מצ"א הוא כו' מדה"ל למיכתב דרוש תדרוש כו' קשה אכתי למ"ד ד"ת כלשון ב"א מא"ל כדא"ר ישמעאל לקמן (ס"ד ס"ד) וכן ס"ל לר' ישמעאל בירושלמי (ספ"ב דפסחים) וכן (רפ"ח דיבמות) וכן (רפי"ט דשבת) ועוכ"מ ועי' בתוס' בסוטה (ד' כ"ד) ובמנחות (ד' י"ז) ובמל"מ (פ"ו מה' דעות) ונלע"ד דר' ישמעאל לטעמי' בלא"ה א"ש דהא איהו סבר בנדה (ד' כ"ב ב') דמופנה מצד אחד למידין ואין משיבין וא"כ ל"ק לדידיה קושי' הגמ' דהכא ואף שכתבו התוס' בנזיר (ד' מ"ח ב') בד"ה ולאחותו דר' ישמעאל סבר דמופנה מצ"א למידין ומשיבין כבר כתב הצל"ח בברכות (דף כ') דנוסחא מוטעת היה להם בנדה אבל גירסא דידן דר"י ס"ל דאין משיבין אולם אכתי קשה לר"א דסבר ביבמות (ד' ע') דד"ת כלשון ב"א ור"א גופי' סבר דמופנה מצ"א למידין ומשיבין כדאיתא בשבת (דף קל"א) וביבמות (דף ע"א) ולדעת ר' יוחנן דיבמות (ד' ק"ד א') א"ש דאר"י שם דמוחלפת השיטה היינו ההיא מתני' דחליצה כמ"ש הנו"ב מ"ת (חא"ע סי' קנ"ו) והצל"ח בברכות (ד' כ') ולפ"ז ס"ל לר"א דמופנה מצ"א אין משיבין כמבואר שם ועי' בתשו' הגרע"א (סי' קכ"ב) אבל לדעת רבא שם דל"ל כן קשה. ונלע"ד די"ל דר"א סבר כר' יוסי דמתני' דס"ל שלשה חקירות ופי' המפרשים דה"ט דר"י דסבר דג' היטב מיותר לגז"ש והוי מופנה מב' צדדים

דף מא.

ותרתי בנסקלין ל"ל לר"ש כו' לרבנן כו' לכאו' המ"ל דס"ל כמ"ד לקמן (דף פ' ע"ב) דמקושש הוראת שעה היתה דבעי' שיתרו שם מיתה דהיינו באיזה מיתה ומקושש שלא ידעו באיזה מיתה ע"כ הוראת שעה היתה ואין למידין ממנה א"כ צריך למיכתב בנערה המאורסה דמהא דמקושש ה"א דסגי בהתראת מיתה סתם ונלע"ד די"ל היטב א) דא"כ רמז דהתראה במקושש ל"ל הא ידעי' מנערה המאורסה ב) דהא לתי' דר' ירמיה לקמן (ד' פ' רע"ב) דמשני למתני' שם דהב"ע שהתרו בו סתם וקאי שם על ר"ש ורבנן דמתני' שם דח"מ שנתערבו נדונין בקלה א"כ ע"כ ס"ל לר"ש ורבנן דסגי בהתראת מיתה סתם ול"ל דמקושש הוראת שעה היתה מש"ה הוצרך הכא לפרש כן לר"ש ורבנן גופייהו ונכון בעז"ה:

שם באשה חבירה כו' אלא דקיי"ל דמקטנה כו' שזינתה וחזרה וזינתה כו' וקשה דהא משכ"ל דמקטלא שהעידו דלא היתה עידות מיוחדת היינו דא' רואה אותן מחלון זה וא' רואה אותן מחלון אחרת דפסול בד"נ כדאי' במכות (ד' ו' ב') וא"כ ל"ל דלאוסרה על בעלה באו דהא בד"מ כשר עדות מיוחדת כדאי' במכות שם וה"ה לענין איסור כשר עדות מיוחדת כדאיתא בחו"מ (סי' ל') ועי' בתומים שם (ס"ק י"א) וכ"כ בח"מ בא"ע (סי' י"א ס"ק ט') דבעידי איסו' א"צ שיראו כאחד וא"כ כיון דהעידו שראו כאחד ודאי באו להורגה ולא לאוסרה על בעלה דהא לאוסרה על בעלה לא היה צריך להעיד שראו כאחד וראיתי שכבר העיר בתשו' הגרע"א (סי' צ"ט) מעין זה ונלע"ד דלאו כ"ע דינא גמירי די"ל דהיו סבורים העדים דאף לאוסרה על בעלה צריך להזכיר ראיה כאחד דהיו סברי דעדות מיוחדת פסול באיסור כד"נ ועי' בתוס' לעיל (ד' ט' ב') ד"ה עידי האב וע"ע בנו"ב מ"ק (חא"ע סי' ע"ב) ובנו"ב מ"ת (סי' י"ג וסי' כ') וע"ע בתומים (סי' ל"ו ול"ח) מש"ש בסוגיא דהכא וע"ע בפ"ת לא"ע (סי' קע"ח ס"ק ל"א) מש"ש בסוגיא דהכא ולפי האמור י"ל היטב מאי דקשה לדעת הפוסקים דגם אונס אסורה לבועל עי' בתוס' שבת (ד' נ"ו א') בד"ה לקוחין ובמל"מ (פ"ב מהל' סוטה הל' י"ב) ובב"ש בא"ע (סי' י"א ס"ק ג') א"כ מאי פריך היכי משכ"ל דמקטלא הא י"ל לאוסרה על בועלה באו והא כיון שהעידו שברצון זינתה ע"כ להורגה באו דאל"כ לא ה"ל להעדים להזכיר רק שראו שזינתה דאף באונס ג"כ נאסרת שאף דנימא דכוונתם לאוסרה על הבועל באו ג"כ לא הל"ל להזכיר בעדותן שזינתה ברצון אלא ע"כ להורגה באו ולפמ"ש י"ל ג"כ דהא י"ל דלאו כ"ע דינא גמירי דהיו סבורים דלא מיתסרא לבועל אלא כשזינתה ברצון:

והנה קשה דל"ל לרבי לעיל קרא הא דעל דבר אשר עינה בנערה המאורסה דצריך התראה והא בלא"ה מוכח דצריך ע"כ התראה דאל"כ לא משכ"ל דמקטלא נערה המאורסה דהא יכולים לומר דלאוסרה באו וכיון דעדים לא מקטלי אף היא אינה נהרגת כדמבואר הכא: וא"ל דמשכ"ל כשזינתה וחזרה וזינתה דא"כ ה"ל בעולה והוי בחנק וא"ל דמשכ"ל שזינתה פעם ראשון שלא כדרכה דלא נעשית בעולה דהא רבי גופי' סבר לקמן (דף ס"ו ב') ובקדושין (דף ט' ב') דבעולה שלא כדרכה הוי בחנק וע"כ דבעי התראה ואתרו בה מש"ה אינם יכולים לומר לאוסרה על בעלה באו וראיתי שהעירו המפרשים בזה ונלע"ד בעז"ה די"ל היטב א) דהא משכ"ל שהתרו בה דאף דא"צ התראה מ"מ אתרמי שהעדים טעו והוי סברי דגם בסקילה צרי' התראה כמו סייף וחנק ומדהתרו בה ע"כ להורגה באו ואכתי לא ידעי' מזה דבנסקלין ונערה המאורסה צריכה התראה דוקא מש"ה צרי' קרא דעל דבר אשר עינה ובזה מתורץ ג"כ לענ"ד מאי דקשה לכאורה דהאיך משכ"ל

דינא דמסית דא"צ התראה כדלקמן (ד' ע"ב ב') וכן מגדף לדעת הרמב"ם (פ"ב מהל' ע' גלולים הל' ט') דא"צ התראה וכן מחתרת ורודף דא"צ התראה כדלקמן (ד' ע"ב ב') וא"כ הא מצי לומר דלפוסלו לעדות באו עי' בתד"ה אי נמי ולפמ"ש מתורץ דאף דא"צ התראה מ"מ משכ"ל כשהתרו בהם וע"כ דלהורגם באו ב) נלע"ד די"ל היטב בעז"ה דלרבי לטעמי' משכ"ל שפיר הא דנערה המאורסה מקטלא אף אי לא אתרו בה לפמ"ש בתשובת הגרע"א (סי' קצ"ט) דהא אי לאוסרה על בעלה באו לא היו צריכים להעיד שראו בקירוב בשר כדרך המנאפים כדאי' בב"מ (ד' צ"א) ובמכות (דף ז' סע"א) דהא לרבי גופי' ביבמות (ס"ד כ"ד) בעידי כיעור לבד אסורה על בעלה וה"מ הגמ' הכא לומר שפיר דמשכ"ל באשה חבירה דמקטלא בכה"ג אלא דהגמ' משני הכא אף לרבנן דרבי אבל לרבי ודאי משכ"ל וא"כ לרבי לשיטתו א"ש הא דצריך קרא על דבר אשר עינה בנערה המאורסה ג) נלע"ד דלר"ת ביבמות שם שפי' דהא דסבר רבי דבכיעור תצא היינו מן הרוכל אבל לא מבעלה מ"מ י"ל דס"ל לר"ת כפי' הב' שבתוס' לעיל (ס"ד מ') דלפי' זה ל"ק קושי' הנזכר ודוק ועי' מ"ש לקמן (ד' ע"ח א') בזה:

דף מא:

כמאן דלא כר"ע מהכא תמוהים דברי הרמב"ם בפה"מ במכות שם שכתב דדברי ר"ע ור"ש קיימים ואין עליהם שום חולק ע"ש והא מבואר הכא דאיכא סתמא דלא כר"ע ור"ש מיהו איכא לקמן (דף ס' סע"א) סתמא כר"ע ע"ש:

דף מד:

עכן מושך בערלתו היה כו' פשיטא כו' הנה ביבמות (דף ע"ב) איתא דמשוך הוא מדרבנן וקשה דהא הכא יליף ליה מקרא ובתוס' שם כתבו דהכא אסמכתא בעלמא הוא ולכאו' י"ל ע"פ מ"ש הט"ז ביו"ד (ס"ס רס"ד) דאיכא משוך דהוי מה"ת כגון שנולד מהול ואח"כ נמשך ע"ש וא"כ לכאו' י"ל דהכא בעכן מיירי בכה"ג ואין צ"ל דהוי אסמכתא בעלמא וא"כ לכאו' יש להעיר מדברי התוס' על הט"ז מדלא פירשו הכי וראי' לכאורה לדעת הש"א (סי' נ"ה) שחולק על הט"ז בזה אולם נלע"ד די"ל דהוצרך התוס' לדבריהם:

דלכאו' קשה דאמאי לא העירו התוס' ביבמות שם טפי עלה דלעיל (ד' ל"ח) דאמר שם ג"כ כהא דהכא דאדם הראשון משוך בערלתו היה ומפיק שם ג"כ לה מקרא ועי' במל"מ (רפ"י מהל' מלכים) ואמנם לפי דעת הט"ז י"ל דבהא דלעיל שפיר י"ל דמיירי במשוך כה"ג שכתב הט"ז דמתחלתו נולד מהול ואח"כ נמשך דזה הוי מה"ת. אבל הכא לא נ"ל לפרש כן דא"כ מאי פריך פשיטא והא טובא קמ"ל זה גופי' דאיכא משוך דאסור מה"ת

אף דכל משוך לא הוי אלא מדרבנן מש"ה נ"ל להתוס' לומר דהכא אסמכתא בעלמא היא ועי' בתשו' עמ"א (סי' ס"ה) מש"ש בזה:

והנה דרך אגב נלע"ד בהא דכ' הרמב"ם (פ"ז מה' תרומות הל' י') דמשוך מותר לאכול בתרומה ומד"ס שימול פעם שניה עד שיראה מהול וכתבו הכ"מ והמל"מ שם דזה הוא כהאי גירסא בפ' הערל ביבמות דמסיק לר"ה שם בתיובתא והעיר שם המל"מ דבירושלמי מבואר כהאי גירסא דמסייע לר"ה ע"ש ונלע"ד דגם הרמב"ם ס"ל כגירסא זו דמסייע לר"ה וכמ"ש ג"כ רש"י ביבמות (דף ע"ב א') דגירסא זו עיקר דהא דמשוך אוכל דתני בברייתא היינו מה"ת אבל מדרבנן גזור עליו שלא יאכל בתרומה עד שימול וכוונת הרמב"ם ג"כ לזה היינו מה שכתב דמשוך מותר לאכול בתרומה ומד"ס עד שימול כוונתו דמה"ת מותר ומדברי סופרים אסור בתרומה עד שימול וראיתי לבעל מראה הפנים בירושלמי שם (פ"ח דיבמות) שכתב גם כן הכי דס"ל להרמב"ם כן ע"ש ועוד נלע"ד די"ל שפיר כמ"ש הכ"מ והמל"מ דס"ל להרמב"ם שפיר כהאי גירסא דגרס תיובתא לר"ה היינו דמשוך אוכל בתרומה אף מדרבנן משום דע"כ הא דתנא אוכל בברייתא משמע אף מדרבנן דאל"כ רק דנימא דהא דאוכל הוא מה"ת תקשה הא דתנא שם דטומטום אינו אוכל דע"כ הוא אינו אוכל מדרבנן דהא ל"ל דמה"ת טומטום אינו אוכל דהא טומטום הוא ספקא כדאי' ביבמות שם ובחגיגה (דף ד' א') ולשי' הרמב"ם גופי' (ס"ה כלאים) גם (בפי"ט מה' טומאת מת) כל ספיקות מה"ת שרי א"כ ע"כ הא דמשוך אוכל דתנא דברייתא שם ג"כ מדרבנן קאמר ושפיר הוי תיובתא לר"ה דס"ל דאוכל אף מדרבנן כנלע"ד בעז"ה:

דף מה.

אמר שמואל נקטעה כו' משום דהוי גואל הדם כו' מבואר הכא דרוצח חלוק משארי ח"מ לענין זה שאתה ממיתו בכ"מ בזמן הבית ותמוהים בזה דברי הרמב"ם (פי"ד מה' סנהדרין הל' ח') מש"ש דרוצח שוה לכל ח"מ לדין זה שאתה ממיתו בכ"מ שא"י אלא שחלוק רוצח משאר ח"מ לענין נקטעה יד העדים ונדחקו בזה הכ"מ והלח"מ שם להעמיד סוגיא דהכא לפ"ד דרק לענין בכל אדם חלוק רוצח משאר ח"מ:

ותמוה מנין להרמב"ם לדחוק הסוגיא דהכא דהא לפי פשוטו מבואר דגם לענין זה שאתה ממיתו בכ"מ חלוק רוצח מכל ח"מ ונלע"ד דהרמב"ם הוכיח כן מהאי דאי' בתוספתא מפורשת (פי"ב מסנהדרין) הובא בתוס' במכות (ד' ב' א') בד"ה כל דתניא שם דכל ח"מ שאי אתה יכול להמיתו כו' אתה יכול להמיתו בכ"מ שאתה יכול משום זה צריך ליישב הסוגיא דהכא כפירושו כמ"ש הכ"מ דרק לענין נקטעה יד העדים חלוק דהא לענין שאתה ממיתו בכ"מ מבואר בתוספתא דהוי כן בכל ח"מ וע"ש בתירוץ הר"י שם:

והנה אכתי קשה על דעת הרמב"ם דמ"ש רוצח מהא דכל הנסקלין דמרבי' ג"כ שם מדכתיב מות יומתו דממיתין אותם בכל מיתות שאתה יכול כדאי' לקמן (דף נ"ג א') וכמ"ש התוס' הכא בד"ה משום וכן עיר הנדחת דרשי' שם ג"כ כמו ברוצח דממיתין אותם בכ"מ שאתה יכול וכמ"ש התוס' וה"ל להרמב"ם לכתוב דין זה דלא בעי' עדים הראשונים וממיתין אותם בכל אדם גם בכל הנסקלין ובעיר הנדחת כמו ברוצח וראיתי אח"כ בחתם סופר (חלק חו"מ סי' כ"ו) שנתקשה ג"כ בזה ותי' בדרך נכון דהנה מוכח מהא דכתיב ובערת הרע מקרבך לכל המומתי' בב"ד שימותו בכ"ד וכמ"ש התוס' ריש מכות הנ"ל וס"ל להרמב"ם דהא דהכה תכה דעיר הנדחת לא מייתרא דלא ידעי' להו משארי ח"מ שכן חס רחמנא עליה מסקילה לסייף ושאר ח"מ לא ידעי' מהם שכן ממונם פלט כדאי' לעיל (ר"פ ד"מ) והא דמות יומת דרוצח והא דנסקלים מיותר אלא די"ל דהך ברייתא היא בספרי וי"ל דס"ל להך ברייתא דמותרה לדבר חמור לא הוה מותרה לדבר הקל וה"א דהא דובערת אצטריך להמיתו במיתה הקלה ואכתי לא הוי ידעי' מיתה החמורה לכן כתיב מות יומתו בנסקלים דאפי' במיתה חמורה ממיתים אותם ואכתי ה"א דוקא בשרפה שהיא חמורה מסקילה לר"ש גופי' והיא מד' מיתות ולא הוי ידעי' דממיתי' בהני מיתות שחוץ לד' מב"ד מש"ה כתב רחמנא גבי רוצח לרבות אפי' שאינה מד' מב"ד וזו היא סברת תוס' ריש מכות וכן ס"ל להך ברייתא דספרי הנ"ל אבל לדינא הא קיי"ל דמותרה לדבר חמור הוי מותרה לדבר קל וא"כ צ"ל קרא להמיתו במיתה קלה וע"כ האי ובערת הרע אתי להמיתו במיתה החמורה ממנו וא"כ ע"כ האי מות יומתו דנסקלים אתי להני מיתות שהם חוץ לד' מב"ד וא"כ לדידן אייתר הא דמות יומת דרוצח וע"כ אא"ע להמיתו בכ"ד תנהו ענין להמיתו בכל אדם וה"ל הך קרא עם קרא דגואל הדם ב' כתובים עכת"ד אמנם לענ"ד אכתי תמוה כיון דמוכח דהך ברייתא דספרי ס"ל דמותרה לדבר חמור לא הוה מותרה לדבר קל וא"כ אמאי קיי"ל לדינא דהוי מותרה לדבר קל והל"ל לפסוק לדינא כדעת רב אשי בכתובות (דף ל"ג סע"א) דמותרה לד"ח לא הוי מותרה לדבר הקל כיון דהך ברייתא דהכא מסייע ליה אלא נלע"ד עפ"ד של הח"ס דס"ל שפיר להאי ברייתא דספרי דמותרה לדבר חמור הוי מותרה לדבר קל ואפ"ה י"ל דאצטריך שפיר הא דובערת הרע לענין שאתה יכול להמיתו במיתה קלה דזה גופי' קמ"ל דמותרה לד"ח הוי מותרה לדבר הקל והא דמות יומתו דנסקלים ה"א דצריך לענין דממיתו אף במיתה החמורה שהוא מד' מב"ד דסתם ספרי ר"ש דס"ל דשריפה חמורה מסקילה והא דרוצח אצטריך לענין שארי מיתות חוץ לד' מב"ד וכ"ז לר"ש לטעמי' אבל לדידן דקיי"ל דסקילה חמורה משריפה כמ"ש הרמב"ם (רפי"ד מהל' סנהדרין) וא"כ בהא דנסקלין

ליתא מיתה חמורה מינה שיהא מד' מב"ד וע"כ אתי לומר דממיתין אותם בהני מיתות שחוץ לד' מב"ד וא"כ ל"צ הא דרוצח כ"א להא דממיתין אותו בכל אדם ועי' לקמן (ד' ע"ב ב') ובמש"ש ודוק:

והנה התוס' העירו הכא דלמ"ד דב"כ מלמדין איכא עיר הנדחת ונלע"ד דה"ט דהגמ' לא הזכירו לה משום דלשמואל לטעמי' ל"צ לזה דמוכח מהא דשבת (ר"ד ע') דסבר שמואל דב"כ אין מלמדין דאי' שם דר' נתן בעי למילף חילוק מלאכות מהא דחריש וקציר וחזר ר"נ שם מזה ופי' רש"י דה"ט דס"ל דב"כ אין מלמדין וחו"ק הוי ב"כ ע"ש א"כ ע"כ שמואל דיליף ח"מ מהא דמחלליה מות יומת ולא מהא דחריש וקציר ע"כ ס"ל ג"כ כר"נ דחו"ק הוי ב"כ ואין מלמדין ומ"מ י"ל ג"כ דברי התוס' דהא מצינו בשבועות (ס"ד כ"ו) דמהדר הגמ' שם לפרש הא דשמואל שם בהא דגמר בלבו צריך שיוציא בשפתיו שיהא א"ש אף למ"ד דב"כ מלמדין מש"ה מפרשי התוס' הכא שיהא א"ש הא דשמואל דהכא אף למ"ד ב"כ מלמדין ודע דלכאו' קשה בהא דפרכי' לשמואל מהאי ברייתא דמות יומת מ"מ והא מההיא דשבת (ר"ד ע') הנזכר מוכח דסבר שמואל דד"ת כלשון בנ"א בהא דמחלליה מות יומת ע"ש בתד"ה אם א"כ מאי פריך לימא דשמואל לטעמי' דס"ל דד"ת כלב"א וההיא ברייתא היא כמ"ד דלא אמרי' ד"ת כלב"א עי' לקמן (ד' פ"ה ב') וי"ל ע"פ מ"ש התוס' בב"מ (ד' ל"א ב') בד"ה דברה ועי' בתוס' סוטה (ד' כ"ד) ובתוס' מנחות (ד' י"ז) ובמל"מ פ"ז מהל' עדות:

והנה התוס' הכא הקשו עלה דאמרי' לקמן בפ' הנשרפין ש"מ מותרה לדבר חמור כו' והא שאני התם דמיתתו בכ"מ שא"י ותי' דדייק מדקתני כל ח"מ אפי' הנך דלא דרשי הכי וקשה לפי מאי דאי' בתוספתא שהובא בתוס' במכות (ד' ב' א') הנ"ל דבכל ח"מ ממיתין במיתה שהיא מד' מיתות א"כ תשאר קושי' התוס' ונלע"ד דתי' ראשון של התוס' הכא ל"ל כדעת הרר"י שבתוס' במכות שם אלא ס"ל דההיא תוספתא אתיא כמ"ד דלא בעי קרא כדכתיב דתנאי היא בסמוך בסוגיין והרר"י שבתוס' במכות שם י"ל דס"ל כתירוץ השני שבתוס' הכא דבורח שאני היינו בבורח דוקא ממיתין אותו בכ"מ שאתה יכול:

וההיא דתוספתא היא ג"כ בבורח שברח מב"ד והנה רש"י בסוגיין כתב עלה דגואל הדם היינו מיתה שגואל הדם ממיתו לרוצח שוגג שיצא חוץ לעיר מקלטו עי' בזה במל"מ (פ"א מהל' רוצח הל' ב') ודוק:

שם תנאי היא דתנן אין לו בהן יד וכו' והנה התוס' כתבו דהך מתני' מיתניא איפכא בפ' ג' מינים ורבות כיוצא בהן והנה נלע"ד ליישב קושי' התוס' בכתובות (ד' מ"ד סע"א) מהא דתנן שם אין לה פתח בית האב ה"ז בסקילה דתקשי למ"ד דבעי' קרא כדכתיב

די"ל דההיא מתני' אתיא כמ"ד דלא בעי' קרא כדכתיב דתנאי היא כדהכא וכ"ש להההיא גירסא דס"ל הכי לסתם מתני' דנגעים וכן יתורץ בזה קושי' התוס' בסוטה (ד' כ"ז א') ד"ה דכתיב דלמה טרח ר"א ליישב למתני' שם כמ"ד דלא בעי' קרא כדכתיב ע"ש דהא י"ל דנ"ל לר"א ליישב כן כיון דסתם מתני' דכתובות ודנגעים ס"ל הכי כמ"ד דלא בעי' קרא כדכתיב ועי' בחידושי למכות (ד' ז') ושם (ד' י') ודוק. שם א"ל ר"א והלא שמעון בן שטח תלה נשים באשקלון כו' נלע"ד דתליה לחוד עשה להם ולא סקילה ואח"כ תליה כדאי' בירושלמי על מתני' זה וכן לעיל ברש"י (ס"ד מ"ד) ואף דדינו של מכשף הוא בסקילה כדלקמן (ד' נ"ג א') מ"מ הכא לא הי' אפשר בענין אחר והוראת שעה היתה כדס"ל לרבנן וא"ל דא"כ תקשי לר"א דל"ל דהוראת שעה היתה וכן ה"ל לרבנן להשיב לר"א גם מזה מוכח דהוראת שעה היתה נלע"ד די"ל היטב דהא לר"א לטעמי' אין הוכחה מזה כלל דהא איהו צ"ל דבעי' קרא כדכתיב כדס"ל לעיל נותן על מקומו ויוצא וכמ"ש רש"י שם וא"כ ה"ל כל ח"מ כרוצח דאם אי אתה יכול להמיתו מיתה הכתובה בו אתה יכול להמיתו בכ"מ שא"י ועוד דכל הנסקלים בלא"ה דמי לרוצח כמ"ש התוס' לעיל בד"ה משום ועוי"ל ע"פ שיטת הרמב"ם (פי"ד מה' סנהדרין) דאף למ"ד דבעי' קרא כדכתיב הוי הדין כן בכל ח"מ כרוצח שאם אא"י להמיתו במיתה הכתובה בו אתה ממיתו בכ"מ שא"י ועוד מוכח לענ"ד דלא היה בהן דין סקילה רק תליה לחוד מדלא הביא ר"א ג"כ ראיה מהא דשמעון בן שטח לדבריו הראשונים דכל הנסקלים נתלין דמשמע דלא הביא ר"א ראיה לדבריו אלא אהא דס"ל דהאשה ג"כ נתלית מיהו בזה נלע"ד די"ל דמש"ה לא הביא ר"א ראיה אפלוגתא קמייתא די"ל דהתם היו הנשים המכשפות בכה"ג שהקטירו לשד דזה מיקרי עובד עבודת גלולים כדאיתא לקמן (דף ס"ה א') דבזה גם רבנן מודים דנתלין ודוק:

שם רבנן דרשי כללי ופרטי ור"א דרש ריבויי ומעוטי הנה דברי הרמב"ם בזה סותרים זא"ז דהנה (בפט"ו מה' סנהדרין) פסק כרבנן דהכא דדרשי' כללי ופרטי וכ"כ (בפ"ט מה' גזילה) כרבנן דר"א בב"ק (ד' קי"ז ב') דקרקע אינה נגזלת דה"ט הוא ג"כ משום דדרשי' כו"פ וכ"כ (פי"א מהל' בכורים) כרבנן דרבי דאין פודין בכור אדם בקרקעות ועבדים וכ"כ (פ"ג מהל' עבדים) כמ"ד דמרצע של מתכת דכ"ז הוא כמ"ד דדרשי' כללי ופרטי כדאי' בבכורות (דף נ"א) ובשבועות (דף ד') ובקדושין (דף כ"א ב') וכ"כ (בפ"ז מהל' שבועות) בשבועת הפקדון דבקרקע ועבד ושטר פטור משום דדרשי' כללי ופרטי ועי' בשבועות (ד' ל"ז ב') וסותר א"ע דפסק (בפ"א מהל' שבועות) דמחויב בשבועת ביטוי אף לשעבר כר"ע בשבועות (ד' כ"ה א') וה"ט משום דדרשי' ריבויי ומעוטי כדאי' שם

(דף ד' ב') ושם (ר"ד כ"ו) ועי' בלח"מ (פ"ז מה' שבועות הל' ד') ובתוי"ט בבכורות (פ"ח מ"ח) וע"ע במל"מ (פ"ג מהל' עבדים הל' ט') ובפר"ח ביו"ד (סי' פ"ד) וע"ע בתוס' נדה (דף ל' סע"א) ובנו"ב מ"ת (חיו"ד סי' ר"ג) ובהג"ה שם וע"ע בחידושי למנחות (ד' כ"ת ב') ובזה י"ל לענ"ד מ"ש רש"י בב"מ (ס"ד פ"ג) דכל הנסקלין נתלין וזה כר"א הכא ודלא כרבנן די"ל דס"ל לרש"י דקיי"ל כר"א דהכא משום דהא קיי"ל כר"ע דשבועות דדרשי' ריבוי ומעוטי וע' בחתם סופר (חלק חו"מ סי' כ"ה):

והנה ק"ל בענין זה על סוגיית הגמ' דשבועות (ד' ל"ז) הנזכר דר"ל שם דר' יוחנן דס"ל דמשביע עידי קרקע פטור סבר כרבנן דדרשי' כללי ופרטי והא ר' יוחנן סבר ע"כ כר"ע בהא דמחייב שבועת ביטוי לעבר דס"ל כן לסתם מתני' בשבועות (ר"ד ב') ור"י הא סבר בכ"מ דהל' כסתם מתני' כדפריך הגמ' שם (ד' ג' ב') מההיא סתמא גופי' לר' יוחנן לענין לאו שאב"מ וא"כ ע"כ סבר ר' יוחנן דדרשי' ריבויי ומעוטי ונלע"ד די"ל דהוי סתם ואח"כ מחלוקת דפליגי שם (ר"ד כ"ה) ר"ע ור' ישמעאל בזה דאין הל' כסתם כדאי' ביבמות (ס"ד מ"ב) אולם אכתי קשה דהא מצינו עוד סתמא כר"ע אחר המחלוקת הא דתנן שם (ד' כ"ט ב') לא אכלתי היום ולא הנחתי תפלין חייב והיינו דחייב בשבועת ביטוי לשעבר וע"ש (ד' כ"ה ב') בהא דמחיב רב המנונא ונלע"ד די"ל דר' ירמיה דר"ל דר' יוחנן ס"ל דדרשי' כללי ופרטי ס"ל דהא דלא אכלתי ולא הנחתי תפלין חייב הוא משום שבועת שקר ולא משום שבועת ביטוי וכדס"ל לר' ירמי' גופי' שם (ר"ד כ"א) משמי' דר' יוחנן דאכלתי ולא אכלתי שקר:

מיהו קשה עוד לכאו' דהא אכתי איכא עוד סתמא אחר המחלוקת כר"ע הא דתנן שם (ד' כ"ט א') זו היא שבועת שוא דעל שגגתה פטור מקרבן ואתא למעוטי דאכלתי ולא אכלתי חייב קרבן כדאי' שם (דף כ"א רע"ב) והיינו כר"ע וי"ל לענ"ד היטב בעז"ה דר' ירמיה דהי' ס"ל דה"ט דר' יוחנן דדרשי' כללי ופרטי אזיל לטעמי' דל"ל שם (דף כ"א א') כן דאתיא ההיא מתני' כר"ע ע"ש:

ור' אבהו דסבר שם דאתיא ההיא סתמא דזו היא שבועת שוא כר"ע אזיל לטעמי' דמסיק שם (ד' ל"ז ב') דר' יוחנן ס"ל שפיר דדרשי' ריבויי ומעוטי:

והנה דרך אגב בענין זה נלע"ד ליישב מאי דק"ל על דברי הרא"ש (בסדר עבו' יוה"כ) דכתב דקלפי של עץ היתה ואמאי השמיט מאי דאמר רבא ביומא (דף ל"ט א') דקלפי של עץ ושל חול היתה וכ"כ הרמב"ם (רפ"ג מה' עבודת יוה"כ) דשל חול היתה ולא מצינו לכאו' מאן דפליג על רבא בזה אולם לפי האמור י"ל לענ"ד היטב בעז"ה דס"ל להרא"ש דלא קיי"ל כרבא בזה משום דהגמ' ביומא שם פריך עלה דרבא דאמאי הוי של חול

נקדשה ומשני דא"כ ה"ל כלי שרת של עץ וכלי שרת דעץ לא עבדי' והנה בסוכה דף נ' ע"ב) מבואר דפליגי בזה רבי ור"י בר"י דרבי פוסל כ"ש של עץ ור"י בר"י מכשיר ומפ' רב יוסף שם דפליגי אם עיקר שירה בפה או בכלי ודחי' שם דפליגי אם דרשי' כללי ופרטי או ריבויי ומעוטי והנה במנחות (דף כ"ח ב') מבואר דרב יוסף גופי' מפ' הכי לפלוגתייהו דרבי ור"י בר"י דפליגי אי דרשי' כללי ופרטי וריבויי ומעוטי אלמא דגם רב יוסף גופי' חזר בו מהא דהי' ס"ל בסוכה וס"ל להרא"ש דודאי קיי"ל כר"י בר"י דמכשיר בכ"ש של עץ משום דדרשי' ריבויי ומעוטי דהא קיי"ל כר"ע וכסתם מתני' ברישׁ שבועות דמחויב בשבועת ביטוי לשעבר דה"ט דדרשי' בריבויי ומעוטי וכדאי' שם (דף ד' ודף כ"ו) וכמ"ש כל הפוסקים דהל' כר"ע בזה וא"כ מקדשי' לה ולא עבדי' לקלפי של חול כיון דכ"ש של עץ כשר ומ"מ הרמב"ם דפסק כרבא דשל חול היתה אזל לשיטתו דס"ל דקיי"ל דדרשי' כללי ופרטי וכמה שפסק הכא כרבנן דר"א וכמ"ש בכל המקומות הנ"ל מש"ה ס"ל דקיי"ל כרבי דכלי שרת דעץ פסול וכדפסק בפי' (בפ"א מהל' בית הבחירה הל' י"ח) דכ"ש של עץ פסול:

ובזה הענין נלע"ד דבר נחמד בבכורות (דף נ"א ב') דתני תנא קמי' דר"נ בהא דכתב שט"ח לכהן שהוא חייב לו ה' סלעי' בנו פדוי לכשיתן א"ל ר"נ זו דברי ר' יוסי בר' יהודה סתימתאה ואמרי לה זו דברי ר"א בר"ש סתימתאה אבל חכמים אומרים אין בנו פדוי נלע"ד דהני ב' לישני אי הוי ר' יוסי בר"י או ר"א בר"ש תלוי בהני ב' לישני דפליגי בסוכה (דף נ' ע"ב) ובמנחות (דף כ"ח ב') דחדא לישנא ס"ל שם דר' יוסי בר' יהודה ס"ל שם דדרשי' כללי ופרטי וחדא לישנא ס"ל דסבר ר' יוסי בר"י דדרשי' ריבויי ומעוטי דהנה הקצה"ח (סי' ק"צ) האריך להוכיח דשטר חוב דידיה הוי כמו כסף והביא הערת הרשב"א בחידושיו לקדושין (דף ה') מהא דעולא דבכורות דאמר ד"ת בנו פדוי לכשיתן ומשמע דקודם שיתן לא הוי פדוי ואמאי והא הוי כמו כסף ותי' הקצה"ח שם דשאני התם דאין פודין בקרקעות ושע"ח הוי שעבוד קרקעות כדאי' בב"מ (דף ה') דאין נשבעין על הודאה שבשטר דה"ל שעבוד קרקעות עכ"ל ולפ"ז נלע"ד די"ל דפליגי הני ב' לישני דבכורות הנ"ל דמאן דס"ל בסוכה ובמנחות דר' יוסי בר' יהודה סבר דדרשי' כללי ופרטי וא"כ ס"ל דאין פודין בקרקעות כדמבואר בבכורות שם (דף נ"א א') מש"ה סבר שפיר דר' יוסי בר"י היא וס"ל שפיר דדוקא לכשיתן בנו פדוי אבל קודם אין בנו פדוי דהוי שט"ח, שעבוד קרקעות ואין פודין בקרקע אבל לאידך לישנא דר' יוסי בר"י סבר ריבויי ומעוטי וס"ל ע"כ דפודין בקרקעות ע"כ ל"ל דר' יוסי בר' יהודה היא דהא לדידיה דדרישׁ ריבויי

ומעוטי ס"ל דפודין בקרקעות ואף קודם שיתן בנו פדוי דשט"ח הוי ככסף ואף דשטד הוי שעבוד קרקעות הא להאי לישנא ע"כ סבר ר"י בר"י דפודין בקרקעות ונכון בעז"ה:

דף מו.

השתא דמרחקי מהדדי אהני לרבויי ע' כוכבים דדמי ליה בכל מילי הנה הרמב"ם והרע"ב בפה"מ, פירשו דה"ט דע"ג נקרא ג"כ מגדף דכתיב והנפש אשר תעשה וגו' הוא מגדף ודרשי' ליה על עובד כוכבים ע"ש וזה הוא נגד הסוגיין הכא דמפרשי' טעם אחר ונלע"ד די"ל לכאו' דהגמ' נ"ל לפרש הכא שיהא א"ש אף לר"ע דס"ל בכריתות (דף ז') דהאי קרא דמגדף במברך את השם כתיב ולא בעובד כוכבים עי' בתוס' בשבת (דף ס"ט א') בד"ה מה ולקמן (סוף דף ס"ד) בפרש"י ותוס' שם אבל הרמב"ם והרע"ב פירשו למאי דקיי"ל כרבנן דר"ע דקרא זה דמגדף בע' כוכבים כתיב וכדס"ל להגמ' בשבת (ר"ד ס"ט) ושם (ס"ד קנ"ג) וביבמות (דף ט' א') ובהוריות (דף ח') אמנם אכתי תמוה לשי' הרמב"ם גופי' דהא איהו ס"ל דקיי"ל דמגדף היינו מברך את השם וכמ"ש (בפ"ב מהל' ע' כוכבים) וס"ל כנוסחא שבגמ' בכריתות דאדרבא רבנן דר"ע ס"ל דמגדף הוא מברך את השם וכמ"ש הכ"מ (פ"ה מהל' ק"פ) ואפ"ה כתב הרמב"ם (בפ"ב מהל' ע' כוכבים הל' ו') דמש"ה תולין לע' כוכבים כמגדף דכתיב והנפש אשר תעשה ביד רמה את ה' הוא מגדף דהוא עובד כוכבים א"כ מבואר דס"ל להרמב"ם דהאי קרא הוא בע' כוכבים אף למ"ד דמגדף הוא מברך את השם וצ"ע:

שם ומעשה באחד שרכב על סוס בשבת כו' עי' בכסף משנה (פ"ב מהל' רוצח הל' ד') מ"ש שם הגירסא הכא:

שם כל המלין את מתו עובר בל"ת קשה הא דאיתא בב"ק (דף פ"ב ב') דבירושלים אין מלינים את המת ואמרי' שם דזו היא גמרא ופרש"י שם דלא נתפרש טעמא בזה והא הכא מבואר דבכ"מ עובר בל"ת בהלנת המת וצ"ל דבירושלים אף לכבודו אין מלינים דבשאר מקומות לכבודו מלינים כדאי' הכא וכ"כ באספ"ז בב"ק שם והנה המפרשים נסתפקו הכא אי בעי' עמוד השחר דוקא לעבור בהלנת המת כקדשים אי לא וכתבו דלא ראו מי שדבר בזה והנה אי נימא דבעי' עמוד השחר י"ל עוד ג"כ דיש חילוק זה בין ירושלים לשארי מקומות היינו דבירושלים אין מלינים כלל אף קודם ע"ה משא"כ בשארי מקומות אינו עובר עד עמוד השחר ומ"ש דלא ראו מי שדברו בזה לא הזכירו למ"ש הרדב"ז (סי' שי"א) הובא בפ"ת ביו"ד (ר"ם שנ"ז) דבעי' עמוד השחר דוקא אבל מקצת לינה אינו עובר וע"ע במ"א (ר"ס ע"ב) מה שנראה מדבריו שם בזה:

והנה אם איכא חיוב קבורה ובל תלין בנפל נחלקו הפוסקים בזה דהג"מ (בהל' מילה) כתב דליכא מצות קבורה בנפלים והמג"א (סי' תקכ"ו) חולק עליו והוכיח דיש חיוב קבורה בנפל והגאון הפלתי בחי' ליו"ט על הרמב"ם דעתו כדעת הג"מ וכן דעת הנו"ב מ"ק (חא"ח סי' ט"ז) ע"ש ונלע"ד דלכאו' יש להביא ראיה דאין חיוב קבורה בנפלים דאי' בירושלמי (ספי"א דיבמות) דר"א ה"ל עובדא שמת לו תינוק א' וספק הוי א"ל לית צריך ופרכי' והתנן אוננין ומטמאין על הספק ומשני סימן הי' לו ע"ש א"כ מבואר דס"ל דאין אנינות בנפל וכ"כ הפ"ת ביו"ד (ר"ס שמ"א) בשם הבר"י דאין אנינות בנפל וא"כ מוכח לכאו' דאין חיוב קבורה בנפל דאל"כ הי' צריך להיות דין אנינות גם בנפל דאנינות הוא מטעם חיוב קבורה כמבואר בתוס' ורא"ש (רפ"ג דברכות) ונלע"ד דלכאו' יש להביא ראיה עוד לזה מהא דפריך בירושלמי (רפ"ג דברכות) עלה דתנן שם מי שמתו מוטל לפניו והא בלא"ה ביום הראשון פטור וכן הקשה הרשב"א בחי' שם קושי' זו ואי איכא דין אנינות בנפל ה"מ לומר דתנא מוטל לפניו משום נפל דאי משום יום הראשון הא ליכא אבילות בנפל מש"ה תנא מוטל לפניו דאף בנפל פטור משום אנינות דמוטל עליו לקוברו אלא ע"כ דליכא אנינות וחיוב קבורה בנפל אולם נלע"ד דיש לדחות דהירושלמי לא נ"ל לפרש הכי משום דמשמע לשון מתו הוא מת גדול:

והנה דרך אגב נלע"ד לפ' דברי הירושלמי שם שתמוה לכאו' דהביא שם מחלוקת ר"א ור"י דר"א סבר דביום הראשון פטור מתפי' ור"י סבר דאף ביום השני פטור ופריך שם לר' יהושע דא"כ אמאי תנן שם מוטל לפניו דוקא וקשה דהא לר"א קשה ג"כ קושי' זו דהא ביום ראשון פטור מתפי' ג"כ לר"א והצל"ח העיר שם ג"כ בזה ונ"ל די"ל היטב ע"פ מה שקשה קושי' הנזכר דאמאי לא משני דתנא מוטל לפניו משום חוה"מ וכן העיר הצל"ת ג"כ בזה ונלע"ד די"ל ע"פ מ"ש המפרשים דהא דחוה"מ אי חייב בתפלין תלוי במחלוקת ריוה"ג ור"ע בעירובין (דף צ"ו) דלריוה"ג דמפיק שבת ויו"ט דפטור מימים ימימה לדידיה תוה"מ ג"כ לאו זמן תפלין הוא ולר"ע דיליף מאות לדידיה חוה"מ חייב בתפלין כיון דמותר במלאכה וליכא אות וא"כ י"ל היטב ע"פ מ"ש התוס' במנחות (ר"ד מ"ג) להא דאי' במכילתא דב"ש ס"ל כר"ע וב"ה כריוה"ג ועי' בירושלמי (רפ"י דעירובין) מש"ה י"ל דלא פריך לר"א מהא דתנן מוטל לפניו משום דר"א מתלמידי ב"ש וס"ל כב"ש כדמבואר בירושלמי (פ"א דביצה ושם פ"ד) ועי' בתוס' ביצה (דף ל"ד רע"ב) וס"ל כר"ע דחול המועד חייב בתפלין א"כ ודאי י"ל דתנא מוטל לפניו משום חוה"מ אבל לר"י פריך שפיר דהא איהו ודאי ס"ל כב"ה עי' ביבמות (ד' ט"ו) וכריוה"ג דחוה"מ פטור מתפלין וא"כ ל"ל דתנן מוטל לפניו פטור מתפלין משום חוה"מ כיון דחוה"מ לאו זמן תפלין

הוא ולא נ"ל שם לומר דמתני' שם כר"א וכב"ש דב"ש במקום ב"ה אינה משנה כדאי' בברכות (ד' ל"ו) וביבמות (ד' ט') ובביצה (ד' י"א) ולכאו' נראה עוד ראיה לזה מהא דאי' בשבת (ס"ד צ"ג) את המת במטה חייב וכן כזית מן המת חייב וקשה לכאו' דכיון דכזית מן המת חייב כ"ש מת כקושי' הגמ' כזה בחולין (ס"ד פ"ט) ובנזיר (ד' מ"ט) וע"כ צ"ל כתירוץ הגמ' שם דהמת קאי לנפל שלא נקשרו אבריו בגידין דליכא כזית בשר ע"ש מש"ה אצטריך לה דה"א דוקא כזית ממת גדול דחייב בקבורה הוא דחייב משא"כ בנפל דליכא חיוב קבורה וע"ש בתוי"ט אמנם י"ל דתנא מת משום ר"ש דאף במת שלם פוטר ר"ש ואצ"ל דמת הוא נפל ועי' במל"מ (סוף הל' אבל) ובארבעה ט"א (סי' כ"ג) מש"ש בזה ודוק:

דף מו:

רמז לקבורה מה"ת מנין ת"ל כי קבר תקברנו הנה בשאילתות (ר"פ חוקת) הביא ראיה דמחויב ב"י למקבר את המת מקרא דותמת שם מרים ותקבר שם וזה הוא נגד סוגיין דהכא וע"ש בש"ש מש"ש על רב חמא דהכא ולא יספיק דבריו לתרץ עלה דרשב"י דהכא דלא מייתי קראי דמרים ומ"ט ס"ל דהוא רמז בעלמא והא מוכח דהוי חיוב גמור מה"ת מהני קראי דמרים לדעת השאילתות ועי' בלח"מ (רפי"ב מהל' אבל) שכתב דהני בעי' דבסמוך דמבע"ל אי קבורה הוא משום בזיונא הוא ג"כ למאי דס"ל דלא הוי חיוב קבורה מה"ת ע"ש וא"כ קשה מ"ט לא פשיטא להו דהוי חיוב מה"ת מהא דמרים ונלע"ד פשוט דודאי גם מהא דמרים ליכא למילף דאיכא חיוב מה"ת בקבורה משום די"ל כי היכי דלא לשני מנהגא כדדחי' בסמוך מהא דקבורת משה ומקבורת כל הצדיקים אלא כוונת השאילתות למילף שם דמצוה על כל ישראל בעסק הקבורה מדכתיב ויבואו בני ישראל כו' ותמת שם מרים ותקבר שם ומאי שייך זל"ז אלא לומר דמצוה זו מוטל על כל ב"י כנלע"ד בעז"ה:

דף מז.

אר"י אף אנן נמי תנינא כו' א"ל אביי כו' לכאו' קשה דהא אכתי מוכח האי סברא דדיחוי משום דאל"כ אמאי ימותו ה"ל להמתין עד אחר עיכול הבשר דה"ל כפרה דתנן במתני' נתעכל הבשר מלקטין וקוברין אותן בקברות אבותיו וכדאמר לקמן ונלע"ד די"ל דס"ל דאין ממתני' ראיה דלאחר עיכול ה"ל כפרה גמורה אלא ה"ל כפרה קצת והיכי דנתכפר לו קצת אז ג"כ קוברין אותו בקברות אבותיו והוי אז בבתי' נהרגין לגבי נחנקין אע"ג דנהרגין חמורין מנחנקין דאין קוברין רק היכי דהוי הפרש גדול כמו נהרגין ונחנקין לגבי

נשרפין ונסקלין כדתנן במתני' משא"כ גבי קרבן בעי' כפרה גמורה ועי' מה שכתבתי עוד בזה בזבחים (דף י"ב א') בעז"ה דבר נחמד ודוק:

דף מז:

וקרקע עולם אינה נאסרת כו' ה"נ במחובר לא מיתסרא עי' ברמב"ם (פי"ד מהלכות אבל) ובב"ח ביו"ד (סי' שס"ח) ובפ"מ ביו"ד (סי' ס"ג) וברשד"ם (חיו"ד סי' ר') ובשלטי גבורים (פרק זה) ובתשו' חתם סופר (חיו"ד סי' של"ה) ועי' בעירובין (דף ל"א א') מה דאמרי' שם דאסור לקנות בית באיסור הנאה:

שם אביי אמר הזמנה מילתא היא דגמר מעגלה ערופה ורבא אמר כו' דגמר שם שם מע' גלולים ורבא מ"ט לא גמר מע"ע והקשו התוס' הא רבא פסק כר' יוחנן בכ"מ ור"י הא סבר דעריפה אוסרתה ותירצו די"ל דהכי פריך מ"ט לא גמר מע"ע לטעמי' וכן אביי מ"ט לא גמר מע' גלולים עצמה שאסורה מיד והנה תמוה דמ"ט לא הקשו טפי מהא דמפורש בכריתות (דף כ"ד א') דס"ל לרבא דעגלה ערופה עריפה אוסרתה וראיתי שכבר העירו בזה בתשו' הגרע"א (סי' ג') ובחתם סופר (חיו"ד סי' קל"ב) ובמחצית השקל (סי' מ"ב) והנה תירוצם של התוס' ג"כ תמוה דמאי משני הגמ' משמשין ממשמשין גמרי' לאפוקי ע"ע דהיא גופי' קדושה, דאדרבא וכ"ש מה ע"ע דגופה קדושה הזמנה לאו מילתא היא לשיטת רבא גופי' דס"ל דעריפה אוסרתה כ"ש בשאר משמשין וראיתי להגרע"א בתשו' (סי' ג') הנזכר שנתקשה בזה ופי' דבע"ע דהיא גופי' קדושה מודה רבא דהזמנה מילתא היא משום דילפי' ע"ע מע' גלולים גופי' דהתם בע' גלולים גופיה הזמנה מילתא היא ולענ"ד דוחק הוא וה"ל להתוס' לפרש כן ולא לסתום דבריהם אלא נלע"ד נהי דגוף הקדושה חמור ממשמשין מ"מ איכא סברא בהיפוך ג"כ דבגוף הקדושה כע"ע הזמנה לאו מילתא היא דלהתפיס לגוף הקדושה הזמנה לאו מילתא אבל למשמשין כיון דגוף הקדושה כבר קדוש אז סגי למשמשין בהזמנה בעלמא וכן מוכח לענ"ד מדברי המ"א (סי' מ"ב ס"ק ו') והט"א במגילה (דף כ"ו ב') ד"ה ואפי' למ"ד דס"ל כפירושי ולא כפירוש הגרע"א שכתבו שם דלפי' התוס' לרבא בגוף הקדושה הזמנה לאו מילתא היא ע"ש ולפי' הגרע"א בתוס' ס"ל להתוס' דבגוף הקדושה מודה רבא דהזמנה מילתא היא ועי' מ"ש בתשובותי ובחי' לזבחים (דף מ"ו) בעז"ה:

והנה ק"ל מסוגיא דהכא על מ"ש רש"י בעירובין (דף ל"א א') בד"ה אסור דתשמישי המת אסור בהנאה דגמר מעגלה ערופה הא זה הוא כאביי דהכא אבל לרבא ס"ל דכל תשמישי המת גמרי' מע' גלולים ונלע"ד די"ל דברי רש"י משום דבמת גופי' מודה רבא דילפי' מעגלה ערופה כדאי' בע' גלולים (דף כ"ט ב') וכמ"ש התוס' בסמוך (ר"ד מ"ח) ועוד

נלע"ד די"ל ע"פ מ"ש בחתם סופר (חיו"ד סי' של"ה) שהקשה עלה דשמואל לעיל בסוגיין דיליף דמחובר לא מיתסרא מקבר בני העם ואמאי לא יליף מזה כיון דכל עיקר איסור הנאה ילפי' מהא דע' גלולים ושם מחובר לא מיתסרא וא"כ ממילא גם במת לא מיתסרא מחובר ותי' שם דשמואל סבר כאביי דיליף איה"נ מעגלה ערופה ולא מע' גלולים ע"ש א"כ י"ל דמש"ה נקט רש"י בעירובין כאביי משום דגם שמואל ס"ל כוותי':

והנה ק"ל לפמ"ש התוס' הכא דלר' יוחנן דס"ל דעריפה אוסרתה ע"כ סבר דהזמנה לאו מילתא היא א"כ אמאי ס"ל לסתמא דירושלמי ביומא (פ"ג הל' ו') ובמגילה פ"ג הל' א') דהזמנה מילתא היא והא סתמא דירושלמי הוא ר' יוחנן עי' בהקדמת הרמב"ם ובש"ך ביו"ד (ר"ס קמ"ה) ובמראה הפנים בירושלמי שם בד"ה כלי שרת:

ולגירסת השאילתות (פ'. חוקת) דגרס הכא דאביי יליף מקדשים דהזמנה מילתא היא לפ"ז מתורץ לקושי' התוס' וקושיתי מירושלמי דאף דס"ל לר' יוחנן דעריפה אוסרתה מ"מ י"ל דסבר דהזמנה מילתא היא דיליף מקדשים אבל לגירסא דידן קשה ונלע"ד די"ל לפי' התוס' דר' יוחנן יליף שפיר מע' גלולים גופי' דהזמנה מילתא היא כדפריך הגמ' לאביי לפי' התוס' ור' יוחנן ל"ל כמאי דמשני לאביי דשאני ע' גלולים דלאו אורחי' דסבר ר' יוחנן דאדרבא כ"ש הוא דמה התם דלאו אורחי' הזמנה מילתא היא כ"ש במידי דאורחי' ועי' מ"ש לקמן (ד' מ"ח ב') ובזה יתורץ לי ג"כ קושי' חמורה מאי דקשה לכאו' קושי' עצומה בהא דמנחות (דף ל"ד ב') דמשני שם עלה דר' יוחנן ל"ק הא בחדתא והא בעתיקתא היינו דשל ראש שכבר נקשרו בראש אסור לעשות של יד אבל בחדתא שרי ופריך ע"ז ולמ"ד הזמנה מילתא היא וקשה דמאי פריך על ר' יוחנן הא ר' יוחנן גופי' סבר לשיטת התוס' דהזמנה לאו מילתא היא כיון דסבר דעריפה אוסרתה ואי נימא דבגוף הקדושה כהתם כ"ע מודים דהזמנה מילתא היא א"כ ל"צ לפרוך ולמ"ד הזמנה מילתא היא הלא לכ"ע קשה אף למ"ד הזמנה לאו מילתא היא הא בגוף הקדושה כ"ע מודים דהזמנה מילתא היא אבל לפי האמור מתורץ היטב דגם ר' יוחנן י"ל דס"ל דהזמנה מילתא אף דסבר דעריפה אוסרתה מ"מ גמר מעבודת גלולים עצמה דהזמנה מילתא היא כדמוכח מסתמא דירושלמי דהוא ר' יוחנן דהכי ס"ל ודוק:

דף מח.

משמשין ממשמשין גמרי' והקשו בתוס' ועורו של מת מי גרע מתכריכין כו' ומפ' רבינו תם דאף דאסור מדאורייתא הוצרכו לגזור טומאה כו' עי' בתוס' נדה (דף נ"ה א') ד"ה שמא וע"ע בתוס' ב"ק (דף י' א') בד"ה שהשור ובתוס' בזבחים (דף מ' ע"ב) בד"ה בטרפה וע"ע בחתם סופר חיו"ד (ס"ס רי"ט) ובמראה הפנים בירושלמי דב"ק (פ"א הל' א') ד"ה

יצא שכתב המה"פ שם דהא דעור המת אי שרי בהנאה מה"ת תלוי בפלוגתא דאביי ורבא דהכא דלרבא דס"ל דהזמנה לאו מילתא ויליף מע' גלולים ס"ל דעור אסור בהנאה מה"ת כע' גלולים אבל לאביי דיליף מע"ע שרי העור מה"ת ע"ש ולפ"ז נלע"ד די"ל דפליגי בזה הירושלמי והגמ' דידן לפמ"ש התוס' בזבחים שם לתרץ דמש"ה אצטריך שור ולא אדם ולא ממעטי' מוהמת יהי' לו שאין המת שלו משום דעור שרי בהנאה והוי המת שלו אבל הירושלמי בב"ק שם ממעט אדם מהא דוהמת יהיה לו שאין המת שלו ואזלי לטעמייהו דלא ממעט משור ולא אדם אלא שור וחמור תרווייהו אתו למעט כלים כדאיתא שם (פ"ז הל' ז') ע"ש דסתמא דירושלמי הוא ר' יוחנן דס"ל כרבא דעריפה אוסרתה כמ"ש התוס' לעיל דע"כ ס"ל דהזמנה לאו מילתא וא"כ ס"ל דעור אסור בהנאה מה"ת מש"ה ס"ל דשפי' ממעטי' אדם מהמת יהיה לו ועי' מ"ש קודם ודוק ויתבאר אי"ה בזה בחידושי לזבחים שם:

שם ר' נתן אומר יעשנו דימוס על קברו או זילוף לפני מטתו הנה במתני' דשקלים ליתא כן אלא אי' שם דבונין לו נפש על קברו אלא בתוספתא (ספ"א דשקלים) וכן בירושלמי (פ"ה דשקלים הל' ה') איתא כן אלא דשם איתא ע"ג מטתו ולא לפני מטתו ועי' בפ"מ שם ובתוי"ט (ספ"ב דשקלים) ולא הזכיר שם הסוגיא דשקלים וע"ש בתוס' רל"צ ובמראה הפנים בירושלמי שם ד"ה תני:

דף מח:

תנאי היא פרש"י דרבא כת"ק ואביי כרשב"ג והקשו התוס' דהא קיי"ל כרבא בהזמנה דלאו מילתא היא ובעיבוד לשמה קיי"ל כרשב"ג ונלע"ד די"ל דהכא דפרכי' לאביי מהא דאמר' לאומן לדידיה משני שפיר תנאי היא דהא, אביי לא מחלק לעיל בין גוף הקדושה לשאר דברים אבל לדידן דקיי"ל כרבא דמחלק לעיל בין גוף הקדושה לשארי דברים דאמר לעיל (ר"ד מ"ח) שאני עגלה ערופה דהיא גופה קדושה מש"ה קיי"ל שפיר כרשב"ג בעיבוד לשמה דעיבוד גוולין י"ל דמיקרי גוף הקדושה דמודה רבא שם דהזמנה מילתא היא ועי' בנ"י כאן ובעהמ"א ומלחמות בסוכה (דף ט') ובמ"א (סי' מ"ב ס"ק י') אלא דלכאורה קשה לפי' התוס' לעיל (ס"ד מ"ז) דלרבא דס"ל דעריפה אוסרתה גם בע"ע דהיא גופי' קדושה ע"כ הזמנה לאו מילתא היא אולם מתורץ היטב ע"פ מ"ש הגרע"א בתשובותיו (סי' ג') לפרש דברי התוס' דמאי דמשני הגמ' דמשמשין ממשמשין גמרי' לאפוקי ע"ע דהיא גופי' קדושה היינו דבגוף הקדושה כע"ע מודה רבא דהזמנה מילתא היא משום דילפי' מע' גלולים גופי' לחומרא ע"ש אלא דלפמ"ש לעיל דמדברי הט"א במגילה (דף כ"ו) והמ"א (סי' מ"ב ס"ק ו') לא נראה כן אלא ס"ל לפי' התוס' דלרבא גם

בגוף הקדושה הזמנה לאו מילתא היא דבע"ע לא מיתסר עד שתערף ק"ו בתפלין ע"ש מ"מ נלע"ד די"ל דרבא דוקא ס"ל הכי דע"ע עריפתה אוסרתה אבל אנן לא קיי"ל כוותי' בזה אלא קיי"ל כמ"ד בחולין (ד' פ"ב) ובכריתות (ד' כ"ד) דירידתה לנחל איתן אוסרתה א"כ ס"ל שפיר דבעגלה ערופה דהיא גופי' קדושה דהזמנה מילתא היא משא"כ משמשין גמרי' ממשמשין דהזמנה לאו מילתא היא דבזה דמשמשין קיי"ל כרבא כמבואר בסוגיין מש"ה קיי"ל שפיר כרשב"ג בעיבוד גווילין דהוי גוף הקדושה דבעי' עיבוד לשמה דהתם הזמנה מילתא היא ויתבאר עוד בעז"ה בתשובותי: ודע דבירושלמי דיומא (פ"ג הל' ו') מבואר לכאו' כפי' רש"י הכא דלת"ק הזמנה לאו מילתא כרבא ולרשב"ג דהזמנה מילתא היא כאביי דאמר שם עור שעיבדו לשם קמיע מותר לכתוב עליו מזוזה ורשב"ג אוסר ואר"י הוי סבורין כי פליגי להדיוט הא לגבוה לא ופי' הפ"מ שם דדוקא שהוכן להדיוט אז מותר לגבוה להשתמש הא לגבוה לא פי' אם נעשה תחלה לגבוה ל"פ שאסור להשתמש להדיוט ר"ח בשם ר"י במחלוקת אף לגבוה דתניא העושה כלי לגבוה מותר להשתמש בו הדיוט ותני עוד באידך ברייתא דפליג ע"ז וס"ל דהעושה כלי לגבוה אל ישתמש בו הדיוט ותנאי היא היינו דלרשב"ג דאוסר ס"ל דהזמנה מילתא היא וכן מפ' הרמב"ן במלחמות (פ"א דסוכה) לדברי הירושלמי האלו והק"ע בירושלמי שם נדחק בזה ולא הזכיר לדברי הרמב"ן הנ"ל ועי' בחי' הרשב"א בסוכה (ד' מ"ו א') סד"ה והא דאמרי ובחי' הרשב"א בגיטין (דף נ"ד ב') בד"ה ההוא דאתא מ"ש בסוגיא דהכא ודוק:

דף מט.

א"ל היה לך להצילו באחד מאיבריו הנה מבואר הכא דגם הנרדף גופי' אינו רשאי להרגו להרודף אם יכול להציל את עצמו באחד מאיבריו וראיתי מקשים מסוגיא דהכא על דברי המגיה במל"מ (סוף הלכות חובל) שכתב שם דהנרדף א"צ לדקדק בזה ולע"ד אשתמיט להו דברי השגות הראב"ד (פ"ט מהל' מלכים) על הרמב"ם שם בזה וע"ש מ"ש הכ"מ והמל"מ בזה ולכאו' ישאר קושי' התוס' דכתובות (ד' ל"ג א') בד"ה אלא ושם (דף ל"ח א') בתוס' ד"ה הא לדעת המגיה במל"מ הנ"ל ע"ש דהא אכתי קים ליה בדרבה מיניה לגבי הנרדף וכן ניתן להצילו בנפשו לגבי נרדף ושרי להרוג את הרודף אף שיכול להציל א"ע באחד מאיבריו ואי"ה יתבאר בעז"ה בחי' לכתובות שם וכן פי' רש"י לקמן (ד' נ"ז סע"א) וכן (ר"ד ע"ד) בהא דר"י בן שאול דקאי גם אנרדף דלא כהמגיה שכתב דקאי אאדם אחר ולא אנרדף ע"ש והנה התוס' הקשו הכא בסוגיין דהאיך נתחייב יואב במאי דקטליה לעמשא והא בעי התראה ותירצו דנתחייב משום הא גופי' דהוי מורד במלכות עכ"ד.

וקשה דהא מבואר בקרא דנהרג על שהרג וכבר העיר בזה ג"כ הכ"מ (ספ"ה מהלכות רוצח) ע"ש:

דף מט:

ד' מיתות נמסרו כו' סקילה שריפה כו' וכתב רש"י דנ"מ למתחייב ב' מיתות דנידון בחמורה ולכאו' תמוה דלא נקט רש"י הנ"מ דחמ"מ שנתערבו נדונין בקלה דתנן במשנה הקודמת לקמן (ד' ע"ט ב') ולענין זה נשנית שם פלוגתייהו דרבנן ור"ש. והא דמתחייב ב' מיתות נידון בחמורה הוא לקמן (ד' פ"א א') וכבר העיר בתוי"ט בזה וע"ש בנמוקי הגרי"ב מ"ש בזה ונראה פשוט דנקט כן הוא משום דבהא דר' יוחנן אמרי' לקמן (ד' נ' ע"ב) נ"מ זה מש"ה כתב רש"י ג"כ נ"מ זה ואף דלכאו' נראה בהיפוך מדאמר הגמ' נ"מ זה עלה דר' יוחנן ולא אמתני' מוכח דבמתני' הנ"מ לענין ב' ח"מ שנתערבו נדונין בקלה משא"כ בהא דר' יוחנן דמיירי בחד גוף כמ"ש המהרש"א שם מ"מ כיון דבגמ' הזכירו נ"מ זו בהא דר' יוחנן נקט רש"י טפי לשון הגמ' בזה כנלע"ד:

דף נ.

שכן נתנה לבת כהן שזינתה שכן מחללת את אביה ופי' רש"י לעיל (ס"ד מ"ט) כדאמרי' לקמן שאם היו נוהגין בו קודש נוהגין בו חול ולכאו' תמוה דהא אמרי' לקמן (ר"ד נ"ב) דהכי ס"ל לר' ישמעאל אבל ר"ע ור"ש דס"ל דארוסה ונשואה יצאה לשרפה וס"ל דאת אביה למעט פנויה ל"ל כ"ז וכדא"ר אשי לקמן שם כמאן קרי' לרשיעא בר צדיקא כו' כהאי תנא משמע דר"ע ור"ש ל"ל כן א"כ קשה דהאיך אמרי' הכי לר"ש גופי' וכן קשה עוד דאמאי אמר הכי לרבנן דמפקי ג"כ להאי אביה לגז"ש דנאמר אביה בסקילה כו' וי"ל כ"ז היטב ע"פ דברי רש"י דלקמן (ס"ד נ') והתוס' דלקמן שם בד"ה כשהוא אומר ע"ש וכן יתו' היטב לפ"ז לקושי' הט"א בזה (ספ"ג דמגילה) ע"ש ודוק:

דף נ:

יכול אפי' חללה את השבת ת"ל לזנות מהא דהכא נלע"ד די"ל לקושי' התוס' בשבועות (ד' כ' ע"ב) שהקשו עלה דאמר שם דנשים חייבות בקידוש היום ד"ת דכל שישנו בשמירה ישנו בזכירה דאמאי לא נימא איפכא דכל שאינו בזכירה אינו בשמירה]. דהא מוכח מדכתיב לזנות דלא נימא דכי תחל הוא חילול שבת א"כ ע"כ נשים חייבות בשמירת שבת ועי' בארצות החיים (סי' י"ז) אולם י"ל לענ"ד דברי התוס' שהקשו שפיר משום דהא רבא ס"ל ג"כ הכי בברכות (דף כ' ע"ב) דנשים חייבות בקידוש היום ד"ת והנה מוכח דרבא ל"ל ע"כ כר"ש בהא דחנק חמור מסייף לפמ"ש התוס' בכתובות (ד' ל"ז ע"ב) בד"ה ואח"כ ומסתמא ל"ל לרבא ג"כ כר"ש בהא דשרפה חמורה כמ"ש התוס'

לקמן (ר"ד נ"ג) וכיון דס"ל לרבא ע"כ כרבנן דר"ש ע"כ ל"ל האי דרשא דלזנות אתא למעט דלא נימא דכי תחל הוא חילול שבת כדאמר רבא גופי' לקמן (ר"ד נ"א) מש"ה מקשי' התוס' לרבא שפיר דנימא איפכא דנשים אינם בשמירה ועוד גם לאביי מוכח לפמ"ש התוס' בקדושין (דף ל"ה סע"א) דלר' יהודה דהוא מרבנן דר"ש דל"ל דשרפה חמורה ס"ל ג"כ דנשים חייבות בקידוש היום ד"ת ואיהו ל"ל האי דרשא דלזנות למעט חילול שבת ועי' מה שכתבתי עוד בחידושי לשבועות בעז"ה ודוק:

דף נא.

לע' גלולים נתין וממזר מנין פרש"י שאסור לבא בקהל יש להם קדושין דקדושין תופסין בח"ל ואף דר"ע היא דדרש וי"ו כו' מ"מ ח"ל גרידי לא אמר וקשה לכאו' מה דס"ל לרש"י הכא דקדושין תופסין בע' גלולים ומדברי רש"י לקמן (ד' נ"ב ב') ד"ה לאחת אחרים מבואר דאין קדושין לע' גלולים יעו"ש:

וכן קשה לכאו' ע"ז ממתני' דקדושין (דף ס"ו ב') דמבואר שה דא"ק תופסין בנכרית אף דס"ל למתני' שם דקדושין תופסין בח"ל כדפי' רש"י שם וצריך לחלק בין ישראל שנושא נכרית בין ע' גלולים שנושא בת ישראל אבל התוס' ביבמות (דף ט"ז ב') בד"ה ע' גלולים ס"ל דדמי להדדי ע"ש והנה קשה לכאו' קושי' עצומה לפרש"י הכא ולעיל (ס"ד נ') דהכא ר"ע היא וא"כ למאי דמוקמי הכא לברייתא זו כר"א דפנוי הבא על הפנויה עשאה זונה ס"ל לר"ע הכי א"כ תקשה הא דאמרי' בכתובות (דף ל' ע"א) דא"ב בין רשב"מ ובין ר"ש התימני בעולה לכ"ג וכתב רש"י שם וא"ת והאיכא לאו דזונה ותי' דלא אשכחן מ"ד דס"ל דפנוי הבא על הפנויה עשאה זונה אלא ר' אלעזר ולית הלכתא כוותי' ע"ש והא ה"ל לפרוך שם ולר"ע דס"ל כר"א בהא דפנוי הבא על הפנויה מאי בנייהו כדפריך שם (ס"ד כ"ט) מהא דר"ע בדין דאין קדושין תופסין בח"ל:

והתוס' הקשו שם דהל"ל דלמ"ד דכשרה לכ"ג מ"ב ותי' דלא פריך שם רק מר"ע שהיה רבם ע"ש א"כ ודאי תקשה דה"ל להק' מהא דר"ע גופי' מהא דפנוי הבא על הפנוי' מא"ל וי"ל היטב ע"פ מ"ש התוס' לעיל (ס"ד נ') דר"ע ל"ל כר"א אלא ס"ל דבכמה ביאות נעשה זונה ועי' במהרש"א שם וכ"כ הרשב"א בתשו' (סי' אלף רל"א) דגם ר"ש לא אשכחן דסבר כר"א בהא דפנוי הבא על הפנויה. אולם קשה לכאו' דא"כ למה צריך רב לומר ביבמות (ס"ד ס"א) דאין הל' כר"א בהא דפנוי הבא על הפנויה כיון דרבים פליגי עליו וליכא מ"ד כוותי' בזה כדפריך כזה בשבת (ס"ד ס') ועוכ"מ ונלע"ד דמ"מ צריך רב לאשמעי' זה גופי' דלא נטעה לומר מברייתא דהכא דר"ע סבר כר"א בזה כיון דר"ע היא הך ברייתא ומוקמי' לברייתא זו כר"א וכן שלא נימא דברייתא זו מוקמי' דר"ש היא ומוקמי' כר"א

א"כ לא נימא' דר"ש ס"ל כר"א מש"ה קמ"ל דאין הל' כר"א בזה אלא ה"ט דר"ע דס"ל דבכמה ביאות נעשית זונה כדברי התוס' ולא דס"ל לר"ע ור"ש כר"א ועוי"ל דלא נימא דהל' כר"א דסד"א דראב"י ס"ל כוותי' כדר"ל שם רב גופי' בלישנא דאיכא דאמרי קמ"ל דאין הל' כר"א אולם לכאו' מוכח ראיה עצומה דר"ש ס"ל כר"א (דהא דמשני הכא דר"ש היא הך ברייתא ומוקי להך ברייתא כר"א היינו דר"ש ס"ל כר"א] מהא דפריך ביבמות (ד' נ"ט סע"א) על רב דאמר נבעלה שלא כדרכה פסולה לכהונה מברייתא שם דמוכח דשל"כ כשרה לכהונה ומשני דההיא ברייתא כר"מ דאמר בתוליה פרט לבוגרת ורב כר"א דפליג על ר"מ שם ופריך הא לר"א תי"ל דה"ל זונה דס"ל לר"א דפנוי הבא על הפנויה עשאה זונה ואי נימא דר"ש ל"ל כר"א הל"ל לומר טפי דרב כר"ש שם דהא גם ר"ש פליג שם (ד' נ"ט א') על ר"מ בבוגרת ולר"ש לא תקשי מהא דפנוי הבא על הפנויה כיון דל"ל כר"א בזה ואי"ה בחידושי ליבמות יתבאר עוד בזה: ודע דלשיטת רש"י והתוס' הכא דהך ברייתא ר"ע היא דדרש וי"ו ומאי דאמר רבא ר"ש היא היינו דס"ל לר"ע כר"ש ור"ע לטעמי' דסבר לקמן דאחת ארוסה ואחת נשואה יצאה לשרפה דזה טעמי' דר"ש לעיל (ד' נ' סע"א) דשרפה חמורה לפ"ז יתורץ מאי דראיתי מקשי' עי' באה"ח (סי' י"ז)] דאמאי משני בסוגיין הא מני ר' שמעון היא כו' וסד"א היא כיון דלא אשתריא שבת לגבי דידה תידון בשרפה, דהתינח למ"ד דהבערה לחלק יצאת אבל למ"ד דללאו יצאת לא משכ"ל חילול שבת בעבודה שיהיה חייב סקילה דהא שחיטה אשתרי ג"כ לגבי נשים דכשרה בזרים ונשים והקטרה הא לא הוי כ"א בלאו בעלמא כדאי' ביבמות (ד' ל"ג ב') ולפי האמור מתורץ היטב דהכא הא ר"ע היא ור"ע סבר באמת דהבערה לחלק יצאת כדאיתא בפסחים (ד' ה' רע"ב) לרבא גופי' שם ועוד י"ל דגם בשחיטת נשים איכא איסור שבת כדמוכח מדברי רש"י ביבמות (ד' ל"ג ב') דבזר ששוחט בשבת איסו' זרות ליכא אבל איסו' שבת איכא וכמ"ש השעה"מ (פ"ו מהל' ביאת מקדש) ועוד נלע"ד דבלא"ה לק"מ דאף דהקטרה לא הוי כ"א לאו בעלמא מ"מ סד"א דהחמיר הכתוב בכהנת חילול שבת כיון דאפי' בהקטרה דהוא לאו בעלמא לא אשתרי שבת לגבה בזה מש"ה הוי ס"ד דהחמיר הכתוב בה לענין שרפה מש"ה אצטריך קרא דלזנות כן נראה לענ"ד בעז"ה נכון: שם כיון שנבעלה לפסול לה פסלה כתב רש"י ז"ל וחלל אע"ג דלא פסיל לה דהא כשר לבא בקהל יליף לה כו' מלא יחלל שני חילולין במשמע שמחלל אותה ואת הולד ועי' ביבמות (ד' ט"ו ב') בד"ה היא עצמה וע"ע במהרש"ל ומהרש"א הכא ובשעה"מ (רפי"ט מהלכות איסורי ביאה) בזה:

דף נא:
אלא זוממיה בכלל מיתת בועלה שנאמר לאחיו ולא לאחותו והקשו בתוס' תי"ל מדכתיב היא ולא זוממיה ותירצו דאי מהתם ה"א דוקא היכי דמעידין נמי על הבועל וכזה כתבו התוס' במכות (ד' ב' א') בד"ה זוממי וקשה לדעת הרמב"ם (ספ"ק מה' עדות) דמוכח בדבריו דס"ל דדוקא שנגמר דין הבועל אז נידונים במיתת הבועל וכמ"ש התוי"ט (ספי"א דסנהדרין) א"כ לדידיה תשאר קושית התוס' ועי' מה שכתבתי בענפי לשבת (דף קט"ז) ובכרמי למכות (דף ה') בזה בעז"ה:

דף נב:
ה"נ כיון דכתיב סייף באורייתא לאו מינייהו קא גמרי' הנה התוי"ט על הרע"ב בפה"מ דכתב דהא דכתיב סייף באורייתא הוא מנקם ינקם ולמה לא כתב טפי מהא דלפי חרב דכתיב בעיר הנדחת כדאי' בסמוך ונלע"ד דכוונת הרע"ב לומר דאף דברוצח שאינו מפורש כ"כ כמו בעיר הנדחת מ"מ מיקרי ג"כ מפורש באורייתא.
שם אלא למ"ד חנק חמור מא"ל כו' נפ"ל מדתניא כו' הוקשו כו' קשה דמאי יענה ההוא מ"ד קל בהאי קרא דואתה תבער דלדידיה א"צ לזה כיון דילפי' בק"ו מעבד אולם כבר תי' התוס' בכתובות (ד' ל"ו ב') בד"ה ואח"כ דלמ"ד דחנק קל אתא ההוא קרא דואתה תבער להיכי שנמצא ההורג אחר עריפת העגלה דהורגין אותו וסוגיא דכתובות דדריש כדהכא דהוקשו כל שופכי דמים לע"ע אתיא כר"ש דחנק חמור ע"ש וק"ל ב' קושיות ט"ז א) דתמוה דאתיא סתמא דגמ' שלא כהלכתא דהא קיי"ל כרבנן דר"ש ב) קשה במ"ש התוס' דמ"ד חנק קל דדרש קרא דואתה תבער לשנמצא ההורג אחר ע"ע דהוא דרש קרא דולארץ לא יכופר לע"ע שעבר יוה"כ עליה והא איתא בספרי דר' יאשיה דרש הא דלוארץ לא יכופר להיכי שנמצא ההורג אחר עריפת העגלה כסוגיא דכתובות וא"כ ע"כ דרש בהאי קרא דואתה תבער להא דהוקשו שופכי דמים לע"ע דבסייף והא ר' יאשיה גופי' סבר כמ"ד דחנק קל כרבנן דר"ש כדאי' בסוגיין בסמוך והנכון טפי כמ"ש באספ"ז שם לתרץ קושי' התוס' דכתובות דגם מ"ד דחנק קל סבר שפיר כהאי דרשא דהכא דהוקשו שופכי דמים לע"ע דמן הצואר דמהא דנקם ינקם דעבד לא ידעי' רק דבסייף אבל לא ידעי' באיזה מקום ע"ש ולפ"ז א"ש הסוגיא דכתובות והא דר' יאשיה כרבנן דר"ש ודוק:
שם איש פרט לקטן כו' פרט לאשת קטן כו' פרט לאשת אחרים וכתב רש"י ז"ל דאין קדושין לע' גלולים ומהכא תי"ל בכל דוכתא וכתבו התוס' דאף דאין מיתה ואזהרה איסור מיהא איכא מדאיצטריך למשרי יפ"ת ועי' בקדושין (דף כ"א ב') בתד"ה אשת וע"ע בלח"מ (פ"ח מהל' מלכים הל' ג') ועי' בקדושין (דף ס"ח רע"ב) וברש"י לעיל (ר"ד

נ"א) ובמש"ש ועי' בלח"מ (פט"ו מהלכו' סנהדרין הל' ג') והנה התוס' בקדושין (דף י"ט א') בד"ה איש הקשו שם דל"ל איש למעט קטן הא לאו בר עונשין הוא ותירצו דסד"א שיהא נהרג כיון שהאשה נהרגת ע"י ע"ש וראיתי להנו"ב מ"ת (חא"ע סי' פ"ח) שהקשה לר' יאשיה ולר' יונתן שם (דף י') ל"ל האי קרא למעוטי קטן כיון דר' יאשיה סבר דכתיב ומתו גם שניהם עד שיהו שניהם בני עונשין ולר' יונתן ג"כ ידעי' דקטן פטור מדדרש לבדו מוכח דהוא פטור ותי' דאתא כר' יאשיה ע"ש ביתר ביאור וק"ל דהא מוכח הכא דגם ר' יונתן מודה בהאי דרשא דאיש פרט לקטן מדמיירי הכא בסיפא ולא פליג אהאי דרשא דאיש פרט לקטן ועי' ביבמות (דף ק"א ע"ב) ובחי' לקדושין יתבאר עוד בעז"ה:

דף נג.

קמיפלגי בפלוגתא דר"ש ורבנן והקשו התוס' לר' ישמעאל דס"ל דארוסה יצאת לשריפה ולא נשואה מנ"ל דא"א בחנק דאי כר' יאשיה מסתמא מדס"ל כר"ש דשריפה חמורה סבר נמי כוותי' דסייף קיל וקשה איך מצינן לומר דס"ל דסייף קיל כר"ש והא ה"ט דר"ש בזה הוא משום דסבר דמדיחי עיר הנדחת הוא בחנק כדאי' לעיל (דף נ' ע"ב) וע"כ ר' ישמעאל ל"ל כן דהא ה"ט דר"ש ג"כ מאי דס"ל דמדיחי עיר הנדחת בחנק הוא משום דסבר דכיון שהדיח אין לך הדיוט גדול מזה כדאי' לקמן (ס"ד פ"ט) וע"כ ר' ישמעאל הא ל"ל האי סברא כדאי' לקמן (דף פ"ד) ונלע"ד דס"ל להתוס' דודאי ליכא ג' מחלוקת בזה ומאן דס"ל כר"ש בשריפה ס"ל ג"כ כוותי' בסייף אלא דס"ל לר' ישמעאל שפיר האי סברא דכיון שהדיח אין לך הדיוט גדול מזה לענין דעדיף לגמור מדיחי עיר הנדחת מנביא מלילף ממסית דהתם הוי רבים מיחיד וס"ל שפיר לר"י דמדיחי עה"נ בחנק וס"ל שפיר דסייף קילא מחנק מ"מ לענין זר ששימש במקדש סבר ר' ישמעאל לקמן (ד' פ"ד סע"א) הנזכר דאף דנביא שהדיח הוא ג"כ הדיוט מ"מ עדיף טפי למילף מהדיוט ממש מלמילף מנביא ויומת ימות סבר ר"י דאין הפרש בזה ועמ"ש לקמן (דע"א ב') ודוק: שם דאי במות יומתו כו' ליגמרו מא"א והקשו התוס' דא"כ ג"ש מאי אהני דבלא"ה סתם מיתה חנק:

ונלע"ד די"ל בעז"ה דהאי ברייתא דמפורש בה דיליף מאוב וידעוני ולא מא"א מיירי בה ר' ישמעאל ור"ע שם ואינהו ע"כ ס"ל כר"ש דסייף קיל דהא ס"ל כר"ש דשריפה חמורה כדלעיל (דף נ"א ב') דלר' ישמעאל ס"ל דארוסה יצאה לשריפה ולר"ע ס"ל דארוסה ונשואה יצאה לשריפה וא"כ ע"כ ס"ל דשריפה חמורה כדאי' לעיל (דף נ' ע"א) וכן משני לעיל (ר"ד נ"א) על ההיא ברייתא דר"ע היא דס"ל כר"ש דשריפה חמורה כמ"ש רש"י ותוס' (ס"ד נ') וא"כ ודאי ס"ל ג"כ כאידך דר"ש דסייף קיל כמ"ש התוס' בד"ה קמיפלגי

וא"כ שפיר אצטריך האי גז"ש דנגמור מא"א דבחנק משום דבלאו האי גז"ש ה"א בסייף דקילא דאי אתה רשאי להחמיר עליה ודוק:
שם איסור מצוה ואיסור קדושה כו' וכתב רש"י ז"ל אע"ג דבח"כ יוצאות בלא חליצה התם כו' דלא תפסי קדושין אבל הכא מרבי' מיבמתו כו' ועלה דלא מתייבמת כתב רש"י וכ"ת דתיתי עשה ותדחי את ל"ת גזרה ביאה ראשונה אטו ביאה שניה ותמוה דהא במסקנא דיבמות (ד' כ') לא קיימא הך ילפותא דיבמתו:
ועוד דרש"י סתר א"ע דאיהו גופי' כתב כהמסקנא דגזרה ביאה ראשונה אטו ביאה שניה וראיתי שכבר תמה הש"א (ס"ס ל"ג) בזה ונלע"ד פשוט ליישב ע"פ דברי התוס' ביבמות שם (דף כ' ע"ב) בד"ה גזרה וע"ש בתד"ה בשלמא דאף להמסקנא דמסיק משום גזרה אטו ביאה שניה צ"ל ג"כ הא דיבמתו משום אלמנה מן הנשואין דאמאי חולצת דהא אין עשה דוחה ל"ת ועשה וא"כ מיושב היטב דברי רש"י דהא דיבמתו כתב רש"י משום הא דאלמנה מן הנשואין לא חולצת ועלה דלא מתייבמת כתב רש"י ה"ט דגזרה ביאה ראשונה אטו שניה ואח"ז ראיתי בק"א שם שהעיר ג"כ בזה וסהדי במרומים:
והנה בזה נלע"ד ליישב לקושי' התוס' דהכא וביבמות (ד' ט' סע"א) שהקשו לר"ע דס"ל דא"ק תופסין בח"ל לאו בני חליצה ויבום נינהו ואמאי לא אמרינן דתיתי עשה ותדחי את ל"ת די"ל ע"פ מ"ש רש"י הכא דהחילוק בין ח"ל לח"כ הוא משום דבח"ל קדושין תופסין וא"כ ח"ל לר"ע הוי כח"כ דילפי' ביבמות (ד' כ' סע"א) מאם לא יחפוץ לקחתה דכל העולה ליבום עולה לחליצה ומי שאינו עולה ליבום אינו עולה לחליצה דפרכי' שם ומה ראית ומשני מסתברא דח"ל תפסי בהו קדושין אבל ח"כ לא תפסי קדושין ולא הוי בגדר לקחת שאינו יכול ללוקחה דלר"ע הוי ח"ל כח"כ בזה דלא הוי לקחת וא"ע ליבום מש"ה א"ע לחליצה והא דיבמתו דיש לך אחת שעולה לחליצה קאי ע"כ לחייבי עשה דתופסין בהו קדושין גם לר"ע ולר' ישבב דס"ל אליבא דר"ע דגם חייבי עשה אין קדושין תופסין כדאיתא ביבמות (ד' מ"ט א') מ"מ מודה בבעולה לכ"ג דתפיס בה קדושין כדאיתא בכתובות (ר"ד ל') ובקדושין (ד' ס"ח א') וקאי עלה הא דיבמתו ועוי"ל לענ"ד דמבואר בדברי רש"י הכא דבח"כ ידעי' מגז"ש דעליה מאחות אשה ביבמות (ד' ג' ב') מש"ה לא חולצות כאחות אשה וח"ל ג"כ הוי ילפי' מאחות אשה אלא דשאני אחות אשה דלא תפיס בה קדושין אבל האי פירכא דמה לאחות אשה שכן בכרת לא הוי פירכא:
והוכיח רש"י ז"ל כן מסוגיא דיבמות (ד' כ') דמחלק בין ח"כ לח"ל משום דבח"ל תפס קדושין בה ולא מחלק משום האי סברא דבח"כ יש בהו כרת וכן מפורש בירושלמי (רפ"א דיבמות) דלר"ע ילפי' ח"ל מאחות אשה בק"ו דאין היתר לאיסורן ולא פריך מה

לא"א שכן בכרת אלמא לא חשיב לה פירכא וא"כ מתורץ היטב קושי' התוס' דמש"ה ח"ל לר"ע לאו בת חליצה ויבום נינהו כיון דס"ל דא"ק תופסין בח"ל ילפי' מהא דאחות אשה מעליה לסוגי' הגמ' דידן או מק"ו לסוגיית הירושלמי כדילפי' בח"כ:
והנה בענין זה ק"ל קושי' חמורה לכאו' לפמ"ש התוס' ביבמות (ד' ה' סע"א) שהקשו דאמאי א"ע דוחה לל"ת ועשה ואמאי לא ילפי' ממילה וכהן ונזיר דדחי בהו עשה לל"ת ועשה ותי' דהוי שני כתובין ואין מלמדין דממילה וחד מהנך איכא למילף איכא חד דלא אצטריך ע"ש וא"כ קשה בהא דיבמות (ד' כ') הנזכר דאמר שם בשלמא אלמנה מהנשואין דא"ע דוחה ל"ת ועשה והא ר' יהודה ג"כ ס"ל הכי כתניא דר"י מחליף וכדאיתא ג"כ בסוגיין וא"כ לר"י תקשה ג"כ מהא דאלמנה מהנשואין דהא ר' יהודה סבר דשני כתובין מלמדין כדלקמן (דף ס"ז רע"ב) וא"כ לדידיה ודאי ילפי' ממילה ונזיר וכהן דדוחה עשה לל"ת ועשה ונלע"ד די"ל ג' תירוצים ע"ז בעז"ה א) די"ל דר' יהודה לדבריו דת"ק קאמר וליה לא ס"ל כדאמר הגמ' גופי' לקמן בסמוך מש"ה לא פריך לר"י מהא דאלמנה מן הנשואין ב) דמש"ה ל"ק לר"י דנילף ממילה בצרעת וכהן ונזיר דתדחי עשה לל"ת ועשה משום דילפי' אדרבא משריפת קדשים דלא דחי לל"ת ועשה דיו"ט דיו"ט הוי ג"כ עול"ת כדא"ר אשי בשבת (ר"ד כ"ה) וכדמוכח כן ממתני' דר"ה (ס"ד ל"ב) דתנן שם דשופר של ר"ה אין מפקחין עליו את הגל ומפרש שם דה"ט משום דא"ע דוחה ל"ת ועשה דיו"ט ור' יהודה גופי' מודה שם בזה דמוקמי' למתני' זו שם (ד' ל"ג א') כר' יהודה ועי' בתוס' ביבמות (ד' ה' ע"ב) בד"ה כולהו דאדרבא ילפי' משריפת קדשים לחומרא דא"ע דוחה ל"ת ועשה ג) די"ל דמש"ה קאמר הגמ' ביבמות שפיר בשלמא אלמנה מן הנשואין כו' דסתמא דגמ' הוא רב אשי כמ"ש התוס' בשבת (ד' ט' ב') ובחולין (ד' ב' ב') ורב אשי לשיטתו א"ש דהא איהו ס"ל דמילה בצרעת לא הוי אלא ל"ת לחוד כמ"ש המל"מ (פ"י מהל' טומאת צרעת) וא"כ תו לא מצי למילף דעשה דוחה ל"ת ועשה מהא דמילה בצרעת כיון דלא הוי אלא ל"ת לחוד והנה בהא דסוגיין דאמר דר' יהודה ס"ל כר"ע דא"ק תופסין בח"ל כתב רש"י ע"ז דה"ט דר"ע מפרש התם מהא דלא יקח וס"ל דבאנוסת אביו הכתוב מדבר וקשה לכאו' דאמאי לא פרש"י דר"ע יליף מהא דיבמה במה מצינו כדאיתא בקדושין (ד' ס"ח א') ויעוי' בזה בתוס' בקדושין שם (ד' ס"ז ע"ב) בד"ה מנה"מ ויתורץ לך וע"ע בתוס' בכתובות (ס"ד כ"ט) ובתוס' ביבמות (דף י' סע"א ורע"ב) בד"ה לר"י ודוק:

דף נד.

אר"י הבא על אביו חייב שתים והקשו התוס' דאמאי לא תני להו בריש כריתות בכלל ל"ו כריתות כיון דחייב עכאו"א וכתבו דבירושלמי פריך לה ומשני דשם זכור אחד והנה

בירושלמי איתא דפריך כן לר' ישמעאל דס"ל דערות אביך בזכור הכתוב מדבר ואין אביו בכלל הזכור ומשני לחייבו שתים ופריך ע"ז וניתני ל"ז כריתות בתורה וק"ל דאמאי לא משני דמתני' שם כמ"ד דס"ל דערות אביך זו אשת אביך וכדאי' בירושלמי שם דר"ע ס"ל הכי וקשה טפי לפמ"ש המה"פ שם שהקשה שם דאמאי לא חשיב שם הבא על האם דחייב שתים וכרבנן דמתני' ותי' דבפלוגתא לא קמיירי ע"כ א"כ הא ג"כ ל"ק כיון דר"ע פליג ע"ז ונלע"ד ליישב בעז"ה א) דהא בירושלמי קאי שם על ר' אבהו משמי' דר' יוחנן דמפרש לטעמי' דר"י דס"ל כר' ישמעאל דערות אביך זו אביך ממש והיינו דחייב שתים משום אב ומשום זכור ועל ר' יוחנן פריך שפיר לטעמי' דהא א"ר יוחנן גופי' שם דמתני' מני ר' ישמעאל היא כדאי' שם (ד' ג' א') וא"ל כיון דקאי בירושלמי לר' אבהו שם והא לר' אבהו ע"כ ל"ל האי תירוץ דמשני ר' יוחנן בריש כריתות דמתני' ר' ישמעאל היא וחשיב במתני' הבא על הזכר והביא זכר עליו בתרתי דא"כ תקשה ע"ז כדפריך הגמ' שם א"ה בהמה נמי ניתני הבא על הבהמה והביא בהמה עליו בתרתי ומאי דמשני הגמ' שם דאביי ס"ל דאינו חייב אלא אחת הא ל"ל לר' אבהו כן כדאיתא לקמן בהיפוך הדף ל"ק דכבר כתבו המפרשים שם דגם לר' אבהו משני שפיר דהא איהו ס"ל לקמן דהבא על הזכר והביא זכר עליו והבא על הבהמה והביא בהמה עליו אינו חייב אלא אחת וכיון דתני שם הבא על הזכר והביא זכר עליו שוב אינו חייב משום בהמה אלא אחת דהא מתני' דתני מנינא הוא בשעשאן כולם יחד מיירי כדאיתא בריש כריתות שם ועי' בחתם סופר (חלק. א"ע סי' קנ"ג) מה שנדחק בסוגיא דכריתות שם וא"ל דא"כ מאי משני לר' אבהו ור' יוחנן דשם זכור אחד הוא וכמ"ש התוס' הכא ואמאי ס"ל לר' יוחנן ור' אבהו דהבא על הזכר והביא זכר עליו בתרתי נימא ג"כ דשם זכור אחד הוא. ל"ק דבא על אביו היינו ממש בא על הזכור ושם אחד הוא משא"כ הביא זכר עליו שם אחר הוא ובזה א"ש מאי דפריך בירושלמי (פ"א דביצה הל' ב') על ר' יוחנן וניתני ל"ז כריתות בתורה הא דחמץ ושאור בתרתי ולכאו' נימא דשם חמץ אחד הוא כדמשני הכא דשם זכור אחד הוא ולפי האמור א"ש דשאור שם אחר הוא והוי כבא:

על הזכר והביא זכר עליו דחשיב בתרתי לר' יוחנן גופי' ב) י"ל קושי' הנזכר דבירושלמי הכא פריך שפיר ולא נ"ל לומר דמתני' ר"ע היא דערות אביך זו אשת אביך משום דאכתי תקשה מהא דאחי אביו דלכ"ע חייב שתים ולאביי דס"ל דעונשין מן הדין א"כ אף באביו לכ"ע חייב שתים מש"ה משני טפי דשם זכור אחד הוא ודוק:

שם בין גדול ובין קטן דקטן היינו בן ט' שנים ויום אחד אלא דקטן היינו דלאו בר עונשין הוא ועי' ברש"י בד"ה אשר ישכב אבל פחות מבן ט' שנים הא סבר רב לקמן (סוף ע"ב)

דפטור ותניא שם כוותיה וא"ל לפמ"ש רש"י לקמן שם דה"ט דרב הוא כדר"ע דאזהרת שוכב מנשכב אתא א"כ נימא דהכא אתיא כר' ישמעאל דלדידיה גם רב מודה דחייב דז"א דהא בהך ברייתא הכא פליג ר"ע בסיפא משמע דברישא גם ר"ע מודה בהא דבין גדול בין קטן כדאמרי' כעין זה ביבמות (ד' ק"א ב') אלא צ"ל כמה שכתבתי ודוק:

דף נד:

הבא על הזכור כו' א"ר אבהו לדברי ר' ישמעאל חייב שתים וכתבו התוס' אע"ג דבריש כריתות בעי קרא לחלק כו' הכא חייב לר"י ב' כיון שהן ב' ביאות א"נ סוגיא דהכא כר"א כו' דלאוין מחלקין ע"כ הנה בירושלמי דשבת (פ"ז הל' ב') מבואר דס"ל לר' אבהו גופי' דאיהו הוי מארי דהך מימרא הכא כר"א בהא דכ"מ שיש ב' לאוין וכרת אחת דלאוין מחלקין כתי' השני של התוס' הכא אולם צ"ל כתירוצם הראשון דהכא דהא מבואר שם דר' יוחנן ל"ל דר"א דלאוין מחלקין וכן מוכח בכריתות (ד' ב' ב') ושם (דף ג' א') ע"ש ור' יוחנן גופי' הא ס"ל בכריתות שם כהא דר' אבהו דהכא דהבא על הזכור והביא זכור עליו דחייב שתים לר' ישמעאל וא"כ ל"ל לדידיה כתירוצם השני אלא כתי' הא' וצ"ע:

דף נו.

המגדף כו' והשלישי אומר אף אני כמוהו:

הנה מהכא נלע"ד דמוכח כגירסת רש"י בכריתות (דף ז' סע"א ורע"ב) דה"ט דר"ע ס"ל דמגדף מביא קרבן הוא משום דסבר דמגדף הוא מברך את השם ורבנן ס"ל דמגדף הוא עובד ע' גלולים וכן הוא דעת התוס' בשבת (ר"ד ס"ט) ולקמן (סוף דף ס"ד) וכן הוא דעת רש"י שם דלא כגי' הישנה ברש"י בכריתות דר"ע דמחייב קרבן ה"ט דס"ל דמגדף הוא עובד ע' גלולים דהא מתני' דאף אני כמוהו אמרי' לקמן (ד' ס"ד סע"א) דר"ע היא ומוכח דס"ל דמגדף הוא מברך את השם ועוד דהא גם ר"מ סבר בריש כריתות דמגדף מביא קרבן וסתם מתני' דהכא דהוא ר"מ מוכח דס"ל דמגדף הוא מברך את השם וכן מוכח במתני' דריש כריתות גופי' דסבר ר"מ דמגדף לאו היינו ע' גלולים הוא מדחשיב מגדף ועובד ע' גלולים כדאמר הגמ' לקמן (דף ס"ד א') כזה לענין מולך וצע"ק לדעת הרמב"ם דס"ל כגירסא הישנה שברש"י בכריתות כמ"ש הכ"מ (פרק ה' מהל' ק"פ) ועי' בלח"מ (ר"ה שגגות) ודוק: שם אימא פרושי שמיה היא כו' ואזהרתיה מהכא את ה' אלהיך תירא. והא דאיתא בפסחים (דף כ"ב) ובקדושין (דף נ"ז) ובב"ק (דף מ"א) דאת ה' אלהיך תירא אתי לרבות ת"ח החם דרשי' לה מאת וכן אמר ובתמורה (דף ד') מהאי קרא דהוי אזהרה למוציא שם שמים לבטלה ודלא כהמהרש"א בר"ה (דף ל"ג) ע"ש:

שם ופליגא דר' מיישא כו' איש איש ל"ל ד"ת כלשון ב"א הנה הרמב"ם פסק כר' מיישא דהכא ותמה הכ"מ (פ"ט מהל' מלכים) דמ"ט פסק כוותי' דלא כר' יצחק ונלע"ד נכון די"ל דהוא משום דסתמא דגמ' בחגיגה (ד' י"א ב') ס"ל כר' מיישא דאמר שם איש איש כי יקלל אתא לרבות ע' גלולים כישראל והיינו לכינוין כדהכא. והיינו כר' מיישא לרבנן וכמ"ש התוס' הכא בד"ה ואליבא דלר' יצחק הל"ל שם דד"ת כלשון ב"א לרבנן דר"מ דהלכתא כוותייהו וכדאמרי' בסוגיין וע"ע מ"ש לקמן (דף נ"ז א') עוד בזה והנה ק"ל הכא דאמאי לא אמר דאיש איש לרבות אשה כדלקמן (ד' ס"ו א') וכן (ד' פ"ה ב') וראיתי להט"א בחגיגה שם שהקשה כזה על הסוגיא דהתם ונלע"ד די"ל ע"פ מ"ש התוס' לקמן שם דאף דבכ"מ השוה הכתוב אשה לאיש היינו היכי דכתיב בלשון זכר ולא היכי דכתיב לשון איש ע"ש א"כ י"ל כיון דכתיב בהאי קרא דונוקב שם ה' בלשון זכר ולא בלשון איש ממילא אתרבי אשה דהשוה הכתוב בכ"מ אשה לאיש ול"צ איש איש לרבות אשה: ודע דמהכא נלע"ד ליישב מאי דמקשים בהא דנדרים (ד' ל"ה ב') דמבע"ל שם אי כהני שלוחי דידן הוי אי שלוחי דרחמנא דאמאי לא פשטי' מהא דכתיב איש איש לרבות ע' גלולים שנודרים נו"נ כישראל כדאיתא בחולין (ד' י"ג ב') וע"כ ל"ל דשלוחי דידן נינהו דהא אין שליחות לע' גלולים כדאיתא בב"מ (ד' ע"א ב') והצ"ק במנחות (דף ע"ג) תי' בזה דהא דאמרי' בב"מ שם דהא דרב אשי דמחלק בזה דשליחות אנן לדידהו יש שליחות בדותא היא דמ"ש אנן לדידהו מהא דאינהו לדידן דזהו רק לרבנן דר"ש דאין שליחות לע' גלולים מהא דאתם גם אתם. אבל לר"ש דס"ל דה"ט דאין שליחות לע' גלולים הוא משום דליתי' בתרומה דנפשיה ודאי יש מקום להא דרב אשי דדוקא אינהו לדידן אין שליחות דליתי' בתרומה דנפשיה אבל אנן לדידהו שפיר אמרי' דיש שליחות לע' גלולים ע"ש ולכאו' קשה לדברי הצ"ק דאם נימא דהא דאיש איש אתי לרבות ע' גלולים שנודרים נו"נ כישראל אתי כר"ש. א"כ מאי דרשי רבנן בהאי איש איש ולפי מאי דאי' הכא י"ל דס"ל ד"ת כלשון ב"א:

אולם דברי הצ"ק תמוהים לענ"ד א) דא"כ אמאי קאמר בב"מ שם דהא דרב אשי בדותא היא דלמא סבר ר"א כר"ש דאטו משום דאנן ס"ל כרבנן נימא עלה דרב אשי בדותא היא כדפרכי' כזה בחולין (ד' ט"ו א') ועי' בתוס' בשבת (ר"ד ק"ו) וכ"ש לדעת הרמב"ם (פ"ד מהל' תרומות) דפסק כר"ש. ב) דא"כ מאי פריך בקדושין (ס"ד מ"א) לר"ש אתם גם אתם ל"ל הא ממילא ידעי' דבזמן הבית לא היה שליחות לע' גלולים משום דליתי' בתרומה דנפשי' נימא דאצטריך טובא לומר דאין שליחות לע' גלולים אנן לדידהו דזה לא ידעי' מהאי סברא דליתא בתרומה דנפשיה ג') דהא כתבו התוס' בגיטין (ד' כ"ג ב')

דגם ר"ש דרש לאתם גם אתם וא"כ גם לר"ש הא דרב אשי בדותא היא דמ"ש אינהו לדידן מדידן לדידהו:

אלא קושי' הנ"ל נלע"ד די"ל בפשוט ע"פ מ"ש הר"ן בנדרים שם דה"מ למיפשט דשלוחי דרחמנא נינהו מהא דר"ה בריה דר"י בקדושין (ד' כ"ג) אלא דלא נ"ל לפשוט ממימרא דאמוראי ע"ש וא"כ י"ל דלא נ"ל ג"כ לפשוט דשלוחי דרחמנא נינהו מהא דלא היה שליחות לע' גלולים דזה אינו מפורש במשנה ובברייתא דהא חזי' דרב אשי ס"ל דיש שליחות לע' גלולים: והנה בענין זה נלע"ד דבר נחמד בעז"ה בבכורות (ד' ל"ה א') דתנן שם מעשה בזכר של רחלים זקן ושערו מדולדל ראהו קסדור אחד כו' נטל פגיון וצרם באזנו ובא מעשה לפני חכמים והתירוהו ראה שהתירו והלך וצרם בכורות אחרים ואסרו פעם אחת היו תנוקות משחקין בשדה כו' ראו שהתירו הלכו וקשרו זנבות בכורות אחרים ואסרו ואמרי' בגמ' שם דצריכי הא דע' גלולים והא דתנוקות דאי אשמעי' ע' גלולים דלא אתי למסרך משא"כ קטן דאתי למסרך ואי אשמעי' קטן דלא אתי לאחלופי בגדול אבל ע' גלולים אתי לאחלופי ע"כ וקשה דאמאי לא אמר הצריכותא בפשוטו דאי מע' גלולים ה"א דמקילין בפעם אחת התם כיון דאמירה לע' גלולים אינו אלא שבות אבל בקטן דאסור מה"ת דאין מאכילין לקטן איסור בידים עי' ביבמות דף קי"ד) אימא לא וראיתי שכבר הקשה הגרע"א כן בתור"ע שם ונשאר בצ"ע בזה ונלע"ד ליישב היטב דהנה בחתם סופר (חלק א"ח סי' פ"ד) הקשה אי ס"ד דיש שליחות לע' גלולים מדרבנן מה נענה להא דאמרי' בכ"מ דאמירה לע' גלולים שבות תי"ל משום שליחות:

ותי' שם דאין ה"נ דהמ"ל משום שליחות אלא נקט איסור אמירה דחמיר טפי בעיני חכמים ע"כ וא"כ י"ל קושי' הנזכר דסתמא דגמ' דעביד האי צריכותא בבכורות הנ"ל הוא רב אשי בכ"מ כמ"ש התוס' בשבת (דף ט' ב') ובחולין (דף ב' ב') ורב אשי גופי' הא סבר בב"מ (דף ע"א ב') דיש שליחות לע' גלולים מה"ת וא"כ איכא ג"כ באמירה לע' גלולים איסור מה"ת משום שליחות ועי' במל"מ (פ"ה מה' מלוה הל' י"ד) דבע' גלולים לכ"ע אין שליח לדבר עבירה ומחייב שולחו וא"כ ל"ל האי צריכותא הנזכר דבקטן איכא איסור מה"ת ובע' גלולים ליכא אלא איסור מדרבנן דלרב אשי גופי' גם בע' גלולים איכא איסור מה"ת:

וכן נלע"ד לפי האמור ליישב עוד מאי דקשה לכאו' בסוגיא הנ"ל בהא דאמר דאצטריך קטן דלא ידעי' לה מע' גלולים משום דקטן אתי למסרך והא אכתי תקשה לרב אחא בר יעקב דל"ל האי סברא כדאיתא בעירובין (דף מ' ע"ב) וע"ש בתד"ה לית הלכתא וע"ע בתוס' בשבת (דף קל"ט א') בד"ה וליתן אם כן מאי אצטריך למיתני' במתני' שם האי

דתנוקות דהא ידעי' לה מהא דע' גלולים כיון דל"ל לראב"י האי סברא דאתי למסרך אבל לפמ"ש י"ל היטב דראב"י סבר כהאי דקיי"ל בב"מ שם ובכ"מ דאין שליחות לע' גלולים מה"ת וא"כ בלא"ה אצטריך האי דתנוקות דמהא דע' גלולים ש לא ידעי' לה דשאני ע' גלולים דליכא שם איסור מה"ת דאמירה לע' גלולים שבות מש"ה מקילין התם בפעם אחת אבל בקטן דאיכא ביה איסור מה"ת דאין מאכילין לקטן איסור בידים סד"א דאפי' בפעם אחת אסור כמ"ש קודם ויש ליישב עוד בזה ויתבאר בעז"ה בחידושי לבכורות שם:.

שם ר' חידקא אומר אף על הסירוס כו' ר' יוסי אומר כו' ר"א אומר אף על הכלאים כו' הנה בהא דר' חידקא כתב הרא"ש (פ"ז דב"מ סי' ו') דאין הלכה כר' חידקא ועי' בב"י בא"ע (ס"ס ה') ובח"מ וב"ש שם ועי' בתשו' שבו"י (ח"ב סי' קל"ד) הביאו הבאר היטב (בא"ע סי' א' ס"ק י"א) מ"ש בדעת התוס' דחגיגה (דף ב' ב') דמש"ש דמצות פריה ורביה הוא ג"כ בב"נ זהו כר' חידקא דהכא ע"ש וא"כ לפ"ז מוכח דדעת התוס' שם דקיי"ל כר' חידקא דהכא כדעת הסמ"ג (מ' ל"ת ק"כ) וכן דעת השאילתות (פ' אמור סי' ק"ה) דקיי"ל כר' חידקא דהכא ועי' לקמן (ד' נ"ט רע"ב) ובמש"ש והנה בהא דר' יוסי דהכא כתב הט"א בחגיגה (דף י"א) דלר' יוסי דהכא צ"ל דסבר דאיש איש דדרשי' התם לרבות ע"ג כישראל ד"ת כלשון ב"א [כרבנן דלעיל לר' יצחק] משום דהא לרבות ע' גלולים א"צ לר' יוסי כיון דידע ליה מהכא ע"ש ביתר ביאור והנה קשה לכאו' ע"ז מהא דע' גלולים (דף כ"ז א') דמבואר שם דר' יוסי גופי' ל"ל דד"ת כלשון ב"א אולם עי' במל"מ (פ"ו מה' דעות) וכן (רפ"ה מהל' ממרים) והקדימו לדבריו בתוס' סוטה (דף כ"ד א') ד"ה ור' יונתן ובתוס' מנחות (ד' י"ז ב') ד"ה מאי ויתורץ לך ודוק:

והנה בהא דר"א דהכא הרמב"ם (פ"י מהל' מלכים) פסק כר"א דהכא ותמהו עליו דמ"ט פסק כוותי' טפי מהא דר' חידקא ור"ש דלא פסק כוותייהו ונלע"ד די"ל דהוא משום דסוגיא דפ"ג דחולין (דף ס') וכן בב"ק (דף נ"ה) ס"ל דלא כרבנן דר"א וכקושי' התוס' לקמן (ר"ד ס') ולגירסת בה"ג (הל' כלאים) דגרס הכא ראב"י א"ש בלא"ה דקיי"ל דמשנת ראב"י קב ונקי אף נגד רבים ובברייתא כדמוכח ביבמות (דף ל"ז) ושם (דף ס') וכן מבואר דעת הרמב"ם (ספ"י מהל' ע' גלולים) וכן (פ"ח מהל' ביאת מקדש הל' י"ב) וכן (פ"ג מהל' עבודת יוה"כ הל' ב') ועוכ"מ. וצ"ע בזה דעת הרמב"ם (פט"ו מהל' שבת) שפסק שם כרבנן ודלא כראב"י בהא דעירובין (דף פ"ח ע"ב) וכבר העיר שם בזה בביאורי הגר"א בא"ח (ס"ס שנ"ז) והמ"מ שם כתב דס"ל להרמב"ם דלא קיי"ל כראב"י נגד רבים ע"ש.

וסותר א"ע למ"ש המ"מ גופי' (ספ"ו מהל' שבת) וכן (רפ"ב מהל' אישות) דקיי"ל כר"א בן יעקב אף נגד רבים וצ"ע:

שם מנה"מ א"ר יוחנן כו' אכל תאכל ולא אמה"ח:

הנה הרמב"ם (רפ"ט מהל' מלכים) כתב דששה מצות נצטוה אדם הראשון ואבר מן החי הוסיף לנח וזה הוא דלא כסוגיא דהכא והכ"מ כתב שם ליישב דה"ט של הרמב"ם משום דפסק כרב דלקמן (דף נ"ט ב') דפליג ע"ז דהא סבר דאדם הראשון לא הותר לו בשר לאכילה ע"ש וזהו דלא כדברי התוס' בד"ה אכל ולכאו' אכתי קשה דהא קיי"ל דרב ור' יוחנן הל' כר' יוחנן כדאי' בביצה (דף ד' רע"ב) ועוכ"מ וא"כ מ"ט פסק דלא כר' יוחנן דהכא ונלע"ד ליישב בעז"ה דהוא משום דאיתא בב"ר (פ' ל"ד) דר' יוחנן גופי' סבר שם כרב דלקמן דאדם הראשון לא הותר לו בשר לאכילה וכיון דאיכא פלוגתא בדר' יוחנן לא שבקי' מה דפשיטא לן בדברי רב משום ספיקא בדר' יוחנן אי פליג ר' יוחנן על רב בזה וכעין זה כתב ליישב הלח"מ (פ"ג מהלכות עבודת יוה"כ) על קושי' אחרת ע"ש:

והנה לפמ"ש נלע"ד די"ל קושי' הפלתי (סי' ס"א) על מ"ש הרמב"ם (בהל' מלכים) דב"נ לא נאסר באמ"ה דעוף א"כ מאי משני הגמ' בפסחים (דף ע"ג א') עלה דפרכי' על הברייתא דהשוחט חטאת בשבת בחוץ לע' נצולים חייב דמאי תיקן ומשני דתיקן מאבר מן החי לב"נ כפי' רש"י שם והא בחולין (דף מ') מפרשי' לה שם בחטאת העוף אלמא דאיכא איסור אמ"ה בעוף לב"נ ע"ש ולפמ"ש י"ל ע"פ מ"ש המפרשים בזה דרק לרב לקמן דיליף אבר מן החי לב"נ מאך בשר בנפשו הוא דס"ל להרמב"ם דב"נ לא נאסר באמ"ה דעוף משום דבשר עוף לא מיקרי בשר עי' (ברפ"ז דנדרים) אבל ודאי לר' יוחנן דהכא דיליף הא דאמ"ה לב"נ מהא דאכל תאכל ודאי אף בעוף אסור אמ"ה לב"נ א"כ לפ"ז מתורץ היטב קושי' הפלתי די"ל דהסוגיא דפסחים הנ"ל הא קאי שם לר' יוחנן כמ"ש התוס' שם דמאי דפרכי' שם למ"ד מקלקל בחבורה מאי תיקן זהו לר' יוחנן אליבא דר"ש מש"ה משני הגמ' שפיר אליבא דר' יוחנן לטעמי' דתיקן אמ"ה לב"נ דהא לר' יוחנן איכא אמ"ה בעוף לב"נ אבל הרמב"ם לטעמי' דפסק כרב כמ"ש הכ"מ הנ"ל ולפענ"ד נראה דלתירוץ השני של התוס' בחולין (דף צ"א סע"א) דפרע להם בית השחיטה היינו נחירה שנצטוו על הנחירה ע"כ ל"ל שם כדברי התוס' דהכא דמתה מאליה שריא דהא בעי נחירה אף בב"נ וכמו שהעיר ג"כ בראש יוסף בחולין שם אלא נראה דתירוץ הב' שבתוס' שם ס"ל כדעת הרמב"ם דרב דלקמן פליג ע"ז דר' יוחנן דהכא:

ודברי התוס' דהכא הוא כתירוץ הראשון שבתוס' בחולין שם דל"ל דב"נ נצטוו על הנחירה רק במיתה תליא ודוק כי לענ"ד נכון הוא בעז"ה:

דף נז.

אי משום דאתרבאי מאיש איש כו' הנה מהא נלע"ד ליישב דעת הרמב"ם (פ"ט מהל' מלכים הל' ג') שפסק כר' מיישא דלעיל (דף נ"ו א') אליבא דרבנן שם דע"ג חייב מיתה על הכינוין ותמה שם הכ"מ דמ"ט פסק דלא כר' יצחק דלעיל דס"ל דלרבנן אינם במיתה ונשאר בצ"ע ומסוגיא דהכא נ"ל די"ל דהנה ס"ל להרמב"ם דאמרי בי רב דהכא ס"ל ע"כ כר' מיישא דלעיל דס"ל דגם רבנן דרשי איש איש דלר' יצחק אליבא דרבנן הא ס"ל שם דלא דרשי' איש איש אלא ד"ת כלשון ב"א עי' בתוס' לעיל (דף נ"ו א') בד"ה ואליבא ועי' במה שכתבתי שם בזה בעז"ה ודלא כהמהרש"א הכא שכתב דהכא כר"מ דלעיל דדרש מאיש איש משום דל"ל להרמב"ם כן דאי נימא דכר"מ ס"ל א"כ מאי פריך הכא מהא דתניא דברים שב"ד ממיתין כו' נימא דהתם כרבנן ורב כר"מ אלא ע"כ רב אף כרבנן ס"ל וכר' מיישא ודוק:

שם א"ר אחא בר יעקב ל"צ אלא לפועל בכרם כו' אי בשעת גמר מלאכה התירא היא ופרש"י דמי איכא מידי דלישראל שרי ולע' גלולים אסור ולכאו' תמוה דהא ר"א בר יעקב גופי' ל"ל בחולין (ד' ל"ג א') האי סברא דמי איכא מידי ונלע"ד דשאני התם דאיכא טעמא אבל בעלמא היכי דליכא טעמא סבר גם ראב"י האי סברא דמי איכא מידי כדאמר התם ר"פ דהוי בעי לומר מי איכא מידי ואמינא הא טעמא קאמר דישראל בשחיטה תליא מילתא כו' וע"ש בתד"ה אחד ועוי"ל לענ"ד דרב פפא דמשני הכא ל"צ אלא לפחו' מש"פ איהו גופיה הוא דפריך האי פירכא וכעין מ"ש התוס' כזה בב"מ (ד' כ"א א') ובב"ב (ד' כ"ב ב') ובפסחים (ד' ל"ג סע"א) והר"ן בנדרים (ד' ע"א א') ועוכ"מ ור"פ אזל לטעמי' דאיהו סבר בחולין האי סברא דמי איכא מידי: והנה מסוגיא דהכא נלע"ד ליישב דעת הרמב"ם בזה שפסק (בפ"ט מהל' מלכים) כר"א בר יעקב דחולין שם דשחט ישראל בהמה מפרכסת לישראל שרי ולע' גלולים אסור ותמהו עליו הרשב"א והכ"מ שם והש"ך ביו"ד (סי' כ"ה) דהא מפו' בסוגיין שם דתניא דלא כראב"י דאף לע' גלולים שרי משום האי סברא דמי איכא מידי יעו"ש אולם מהכא נלע"ד די"ל דס"ל להרמב"ם דע"כ מוכח דהאי ברייתא דהכא ס"ל כראב"י דחולין דל"ל האי סברא דמי איכא מידי דתניא הכא כיוצא ביפת תואר ומפרש הגמ' בסוגיין בסמוך כר"ח דב"נ שיחד שפחה לעבדו ובא עליה נהרג עליה ופרש"י דישראל בע' גלולים מותר דע' גלולים שיחד שפחה לעבדו ובא ישראל ולקח בשביה מותר דהא אפי' אשתו גמורה מותרת לו וא"כ קשה ע"ז מי איכא מידי דבעובד גלולים כה"ג שיחד שפחה לעבדו או ישראל שיחד שפחה לעבדו נהרג ע' גלולים שבא עליה וישראל בע' גלולים כיוצא בזה מותר והרמב"ם לטעמי' דס"ל דליכא

איסור מה"ת לישראל באשת ע' גלולים כלל אף שלא בשביה וא"כ לא יתורץ ע"ז במאי דמשני הגמ' עלה דיפת תואר קמן (דף נ"ט סע"א) דשאני ע' גלולים דלאו בני כיבוש נינהו כמ"ש השעה"מ (פי"ב מהל' איסורי ביאה הל' ב'). ומש"ה הוכיח הרמב"ם דע"כ האי ברייתא ס"ל כראב"י דל"ל האי סברא דמי איכא מידי ועי' בתוס' בקדושין (ס"ד כ"א) ולקמן (דף נ"ח ב') ועי' בענפי לשבת (דף ס"ד) מש"ש בעז"ה ודוק:

דף נז:

ב"נ היה נהרג בדיין אחד ובע"א כו' ואפי' קרוב משום ר"י אמרו אף על העוברין ולכאורה משמע דבשוגג פטור ב"נ מדלא תנא הכא טפי דאפי' בשוגג ומוכח לכאו' כדעת הרמב"ם (רפ"ו מהל' מלכים) דס"ל דב"נ לא היה נהרג על השוגג ודלא. כדעת רש"י במכות (דף ט' א') וכ"נ לעיל (בהיפוך הדף סע"א) בד"ה כיוצא בו דס"ל דב"נ גם בשוגג היה נהרג אולם צ"ל דלאו דיוקא הוא דהא א"כ גם לדעת הרמב"ם תקשה דה"ל לחשוב הכא דב"נ היה נהרג באומר מותר שפסק הרמב"ם שם דב"נ היה נהרג עליו וכן צ"ל בזה מאי דלא חשיב הכא דב"נ היה חייב בכ"ש כמ"ש הרמב"ם (פ"ט מהל' מלכים הל' י') שלא נאמרו שיעורים אלא לישראל ולכאו' ראיה מזה לדעת התוס' בחולין (דף ל"ג א") סד"ה אחד דמוכח שם דל"ל כדעת הרמב"ם עי' בפמ"ג ביו"ד (ס"ס ס"ב) במשבצות שם ואלא צ"ל דאין ראיה מזה מה דלא חשיב להו הכא והנה הא דאמר הכא אף על העוברין היינו דב"נ היה נהרג על העוברין אבל ישראל פטור אבל אסור עי' לקמן (ד' נ"ט סע"א) בתוס' שם בד"ה ליכא ובחולין (דף ל"ג א') בד"ה אחד וברש"י ביבמות (דף מ"ה סע"א) ד"ה ה"נ: והנה הא דאמרי' הכא אפי' קרוב קאי בין אעד ובין אדיין וכהא דמפי איש דקאי אדיין ועד כפרש"י וכן מבואר ברמב"ם (ספ"ט מהל' מלכים) וע"ש בכ"מ:

והנ"י ביבמות (דף כ"ב א') כתב דכ"ש ממונו וכתב ע"ז באבני מלואים (סי' כ"ד) דהא דב"נ היה נהרג בדיין אחד ובע"א כ"ש ממונו כסברת הנ"י וראיתי בתומים (סי' ט') חתר למצוא אם קרוב היה כשר בב"נ לדין ע"ש ולא הזכיר להא דהכא ודברי הרמב"ם ודברי הנ"י דמכ"ז מבואר דכ"ש ממונו בדיין אחד והנה הרמב"ם (פ"ט מהל' מלכים) כתב דאף ההורג את הטרפה היה נהרג ב"נ עליו ולא כתבו המפרשים שם מקור לזה דמנלן להרמב"ם כן ואולי י"ל דיליף הרמב"ם מהא דעוברין דהכא דטרפה לא גרע מעוברין ונלע"ד י"ל דהוציא הרמב"ם כן דכתב הפמ"ג ביו"ד בפתיחה להל' תערובות וכ"כ הנו"ב מ"ת (חא"ע סי' מ"ב) דבב"נ לא אזלי' בתר רובא וא"כ תקשה דאמאי חייב ב"נ ההורג את הנפש ודלמא, טרפה הרג כדדייקי' מזה בחולין (דף י"א ב') דבישראל אזלי' בתר רובא וכיון דבב"נ לא אזלי' בתר רובא תקשה קושי' זו ואלא ע"כ מוכח דב"נ חייב גם אטרפה

והנה הרמב"ם כתב שם עוד (בפ"ט מה' מלכים הל' ד') דב"נ שהרג לרודף שהיה יכול להצילו באחד מאבריו נהרג עליו משא"כ בישראל וכתב הכ"מ שם דס"ל כר"י בן שאול דלעיל בסמוך וכ"כ הכ"מ (פ"א מה' רוצח הל' י"ג) דפסק כר"י בן שאול ולא קאמר ר"י בן שאול דנהרג עליו אלא דחייב מיתה בידי שמים ואין ב"ד ממיתין אותו ע"ש ולענ"ד י"ל טפי דהרמב"ם פסק כרבנן דפליגי על ר"י בן שאול כמ"ש רש"י בסוגיין בד"ה נהרג ורבנן לא פליגי דאינו נהרג כ"א בישראל אבל בב"נ מודים לר"י בן שאול ולפ"ז איש הלשון דנהרג עליו דר"י בן שאול כפשוטו דחייב מיתת ב"ד וכ"נ הלשון לקמן (ר"ד ע"ד) ע"ש ודוק: שם למאי הלכתא כו' ל"צ אלא לנערה המאורסה ה"ה דהמ"ל לענין שלא כדרכה דבדידהו ל"ל כדאיתא לקמן (דף נ"ח ב') אבל אם בא על ישראלית חייב אף שלא כדרכה כמ"ש הרמב"ם (פ"ט מהל' מלכים הל' ז') וכבר העיר שם הכ"מ בזה והמראה הפנים בירושלמי (רפ"א דקדושין) סד"ה אין העיר ג"כ בזה ולא הזכיר שכבר קדמו הכ"מ בזה והנה רש"י כתב הכא בנערה המאורסה דנידון בסקילה וא"צ עדה ועדים והתראה: אבל מדברי הרמב"ם (פ"ט מהל' מנכים הל' ז') לא נראה כן שכתב דב"נ שבא על נערה המאורסה היה נסקל עליה כדיני ישראל משמע בכל פרטים הוא בזה כדיני ישראל גם לענין עדה ועדים והתראה ולא שייך בזה מגרע גרע דס"ל להרמב"ם כיון דנערה המאורסה בדידהו ל"ל אז נידון הכל כדיני ישראל ועי' בזה במה"פ בירושלמי (רפ"א דקדושין) שם בד"ה במה ומ"מ אף דס"ל להרמב"ם דבכל פרטים הוא בנערה המאורסה כדיני ישראל מ"מ בהא דבעי' עדות שאתה יכול להזימה בדיני ישראל כדלקמן (ד' ע"ח א') ועוכ"מ מ"מ הכא א"צ בזה דהא הוי בהו בזה עדים שאא"י להזימן דהא אם יזימו העדים אין עושין בהן דין הזמה דכאשר זמם לעשות לאחיו כתיב ול"ק להרמב"ם דכיון דהוא בדיני ישראל בזה הל"ל דגם בזה דעדות שא"י להזימה צריך להיות כדיני ישראל משום דאם יהיה צריך פרט זה לא משכ"ל בב"נ חיוב כלל בעריות ישראל מה דבדידהו ל"ל דהא גם בלא דברי הרמב"ם צ"ל הכי על תי' דר"נ דמשני ל"צ אלא לעדה ועדים והתראה ודוק:

דף נח.

נשא אחותו מן האם יוציא מן האב יקיים כו' שהיה ר"מ אומר כו' אר"י ל"ק הא ר"מ אליבא דר"א והא ר"מ אליבא דר"ע הנה בירושלמי ביבמות (פי"א הלכה ב') איתא דסבר ר"מ בנשא אחותו מאב או מאם יוציא וא"כ נלע"ד דר"מ אליבא דנפשיה סבר כר"א ודלא כדאמר אליבא דר"ע דהא בג' מקומות סתם ר"מ כר"א א) הא דהכא בברייתא ב) הא דירושלמי דיבמות ג) הא דלעיל (דף נ"ו א') דדרש ר"מ הא דאיש איש גבי ברכת השם

דההיא דלא כר"ע כמ"ש התוס' לעיל (דף נ"ז ב') בד"ה וחכמים אומרים ע"ש והא דאמר בירושלמי דיבמות דאחותו מאב ג"כ יוציא דלא כסוגיא דהכא ל"ק דההיא דהתם היא בהורתו ולידתו בקדושה עי' ברש"י בד"ה וחכמים אומרים ועי' בתוס' לעיל (ס"ד נ"ז) בד"ה הורתו וכן מבואר בירושלמי שם דדוקא הורתו שלא בקדושה אבל בהורתו ולידתו בקדושה חייב על אביו כשם שחייב על אמו (דאף ריוה"ג מודה] ע"ש בפ"מ:

דף נח:

ב"נ שבא על אשתו של"כ חייב אמר רבא מי איכא מידי כו' אלא ב"נ שבא על אשת חבירו שלא כדרכה פטור. הנה מהכא קשה דעת הסוברים דב"נ שבא, על אשת חבירו אפי' בכדרכה לאחר מ"ת פטור הביאו השעה"מ (רפי"ב מהל' איסור ביאה) דהא הכא מבואר דדוקא שלא כדרכה פטור אבל בכדרכה חייב ובשעה"מ הקשה עליהם שם מהא דלקמן (דף ע'א ב') ולא מהכא וצ"ע והנה מהכא נפלאתי על הפר"ד (דרוש א') משם חכם אחד דחטא ער, ואונן הי' שבא על תמר שלא כדרכה וב"נ נהרג עליו ועי' ביבמות (ד' ל"ד) ב') ובתוס' שם בד"ה ולא ותמוה דהא מסיק רבא הכא דפטור והא דאיתא בירושלמי (רפ"א דקדושין) דב"נ שבא על אשתו שלא כדרכה חייב התם ג"כ ר"א משום ר' חנינא אמר כן לטעמי' דהכא אבל ודאי קיי"ל כרבא דהכא וע"ש במה"פ ולכאורה י"ל דתלוי זה בהא דר"א בר יעקב דחולין (ד' ל"ג א') דל"ל האי סברא דמי איכא מידי וא"כ לפמ"ש הרמב"ם (בפ"ט מהל' מלכים) כראב"י דחולין א"כ לא קיי"ל כרבא דהכא אלא כר' חנינא דהכא ודירושלמי אבל ז"א דהא הרמב"ם פסק כראב"י ואפ"ה פסק (בפ"ט מהלכות מלכים הל' ו') כרבא דהכא וא"כ צ"ל דשאני ההיא דחולין קיי"ל כראב"י דלא אמרי' מי איכא מידי משום דהתם איכא טעמא דישראל בשחיטה תליא מילתא וע' גלולים במיתה תליא מילתא כדאר"פ בחולין שם הוי יתיבנא כו' ובעינא לומר מי איכא מידי ואמינא הא טעמא קאמר וצ"ע:

דף נט.

אלא האדם שאפי' ע' גלולים ועוסק בתורה הוא כך"ג ופרש"י דל"ל לר"מ דאתם קרוים אדם והקשו התוס' מהא דפ"א דכריתות דפטר לסך משמן המשחה לע' גלולים ומשמע דה"ט דכתיב על בשר אדם ואתם קרוים אדם ופירשו התוס' דהתם ה"ט משום דכל שישנו בסך ישנו בבל יסך וקשה דאם טעמא דר"מ משום דכל שישנו בסך א"כ ל"ל להגמ' בכריתות לפרש אידך טעמא מהא דכתיב על בשר אדם. ונלע"ד די"ל דהוצרך הגמ' לה"ט דכתיב על בשר אדם משום דלה"ט דכל שישנו בסך קשה ע"ז קושי' התוס' שהקשו על לשון זה דפטור פטור ל"ל אלא לערבינהו וליתנינהו יחד הא דבהמה וכלים

עם ע' גלולים ומתים וכמו שהקשה הגמ' כזה בזבחים (ד' ע"ט ב')] מש"ה מפרשי' דה"ט הוא משום דכתיב על בשר אדם דלפ"ז ל"ק קושיתם כמבואר שם דהתוס' לא הקשו כ"א להאי טעמא דכל שישנו יעו"ש אבל בהאי ברייתא דר"מ דתניא שם יחד הא דבהמה וכלים עם ע' גלולים ומתים התם ודאי מצי' לפרש כפי' התוס' דה"ט דר"מ הוא משום דכל שישנו בסך ישנו בבל יסך אולם נלע"ד עוד די"ל קושי' התוס' דכריתות דלמה לא ערבינהו יחד ע"פ מאי דמשני הגמ' על קושי' כזה בקדושין (ר"ד ו') וכמ"ש התוס' כזה ג"כ במנחות (דף כ"ו סע"א) ודוק:

שם והרי יפת תואר התם משום דלאו בני כיבוש נינהו והרי פחות מש"פ התם משום דלאו בני מחילה נינהו הנה ראיתי מקשים מהכא עלה דאר"פ בגיטין (ר"ד ל"ח) דעמון ומואב טהרו בסיחון וא"כ מבואר שם דבני כיבוש נינהו וראיתי בח"ס (חיו"ד סי' י"ט) שהעיר בזה ותי' דסוגיא דהכא פליגא אהא דגיטין ע"ש ותמוה דהא ר"פ גופי' ס"ל להאי סברא דמי איכא מידי בחולין (ר"ד ל"ג) וכן בגיטין הא קאי שם אליבא דרבא ורבא גופי' סבר האי סברא דמי איכא מידי לעיל (ד' נ"ח ב') וע"ש בגי' הרש"א וא"כ תקשה לר"פ ורבא האי קושי' הגמ' דהכא מהא דיפ"ת כיון דס"ל דבני כיבוש נינהו: אולם נלע"ד די"ל ע"פ מ"ש בראש יוסף בחולין שם דהאי קושי' דהכא מיפ"ת ל"ק רק למ"ד בירושלמי דגם ביאה ראשונה שרי ביפ"ת במלחמה לישראל ולב"נ אסור א"א. אבל למ"ד דביאה ראשונה אסור עד לאחר כל המעשים כולן ל"ק האי קושית הגמ' דהכא מיפ"ת ועי' לעיל (דף כ"א א') בתוס' שם ובתוס' בקדושין (ד' כ"ב א') א"כ י"ל דרבא ור"פ ס"ל כמ"ד דביאה ראשונה אסור א"כ ל"ק לדידהו מהא דיפ"ת:

והנה ק"ל עוד בהא דפריך הגמ' והרי פחות מש"פ לדעת הרמב"ם (רפ"א מהל' גזילה) דגם לישראל אסור פחות מש"פ בגזל א"ב מאי פריך הכא דאי לענין מלקות הא גזל הוי לאו הנל"ע ואין לוקין עליו כדאיתא בב"מ (ד' ס"א א') ואי לענין איסור הא גם בישראל אסור פחות מש"פ ולכאורה היה נראה ליישב דהנה הקשו הרשב"א והכ"מ (פ"ט מהל' מלכים) והש"ך ביו"ד (סי' כ"ה) על מה שפסק הרמב"ם שם כראב"י דחולין (ר"ד ל"ג) דמזמנין ישראל על בני מעיים ואין מזמנין ע' גלולים על בני מעיים והא תניא שם דלא כראב"י דגם ע' גלולים מותר משום האי סברא דמי איכא מידי ונראה לכאורה ליישב דס"ל להרמב"ם דע"כ ר' ישמעאל דלעיל (ד' נ"ז רע"ב) דמחייב בב"נ על העוברין ובישראל פטור ע"כ ל"ל האי סברא דמי איכא מידי דל"ל להרמב"ם כסברת התוס' הכא בד"ה ליכא ובחולין שם בד"ה אחד דל"ש בזה סברת מא"מ כיון דישראל ג"כ לא שרי דס"ל להרמב"ם כיון דס"ס חמור ע' גלולים מישראל לענין דחייב מיתה שייך ג"כ סברת מי איכא מידי אלא צ"ל

דר' ישמעאל סבר כראב"י דחולין דל"ל האי סברא דמא"מ א"כ עפ"ז מתורץ לכאו' קושי' הנזכר דפריך הגמ' הכא שפיר והרי פחות מש"פ לר"ל ולר' יוחנן לכ"א לטעמי' לגירסת הרמב"ם במכות (ד' ט"ו וט"ז) דר' יוחנן ס"ל דקיימו ולא קיימו ומשכיל מלקות בגזל כשאמר שלא יקיים העשה וכמ"ש הכ"מ (פט"ז מהל' סנהדרין) וא"כ לר' יוחנן לטעמיה פריך שפיר דהרי פחות מש"פ חמור ע' גלולים מישראל לענין מלקות בפחות מש"פ כיון דמשכ"ל מלקות בגזל כשאומר שלא יקיים העשה ולר"ל פריך ג"כ שפיר, אף דסבר בטלו ולא בטלו ולא משכ"ל מלקות בגזל כדאמר במכות (ד' ט"ז סע"א) מ"מ פריך שפיר דהא ר"ל גופי' סבר ביומא (ד' ע"ד) דח"ש מותר מה"ת וא"כ לדידיה ליכא איסור כלל מה"ת בפחות מש"פ בגזל דהא ה"ט שכתב הרמב"ם דכ"ש אסור בגזל הוא משום דקיי"ל כר' יוחנן דח"ש אסור מה"ת כמ"ש המ"מ שם והסמ"ע (סי' קנ"ח) ועי' בנו"ב מ"ק (חיו"ד סי' פ"א) ועוי"ל לכאורה דפריך הכא מכובש שכר שכיר דאיכא מלקות ביה כמבואר בב"מ שם ויעו"ש בחד"ה לעבור וא"ש אף למ"ד בטלו ולא בטלו אולם זה אינו דליכא למימר דל"ל להרמב"ם כסברת התוס' דא"כ תקשה דהא מצינו דע' גלולים חמור מישראל דכל מה דהוי בישראל באזהרה הוי בע' גלולים חיוב מיתה דאזהרתן זו היא מיתתן כדלעיל (ד' נ"ז א') ועי' בתוס' לעיל (דף י' סע"א) ובגזל גופי' בישראל הוי בלאו ובע' גלולים הוא במיתה וא"כ ה"ל לפרוך טפי מגזל דש"פ ויותר אלא ע"כ צ"ל כדעת התוס' דכיון דגם בישראל אסור אלא דבע' גלולים חמור יותר לא שייך בזה סברת מי איכא מידי:

אמנם נלע"ד די"ל קושי' הנזכר דהא דפסק הרמב"ם דגם בישראל אסור פחות מש"פ בגזל זה הוא לפי המסקנא דמשני שאני ע' גלולים דלאו בני מחילה נינהו א"כ משמע דלפ"ז אף פחות מש"פ הוי שם גזל עלה אלא דמחיל אבל לכתחילה ודאי אסור משום דצערא בשעתה מי ל"ל וכדאמר לעיל (דף נ"ז א') אבל המקשן הי' סבר דפחות מש"פ ליכא שם גזל עלה מש"ה היה סבר דלישראל ליכא איסור כלל בגזל דפחות מש"פ ובזה מתורץ קושי' תוס' בחולין (ר"ד ל"ג) עלה דאמר שם דאף דאיכא טעמא אמרי' מי איכא מידי והא הכא ביפ"ת אמרי' שאני ע' גלולים דלאו בני כיבוש נינהו אלמא היכי דאיכא טעמא לא אמרי' מא"מ ונלע"ד דלפי האמור י"ל דודאי מהא דיפ"ת ל"ק קושי' התוס' כמ"ש כבר בענפי לשבת (ד' ס"ד) דהא יפ"ת לא הוי היתר גמור בישראל כ"א כנגד יצה"ר התירה התורה כדאיתא בקדושין (ר"ד כ"ב) ומקרי בשר תמותות ולא בשר שחוטות וזהו דמשני הגמ' שאני ע' גלולים דלאו בני כיבוש נינהו אבל ישראל דבני כיבוש נינהו התירה התורה כנגד יצר הרע כדי שלא יאכל טפי באיסור:

אלא דתקשה קושי' התוס' מהא דגזל דמשני שאני עובדי גלולים דלאו בני מחילה נינהו אלמא היכי דאיכא טעמא לא אמרי' סברת מי איכא מידי אבל לפמ"ש גם זה מתורץ היטב דהא לתירוץ הגמ' דשאני ע' גלולים דלאו בני מחילה נינהו וא"כ שם גזל עלה ואסור לכתחילה אף בישראל בפחות מש"פ א"כ בלא"ה ל"ל תו סברת מי איכא מידי כיון דגם לישראל איכא איסור בפחות מש"פ ועי' בלח"מ, (רפ"א מהל' גזילה) מש"ש בזה:
והנה דרך אגב י"ל לענ"ד מה שראיתי מקשים לשיטת הרמב"ם הנ"ל שפסק כראב"י דחולין הנ"ל דמפרכסת אסור לב"נ א"כ מאי פריך הגמ' בפסחים (ד' כ"ב ב') לר"א דס"ל דכ"מ שנאמר לא יאכל אה"נ במשמע מהא דאבר מן החי דתניא מנין שלא יושיט אדם אמ"ה לב"נ ת"ל ולפ"ע כו' הא לכלבים שרי. ומאי פריך דלמא מיירי התם במפרכסת דלישראל שרי ולב"נ אסור והעיר בזה ג"כ באו"ח שם בשם א"מ ותירץ דהיכי דלדידיה שרי ליכא בזה משום לפני עור ע"כ וכ"כ בפ"ת ליו"ד (ר"ס ס"ב) בשם תשו' אמ"ש ותי' בזה לקושי' השיך על הב"ח שם אבל מדברי התוס' דב"מ (דף י' ע"ב) בד"ה דאמר ל"ל כן דס"ל שם דישראל שקידש לגרושה עבור כהן עובר משום לפ"ע ע"ש ונלע"ד דהרמב"ם והראב"ד פליגי בזה. דהנה (בספ"ט מהל' ק"פ) ס"ל להרמב"ם דהא דכתיב תושב ושכיר לא יאכל בו הוא בערל והראב"ד כתב דהוא אף בישראל שאינו ממונה עמו דאי ערל ממש מכל ערל לא יאכל בו נפקא וע"ש בכ"מ שתי' לדעת הרמב"ם דמהא דערל ידעי' שהערל עצמו אסור לאכול וקרא דתושב ושכיר אתא להזהיר לישראל שלא יאכילנו לתושב ושכיר ערל ע"ש והראב"ד דלא נ"ל בזה י"ל דס"ל דממילא ידעי' ג"כ זה דאסור לישראל להאכיל לתושב ושכיר משום לפני עור אבל הרמב"ם אזיל לטעמי' דס"ל דהיכי דלדידיה שרי ליכא בזה משום לפני עור כמ"ש האו"ח הנ"ל לדעת הרמב"ם א"כ ודאי ס"ד דשרי לישראל ליתן לתושב ושכיר, מש"ה ס"ל דאצטריך קרא דתושב ושכיר לזה דאסור לישראל להאכילם וכן הוא, דעת הרמב"ן והריטב"א לכאו' ביבמות (ס"ד פ"ד) דמצוה שאינה אלא באנשים לא מצווה אשה בלפני עור בזה וכמ"ש החתם סופר פירושם בח"מ (סי' ר"ב) ע"ש ועי' מ"ש במכות (ד' כ"ב) בזה ודוק כי לענ"ד נכון הוא בעז"ה.

דף נט:
והרי מילה כו' ההוא למשרי שבת הוא דאתא ביום ואפי' בשבת והרי פריה ורביה כו' לישראל נאמרה ולא לב"נ והנה קשה מאי דמשני הכא ביום ואפי' בשבת, דא"כ לשארי אמוראי בשבת (ד' קל"ב) דל"ל דביום אפי' בשבת דילפי' ממ"א למשרי שבת מא"ל דאי לביום ולא בלילה הוא דאתא הא מבן שמונת, ימים נפקא לן שם ונלע"ד די"ל לדידהו דההוא ביום אתא לענין מילה שלא בזמנה דביום ולא בלילה כדאיתא ביבמות (דף ע"ב)

ור' יוחנן דל"ל ביבמות כן ר' יוחנן לטעמי' משני שפיר כתי' הגמ' הכא דלמשרי שבת הוא, דאתא כדס"ל בשבת שם הכי והנה הא דפריך הכא מפריה ורביה דלא נאמרה לב"נ תמוהים מהכא דברי התוס' בחגיגה (דף ב' ב') מש"ש דב"נ מצווים על פריה ורביה ועי' במהרש"א שם וע"ע במל"מ (פ"י מהל' מלכים) ובאבני מלואים (סי' א' ס"ק ב') ובתשו' שבו"י (ח"ב סי' קי"ד) והנה בשאילתות (פ' ברכה סי' קס"ה) כתב ג"כ כדעת התוס' דחגיגה דב"נ מצווים בפו"ר ע"ש. ובתוס' ביבמות (ד' ס"ב א') ד"ה מפו"ר מנ"ל דלא נאמרה לב"נ ואי משום דלא חשיב לה לעיל בהדי שבע מצות הא קום עשה לא קחשיב ותי' דשב ואל תעשה היא שלא להשחית זרע ע"כ והקשו המפרשים דאמאי לא הקשו כן אהא דפריך הגמ' ממילה מנ"ל דלא נאמרה לב"נ דהוי ג"כ קים עשה ואין ראיה מדלא חשיב לה בהדי ז' מצות ועי' במהרש"א והמל"מ (רפ"י מהל' מלכים) הביא בשם מהראנ"ח תי' לזה דמילה הוי ג"כ שב ואל תעשה שמצוה שלא ימשוך ערלתו. ותמה המל"מ דהא משוך הוא רק דרבנן עי' ביבמות (ד' ע"ב א') ולכאורה י"ל זה ע"פ מ"ש הט"ז ביו"ד (ס"ס רס"ד) דאיכא משיך דהוי מה"ת כשנולד מהול ואח"כ נמשך:

וא"כ שב ואל תעשה הוא בכה"ג שלא למשוך ערלתו אולם נלע"ד די"ל דמש"ה לא הקשו התוס' עלה דמילה משום דמוכח מהא דרב בע' גלולים (ד' כ"ז א') דליתא בב"נ דאמר שם דמילה בע' גלולים פסולה דכתיב ואתה את בריתי תשמור ולא ע' גלולים ודוק:

דף ס:

ואחד המקבלו עליו כו' אבל המגפף כו' עובר בל"ת הנודר בשמו כו' עובר בל"ת. עי' ברש"י בכריתות (ס"ד ג') מש"כ הגליון שם וזה הוא נגד המתני' דהכא ועי' לקמן (ד' ס"ג א') ובתד"ה כי ולקמן (דף ס"ה ב') ובתד"ה הואיל והנה קשה במתני' דהכא דאמאי לא ערבינהו יחד הא דהמגפף כו' והנודר כו' הרי זה עובר בל"ת כקושי' הגמ' כזה בזבחים (ד' ע"ט ב') וכקושי' התוס' בכריתות (ס"ד ו') ועי' בקדושין (ר"ד ו') ובתוס' במנחות (ד' כ"ו סע"א):

ונלע"ד די"ל דהוא משום דאין דיניהם שוה דהא לקמן (ד' ס"ג א') מעיקרא שם היה סבר דבהא דהמגפף ומנשק כו' לוקה עלייהו אבל בהא דנודר ומקיים לא לקי עלייהו כרב דימי אר"א שם ולפי המסקנא שם לרבין אר"א ס"ל בהיפוך דבכולן אינו לוקה אלא בהא דנודר ומקיים לוקה מש"ה לא ערבינהו הכא יחד ועי' בכ"מ (ספ"ה מהל' ע' גלולים) מש"ש בזה ונפלאתי על מ"ש הכ"מ (פ"ג מהל' ע' גלולים הל' ע') דלהכי תנא הכא דעובר בל"ת ולא תנא דלוקה ש"מ דליכא בהו מלקות ע"ש ותמיה הא בנודר ומקיים מבואר לקמן (ד' ס"ג א') דלוקה עלייהו וכמ"ש הרמב"ם (ספ"ה מהל' ע' גלולים) ואפ"ה לא

תנא בהו דלוקה אלא תנא ג"כ דעובר בל"ת. וכן להס"ד שם לרב דימי אר"א דס"ל דבהא דמגפף ומנשק לוקה ותנן בהו ג"כ הלשון דעובר בל"ת ועי' בכ"מ (סוף הל' כלאים) וכן (ספ"ג מהל' תרומות) מש"ש בזה. ועי' מ"ש לקמן (ד' ס"ג) עוד בזה:

שם מנין לרבות השתחואה ופי' רש"י שהיא אינה עבודת פנים ועי' בשירי קרבן בירושלמי (פ"ז דשבת הל' ב') שפי' דהכא הכונה דמש"ה צריך ריבוי להשתחואה משום שהיא אין בה מעשה ע"ש ולענ"ד מדאמר הכא לפי שיצתה לידון בעבודת פנים מנין לרבות השתחואה מוכח כפי' רש"י דה"ט דצריך ריבוי בהשתחואה לפי שהיא אינה עבודת פנים וכן מה דפשיטא לבעל ש"ק דהשתחואה מיקרי שאין בה מעשה פליגי בה לקמן (ד' ס"ה א') בזה ר' יוחנן ור"ל שם דלר' יוחנן ס"ל דהשתחואה יש בה מעשה לכ"ע ודוק:

דף סב.

תני ר"ז קמי' דר' יוחנן כו' אר"א הא דאר"ז מחלוקת דר"י ור' נתן הוא כו'. פי' דר' זכאי סבר כמ"ד דהבערה ללאו יצאת מש"ה ס"ל ג"כ דהשתחואה ללאו יצאת וא"ח אלא אחת ורב יוסף פריך על ר' אבא דר' יוחנן א"ל שפיר פוק תני לברא משום דבהשתחואה ס"ל לכ"ע דלחלק יצאת ועי' פרש"י בד"ה דכ"ע לחלק יצאת ולכאו' יש להעיר דגם לדעת ר' אבא דמחלוקת דר"י ור"נ היא א"ש הא דא"ר יוחנן פוק תני לברא דר' יוחנן לטעמי' דסבר בירושלמי דשבת (פ"ב הל' ה') דהבערה לחלק יצאת אולם לשיטת התוס' בשבת (ר"ד ק"ו) פריך ר' אבא שפיר ג"כ אהא דר' יוחנן דאין שייך לומר ע"ז דפוק תני לברא אף דס"ל לר' יוחנן כמ"ד דהבערה לחלק. יצאת כיון דפליגי תנאי בזה דאטו משום דר' יוחנן ס"ל כר' נתן משתקי' ליה למאן דס"ל כר' יוסי כדאמר בחולין (ד' ט"ו א'). אלא דדעת רש"י הכא ק"ק דמשמע מתוך פירושו הכא דלר' אבא לא א"ש הא דא"ר יוחנן לר"ז פוק תני לברא ובשבת ס"ל לרש"י שם דשייך שפיר כה"ג לומר פוק תני לברא יעו"ש בתוס'. והנה ראיתי מקשים דמאי פריך רב יוסף הכא על ר' אבא דכ"ע ס"ל דהשתחואה לחלק יצאת ושפיר א"ר יוחנן דפוק תני לברא דלמא הא דהשתחואה לחלק יצאת הוא לומר דחייב אף על אחת בפ"ע דלא תימא עד דעביד לכולהו עבודות שבע' גלולים אבל אכתי לא ידעי' מהתם דחייב על כאו"א בשעשאן כולן בהעלם אחת וכן הקשו המפרשים כזה בהא דלקמן (ר"ד ס"ג) דמאי פרכי' אאביי מהא דאמר אביי שלש השתחואות כו' דלמא אתא רק לומר דחייב אף על אחת אבל עשאן בהעלם אחת אינו חייב אלא אחת ונשארו בקושי' ולכאו' י"ל ע"פ מ"ש בחי' לזבחים (דף ק"ז א') דתלוי זה בהא דפליגי ר' יאשי' ור' יונתן דלר"י דס"ל דלחלק ל"צ קרא דגם סתם משמע כ"א בפ"ע ממילא ידעי' דחייב על

אחת ולא בעי' עד דעביד לכולהו וא"כ השתחואה דאתי לחלק ע"כ אתי להורות דחייב על כאו"א משום דלהא דלא נימא דבעי' דוקא עד דעביד לכולהו ל"צ קרא לזה דממילא ידעי' לר' יונתן ואנן קיי"ל כר' יונתן כמ"ש התוס' בזבחים שם ובב"ק (ר"ד נ"ד) ועי' ביו"ד (סי' רי"ז ורכ"ח) ובט"ז שם (ס"ק י"א) ובסי' רכ"ח (ס"ק מ"ט) מש"ה פריך רב יוסף הכא שפיר וכן פרכי' אאביי לקמן שפיר אולם זה אינו דהא ר' יוחנן גופי' ס"ל כר' יאשיה כדמוכח בקדושין (דף ט' ב') מדאמר שם דה"א עד דמקדש והדר בעיל וכמ"ש הרשב"א בחידושיו שם וכן אביי גופי' ס"ל בב"מ (ס"ד צ"ו) כר' יאשיה א"כ ל"ל תירוצי לר' יוחנן ואביי דקאי הכא ולקמן אליבייהו אמנם נלע"ד דהשתחואה דאתי לחלק משמע כל אופני חילוק מלאכות היינו דלא בעינן עד דעביד לכולהו וחייב על אחת בפ"ע וגם אי עביד לכולהו חייב עכאו"א עי' בפרש"י הכא בד"ה לחלק ולעיל (דף ל"ז ב') ובפסחים (ד' ה' רע"ב) וביבמות (ד' ה' ב') והא דפרכי' בכריתות (דף ב' ע"ב) כה"ג:

דוקא התם דכתיב כל אשר יעשה מכל התועבות דמשמע דחייב אמקצת ע"ז פרכי' דלמא דוקא אחדא חייב אבל אי עביד כולהו בהעלם אחת אינו חייב אלא אחת אבל היכי דכתיב לחלק משמע כל גווני חילוק מלאכות כן נראה לענ"ד בעז"ה דף ס"ג א' כי קאמר רב נמי לר"ע קאמר וכתבי התוס' דאליבא דר"ל קאמר הכי דלר' יוחנן דס"ל דכפיפת קומתו ועקימת פיו הוי מעשה מתוקמי' אפי' כרבנן ע"כ ולכאורה תמוה דאמאי נדחק הגמרא לפרש הא דרב כר"ל דהא קיי"ל כר' יוחנן לגבי ר"ל בכ"מ עי' יבמות (דף ל"ו) ונלע"ד ליישב בב' גווני א) דהוא משים דמוכח דרב סבר כר"ל דבתמורה (דף ג') משני אליבא דרב ה"מ לאו שיש בו מעשה אבל תמורה דהוי לאו שאב"מ לא וא"כ מוכח דל"ל לרב דעקימת פיו הוי מעשה דלר' יוחנן דס"ל דעקימת פיו הוי מעשה סבר דתמורה הוי לאו שיש בו מעשה דאמר שם לא תתני מימר [בתוך דברים שאין בהו מעשה] דהוי לאו שיש בו מעשה ועי' ברש"י שם וכן הוא גירסת הרמב"ם (ר"ה תמורה) וע"ש בלח"מ ובשאגת אריה (סי' ע"ח ופ"ב) ועי' לקמן (דף ס"ה ב') בתד"ה הואיל ב) נלע"ד דמהדר הגמ' לפרש הא דרב אליבא דר"ע:

משום דמוכח דרב ס"ל כר"ע בהא דמנדף דבפסחים (דף ס"ט ב') איתא דס"ל דבפסח איכא כרת משא"כ מילה דליכא כרת משום דיכול למול לאחר זמן עי' בפרש"י שם וקשה דהא בפסח הוא ג"כ כה"ג דיכול לתקן בפסח שני ואמאי גרע פסח ממילה וע"כ צ"ל דסבר רב כרבי בפסחים (דף צ"ג) דס"ל דליכא תקנתא בפסח שני וה"ע דס"ל שם דמגדף הוא מברך את השם וכר"ע בכריתות (דף ז' רע"ב). דא"ל דס"ל לרב כר' נתן שם דהא איכא סתמא בפסחים (דף צ"ה ב') דפסח שני דוחה שבת דלא כר' נתן וע"ש ברש"י בד"ה

דוחה שבת ובצל"ח שם וכיון דל"ל לרב כר"ח בן עקביא שם ע"כ ס"ל כרבי וכר"ע דמגדף הוא מברך את השם מש"ה מהדר הגמ' הכא לאוקמי הא דרב כר"ע במגדף בזה:
ובזה מתורץ דעת הרמב"ם (פ"ה מהל' ק"פ) שכתב שם דשגג בפסח ראשון והזיד בפסח שני חייב כרת והיינו כרבי דפסחים (דף צ"ג) הנזכר ותמהו עליו שם דמ"ט פסק דלא כר' נתן ורחב"ע דפליגי עליו והם רבים ע"ש בהשגות הראב"ד וכ"מ שם בזה ולפמ"ש מתורץ דהוא משום דמוכח מסוגיא דהכא והא דפסחים דסבר רב כרבי עוד נלע"ד די"ל דה"ט דפסק כרבי מהאי סוגיא דחגיגה (דף ב') דפריך עלה דר' יוחנן הניחא למ"ד דפסח שני תשלומין דראשון נינהו אלא למ"ד דשני רגל בפ"ע הוא מא"ל וקשה דאמאי לא משני ר' יוחנן סבר כמ"ד דשני תשלומין דראשון נינהו והעירו התוס' שם בזה ותירצו משום דהל' כרבי דס"ל הכי מש"ה משני הגמ' דר' יוחנן ס"ל הכי ע"ש א"כ מבואר דס"ל להסוגיא דקיי"ל כרבי בזה ובתשו' כתבתי עוד ישוב לזה דהוא משום דמוכח בפסחים (דף צ"א רע"ב) דר' יוסי ור' יהודה ס"ל כרבי בזה ויתבאר בתשובתי בזה שם ביתר ביאור ודוק:
שם מניין לאוכל מן הבהמה כו' ועל כולם אינו לוקה משום דהוי, לאו שבכללות והקשו התוס' ת"ל דהוי לאו שניתן לאמב"ד ועוד הקשו דאמאי לא ילפי' בכ"מ דלקי מהא דבן סורר ובתור"ע תי' בזה דהוי שני כתובים וא"מ הא דבן סורר והא דאם בין הכות הרשע בעדות דבן גרושה דגלי שם קרא דלקי דהוי ג"כ לאו שנלאמב"ד ע"ש ולפי דבריו תשאר קושי' התוס' דכתובות (דף מ"ה ב') סד"ה ר"י שהקשו שם דל"ל לר"י להאי קרא דוהיה אם בין הכות הרשע כיון דסבר דלאו שאב"מ לוקין עליו ול"ל כתירוצם דאצטריך האי קרא משים דאל"ה ה"ל לאו שניתן לאמב"ד דאין לוקין עליו דהא התם מיירי אי לא הוי כתיב האי קרא דוהיה אם בן הכות הרשע אז ס"ל ודאי דלאו שניתן לאזהרת מב"ד לוקין עליו דהוי ילפי' אז מהא דבן סורר דלוקין בלאו שניתן לאמב"ד וא"ל די"ל קושי' התוס' דמש"ה אצטריך האי קרא דוהיה אם בין הכות לזה גופי' שיהיה שני כתובים דלא נילף מבן סורר ללקות בלאו שניתן לאמב"ד דזה אינו דהא לר' יהודה גופי' ס"ל דגם שני כתובין מלמדין כדאיתא בקדושין (דף ל"ה א') ולקמן (דף ס רע"ב) וכן י"ל ג"כ בזה דהתוס' מקשים הכא שפיר אליבא דר' יהודה דס"ל דב"כ מלמדין ואיהו לתרי בבי, ולא ערבינהו יחד להא דהמגדף כו' והא גופי' מוכח דס"ל דלאו שניתן לאזהרה מב"ד דאין לוקין כמ"ש התוס' בכתובות הנזכר ועי' מה שכתבתי לעיל (ר"ד י') ובפריי לפסחים (דף מ"ד): והנה ק"ל דאמאי לא משני הגמ' הכא דס"ל לרב דימי אר"א כהאי תנא בתמורה (דף ז' ב') דס"ל שם דלוקין על לאו שבכללות ונלע"ד דלא נ"ל להגמ' לתרץ הכי משום דא"כ ר' אבין ב"ח דסבר דלוקין על לאו שבכללות ס"ל דלא כסתמא דמתני' דמוכח ע"כ

דס"ל לסתמא דמתני' כרב דימי דיש חילוק בין הנודר ומקיים ובין המגדף ומנשק ומכבד כו' מדלא ערבינהו התנא יחד להו במתני' וחלקינהו לשני דינים וכקושי' הגמרא הזבחים (דף ע"ט ב') וכמ"ש ג"כ הכ"מ (ספ"ה מהלכות ע' גלולים) וא"כ ע"כ ס"ל לתנא דמתני' דבמגדף ומנשק לקי אף דהוי לאו שבכללות וא"כ קשה ממתני' על ר' אבין ועי' מ"ש לעיל (דף ס' רע"ב) בזה מש"ה מסיק הגמ' בשם רבין אר"א דהא דלא ערבינהו התנא במתני' הוא בהיפוך דעל כולן אינו לוקה חוץ מנודר ומקיים דלוקה ובזה מתורץ היטב לענ"ד לקושי' הראב"ד (פ"ג מהל' ע' גלולים הל' ע') עלה דמסיק הכא דהמגדף אינו לוקה והא איתא בתוספתא דמכות דלקי על המגדף ע"ש ולפמ"ש י"ל היטב דהאי תנא דתוספתא ס"ל כהאי מ"ד בתמורה הנזכר דלוקין על לאו שבכללות וע"ע בהשגות הראב"ד (ספ"ה מהל' ע' גלולים) ובכ"מ שם וע"ע בלח"מ (פי"ט מהל' סנהדרין הל' ד') ובפריי לפסחים (דף מ"א) וע"ע מ"ש במערכה עוד בענין זה:

והנה ק"ל עוד בהא דאמר רבין משמי' דר' אלעזר דנודר ומקיים לוקה אף דהוי לאו שאב"מ כר"י והא בשבועות (דף כ"א) ס"ל לרבין גופיה שם דלאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו מהא דס"ל לרבין שם דאכלתי ולא אכלתי שקר ומסיק הגמ' שם דהוא משום דריבתה התורה שבועת שקר דומיא לשוא לשעבר אבל להבא לא לקי בלאו שאין בו מעשה יעו"ש וכן ק"ל מהא דאיתא בתמורה (דף ג' ב') דסבר ר' אלעזר גופי' שם דלאו שאין בו מעשה אין לוקין עניו ונלע"ד די"ל עפמ"ש קודם, דרבין ור"א אף דסבירא להו דלאו בו מעשה אין לוקין כרבנן דר"י מ"מ הכא מפרשי' למתני' דס"ל ע"כ כר' יהודה דלאו שאין בו מעשה לוקין וס"ל בנודר ומקיים דלוקין מדפלגינהו התנא במתני' כו' והא דהנודר כו' כמ"ש בשם הכ"מ הנזכר וא"ל דא"כ אכתי הא דרבין ור"א הם ס"ל דלא כסתם מתני' דלדברינו עיקר קושי' הגמ' הוא דלא נ"ל לתרץ דר' אבין ב"ח ס"ל כתנא דתמורה בהא דאין לוקין על לאו שבכללות דהוא משום דתקשה להו מסתם מתני' די"ל כמאי דמשני הגמ' כזה בשבועות (דף ג' ב') בהא דפריך שם לר' יוחנן מסתם מתני' דהתם לענין לאו שאין בו מעשה דסתמא אחריני אשכח דס"ל דלאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו א"כ י"ל ג"כ הכי לרבין ור"א וע"ש בתד"ה אבל והנה בהא דדרשי' הכא מהא דלא תאכלו על הדס כמה דרשות הנה במדרש הובא במ"א (ס"ס תתכ"ו) דריש עוד מהא דלא תאכלו על הדם דאסור לאכול סעודת קבע קודם שקוברין את המת ודוק:

דף סב:

ד"א לא ישמע כו' אזהרה למסית ומדיח:

מסית בהדיא כתיב ביה וכל ישראל וגו' קשה הא רבנן דר"מ ס"ל במכות (ר"ד ה') גבי עדים זוממין דאיצטריך האי ולא יוסיף שם להכרזה א"כ מאי פריך הכא הא י"ל ג"כ דהאי קרא אצטריך במסית להכרזה כדחשיב להו יחד להא דמסית ועד"ז לקמן (דף פ"ט א') דצריכים הכרזה ואולי י"ל דנ"ל הכא ליישב אף לר"מ במכות שם דס"ל דאזהרה בעדים זוממין הוא מהא דלא יוסיפו עי' בתוס' שם (דף ד' ב') סד"ה ורבנן והכרזה נפ"ל מהא דישמעו ויראו רישיה דקרא וה"נ הכרזה ג"כ ידעי' מרישיה דקרא מהא דישמעו ויראו ואזהרה מסיפיה דקרא מהא דלא יוסיפו לעשות ידעי' ודוק:

דף סד:

העביר כל זרעו פטור והקשו בתוס' הא מקמא איחייב ליה והכ"מ (פ"ה מהל' ע' גלולים הל' ד') תי' דכי עבר קמא חיובו תלוי ועומד אם לא העביר יותר חייב ואם העביר יותר נפטר מחיובו ע"כ ולכאו' הא ה"ל מקמא כשהעביר התראת ספק אולי יעביר את שאר זרעו והא פשיטא דכשלא העביר אלא בן אחד חייב אף שיש לו עוד זרע וי"ל דר"א בריה דרבא קאי בשיטת אביי דס"ל דהתראת ספק שמיה התראה במכות (דף ט"ו א') דס"ל בטלו ולא בעלו ומ"ד הכי ס"ל שם דהתראת ספק שמי' התראה ועוד דהא רבא גופי' ס"ל ביבמות (דף ל"ו) דהל' כר' יוחנן לגבי ר"ל בכ"מ לבד מג' דברים ועי' במהרש"א הכא מ"ש בזה ועי' בכ"מ (פ"כ מהל' עדות) ובתוי"ט במכות (פ"א מ"ט) ד"ה והשניה וע"ע מ"ש לקמן (ד' ע"ו) ובפריי לפסחים (דף מ"ד) בזה והנה הא דאי' בסוגיין העביר ברגל פטור הנה הרמב"ם שם כתב בהיפוך דאינו חייב עד שיעביר דרך רגליו ועי' בכ"מ ולח"מ שם דהרמב"ם מפ' פי' אחר הכא:

שם הכרת תכרת כו' דברי ר"ע א"ל ר"י והלא כבר נאמר ונכרתה כו' וכתב רש"י דלאו לר"ט פריך דהא ר"ע סבר דמגדף הוא מברך את השם. אולם לגירסא הישנה ברש"י בכריתות שם דר"ע ל"ל דמגדף הוא מברך את השם וכן הוא דעת הרמב"ם כמ"ש הכ"מ (פ"ה מהל' קרבן פסח) א"ש בלא"ה ועי' בתוס' בשבת (דף ס"ט א') בד"ה מה ע' גלולים והנה קשה מהכא דמבואר דר' ישמעאל ל"ל במגדף כר"ע ואיך אמר בכריתות (דף ז' א') במתני' שם ר' ישמעאל היא ובמגדף סבר ר' ישמעאל כר"ע ועי' בלח"מ (ר"ה שגגות) ובחידושי לכריתות שם ודוק:

דף סה.

ר' יוחנן אמר הואיל ושניהם בלאו אחד נאמרו ר"ל אמר ידעוני לפי שאין בו מעשה הנה הרמב"ם (רפ"ד מהל' שגגות) מבואר שם דס"ל דחייב שתים על אוב וידעוני דס"ל כר"ל הכא ותמוה דהא קיי"ל כר' יוחנן בכ"מ נגד ר"ל עי' יבמות (ד' ל"ו) וכבר נתקשה בזה

הלח"מ ונלע"ד די"ל בהקדם מאי דהקשו המפרשים דאמאי חשיב להו ר' יוחנן בחד הואיל ושניהם בלאו אחד נאמרו הא לר' יונתן ס"ל לקמן (דף ס"ו) דמשמע כ"א בפני עצמו ותירצו דר' יוחנן ס"ל כר' יאשיה ע"כ ונלע"ד די"ל טפי מרווח דר' יוחנן אזיל לטעמי' דמוכח דס"ל כר' יאשיה בקדושין (דף ט' ע"ב) דסבר שם דאי מהא דובעלה ה"א עד דמקדש והדר בעי' וכמ"ש הרשב"א בחידושיו שם דס"ל כר' יאשיה וא"כ י"ל דברי הרמב"ם דפסק דלא כר' יוחנן דהוא משום דאנן קיי"ל כר' יונתן כרבא לגבי אביי בב"מ (דף צ"ד ב') וכמ"ש התוס' בב"ק (ר"ד נ"ד) ובזבחים (דף ק"ז א'):

וכן סתמא דגמ' בכריתות (דף ז' סע"א) ס"ל כר"ל שם דס"ל דה"ט דלא תנן ידעוני לפי שאין בו מעשה ע"ש ברש"י ובמל"מ שם ולפמ"ש י"ל ג"כ מרווח טפי עפמ"ש בענפי לשבת (דף נ"ז ב') דרב אשי ס"ל כר' יונתן הנזכר מדס"ל לרב אשי בנדה (דף ס"א ב') דשעטנז הוא מה"ת שוע או טוה או נוז דלא כמר זוטרא שם מש"ה ס"ל לסתמא דגמ' בכריתות כר"ל דסתמא דגמ' הוא רב אשי כמ"ש התוס' בשבת (ד' ע' ב') ובחולין (דף ב' ב') וכן הרמב"ם פסק כרב אשי (בפ"י מהל' כלאים הל' ב') וע"ש בהשגות הראב"ד ובכ"מ שם ובב"י (ביו"ד ד סי' ש') ואזיל לטעמיה דס"ל דקיי"ל כר' יונתן ודלא כר' יוחנן דהכא וע"ע מ"ש לקמן (דף ס"ו) בעז"ה אולם יש להעיר לכאו' ע"ז דא"כ מאי פריך הגמ' הכא דר"ל מ"ט לא אמר כר' יוחנן דאמאי לא אמר דס"ל כר' יונתן דקיי"ל כוותיה. ונלע"ד ליישב דלא נ"ל להגמ' לומר הכי דא"כ רבא דסבר בב"מ (ס"ד ס"ד) כר' יונתן א"כ סבר כר"ל תקשה האמר ביבמות (ד' ל"ו סע"א) דהל' כר' יוחנן בכ"מ נגד ר"ל לבד מג' דברים ולא חשיב להא דהוי עוד מה דהל' כר"ל עוד נלע"ד די"ל דמתני' דכריתות ר"ע הוא כדאמר בכריתות (ד' ג') וכן בסוגיין ועי' בתוס' בר"ה (ד' ו' א') בד"ה תשמור וס"ל לסוגיא דהכא ליישב דר"ע ס"ל כר' יאשיה כדס"ל להסוגיא דזבחים (דף ק"ז א') וכדמשמע לכאו' מהא דשבועות (דף כ"ז רע"ב) דר' יאשיה ס"ל כר"ע שם מש"ה נ"ל להגמ' לפרש דגם ר"ע כר' יאשיה. אבל באמת אינו כן דהא מבואר בירושלמי דיבמות (פי"א הל' ב') ובתו"כ (פ' קדושים) דר' עקיבא סבר כר' יונתן והא דשבועות צ"ל דאף דר' יאשיה ס"ל כר"ע בהא דריבויי ומעוטי מ"מ ר"ע ל"ל כר' יאשיה בהא דלחלק צריך קרא כמ"ש הנו"ב מ"ת (חא"ע סי' י"ז) מש"ה לא קיי"ל הכא כר' יוחנן ודוק:

שם מאן תנא השתחואה ר"ע היא דאמר לא בעי' מעשה ואף דאי' בשבועות (דף ט"ז ב') דהשתחואה זו היא פשוט ידים ורגלים והוי מעשה מ"מ א"ש דהכא משום דבע' גלולים חייב אף בלא פשוט ידים ורגלים עי' בטורי אבן במגלה (ד' כ"ב ב') בד"ה לא אסרה תורה:

דף סה:

שאני עדים זוממין הואיל וישנן בראיה אבל בעלמא סבר ר' יוחנן דעקימת שפתיו הוי מעשה. וקשה דאיך מפרש ר' יוחנן להא דר"מ במכות (דף ד' ע"ב) דילף שם בעדים זוממין דלוקה ומשלם מהא דמוציא ש"ר והא י"ל מה למוציא ש"ר דהוי מעשה דעקימת שפתים הוי מעשה לר' יוחנן משא"כ עדים זוממין לא הוי מעשה דישנן בראיה וי"ל ע"פ מ"ש התוס' הכא דל"ל לר' יוחנן דעקימת שפתים הוי מעשה אלא דוקא היכי דבדבורו עביד מעשה וכ"כ הכ"מ (פי"ג מהל' שכירות) לדעת הרמב"ם. א"כ לפ"ז מוציא ש"ר ג"כ לא הוי מעשה כיון דבדבורו לא עביד מעשה כ"א ע"פ עדים עי' בתוס' בכתובות (דף ל"ב א') סד"ה דאין ועוד נלע"ד ליישב בעז"ה נכון ע"פ מ"ש הפ"י במכות שם שהקשה דאמאי לא מפרש שם דה"ט דר"מ דס"ל בעד"ז דלוקה ומשלם דה"ט דלוקה משים דלא גרע מכל ח"ל דסבר ר' יוחנן בכתובות (דף ל"ב) דלוקה ואינו משלם וה"ע דמשלם משום דבפירוש רבתה תורה עד"ז לתשלומין ותי' הפ"י שם היטב משום דעולא גופי' הא ל"ל בכתובות שם כר' יוחנן מש"ה מפרש עולא במכות ה"ט דילף ממוציא ש"ר ע"ש והשתא מתורץ היטב קושיתי הנזכר דאיך יפרש ר' יוחנן לטעמיה דר"מ במכות משום דלר' יוחנן לטעמיה י"ל דה"ט דר"מ כמ"ש הפ"י הנ"ל דלוקה משום דר' יוחנן לטעמיה דלא גרע מכל ח"ל דלוקה ואינו משלם ומ"מ משלם ג"כ כיון דבפירוש רבתה תורה עדים זוממין לתשלומין וע"ע בחי' לכתובות (דף ל"ד) ובענפי לשבת (דף קנ"ד) מש"ש בעז"ה ועוד, נלע"ד די"ל קושיתי הנ"ל בפשוטו דזה לא הוי פירכא מה דמוציא ש"ר הוי מעשה ועדים זוממין לא הוי מעשה דהא גלי קרא בעדים זוממין דלקי והיה אם בין הכות אף דהוי לאו שאין בו מעשה כדאיתא שם במכות שם (דף ב' ב') ולעיל (דף י' ע"א) מש"ה ילפי' שפיר ממוציא ש"ר אף היכי דאיכא תשלומין דלוקין ומשלמין והנה האו"ת (סי' כ"ח) העיר מסוגיא דהכא דגם לדעת ר"ת דס"ל דשולח אדם עדותו בכתב מ"מ מודה דבד"נ ע"י כתב לא הוי עדות דאל"כ הא בעדים זוממין משכ"ל מעשה ע"י עדות בכתב ע"ש ולא הזכיר במח"כ לדברי הלח"מ (פי"ג מהל' שכירות) מש"ש דאף דמהני עדות בכתב גם בד"נ מ"מ לא מיקרי מעשה ע"ש ודע דגירסת הרי"ף הכא שאני עדים זוממין דישנו באיה פירושו שאומר כמו אין ג"כ כשר כדלעיל (דף ס' סע"א) וכן הובא גירסת זו בשיטה מקובצת בב"מ (ס"ד צ') ובהגהות הגרי"פ נדפס בטעות ודוק כי לענ"ד נכון הוא בעז"ה: שם מנחש זה האומר פתו נפלה מפיו עי' בש"ג (פ"ב דע' גלולים) הביאו הפ"ת ביו"ד (סי' קע"ט ס"ק י"ג) ועי' בזה בשירי קרבן בירושלמי (ספ"ו דשבת) בד"ה מדרכי האמורי מש"ש ודוק:

דף סו.

מאן חכמים ר' מנחם בר' יוסי היא. ונלע"ד דה"מ הגמ' לומר דחכמים דהכא הם רבנן דפליגי אר"מ בשבועות (דף ל"ה א') דס"ל שם דמקלל את השם בכינוי אינו חייב וכ"ש במקלל אביו ואמו דאינו חייב בכינוי אלא דהגמרא הכא רוצה טפי לפרש שם התנא הכא וכמ"ש התוספות בזה בעירובין (דף ל"ז ב') בד"ה אלא בהא דבעי' שם דמאן האי תנא דגם בדרבנן ל"ל ברירה ובזה מתורץ שפיר ג"כ מאי דקשה לכאורה דאמאי לא אמר שם דהאי תנא דע' גלולים (ד' מ"ו ב') ע"כ ל"ל ברירה בדרבנן דתנן שם גבי עבודת גלולים דאבניו ועציו ועפרו מטמאין כשרץ ופרש"י שם משום דאין ברירה וטומאת ע' גלולים הוא דרבנן כדאי' (דף נ"ב) ובשבת (דף פ"ג) ועי' בכ"מ (פ"ו מהל' אה"ט הל' ז') וכן אמאי לא אמר שם דהאי תנא דדמאי (בפ"ו מ"ז) הוא דל"ל ברירה בדרבנן דתנן שם שנים שבצרו כרמיהם כו' דסבר שם דאין ברירה גם בדרבנן יעו"ש ולפמ"ש א"ש דנ"ל להזכיר שם התנא ובזה סרה לקושי' הגרע"א בתור"ע יעו"ש:

והנה בזה יתורץ היטב דעת הרמב"ם שפסק כשמואל דלעיל (ד' נ"ו א') דעד שיברך שם בשם ופסק כרבנן דהכא דמקלל אביו ואמו בכינוי פטור וע"כ ל"ל לחכמים דהכא הא דשמואל לעיל וכמ"ש רש"י הכא. וכבר, הקשה כן בכ"מ (פ"ב מהל' ע' גלולים הל' ז') ולפמ"ש יתורץ היטב דה"ט דס"ל להרמב"ם במקלל אביו בכינוי דפטור הוא משום כיון דפטור במקלל את השם בכינוי כ"ש במקלל אביו ואמו דפטור בכינוי ועי' בשבועות (ד' ל"ו א') בתד"ה בנקבו וע"ע בכ"מ ולח"מ (רפ"ה מהל' ממרים) ודוק:

שם איש איש כו' ר' יונתן אומר כו' עד שיפרוט לך הכתוב יחדו הנה המהרש"א הקשה על מ"ש רש"י בפי' התורה לרבות אשה ממקלל אביו ואמו דלא כסוגיא דהכא וכתב דהוא ע"פ המכילתא ע"ש ונלע"ד ברור דכתב רש"י כן דהוא משום דקיי"ל הר' יונתן דהכא וכמ"ש התוס' בב"ק (ר"ד נ"ד) ובזבחים (דף ק"ז א') וכדאיתא ביו"ד (סי' רט"ז) וכן שם (סי' רכ"ח סעיף מ') ועי' במל"מ (רפ"ה מהל' ממרים) ובנו"ב מ"ת (חא"ע סי' א) ומבואר לקמן (דף פ"ה ב') דלר' יונתן לרבות אשה הוא מהא דמקלל אביו ואמו:

והנה קשה בהא דאמר הכא עד שיפרוט לך הכתוב יחדיו כדרך שפרט לך הכתוב בהא דלא תחרוש שור וחמור יחדיו שלא תאמר דאסור לחרוש בשור או בחמור לבדו עי' ברש"י וקשה דא"כ למען ינוח שורך בשבת ל"ל אי סד"א דבשור לבד אסיר דסתם מלאכת שור הוא חרישה והנהגה וכבר הקשה כן בשטמ"ק בב"מ (ד' צ"ד) ותירצו דאצטריך ההוא שלא יחרוש ע"י עובד גלולים ע"ש וקשה דאכתי לדעת רב אשי בב"מ (דף ע"א ב') דיש שליחות לע' גלולים מה"ת וא"כ איכא לדידיה ודאי איסור אמירה לע' גלולים מה"ת

משום שליחות כמ"ש המל"מ (פ"ה מהל' מלוה) דאף לרב סמא בב"מ (דף י"א) דהיכי דהשליח לא הוי בר חיובא אין שליח לד"ע מ"מ בשליח ע' גלולים יש שליחות ומחייב שולחו ועי' בחתם סופר (חלק א"ח סי' פ"ד) ובענפי לשבת (ד' ק"נ) וא"כ ל"ל קרא לאסור ע"י ע' גלולים בשבת כתי' השטמ"ק הנזכר דהא אף בחול אסור ע"י ע' גלולים מה"ת לדעת רב אשי וצ"ע:

ונלע"ד ליישב בעז"ה דלכאורה קשה איך ר"ל רב אשי שם דיש שליחות לנכרי מה"ת בעלמא חוץ מבתרומה מ"ש תרומה דכתיב אתם גם אתם דומיא דאתם בני ברית א"כ שליחות דכה"ת כולה ה"נ כיון דעיקר שליחות מתרומה גמרי' לה כדמקשי הגמ' בב"מ שם ונ"ל דסברת רב אשי הוא דס"ל כר"ש דל"ל שליחות בעבודת גלולים בתרומה מהא דגם אתם אלא משום דליתא בתרומה דנפשיה כדאיתא בקדושין (דף מ"א ב') מש"ה ס"ל לרב אשי דדוקא בתרומה אין שליחות לע' גלולים אבל בעלמא לענין זכייה ורבית בב"מ שם יש שליחות וכמו שהקשו באמת התוס' בגיטין (דף כ"ג ב') בד"ה מה אתם דלר"ש מנ"ל בעלמא דאין שליחות לע' גלולים והגמ' דאמר דלא כרב אשי מ"ש תרומה כו' היינו כתירוץ התוס' בגיטין דגם לר"ש הוא דומיא דאתם יעו"ש ולפ"ז מתורץ היטב קושי' הנזכר כיון דרב אשי דב"מ הוא רק דס"ל כר"ש אבל מודה דלרבנן דילפי' גם אתם דומיא דאתם ודאי אין שליחות לע' גלולים בכה"ת א"כ לא תקשה הא דר' יונתן הכא דס"ל דכתיב יחדיו בלא תחרוש שור וחמור שלא נימא דגם בשור לבדו אסור לחרוש דא"כ למען ינוח שורך בשבת צ"ל די"ל שפיר דס"ל לר' יונתן כרבנן דר"ש דאין שליחות לע' גלולים מה"ת וא"כ י"ל שפיר כתירוץ השטמ"ק הנ"ל דמיירי ע"י עובד גלולים ודוק כי נכון הוא לענ"ד:

דף סו:

אר"י א"ר זו דברי ר"מ פרש"י דס"ל גבי קנס דנערה דוקא ולא קטנה ה"נ בנערה המאורסה. מבואר הכא דה"ט דר"מ דקטנה אין לה קנס הוא משום דכתיב נערה מדמדמי לה הא דנערה המאורסה ול"ל כרב חסדא בכתובות (דף מ' ע"ב) דמפרש שם דה"ט דר"מ הוא מדכתיב ולו תהיה לאשה דלה"ט אינו ענין הא דנערה המאורסה דהכא להה"א דקנס ובזה מתורץ דברי רש"י והרע"ב בחולין (דף כ"ו ב') שפירשו שם לה"ט דר"מ דקטנה אין לה קנס מדכתיב נערה דלא כרב חסדא דכתובות יעו"ש דהוא כר"י אמר רב דהכא ועוי"ל ע"פ מ"ש. בשמ"ק לכתובות התם בהא דמבע"ל שם מ"ט דר"מ והא בקרא כתיב נערה ומאי פריך מ"ט דר"מ:

ופי' כיון דאר"מ דקטנה אין לה קנס ולא אמר דנערה יש. לה קנס כי היכי דמשמע ליה דטעמי' מדכתיב נערה ולא קטנה אלא קאמר דקטנה אין לה קנס אלמא משמע דמצד קטנותה אין לה קנס ע"כ אבל ודאי גם רב חסדא התם מודה די"ל כרב הכא בפשוט דהוא משום דכתיב נערה בקרא אלא דמפרש ר"ח טפי מהא דולו תהיה לאשה לפרש הלשון דר"מ וא"כ פרש"י בחולין שפיר הטעם הפשוט דהוא משום דכתיב נערה והנה דרך אגב נלע"ד ליישב מה שמקשים על הרמב"ם דפסק דלא כר"מ דלא כסתם מתני' עי' בראש בכתובות שם ונלע"ד דאיכא ג"כ סתמא דלא כר"מ בשבועות (דף ל"ג ב') דתנן שם שפיתה פלוני את בתו של עצמו כדנראה מדברי הרמב"ם (פ"י מהל' שבועות הל' ד') וע"ש בלח"מ ובתוי"ט שם וא"כ תקשה ע"ז קושי' התוס' דשבועות תי"ל דהא מחלה וצ"ל כתירוצם דמיירי התם בקטנה דלאו בת מחילה היא וכרבנן דר"מ דקטנה יש לה קנס וכיון דאיכא סתמא דלא כר"מ ומה לי חד סתמא או תרי ותלתא סתמא כקדושין (דף נ"ד ב') מש"ה פסק טפי כרבנן ומיהו מה דפסק הרמב"ם כרבנן הכא (בפ"ג מהל' א"ב) דלא כסתם מתני' י"ל עוד דהוא משום דמבואר בירושלמי בהדיא הכא (הל' י"א) דהל' כרבנן דבא על הקטנה בסקילה ורב גופי' אמר לה שם אף דאיהו גופי' אמר הכא דמתני' כר"מ וכן רב לטעמי' דאמר הלשון הכא זו דברי ר"מ כו' מכלל דס"ל דהל' כחכמים כמ"ש הכ"מ (פ"ג מהל' נדרים הל' י') וכן (בפ"ג מהל' בכורים הל' ג') וכן (בפ"ה מהל' אה"ט הל' י"א) וכן יתורץ בזה מה דפסקו הרי"ף והרמב"ם כרבנן דפליגי אר"מ בגיטין (ס"ד ה') בהא דלא אמר בפני נכתב ובפני נחתם דלא הוי הולד ממזר וקשה דהא איכא סתמא שם (ד' פ' ע"א) כר"מ וכן שם (דף פ"ו א') יעו"ש דמוקי לסת"מ כר"מ:

ולפמ"ש מתורץ דבגיטין (ד' פ' ע"ב) א"ר זו דברי ר"מ אבל חכמים אומרים כו' דמזה מוכח דס"ל דלא כר"מ ויתבאר עוד בעז"ה בחידושי לגיטין שם: שם ונימא ליה ומת האיש כו' לבדו כתנאי כו' ואידך האי לבדו מאי דריש ביה כו' פי' רש"י דהאי לבדו ל"ל דלמעוטי דידה ל"צ דהא כתיב ולנערה ל"ת דבר אלא להביא הבא על הקטנה מדעתה ואע"ג דפטור דידה לאו משום אונס אלא משום קטנות איהו מחייב פי' דאי הוי משום אונס ל"צ לזה האי קרא דלבדו דהא ידעי' מהא דומת האיש אשר שכב עמה באונס דהיא פטורה והוא חייב ומזה נלע"ד ליישב דעת הרמב"ם (פ"ג מה' א"ב) וכן (בפ"ב מהל' סוטה) דפיתוי קטנה לאו אונס הוא ותמהו עליו שם שהוא נגד הסוגיא דיבמות (דף ל"ג ב') דאמרי' שם דפיתוי קטנה אונס הוא ולפי האמור י"ל היטב דהוא מסוגיא דהכא דא"כ דאונס הוא ל"ל האי לבדו דהוא חייב תי"ל מהא דומת האיש אשר שכב עמה באונס דנערה המאורסה ודעת הראב"ד נלע"ד דס"ל דאף דפיתוי קטנה אונס הוא מ"מ אצטריך

להביא את הבא על הקטנה מדעתה דחייב ולא ידעי' מאונס דנערה המאורסה דסד"א דבא על הקטנה פטור אף דאונס היא כיון דג"כ לאו בת עונשין היא בכל גווני ושאני נערה המאורסה באונס כיון דמדעתה בת עונשין היא מש"ה כתב לבדו דחייב אף בבא על הקטנה. ועוי"ל לענ"ד דהוא מהא דסוגיא דלעיל (ד' נ"ה ב') דאמר שם בקטנה שבא בהמה עליה כיון דמזידה היא איכא נמי תקלה ומזה הוכיח הרמב"ם דל"ל שם דפיתוי קטנה אונס היא כמו שנתקשה בזה בחתם סופר (חא"ע סי' קע"ב) ע"ש והנה נלע"ד ליישב בזה דעת הרמב"ם (פ"ג מהל' נערה) שכתב שם כהא דר"ל בכתובות (ס"ד מ') דמוציא שם רע על הקטנה פטור מהא דונתנו לאבי הנערה ותמוה דהא פריך ר"א ב"א שם תי"ל דקטנה לאו בת עונשין היא ולפי האמור י"ל היטב להרמב"ם לשיטתו דהקשו התוס' שם מה בכך דלאו בת עונשין היא הא בא על הקטנה מאורסה דבסקילה לרבנן אף דההיא פרשה בבת עונשין כתיבא ותי' דמוציא שם רע שאני דפיתוי קטנה אונס הוא יעו"ש וא"כ להרמב"ם לטעמי' דס"ל דפיתוי קטנה לאו אונס הוא דסוגיות חלוקות בזה או מהא דהכא לפמ"ש קודם או לפמ"ש המ"מ שם דהוא מסוגיא דכתובות (ד' ט') וא"כ קושי' רב אדא שם דפריך שם על ר"ל ל"ק מש"ה הביא הרמב"ם שפיר כהא דריש לקיש:
והנה הרמב"ם (בפ"ג מהל' א"ב) פסק דלא כרבי אלא כרבנן וקשה דהא במתני' סתם כרבי וכמ"ש רש"י במתני' אולם לק"מ לפי' הרמב"ם גופי' שפי' בפה"מ דמתני' מיירי בביאה כדרכה וא"ש כרבנן וע"ש במל"מ: ומוכח כפי' הרמב"ם מדברי הירושלמי דכתובות (פ"ג הל' ו') וע"ש במראה הפנים בד"ה אפי' תימא ועוי"ל לענ"ד דמש"ה פסק הרמב"ם דלא כרבי משום דמבואר הכא דרבי ע"כ סבר כר' יאשיה דלר' יונתן ל"ל כרבי דמבע"ל האי לבדו לדרשא דידיה דלא בעי' שיהיו שניהם שוין ול"ל להרמב"ם כמ"ש התוס' בד"ה והאי שכתבו די"ל דתרתי ש"מ וכן מבואר בקדושין (ר"ד י') דרבי דלא כר' יונתן ולהרמב"ם לשיטתו ל"ק קושי' התוס' דפי' למתני' הא דר"מ בביאה כדרכה וא"כ אינו מוכח דר"מ סבר כרבי כמ"ש קודם וא"כ הרמב"ם לשיטתו דפסק (בפ"א מהל' א"ב) כר' יונתן משה"ק קיי"ל דלא כרבי וי"ל דה"ט דפסק כר' יונתן דסתם מתני' ס"ל הכי (ספ"ב דכריתות) וכמ"ש התוס' חדשים שם וכן לדעת התוס' הכא בד"ה עד ובתוס' בקדושין (ר"ד י') גם מתני' דנדה (ד' מ"ד) דתנן שם דחייבין עליה משום א"א אתיא ג"כ כר' יונתן וכמ"ש ג"כ התוי"ט (פ"ה דנדה מ"ד):
והנה ק"ל בזה בהא דפרכי' על ר' יוחנן בערכין (דף ז' א') בהא דמפרש שם למתני' מהא דומתו גם שניהם לרבות את הולד דהא אצטריך להא דר' יאשיה דהכא דבעי' עד שיהיו שניהם שוין ואמאי לא משני דאתיא ההיא מתני' כר' יונתן וכסתם מתני' דספ"ב דכריתות

הנ"ל וכדפסק הרמב"ם כוותי' ולפרש"י י"ל שפי' דמתני' כרבי וס"ל לסת"מ כר' יאשיה כמבואר בסוגיין דר' יאשי' כרבי ס"ל וכן מבואר בקדושין דרבי ס"ל כר' יאשיה מש"ה מהדר לפרש גם לסת"מ דערכין אף כר' יאשיה ולפי' הרמב"ם נלע"ד די"ל ג"כ דנ"ל לפרש למתני' דערכין שם כנ"ע דלא מצינו מאן דפליג עלה דהאשה שיצאה ליהרג כו' כסוגיית הגמ' בשבועות (דף ל"ו רע"ב) יעו"ש וא"ל דמאי פריך הכא על ר' יונתן דמאי דריש בהא דומתו גם שניהם ואמאי לא אמר דאצטריך ליה לרבות את הולד כהא דר' יוחנן דערכין די"ל דהא התם מגם ילפי' כדמפרש שם. והנה תמוהים לכאורה דברי הריטב"א בקדושין (ר"ד י') שפי' דהא דבעי' שיהיו שניהם שוין היינו דאינו חייב הגדול סקילה אבל חנק חייב הגדול ופי' שם בדברי רש"י שם הכי ותמוה דזהו נגד פרש"י בערכין שם שפי' דהגדול אינו נהרג הוא נגד הסוגיא הכא דהא פריך עלה דאמר דמסקילה ממעט ליה ולא לגמרי מהא דעד שיהיו שניהם שוין דלגמרי ממעטי' ליה מהתם וצ"ע ויתבאר בעז"ה בחי' לקדושין שם ודוק:

דף סז.

רישא ר"ש וסיפא רבנן רבינא אמר כולה רבנן היא עי' פרש"י והנה הרע"ב והתוי"ט פירשו למתני' דרישא ר"ש וסיפא רבנן וצ"ל דמפרשי דהא דאמר הכא רישא ר"ש וסיפא רבנן היינו דסתמא דגמ' משני דרישא ר"ש וסיפא רבנן כדאי' כזה בב"ק (דף י"ד וט"ו ול"ו) מגילה (ד' ט' ב') הוריות (דף י"ב ב') ועוכ"מ וס"ל להרע"ב ותוי"ט טפי לפרש כסתמא דגמ' כמ"ש התוס' כזה בשבת (ד' ט' ב') ולפירושם צריך לגרוס הכא בודאי רבינא אמר ולא אמר רבינא כיון דהוא תי' אחר ודוק:

שם ר"ע אומר שנים לוקטין קשואין כו' העושה מעשה חייב האוחז את העינים פטור הנה מבואר הכא דסבר ר"ע דלאו שאין בו מעשה פטור ור"ע אזיל לטעמי' דסבר ע"כ הכי במכות (דף ד' ע"ב) דלאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו וכמ"ש התוס' שם בד"ה הא ובשבועות (דף ד' סע"א) וקשה מהכא לפי' הערוך הובא בתוס' שם דהא דאר"ע המקיים כלאים לוקה הוא שמניח אותן בסוף שדיהו כשמצאן זרועים דהוי לאו שאין בו מעשה וכן פרש"י במ"ק (דף ב') ועי' בתוס' בע' גלולים (ר"ד ס"ד) ד"ה ר"ע והא מוכח הכא דס"ל לר"ע דלאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו ונלע"ד די"ל היטב ע"פ מ"ש הרמב"ם (ספי"א מהל' ע' גלולים) טעם אחר בהא דהכא דאוחז את העינים דפטור דהוא משום דהוי לאו שניתן לאזהרת מב"ד וע"ש בכ"מ ור"ע אזיל לטעמי' דס"ל הכי במכות (ד' י"ג ב') דלאו שניתן לאזהרת מב"ד אין לוקין עליו ודוק:

דף סז:

סמכו ענין לו מה שוכב עם בהמה בסקילה כו' לר' יהודה נמי להוי אוב וידעוני ב"כ הבאים כאחד כו' קסבר ר"י ב"כ הבאים כאחד מלמדין מקשים הא לר"ל לעיל (ר"ד ס"ה) אצטריך לחילוק חטאות דהא ס"ל שם דמחייב תרתי באוב וידעוני אף דשניהם בלאו אחד נאמרו משום דחלוקין הן במיתה ואף דידעוני לית ביה מעשה מ"מ האיכא ידעוני דאית ביה מעשה וכמ"ש הרמב"ם וא"ל דהגמ' פריך הכא לר' יוחנן לעיל דא"כ לר"ל ל"ל תנא דס"ל דב"כ הבאים כאחד מלמדין והש"ס חשיב כמה פעמים דלמ"ד מלמדין מא"ל ולענ"ד לא קשה די"ל דפריך הגמ' לר' יוחנן ומ"מ גם לר"ל איכא תנא ג"כ דס"ל דשני כתובין מלמדין ההוא מ"ד דע' גלולים (דף נ"ג ע"ב) ובקדושין (דף מ"ג א') ולפ"ז מתו' קושי' הנו"ב מ"ת (חא"ח סי' קכ"ה) דאמאי קיי"ל בעלמא דב"כ אין מלמדין הא קיי"ל דר"מ ור' יהודה הל' כר"י ור"י הא סבר הכא דשני כתובין מלמדין ולפי האמור מתורץ היטב דהרמב"ם (רפ"ד מהל' שגגות) פסק כר"ל דלעיל וא"כ אינו מוכח הכא דסבר ר"י דשני כתובין מלמדין. ובזה י"ל קושי', התוס' בקדושין (דף ל"ה סע"א) שהקשו לאביי דאמר אשה בעלה משמחה א"כ ליכא אלא ב"כ ומאי מתרץ לר' יהודה דס"ל דב"כ מלמדין וס"ל דתפילין מ"ע שלא הז"ג יעו"ש ולפי האמור י"ל דאביי סבר כר"ל וכדפסק הרמב"ם כוותי' וא"כ אינו מוכח דסבר ר' יהודה דב"כ מלמדין ודוק:

דף סח:

כשחלה ר"א כו' האיך מניחין איסור סקילה ועוסקין באיסור שבות הנה בירושלמי (ספ"ב דשבת) מייתי שם האי עובדא וסתם איתא שאינן אלא רשות ושאינן אלא מצוה וע"ש בק"ע שפי' דלמ"ד שבת לאו זמן תפילין אינן אלא רשות ולמ"ד שבת זמן תפילין הוא מצוה אלא שגזרו שלא יצא בהן בשבת ועכ"פ מצוה קעביד ונלע"ד דכולו הוא התם בירושלמי למ"ד שבת זמן תפילין דמצוה הוי ששבת הוא זמן תפילין ומ"מ רשות הוא לחולצן שמא יצא בהן לר"ה. ונ"ל דר"א אזיל לטעמי' דס"ל ע"כ דשבת זמן תפילין הוא דב"ש סברי ע"כ דשבת זמן תפילין דס"ל דקרא בחוקת הפסח הכתוב מדבר ושבת לא ממעטי' מקרא דחוקה כדאיתא בעירובין (דף צ"ו א') וכמ"ש התוס' במנחות (ר"ד מ"ג) בשם המכילתא ור"א הוא מתלמידי ב"ש וסבירא ליה כב"ש כמו שכתב התוס' בביצה (דף ל"ד רע"ב) ובשבת (דף ק"ל ע"ב ולפ"ז יש ליישב קושי' התוס' דהכא ס"ל דמדליקין ואחר כך חולצין ובשבת משמע איפכא דחליצת תפילין קודם די"ל דר"א לטעמי' דסבר דשבת זמן תפילין משום הכי סבר דחליצת תפילין מאוחר מהדלקת הנר ור' נתן ור"י הנשיא בשבת אזלי לטעמייהו דס"ל דשבת לאו זמן תפילין דר' נתן סבר בעירובין (דף

צ"ו) דשבת לאו זמן תפילין ור"י הנשיא דהוא רבי סבר בירושלמי (רפ"י דעירובין) דצריכות בדיקה משום דס"ל דבחוקת תפילין הכתוב מדבר וממעט שבת מיניה מהא דימים ימימה כמבואר שם דס"ל דשבת לאו זמן תפילין הוא ועי' במהר"ם והנה ראיתי להמפרשים שכתבו דהא דר' נתן לא הזכיר בשבת מחליצת תפילין משום דס"ל כר"מ ור"י דשבת זמן תפילין וא"כ לא חלצו תפילין מע"ש כלל ונפלאתי דאשתמיט להו סוגיא דעירובין (דף צ"ו) הנ"ל דאמר שם בהדיא דס"ל לר' נתן דשבת לאו זמן תפילין הוא ודוק: שם הותר הנדר כו' היה מכה בבשרו וכתבו התוס' דמשום שרט לנפש ליכא דמשום תורה קעבד ועי' בתוס' ביבמות (ס"ד י"ג) וביו"ד (סי' ק"פ ס"ז) ובש"ך שם (ס"ק י') ועי' בר"ן בנדרים (דף ח' ב') בסד"ה ושמתא:

דף סח:

בתד"ה קטן מ"ש התוס' דאפי' למ"ד זכין לקטן היינו מדרבנן ולא מדאורייתא דזכייה היינו מתורת שליחות. עי' בר"ן ורשב"א וריטב"א בקדושין (ד' מ"ב) ובאסיפת זקנים בב"מ (דף ע"א א') ומ"ש התוס' דהא דתנן מציאת חשו"ק יש בהן גזל מפני דרכי שלום אבל מה"ת לא דדעת אחרת מקנה אותן שאני עי' בזה בש"ך בחו"מ (סי' רמ"ג ס"ק ו') ובפ"י בגיטין (דף ל"ט) ושם (דף ס"ד) ובב"מ (דף י"ב) ומ"ש התוס' דמקנא קני אפי' מדאורייתא וכן משמע בירושלמי (רפ"א דקדושין הל' ג') יעו"ש במראה הפנים ד"ה א"ל איש ועי' בביאורי הגר"א בא"ח (סי' תרנ"ח סעיף ו') מש"ש וצ"ע והנה התוס' הקשו דהא אין נשבעין על טענת חרש שוטה וקטן ואיך משכ"ל שיתחייב אדם אשם על גזילו ותירצו דה"מ בטענה וכפירה אבל ע"פ ע"א נשבעין ע"כ וקשה דאמאי לא משני הגמ' הכי בשבועות (דף מ"ב) שם בהא דפריך עלה דנשבעין לקטן והאמרת ברישא דאין נשבעין על טענת חרש שוטה וקטן נימא דהא דנשבעין לקטן מיירי ע"י טענת עד אחד ועי' בתומים (סי' צ"ו) ובחתם סופר (חח"מ סי' כ"ח) בזה ותירוצו ק"ל דלא יספיק תירוצו כ"א לרב דמשני בבא בטענת אביו אבל לשמואל ודאי קשה ונלע"ד די"ל דא"כ דהא דנשבעין לקטן מיירי ע"י טענת עד אחד ה"ל לשנות בסיפא גם לחרש ושוטה דנשבעין לחרש שוטה וקטן דהא מבואר בתוס' הכא דגם בחרש ושוטה נשבעין ע"י טענת עד אחד דלא גרעי בזה מקטן וראיתי שתי' כזה השער המשפט בח"מ (סי' צ"ו) לקושי' הרמב"ן על הרמב"ם דס"ל דשבועת השומרים נשבעין לקטן דלימא הא דנשבעין לקטן מיירי בשבועת השומרים יעו"ש ועי' לעיל (דף ב') מש"ש ועוד נלע"ד די"ל דלא נ"ל להגמ' שם לפרש הכי דמיירי בטענת עד אחד משום דנשבעין לקטן משמע דמשום טענת קטן

הוא דנשבעין ואי מיירי ע"פ עד אחד הא מחמת העד הוא דנשבעין ולא משום קטן כנלע"ד בעז"ה:

דף סט.

איתיבי' אביי כו' א"ל יש לו ואינו מוליד כתבואה שלא הביאה שליש דמי עי' פרש"י שאם הביאה שליש מצמחת וקשה מהא דאיתא בסוכה (דף ל"ו א') לר"ש דפוטר באתרוג בקוטנו קודם בישולו כל צרכו משום שאם זורעו אינה מצמחת וכבר נתקשה בזה בספר ב"א בסוכה שם ולענ"ד י"ל היטב א) דאתרוג שאני דהא ר"ש גופי' מודה שם בתפוחים כמ"ש רש"י שם וכ"כ בכפ"ת שם דאתרוג שאני משאר מינים ע"ש ב) י"ל דהכא רבה קאמר לאביי הכי ורבה לטעמי' דל"ל בסוכה שם לה"ט דפוטר ר"ש אתרוג בקוטנו משום דאינו מצמחת אלא ס"ל שם משום דהוא אינו פרי וכדס"ל הכי ג"כ לחד מ"ד בירושלמי (רפ"א דמעשרות) ודוק:

שם אהדרוה קמי' דרבינא א"ל ובד"נ לא אזלי' בתר רובא והתנן א' אומר בב' בחודש כו' וקשה דאמאי לא הוכיח הכי מכמה קראי דמייתי להו בחולין (דף י"א) דאזלי' בד"נ בתר רובא וכן הקשה ג"כ בתשובת הגרע"א (ס"ס ק"ז) ולי קשה עוד הא רבינא גופי' יליף בחולין שם מעדים זוממין דאזלינן בתר רובא ונלע"ד ליישב דהכא קאי הסוגיא אליבא דתנא דבי ר' ישמעאל דבן ולא אב עי' בפרש"י בד"ה ש"מ ולתדר"י אין הוכחה מהא דעדים זוממין דאזלינן בתר רובא משום דהתוס' בחולין שם הקשו מאי ראיה מהא דעדים זוממין דלמא מיירי שחובשין אותו י"ב חודש ותי' די"ל דס"ל דטרפה חיה ע"ש. והנה הפלתי (בסי' כ"ט) כתב דתנא דבי ר' ישמעאל בחולין (דף מ"ב) ס"ל דרוב טרפות אינן חיים אלא ר' ישמעאל חייש למעוטא ומיעוט טרפות חיים והכי סבר ר' ישמעאל בבכורות (ד' כ') ע"ש וא"כ לפ"ז ליכא הוכחה לר' ישמעאל גופי' מהא דעדים זוממין דאזלי' בתר רובא דהא שפיר י"ל כקושי' התוס' בחולין דחובשין אותו י"ב חודש והוי תרי רובי א) דרובא לאו טרפות נינהו ב) כיון שחובשין אותו י"ב חודש לאו טרפה הוא דרוב טרפות אינם חיים והוי מעוטא דלא שכיח דאף ר"מ דחייש למיעוטי מ"מ למיעוט דלא שכיח לא חייש וכדאי' בע' גלולים (דף ל"ד ב') וכמ"ש "כ הרא"ש בחולין (פ"א סי' ט"ז) מש"ה מייתי רבינא הכא טפי דאזלי' בד"נ בתר רובא מהאי מתני' דאחד אומר בב' בחודש כו' דהיא ר"מ כדמבואר בפסחים (דף י"ב) וא"כ מוכח דאף ר"מ דחייש למיעוטא מ"מ סבר דאזלי' בד"נ בתר רובא וה"נ ס"ל לר' ישמעאל דאזלי' בד"נ בתר רובא אף דחייש למיעוטא בעצמא ועי' בענפי לשבת (דף פ') ובפריי לפסחים (ד' י"ב) מש"ש בעז"ה בזה ודוק:

דף סט:

ואמאי אימא איילונית היא הנה בשעה"מ (פ"ו מהל' יבום) הקשה לדעת הרמב"ם (פ"ד מהל' אישות) דקדושי איילונית אף שהכיר בה הוי קדושין גמורים א"כ מאי פריך הכא דהא הוי א"א אף אי הוי איילונית ותירץ השעה"מ דהרמב"ם ס"ל כרבא דיבמות (דף י"ב) דס"ל הכי אבל רב אסי ל"ל שם הכי ור"י מדיפתי י"ל דס"ל כרב אסי ע"ש וראיתי מקשים דא"כ כיון דר"י מדיפתי ס"ל כרב אסי ה"ל לפסוק כרב אסי ונלע"ד די"ל דמש"ה פסק הרמב"ם דלא כרב אסי משום דמוכח דל"ל לסתמא דגמ' בריש יבמות (דף ג' רע"ב) כוותי' מדאמרי' שם מנינא למעוטי הא דרב ורב אסי ופריך לרב ורב אסי למעוטי מאי כו' וכ"כ הב"ח והגר"א בא"ע (סי' קע"ג) טעמא מהתם לדעת הראב"ד שפסק דלא כרב יעו"ש וא"כ ודאי י"ל דה"ט שפסק הרמב"ם דלא כרב אשי ואף שפסק הרמב"ם (בפ"ו מהל' יבום) כהא דרב נלע"ד דהתם ה"ט דסתמא דגמ' הוא רב אשי כמ"ש התוס' בשבת (דף ט' ב') ובחולין (דף ב' ב') וא"כ אין ראיה מזה לפסוק דלא כרב דרב אשי אזיל לטעמי' דל"ל ביבמות (דף י"א) כרב שם דפריך שם עלה דרב ורב משני ליה שפיר וכמו דלא חש הרמב"ם להה"א דרב. אשי שם ה"נ לא חש לסתמא דגמ' בזה דהוא ג"כ רב אשי אבל בהא דרב אסי כיון דגם סתמא דגמ' ס"ל כרבא דל"ל דרב אסי מש"ה קיי"ל טפי כרבא והנה קשה לי בזה דהא סתם מתני' ר"מ והא חייש ר"מ מיעוטא בכ"מ ואמאי חייבים מיתה על ידה ולא אזיל בתר מיעוטא דאימא איילונית היא דהנה בהא דלעיל דאחד אומר בב' בחודש ל"ק דאף דהתם ר"מ אמר לה כדאיתא בפסחים (ד' י"ב) דכבר תירץ הצל"ח שם בזה דהתם הוי לא אפשר לשנות עידותן ובלא אפשר מודה ר"מ אבל הכא הא אפשר להמתין עד שתגדיל ויתברר שהיא אינה איילונית וצ"ל דלמאי דס"ד מתני' לאו ר"מ היא וכמ"ש באמת התוס' לעיל (דף ס"ו ב') בד"ה עד ולמאי דמשני דקבלה עלויה א"ש אף כר"מ והנה ק"ל עוד דאמאי לא הוכיח דאזלי' בד"נ בתר רובא מהא דר' יאשיה ור' יונתן לעיל (דף ס"ו ב') דלר' יאשיה כתיב קרא ומתו גם שניהם עד שיהיו שניהם שוין למעוטי בא על קטנה המאורסה דפטור ולר' יונתן כתיב לבדו לרבות דחייב ואמאי דלמא איילונית היא ולא הוי מאורסה כלל ונלע"ד די"ל ע"פ שהקשה המהרש"א דמאי ראיה הכא דאזלי' בתר רובא דלמא איילונית היא אימא דמומתים על ידה הוא לכי גדלה וכבר תירץ בעל או"ח בקדושין (דף י') בזה כיון דכייל התנא דאם בא עליה א' מכל עריות מומתים על ידה ובשאר עריות מומתים מיד ה"ה גבי א"א דפרושו דחייבים עליה מיד משמע יעו"ש וא"כ י"ל דהא דר' יאשי' צריך למעוטי ור' יונתן דמרבה דחייב הבא על הקטנה מאורסה היינו לכי גדלה כנלע"ד נכון בעז"ה:

דף ע.

אר"ש בדין הוא שתהא בת כו' אלא גזה"כ הוא בן ולא בת והרמב"ם (רפ"ז מהל' ממרים) כתב טעמא דמש"ה אינה נעשית בת סורר ומורה משום שאין דרכה להמשך בשתיה ואכילה כאיש נגד הגמ' דהכא וכבר העיר הלח"מ שם בזה ולי קשה טפי דהא ר"ש קאמר לה אף דאיהו דרש בכ"מ טעמא דקרא כדלעיל (דף כ"א) ועוכ"מ ואפ"ה אמר דגזה"כ הוא בלא טעם ונלע"ד ליישב בעז"ה דבתוספתא (פ' י"א) מבואר דר"ש בן אלעזר אמר לה הכי ולא ר"ש סתם וי"ל דלהרמב"ם ה"ל ג"כ הגירסא הכא הכי ומש"ה י"ל רשב"א ס"ל כרבנן דלא דרשי טעמא דקרא והרמב"ם לשיטתו דס"ל דקיי"ל כמ"ד דדרשי' טעמא דקרא כמ"ש הב"י בא"ע (סי' ע"ז) והלח"מ (פ"ג מהל' מלוה) מש"ה א"ש דנתן טעמא לזה ונלע"ד עוד בזה דר"ש בן אלעזר אזיל לטעמיה דביבמות (דף מ"ח ב') מפרש ר"ש בן אלעזר דבעי' ביפ"ת תשעים יום ויליף לה מקרא והרמב"ם בפי"א מהל' גירושין) פי' דה"ט הוא משום הבחנה ועי' (בפ"ח מהל' מלכים), כדאיתא ביבמות (דף מ"ב) ולכאורה בגמ' ליתא ה"ט אלא בספרי איתא האי טעמא ע"ש בכ"מ והג"מ שם. ולפי האמור מתורץ היטב דר"ש אלעזר לטעמי' דל"ל הכא דדרשי' טעמא דקרא מש"ה לא נתן טעם זה בגמ' דידן אבל סתמא דספרי דהוא ר"ש כדלקמן (ר"ד פ"ו) אזיל לטעמי' דדריש טעמא דקרא והרמב"ם לטעמי' דס"ל הכי כר"ש ועי' מ"ש בחידושי לזבחים (דף ז') ובענפי לשבת (דף צ"ג) ובפריי לפסחים (ד' נ"ב) ושם (דף צ') דברים נחמדים בזה בעז"ה ודו"ק:

שם אין עולין בעיבור החודש פחות מעשרה ב"א וכן איתא בירושלמי לעיל (פ"א הל' ד') ובמגילה (פ"ד הל' ד') דאין קידוש החודש אלא בעשרה ועי' בגמ' דידן לעיל (דף ב' א') ולעיל (דף י' ע"ב) וק"ל דאמאי לא חשיב לה במתני' דמגילה (דף כ"ג ב') בהדי הנך דברים דבעי עשרה. דף ע"א א' אמו מנא לה כו' א"ר יוסי בר חנינא מסעודה המוכנת לאביו ואמו ק"ל דאמאי לא מפרש דמיירי בשאמרה דאינה נידונית ואיני עושה דמעשה ידיה דידה הוי כדאמר ר"ה בכתובות (דף נ"ח ב') וקיי"ל הכי כדאי' שם (ס"ד ק"ז) ונלע"ד די"ל ע"פ מ"ש התוס' בכתובות (דף נ"ט א') ד"ה שמא דצא שכיח לומר כן ועוי"ל לענ"ד היטב ע"פ מ"ש התוס' בכתובות (דף ס"ג א') בד"ה ר"ה דר"י בר חנינא ל"ל כר"ה דיכולה לומר איני ניזונית ואיני עושה יעו"ש ואזיל ר"י בר חנינא הכא לשיטתו דלא משני כן מיהו בלא"ה איכא עוד כמה גווני דהמ"ל דמשכ"ל שהיה לאמו היינו כהא דכתובות (דף ע"ט רע"ב) דהגונב ולד בהמת מלוג משלם תשלומי כפל לאשה א"נ כשכתב לאשה דו"ד אין לי בנכסיך ובפירותיהן שאין לבעל בהן כלום כדאי' בכתובות (ר"ד פ"ג). א"נ כשמכרה טובת הנאת כתובתה דהוי לאשה כדאיתא בב"ק (דף פ"ט א') וכן בנזיר (דף כ"ד רע"ב)

דפריך שם אמו מנא לה המ"ל שם הכי דמשכ"ל בכה"ג ויש להעיר לפמ"ש הריטב"א בקדושין (דף כ"ג) דהא דאמרי' בכ"מ דמה שקנתה אשה קנה בעלה הוא מדרבנן יעו"ש א"כ מאי פריך הכא ובנזיר דהא ודאי משכ"ל דין דבן סורר ודין דהקדש מה"ת וצ"ע: שם מאי אינה ראויה אילימא ח"כ וח"מ ס"ס אבוה אבוה נינהו ואמיה אמיה נינהו ולכאורה ה"ל להגמ' הכא לומר אליבא דר' יהודה גופי' דקאי הכא אליביה דחייבי לאוין הוי ג"כ אינה ראויה כדלעיל (ד' נ"ג סע"א) וי"ל דנ"ל להגמ' הכא לפרש אף אליבא דר' יהודה דמתני' שם דל"ל הכי כמ"ש התוס' ביבמות (דף י' סע"א) ד"ה לר"י ועי' בקדושין (ס"ד ע"ד) ובתד"ה מאי קמ"ל והנה קשה דלכאורה מאי פריך הכא סוף סוף אבוה אבוה נינהו והכתיב וכי יהי' לאיש בן ובן משמע כשר דוקא כדאיתא ביבמות (דף ע' א') ובקדושין (ר"ד ד') זרעו אין לי אלא זרע כשר ומתורץ זה היטב ע"פ מ"ש התוס' בב"ב (דף קט"ו א') דהיכי דכתיב בנים משמע אפי' פסול ע"ש ועי' בשעה"מ (פ"ו מהל' עבודת גלולים) ודוק:

דף ע:

ל"ל בתרי סגי אמר אביי ה"ק כו' מלקות בבן סורר היכא כתיבא כו' הנה הכ"מ (פ"ז מה' ממרים הל' ז') העיר דאמאי לא אמרי' דלוקין בב"ס משום לא תאכל על הדם ותי' דהוי לאו שבכללות דאין לוקין עליו ע"ש ולפ"ז צ"ל דלהגירסא דידן בפסחים (ד' מ"א) ובנזיר (דף ל"ח) דאביי סבר דאין לוקין על לאו שבכללות א"ש דאמר אביי הכא דמלקות בבן סורר כדר' אבהו ולא מהא דלא תאכלו על הדם ואזל לטעמי' דס"ל דאין לוקין על לאו שבכללות אבל לגירסת הרמב"ם דאביי סבר דלוקין על לאו שבכללות כמ"ש הכ"מ (פ"ח מהל' ק"פ) וכן (פי"ח מהל' סנהדרין) צ"ל דסתמא דגמ' הוא דאמר הכא דמלקות בבסו"מ ה"כ כדר' אבהו ולא אביי קאמר ועי' מ"ש במכות (דף י"ח) ובפריי לפסחים שם ונלע"ד עוד בלא דברי הכ"מ דמש"ה לא קאמר הכא מהא דלא תאכלו על הדם משום דהוי לאו שניתן לאזהרת מב"ד וכמ"ש התוס' לעיל (דף ס"ג א') בד"ה משום:

וא"כ יש לפרש שפיר דאביי גופי' הוא דמסיק לה דמלקות בב"ס כדר' אבהו ודוק:

שם הניחא לרבנן אלא לר"ש כו' ר"ש סבר כתנא דבי מנשה ק"ל דאכתי לר' ישמעאל דס"ל כר"ש כמ"ש התוס' לעיל (ר"ד נ"ג) מאי איכא למימר וא"ל דר' ישמעאל ס"ל כתנא דבי מנשה דהא ע"כ ל"ל כוותי' כדמוכח לעיל (דף נ"ז ב') דאמר שם דת"ק דר' ישמעאל תנא דבי מנשה הוא ע"ש וצ"ע ולפי המבואר הכא א"ש מאי דלא משני לעיל (דף נ"ז ב') דפריך עלה דתניא דב"נ שבא על א"א נידון בחנק הא סייף הוא בדינא דידהו ואמאי לא אמר שם דריש היא דחנק חמור מש"ה בא על א"א ישראל נידון בדיני דידן בחנק שחמור מסייף ולפי המבואר הכא א"ש דכיון דר"ש ס"ל כתנא דבי מנשה הא כל מיתה דב"נ

הוא חנק ומאי קמ"ל בא"א יותר מכל העריות ולפ"ז מתורץ ג"כ קושי' התוס' שם בד"ה ואי דאמאי לא אמר דתנא דבי מנשה הוא דכל מיתה הוא חנק דא"כ מאי קמ"ל בא"א יותר משאר עריות ודוק:

שם אמר רבא כו' אבל נטל לא והאלהים אמר רב אפי' נטל הנה רש"ל גרס הכא רבה וכן מבואר בתוס' בכתובות (דף ל"ד ע"ב) בסד"ה אבל דגרסי הכא רבה ע"ש ולהאי גירסא דגרסי' רבה י"ל קושיא חמורה דקשה דמאי פריך ממתני' לרב טעמא דשיבר הא נטל לא דלמא אתי מתני' כר"ש דמעות קונות מה"ת ולא משיכה מש"ה לא קני לגנבה במשיכה וממילא לא מהני ק"ל בדרבה מינה לפוטרו ורב אי"ל דמשיכה קונה מה"ת נמצא קנה הגנבה במשי כה וממילא מהני ליה ק"ל בדרבה מיניה לפוטרו להחזיר וכבר הקשה כן בחתם סופר (חלק חו"מ סי' צ"א) אבל לפי הגירסא דגרסי' הכא רבה פריך שפיר לרבה דהא לא דחי לרב אלא משום סברא דולא היא אבל לא ממתני' ולרבה ליכא לתרץ הכי דהא ס"ל לרבה גופי' בב"מ (ס"ד מ"ו ור"ד מ"ז) כר' יוחנן שם דמעות קונות מה"ת ולא משיכה אבל להגירסא דגרס הכא רבא ודאי תקשה דהא איהו סבר בב"מ (ד' מ"ח א') כר"נ דמשיכה מפורשת מה"ת דאמר שם דקרא ומתניתא מסייע לר"ל וע"ש בתוס' (ד' מ"ח סע"א) בד"ה נתנה אולם לגירסא דידן בירושלמי (ספ"ז דעירובין) דאיתא שם דא"ר יוחנן זאת אומרת שאין המעות קונות ד"ת ואר"א שם דאבא לא אמר כן ופירשו דהוא רב ל"ל כן אלא סבר דמעות קונות ד"ת וא"כ מתו' קושי' הנזכר דהא רב ג"כ סבר דמעות קונות מה"ת ולא משיכה ואפ"ה סבר דאף נטל וכן גרס הפ"מ שם אולם הק"ע גורס שם בהיפוך דצ"ל דא"ר יוחנן ז"א שהמעות קונות ד"ת דהא ר' יוחנן סבר בב"מ הנ"ל דמעות קונות מה"ת וא"כ רב דפליג ע"כ ס"ל כר"ל דמשיכה קונה מה"ת ולא מעות אולם יש ליישב גירסת הפ"מ דהוא משום דבירושלמי (רפ"ח דשביעית) איתא בהיפוך מגמ' דידן דר' יוחנן סבר דאין מעות קונות מה"ת וכן הוא הגירסא במרדכי דגיטין (סי' שצ"ד) ועי' בחתם סופר (חא"ח סי' פ"ו) וא"כ ס"ל לרב ע"כ דמעות קונות מה"ת והא דמוכח בב"מ (ד' מ"ח סע"א) דס"ל לרב כר"ל מתורץ ע"פ דברי התוס' דע' גלולים (דף ע"א ב') בד"ה מידי ע"ש אולם נלע"ד עוד די"ל קושי' הנזכר דלא נ"ל לומר דמתני' כר"ש דהא סיפא דמתני' זו לקמן (ר"ד ע"ג) הוא דלא כר"ש דתנן שה דעובד עבודת גלולים אין מצילין אותן בנפשן ור"ש הא בר לקמן (דף ע"ג ב' וע"ד א') דמצילין אותן בנפשן מש"ה רישא ג"כ לא נ"ל לומר דאתי כר"ש

והנה התוס' הקשו הכא מהא דרב בב"ק דקודם יאוש לא קני הגנב ותירצו דהתם בגנב מגנו חצרו וקרפיפו דלאו בר קטלא הוא דבעי' התראה אבל הכא במחתרת דמהתרהו זו

היא התראתו ולכאורה לדעת הרמב"ם (פ"ט מהל' גנבה) דס"ל דכל גנב אף מגגו וחצרו ג"כ לא בעי התראה וע"ש בכ"מ ובתוי"ט (בפרקין מ"ו) א"כ תקשה קושי' התוס' דהכא ונלע"ד די"ל דמיירי בב"ק שם בכה"ג כגון שגנב מן השדה ודיר וסוהר דליכא דין מיתה כמו שכתב הרמב"ם (ספ"ט מהל' גנבה) מש"ה לא קנה שם קודם יאוש או שהקיפוהו ב"א או עדים דאינו נהרג כמ"ש הרמב"ם שם והנה לדעת הראב"ד (פ"ט מהל' גנבה הל' ח') דביום פטור ומפ' הא דאם זרחה השמש עליו דמייתי' לה בסמוך דאין מקרא יוצא מידי פשוטו יעו"ש ודאי א"ש ההיא דמרובה ביום אבל אינו כן דעת הרמב"ם גופי' כמבואר שם דס"ל דאף ביום הוי דינא דמחתרת ועי' בסמ"ע (סי' תכ"ה ס"ק ו') וכן מבואר בירושלמי הכא והנה דעת רש"י בהא דגגו חצירו כדעת התוס' הכא ודלא כדעת הרמב"ם עי' לקמן (בהיפוך הדף) בד"ה זו היא:

שם רבא איגנבו ליה כו' ולא קבלינהו הואיל ונפק מפומיה דרב בתוס' הקשו דהא מחייב לצאת ידי שמים ותירצו דלא היו רוצים להחזיר אלא אם יתחייבו בד"א ע"כ והנה קשה לדעת רש"י בב"מ (דף צ"א א') דאי תפס בדבר שחייב בידי שמים לא מפקי' מיניה:

וא"כ אמאי החזיר רבא להם הא תפס כיון דחייבים בד"ש וכבר העירו בזה התומים (סי' כ"ח) והט"א בחגיגה (דף י') באבני שוהם שם ונלע"ד די"ל היטב בעז"ה דהתומים כתב שם די"ל דהכא לא החזירו ליד רבא עדיין ולא בא לכלל תפיסה אלא שכתב דאין לשון התוס' בב"ק (ר"ד ע"א) משמע כן וכן לשון הרשב"א בחידושיו לא משמע כן אלא שהחזירו כבר לרבא יעו"ש וא"כ י"ל לענ"ד היטב דרש"י ס"ל שפיר דלא החזירו הכא עדיין ליד רבא ולא היה תפיסה והתוס' והרשב"א דנראה דמפרשי' דהחזירו כבר ליד רבא אזלי לשיטתם דס"ל דהיכי דחייב בידי שמים לא מהני תפיסה דהנה התוס' הקשו בב"מ (דף צ"ז) ובשבועות (דף מ"ז) לרב ושמואל דפטרי בני' ידענא ונ' לא ידענא א"כ מודה במקצת אמאי חייב שבועה להימן במיגו דאי בעי אמר איני יודע ע"ש ואי ס"ל להתוס' דהיכי דחייב לצאת ידי שמים מהני תפיסה א"כ מאי מיגו היא זו הא אינו רוצה לומר איני יודע דיהיה מהני תפיסתו דהא בטענת איני יודע חייב לצאת ידי שמים עי' בב"ק (דף קי"ח א') ובחו"מ (סי' ע"ה סעיף ט') ובשיטה מקובצת שם תירץ באמת כן והתוס' דלא תירצו הכי ע"כ ס"ל דלא מהני תפיסה היכי דחייב בד"ש וכן הרשב"א ג"כ מוכח דס"ל כדעת התוס' בזה דלא מהני תפיסה בחייב בדיני שמים דהנה בחי' הרשב"א בשבועות (דף ל"א א') הקשה עלה דאמר שם דאינו נוהג אלא בראוי להעיד היינו מלך אבל משחק בקוביא לא דמה"ת חזי והקשה ע"ז דס"ס הא מדרבנן לא חזי ואינו יכול להעיד ואינו מפסידו ממון בזה. ותי' דאכתי מפסידו דהיה מהני עדותו אם היה תפס

לא מפקי' מיניה ע"ש וקשה דלפ"ז אמאי תנן שם (דף ל"ג א) דאם לא העידו שהדליק את גדישו בשבת פטורים משום דאף אם העידו לא היו מחייבין ממון דק"ל בדרבה מיניה והא אכתי היה מהנים בעדותן לענין תפיסה כיון דהיו מחייבין אותו בדיני שמים אלא ע"כ מוכח דס"ל להרשב"א דהיכי דחייב בדיני שמים לא מהני תפיסה וא"כ התוס' והרשב"א מפרשי' שפיר דכבר החזירו ליד רבא כיון דס"ל דתפיסה לא מהני בדיני שמים דלא כשיטת רש"י ועי' מ"ש לקמן (דף פ"ז) ועי' במראה הפנים בירושלמי בב"ק (פ"ז הל' ד') בד"ה שהמכירה מש"ש דרבא הדר ביה לדעת הרמב"ם ועי' בפריי לפסחים (דף כ"ט) מש"ש בעז"ה בזה ודוק:

דף עא:

דמים לו בין בחול ובין בשבת כו' סד"א מידי דהוי אהרוגי ב"ד כו' ל"צ אלא לפקח עליו את הגל מהכא נלע"ד ליישב לקושי' התוס' דלעיל (ר"ד ל"ו) שהקשו מנ"ל דלא דחי' רציחה יו"ט משום דלכאורה קשה ל"ל לא תבערו לעיל (דף ל"ה ב') דאין רציחה דוחה שבת הא מהכא ידעי' מדכתיב דמים לשון רבים דאף בשבת משום דסד"א דהוי כמיתת ב"ד דלא דחי' שבת וא"כ הא מוכח מהכא דאין מיתת ב"ד דוחה שבת:

מש"ה נלע"ד דאצטריך לא תבערו בכל מושבותיכם לרבות דאפי' ליו"ט לא דחי' רציחה דאי לשבת הא מדמים לו דהכא ידעי' ודע דהא דלפקח עליו את הגל המ"א (סי' שפ"ט ס"ק ד') הביא לה ובעין משפט לא הזכיר לה הכא: שם ומת בכל מיתה שא"י להמיתו מרוצח נפקא כו' שאני התם דא"ק מות יומת וכו' משום דהוי רוצח וגה"ד כו' הנה מהכא קשה על דעת הרמב"ם (בפי"ד מהל' סנהדרין) דס"ל שם דאין רוצח חלוק משאר ח"מ לענין זה שאתה יכול להמיתו בכ"מ שאתה יכול וע"ש בכ"מ וזה הוא נגד הסוגיא דהכא דמבואר דרוצח שאני משאר ח"מ ואין למידין הימנו משום דהוי ב"כ הכא ואין מלמדין וצ"ע:

ואח"כ ראיתי בתשו' חתם סופר (חלק חו"מ סי' כ"ו) שהביא קושי' זו וע"ש מה שתי' בזה ולענ"ד נראה די"ל תירוץ אחר ע"פ מ"ש החתם סופר שם בסוף התשובה דהנה לכאו' קשה קושי' זו גם על מ"ש התוס' במכות (דף ב' סע"א) ד"ה כל דמבואר בתוספתא דדרשי' מהא דובערת הרע דכל ח"מ ממיתין אותן בכל מיתות והא דאמרי' דרוצח וגואל הדם הוי שני כתובין היינו דכל ח"מ ממיתי' אותן בכל מיתות שהם מד' מב"ד. ורוצח וגואל הדם התם הוא דממיתין אף בשארי מיתות חוץ מד' מב"ד ולענין זה הוי ב' כתובין דאין מלמדין ע"ש וא"כ אמאי לא פריך הכא דל"ל ומת בכ"מ שאתה יכול להמיתו הא ידעי' מקרא דובערת אולם י"ל דהכא אתי לרבות לשארי מיתות אף שאינם מד' מב"ד

מש"ה לא פריך אלא מרוצח ומשני דהוי ב"כ וא"מ וא"כ גם דעת הרמב"ם מתורץ לפמ"ש הח"ס שם דע"כ ברייתא דלעיל (דף מ"ה ב') והוא ברייתא בספרי פ' מסעי ס"ל כשיטת התוס' במכות דדוקא ברוצח ממיתין אותו בהני מיתות שאינם מד' מב"ד וכן בגואל הדם אבל בשאר ח"מ אין ממיתין אותן אלא בהני מיתות מד' מב"ד:

אלא הרמב"ם ל"ל כהאי ברייתא דר"ש משום דתלוי זה בהאי פלוגתא אי מותרה לדבר חמור הוי מותרה לדבר הקל אי לא ע"ש ביתר ביאור. וא"כ ודאי לא מצינן לפרוך על האי ברייתא דהכא מהא דכל ח"מ ממיתין אותן בכל מיתות שאתה יכול דהא י"ל דההיא ברייתא דהכא ס"ל ג"כ כההיא ברייתא דלעיל (דף מ"ה) וכר"ש דדוקא בהני מיתות שהם מד' מב"ד ממיתין אותם בכל ח"מ מש"ה אצטריך הכא קרא לומר דממיתים אותו אף בהני מיתות חוץ לד' מב"ד מש"ה לא פריך הכא אלא מרוצח דע"כ התם אתי לומר דממיתין אותו אף בהני מיתות שהם חוץ לד' מב"ד ועי' מ"ש לעיל (דף מ"ה) בזה ודוק:

שם אמר רב הונא כו' איתיביה ר"ח כו' ההיא ר"י בר"י היא כו' אבע"א א"ל ר"ה אנא דאמרי כתנא דמחתרת כו' והנה בירושלמי (ספי"ד דשבת) איתא שם דרב חסדא גופי' מבע"ל שם בהא דר"ה דהכא ור"י מייתי ליה שם מהאי מתני' דהכא דיצא ראשו ודחי ליה רב חסדא שאין את יודע מי הרג את מי ע"ש ועי' לקמן בירושלמי (סוף פרק זה) והא דמשני הכא ההיא ר"י בר"י היא ופרש"י דלא בעי קבלת התראה אפי' בעם הארץ וצ"ל דהתוס' לעיל (דף מ"א א') ד"ה באשה, חבירה מפרשי' פירוש אחר בגמ' הכא דלא כפרש"י הכא והא דמשני הגמ' דר"ה ס"ל כהאי תנא דמחתרתו זו היא התראתו הנה לפמ"ש המהרש"א לעיל בסד"ה אפי' נטל דהאי תנא דל"ל דמחתרתו זו היא התראתו דלא כרב דלעיל והיינו דרב ע"כ סבר כהאי תנא דמחתרתו זו היא התראתו וא"כ ר"ה אזיל בשיטת רב רבו כדפריך בעלמא מרב אר"ה בשבת (דף קכ"ח א') ובביצה (דף מ' א') ובב"ק (דף קט"ו א') ולעיל (ס"ד ו') ודוק:

דף עג.

ורמינהי ואלו נערות כו' ממונא לא משלם עד גמר ביאה כו' ר"פ אמר במפותה וד"ה:

וכתבו התוס' דבירושלמי דכתובות משמע דאהעראה משלם קנס דאמר שם הערו בה עשרה ועדיין היא בתולה כולהו משלמין קנס ע"כ והנה בירושלמי (בפ"ג דכתובות הל' ו') איתא שם כן לענין סקילה דהטרו בה עשרה כולהון בסקילה ובפנויה באו עליה י' ב"א בשלא כדרכה כולהון בקנס וע"ש במראה הפנים. והנה בזה י"ל דחולקים בזה הרמב"ם והראב"ד (פ"א מהל' נערה הל' ח') דהרמב"ם ס"ל שם דאינו משלם קנס בביאה שלא כדרכה והשיג הראב"ד שם דבגמרא מפורש דמשלם קנס אפי' שלא כדרכה וע"ש במ"ע

שכתב שלא מצא מפורש ולפי האמור גירסת. הראב"ד בירושלמי כגירסא דידן דמבואר דמשלם קנס בביאה שלא כדרכה וגירסת הרמב"ם הוא כגירסת התוס' הכא דמיירי התם בהעראה ולא בביאה של"כ:

והנה הא דלא נ"ל לרב חסדא ושארי אמוראים דהכא לתרץ כר"פ דמתני' מיירי במפותה וד"ה דהוא תירוץ פשוט נלע"ד די"ל ע"פ מ"ש התוס' בד"ה במפותה שהקשו מהא דתני שם הבא על אשת אחיו דמיירי ע"כ בנתארסה ונתגרשה וקנסה לעצמה ואי במפותה הרי מחלה ותירצו דס"ל לר"פ כמ"ד בירושלמי דאינה יכולה למחול ע"כ וא"כ שפיר י"ל דאינהו ס"ל כמ"ד דגם קנס יכולה למחול וא"כ לא מצי לאוקמי למתני' במפותה דא"כ תקשה הא דהבא על אשת אחיו אולם ז"א לכאו' דהא מבואר בירושלמי דכתובות שם (פ"ג הל' ז') דרבא בשם רב חסדא גופי' ס"ל דקנס אינה יכולה למחול ונלע"ד די"ל דה"ע דס"ל דקנס אינה יכולה למחול הוא משום דאין אדם יכול למחול דבר שלא בא לעולם כמבואר בירושלמי שם ותלוי זה לכאורה בהאי מחלוקת בכמה דוכתי אי אדם מקנה דבר שלא בא לעולם וכמ"ש המפרשי' בכתובות (דף כ"ט) וא"כ א"ש דהא דס"ל לרבא ורב חסדא בירושלמי שם דקנס יכולה למחול הא קיימי' שם אליבא דר"ע כמבואר בירושלמי שם ור"ע לטעמי' דס"ל דאין אדם מקנה דשלב"ל אבל הכא נ"ל לרב חסדא ורבא לאוקמי למתני כר"מ דסתם מתני' ר"מ וכדאמרי' בכתובות דף ל"ג ב') דמתני' זה ר"מ היא וכדאי' ג"כ בב"ק (ס"ד ל"ח) ועי' בתוס' בכתובות (דף כ"ט א') בד"ה ועל הכותית ור"מ הא ס"ל ביבמות (דף צ"ג) דאדם מקנה דבר שלא בא לעולם וא"כ ס"ל למתני' הכא דקנס יכולה למחול מש"ה לא נ"ל כר"פ: ובזה נלע"ד די"ל קושי' חמורה דהנה השעה"מ (רפכ"ב מהל' מכירה) הקשה בהא דאיתא בגיטין (ד' מ"ה א') דפריך שם דלמה לא שלח רב חסדא כדרבי בהאי פירושא דקרא דלא תסגיר עבד אל אדוניו דהיינו בלוקח עבד ע"מ לשחררו דא"צ לכשאקחך הרי עצמך קנוי לך מעכשיו דזה הוא כמ"ד דאדם מקנה דבר שלא בא לעולם כמ"ש רש"י שם ואמאי לא אמר שם דס"ל לרב חסדא דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם והוכיח מזה השעה"מ דקיי"ל הכי דאדם מקנה דבר שלב"ל ע"ש ותמוה דהא מבואר בירושלמי דכתובות הנזכר דסבר ר"ח גופי' דקנס אינה יכולה למחול וה"ט משום דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם וכמבואר בירושלמי שם וכמ"ש בעל הפלאה בכתובות שם וא"כ מאי פריך בגיטין לרב חסדא גופי' שם דלשלח להו כדרבי ולפמ"ש א"ש דהא דרב חסדא דירושלמי הוא שם אליבא דר"ע דס"ל דאין אדם מקנה דבר שלב"ל ולי' לא ס"ל הכי וע"ע בחי' לכתובות (דף כ"ט) מש"ש עוד בזה בעז"ה: והנה התוס' כתבו דר"פ בכתובות ס"ל ע"כ כר"ע דמתני' דנערה שנתארסה ונתגרשה יש לה

קנס וקנסה לעצמה ובזה נלע"ד די"ל קושי' חמורה בהא דכתובות (דף כ"ט ב') דפריך שם עלה דר"פ האי מבע"ל לגז"ש שיהא זה כמוהר הבתולות ומאי פריך נימא דס"ל לרב פפא כר"ע דברייתא שם (דף ל"ח) הנ"ל דיליף להא מהא דאשר לא אורשה וכבר הקשה שם הפ"י זה ע"ש. ולפמ"ש התוס' הכא א"ש כיון דע"כ ר"פ גופי' ס"ל כר"ע דמתני' והפ"י תי' שם דאי הבר ר"פ כר"ע דברייתא והוא דרש שם דאשר לא אורשה למעט ארוסה, כדאיתא שם (דף ל"ח ב') א"כ ל"ל לרב פפא שם להאי בתולה הבתולה דלא בעי' אשה הראויה לו דוקא והא ממילא ידעי' לה מדאצטריך למעט ארוסה נערה המאורסה דהוי ג"כ אינה ראויה לו וא"כ ע"כ ליל כר"ע דברייתא ע"ש. וק"ל דהא גם ר"ע דמתני' אמרי' שם דס"ל דאשר לא אורשה אצטריך ליה להאי גז"ש והוא לא דרש למעט ארוסה וא"כ אכתי מאי פרכי' לר"פ דבחולה הבתולה אצטריך להאי גז"ש דיהא זה כמוהר הבתולות והא כיון דס"ל לר"פ כר"ע דמתני' הא יליף האי גז"ש מהא דאשר לא אורשה והוא ל"ל למעט ארוסה אולם י"ל כן ע"פ שיטת המפרשים הובא בשמ"ק שם שפירשו דר"ע ל"ל להאי אשר לא אורשה לגז"ש זה יעו"ש ויתבאר עוד בעז"ה בחי' לכתובות שם ודע דק"ל במ"ש הנו"ב מ"ק (חא"ע סי' צ"ה) במש"ש דקושי' הגמ' דהכא ל"ק רק לר"א בר"ש דלעיל בסוגיין אבל לרבנן א"ש ע"ש ביתר ביאור וק"ל דא"כ רבא דהכא דמוקי למתני' כר"י וכן אביי דמוקי למתני' כר' יונתן בן שאיל ורבנן פליגי עליה כמ"ש רש"י לעיל (דף נ"ז רע"ב) אמאי לא מוקי למתני' טפי כרבנן דר"א ועיין עוד בנו"ב מ"ת (חלק חו"מ סי' ס') מש"ש ודוק:

דף עד.

ורודף שהיה רודף כי' פטור ולא מן הדין הנה בגליון האלפס (פ"י דב"ק) הקשה ת"א דאמאי לא הוי מן הדין והא מצוה גדולה היא ולא גרע מרץ בע"ש בהש"מ שפטור בהזיק כדאיתא בב"ק (דף ל"ב) ונלע"ד דל"ק דהתם דוקא כשהוזקו פטור ולא בהזיקו דבהזיקו חייב אף ברשות כמ"ש התוס' שם, וכדאיתא שם (דף מ"ח) ואף אם לא כיונו אלא שראהו קודם חייבין אם הזיקו אף ברשות עי' בחו"מ (סי' שע"ח סעי' ז') ורץ בע"ש הוי כרץ ברשות דגם ברץ בע"ש אם הזיק חייב והכא קאמר דשיבר אף במתכוון פטור מש"ה קאמר הכא דלא מן הדין והנה דין עבד הוא ג"כ כרודף לאיש אחר וניתן להצילו בנפשו בשביל הריגת העבד וכ"כ התוס' בכתובות (ר"ד ל"א) והמראה הפנים בירושלמי בב"ק (פ"ב הל' ה') ושם (פ"ו הל' ז') ודברי מהר"ם מלובלין בתוס' ב"ק (ד' כ"ה ב') בד"ה בגדי דחד תמוהים במש"ש דהרמב"ם שכתב דרודף אחר חבירו חשיב מיתה ותשלומין לאחד לא קאי אהא דעבד שם דלא הזכיר לדברי התוס' דכתובות הנזכר דקאי גם אעבד דהוי

רודף והמה"פ שם וכן (בפ"ד דכתובות הל' ד') ד"ה הוזמו כתב דדעת הרמב"ם בזה כר"ת דבכ"מ ממון לזה ונפשות לזה פטור לבד בעדים זוממין יעו"ש:

שם וכי עונשין מן הדין קסבר עונשין מן הדין כתבו התוס' ל"ד לעונשין מן הדין דפליגי בה אביי ורבא הנה הנו"ב מ"ת (חלק חו"מ סי' ס') הגיה בתוס' דצ"ל הכי דל"ד לעונשין מן הדין. דפ"ק דמכות אלא דמי לעונשין מן הדין דפליגי אביי ורבא לקמן ע"ש וכתב דהכא הוא רק גילוי מילתא וקושי' הגמ' דהכא הוא לרבא דס"ל דגם בכה"ג אין עונשין מה"ד אבל לאביי אצ"ל דס"ל לרשב"י דעונשין מה"ד אלא הכא שאני דהוי רק גילוי מילתא בעלמא יעו"ש שהאריך ליישב דעת הרמב"ם שפסק כאביי דהוא משום דמוכח דס"ל הכי לסתמא דגמ' לעיל ע"כ וקשה לי כיון דקיי"ל כאביי א"כ אמאי לא, משני הגמ' כאביי דהכא הוי רק גילוי מילתא בעלמא אבל בעלמא ס"ל לרשב"י דאין עונשין מן הדין ונלע"ד די"ל משום דבלא"ה מוכח ממקום אחר דסבר ע"כ רשב"י דעונשין מן הדין דבכריתות (ר"ד ג') אמרי' דר' יצחק דס"ל דאין ח"כ לוקין ע"כ סבר דעונשין מן הדין וכן ס"ל להגמ' הכי במכות (ד' י"ד) אליבא דר' יצחק יעו"ש בתוס' ובירושלמי (רפ"ג דכתובות) מבואר דרשב"י גופי' סבר שם כר' יצחק בזה דאין מלקות בח"כ ע"ש א"כ מוכח דרשב"י סבר דעונשין מן הדין ועי' מ"ש לקמן (דף ע"ו) בזה ולעיל (ד' כ"ז א'). וכן מתורץ לפ"ז נ"כ מאי דהקשה הנו"ב שם עוד דמאי פריך הכא וכי עונשין מן הדין וכי עונש הוא הלא הצלה היא זו ואין מצילין מן הדין לא שמענו ותי' דאם הריגת של זה הוא בשביל עונש תליא באשלי רבי בהא דר"ה דלעיל (ס"ד ע"ב) דלהחולקים על ר"ה דס"ל דרודף צריך התראה נמצא הוא עונש ואלייהו פריך הכא הכי אבל אנן קיי"ל כר"ה ע"ש ביתר ביאור וקשה כיון דקיי"ל כר"ה ה"ל להגמ' לתרץ הכי דס"ל שפיר דאין עונשין מן הדין רק הצלה שאני ולפמ"ש מתורץ שפיר דנ"ל להגמ' לתרץ הכי כיון דבלא"ה מוכח דסבר רשב"י דעונשין מן הדין אולם אכתי תקשה הא דלעיל (דף ע"ג א') דפריך ג"כ שם על הצלה הכי וכי עונשין מן הדין והתם ל"ל, הכי אולם נלע"ד ליישב לקושי' הנו"ב בזה דהנה איכא ב' טעמים בהא דאין עונשין ומזהירין מן הדין:

טעם א' הוא כמ"ש המהרש"א לעיל (דף ס"ד) בשם הסמ"ג דאולי לא סגי להחמיר בעונש הקל וה"ט גבי הצלה הכא לא שייך טעם ב' כמ"ש בעל מדות אהרן דה"ט דח"ע מן הדין דלא אלים ק"ו כ"כ לענוש דאולי יש צד פרכא לסתור הק"ו דלפ"ז גם גבי הצלה אין מצילין מן הדין וכמ"ש בהג"ה שם. א"כ י"ל לעיל, והכא שפיר ע"פ מ"ש בפריי לפסחים (דף מ"ד) דאביי ורבא פליגי בהני שני טעמים כדמוכח מהא דתמורה (ד' ט' א') דרבא אמר שם דאין עונשין מן הדין ואביי סבר דהאי לאו דינא הוא דמי גרע טוב מרע יעו"ש

א"כ י"ל דהכא פריך שפיר אליבא דהאי מ"ד דה"ט דאין עונשין מן הדין הוא משום דלא אלים ק"ו כ"כ לענוש ולהזהיר וא"כ ה"נ בהצלה לא אלים כ"כ להרוג את הרודף משום ק"ו ודוק כי לענ"ד נכון הוא בעזרת השם.

דף עה.

ואם איתא לא לימא ליה ודחי הא בצנעא והא בפרהסיא פי' הא דנעמן בצנעא הוי אבל בפרהסיא ב"נ מצוה על קידוש השם ולא אפשיטא בעיין בזה והתוס' הביאו גירסא ואם איתא לימא ליה הא בצנעא והא בפרהסיא היינו דה"ל להשיב לו דבצנעא שרי ובפרהסיא אסור ומדאמר ליה סתם לך לשלום אפשיטא דב"נ לא מצוה על קידוש השם וכן הוא דעת הרמב"ם (רפ"י מהל' מלכים) וע"ש בכ"מ והאי דאיתא בסוגיין מעשה באדם אחד כו' ופליגי בה אי א"א היתה אי פנויה היתה הנה בירושלמי דשבת (פי"ד הל' ד') מייתי' שם להאי עובדא דבא לפני ר"א ומייתי שם עובדא אחריתי דפנויה היתה דהתיר ר"א ומקשה שם מהתם ומתרץ לה ע"ש:

דף עה:

רבא אמר בין למ"ד דון מינה ומינה כו' למ"ד שרפה חמורה כו' וכתבו התוס' דאין הגז"ש מופנית משני צדדין ולכן למידין ומשיבין ע"כ. נראה מדבריהם דב' צדדים אינה מופנית ולכן למידין ומשיבין אבל מ"מ מצד אחד הוא מופנה וקשה דמאי יתרץ רבא אליבא דר' ישמעאל דס"ל לעיל כר"ש דשרפה חמורה כמ"ש התוס' לעיל (ר"ד נ"ג) ור' ישמעאל גופי' סבר בנדה (ד' כ"ב) דמופנה מצ"א למידין ואין משיבין דמ"ש התוס' בנזיר (ד' מ"ח ב') דר' ישמעאל ס"ל דמופנה מצ"א למידין ומשיבין ליתא כן בגמ' דידן בנדה הכי כמו שהעיר עליהם בצל"ח בברכות (דף כ') דהא הכא מהדר רבא לפרש אליבא דכ"ע דהא רבא גופי' ע"כ ס"ל כרבנן דסקילה קילא משרפה כדמוכח ע"פ מ"ש התוס' בכתובות (דף ל"ז ב') בד"ה ואח"כ מהא דרבא דכריתות (דף כ"ז) דדריש קרא דולארץ לא יכופר דמייתי' עגלה ערופה אף שעבר יוה"כ עליה דזה הוא כמ"ד חנק קל כרבנן דר"ש ומסתמא ס"ל ג"כ לרבא באידך דשרפה חמורה כמ"ש התוס' לעיל (ר"ד נ"ג) ואפ"ה מהדר לתרץ גם אליבא דר"ש שיהא א"ש לכ"ע א"כ מאי יענה אליבא דר' ישמעאל וכן מאי יענה אליבא דר"ע דמוכח לעיל (ד' נ') דס"ל כר"ש דשרפה חמורה והא רבי עקיבא ס"ל דמופנה מצד אחד למידין ואין משיבין כמו שכתבו התוס' שם וצ"ל דכוונת התוס' היינו שלא הוי מופנה כלל והנה בענין דון מינה ומינה יש סתירה בדברי הרמב"ם דהנה (בפט"ו מהל' א"ב) פסק הרמב"ם כמ"ד ביבמות (ד' ע"ח) דדון מינה ואוקי באתרא דגם נקבות. אסורות לעולם לענין ממזר וכן פסק (בפ"ט מהל' שבועות) כמ"ד דון מינה ואוקי באתרא כרבנן

שם דמושבע מפי עצמו ואחרים חייב אף שלא בב"ד וכן (בפכ"ג מהל' כלים) פסק כמ"ד בב"ק (דף כ"ה) שם כמ"ד דון מינה ואוקי באתרא אולם (בפט"ז וי"ז מהל' מעה"ק) פסק כרבנן דרבי בזבחים (דף צ"א ב') דשמן לא יפחות מלוג כמ"ד דון מינה ומינה ועי' בזה בלח"מ (פט"ז מהל' מעה"ק) ובתוי"ט (פ"י דזבחים מ"ט) וכן (בפי"ג דמנחות מ"ה) וע"ע בתוי"ט (ספ"ט דנזיר) בד"ה נזיר:

ותמוהים בזה דברי המרכבת המשנה שכתב לפי דרכו דס"ל להרמב"ם כמ"ד דון מינה ומינה ולא הזכיר שם הא (דפט"ו מהל' איסורי ביאה) והא (דפכ"ג דכלים) דמוכח דס"ל שם כמ"ד דון מינה ואוקי באתרא ודוק:

דף עו.

בתו מאנוסתו מנין אמר אביי ק"ו כו' גילוי מילתא בעלמא היא רבא אמר כו':

הנה הרמב"ם (פ"ב מהל' איסורי ביאה) תפס כדברי אביי דהכא ותמוה דהא בכ"מ קיי"ל כרבא לגבי אביי:

וי"ל דהוא משום דס"ל לסתמא דגמ' ביבמות (דף ס"ח ב') דלוקין על גילוי מילתא בעלמא והיינו כאביי דהכא וכן מוכח דס"ל לרב אשי הכי בפסחים (דף מ"ד ובנזיר (דף ל"ח) דלוקין על ק"ו דהוי גילוי מילתא בעלמא עי' בר"ש (פ"ב דטבול יום) ובב"ש בא"ע (סי' ס"ק ט"ז) ובנו"ב מ"ת (חלק א"ע סי' ג'). וקשה לי דאמאי העירו כן על מ"ש הרמב"ם דכיון שנבעלה לפסול לה מלקין אותו דזה הוא כאביי ואמאי לא הקשו טפי על מה שכתב הרמב"ם (פ"ב מהל' א"ב הל' ו') בפירוש כאביי דהכא והנו"ב הקשה שם בזה שאין לעקור הלכתא פסיקתא מה דאמרו דאין הלכה כאביי רק ביע"ל קג"ם ע"ש ועי' מה שכתבתי תירוץ לזה לעיל (דף כ"ז א') בעז"ה וע"ע בנו"ב מ"ת (חלק חו"מ סי' ס') ובמ"ק (חא"ע ס"ס ע"ז) ובמ"ת (חא"ע סי' קכ"ט) ומ"ש לעיל (דף ע"ד) והנה בפריי לפסחים (דף מ"ד) כתבתי שם דאביי ורבא פליגי בטעמא דא"ע מן הדין דרבא ס"ל דה"ט משום דאולי החמור לא סגי ליה בעונש של הקל וכה"ט שכתב המהרש"א לעיל (דף ס"ד) מש"ה סבר הכא דלא ילפי' בתו מבת בתו בק"ו ואביי ס"ל דה"ט דא"ע מן הדין הוא משום דלא אלים ליה הק"ו כ"כ דאולי יש פירכא על הק"ו כמ"ש בעל מדות אהרן וכמ"ש בהגה"ה בנו"ב מ"ת (חלק חו"מ סי' ס') והטעה"מ (פ"ב מהל' שחיטה) מש"ה ס"ל הכא דודאי ילפי' בתו מבת בתו ובזה תלוי הני ב' שיטות שחלוקים הרמב"ם והתוס' דדעת הרמב"ם (רפ"ב מהל' מ"א) דהיכי דאיכא עשה גבי' שוב עונשין ומזהירין מן הדין דה"ט דאלים האי ק"ו ושיטת התוס' בפסחים (דף מ"א א') דאף היכי דאיכא עשה אין עונשין ומזהירין מן הדין

כמ"ש המל"מ שם ובש"א (סי' פ') משום דס"ל כה"ט דאולי לא סגי להחמיר בעונש של הקל וא"כ אם איכא עשה גביה חמור יותר ואין עונשין ומזהירין מן הדין ע"ש:
ובזה נלע"ד די"ל קושיא חמורה דהנה בט"א בחגיגה (דף י"ח) הקשה בהא דאר"י שם דא"צ לילף דחה"מ אסור במלאכה מהא דתשמור דהא ילפי' בק"ו והא אין עונשין ומזהירין מן הדין וא"כ צריך קרא דתשמור וחי' ע"פ שיטת הרמב"ם כיון דאיכא עשה שם מזהירין מן הדין ע"ש וקשה אכתי לדעת התוס' דפסחים הנ"ל דל"ל כשיטת הרמב"ם תקשה קושית הט"א הנ"ל ולפי האמור מתורץ היטב ע"פ מ"ש הר"ן (פ"ב דמ"ק) דתשמור הוי לאו שבכללות וא"כ י"ל להאי גירסא של הכ"מ (פ"ח מהל' ק"פ) דאביי סבר בפסחים (דף מ"א) ועוכ"מ דלוקין על לאו שבכללות ורבא ס"ל דאין לוקין ומתורץ קושית הט"א לכ"א לשיטתו דלרבא דס"ל דאף היכי דאיכא עשה אין עונשין ואין מזהירין מן הדין וא"כ ל"ל כתירוץ הט"א הנזכר מכל מקום מתורץ לרבא לטעמיה דהוי לאו שבכללות ואין לוקין עליו מהא דתשמור ולאביי דסבר דלוקין על לאו שבכללות ול"ל תי' זה דתשמור הוי לאו שבכללות ואין לוקין מ"מ לאביי לטעמיה הא י"ל שפיר כתי' הט"א כיון דאיכא עשה גביה שוב מזהירין מן הדין כדס"ל לאביי גופי':
והנה התוס' הקשו הכא מהא דכריתות גבי אל תהי' גז"ש קלה בעיניך דמשמע התם דאביי יליף בתו מאנוסתו מגז"ש ונלע"ד די"ל דפליגי בזה ר' יצחק ורבנן בכריתות בכריתות (ר"ד ג') דר' יצחק ס"ל שם דילפי' אחותו שהיא בת אביו ובת אמו מק"ו דאחותו בת אב או בת אם ועונשין מן הדין דהוי רק גילוי מילתא בעלמא ורבנן ס"ל שם דאף כה"ג אין עונשין מן הדין ואביי סבר לעצמו כר' יצחק ומ"מ הביא אביי בכריתות ראיה דאל תהי גז"ש קלה בעוניך מהא דבתו מאנוסתו אליבא דרבנן דר' יצחק, וי"ל לענ"ד ג"כ דהיינו טעמא שפסק הרמב"ם כאביי דהכא דהוא משום דר' יצחק ס"ל כוותי' ומשמע ליה דסתמא דגמ' בכריתות (דף ט"ו) ס"ל כר' יצחק ויתורץ בזה לקושית התוס' שם בד"ה ערות יעו"ש וע"ע בפה"מ להרמב"ם בסוף מכות ובחידושי לכריתות מש"ש בעז"ה ועוי"ל לענ"ד דפליגי בזה רשב"י לעיל (ד' ע"ד א') ורבנן שם דרשב"י ס"ל דעונשין מן הדין והיינו כאביי דהכא דהתם ג"כ הוא רק גילוי מילתא בעלמא כמ"ש הנו"ב מ"ת (חלק חו"מ סי' ס') ואביי לעצמו ס"ל כרשב"י והא דכריתות אמר אביי ראיה אליבא דרבנן דרשב"י ודוק.
שם במשנה שיסה בו את הכלב שיסה בו את הנחש פטור הנה הרמב"ם (פ"ב מהל' נ"מ) וכן בש"ע (סי' שצ"ה) ביארו בזה דהמשסה פטור בד"א וחייב בדיני שמים ובעל הכלב חייב ח"נ ולדעת הרמב"ם כן הוא גם במועד ולדעת הראב"ד שם מועד משלם נ"ש ורש"י והרע"ב בפה"מ לא ביארו בזה כראוי:

דף עז.

בתוס' ד"ה סוף חמה לבא וקשה דנפלה נמי להוי כהפילה למ"ד אשו משום חציו כו' אלא נראה דאתיא ההיא סוגיא כמ"ד דאשו משום ממונו ותמוה דהא ר' יוחנן ורבא ס"ל שם הכי וכדאיתא בחולין (דף ל"א ב') דס"ל דהל' כסתם מתני' שם ואינהו הא ס"ל בב"ק (דף כ"ב) דאשו משום חציו והמפרשים הגיהו מש"ז הכא בתוס' דצ"ל דנפלה מידו להוי כהפילה והיינו דהתוס' מקשים עלה דנפלה מידו אבל נפלה מעצמה לא שייך לומר דלהוי כהפילה דלא הוי כחציו וא"כ י"ל דר' יוחנן ורבא לא גרסי במתני' שם נפלה מידו אלא נפלה והיינו נפלה מעצמה אבל נפלה מידו באמת כשר דהוי כהפילה עכ"ל ונפלאתי מאוד א"כ מנלן להתוס' דגרסינן במתני' שם נפלה מידו כיון דע"כ ר' יוחנן ורבא ס"ל דלא גרסי' מידו במתני':

ואי נימא דהוכיחו התוס' כן מדדייקי' בגמ' שם טעמא דנפלה הא הפילה כשרה ולא דייקי' טפי דהא נפלה מידו כשרה ואלא ע"כ גרסי' במתני' שם דנפלה מידו פסולה א"כ תמוה הא רבא גופי' הוא דדייק שם כן וכן ר' יוחנן ג"כ דייקי' שם כן אף דאינהו ס"ל דאשו משום חציו וא"כ ע"כ לא גרסי' במתני' נפלה מידו אלא נפלה סתם וא"כ ה"ל לדייק אליבייהו הא נפלה מידו כשרה והנה לרבא י"ל לכאו' דרבא סבר דאשו משום ממונו והא דאמר בב"ק (ס"ד כ"ב) דקרא ומתניתא מסייע לר"י היינו לכאורה. אבל באמת יש ליישב כמ"ש כעין זה התוס' בב"מ (דף מ"ח סע"א) ובגיטין (דף מ"ח סע"א) ועי' ברש"י בב"ק (דף מ"ג ב') שכתב שם דרבא סבר דאשו משום ממונו אבל מהא דר' יוחנן קשה והנה לפמ"ש י"ל מאי דק"ל בדברי התוס' דב"ק (דף ב' א') בד"ה ולא שכתבו שם דמש"ה לא תני שם לא הרי האש כהרי השור ומבעה משום דלא יכול למצוא חומרא דמה שאין בשניהם ע"ש וקשה האיכא חומרא באש למ"ד משום חציו דחייב באש משום ד' דברים כדאיתא שם (דף כ"ג א' משא"כ בשור ומבעה למ"ד שם (דף ג' ב') דמבעה הוא שן דשור פטור מד' דברים כדאיתא שם (דף ד') ושם (דף כ"ו ודף ל"ג ודף פ"ז) וא"ל דמ"ד אשו משום חציו סבר כמ"ד דמבעה זו אדם ומ"ד דמבעה זו שן סבר כמ"ד דאשו משום ממונו דזה אינו דהא רבא ס"ל דאשו משום חציו מדאמר דקרא ומתניתא מסייע לר' יוחנן ורבא גופי' סבר שם (דף ד' א') דמבעה זו שן אבל לפמ"ש די"ל דרבא סבר דאשו משום ממון יתורץ זה אולם צ"ע דהא רבא סבר ביבמות (דף צ"ו סע"א) דהל' כר' יוחנן בכ"מ בר מחלת וצ"ע ועי' בחי' לב"ק מש"ש בעז"ה ועוד ק"ל דהא סתמא דירושלמי דהוא ר' יוחנן מפרש בריש ב"ק שם דהמבעה זו שן ורגל וע"ש בפ"מ ור' יוחנן גופי' סבר דאשו משום חציו:

דף עח.

אמר רבא הכל מודים כו' והעירו בתוס' דל"ל להני טעמי דהא קראי דרשי' כדמפרש ר' יוחנן ונלע"ד די"ל דרבא סבר כרב אשי בפסחים (דף ס"א ב') דסבר שם דלכ"ע כל משמע כל דהוא ויתורץ לפ"ז היטב קושית התוס' דפסחים עלה דרב אשי שם מהכא דהא י"ל ג"כ כזה דרב אשי ס"ל כרבא הכא דלכ"ע כ"ד משמע והנה במנחות (דף י"א ב') מפרש ר' יוחנן שם דר"מ ור' יהודה ור"ש פליגי בזה דר"מ סבר דאת כל הלבונה עד דאיתי' ללבונה דאיקבעא מעיקרא ור"י ור"ש ס"ל דאף כיש ור' יוחנן אזיל לטעמי' דס"ל הכא דפליגי תנאי בזה אי כל משמע כל שהוא ורבא ורב אשי דפסחים דלפמ"ש דס"ל דכ"ע סברי דכל משמע כל שהוא ל"ק להו מהא דר"מ דמנחות די"ל דהתם שאני מדכתיב ואת כל הלבונה אשר על המנחה משמע דוקא להההוא קומץ דמעיקרא איקבעא אף דבעלמא סבר דכל כ"ש משמע:

ובזה נלע"ד לפרש האי דאיתא בבכורות (דף ג' א') דפליגי שם ר' יהודה ורבנן לענין שותפות עובד גלולים בבהמה לענין בכור דר"י מחייב וחכמים פוטרין ומפרש שם דה"ט דרבנן דס"ל דבכור מקצת בכור משמע כתב רחמנא כל בכור עד דאיכא כולה בכור ור"י סבר דבכור כולי' משמע כתב רחמנא כל דאפי' מקצת ומפרש שם עוד טעם אחר דאבע"א דבכור רובא משמע מר סבר דכל למלויי אתא ומר סבר דלגרועי אתא ע"ש ונ"ל דמפרשי' שם הני ב' לשונות לר' יוחנן ורבא דהכא דלר' יוחנן דמפרש הכא דפליגי בהשאלת לשון כל היכי דליכא הוכחה דפעמים מצינו דכל כולה משמע ופעמים מצינו דמקצתו משמע וכמו שכתב הר"ן הכא ה"נ מפרש בבכורות שם לה"ט ור' יהודה לטעמיה במנחות דס"ל דכל משמע כל דהוא מש"ה סבר בבכורות ג"כ דכל לגרועי אתא ומחייב במקצת בכור ור"מ דהוא חכמים דר"י בכ"מ עי' פסחים (דף י"א א') וע"ע במהרש"ל בקדושין (ס"ד י"ט) אזל לטעמי' דס"ל במנחות הנ"ל דכל כוליה משמע מש"ה ס"ל בבכורות שם דחייב במקצת בכור ולשין ראשון בבכורות שם הוא אליביה דרבא דהכא ורב אשי דפסחים דס"ל דלכ"ע היכי דליכא הוכחה כל משמע כ"ש מש"ה מפרש שם דה"ט דרבנן מדכתיב בכור דמשמע מקצת בכור ע"כ מוכח התם דכל כולי' בכור משמע דהיכי דאיכא הוכחה שאני ועי' מ"ש במנחות שם ומ"ש לעיל (דף ל"ה ב') ובפריי לפסחים (דף ה') בעז"ה דברים נחמדים:

והנה התוס' העירו הכא בהא דאמר רבא דהורג את הטרפה פטור דהוא אף למ"ד דטרפה חיה דסופו שימות בחבלה זו דהא רבא ס"ל בתמורה דטרפה חיה ולכאורה מוכח ג"כ בנדה (דף כ"ג ב') דסבר רבא כן דטרפה חיה דאמר רבא שם המפלת וושט נקוב אמו

טמאה לידה ופרש"י שם דה"ט דטרפה חיה והתוס' שלא הביאו זאת ס"ל כפי' הרשב"א הובא בכ"מ (פ"י מהל' א"ב הל' י"א) דאף למ"ד דטרפה אינה חיה ג"כ טמאה לידה והנה התוס' כתבו עוד דסברתם של רבא ורב חסדא הפוכות בבכורות ע"כ ונלע"ד דמשום זה איתא בחולין (דף ע"ה א') דבעי רב חסדא נולדו בדגים סימני טרפה מהו ומפרש שם תבעי למ"ד טרפה חיה ולמ"ד טרפה אינה חיה כו' ע"ש היינו דהגמרא נ"ל לפרש הא דרב חסדא שם בין למאי דאי' בתמורה דס"ל לרב חסדא גופי' דטרפה אינה חיה ובין למאי דאיתא בבכורות דס"ל בהיפוך דטרפה חיה ודוק: שם שור טרפה שהרג נמי פטור כו' הנה דעת הראב"ד (פ"י מהל' נ"מ) דבב"ד חייב כמו באדם טרפה ואינו כן דעת הרמב"ם אלא אף בב"ד פטור וע"ש במ"מ ולכאורה יש להביא ראיה לענ"ד לדעת הרמב"ם דאף בב"ד פטור בשור טרפה שהרג דבב"ק (דף מ"א א') פריך שם כיון דמתם קטלי' ליה מועד היכי משכ"ל ולדעת הראב"ד ה"מ לומר דמשכ"ל דהשור היה טרפה ובנגיחות הראשונות הרג שלא בב"ד דפטור ובנגיחה האחרונה הרג בב"ד דחייב כדמשני שם דבנגיחות הראשונות הרג לטרפה ה"נ ה"ל לומר דהיה השור טרפה כדאמר הכא אלא ע"כ כדעת הרמב"ם ודע דלפי המבואר בסוגיין דבאדם טרפה שהרג בפני ב"ד לכ"ע חייב דלא בעי' עדות שאתה יכול להזימן בבית דין שראו י"ל מאי דקשה קושי' חמורה לעיל (ר"ד מ"א) דיליף רבי שם מהאי קרא דנערה המאורסה על דבר אשר עינה דצריך התראה ול"ל האי קרא הא ממילא ידעי' דצריך ע"כ התראה בנערה המאורסה דאל"כ היכי משכ"ל דמקטלא בלא התראה דהא יכולים העדים לומר דלאוסרה על בעלה באו וכיון דאינהו העדים לא מקטלי היא ג"כ לא מקטלא דה"ל עדות שאי אתה יכול להזימה כדאמרי' שם דל"ל דמשכ"ל כשזינתה וחזרה וזינתה דא"כ ה"ל בעולה וה"ל רק בחנק ולפי המבואר הכא י"ל דאצטריך שפיר האי קרא דעל דבר אשר עינה דמהא דנערה המאורסה י"ל דמשכ"ל שראו ב"ד את הדבר דלא בעי' בהו עדות שא"י להזימם ועי' מ"ש לעיל שם בזה.

שם ר' נחמיה אומר פטור שרגלים לדבר פי' רש"י דהוא טעם לדברי נחמיה שרגלים לדבר שלא מת מחמת מכה זו שהרי הקל והרמב"ם (בפ"ד מה' רוצח) מפרש דהאי שרגלים לדבר את"ק קאי וה"ק שרגלים לדבר שמחמת מכה זו מת שמתחלה אמדוהו למיתה והרע"ב הכא ובנזיר (פ"ט מ"ה) מפרש כפירוש רש"י והנה בירושלמי הכא מבואר כפי' הרמב"ם:

דף עח:

יודע היה משה רבינו שהמקושש במיתה אלא לא היה יודע באיזה מיתה וכתבו התוס' דאע"ג דמיתה סתם חנק היא מתוך הסברא היה מדמה לעובד ע' גלולים דבסקילה דמחלל שבת בפרהסיא ככופר בעיקר ובזה נלע"ד ליישב קושיא חמורה על מ"ש רש"י בפסחים (דף ה' רע"ב) דהבערה לחלק יצאת היינו דסד"א דאינו חייב עד שיעבור לכל הל"ט מלאכות וקשה דאיך ס"ד לומר כן והא מקושש דחילל רק מלאכה אחת ונסקל ועי' בפריי לפסחים שם מ"ש בזה וע"פ מה שכתבו התוס' הכא י"ל דאצטריך קרא דהבערה לחלק דסד"א דמקושש שאני דהיה מחלל שבת בפרהסיא והוי כעובד ע' גלולים אבל ודאי שלא בפרהסיא סד"א דאינו חייב עד שיעבור לכל הל"ט מלאכות ועפ"ז נלע"ד די"ל לקושי' התוס' בשבת (דף ק"ו א') דמנ"ל לר"ש חילוק מלאכות כיון דס"ל דהבערה אצטריך להא דמקלקל בהבערה ועפמ"ש י"ל דר"ש ל"ל האי סברא לחלק וס"ל דידעי' דחייב על כל או"א בפ"ע מהא דמקושש ועי' בענפי לשבת (דף ע') ומ"ש לעיל (דף ל"ה ב') ודוק:

דף עט.

מתני' נתכוין להרוג את הבהמה והרג את האדם פטור פי' רש"י משום דהוי התראת ספק קשה דתקשי מסתם מתני' דהכא לר' יוחנן דס"ל במכות (דף ט"ו וט"ז) דהתראת ספק שמי' התראה והא איהו ס"ל בכ"מ דהל' כסתם מתני' כדפריך כזה עלה דר' יוחנן זה גופי' לענין לאו שאין בו מעשה בשבועות (דף ג' ב') ולכאורה קשה כמו כן מהא דלעיל (דף ע"ז ב') ותנא תונא כו' במזיד נהרגין אצטריכא ליה מהו דתימא התראת ספק הוא קמ"ל וא"כ למ"ד התראת ספק שמי' התראה פשיטא ולכאו' לרבא גופי' דס"ל במכות (דף ט"ו א') כמו ר' יוחנן דכל ימיו בעמוד והחזיר קאי וס"ל דבטלו ולא בטלו והתראת שמי' התראה ורבא הביא גופי' לעיל הא דותנא תונא ועי' בנו"ב מ"ת (חא"ע סי' קכ"ט), וי"ל דהכא ולעיל שאני שספק הוא אם יוכל לבא לידי איסור כמ"ש התוס' בסוגיין ד"ה א"נ ובכתובות (דף ט"ו סע"א) ועי' בתפארת ישראל הכא ובנו"ב מ"ת (חא"ע סי' ע"ז):

והנה בהא דר"ש דמתני' דהכא פסק הרמב"ם (פ"ד מהל' רוצח) כוותי' והראב"ד השיג ע"ז דהא יחיד ורבים הלכה כרבים והכ"מ שם דחק לפרש דהרמב"ם פסק כרבנן דה"ט דס"ל דנתכוין להרוג את זה והרג את זה פטור הוא משום שלא התרו בו והנה לא הזכיר הכ"מ שם למ"ש הרמב"ם בפה"מ הכא דהל' כר"ש ועי' בתוי"ט הכא ועוד מוכח לענ"ד דס"ל להרמב"ם דהל' כר"ש דשם (פ' ו') כתב דנתכוין להרוג את זה והרג את זה קרוב למזיד ואין נקלט וקשה דאמאי לא מפרש כן במכות (דף ז' ב') דפריך שם עלה דאמר

שם בבלי דעת פרט למתכוין פשיטא בר קטלא הוא ומשני רבה פרט למתכוין להרוג את הבהמה והרג את האדם ואמאי לא מפרש פרט למתכוין להרוג את זה והרג את זה דהוי קרוב למזיד ואינו גולה כמו שכתב הרמב"ם אלא ע"כ צ"ל דרוצה שם לפרש אף לרבנן דר"ש דס"ל דנתכוין להרוג לזה והרג את זה דבר קטלא הוא ול"צ קרא למעט מגלות כיון דבר קטלא הוא והרמב"ם לשיטתו דסבר כר"ש דפטור ממיתה ועי' בלח"מ (פ"א מהל' חובל ומזיק הל' י"ד) אלא הנכון ליישב דעת הרמב"ם דמש"ה פסק כר"ש משום דס"ל הכי לרב אדא ב"א ולר' חגי מדרומא בב"ק (דף מ"ב סע"א) כפי' רש"י שם וכמו שהעיר גם בזה במ"מ (פ"ד מהל' חו"מ הל' ד') ואשתמיטתי' להכ"מ במח"כ דברי המ"מ האלו ועוד נלע"ד די"ל דמשום דמבואר בירושלמי בפרקין (סוף הל' ד') דרבי רבי ור' נתן ס"ל כר"ש מש"ה פסק הרמב"ם כרבי שמעון:

שם אמר רבא הא דתנא דב"ח מפקא מדרבי ומדרבנן והתוס' הקשו מהא דאמר רבא בכתובות (ר"ד ל"ה) מי איכא מאן דל"ל הא דבי חזקיה ומאי קושי' הא איכא תנאי הכא דל"ל דבי חזקיה ותירצו דרק לענין דמי הנהרג פליגי הכא אבל ס"ל האי היקישא דבי חזקיה והקשו עוד מהא דלקמן ר"פ הנחנקין דמשמע דאיכא. מ"ד דל"ל הא דבי חזקיה כלל דפריך הניחא למאן דאי"ל הא דבי חזקיה כו' ותירצו דהיינו ההוא תנא דברייתא דר' חגא מדרומא בב"ק ומ"מ בכתובות חשיב לברייתא דבי חזקיה עיקר ע"כ ולדברי התוס' קשה הלשון דאמר רבא בכתובות מי איכא מאן דל"ל דבי חזקיה משמע דס"ל לרבא דליכא מאן דפליג עלה דבי חזקיה ונלע"ד די"ל דרבא לטעמי' בב"ק (דף מ"ב א') דל"ל שם כרב אדא ולא ידע שם מהאי מתניתא דר' חגי מדרומא אייתי לה שם כרב אדא מש"ה פריך רבא שפיר הלשון מי איכא מ"ד דל"ל דבי חזקיה ועי' בפריי לפסחים (דף כ"ט) מש"ש דבר נחמד בזה בעז"ה: ובזה נלע"ד ליישב מה דקשה בהא דב"ק (דף ל"ה א') דמשני רבא שם [עלה דפריך על ר' יוחנן דס"ל שם דחובל ומבעיר בשבת פטור ממתני' שם דתנן דהוא שהדליק את הגדיש בשבת פטור ודומיא דשורו דלא קבעי, ליה ואפ"ה פטור שנידון בנפשו] דמתני' שם דפטור הוא אף בשוגג משום הא דבי חזקיה דאין חילוק בין שוגג למזיד לפוטרו ממון וק"ל דאמאי לא משני שה דמתני' שם אתיא כר"ש דמקלקל בהבערה חייב לפמ"ש בתוס' שם (ס"ד ל"ד) דר' אבהו כר"ש ור' יוחנן כר"י ואי משום דא"כ מההיא סתמא דמתני' לר' יוחנן שם דס"ל בכ"מ דהל' כסתם מתני' ז"א דהא בלא"ה איכא כמה סתמי דס"ל כר"ש כדאיתא בשבת (דף ק"ז) ובעדיות (פ"ב מ"ה) דתלוי הא דמקלקל בחבורה והבערה בהא דמלאכה שאצ"ל עי' בשבת (דף ק"ו א') בפי' רש"י שם ובספרי ענ"י שם ולהאי תירוץ של הגמ' דמשני שם לא שורו דומיא

דידיה י"ל דנ"ל להגמ' לתרץ למתני' דאתי ככ"ע ולא כר"ש לבד אבל לתי' דרבא ודאי קשה דאמאי לא משני למתני' דאתי כר"ש דהא למאי דמוקי כחזקיה ג"כ לא הוי מתני'. ככ"ע כיון דאיכא תנאי דפליגי אהא דחזקיה כמ"ש התוס' הכא ולפמ"ש מתורץ היטב דרבא לטעמי' בכתובות דס"ל מי איכא מאן דל"ל הא דבי חזקיה מש"ה נ"ל ג"כ טפי לתרץ למתני' דאתי ככ"ע ולפי' התוס' שם דר' אבהו ור' יוחנן פליגי אליבא דר"ש בהא דמקלקל בהבערה בלא"ה א"ש וא"ל דאכתי הא ר' יוחנן גופי' מפרש בכריתות (דף כ') דר"א בר"צ ורבנן פליגי שם בהא דמקלקל בהבערה וא"כ מאי פריך בב"ק שם ממתני' לר' יוחנן נימא דמתני' אתיא כר"א בר"צ דמחייב במקלקל בהבערה ור' יוחנן כרבנן דז"א דא"כ תקשה מהאי סתמא דמתני' לר' יוחנן דסבר בכ"מ דהל' כסתם מתני' ודוק:

דף עט:

אבל הכא בשור כו' רבנן סברי דאין גומרין דינו של שור אלא בפניו נלע"ד דה"ה ר' יהודה סבר ע"כ הכי דאין גומרין דינו אלא בפניו דאל"כ יגמרו דינם ויסקלו לכולם ולאו דוקא נקט דרבנן ס"ל הכי אלא דר"י ג"כ ס"ל הכי וראיתי להגרע"א בתשו' (סי' קצ"ו) שהקשה בזה ותי' דר"י לטעמיה דס"ל בב"ק (דף מ"ד) דנגח ואח"כ הפקיר פטור והכא כשנתערב בשורים אחרים שנגמר דינם דאסורים בהנאה הוי ממילא הפקר ופטור ואין צריך לומר לר"י דסבר דאין גומרין דינו שלא בפניו יעוין שם וקשה דזה א"ש בהאי דר"ל דמפרש בשור אבל אכתי תקשה זה בהאי תירוץ דשמואל דמפרש באדם דאמאי קאמר רק לרבנן דס"ל דאין גומרין דינו אלא בפניו ולא קאמר ג"כ לר"י הכי גם במ"ש יסודו דאה"נ הוי הפקר לא יספיק לשיטת הרשב"א בסוכה (דף ל"ה) דאיסור הנאה מיקרי שלו וברשותו קיימא ועי' בפריי לפסחים (דף כ"ב) מש"ש בזה והנה, בירושלמי הכא מבואר דמוחלפת שם ההיא דר"ל לשמואל ודשמואל לר"ל דר"ל מפרש באדם ושמואל בשור עיין שם:

דף פ.

בד"ה בשור וחלב מוקדשין ע"ג מכתו דשרי בשה"נ לפי שאינו דרך הנאתו: מבואר דס"ל להתוס' הכא דבמוקדשין אסור שלא כדה"נ ותמוה דהא בפסחים (ר"ד כ"ו) מבואר דס"ל דבקדשים שרי שלא כדרך הנאתן מדמשני שם שאני היכל דלתוכו עשוי וכבר העיר כן בשעה"מ (פ"ה מהל' יסוה"ת). וראיתי בס' מקמ"ח ביו"ד (סי' קמ"ב) שכתב ליישב דעת הראב"ד דס"ל דבית של ע' גלולים אחוריו שרי מהא דאמרי' בפסחים הנזכר דשאני היכל דלתוכו עשוי וקשה דהא בע' גלולים קיי"ל דאסור אף שלא כדרך הנאתן דהתם לא כתיב אכילה ותי' המקמ"ח דהנאת צל קילא משלא כדרך הנאתן ותי' בזה ג"כ לדברי התוס' דהכא ע"ש ועי' בתוס' בע' גלולים (דף י"ב ב') ד"ה אלא ושם (דף מ"ג ב') בתד"ה אמרו לו

ושם (דף מ"ח רע"ב) ובפסחים (דף כ"ח א') בתד"ה ותנן ולפ"ז יתורץ לי מה דקשה טובא על מ"ש הש"א (סי' ע"ו) דרבא סבר דאיסור מוקדשין אסור שלא כדרך הנאתן ותמוה דזה הוא נגד מאי דאמר רבא בפסחים (ר"ד כ"ו) הנ"ל דשאני היכל דלתוכו עשוי דהיינו דשרי שלא כדרך הנאתן כפי' רש"י ותוס' שם אבל לפמ"ש בעל מקמ"ח יתורץ היטב דצל קילא משלא כדרך הנאתן אבל שלא כדרך הנאתן מודה רבא דאסור בקדשים ועי' בפריי לפסחים (דף כ"ו) ושם (דף כ"ח):

והנה תמוה לדעת התוס' דהכא ולפמ"ש השאגת ארי' ג"כ הכי דבקדשים אסור אף שלא כדרך הנאתן ומש"ה כתב דיוה"כ חשיב איסור מוסיף על נבילה נתוסף איסור שלא כדרך הנאתן דמש"ה מוכח דר"ש ל"ל אפי' איסור מוסיף מדסבר ר"ש דהאוכל נבילה ביוה"כ פטור ע"ש וקשה דא"כ מאי מייתי ראיה בכריתות (דף כ"ג רע"ב) דבקדשים איסור חל על איסור מהא דס"ל לרבי דאיסור חל על איסור באיסור חמור על קל אבל קל על חמור לא חייל ובקדשים סבר רבי בהא דאיסור מעילה דהוי איסור מיתה חל על איסור חלב דהוי בכרת וס"ל דאף בקל על חמור חייל ע"כ ולדעת התוס' הכא והשאגת ארי' דבקדשים אסור אף שלא כדרך הנאתן א"כ מאי ראיה מהא דמעילה דהא י"ל דהתם שאני דהוי איסור מוסיף שנתוסף באיסור מעילה איסור שלא כדרך הנאתן והא כתבו התוס' ביבמות (דף ל"ג ב') דבאיסור מוסיף גם איסור קל חל על איסור חמור וע"ש בתור"ע (ספ"ה דכריתות) ונלע"ד דדעת התוס' הכא וכן צ"ל דעת השאגת ארי' דס"ל כדעת התוס' בכריתות (דף י"ד ב') דאין חילוק בזה בין כולל למוסיף אלא אף במוסיף לא חל איסור קל על חמור:

דף פ:

בתוס' ד"ה אלא ומיהו התם מבע"ל אי פשיטא ליה אי ספוקי מספ"ל וקשה דלא כתבו הכא טפי דמסקי' שם בהדיא דספוקי מספ"ל לר' יהודה ע"ש: שם בתוס' ד"ה עובר ירך אמו והכי קיי"ל דטרפה אינה יולדת כדאיתא התם הלכתא בזכר כל י"ב חודש ובנקבה כל שאינה יולדת וקשה דה"ל להקשות טפי לרבינא גופי' דמשני הכא כן והא איהו גופי' סבר שם בהדיא דטרפה אינה יולדת ומפרש כן דפליגי ר"א ור"י שם בהא דעובר ירך אמו וי"ל דכבר הקדימו התוס' דהכא רבינא אליבא דרבא קאי לתרץ אולם קשה דלפ"ז מאי מקשי התוס' והא רבא גופי' ל"ל הא דאמר שם הלכתא בזכר כל י"ב חודש דהא סבר בתמורה (דף י"א) דטרפה חיה ועי' לעיל (דף ע"ח א') בתד"ה ההורג וכ"כ התוס' בבכורות (דף ג') דעיקר הוא הא דתמורה דס"ל לרבא דטרפה חיה וא"כ י"ל דל"ל ג"כ הא דטרפה אינה יולדת וכן מוכח מהא דנדה (ס"ד כ"ג) דסבר רבא כן דטרפה חיה דאמר

שם המפלת ושט נקוב אמו טמאה לידה וכדפי' רש"י שם. והא דהביא התוס' בתמורה (ד' י"א רע"ב) דאמר רבא בפ' החולץ דספק טרפה משהי' לה י"ב חודש כבר כתב הגרי"פ שם דלא נמצא כן וי"ל דס"ל להתוס' דאף דל"ל הא דטרפה אינה חיה מ"מ סבר רבא להאי דאינה יולדת כמו שכתבו התוס' בע' גלולים (ר"ד ה') ובחולין (ר"ד ק"מ) ומ"ש התוס' עוד בא"ד דמהא דר' יוחנן כו' י"ל דאליבא דרבי קאמר כו' והר"ן בחולין (דף נ"ח) כתב דגם רבי יוכל להיות דס"ל דעובר לאו ירך אמו הוא ע"ש ועי' ברש"י בזבחים (דף ל"ה א') דנראה לכאו' מפירושו דס"ל דקיי"ל דעובר לאו ירך אמו הוא כדעת הראב"ד (פ"ז מהל' עבדים הל' ה') מדפי' שם דה"ט דתנן לאכול שליל או שליא בחוץ לא פיגל דלאו גופי' דזבחא הוא ולא פי' כדעת ר"א שם דס"ל בגמ' שם דהוי גופי' דזבחא דעובר ירך אמו הוא אלא ה"ט דדבר שאין דרכו לאכול הוא וצ"ע מדברי רש"י דערכין (דף ז' א') במתני' שם ועי' בביאורי הגר"א בא"ח (סי' תר"ה ס"ק ה') וע"ע בחידושי לזבחים שם מה שכתבתי שם בזה ודוק:

שם בגמ' ש"מ מותרה לדבר חמור הוי מותרה לדבר הקל ופרש"י מדקתני ידונו בסקילה כו' קשה דאמאי דייק רש"י מהא דר"ש דס"ל כן במתני' ולא מהא דרבנן דס"ל דידונו בשרפה או מסתמא דמתני' דקתני ידונו בקלה ונלע"ד די"ל דדוקא מר"ש מוכח כן דמהא דרבנן י"ל דנתערב מגדף בנשרפין דמגדף בסקילה כדלעיל (דף נ"ג) מש"ה ס"ל שפיר דנידון בשרפה משום דמגדף א"צ התראה כמו שכתב הרמב"ם (פ"ב מהל' ע' גלולים הל' ט') וע"ש בכ"מ אבל מההיא דנשרפין שנדונין בסקילה לר"ש מוכיח שפיר דמגדף לא הוי מהנשרפים ע"כ ס"ל דמותרה לדבר חמור הוי מותרה לדבר הקל דאל"כ הא לא אתרו בהם ודע דהראב"ד חולק על הרמב"ם וס"ל דמגדף בעי התראה כמ"ש (בפ"כ מהל' עדות הל' ד') ועי' במראה הפנים בירושלמי לעיל (פ"ז הל' ח') בד"ה אית תני שנסתפק בזה בדעת הרמב"ם ע"ש והנה נלע"ד דלכאו' מוכח כדעת הרמב"ם דמגדף א"צ התראה דאל"כ תקשה מהא דר' נחמיה דלעיל (דף ע"ח ב') דל"ל דמגדף הוראת שעה היתה והא במגדף ע"כ לא התרו בו כיון דלא ידעו אם חייב מיתה כלל והתראה צריך שיתרו בו שודאי חייב מיתה וע"כ דמגדף א"צ התראה כדעת הרמב"ם וצ"ע:

והנה ראיתי בס' אחד שכתב דת"ק דר' יהודה הכא הוא ר"מ וס"ל דמלאכה שא"צ לגופה פטור מש"ה ס"ל דמקושש לאו הוראת שעה היתה דס"ל כמ"ד בב"ב (דף ק"כ) דמקושש לש"ש נתכוין וכתב המהרש"א שם דכיון דכוונתו לש"ש היה ה"ל מלאכה שאצ"ל ופטור: וכיון דלשם שמים נתכוין ע"כ לא היתה הוראת שעה דאי היתה הוראת שעה והיינו דמצד הדין פטור דלא הוי ביה התראה כדין איך ידע מקושש שיהרגו אותו ויזהרו במצות

שבת ומנא ידע דיהיה הוראת שעה אבל ר"י לטעמי' דס"ל דמלאכה שאצ"ל חייב מש"ה סבר דמקוששו הוראת שעה היתה אבל התראה סתם לא הוי התראה עכ"ד ואשתמיטתי' להמחבר הלז דברי הירושלמי דשבת (פ"ב הל' ה') ושם (פ"ז הל' ב') דמפו' שם דר"מ ל"ל כר"ש דמלאכה שאצ"ל פטור וע"ע בירושלמי דיומא (פ"ג סוף הל' ה') אלא י"ל ע"פ מ"ש דהכא לר"ש' קיימי' דס"ל דידונו בסקילה ואיהו ס"ל דסגי בהתראה סתם דמקוששו לא הוי הוראת שעה ור"ש אזיל לטעמיה דאיהו מארי דהך דינא בכ"מ דמלאכה שאצ"ל פטור ור' יהודה לטעמי' דסבר בכ"מ דמלאכה שאצ"ל חייב ודוק:

דף פא.

עבר עבירה שנתחייב ב' מיתות נידון בחמורה ר' יוסי אומר נידון בזיקה הראשונה שבאה עליו הרמב"ם בפה"מ פי' דהוא לענין חמותו ואשת אביו ותמוה דהא חמותו ונעשית אשת אב הוי איסור מוסיף כמ"ש התוס' הכא בד"ה נידון ור' יוסי מודה באיסור מוסיף כדאיתא בסוגיין בסמוך וכן ביבמות (דף ל"ב) ואולי סבר הרמב"ם דלמאי דמשני רבא שם (דף ל"ב רע"ב) מעלה כו' לא אמרי' דמודה ר' יוסי באיסור מוסיף וכ"כ המפרשים ביבמות שם הכי לדעת הרמב"ם שם וע"ע שם בתד"ה אלא ובסוגיין לקמן בתד"ה דאמר והנה לפ"ז י"ל היטב קושי' התוס' בחולין (דף ק"א א) ד"ה איסור שהקשו דאמאי לא אמר רבא שם דמאן האי תנא ר' יוסי היא דל"ל איסור כולל אבל אי"ל איסור מוסיף ולפמ"ש בשי' הרמב"ם מתורץ היטב דרבא אזל לטעמי' דלמאי דמשני מעלה אני כו' ל"ל דר' יוסי מודה באיסור מוסיף מש"ה לא אמר שם דר' יוסי היא ולא חש הרמב"ם להא דאיתא בכריתות (דף י"ד) דמודה ר' יוסי באיסור מוסיף דהתם ר' אבהו הוא דאמר שם כן ואיהו אזל לטעמי' דס"ל ביבמות כן דמודה ר' יוסי בא"מ אבל רבא ל"ל כן אלא ס"ל דההיא דכריתות באיסור בת אחת קמיירי כמ"ש התוס' שם:

והא דבסמוך משני רבא אדא ברי בתרי קטלי קטלית ליה היינו דנ"ל לתרץ האמת אף לר' אבהו ובזה יתורץ היטב קושי' השעה"מ (פ"ח מהל' מ"א) עלה דאמר בפסחים (דף כ"ג ב') לחד לישנא אליבא דר' אבהו לר"י הגלילי דגיד הנשה אסור בהנאה א"כ קשה מהא דאמר בחולין הנ"ל דמאן האי תנא דהתם דהאוכל גה"נ של נבלה אינו חייב אלא אחת דא"א חע"א אבל בגה"נ של עולה ושה"נ חייב שתים דאיסור חע"א בא"מ דר' יוסי הגלילי היא ופרש"י דגיד הנשה שרי בהנאה ואח"כ נתוסף איסור הנאה והא ס"ל בפסחים דלר"י הגלילי גה"נ אסור בהנאה וכבר הקדימו בזה הרשב"א בחידושיו לחולין שם, ולפמ"ש מתורץ היטב דרבא דחולין סבר כאידך לישנא דפסחים דר"י הגלילי סבר דגה"נ שרי בהנאה:

וההיא לישנא דס"ל בפסחים לר' יוסי הגלילי דגיד אסור בהנאה ר' אבהו אזיל לטעמי' דסבר ביבמות דמודה ר' יוסי באיסור מוסיף א"כ ס"ל דחכמים דחולין הנ"ל הם ר' יוסי ולא ר"י הגלילי היא ונכון הוא לענ"ד בעז"ה: שם חמותו ונעשית א"א לידון נמי בא"א כו' עי' בתוס' בכריתות (דף י"ד ב') ד"ה מודה ר"י:

שכתבו דהא דמודה ר' יוסי באיסור מוסיף הוא דוקא בחמור על קל ולא בקל על חמור וקשה דא"כ מאי פריך הכא דהא איסור אשת איש הוי קל לגבי איסור חמותו דבא על חמותו הוי בשרפה כדלעיל (דף ע"ה) והבא על אשת איש הוי בחנק כדלקמן (דף פ"ד רע"ב) ועי' בתוס' יבמות (דף ל"ג ב') בד"ה א"ר יוסי ויתבאר בזה בחידושי לכריתות שם בעז"ה:

ע"ב אמר רב בעדות מיוחדת ושמואל אמר שלא בהתראה פרש"י כגון שנים אחד רואה אותו מחלון זה ואחד רואה אותו מחלון זה והרמב"ם (פ"ד מהלכות רוצח הל' ח') כתב דראהו שנים זה אחר זה וק"ל דהא במכות (דף ו' ב') פרכי' עלה דעדות מיוחדת שראהו זה אחר זה דהא לא הוי כ"א פלגא דמעשה ומשני ל"צ אלא לבועל את הערוה משמע דברציחה לא משכ"ל דלא ראו כ"א חצי המעשה וצ"ל דס"ל להרמב"ם דלאו דוקא הוא הא דמשני שם לבועל את הערוה דה"ה ברציחה משכ"ל כה"ג דיראו אף בזה אחר זה את כל הרציחה ונלע"ד דמפרש הרמב"ם הכי אף דהני ב' אופנים כפרש"י ופי' הרמב"ם תניא בברייתא במכות שם מ"מ נ"ל לפרש טפי כפירושו בהא דרב דהכא משום דמוכח כן מהא דרב גופי' במכות (דף ו' ב') דאמר שם דעדות מיוחדת פסולה שנאמר לא יומת ע"פ עד אחד דאי עד אחד ממש מרישא ש"מ אלא ע"כ אחד אחד ולשון זה משמע טפי דראוהו זה אחר זה ועוד דמבואר בברייתא שם דבזה אחר זה הוי רבותא טפי מהא דשנים רואין אותו א' מחלון זה וא' מחלון זה וא"כ אמאי לא אשמעי' רב טפי בפי' עדות מיוחדת כה"ג שראו זה אחר זה דלא נימא דוקא בכה"ג שראו שנים אחד מחלון זה ואחד מחלון זה הוא דפסולה ולא בשראו זה אחר זה אלא ע"כ דממילא ידעי' שם מהא דמסיק אלא מאי א' א' דמיירי שם בעדות מיוחדת כה"ג שראו אותו זה אחר זה ורב גופי' ודאי דאמר הכא עדות מיוחדת כונתו כדאמר רב גופי' במכות דראו אותו זה אחר זה והנה ק"ל מהכא עמ"ש הפ"י (בספ"ב דמכות) דההורג נפש שלא בהתראה חייב כרת או מיתה בי"ש דהא הכא מבואר דההורג שלא בהתראה מכניסין אותו לכיפה ולא כרת ומיתה כדאמר שמואל הכא ודוק:

דף פג.

ואלו הן שבמיתה האוכל את הטבל כו' הרמב"ם (פי"ט מהל' סנהדרין הל' ב') חשיב שם עוד דברים דהוי במיתה בי"ש והן י"ח במספרם ועי' בתוס' במ"ק (דף כ"ד ב') ד"ה הא אחר ועי' בשעה"מ (ריש הלכות עבודת יוה"כ) שצידד לומר שם דאשה כהנת הוי כזר ששימש וחייבת מיתה וק"ק דאמאי לא חשיב הכא לה בהדי הנהו דברים דחייב מיתה.

שם דאמר שמואל משום ר"א מנין לכהן טמא כו' הנה בחולין (דף קי"ג ב') מבואר דה"ט דר"א דאין איסור חל על איסור וקשה דא"כ לדידיה ודאי לא חל איסור של שור הנסקל על חלב כמ"ש הצל"ח בפסחים (דף כ"ז ב') ועי' בנו"ב (חיו"ד סי' ל"ד) וא"כ מאי פריך ר"ע לר"א בב"ק (ס"ד מ"א) עלה דאר"א שם דנקי מחצי כופר והלא הוא עצמו אינו משתלם אלא מגופו הביאהו לב"ד וישלם לך והא צריך קרא לר"א גופי' דלא לשלם מחלב של שור הנסקל דשרי בהנאה כיון דלא חל עליו האיסור של שוה"נ אולם לק"מ דהאי ר"א דהכא הוא לאו אותו ר"א דב"ק דההיא דהתם הוא ר"א רבי' דר"ע דהוא ר"א בן הורקנוס עי' פרש"י בחולין שם אמנם אכתי קשה לכאו' עלה דר"א דב"ק דהא ר"א הוא מתלמידי ב"ש ופרכי' בעלמא מב"ש אר"א אהדדי כמ"ש התוס' בביצה (דף ל"ד רע"ב) בשם הירושלמי והא ב"ש סברי ביבמות (דף י"ב ב') דא"א חל על איסור לא בכולל ולא במוסיף וא"כ מאי פריך ר"ע לר"א והא משכ"ל דלשלם מחלב של שור הנסקל דשרי בהנאה כיון דלא חל עליו האיסור של שה"נ ולק"מ דנהי דלא חל על החלב איסור אכילה של שה"נ מ"מ ודאי חל עליה האיסור הנאה של שה"נ כיין דבחלב ליכא איסור הנאה מיתסר בהנאה משום איסור של שור הנסקל כמ"ש כזה בעל טעם המלך (פי"ז מהל' איסור' ביאה) ועי' בנו"ב מ"ת (חלק יו"ד סי' מ"ד) ודוק:

שם ע"ב אמר רב זר שאכל את התרומה לוקה הנה הרמב"ם (פ"ו מהל' תרומות הל' י') כתב דזר האוכל תרומה בין שהוא טהור ובין שהוא טמא בין תרומה טהורה ובין תרומה טמאה חייב מיתה דלא כרב דהכא:

וכתב הכ"מ שם ליישב דהוא משום דסתם מתני' (דפ"א דחלה) גם (דפ"ב דבכורים) פליגא על רב דהכא ע"ש:

וק"ל דא"כ אמאי לא פריך הכא טפי ממתני' דהתם דאלים יותר מברייתא כמו שכתבו התוס' בעירובין (ר"ד ע"ט) ובב"ק (דף פ"ח סע"ב) ובכריתות (ס"ד כ"א) והגמרא גופי' פריך כן בעירובין (דף צ"ג א') ובר"ה (דף כ"ח א') ובגיטין (דף כ"ח א') ובב"מ (דף י"ח א') ובתוס' בכתובות (דף מ"א א') ובגמ' שם (דף פ"א רע"ב) ועוכ"מ אלא על כרחך צריך לומר דההיא מתני' דחלה ובכורים הוא בטמא האוכלה כפרש"י ביבמות (דף ע"ג) ועי'

בתוי"ע (פ"א דחלה מ"ט) ועי' ברש"י בב"מ (ס"ד נ"ב) וברש"י בשבת (דף כ"ה א') ונלע"ד ליישב דאיתא בשבת (דף ס"ט ב') דאמר אביי הכל מודים בתרומה שאין חייבין עליה חומש עד שישגוג בלאו שבה ופריך פשיטא כי אר"י היכי דאיתא כרת כו'. ומשני מהו דתימא מיתה במקום כרת קאי ורבא אמר מיתה במקום כרת קאי וא"כ מבואר דאביי ורבא ס"ל דאיכא מיתה בזר האוכל תרומה דלא כרב דהכא דהא חיוב חומש ליכא כ"א בזר האוכלה וכן מבואר בירושלמי (פ"ב דבכורים) דפריך שם מתני' פליגא על רב היינו מתני' דתנן שם וחייבין עליה מיתה וחומש ומשני תפתר בכהנים היינו בכהנים טמאים ופריך וכי יש חומש בכהנים ע"ש וכן מבואר בירושלמי שם דר' יוחנן סבר דזר באכילת תרומה חייב מיתה דלא כרב וקיי"ל כר' יוחנן לגבי רב בכ"מ כדאי' בביצה (דף ד') ומוכ"מ וא"כ מתורץ היטב דעת הרמב"ם שפסק דלא כרב דהכא:

ועוי"ל לענ"ד דהוא משום דמוכח מהא דאביי ורבא בב"מ (דף נ"ו א') דס"ל דחייב מיתה זר באכילת תרומה דאמר אביי שם דר"א שפיר ק"ל ושמואל לא שפיר קמשני ליה דק"ל לר"א מהא דתרומת מעשר של דמאי דהוי במיתה בי"ש ופרש"י דאפי' בודאי חייב זר האוכלה במיתה בידי שמים ושמואל משני ליה מב"ד:

ורבא אמר שמואל שפיר קמשני דשם מיתה בעולם והא התם כיון דמיירי בחיוב חומש ע"כ מיירי בזר האוכלה כפרש"י וא"כ ס"ל דזר בתרומה הוא במיתה דלא כרב דהכא וכן מוכח עוד דס"ל דלא כרב מהא דכתובות (דף נ' ע"ב) דאמר שם דאיכא בינייהו בין אביי ורבא זר שאכל תרומה דהוא במיתה בידי שמים דלאביי ח"מ כחייבי כריתות לר"נ בן הקנה ולרבא דוקא חייבי כריתות ולא חייבי מיתות אם כן מבואר דס"ל דזר בתרומה במיתה דלא כרבי' וכן מוכח מהא דכתובות (דף כ"ה ב') דאבע"ל מהו להעלות מנשיאות כפים ליוחסין תיבעי למ"ד מעלין מתרומה ליוחסין ה"מ תרומה דעון מיתה ופרש"י בתרומה אם זר הוא האוכלה הוא עון מיתה וע"כ ס"ל דלא כרב ומתורץ דעת הרמב"ם הנ"ל בזה:

ונלע"ד בזה בהא דאיתא בקדושין (דף מ"ה ב') נתקדשה לדעת אביה והלך אביה למה"י ועמדה ונשאת אמר רב אוכלת בתרומה עד שיבא אביה וימחה ורב אסי ס"ל דאינה אוכלת שמא יבא אביה וימחה ונמצאת אוכלת זרה בתרומה למפרע והוי עובדא וחש לה רב לדרב אסי די"ל דרב ורב אסי אזלי לטעמייהו דהכא דרב לטעמי' דסבר הכא דזר בתרומה אינו חייב מיתה וכיון דהתם לא הוי זרה דאורייתא דארוסה אוכלת מה"ת בתרומה אלא מדרבנן הוי זרה כמ"ש התוס' שם מש"ה לא החמירו רבנן בזה ורב ג"כ לטעמי' אזיל דמחלק בין לאו למיתה כדלקמן (ס"ד פ"ד) בהא דרב לא שבק לבריה כו'

ועי' בזה במל"מ (פ"א מה' יו"ט) ורב אסי דמחמיר התם בזה אזיל לטעמי' דס"ל הכא דזר בתרומה במיתה ובזה י"ל דברי הפ"י בכתובות (דף מ"ח) שכתב דה"ט דס"ל לרב שם דמסירתה לכל חוץ מתרומה דהוא משום דבתרומה איכא חיוב מיתה לזר האוכלה מש"ה חייש רב טפי לסמפון התם ותמוהי' דבריו דהא רב גופי' סבר הכא דליכא חיוב מיתה לזר בתרומה:

אבל לפמ"ש י"ל דהתם הוא למאי דהדר בי' רב בקדושין וחש לדרב אסי וס"ל אח"כ לרב ג"כ דזר באכי' תרומה הוא במיתה ובזה ג"כ י"ל דעת הרמב"ם הנ"ל דפסק דזר בתרומה במיתה ועי' בפריי לפסחים (דף פ') ולקמן (דף פ"ד ב') מה שכתבתי שם בעז"ה ודוק כי לענ"ד נכון הוא בעז"ה:

פרק עשירי

דף פ"ד רב לא שבק לבריה כו' א"ה אחר נמי:

אחר שגגת לאו בנו שגגת חנק והתנן מחט של יד כו' ר"ש היא כו' הנה בשאילתות (פ' משפטים סי' ס') הגירסא הכא רב פפא ולענ"ד מתורץ לגירסא זה טפי מגי' דידן דגרסי' רב דא"כ סבר רב לחלק בין איסור לאו למיתה ועי' במל"מ (פ"א מהל' יו"ט הל' ז') כר"נ ביבמות (דף י"ט סע"א) וקשה דרבה סבר שם וכן שם (דף פ"ב א') איתא בפירוש דרבה אמר לה (ולא רבא] דמה לי איסור לאו ומה לי איסור מיתה והא רבה בכ"מ עביד כרב כדאיתא בשבת (דף כ"ב סע"א) ועי' ברא"ש (ריש סוכה) דזה הוא לאו דוקא היכי דפליג עם שמואל ולכאורה עיקר הגי' רבה בה"א שם:

דהא רבא סבר בב"מ (דף נ"ו סע"א) לחלק בין מיתה ללאו מיהו לפמ"ש הנו"ב מ"ק (חא"ח סי' כ') דצ"ל שם רבא ע"ש לפ"ז א"ש אף לגי' דידן ולגירסא דידן א"ש לכאורה הא דכתובות (דף מ"ח ב') דאמר רב שם מסירתה לכל חוץ מתרומה והקשה הפ"י שם דמ"ש תרומה משארי דברים וא"ל דתרומה הוי איסור מיתה ז"א דהא בעלמא אמרי' מה לי איסור לאו מה לי איסור מיתה:

ולגי' דידן הכא ל"ק דודאי י"ל דרב לטעמי' הכא דמחלק בין לאו לכרת כר"נ דיבמות וה"ה בין לאו למיתה וכמ"ש התוס' בקדושין (ר"ד י"ד) ד"ה ותהא מיהו בלא"ה ל"ל כן כמ"ש הפ"י דשאני תרומה דהוא איסור מיתה דהא רב גופי' סבר לעיל (דף פ"ג רע"ב) דזר באכילת תרומה ליכא מיתה ועי' מה שכתבתי לעיל שם בזה ובפריי לפסחים (דף פ'):

והנה בהא דאמר הכא פלוגתא דר' יהודה ור"ש במלאכה שאצ"ל נלע"ד לתרץ קושי' חמורה דאי' בירושלמי (פ"ג דיומא סוף הל' ה') דר"ל שם דר' יהודה סבר כר"ש דמלאכה שאצ"ל פטור ותמוה מאד נגד המפורש בסוגיא דגמ' דידן בכ"מ דר' יהודה הוא המ"ד

דמלאכה שאצ"ל חייב ועי' בתוס' הכא ובשבת (דף ק"ו א') דגם מאי דאמרי' דר"י סבר דמקב"ח פטור הוא משום, דסבר דמלאכה שאצ"ל חייב והתוס' בשבת (דף צ"ד א') בד"ה את המת כתבו בשם הרשב"א דמוכח כן מהא דתנן שם (דף צ') דר' יהודה אומר המוציא משמשי ע' גלולים חייב והא הוי מלאכה שאצ"ל כהוצאת המת וא"כ הא מפורש משנה ערוכה דס"ל לר' יהודה דמלאכה שאצ"ל חייב ונלע"ד בעז"ה ליישב בזה דהש"ס דידן והירושלמי אזלי לשיטתם משום דבירושלמי דשבת (פ"ט הל' ו') איתא דר"ש מודה באיסורי הנאה דחייב דהוי מלאכה הצריך לגופה שרוצה שלא יכשל בהן וא"כ מהא דמשמשי ע' גלולים לא מוכח לר"י ומ"מ הגמ' דידן ס"ל דיש הוכחה ממתני' דהתם דהוא משום דבירושלמי שם (פ"י הל' ה') פריך על ר"א דאמר דמודה ר"ש באה"נ דאמאי פוטר ר"ש בהוצאת המת דהוי ג"כ אה"נ ומשני תפתר במת ע' גלולים דשרי בהנאה ע"ש אבל הש"ס דידן דמבואר בסוגיין (דף צ"ד ב') בההוא שכבא דהוי בדרוקרא דהוי מת ישראל ס"ל ג"כ שם דפוטר ר"ש וא"כ ע"כ ל"ל הא דירושלמי דמודה ר"ש באיסורי הנאה וא"כ משמשי ע' גלולים הוי מלאכה שאצ"ל כמת ומחייב ר' יהודה בהוצאתם בשבת א"כ מוכח דר"י סבירא ליה דמלאכה שאצ"ל חייב ובחי' לזבחים (דף צ"ב) יתבאר עוד בזה:
והנה התוס' כתבו הכא דשמואל סבר מקלקל בחבורה פטור והא דכריתות למאן דמחייב קאמר וליה ל"ל כן והביאו ראיה מהא דאמר שמואל בשילהי האורג דהמפים מורסא פטור ומותר דתנן מחט של יד ליטול בה את הקוץ וע"כ מה"ט דמקב"ח פטור דהא מטעם מלאכה שאצ"ל ס"ל דחייב ע"כ ובזה נלע"ד ליישב דברי התוס' דשבת (דף ג' א') דהקשו בשם בה"ג שם אהא דאמר שמואל דהצד נחש פטור ומותר והא שמואל ס"ל דמלאכה שאצ"ל חייב כר"י וקשה דאמאי לא הקשו ג"כ אהא דס"ל לשמואל שם במפיס מורסא דפטור ומותר והעירו ג"כ המפרשים שם בזה ועי' בשאילתות פ' אמור ואשתמיט להו דברי התוס' דהכא דודאי ממפיס מורסא ל"ק דה"ט הוא דס"ל לשמואל דפטור ומותר משום דהוי מקלקל בחבורה ולאו משום מלאכה שאצ"ל והנה הרמב"ם (ספ"י מהל' שבת) פסק דצידת נחש פטור ומותר וכן במפיס מורסא ס"ל שם דפטור ומותר אף דס"ל דמלאכה שאצ"ל חייב וע"כ ל"ל כשיטת התוס' דשבת אלא אף לר"י פטור ומותר כמ"ש המ"מ שם דס"ל כן להרמב"ם משום הקושי' של התוס' שם מהא דשמואל ונלע"ד דמוכח לכאורה ראיה עצומה כדעת הרמב"ם דהא ר' יוחנן סבר בירושלמי דשבת (פ"ז הל' ב') דמלאכה שאצ"ל חייב כר"י וכמ"ש המה"פ שם בד"ה מעתה וע"ש בפני משה בד"ה ואפי' תימר ומ"מ סבר ר' יוחנן בירושלמי שם (פי"א הל' ב') דצידת נחש ומפיס מורסא פטור ומותר ומ"מ נלע"ד די"ל לשיטת התוס' דשבת. דר' יוחנן מפרש בירושלמי

דמתני' ס"ל כר"ש במלאכה שאצ"ל, דהא מוכת דס"ל למתני' שם דצידת נחש ומפיס מורסא פטור ומותר כדאמר שמואל בשבת (דף ק"ז א') וליה לא ס"ל והתוס' לשיטתם דמתרצי כן אליבא דשמואל ה"נ מפרשי כן אליבא דר' יוחנן והרמב"ם דל"ל כתירוץ התוס' בהא דשמואל ה"נ ל"ל כן ברא דר' יוחנן וא"כ לפירושו מוכת כן שפיר מהא דר' יוחנן דירושלמי דגם למ"ד מלאכה שאצ"ל חייב ס"ל בצידת נחש דפטור ומותר וא"ל דא"כ תקשה מסתם מתני' דסבר כר"ש לר' יוחנן דס"ל בכ"מ דהל' כסתם מתני' דלקמ"ד דהא איכא ג"כ סתמי דס"ל כר"י כדאי' שם (ר"ד ל') ושם (דף ק"ה ב') ודוק:

דף פה:

ועוד ק"ו ומה מכה שעשה בו שלא בעמך כבעמך כו' הניחא לר' יונתן כו' מבואר בברייתא, הכא דלא מקשי' הכאה לקללה דלא כסתם מתני' דאמר בסמוך דקסבר דמקשי' הכאה לקללה וכן ס"ל לברייתא דמכות (ס"ד ת' ור"ד ט') דלא מקשי' הכאה לקללה. והרמב"ם (פ"ה מהל' ממרים) פי' דמקשי' הכאה לקללה דגם בהכאה ליכא חיובא בשא"ע מעשה עמך והיינו משום דסתם מתני' ס"ל הכא כן וי"ל בזה הא דפריך ביבמות (דף כ"ב ב') אהא דתנן שם וחייב על מכתו והא א"ע מעשה עמך הוא ולכאורה הל"ל טפי להקשות שם עלה דתנן וחייב על קללתו דהא על מכתו י"ל דס"ל דחייב אף שלא בעמך כדתניא הכא: ולפמ"ש התוס' בגיטין (דף פ' ע"ב) ד"ה זו י"ל דהכונה התם ביבמות באמת מסיפא מהא דקללתו והוי כמו וכו' אבל התוס' בברכות (דף מ"ה סע"א) ל"ל כן אבל לפמ"ש א"ש דפריך שפיר ג"כ אמכתו שם דהא סתם מתני' דהכא ס"ל דמקשינן הכאה לקללה דגם בהכאה אינו חייב בא"ע מעשה עמך ואין סברא שיחלוק סתמא אסתמא כמ"ש התוס' בחולין (דף פ"ט ב') בתד"ה איסור והנה לכאורה קשה בזה דאמאי פסק הרמב"ם (פ"ג מה' א"ב) רבנן דר"י דנושא אדם אנוסת אביו דלא דרשי סמוכים דכתיב ונתן האיש וסמך ליה לא יקח משום דמפסיק לא יקח את א"א בנתיים כדאיתא ביבמות (דף ד') וא"כ הכא אמאי מקשי' הכאה לקללה הא מפסיק קרא בנתיים וי"ל ע"פ מ"ש התוס' בחגיגה (דף י' ע"ב) ד"ה לעבור ע"ש ועוי"ל ע"פ מ"ש התוס' ביבמות (דף ד') בד"ה דכתיב דהיקישא עדיף מסמוכים מש"ה ס"ל היקישא דהכא דמקשי' הכאה לקללה אף דמפסיק קרא בנתיים:

והנה בהא דר' יונתן ור' יאשיה דסוגיין נלע"ד דבר נכון דקשה קושי' עצומה דאיתא בירושלמי ב"ק (פ"ז הנ' י') ובשבועות (פ"ח הל' ג') דסבר ר' יוחנן בטובח ע"י אחר פטור מד' וה' ופליג עם חזקיה שם בזה ותמוה דהא מבואר בגמ' דידן בב"ק (דף ע"א א') ובכתובות (דף ל"ב) דר' יוחנן גופי' מפרש להא דר"מ דהוא בטובח ע"י אחר דחייב

ד' וה' והמה"פ כתב שם דפליגי באמת גמ' דידן והירושלמי ונלע"ד בעז"ה ליישב דל"פ דהנה התוס' כתבו שם עלה דס"ל לר' ישמעאל דאו לרבות את השליח דמאן דס"ל דצריך או לחלק היינו ר' יאשיה דהכא ס"ל דדרשי' כן מתחת לרבות את השליח כחזקיה שם ע"ש וא"כ י"ל ע"פ מ"ש בחידושי הרשב"א בקדושין (דף ט' ב') דר' יוחנן שם סבר כר' יאשיה ומש"ה ס"ל שם דאי מובעלה ה"א עד דמקדש והדר בעיל ע"ש מש"ה י"ל דר' יוחנן לנפשיה סבר כר' ישמעאל דדריש מאו לרבות את השליח היינו דר' ישמעאל סבר כמ"ד דל"צ או לחלק ומוקי להא דר"מ שם ג"כ דס"ל הכי כר' ישמעאל וכמ"ד דל"צ או לחלק מש"ה אמר דהא דר"מ בטובח ע"י אחר אבל ר' יוחנן לנפשיה אזיל לשיטתו דסבירא ליה כר' יאשיה דצריך או לחלק ואם כן לא ידעינן מהא דאו לרבות את השליח אבל חזקיה בירושלמי דסבירא ליה דטובח על ידי אחר חייב אזיל לשיטתו דדריש בב"ק ובכתובות שם מהא דתחת לרבות את השליח ונכון בעז"ה ועי' מ"ש לעיל (דף ס"ו) בזה ומ"ש במכות (דף י"ב) בזה:

דף פז:

ד"מ בפלוגתא דשמואל ור' אבהו וד"נ בפלוגתא דרבי ורבנן ופרש"י דנ"מ אם תפס וקידש בו את האשה והנה בט"א בחגיגה (ד' י"א) באבני שוהם הקשה מהכא לפרש"י בב"ק (דף ע') דהיכי דקים ליה בדרבה מיניה אם תפס לא מפקי' מיניה. וא"כ אף לרבנן דרבי אם תפס לא מפקי' מיניה ולכאו' ע"פ מ"ש בפריי לפסחים (דף כ"ט) דרש"י לא כ"כ אלא בהא דרבא אבל ר' יוחנן ל"ל כן וסתמא דירושלמי הוא ר' יוחנן ומוכח מהא דירושלמי (רפ"ג דכתובות) דל"ל כן אלא ס"ל דאף אם תפס היכי דחייב ידי שמים מפקי' מינה כמו שכתב השעה"מ (פ"ה מהל' עבדים) וא"כ י"ל דהכא ס"ל כהא דר' יוחנן ושיטת הירושלמי:

אבל זה אינו דהא הכא ג"כ לרבא קיימי' דאיהו אמר לה להאי פוק תרגמה כו' ונלע"ד די"ל דמיירי הכא קרקע שנתנו לו קרקע וקידש בה אשה דמקדשין בקרקע כמ"ש התוס' בקדושין (דף ה' א') ד"ה שכן והר"ן שם. וקרקע לא מקרי תפיסה דבחזקת מרא קיימא עי' ב"מ (דף ז' א') בהא דמסותא ועוי"ל ע"פ מ"ש המה"פ בירושלמי (פ"ז דב"ק הל' ד') ד"ה מצינו לדעת הרמב"ם דרבא הדר ביה מהא דס"ל דאתנן אסרה תורה ותי' בזה לקושי' התוס' לעיל (דף ע"ב סע"א) וא"כ הדר ביה רבא מזה דהיכי דחייב בידי שמים אף אם תפס מפקי' מיניה וא"כ י"ל דהכא לאחר שחזר בו רבא הוא והנה בקצה"ח (ס"ס ת"י) תי' לקושי' הע"א הנ"ל דס"ל לרש"י כשיטת הרמב"ם (ספ"י מנזקי ממון) דאין דמים לבן חורין מש"ה לרבנן דרבי פעור לגמרי אפי' לצאת יד"ש מהא דכתיב עליו ולא על האדם

ואף דעליו לא כתיב אלא בכופר ולא בדמים מ"מ ס"ל דבלא"ה אין דמים לבן חורין ע"ש ביתר ביאור:

ולענ"ד קשה דהא מוכח בב"ק (דף מ"ג ב') דרבא גופי' ס"ל דיש דמים לבן חורין דקמבע"ל לרבא שם באשו שלא בכונה אי משלם דמים ע"ש וע"ש במ"מ (ספ"י מהל' נ"מ) הנ"ל והכא הא ג"כ לרבא קיימי':

והנה בהא דשמואל ור' אבהו פירש"י הכא דרבנן כשמואל וז"מ כר' אבהו קשה לי דהא הכא לר"מ קיימי' כדאמר לעיל תרגמא לי הא מתניתא אליבא דר"מ ור"מ הא סבר דמן התורה צריך שלשה כדאמר לעיל (דף ל"ד ב') מה ריבים בשלשה וכמו שכתב גם כן התומים (סי' ה') והקצוה"ח (סי' ג') וא"כ ע"כ לית ליה הא דשמואל כדאיתא לעיל (דף ב' א') דמאן דאמר דמן התורה צריך שלשה ע"כ לית לי' דשמואל וכן רבא גופי' ל"ל הא דשמואל משום זה דסבירא ליה דמן התורה צריך שלשה ואם כן איך מפרשי הכא דרבנן כשמואל ולשיטת הכ"מ (סוף פ"ב מהל' סנהדרין) שכתב דגם רבי מאיר סבירא ליה דמן התורה בחד והא דאמר מה ריבים בשלשה אסמכתא בעלמא ע"ש וס"ל שפיר כשמואל א"ש וצ"ע:

והנה מה שכתב רש"י הכא דאם קידש בו אשה לר' אבהו אינה מקודשת דהוי ליה קידשה בגזל לכאורה יש להעיר דהא קיימא לן דהמקדש בגזל לאחר יאוש מקודשת כמבואר בש"ע אבן העזר (ר"ס כ"ח) והכא כיון שהוציאו הדיינים ממנו בדין ודאי נתייאשו:

וכן קשה על מה שכתב רש"י בהשקאת סוטה לקמן (דף פ"ח א') דלר"א הוי גזל ואינה מקודשת והא התם ג"כ מסתמא נתייאשו הבעלים ויש ליישב לכאו' דהא דפסקי' בש"ע הוא משום דקיימא לן כרבה דבבא קמא (דף ס"ו א') דיאוש קונה אבל הכא הא לרבא קיימי' דאיהו סבירא ליה בבבא קמא (דף ס"ז רע"ב) דיאוש אינו קונה, ועיין שם בתוספות ד"ה רבא ועי' בביאורי הגאון ר"א בש"ע אבן העזר (ר"ס כ"ח ס"ק ד') אבל זה אינו דהא איתא בקדושין (דף נ"א רע"ב) דרבא גופי' אמר לית דחש להא דר"ש דאמר סתם גזילה יאוש בעלים משמע היכי שנתייאשו בודאי מקודשת בגזל וכן כתב המ"מ (פרק ה' מהלכות אישות הלכה ז') דהיינו טעמא דהמקדש בגזל לאחר יאוש מקודשת אף דקיימא לן דיאוש אינו קונה הוא משום דה"ל יאוש ושינוי רשות עיין שם אלא צ"ל דבעינן דוקא שנודע שנתייאשו הבעלים דהא רבא גופיה אמר בקדושין דלא קיימא לן כר"ש דסתם גזילה יאוש בעלים הוא וכמ"ש הרמב"ם דבעי' דוקא נודע שנתייאשו וכ"כ בש"ע ועי' בב"ש וח"מ שם ור"ס כ"ח) והא לא נודע שנתייאשו דלמא לא נתייאשו בזה הבעלים דהבעלים ג"כ אולי ידעו דב' שדנו אין דיניהם דין לדעת הז"מ דס"ל כר' אבהו ודוק:

סליק מסכת סנהדרין בעזרת השם:

השמטה:

ההשמטה שייך לפרק שלישי דף כ"ה ע"א סוף ד"ה וצריכא דאי תני תולה בד"ע כו' כנרשם שם:

ודרך אגב נלע"ד ליישב בענין זה לקושי' התוס' במנחות (ס"ד פ"ד) עלה דאיתא שם דתני חדא שבגג ושבספינה ושבעציץ מביא וקורא ותניא אידך מביא ואינו קורא עציץ אעציץ ל"ק כאן בנקובה כאן בשאינו נקובה ספינה אספינה ל"ק כאן בספינה של עץ כאן בספינה של חרס אלא לר' יוחנן קשיא ומשני תנאי היא והעירו התוס' שם דאמאי לא משני שם דספינה אספינה ל"ק דהא ר' יהודה והא רבנן דפליגי בפ"ב דחלה לענין מעשר ושביעית כדמשני כזה בגיטין (ס"ד ז') ולפי האמור י"ל היטב דע"כ ר' ירמיה דמשני בגיטין שם הכי דהא ר"י והא רבנן סבר דמאי דא"ר יהודה שם אימתי בזמן שהספינה גוששת לחלוק בא על ת"ק כרמי בר חמא דסוגיין כמ"ש התוס' בגיטין שם אבל הסוגיא דמנחות דקאי שם אליבא דר' יוחנן ור' יוחנן הא סבר בסוגיין דאימתי לפרש וא"כ לדידיה ל"פ ר' יהודה ורבנן בזה אלא דקושי' התוס' דמנחות הוא לפמ"ש עוד בגיטין שם דאית דגרסי' בס"פ חלון כ"מ שאמר ר"י במשנה אימתי ובמה כו' דדוקא במשנה אימתי לפרש הוא ולא בברייתא והתם ברייתא היא דבמתני' לא מסיים דאבל אין הספינה גוששת פטור ע"ש אמנם הרבה מהראשונים ל"ל כן כמבואר ברי"ף (פ"ז דשבועות) שכתב שם להאי כללא דאימתי דר"י לפרש על הברייתא דאמר ר"י אימתי בזמן שהפירות צבורין כו' וכמ"ש ג"כ הרשב"ם בב"ב (דף קל"ב ב') ובפסחים (דף ק"א א') להאי כללא דאימתי דר"י לפרש על הברייתא דמייתי שם וא"כ מתורץ היטב קושי' התוס' דמנחות:

וכן נלע"ד בזה הענין בהא דאיתא בחולין (דף קל"ח א') מאן תנא דהיכי דאיכא שיורא גבי מוכר בתר מוכר אזלי' א"ר חסדא ר' יהודה היא דתנן המוכר קלחי אילן כו' א"ר יהודה אימתי בזמן שלא שייר בעל השדה כו' והנה הרמב"ם בפה"מ כתב שם דר' יהודה מבאר דברי ת"ק אבל אינו חולק עליו ע"ש והכ"מ (פ"ג מהל' מעשר עני הל' י"ח) כתב מדא"ר חסדא דר' יהודה היא מוכח דס"ל דחכמים פליגי עליו ע"ש ולפי האמורי י"ל לגירסת התוס' שם (פסחים פ"ח א') שהיה להם הגירסא בסוגיא דהכא דרב חסדא ס"ל כרמב"ם דהכא דאימתי דר"י לחלוק הוא ע"ש מש"ה י"ל היטב דרב חסדא לטעמי' אמר שפיר דר' יהודה היא דמזה משמע דס"ל דאימתי דר"י לחלוק בא אבל הרמב"ם בפה"מ כתב שפיר דהוא לפרש למאי דקיי"ל כריב"ל וכר' יוחנן דאימתי דר"י לפרש בא:

מכות

דף ב.

במתני' כיצד העדים נעשים זוממין כו':

הנה הרמב"ן והריטב"א הקשו דאמאי לא חשיב במתני' דהכא דאין משלמין כופר ולא מקיימי' בהו כאשר זמם כדאיתא לקמן בברייתא ותי' דנא תנן הכא אלא מאי דלוקין ובהא דעדות כופר אין לוקין ולשיטת הרמב"ם דס"ל דלוקין בעדות כופר ליכא לתרץ הכי ועוד תי' דאיכא למ"ד דכופרא ממונא ולההוא מ"ד ס"ל דמשלמי העדים זוממין כופר ובפלוגתא לא קמיירי עכ"ד וקשה דהא לקמן ובב"ק (דף מ' א') אמר ר"פ דכ"ע ס"ל דכופרא כפרה וא"כ ליכא פלוגתא בזה ונלע"ד דצ"ל לב' התירוצים של הרמב"ן יחד דהקשו על הרמב"ם דס"ל דעדים זוממין דכופר לוקין הא כיון דמעידי' דהשור הרג את הנפש א"כ צריכי' לשלם בעד השור וא"כ משלמין ואין לוקין כדאיתא לקמן (דף ד') וע"כ צ"ל דהעידו שהרג השור שלא בכונה דאין השור בסקילה ואפ"ה מחייבי בכופר וכ"כ בקצות החושן (ס"ס ל"ח) וזה הוא רק לשמואל בב"ק (דף מ"ד א') אבל לרב שם ולרבה שם (דף מ"ג א') לא משכ"ל דלוקין בעדות דכופר כיון דס"ל דהיכי דאין השור בסקילה ליכא כופר וא"כ לפ"ז י"ל דלר"פ דסבר דכ"ע ס"ל דכופרא כפרה ול"ל כתי' הב' של הרמב"ן מ"מ י"ל דס"ל כרב ורבה דהיכי דאין השור בסקילה אין הבעלים משלמין כופר ולא משכ"ל דלוקין בעד"ז דכופר מש"ה לא חשיב לה הכא לעדות דכופר דלוקין וכתירוץ הראשון של הרמב"ן הנ"ל ולשמואל דמחייב כופר שלא בכונה ולדידיה משכ"ל דלוקין י"ל דס"ל כרב חסדא דלקמן ובב"ק שם דסבר דאיכא מ"ד דכופרא ממונא והעד"ז משלמין כופר מש"ה לא תנא הכא לעדות כופר דלוקין דבפלוגתא לא קמיירי וכתי' הב' הנ"ל ועוי"ל לענ"ד דהא דאר"פ דכ"ע סברי דכופרא כפרה כונתו על תנאי דלקמן אבל מודה דאיכא תנא אחר דס"ל דכופרא ממונא כדתנן בכתובות (ר"ד מ"א) המית שורי את פלוני ה"ז משלם ע"פ עצמו ופרש"י שם דס"ל דכופרא ממונא וכמ"ש התוס' כזה בסנהדרין (דף ו' א') בד"ה דכ"ע ועי' במל"מ (פ"ב מהל' ק"פ הל' י"ג) ובתור"ע שם הקשה על הרע"ב בפה"מ שפירש ג"כ הכי דמתני' ס"ל דכופרא ממונא מהא דאר"פ דכ"ע ס"ל דכופרא כפרה ולפמ"ש מתורץ היטב ולפי תי' זה שתי' הריטב"א דבפלוגתא לא קמיירי מתני' מתורץ ג"כ מאי דק"ל דאמאי לא חשיב במתני' ג"כ עדי נשים שהוזמו דלוקין משום לא תענה לפמ"ש הנו"ב מ"ק חא"ע (סי' מ"ו) דתלוי זה בפלוגתא אי לוקין בלאו שאב"מ ע"ש:

אולם נלע"ד די"ל כונת רש"י בכתובות שם שפי' דה"ט דכופרא ממונא דרוצה לתרץ בזה לקושי' התוס' שם בד"ה זה הכלל דלמ"ד דכופר הוא דמי המזיק אמאי לא חשיב יותר ממה שהזיק דפעמים שוה המזיק יותר מהניזק ואינו משלם ע"פ עצמו והוא המ"ד לקמן ובב"ק לרב חסדא דס"ל כן משום דכופרא כפרה מש"ה כתב רש"י דס"ל למתני' דכופרא ממונא וא"כ ס"ל דדמי ניזק ודרכו של רש"י לפרש כפי הס"ד כמ"ש התוי"ט (פ"ב דפיאה) וע"ע בתוי"ט ביבמות (פ"ט מ"ג) ובב"ק (פ"א מ"ב) ובמנחות (פ"ט מ"ד) ובנדה (פ"כ מ"ג) וכ"ש דא"ש הכא טפי דפי' רש"י כר"ח משום דגם בירושלמי מפרש הכי (בספ"ג דכתובות) דה"ט דמתני' דכתובות שם משום דכופרא ממונא והנה המה"פ בירושלמי שם הקשה על הרמב"ם שפסק דכיפרא כפרה ואפ"ה פסק דמשלם כופר ע"פ עצמו דלא כשיטת הירושלמי הנ"ל ולפמ"ש י"ל היטב דס"ל להרמב"ם דל"ל להירושלמי דאיכא מ"ד דכופרא הוי קנסא אלא למ"ד דכופרא הוי דמי מזיק דהוי פעמים יותר ממה שהזיק כמבואר שם. אבל הרמב"ם לשיטתו דס"ל (פי"א מהל' נ"מ) דכופר הוא דמי ניזק א"כ ודאי לא הוי קנסא אף למאי דס"ל להרמב"ם דכופרא כפרה וזה ברור לענ"ד וכן מבואר בסוגיין דב"ק (ס"ד מ"א) דאף למ"ד דכופרא כפרה לא הוי קנס דפריך שם מודה בקנס הוא ומשני קסבר כופרא כפרה ועי' במראה הפנים בירושלמי דב"ק (פ"ד הל' ה') סד"ה תיפתר:

והנה התוס' הכא הקשו דאמאי לא תנן טפי במתניתן מעידין אנו באיש פלוני שהוא ממזר והנה הפ"י תי' בזה דאם מעידין שנולד מא"א הא יכולין לומר דלאוסרה על בעלה באנו וקשה דהא משכ"ל שזינתה וחזרה וזינתה שנאסרה על בעלה בזנות הראשון כדאמרינן כזה בסנהדרין (דף מ"א א') ואינן יכולים גם כן לומר דלהפסידה כתובתה באנו יעו"ש במהרש"א ועי"ק הא משכ"ל כשמתה אמו כמ"ש הפ"י גופי' קודם שם דע"כ לא באו כ"א על עצמו ולא על אמו ועוד דאם באו בשביל אמו ה"ל להעיד על אמו ולא עליו עי' בתוס' סנהדרין (ד' מ"א סע"א) ולענ"ד י"ל קושי' התוס' דלהכי נקט הכא טפי הא דמעידים בבן גרושה. ע"פ מ"ש התוס' דבן גרושה כיון דליכא מיתה אלא לאו בעלמא חשיב שפיר כיון שלקו דהוי עדות שא"י להזימה וקשה הא גם בבן גרושה אתי לידי מיתה לר"ע בסנהדרין (דף פ"א ב') דזר ששימש במקדש הוא בחנק ולר"י ב"נ ור"ע דברייתא שם (דף פ"ד סע"א) הוי בסקילה ועי' בתוס' בכתובות דף כ"ג סע"א) ובקדושין (דף י"ב ב') ד"ה אם ואף דלר"י דס"ל דבן גרושה עבודתו כשרה קודם שנודע כדאיתא (בפ"ח דתרומות) ובפסחים (ס"ד ע"ב) מייתי' לה שם מ"מ לאחר שנודע הוי כזר ועי' בשעה"מ (פ"ו מהלכות ביאת מקדש)

אלא צ"ל דס"ל לסתם מתני' דהכא כרבנן דסנהדרין דאינו חייב מיתה בד"א וא"כ ודאי הוי חידוש טפי בזה מאי דתנן הכא בן גרושה טפי מממזר כן נלע"ד בעז"ה:
לו ולא לזרעו ולפסול לדידיה ולא לזרעו בעי' כאשר זמם וליכא והקשו התוס' היכי שמעידין שהוא מצרי שני דאינם באים לפסול את זרעו א"כ נפסול:
ותי' דמ"מ אשתו נפסלת וכתוב לו ולא לאשתו ע"כ:
והמהרש"א הקשה דמנ"ל להתוס' דלא נעשים בכה"ג העדים באמת מצרי ונלע"ד די"ל דמוכח דלא נעשו מצרי כה"ג דביבמות (ס"ד ע"ד) איתא דא"ר יוחנן אי לאו דא"ר יהודה הכתוב תלאן בלידה ונקבות נמי אסורות במצרי ואדומי לא מצא יו"ר בבהמ"ד כיון דקהל גרים קרי קהל מצרי שני במה יטהר דל"ל דאי עבר ונסב דאי לאיסורא כתב קרא אבל לא דאי להתירא והשתא אי נימא כקושי' מהרש"א דנעשים העד"ז מצרי' כה"ג כיון דאינן באים לפסול את זרעו א"כ הוי ודאי התם דאי לאיסורא דמהא דכתיב היתירא במצרי שלישי א"כ היכי דמעידים העדים על א' שהוא מצרי נעשים העד"ז מצרי כיון דאינן באים לפסול את זרעו מש"ה מקשים התוס' הכא שפיר אולם י"ל דהא שם קיימי' לר' יהודה ולדידיה בת גר זכר פסול לכהונה כדאיתא בקדושין (ר"ד ע"ז) וה"ה בבת מצרי דלא עדיף מבת גר וא"כ ל"ל התם ביבמות דהוי דאי לאיסור במה דכתיב היתירא במצרי ג' לענין עד"ז דהא אכתי אף השתא דכתיב היתירא במצרי ג' מ"מ ג"כ הא באים העדים לפסול את זרעו לכהונה וא"כ אכתי ה"ל לו ולא לזרעו אלא בפשיטות י"ל קושי' המהרש"א דלא משתמיט בשום מקום לומר דנעשים העדים מצרי בכה"ג ותנא דמתני' סתם ולא חילק בזה כדאמר כזה ביבמות (דף ע"ב ב') וכן בכריתות (דף ב') ועי' בט"א בחגיגה (דף י"ח) ד"ה לימוד ובמהרש"א לקמן בתוס' ד"ה ומה אמנם יש להקשות על התוס' דלמאן מקשי' התוס' אי לר' יהודה והא לדידיה זרעו נפסלין לכהונה והוי לו ולא לזרעו ואי לר' יוסי דל"ל כר"י בזה דזרעו נפסלים לכהונה א"כ מאי מתרצי התוס' דהא לר' יוסי אשתו ג"כ אינה נפסלת כדאיתא ביבמות (דף ס"ט) ונלע"ד דהתוס' מקשים הכא היטב אליבא דר' יוחנן שם דס"ל לת"ק דר' יוסי דאשתו נפסלת ומ"מ ס"ל דבת מצרי שני כשרה לכהונה ע"ש (דף ע"ז סע"א) בתד"ה ור"ל. וכ"כ הרמב"ם (פי"ח מהל' א"ב) ושם (פרק י"ט הל' י"ג) דאשתו נפסלת כרבנן דר"י ובבת מצרי שני פסק שם דכשרה לכהונה כר' יוחנן ומה דאיתא בגמ' הכא משמי' דר"ל ליתא כן בילקוט כמ"ש הגרי"פ הכא והנה הפמ"ג בא"ח (סי' קל"ה) תי' לקושי' המהרש"א הנ"ל מהא דא"ר יוחנן בגיטין (דף נ"ט ב') דכהן אחר כהן לא יקרא משום פגם הראשון וליכא פגמא בשני דמוחזק לן באבוה דהאי דכהן הוא ואשמעי' כן דשרי לקרות הבן אחר האב משא"כ בלוי אחר לוי אסור ואי כקושי'

המהרש"א הכא דנעשי' באמת כה"ג העד"ז מצרי א"כ הא איכא פגם אף בכהן בבן אחר האב שיאמרו דהאב העיד שקר על אחד שהוא מצרי שני דהוא נפסל וזרעו אינו נפסל ע"ש מש"ש בקיצור ולפי האמור א"ש טפי כיון דעיקר קושי' התוס' הוא לר' יוחנן ומהא דגיטין דשם הוא ג"כ ר' יוחנן מוכח דאינם נעשים העד"ז מצרי בכה"ג ודוק:

שם ע"ב ר' יוחנן אמר ק"ו ומה הוא שעשה מעשה כו' הן שלא עשו מעשה הקשה הריטב"א דלמ"ד דעקימת שפתיו הוי מעשה מאי איכא למימר ע"ש וטפי ה"ל להקשות דהא ר' יוחנן גופי' סבר דעקימת שפתיו הוי מעשה בב"מ (ס"ד צ') ונלע"ד די"ל ע"פ מ"ש בכ"מ בהג"ה (ר"ה תמורה) דמש"ה פסק הרמב"ם שם דמימר הוי לאו שאין בו מעשה דלא כר' יוחנן דתמורה משום דמשמע בריש תמורה דר' יוחנן הדר ביה וסבר דעקימת שפתיו לא הוי מעשה ע"ש וא"כ מתו' קושי' הריטב"א די"ל דהא דר' יוחנן דהכא הוא למאי דהדר ביה וס"ל דעק"ש לא הוי מעשה אולם דעת הרמב"ם בהא דמימר נלע"ד עוד די"ל דהוא מהא דמשני בתמורה (דף ב' ע"ב) עלה דרב ה"מ לאו שיש בו מעשה אבל תמורה הוי לאו שאין בו מעשה ללשון ב' שברש"י שם וכן הוא גירסת הרמב"ם שם כמו שכתב הלח"מ (רפ"א מהל' תמורה) והש"א (סי' פ"ב) א"כ מוכח דס"ל דתמורה הוי לאו שאין בו מעשה וכן מוכח מהא דפריך שם (דף ג' א') והרי מימר לאו שאין בו מעשה הוא ולא משני דהוי לאו שיש בו מעשה דעקימת שפתיו הוי מעשה וכקושי' התוס' שם הרי ס"ל להגמ' דלא כר' יוחנן במימר ומתורץ דעת הרמב"ם הנזכר בהא דמימר ולפמ"ש י"ל טפי בהא שם על רב והרי מימר משום דמרב גופי' שם לעיל (ד' ב' ב') מוכח דס"ל דמימר הוי לאו שאין בו מעשה ועי' בחי' לסנהדרין (דף ס"ג) ובחי' לזבחים (דף ד') ובירושלמי (פ"ז דסנהדרין סוף הל' ט') מבואר דר' יוחנן סבר שם דפליגי ר"ע ורבנן בזה אם עקימת שפתיו הוי מעשה ולרבנן דר"ע ס"ל דעקימת שפתיו לא הוי מעשה והא"ר הושעיא שם דהאומר אלי אתה מחלוקת ר"ע ורבנן וכגי' המה"פ שם:

ודע דרך אגב נלע"ד בענין זה בשבועות (ר"ד כ"ב) דפריך על ר"ע דאמר היכן מצינו במדבר ומביא קרבן ולא והרי מגדף וק"ל דאמאי לא משני דר"ע פריך לרבנן גופייהו דס"ל דמגדף אינו מביא קרבן כדאיתא בכריתות (ד' ז') ובסנהדרין (דף ס"ג וס"ה) ובירושלמי משני באמת כן (בפ"ג דשבועות סוף הל' א') ונלע"ד דמתורץ היטב דבירושלמי מבואר דר"ל הוא דמשני שם כן אבל הגמ' משני אף כר' יוחנן דס"ל דהאומר אלי גם לרבנן חייב קרבן כמו שכתבו התוס' בסנהדרין (דף סיג א') בד"ה כי קאמר דעקימת שפתיו הוי מעשה ע"ש ובמהר"מ ושאני מגדף דישנו בלב ע"ש (ד' ס"ה רע"ב) וא"כ תקשה אף לרבנן מהאומר

אלי אתה והא דאיתא בירושלמי דסנהדרין הנ"ל דר' יוחנן גופי' ס"ל דלרבנן רר"ע עקימת שפתיו לא הוי מעשה התם הוא לבתר דהדר ביה ר' יוחנן כדעת הכ"מ הנ"ל ודוק:

שם ד' דברים נאמרו בעדים זוממין כו' קשה דאמאי לא חשיב עוד הכא דבעדים זוממין משלמין ואינם לוקין משא"כ בכ"מ היכי דאיכא מלקות וממון לוקין ואין משלמין כדאיתא בכתובות (דף ל"ב) ועי' ברש"י לקמן (ד' ד' סע"א) והעירו המפרשים בזה ונלע"ד די"ל היטב דהכא הוא כר"מ דלקמן (דף ד') דס"ל בעד"ז ובכ"מ דלוקין ומשלמין אלא דז"א דמפרש לקמן שם דה"ט דר"מ ס"ל כר"ע דעד"ז קנסא ויליף ממוציא ש"ר והכא הא קאי לת"ק דר"ע דל"ל דעדים זוממין קנסא אמנם י"ל היטב ע"פ שהקשה הפ"י לקמן שם דאמאי לא מפרש טעמא דר"מ בפשוט דס"ל דלוקה ומשלם דלוקה הוא משום דלא גרע משאר ח"ל לר' יוחנן בכתובות דבכ"מ לוקה ומ"מ משלמין ג"כ העד"ז כיון דבפירוש ריבתה התורה בהם לתשלומין ותי' הפ"י דעולא דלקמן דלא מפרש כן לטעמי' דר"מ הא ל"ל בכתובות שם כר' יוחנן בזה ע"ש וא"כ לפ"ז מתורץ היטב קושי' הנזכר דלר' יוחנן מצ"ל דמפ' טעם דר"מ כמ"ש הפ"י ואין צ"ל דס"ל כר"ע דעד"ז קנסא א"כ ודאי י"ל דהכא אתיא כר"מ דבכ"מ ובעדים זוממין לוקין ומשלמין ועי' לקמן (דף ד' ב') בתד"ה סבר ולעולא דלקמן דמפרש דר"מ סבר כר"ע דעדים זוממין קנסא מ"מ לעולא לשיטתו בלא"ה ל"ק קושי' הנזכר דהא עולא גופי' ס"ל בכתובות (ר"ד ל"ד) דבכ"מ היכי דאיכא ממון ומלקות משלם ואינו לוקה כעדים זוממין וא"כ אינו חלוק עדים זוממין בזה משארי מקומות ודוק: שם ואין משלמין את הכופר קסבר כופרא כפרה והני לאו בני כפרה נינהו והקשה הריטב"א דאכתי הא היה חייב לשלם ע"פ עדותן ואמאי לא משלמין כופר ופי' דהא נשאר בתיקו בב"ק אי ממשכנין לח"כ וא"כ אין ממשכנין ולא היה צריך לשלם נגד רצונו ע"כ. וקשה דא"כ ה"ל לחשוב גם כן הכא בעדים זוממין דהעידו לחייבו קרבן חטאת ואשם דג"כ אין ממשכנין כדאיתא בערכין (דף כ"א) דפטורים ועי' בתוס' יבמות (ס"ד פ"ז) ובתוס' בכריתות (דף י"ב א') בד"ה או ולפמ"ש התוס' בר"ה (דף ו' א') א"ש דגם בחייבי חטאות ממשכנין לאחר שעובר בבל תאחר וא"כ ודאי העדים זוממין צריכין לשלם זה שרצו לחייבו אולם הריטב"א כתב שם עוד דר"ת פי' הא דאמר הכא דאין משלמין כופר דכופרא כפרה והני לאו בני כפרה נינהו משום דחייבי קרבן דהוי כפרה בעי מעשה כדכתיב לעושה בשגגה וכדאיתא בסנהדרין (ד' ס"ה) יצא עדים זוממין שאין בהו מעשה יעו"ש וא"כ ודאי קשה דלפ"ז ה"ל לחשוב בעדים זוממין הכא עוד היכי שהעידו על אחד לחייבו קרבן דאין משלמין וצ"ע ועי' בענפי לשבת (דף צ"ג) מה שחידשתי שם בעזרת השם בסוגיא דהכא ודוק:

שם בתוס' ד"ה ומה הסוקל והשתא לא ביטלת לגמרי דא"ל קרא בשאר מיתות ועי' במהרש"א שביאר דהיינו דקרא משכ"ל בסייף אבל לא בשרפה וחנק וא"ל דלמא באמת כך הוא דלא לשתמיט למיתני חילוק זה בשום דוכתא ולענ"ד י"ל דמוכח דהדין בכל ח"מ בשרפה וכדומה מקיימי' בעדים זוממים כאשר זמם אותו מיתה כדאיתא בסנהדרין (ר"ד נ"א) היא ולא זוממיה היינו דאינם נדונים שם במיתתה בשרפה אלא במיתת הבועל מוכח דבעלמא אף בשרפה נדונים באותו מיתה ומ"מ ל"ק דנימא שאני הכא דגלי קרא כמו שהקשו כן על פרש"י דז"א דהא בקרא אינו מפורש למעט זוממיה דא"ל דאתי למעט מהיא ולא בועלה כדדרשי' שם בפי' וק"ל בזה על הנו"ב מ"ק (חא"ע סי' ע"ב) שהקשה כן על התוס' דהכא מהא דהיא ולא זוממיה דגלי קרא דהא ל"ק דהא י"ל דהיא קאי למעט בועלה כדדרשינן שם בהדיא ועוד נלע"ד די"ל קושי' המהרש"א ע"פ מ"ש הנו"ב שם (סי' ע"ב וע"ג) דהעיקר בפי' התוס' הכא דבשאר מיתות אינם חייבים העדים זוממין מיתה כלל וא"כ לפ"ז לא בעי' בעדות של שאר ח"מ לבד מסייף עדות שאתה יכול להזימה לפי' התוס' דלעיל (ר"ד ב') יעו"ש וא"כ לפ"ז יתורץ קושי' המהרש"א דל"ל דהאמת הוא כן דהא מבואר במתני' דסנהדרין (ר"ד מ') דבכל ח"מ בעי' עדות שא"י להזימה בעובד ע' גלולים בעינן חקירות ודרישות את מי עבד ובמה עבד ואמר שם מה בין חקירות לבדיקות דבחקירות אמר איני יודע עדותן בטלה דה"ל עדות שאא"י להזימה כדמפרש שם (דף מ"א ב') ועי' לקמן (דף ז' א') מה שכתבתי שם עוד ליישב קושי' המהרש"א ודוק:

דף ג.

כל כמיניה כו' הנה מקשים למאי דמבואר בחו"מ (ר"ס ל"ח) דנאמנים לגבי עצמם לשלם לו מה שהפסידוהו וא"כ מאי פריך הכא כל כמיניה שא"י לחזור אדרבא מש"ה צריך לשלם והנה בקצה"ח שם תי' דרבא הא ס"ל כר"ל בכתובות (דף ל"ה א') דח"מ שוגגים פטורים מלשלם מדמפרש שם טעמא דר"ל מהא דמכה מכה מש"ה פריך הכא לרבא לשיטתו דלדידיה א"צ העדים לשלם משום דינא דגרמי כיון דליכא מלקות בעדים זוממין דבפי' רבתה תורה בעדים זוממין לתשלומין וזהו מה דריבתה בפירוש כאשר זמם אבל דינא דגרמי לא משלמי ולא עדיף מחייבי מלקות שוגגין ע"ש ביתר ביאור ותמוה דהא רבא סבר ביבמות (דף ל"ו א') דהל' כר' יוחנן בכ"מ נגד ר"ל חוץ משלשה דברים וע"כ הא דמפרש רבא הא דר"ל בכתובות דס"ל מכה מכה היינו דר"ל ס"ל הכי כהני תנאי דרפ"ח דב"ק דס"ל האי גז"ש דמכה מכה אבל רבא לנפשי' ל"ל כן אלא כאידך תנאי שם דל"ל האי גז"ש ורבא לטעמי' בב"ק (דף פ"ד א') דמפרש שם דעין תחת עין ממון ממ"א ולא מהאי גז"ש דמכה מכה ואשתמיטתי' במח"כ מהקצה"ח דברי הר"ש (רפ"ז דתרומות)

שכתב בפי' דרבא ס"ל כר' יוחנן בהא דח"מ שוגגין וע"ע בתוס' בכתובות שם ד"ה רבא דר' יוחנן ס"ל ג"כ כאידך תנאי דל"ל האי גז"ש דמכה מכה:
וכזה נפלאתי דרך אגב על הלח"מ (פ"ב מהל' חגיגה הל' ו') שכתב דהרמב"ם פסק שם כר"ל דלא ר' יוחנן בהא דהראיה אין לה שיעור בחגיגה (ר"ד ז') ע"ש וקשה דא"כ אמאי לא חשבי' לה ביבמות בהדי הני דברים דהל' כר"ל והא דפסק הרמב"ם (רפ"ט מהל' ע' גלולים) כר"ל דנו"נ בג' ימים לפניה מותר ה"ט משום דתניא כוותי' דר"ל שם וע"ש בכ"מ ודברי הלח"מ שכתב שם שפסק כר' יוחנן תמוהים ע"ש דהא ביום חגם אפי' לר"ל אסור ועי' בתוס' ביבמות ד"ה הלכתא דגם בהא דע' גלולים ל"ל כדעת הרמב"ם מדלא חשיב שם בהדי הנהו דברים דהל' כר"ל והנה לפי האמור י"ל קושי' הקצה"ח שהקשה דאמאי ס"ל לרבנן בב"מ (דף ע"ב) דשטר שיש בו רבית גובה את הקרן לר"ל דסבר דח"מ שוגגין פטורין והא התם עובר על לאו דלא תשימון ולא תשיך וא"כ הוי מח"מ שוגגין ע"ש ולפמ"ש מתורץ היטב אליבא דרבא דמפרש טעמא דר"ל מהא דמכה מכה דתנאי פליגי בזה וא"כ י"ל דהנהו רבנן דב"מ ס"ל כהנהו תנאי דב"ק דל"ל האי גז"ש דמכה מכה ואלייהו מודה ר"ל דח"מ שוגגים חייבים וא"ל דאמאי לא מפרש בב"מ שם דה"ט דר"מ דסבר דאינו גובה את הקרן הוא משום דס"ל האי גז"ש דמכה מכה וס"ל דח"מ שוגגים פטורים מתשלומין והא מבואר בב"מ שם דר"ל גופי' ס"ל דה"ט דר"מ דקניס היתירא אטו איסורא דלק"מ דהא ר"מ סבר לקמן דלוקה ומשלם כדלקמן (דף ד') ועי' מ"ש בפריי לפסחים (דף ל"ב) מש"ש ליישב קושי' הגרע"א בתור"ע (ספ"ח דב"ק) על התוס' דב"ק (ד' צ"א רע"ב) ודוק:

דף ג:

אמר רבא הב"ע במלוה על המשכון ובמוסר שטרותיו לב"ד ופרש"י שהוא פרוזבול שהתקין הילל ובתוס' הקשו דהא תנן בשביעית המוסר שטרותיו לב"ד והדר תני פרוזבול אלמא תרי מילי נינהו ופירשי התוס' דב' מילי נינהו ומוסר שטרותיו לב"ד מה"ת אינו משמט ע"כ ונראה דס"ל להתוס' דפרוזבול הוא רק מדרבנן ובודאי בזמן הבית דשמיטה הוא מה"ת אינו מועיל פרוזבול וזה הוא דלא כפרש"י בגיטין (דף ל"ו רע"ב) דלרבא מהני פרוזבול אף בשביעית דאורייתא דהפקר ב"ד הפקר והתוס' הכא לשיטתם בגיטין שם (דף ל"ו סע"א) דגם לרבא לא מהני פרוזבול בזמן הבית אבל מוסר שטרותיו לב"ד דמהני מה"ת מועיל אף בזמן הבית דהוי שביעית מה"ת והתוס' בגיטין שם הביאו הספרי דדריש שם מקרא דכתיב ואשר יהיה לך את אחיך תשמט ולא של אחיך בידיך מכאן אמרו המלוה על המשכון והמוסר שטרותיו לב"ד אינן משמטין וכתבו התוס' שם דמוסר

שטרותיו הוא משום הפקר וקרא קאי רק אמלוה על המשכון וצ"ל דזה הוא שם לפרש"י דהכא דמוסר שטרותיו היינו פרוזבול אבל לפי' התוס' הכא דמוסר שטרותיו מועיל מה"ת א"ש הא דממעט בספרי מקרא הא דהמוסר שטרותיו ובזה נחלקו ג"כ הרמב"ם והראב"ד (בפ"ט מהל' שמיטה הל' ט"ז) דלהרמב"ם אין מועיל פרוזבול בשמיעה של תורה ולהראב"ד מהני אף בזמן דנוהג שמיטה מה"ת: והנה לדעת הרמב"ם י"ל מה דהקשו המפרשים הכא דלשני שכתב פרוזבול בקיצור די"ל דנ"ל הכא לתרץ שיהא א"ש אף לרבנן דרבי בגיטין שם דס"ל דשביעית בזה"ז הוא דאורייתא או בזמן הבית דלכ"ע הוא מה"ח. עי' בתוס' בגיטין (דף ל"ו סע"א) מש"ה משני טפי הכא במוסר שטרותיו לב"ד דמהני אף לשמיטה של תורה ומ"מ י"ל ג"כ לדעת הראב"ד דהא דמוסר שטרותיו משמע ב' גווני שמוסר כל שטרותיו ממש לב"ד או שמסר בע"פ שאמר לב"ד מוסרני לכם פלוני ופלוני ולא נתן להם את שטרותיו ממש כדאיתא בגיטין (דף ל"ח) ובחו"מ (סי' ס"ז סעי' ך') ובסמ"ע שם (ס"ק כ"ב) מש"ה משני הכא במוסר שטרותיו היינו בע"פ דא"צ אפי' פרוזבול והנה יש להביא ראיה לענ"ד לדעת הראב"ד ושיטת רש"י דגיטין דמהני לרבא פרוזבול אף בזמן שמיטה של תורה דבתומים (סי' ס"ז) הביא שהוכיח הרמב"ן דר' יוחנן סבר דשביעית בזמן הזה הוא מה"ת כרבנן דרבי מהא דאמר בגיטין שם וכי מפני שאנו מדמין נעשה מעשה ואי ס"ל דשביעית הוי בזמן הזה דרבנן אמאי לא רצה לדמות להקל ע"ש ולדעת הרמב"ם ותוס' דגיטין הנ"ל דאין פרוזבול מועיל לשמיטה של תורה קשה דע"כ סתמא דמתני' (פ"י דשביעית) ע"כ כרבי ס"ל דשביעית בזמן הזה הוא מדבריהם מדמהני פרוזבול וא"כ תקשה לר' יוחנן דס"ל בכ"מ דהל' כסתם מתני' וכ"ש דהילל דתיקן דפרוזבול מהני סבר ע"כ כרבי ולדעת רש"י והראב"ד א"ש די"ל דר' יוחנן סבר כרבא דגיטין הנ"ל דמהני פרוזבול אף לשמיטה של תורה דהפקר ב"ד הפקר ועוד נלע"ד להביא ראיה לשיטת רש"י והראב"ד הנ"ל מהא דאיתא בירושלמי בפרקין (הל' ב') דפריך שם על רב דאמר המלוה את חבירו ע"מ שלא תשמטנו שביעית אין השביעית משמטתו והא תנן מכאן ועד י' שנים ויש עשר שנים בלא שמיטה ומשני ר"נ ורב ששת ח"א במלוה על המשכון וחד אמר בכותב פרוזבול ע"כ ולשיטת התוס' והרמב"ם קשה מ"ט דמאן דמשני בכותב פרוזבול דהוא מוקי ע"כ למתני' כמ"ד דשביעית בזמן הזה דרבנן ואמאי לא משני טפי במלוה על המשכון דאתי אף כרבנן דרבי דשביעית בזמן הזה דאורייתא וכן בזמן הבית אבל לשיטת רש"י והראב"ד א"ש דמהני פרוזבול אף לשמיטה של תורה וא"ש מתני' אף כרבנן דרבי:

והנה הקצה"ח (סי' ס"ז) הקשה בהא דשמואל דהכא דת"ל כשמלוה לעשר שנים הרי התחייב א"ע לפרוע לעשר שנים ולא גרע מתנאי ע"מ שלא ישמטנו שביעית דמהני לשמואל גופי' בסמוך משום שיכול לחייב א"ע בממון ותי' ע"פ מ"ש התוס' בד"ה ושמואל דהכא בשביעית ה"נ מי יימר דעקר דשמא יפרע לו קודם שביעית אבל במלוה לי' שנים ודאי קעקר לא מהני לשמואל ע"ש ביתר ביאור וק"ל דאכתי תקשה לאביי בב"מ (דף נ"א) דל"ל האי סברא שם אליבא דשמואל לחלק בזה בין ודאי עקר ללא בודאי קעקר ועוד ק"ל הא ה"נ הכא לא ודאי קעקר דאולי יכתוב פרוזבול או ימסור שטרותיו לב"ד ונלע"ד ליישב קושי' הקצה"ח דהכא ל"ד לתנאי ע"מ שלא ישמטנו שביעית אלא שהתנה שקודם עשרה שנים לא יוכל לתובעו אלא אחר י' שנים יוכל לתובעו כשיהיה לו פרוזבול או במסי' שטרות לב"ד והנה ק"ל בסוגיא דהכא דאמאי פריך לימא קסבר שמואל כו' והא אתמר כו' ופריך מאונאה לשביעית ואמאי לא משני דשמואל בשביעית בזמן הזה דהוי מדבריהם וכרבי דגיטין הנ"ל וכדמשני אביי בגיטין (דף ל"ו סע"א) ושמואל לטעמי' דס"ל בעירובין (דף פ"ה ב') דעשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה משא"כ באונאה דהוי מה"ת תנאו קיים וכר"י בכתובות (דף נ"ו) וכן מוכח קצת דס"ל לשמואל הכי לפמ"ש המ"מ (פ"ב מהל' שביתת עשור הל' ד') ע"ש והנה הריטב"א הקשה דאמאי לא משני הכא דהא יכול לטעון פרוזבול היה לי ואבד ותי' דהמ"ל הכא כן אלא דאידך עדיף ליה לתרץ ועוד תי' דרבא הכא ל"ל דנאמן לומר פרוזבול היה לי ואבד ע"ש וקשה לי דאכתי תקשה למאי דמבואר בירושלמי הנזכר דר"נ הוא דמשני בירושלמי כן עלה דרב במלוה על המשכון או בשכתב פרוזבול ואמאי לא משני דנאמן לומר פרוזבול היה לי ואבד דהא ר"נ גופי' איהו מ"ד בגיטין (דף ל"ז ב') דס"ל דנאמן לומר פרוזבול היה לי ואבד כגירסת הטור בחו"מ (סי' ס"ז) ולגירסת הרא"ש שם רב הוא דאמר שם כן וא"כ על רב גופי' ודאי ה"ל לתרץ כן וצ"ע:

דף ד.

אלא ר"מ מ"ט אמר עולא גמר ממוציא ש"ר כו' הנה מהכא נלע"ד ליישב דעת הרמב"ם (פ"א מהל' נערה) שפסק כר' יוחנן דכתובות (דף ל"ב) כל היכי דאיכא ממון ומלקות לוקה ואינו משלם ודלא כעולא שם ותמה הפ"י מ"ט פסק דלא כעולא הא רבא סבר שם כעולא כמו שכתבו התוס' שם (דף ל"ג א') ויש להקשות לענ"ד יותר דהא הרמב"ם גופי' פסק כאביי נגד ר' יוחנן דבתרא הוא כמ"ש במ"מ (פי"ד מהל' שבת הל' כ"ב) וכן פסק כרבא נגד שמואל (בפ"ד מהל' יו"ט הל' כ"א) וכ"כ (בפכ"ג מהל' מלוה) כאביי לגבי רב ועי' בתוס' יומא (דף ל"ז ב') בד"ה אמר ויש עוכ"מ ומהכא י"ל היטב דהנה ראיתי מקשים

לשמואל דסבר בגיטין (ר"ד נ"ג) דקנסא מקנסא לא ילפי' איך יליף ר"מ הכא עדים זוממין ממוציא ש"ר דהוי קנסא מקנסא ועי' בי"מ (אות תקנ"א) ונלע"ד די"ל ע"פ מ"ש הפ"י הכא שהקשה דאמאי לא מפרש הכא לטעמי' דר"מ דלוקה ומשלם הוא משום דלוקה דלא גרע משאר ח"ל לר' יוחנן בכתובות דכל היכי דאיכא ממון ומלקות לוקה דסמיך ליה ארבעים יכנו:

ומ"מ משלם בעדים זוממין ג"כ דהא בפי' רבתה התורה שם לתשלומין ותי' דעולא הכא אזל לטעמי' דל"ל בכתובות כר' יוחנן אבל ר' יוחנן מפרש שפיר כטעם הנזכר ע"ש. וא"כ י"ל שפיר קושי' הנ"ל די"ל דשמואל סבר כר' יוחנן דכתובות וא"כ מפרש לטעמי' דר"מ כמ"ש הפ"י ולא כדעולא הכא דיליף קנסא מקנסא הא דעדים זוממין ממוציא ש"ר ועולא דהכא סבר כרב בגיטין דיליף קנסא מקנסא וא"כ מתורץ דעת הרמב"ם דפסק כר' יוחנן דכתובות ודלא כעולא שם משום דקיי"ל כשמואל בזה דלא ילפי' קנסא מקנסא כמ"ש הרי"ף (בספ"ח דב"ק) וכ"נ דעת הרא"ש שם וכ"כ הרמב"ן בדינא דגרמי והריטב"א בגיטין שם דע"כ שמואל סבר כר' יוחנן מיהו לדעת הש"ך בחו"מ (סי' שפ"ה) והמל"מ (פ"ז מהל' חו"מ) ל"ל כתירוצי שכתבו דדעת הרמב"ם כרב דיליף קנסא מקנסא:

אורם נלע"ד ליישב דעת הרמב"ם שפסק דלא כעולא דכתובות דמקשי' בכתובות שם לעולא דיליף מגז"ש דתחת תחת דכל ח"ל ממונא משלם מלקא לא לקי א"כ צ"ל ב' קראי שם חד לח"כ וחד לחייבי לאוין דמשלמי' קנס הא ממילא ידעי' מהאי גז"ש דתחת תחת ותירץ המהרש"א שם דעולא לא דריש כן הני ב' קראי ע"ש וכיון דמבואר שם (דף כ"ט רע"ב) דר"ל ור"פ ס"ל דדרשי' כן הני ב' קראי חד לח"כ וחד לח"ל א"כ מוכח דס"ל דלא כעולא מש"ה פסק הרמב"ם שפיר דלא כעולא והנה אף דדברי מהרש"א הנזכר תמוהים מאד דהא ר"פ גופי' דריש להני ב' קראי לח"כ וח"ל ואיהו גופי' סבר כעולא כמ"ש התוס' בכתובות (דף ל"ה ב') בד"ה מתני' וכבר נתקשה הגרע"א בזה והקדימו הנו"ב מ"ת (חא"ע סי' פ"ז) ותי' דסתמא דגמ' הוא דקאמר שם (בד' כ"ט ב') ולאו מדברי ר"פ הוא ע"ש ומ"מ אף לפ"ז מתורץ ג"כ דעת הרמב"ם כיון דסתמא דגמ' דס"ל דדרשי' הני ב' קראי לח"כ וח"ל ס"ל דלא כעולא מש"ה פסק דלא כעולא ועי' בחי' לכתובות מה שחידשתי שם ובחידושי לסנהדרין (דף ס"ה ב') מש"ש בעז"ה בסוגיא דהכא ולפמ"ש קודם בדעת הרמב"ם דקיי"ל כשמואל דלא ילפי' קנסא מקנסא יתורץ דעת הרמב"ם במה שפסק כרבנן דאין לוקה ומשלם ופסק ג"כ דעדים זוממין קנסא וקשה דא"כ ניליף הא דעדים זוממין ממוציא ש"ר וכבר הקשה כן בפ"י ולפמ"ש מתורץ היטב דקיי"ל כשמואל דלא ילפי' קנסא מקנסא ומ"מ לפמ"ש הש"ך והמל"מ דהרמב"ם ס"ל כרב י"ל ג"כ דס"ל להרמב"ם כמאי דפירשו

עוד התוס' בכתובות (דף ל"ב א') בד"ה דאין דאף דס"ל לרבנן דעדים זוממין קנסא מ"מ לא ילפי' ממוציא ש"ר משום דכדי רשעתו משמע בממון ומלקות או דס"ל דמוציא ש"ר חידוש הוא כדמפרש בירושלמי ודוק:

שם הא ל"ק ר"י ל"ל כר"ע דעדים זוממין קנסא:

וכתבו התוס' משמע דר"ע דסבר דעדים זוממין קנסא ע"כ ל"ל דלאו שאין בו מעשה לוקין עליו והקשו לפי' הערוך שפי' בהא דאר"ע המקיים כלאים בכרם לוקה היינו שהניח בסוף שדהו וכ"כ רש"י במ"ק (דף ב') כפי' הערוך ודלא כמו שכתב בע' גלולים (ר"ד ס"ד). ונלע"ד די"ל דר"ע סבר שפיר דלאו שאין בו מעשה לוקין עליו ויליף לה מהא דכתיבי קראי בנשבע ומקלל דלוקין אף דהוי לאו שאין בו מעשה עי' בתוס' בשבועות (דף כ"א א') בד"ה אמר קרא ובתוס' בתמורה (דף ג' א') בד"ה והרי מימר ומתורץ בזה ג"כ לקושית התוספות בשבועות (דף ד' סע"א) ע"ש ועי' מ"ש בסנהדרין (דף ס"ז א') בזה ומ"ש לקמן (דף י"ז א') ועוד נלע"ד די"ל דהנה העירו המפרשים דאמאי לא מפרש ר"ל גופי' הכא כדאמר ר"ל לקמן (דף ט"ז א') מדבא הכתוב לנתק עשה אחר ל"ת. מכלל דלאו שאין בו מעשה לוקין עליו ונ"ל די"ל דהכא מפרש ר"ל דמנ"ל לר' יהודה זה גופי' דבא לנתק האי והנותר דלמא אצטריך להא דחזקיה שאין שורפין קדשים ביו"ט דבא הכתוב ליתן לו בוקר שני לשרפתו כדאמר בתמורה (דף ה' ב') אליבא דר' יעקב דהכא והא דלקמן ה"פ דדייק ר"ל שם דר' יהודה ס"ל הכי דלאו שאין בו מעשה לוקין עליו מדאמר בא הכתוב כו' ולא אמר משום דהוי לאו שאין בו מעשה אבל מקרא לא מוכח כן כיון די"ל דאצטריך לכדחזקיה וא"כ ר"ע לשיטתו י"ל היטב דהא לדידיה מוכח דאין שורפין קדשים ביו"ט מהא דס"ל בשבת (דף קי"ד א') עולת שבת בשבתו לימד על חלבי שבת שקריבין ביו"ט מכלל דבחול אסור וכדדייק אביי בשבת (דף כ"ד ב') וכמ"ש התוס' שם בד"ה ולא דזה הוא לר"ע ע"ש א"כ האי והנותר בא הכתוב לנתק עשה אחר ל"ת וא"כ מוכח מהתם דלאו שאין בו מעשה לוקין עליו דאל"כ ל"צ קרא בנותר דהוי לאו שאין בו מעשה לנתק עשה אחר ל"ת ועוד י"ל דלר"ל לטעמי' דס"ל דחסימה בקול הוי לאו שאין בו מעשה יליף ר"ע שפיר דלוקין בלאו שאין בו מעשה דומיא דחסימה כדאיתא לקמן (דף י"ג ב') וכקושי' התוספות בב"מ (ס"ד צ') ול"ל לר"ע למעט מלעשות כמו דל"ל לר' יהודה ולר' יוחנן י"ל דס"ל לר"ע מהא דבא הכתוב לנתק לעשה ש"מ דלאו שאין בו מעשה לוקין עליו ודוק:

שם ורבנן האי לא תענה מאי עבדי ליה והקשו בתוס' דלא ללקי משום דהוי לאו שניתן לאזהרת מב"ד והפ"י תי' דבעדים זוממין לא אמרי' יסוד זה כיון דא"צ התראה

כדאיתא בכתובות (דף ל"ב) מש"ה לוקין בעדים זוממין אף בלאו שניתן לאזהרת מב"ד דהא אמר לקמן (דף י"ג) דלוקין בלאו שניתן לאזהרת כרת משום דלא בעי התראה ע"ש ואשתמיטתי לכאו' במח"כ הא דאי' בסנהדרין (דף פ"ו) ובב"ק (דף ע"ד) דגם בעדים זוממין אמרי' יסוד זה דאין לוקין בלאו שניתן לאזהרת מב"ד ועי' בחידושי לסנהדרין (דף י' ע"א) מש"ש בעז"ה ודוק.

מנה"מ אמר אביי נאמר רשע רשע כו' דף ה' א' רבא אמר בעי' כאשר זמם וליכא הנה הרע"ב בפה"מ פי' הכא כטעמא דרבא ובסנהדרין (פ"א מ"ב) פי' שם משום דאתיא רשע רשע וכפי' אביי ונלע"ד די"ל ע"פ מ"ש התוס' ביבמות (דף מ"ו רע"ב) ובמנחות (דף פ"ב רע"ב) דלמ"ד דאין דנין אפשר משאי אפשר לא מצי' הכא לפרש כאביי וע"ש בבה"ז מש"ה לא פי' הרע"ב כאביי הכא משום דקיי"ל דאין דנין אפשר משאי אפשר כדקיי"ל ביבמות שם דאינו גר עד שימול ויטבול משום דאין דנין אפשר משאי אפשר כמבואר שם: ובסנהדרין פי' כאביי משום דסתמא דגמ' ס"ל הכי האי גז"ש דרשע רשע כדלקמן (עמוד ב') ובסנהדרין (דף ל"ג ב') ובב"ק (דף פ"ז ב') ועי' בתוס' בסנהדרין שם ובכתובות (דף ה א') בד"ה רבא ובתוס' בכורות (דף נ"ו א') ד"ה ומה והנה דרך אגב תמוהים בזה דברי הר"ן בנדרים (דף ל"ו א') בהא דפריך שם על ר' יוחנן הכל צרי' דעת חוץ ממחוסר כפרה שכן מביא כפרה על בניו הקטנים דא"כ יביא פסח על חבירו ופי' הר"ן שם לדידך דס"ל דדנין אפשר משאי אפשר ע"ש והא ר' יוחנן ס"ל ביבמות (דף מ"ו ב') דאין גר עד שימול ויטבול דאין למידין מאמהות משום דאין דנין אפשר משאי אפשר ויתבאר אי"ה בחי' לנדרים ודוק:

דף ד:

א"צ למדתנו רבינו שאין עונשין מן הדין:

הנה כפשוטו נראה דתנא דברייתא ל"ל כתנא דמתני' ומתני' ל"ל כברייתא דבמתני' ממעט ליה דהרגו אין נהרגין מהאי יתורא דלאחיו וע"כ אתא לומר דאחיו קיים דוקא ובברייתא ממעט ליה מה"ט דאין עונשין מן הדין ובפ"י פי' כן לרש"י במתני' וכ"כ הרמב"ם בפה"מ דממעטי' במתני' לה מהא דלאחיו ופליגי בזה בסנהדרין דף נ"ד א') ושם (דף ע"ו א') תנאי ואמוראי אי עונשין מן הדין בכה"ג דהוי רק גילוי מילתא בעלמא כדהכא ובזה נ"ל די"ל מה דק"ל דהכא דריש במתני' דהרגו אין נהרגין מהא דלאחיו והא אצטריך להא דאיתא בסנהדרין (דף נ' ונ"א) דזוממי ב"כ אין מקדימין לאותו מיתה אלא למיתה אחרת מהא דכתיב לאחיו ולא לאחותו ועוד קשה לדעת הרמב"ם (ס"פ כ' מהל' עדות) דהא דזוממי בת כהן אינם נידונים אלא במיתת הבועל הוא בשנגמר דין

הבועל א"כ תשאר לדידיה קושי' התוס' דלעיל (דף ב' א') בד"ה זוממי דל"ל האי לאחיו ולא לאחותו והיא ולא זוממיה ותירוצם ליתא לדעת הרמב"ם וכבר העיר בזה התוי"ט (סוף פ' הנחנקין) אבל לפמ"ש י"ל היטב דתנאי פליגי בזה הכא וא"כ י"ל דמאן דס"ל דדרשי' לאחיו ולא לאחותו ל"ל הא דדרשי' היא ולא בועלה ולא זוממיה אלא דריש היא ולא בועלה לחוד כמו שכתבו התוס' לעיל שם ומאן דדריש מהא למעט זוממיה ס"ל כתנא דמתני' דמלאחיו דרשי' שאחיו קיים דהרגו אין נהרגין ול"ל הא דדרשי' לאחיו ולא לאחותו ולפמ"ש יתורץ ג"כ מאי דקשה למאי דמפרש בברייתא הכא דה"ט דהרגו אין נהרגין דאין עונשין מן הדין תקשה לר"י דס"ל בסנהדרין (דף נ"ד) וכן לר"ש ור"א בר"ש דס"ל דעונשין מן הדין וכן לר' יצחק בכריתות (ר"ד ד') ולקמן (ד' י"ד) דעונשין מן הדין מנ"ל הא דהרגו אין נהרגין ולא אשתמיט מאן דפליג בזה ועוד מדפריך רבינא על בר פדא לעיל דף ב' סע"א ורע"ב) ומה הסוקל אינו נסקל דהרגו אין נהרגין מוכח דכ"ע ס"ל הכי דאל"כ דלמא ל"ל לב"פ כן אבל לפמ"ש מתורץ היטב די"ל דהם ס"ל כתנא דמתני' דידעי' לה מהא דלאחיו דאחיו קיים בעי' וקשה לפ"ז בדברי רש"י לעיל (דף ב' רע"ב) שפי' בהא דמה הסוקל אינו נסקל דהרגו אין נהרגין מדכתיב כאשר זמם ולא כאשר עשה והיינו כתנא דברייתא הכא דא"ל דכאשר עשה ילפי' בק"ו מכאשר זמם דאין עונשין מן הדין ואמאי לא פרש"י טפי מהא דלאחיו כמתני' דהכא ונלע"ד די"ל דהוא משום דבחולין (דף י"א ב') מייתי רבינא גופי' להא דברבי דברייתא דהכא מש"ה פרש"י טפי כן בהא דרבינא גופי' לעיל ועוי"ל לענ"ד דר' יהודה ור"ש הנ"ל דס"ל דעונשין מן הדין אזלי לטעמייהו ע"פ מה שכתבו המפרשים דהא דאמרי' בכ"מ דטרח וכתב לה קרא תלוי זה בהא דפליגי תנאי בב' כתובין אי מלמדין דמ"ד דב"כ מלמדין ה"ט דס"ל דטרח וכתב לה קרא ולמ"ד דב"כ אין מלמדין ל"ל האי סברא מש"ה סבר ר' יהודה דעונשין מן הדין היכי דהוי גילוי מילתא בעלמא ול"ק לדידיה דא"כ למה צריך קרא דערות אחותו דהכא:

דסבר דטרח וכתב לה קרא כדאמר כזה ביבמות (ד' כ"ב ב') ור"י אזיל לטעמי' דס"ל בסנהדרין (דף ס"ז ב') ועוכ"מ דב' כתובין מלמדין וכן י"ל לר"ש לפמ"ש בענפי לשבת (דף ע') ובסנהדרין (דף ל"ה ב') דר"ש ס"ל ג"כ דב"כ מלמדין ע"ש ואזיל ג"כ לטעמי' וס"ל דעונשין מן הדין ולפמ"ש הנו"ב בחו"מ מ"ת (סי' ס') והגיה בדברי התוס' בסנהדרין (ר"ד ע"ד) דל"ד האי עונשין מן הדין דהתם להא דמכות היינו בסוגיין דגם ר"ש מודה דאין עונשין מן הדין הכא ע"ש א"כ בלא"ה מתו' קושי' הנ"ל דמנ"ל לר"ש הא דהרגו אין נהרגין:

והנה אי בממון ג"כ אמרי' דאין עונשין מן הדין ודוקא כאשר זמם ולא כאשר עשה חולקים בזה הרמב"ם והראב"ד (רפ"כ מהל' עדות) ודעת התוס' בב"ק (ס"ד ד') דבממון עונשין מן הדין ולא אמרי' בהו כאשר זמם ולא כאשר עשה ע"ש ועי' בנ"י פ"ג דב"ב במתני' שם (דף נ"ו) ובמל"מ (פכ"א מה' עדות הל' ד') ולענ"ד לכאו' ראיה דבממון עונשין מן הדין מהא דאי' בסנהדרין (ר"ד ע"ז) דיליף בק"ו בנזקין מרוצח שחייב בהן את המצמצם והא אין עונשין מן הדין אלא ע"כ דבממון עונשין מן הדין ודוק:

דף ו.

א"ר יוסי כו' רבי אומר אחד ד"מ ואחד ד"נ כו' ואימתי בזמן שהתרו בהן כו':

פי' דבזה פליג ג"כ רבי על ר' יוסי וכן מבואר בסנהדרין (דף ט' א') וע"ש ברש"י בד"ה שראו וע"ע בסוגיין לקמן בסמוך ברש"י בד"ה הרוג יציל ועי' בתוס' שם בד"ה בזמן וכן מבואר בסנהדרין שם דהא דתנן במתני' הכא ומה שנים כו' הוא מדברי ר"ע ועי' בתוי"ט ונ"י שנסתפקו בזה וכן ר"ע ס"ל ג"כ להא דר"ש דמקיש שלשה לשנים דאינן נהרגין עד שיהיו שלשתן זוממין כמבואר בסנהדרין (דף מ"א ב') כמ"ש רש"י שם בד"ה ר"ע ומה"ט פסק הרמב"ם (פ"כ מהל' עדות הל' ג') כר"ש והכ"מ כתב שם טעם אחר דהוא מדשקלי וטרי אמוראי אליביה ולא הזכיר להא דסנהדרין:

שם א"ל ר"פ לאביי כו' נרבע יציל הנה הגרע"א בחידושיו הקשה דהא הכא לר' יוסי פריך ואיהו סבר דהוזם לדיני ממונות כשר לדיני נפשות כדאיתא בסנהדרין (דף כ"ז א') ומה"ט סבר שם דאוכל נבילות כשר להעיד א"כ גם נרבע כשר לד"נ ונשאר בצע"ג:

ונלע"ד דהכא פריך לאביי לטעמי' דאיהו סבר בסנהדרין דהוזם לדיני ממונות פסול לדיני נפשות והכא הא קיי"ל כר' יוסי כמו שכתבו התוס' בב"ב (ס"ד מ"א) ולשיטת הפוסקים דקיי"ל כרבי י"ל דמפרשים כפי' התוס' הכא ובסנהדרין (דף ט' ב') בד"ה לרצונו דמנרבע שהוא קרוב לרובע פריך ודוק:

שם אמר ר"י אמר שמואל הל' כר' יוסי ור"נ אמר הל' כרבי בתוס' ב"ב (ס"ד מ"א) מבואר דגרסי הכא בהיפוך דשמואל ס"ל דהל' כרבי ור"נ סבר הל' כר' יוסי ונלע"ד דבב' גירסות אלו תלוי הני ב' גירסות בר"ה (דף כ"ב א') דאיתא שם דס"ל לשמואל דהל' כר"ש שם דכל הקרובים כשרים לעדות החודש ואיכא ס"א שם דס"ל לשמואל דאין הל' כר"ש וכן הוא גירסת הרמב"ם (רפ"ב מהל' קה"ח). דהנה קשה בהא דאיתא שם מעשה בטובי' הרופא שהיה בירושלים כו' ופסלו, את בנו וא"כ איך קבלו עדותו והא נתבטל העדות בשביל בנו דהוי נמצא אחד מהם קרוב או פסול והמפרשים העירו בזה ותירצו דהתם

בקה"ח דמי לד"מ עי' בר"ה שם (ס"ד כ"ה) וס"ל כר' יוסי דהכא ור' יוסי גופי' הביא שם האי מעשה:
וקשה כיון דשמואל פסק שם דאין הל' כר"ש וכדאמר בגמ' שם דר' יוסי ומעשה מש"ה אין הל' כר"ש וא"כ אמאי פסק שמואל גופי' הכא דהל' כרבי לגירסת התוס' דב"ב הנזכר הא ר' יוסי ומעשה דטובי' הרופא מסייע ליה כקושי' הגמ' דר"ה דהא ממעשה זה מוכח כר' יוסי דבד"מ תתקיים העדות בשאר אלא צ"ל דלגירסת התוס' דב"ב צ"ל כמ"ש בס"א שם דשמואל ס"ל שם דהל' כר"ש ולא חש להא דפרכי' שם קודם ר' יוסי ומעשה מש"ה אזיל לטעמיה וס"ל דהל' כרבי ולא חש ג"כ להא דר' יוסי ומעשה ולגירסת הספרים דשמואל ס"ל בר"ה שם דאין הל' כר"ש ס"ל כגי' הגמ' דהכא דס"ל לשמואל דהל' כר' יוסי והיינו דס"ל דר' יוסי ומעשה דטובי' מסייע ליה מש"ה הל' כר' יוסי הכא ובר"ה אין הל' כר"ש והא דר"נ הכא דפסק הל' כרבי נלע"ד דס"ל דלא חש לקושי' הגמ' דר"ה דר' יוסי ומעשה דהוא משום דסתמא דמתני' בשבועות (ר"ד ל"ה) מוכח דס"ל כרבי דהכא לפמ"ש התוס' התם דהא דאשמעי' במתני' שם דקרוב או פסול פטורים היינו דאפי' קרוב ופסול אחד בטל העדות כרבי דהכא וע"ש בתוי"ט ובתוס' חדשים שם ושמואל לטעמי' דל"ל הל' כסתם מתני כמו שכתבו התוס' בע' גלולים (דף ז' א') בד"ה פשיטא ועי' בתוס' יבמות (ס"ד מ"ב) וכן י"ל עוד דס"ל לר"נ כרבינא דלעיל (דף ט' א') דרבנן דר"מ כרבי והל' כרבנן ועי' בכ"מ (פ"ה מהל' עדות) ושמואל י"ל דס"ל כאידך אוקימתא דלעיל שם דלא כרבינא: והנה בזה נלע"ד ג"כ לכאורה דתלוי הני ב' גירסות הכא אי שמואל אמר הל' כר' יוסי או כרבי במה שנחלקו הפוסקים אי הוי הדין כן בדיינים כעדים דלבטיל אם נמצא בהם קרוב או פסול' דבכנה"ג (סי' ז' וסי' ל"ו) הביא שם בשם הרש"ק דבדיינים ג"כ אם נמצא קו"פ בטל כל הוועד והמל"מ (פט"ז מה' עדות) ס"ל דדיינים ל"ד לעדות דלא פוסל קו"פ בהו והנה בקצה"ח (סי' ל"ו) הקשה לדעה זו דבדיינים ג"כ פוסל קי"פ מהא דשלשה דאיכא בהו חד דגמיר וב' דלא גמירי, דכשר והרי מאן דלא גמיר פסול דמיקרי אשירה אבל באמת לק"מ לק"מ כיון דרבנן הכשירו בזה כה"ג לא מיקרי שם פסול על הני ב' דלא גמירי וכ"כ בשער משפט (ר"ס ג') אלא דאכתי קשה מהא דסבר שמואל בסנהדרין (דף ג' ודף ה') דשנים שדנו דיניהם דין בדיעבד והיינו גם כן דאיכא חד דגמיר דומיא דשלשה. והא ממ"נ ליפסול בהו החד דלא גמיר דאי מה"ת הא בחד סגי והוי חד דלא גמיר כפסול דבטל כל הב"ד ואי מדרבנן הא מדרבנן בעי' ג' כדאמר שמואל בזה דנקרא ב"ד חצוף. אולם י"ל דשמואל לטעמי' הכא דס"ל דהל' כר' יוסי דבכל ד"מ אינו פוסל קו"פ ותתקיים העדות בשאר והוי דיינים כעדות. אבל לגירסת התוס'

בב"ב דשמואל סבר דהל' כרבי צ"ל דס"ל כאידך שיטה דדייני' ל"ד לעדים ואינו פוסל בהו קו"פ מש"ה סבר שמואל שפיר דב' שדנו דיניהם דין. ועי' מ"ש בסנהדרין (דף ח' א') בזה. ולפמ"ש בסנהדרין מתורץ טפי גם אליבא דר"נ דסבר לגירסת התוס' כרבי ואיהו ס"ל ג"כ כשמואל שם ודוק:

דף ו:

אמר רב מניין לעדות מיוחדת שהיא פסולה. הנה רש"י מפרש דאחד רואה אותו מחלון זה וא' מחלון אחר וכן פי' בהא דרב בסנהדרין (דף פ"א ב') דעדות מיוחדת מכניסין אותו לכיפה אבל הרמב"ם מפרש (בפ"ד מהל' רוצח) בהא דסנהדרין שראהו אחד אחד זה אחר זה וכשני הפרושים תניא בסמוך בסוגיין ועי' מ"ש בסנהדרין שם. וצ"ל דס"ל להרמב"ם דמאי דמשני הגמ' הכא ל"צ אלא לבועל את הערוה ה"ה דמצי לתרץ רציחה דס"ל דגם שם משכ"ל שיוכלו העדים לראות זה אחר זה שהיה אריכות הזמן בהרציחה וה"ה דהמ"ל גם בחילול שבת דמשכ"ל שראו העדים זה אחר זה כמ"ש הרמב"ם (פ"ד מהל' עדות) אלא הגמ' חדא מתרי ותלת נקט כדאי' כזה בב"ק (דף ק"ו ב') וביבמות (דף מ"ז ב') ועוכ"מ והנה יש לתמוה לכאורה עמ"ש התומים (סי' ל') דעדות מיוחדת דכשר בד"מ הוא מדרבנן והא ר"נ יליף בסוגיין בסמוך מקרא דלא יומת ע"פ ע"א ועי' בנתיבות שם (ס"ק ד'). וע"ע בנו"ב מ"ת (חא"ע סי' י"ג) ודוק:

דף ז.

כ"מ שיעמדו שנים כו' ופלוני ופלוני עדיו:

בסנהדרין (דף מ"ה ב') פירשו הגמ' שם למתני' דהכא אליבא דשמואל דבעי' דוקא עדים הראשונים דבעי' קרא כדכתיב דה"נ פלוני ופלוני דהכא הן עדיו הראשונים ורש"י והרע"ב והתוי"ט לא הזכירו לכ"ז. ונלע"ד די"ל למאי דמסיק שם דתנאי פליגי בזה א"כ י"ל דמתני' הכא כמ"ד דלא בעי' קרא כדכתיב ואצ"ל הכא דהן הן עידיו הראשונים ואתי שפיר טפי לפי מה שכתבתי בסנהדרין שם ליישב קושי' התוס' דכתובות (דף מ"ד סע"א) וקושי' התוס' דסוטה (דף כ"ז ב') דס"ל לסתמא דמתני' דהתם כמ"ד דלא בעי קרא כדכתיב וכ"כ באה"ח (סי' כ"ז) דסתם משנה דסוטה (דף מ"ה) דס"ל שם דנחל אף שאינו איתן כשר כמ"ד דלא בעי' קרא כדכתיב א"כ ודאי י"ל דגם מתני' הכא ס"ל כן ועוי"ל לענ"ד דהנה קשה למאי דמפורש בסנהדרין דהן עדים הראשונים א"כ ה"ל למיתני במתני' ואנחנו עידיו ועוד קשה דמאי פרכי' בסנהדרין על שמואל דס"ל דבעי' עדים הראשונים משום דבעי' קרא כדכתיב ממתני' דהכא דלמא מתני' מיירי ברוצח ועיר הנדחת ושארי נסקלין דמודה שמואל דלא בעי' בהם קרא כדכתיב כדמבואר שם

ועי' בתוס' שם (דף מ"ה רע"ב). וצ"ל דנ"ל להגמ' שם דמתניתין דהכא מיירי בכל ח"מ מדתנן הלשון כ"מ. וע"ז משני התם דלשון בכ"מ מיירי שפיר בכל ח"מ והיינו בהן הן עידיו הראשונים ומ"מ מאי דתנן ופלוני ופליגי עידיו הוא בההיא דלא בעי' בהו קרא כדכתיב כמו נסקלין ורוצח ועה"נ כנלע"ד בעז"ה: שם אביי ורבא דאמרי תרווייהו ראיתם כמכחול בשפופרת והקשו התוס' דע' גלולים ומחלל שבת מאי איכא למימר ותירצו דא"ל ראיתם שהמחלל אינו טרפה דאי הוא טרפה ה"ל עדות שאא"י להזימה ולכאו' קשה דהא אמאי אמרו דלא נהרג אדם מעולם והא אכתי נהרג כשחילל שבת בב"ד דלא בעי' בהו עדות שא"י להזימה כדאיתא בסנהדרין (דף ע"ח א) לרבא גופי'. ומהא דר"ע י"ל דר"ע לטעמיה כדאיתא לקמן (דף י"ב א') מניין לסנהדרין שראו כו' אבל מהא דר"ט הכא דל"ל כן עי' בב"ק (דף צ' ע"ב) קשה וכן י"מ שם דהא דר"ע הוא דוקא בראוהו בלילה אבל ביום גם לר"ע יכולים ב"ד להעיד א"כ לר"ע ג"כ קשה וצ"ל דזה לא שכיח לחלל שבת ולעבוד ט' גלולים בב"ד מש"ה קאמר שפיר דלא נהרג אדם מעולם ועי' בתומים (סי' ז') וכן צ"ל לענ"ד בהא דפריך בסנהדרין (דף מ"א א') אלא אשה חבירה דמקטלא לר"י בר"י היכי משכ"ל היינו גם כן משום דבעי' עדות שאתה יכול להזימן ולכאורה הא משכ"ל בב"ד דלא בעי' בהו עדות שאתה יכול להזימה ולפמ"ש צ"ל ג"כ התם כן דלא שכיח זה שיהיה בב"ד:

והנה מהכא נלע"ד די"ל מה שהקשה המהרש"א לעיל (ד' ב' ב') בתד"ה ומה הסוקל דמאי פריך רבינא דלמא באמת הוא דהא דכאשר זמם הוא דוקא כשבאו לחייב מי' סייף דוקא די"ל היטב לפמ"ש הנו"ב מ"ק (חא"ע סי' ע"ב וע"ג) דפי' התוס' לעיל שם היינו דבשאר ח"מ אינם חייבים העדים זוממין כלל וקרא דכאשר זמם הוא דוקא בעדות סייף וא"כ לא צריך לפי סברא זו בשאר ח"מ עדות שאתה יכול להזימם כיון דלא קאי עלייהו הא דכאשר זמם כמ"ש התוס' לעיל (ר"ד ב') עי' בנו"ב שם. א"כ פריך רבינא לעיל שפיר דהא מהכא מוכח דבעי' בכל ח"מ שיהיה עדות שאתה יכול להזימן מדאמרי דלא נהרג אדם מעולם אף מחלל שבת ועובד עבודת גלולים ודוק:

פרק שני:

שם מנה"מ דא"ק ויפול כו' עד שיפול דרך נפילה. הנה הרמב"ם (ספ"ו מהל' רוצח) נתן טעם לזה דדרך עליה פטור דאונס הוא וקשה דל"ל להט"ט כיון דהכא מקרא ילפי' לה וכן הקשה הפ"י בזה ונלע"ד דמתורץ היטב ע"פ מ"ש הלח"מ (פ"ג מהל' מלוה) והב"י באבן העזר (סי' ע"ז) דדעת הרמב"ם דקיי"ל כר"ש דדרשי' טעמא דקרא מש"ה מפרש הרמב"ם להט"ט וכן מתורץ לפ"ז בהא דלקמן (דף ט' ב') בהא דסומא אינו גולה דיליף ר"י

שם מקרא והרמב"ם (ספ"ו מהל' רוצח) ג"כ נתן טעם לזה שהן קרובים לאונס ע"ש דהוא ג"כ מה"ט דר"י לטעמיה דלא דריש טעמא דקרא כדלעיל (דף כ"א א') והרמב"ם לשיטתו דקיי"ל כר"ש דדרשי' טעמא דקרא ובתשו' חתם סיפר (חיו"ד סי' רנ"ד) כתב בפשיטות דקיי"ל כר"י דלא דרשי' טעמא דקרא ולא הזכיר שם בזה לדעת הרמב"ם לפמ"ש בלח"מ והב"י הנ"ל דל"ל כן ועי' בענפי לשבת (דף צ"ג) ופריי לפסחים (ד' נ"ב ודף צ') ובכרמי לסנהדרין (ס"ד ט"ז ור"ד ע') ובחידושי לזבחים (ד' ז' ב') מש"ש בזה:

שם אמר רבה פרט למתכוין להרוג את הבהמה והרג את האדם הנה הכא צ"ל דרבה גרסי' וכמ"ש התוס' בסנהדרין (ר"ד ס"ב) בהא דאומר מותר דלעיל דרבה גרסי' וכן מוכח דרבה ולא רבא גרסי' דאל"כ תקשה אמאי לא מפרש פרט למתכוין להרוג את זה והרג את זה דפטור מגלות כמו שכתב הרמב"ם (בפ"ו מהלכות רוצח) והא רבא גופי' סבר בכתובות (ר"ד ל"ה) מי איכא מאן דל"ל הא דבי חזקיה ואיהו סבר דנתכוין לזה והרג את זה פטור כדאמר רבא גופי' בסנהדרין (ד' ע"ט ע"ב) ועי' בכ"מ (רפ"ד מהל' רוצח) אבל אי גרסי' רבה י"ל דס"ל כרבנן דר"ש בסנהדרין (ר"ד ע"ט) דחייב מיתה והרמב"ם לטעמיה דפסק כר"ש שם דפטור (רפ"ד מהל' רוצח) וכמ"ש הרמב"ם בפה"מ שם ועי' במ"מ (פ"ד מהל' חובל הל' ה') דלא כהכ"מ (פ"ד מהל' רוצח) שכתב דהרמב"ם פסק דלא כר"ש. והנה הא דאיתא בסוגיין להביא ירידה שהיא צורך עליה הנה הרמב"ם (פ"ו מהל' רוצח) גורס פרט לירידה שהיא צורך עליה שפטור דלא כפרש"י. ונראה דהוא משום דמוכח בירושלמי הכא דפטור עי' במראה הפנים בירושלמי (הל' א') ד"ה היא עליה וכן (בהל' ד') ד"ה לאחריו ודוק:

דף ח.

יצא האב כו' ושליח ב"ד. הנה בזה יש ג' פירושים דרש"י פי' שליח. ב"ד המלקה ארבעים לחיוב מלקות והרמב"ם (פ"ה מהל' רוצח) פי' שליח ב"ד שהכה את הנמנע מלבא לב"ד והראב"ד פי' שהכה יותר מלקות ממה שאמדוהו ב"ד דפטור ותמוה שיטת הראב"ד דהא תנן לקמן (ס"ד כ"ב) דאם הוסיף רצועה אחת ומת תחת ידו חייב ועוד קשה מהא דפריך בב"ק (דף ליב ב') אהא דא"ר יוסי ב"ח דהנכנס לחנותו של נגר פטור דפטור מגלות דלא סגי ליה בגלות דה"ל שוגג קרוב למזיד מהא מתני' דהוסיף לו רצועה אחת ומת ה"ז גולה ואמאי דהא ה"ל שוגג קרוב למזיד דה"ל לאסוקי אדעתי' דמייתי אינשי בחדא רצועה ע"ש:

ואמאי לא פריך טפי ממתני' דהכא הקודם דתנן דשליח ב"ד פטור דהוא בהוסיף רצועה אחת דפטור דלא הוי חטא כלל דומיא דאב את בנו והרב את תלמידו דהכא ואמאי והא

ה"ל שוגג קרוב למזיד דהא לפי' הראב"ד הכא דומה למתני' דהוסיף לו רצועה אחת דפריך שם מינה ונלע"ד די"ל דרש"י כתב לקמן (ס"ד כ"ב) אמתני' דהוסיף רצועה דל"ד להכהו עשרה ב"א בעשרה מקלות דאמר בפ' הנשרפין דכולן פטורין דההוא אוקימנא לה בגוסס בידי אדם ע"כ פי' דהא דכולן פטורין הוא דוקא כשנעשה כבר גוסס ע"י הכאות הראשונים והא דהוסיף רצועה גולה הוא בשלא נעשה גוסס ע"י הכאות הראשונות וא"כ י"ל דהכא מיירי בשנעשה גוסס ע"י הכאות הראשונות מש"ה פטור ודמי להכהו עשרה בני אדם דפטור וכן מתורץ לפ"ז מאי דלא פריך בב"ק שם ממתני' דהכא דהכא שאני שכבר נעשה גוסס ע"י הכאות הראשונות כשיטת רבא גופי' בסנהדרין (ר"ד ע"א) בהא דהכוהו יב"א דמפרש רבא שם כן אולם בזה א"ש טפי לפירוש הרמב"ם מפי' הראב"ד. דלפי' הראב"ד קשה דאמאי לא תנן הכא טפי האי דינא דהוסיף רצועה אחת כשלא נעשה גוסס ע"י הכאות הראשונות דחייב ואמאי המתין התנא לאשמעי' האי דינא כ"א בסוף מכילתין וכדתנן בסיפא לקמן באב את בנו דבשוליא דנגרי חייב ולפי' הרמב"ם א"ש דלא מיירי הכא בדיני מלקות ששליח ב"ד לוקה אלא במה ששליח ב"ד הכה את המסרב ודוק:

שם אמר ר"פ ל"צ אלא לאשפה כו'. הנה התוס' בב"ק (דף ל"ב ב') כתבו דכל הסוגיא דהכא לא אתיא כמאן דמתני ריוב"ח אריאשא וקשה דהא רב פפא גופי' דמשני הכא ל"צ אלא לאשפה איהו מ"ד דמתני לה שם להא דר"י ב"ח אריאשא. וצ"ל דס"ל להתוס' דר"פ משמי' דרבא מתני לה אריאשא וליה לא ס"ל כן. ובזה א"ש דברי התוס' שם (דף ל"ב רע"ב) שהקשו שם דשלא ברשות אמאי פטור כיון שראהו שנכנס והא אמר בפ' הפרה דשלא ברשות ובעה"ב הזיקו חייב. ולכאו' מאי הקשו התוס' הא התם בפ' הפרה ר"פ הוא דאמר לה שם כן וא"כ ודאי י"ל דר"פ לטעמיה דסבר דהא דר"י ב"ח קאי אריאשא דנכנס שלא ברשות פטור הוא מגלות וחייב בד' דברים:

אבל לפי האמור א"ש דהתוס' לטעמייהו דס"ל דע"כ ר"פ לנפשיה סבר דהא דריוב"ח אסיפא ורק משמיה דרבא אמר שם דהא דר"י ב"ח אריאשא וליה לא ס"ל ובזה יתורץ היטב דעת הרמב"ם דפסק כהאי לישנא דריב"ח מתני אריאשא כמ"ש הכ"מ (פ"ו מהל' רוצח הל' י"א) ואפ"ה פסק כהאי סוגיא דהכא ול"ל כדעת התוס' דב"ק דה"ט משום דקשה ליה קושי' הנזכר דהא ר"פ גופי' ס"ל דהא דר' יוסי ב"ח אריאשא ואיהו גופי' מ"ד דשינויא דהכא:

וכן לדעת הרמב"ם מתורץ היטב ג"כ קושי' התוס' דב"ק הנזכר אהא דשלא ברשות פטור מהא דפ' הפרה דודאי י"ל דר"פ התם אזיל לטעמי' דמתני לדר"י ב"ח אריאשא דחייב בד'

דברים. והנה הרמב"ם ל"ל ג"כ כדעת התוס' דהכא שכתבו דלהמסקנא הכא לא מיירי בסותר את כותלו כמבואר (פ"ו מהל' רוצח הל' ח') וכן מבואר בירושלמי בפרקין (הל' ג') דמפרש שהיה כותלו גוהא היינו שהיה נוטה ליפול וסתר את כותלו וע"ש במה"פ ד"ה תיפתר והנה בהא דראב"י במתני' מדברי הכ"מ שם מוכח דס"ל דרבנן פליגי עליו שפי' למ"ש הרמב"ם כראב"י משום דמשנתו קב ונקי ובריטב"א נסתפק בזה. ולענ"ד מלשון הברייתא ומצא כו' מכאן אמר ראב"י כו' משמע דרבנן ל"פ עליו ובזה א"ש הא דב"ק (ר"ד ל"ג) דמתני שם להא דריוב"ח דחייב בד' דברים אהא דראב"י דברייתא ואמאי לא אמר לה על ראב"י דמתני' ולפמ"ש י"ל דהוא משום דבברייתא זו מוכח דרבנן ג"כ ל"פ ארבי אליעזר בן יעקב ודוק:

דף ח:

ר"ע אומר אין צ"ל חריש של שביעית כו'. ר' ישמעאל אומר מה חריש רשות יצא קציר העומר שהוא מצוה ודוחה את השבת וכתב הריטב"א דר"ע דלא דרש הכי סבר דקצירת העומר לא דחי שבת או דסבר דהלמ"מ היא דדחי שבת ע"כ וקשה דהא במנחות (דף ע"ב) איתא דאמר רבב"ח א"ר יוחנן דר"א בר"ש דס"ל דקצירת העומר דוחה שבת סבר כר' ישמעאל דקצירת העומר דוחה שבת משמע דלר"ע אינו דוחה שבת דאל"כ הל"ל טפי דסבר כר"ע רבו כדאמר התם דס"ל כר"ע רבו בהא דכל שאפשר לעשות מע"ש וע"ש בתד"ה בשיטת:

אולם נלע"ד דאלו ב' פירושים של הריטב"א תלוי במאי דפליגי הגמ' דידן והירושלמי דבגמ' דידן מבואר שם דרבי דס"ל דנקצר ביום כשר סבר דאינו דוחה את השבת כדאיתא במנחות (דף ע"ב רע"ב) וא"כ י"ל דגם ר"ע סבר הכי אבל בירושלמי (ספ"א דר"ה ובפ"ב דמגילה) סבר רשב"ל שם דלכ"ע קצירת העומר דוחה שבת אף לרבי וא"כ מסתמא גם ר"ע רבו דר"ש ורבי סבר הכי שפסק דקצירת העומר דוחה שבת מהלמ"מ:

ודע דמדברי הירושלמי האלו י"ל דעת הרמב"ם שפסק (פ"י מהל' תמידים) דנקצר ביום כשר ודוחה את השבת וזה הוא נגד הסוגיא דמנחות הנ"ל דלמ"ד נקצר ביום כשר אינו דוחה את השבת וכבר הקשו עליו הלח"מ שם והש"ך ביו"ד (ר"ס רס"ב). ולפי המבואר בירושלמי המכר מתורץ היטב דס"ל להרמב"ם כשיטת הירושלמי הנזכר דאף למ"ד דנקצר ביום כשר דוחה את השבת. ועי' במה"פ ובש"ך שם אלא דאכתי קשה דאמאי פסק הרמב"ם כריש לקיש דירושלמי נגד ר' יוחנן דגמ' דידן:

וי"ל לענ"ד דהוא משום דמוכח דגם ר' יוחנן ס"ל כר"ל בזה דהא ר' יוחנן סבר בכ"מ דהל' כסתם מתני' והא ס"ל לסתמא דמתני' (רפ"ו דמנחות) דקצירת העומר דוחה שבת

ואיכא ג"כ סתם משנה שם (דף ע"א א') דנקצר ביום כשר וא"ל דס"ל לר' יוחנן כסתמא דמתני' (ספ"ב דמגילה) דס"ל שם דנקצר שלא כמצותו פסול דאכתי קשה הא בב' סדרים יש סדר למשנה כמו שכתב הכ"מ (רפ"ט מהל' רוצח) וא"כ סת"מ דמנחות הוי סתמא בתרא אלא ע"כ דגם ר' יוחנן סבר כר"ל דנקצר ביום כשר ודוחה את השבת כהני ב' סת"מ דמנחות ורבה בר בר חנה אליבא דר' יוחנן הנ"ל דל"ל כן הוא משום דאזיל לטעמי' בגיטין (דף פ"א ב') דל"ל אליבא דר' יוחנן דהל' כסתם מתני' וכן מוכח דסבר ר' יוחנן הכי דסבר במנחות דקצירת העומר דוחה שבת וכמ"ש התוס' במנחות (דף ס"ו א') ואפ"ה מוכח דסבר ע"כ ר' יוחנן גופי' דנקצר שלא כמצותו כשר מדאצטריך לר' יוחנן קרא במנחות (דף פ"ד א') למעט כרמל משל אשתקד הרי מוכח דגם ר' יוחנן סבר כהאי דרשב"ל דירושלמי מש"ה פסק הרמב"ם שפיר כרשב"ל דירושלמי ונכון בעז"ה: שם אמר רב כהנא ל"ק הא רבנן והא ר"ש. פרש"י דחנק חמור מסייף לר"ש וההורג במזיד לאביו חייב חנק מש"ה בשוגג פטור דלא נתנה שגגת חנק לכפרה:

וראיתי מקשים לדעת ר"ת בחולין (דף י"א ב') דממיתה למיתה לא אזלי' בתר רובא היינו דאף אם לא ניזל בתר רובא חייב מיתה הקלה ולא אזלי' בתר רובא לדונו במיתה החמורה א"כ אמאי פשיטא דלר"ש הכא הורג את אביו בחנק ודלמא לאו אביו הוא כדאמר בחולין שם דא"ל דאזלי' בתר רובא כיון דאף אם הוא אינו אביו חייב ג"כ סייף כרוצח בעלמא והרי ממיתה למיתה לא אזלי' בתר רובא:

ונלע"ד דהכא לרב כהנא לשיטתו י"ל היטב משום דא"ל דלמא לאו אביו הוא ולא ניזל בתר רובא דא"כ אינו חייב מיתה כלל דדלמא טרפה הוא הנהרג ובמקום סייף נקב הוי כדהוכיח רב כהנא גופי' מזה בחולין (דף י"א ב') דאזלי' בתר רובא. אולם אכתי תקשה כן בסנהדרין (דף פ"ד רע"ב) דבעי שם לומר דלר"ש דחנק חמור מסייף אימא דמכה אביו אינו חייב עד דקטיל ליה מקטל והתם ודאי תקשה לר"ת דממיתה למיתה לא אזלי' בתר רובא דלמא לאו אביו הוה והוי כרוצח בעלמא דבסייף. וצ"ל דהתם בסנהדרין ס"ל ג"כ כרב כהנא דחולין דאם לא ניזל בתר רובא אז אינו מחויב מיתה כלל דדלמא טרפה הוא הנהרג ובמקום סייף נקב הוי וכדאיתא ג"כ לעיל (דף ז' סע"א) ועי' בחידושי לזבחים (דף ע"א א') מש"ש עוד בזה בעז"ה ודע דהרמב"ם דפסק (ספ"ז מהל' רוצח) דהחובל בשוגג באביו או באמו אינו חייב גלות הוא מסוגיא דהכא כדרבא הכא והכ"מ ציין שם מקומו מהא דספרי ולא כתב מסוגיא דהכא:

דף י.

אר"ה רוצח שגלה לערי מקלט כו' הנה ק"ל למ"ש האו"ת (סי' ב') שאין רשות ביד גואל הדם להרוג רק אח"כ שנגמר דינו בב"ד כמו שכתב הרמב"ם (פ"א מהל' רוצח). וקשה דהא הרמב"ם כתב שם (בפ"ה הל' ט' וי') דאף בשוגג רשות ביד גואל הדם להרוג אותו כדא"ר הונא הכא ודברי הרמב"ם (פ"א מהל' רוצח) שהביא התומים משם לא מיירי לענין גואל הדם ומ"ש הכ"מ שם לשון הספרי דורצח גואל הדם הוא דוקא עד עמדו לפני העדה הוא דעת ר"א לקמן (דף י"ב) והוא דלא כהלכתא ורמז המל"מ שם לזה. והנה הקצה"ח שם השיג ג"כ על האו"ת ממה שכתב הרמב"ם (פ"ו מהל' רוצח) דשוגג קרוב למזיד רשות ביד גואל הדם להרגו ושם לא נגמר דינו ולדעת רש"י בסנהדרין (דף מ"ה) הוא אף בשוגג ע"כ וקשה דהא מדברי הרמב"ם (פ"ה מהל' רוצח) הנ"ל מבואר טפי דאף בשוגג רשות ביד גואל הדם להרגו אלא דמצוה ליכא כ"א במזיד במתני' לקמן (דף י"א ב') ופר"ה דהכא ודלא כרב לקמן (דף י"ב א'). וכ"כ הריטב"א דרב הונא דהכא פליג הא דרב דלקמן ודע דלכאו' קשה דהא בעלמא פריך מרב ארב הונא תלמידי' אהדדי כדאיתא בשבת (דף קכ"ח א') ובביצה (ד' מ') ובסנהדרין (ס"ד ו) וכן בב"מ (דף ק"ב) ובב"ב (דף ק"ה וקנ"ב) פריך מרב אאמרי בי רב אהדדי דהוא ר"ה כדאיתא ביבמות (דף פ"ג) ועי' בתוס' בסנהדרין (דף י"ז ב') ד"ה אלא אולם נ"ל דנהי דהגמ' מהדר טפי ליישב הא דר"ה כרב רבו מ"מ איכא כ"מ דפליג ר"ה ארב כדאיתא בברכות (דף מ"ב ב') בהא דיין שלפני המזון אי פוטר ליין שאחר המזון ועי' בתוס' בכתובות (דף נ"ג רע"ב) ובנדה (דף י"ד ע"ב) בתד"ה מאי וכן בהא דשבת (דף ס"ה א') דא"ר הונא שם דנשים המסוללות זו בזו פסולות לכהונה ופי' בחי' הרשב"א שם וכ"נ מדברי התוס' שם דסבר כר"א דפנוי הבא על הפנויה עשאה זונה וזה הוא דלא כרב דסבר ביבמות (ס"ד ס"א) דאין הל' כר"א בזה וע"ש (דף נ"ט ב') בתד"ה ורב ודוק

שם עיר שאין בה זקנים פליגי ר' אמי ור' אסי הנה באה"ח (סי' כ"ז) כתב לפרש דה"ט דר"א ור' אסי דפליגי אי בעי' קרא כדכתיב דפליגי תנאי בזה בסנהדרין (דף מ"ה ב') ולא הזכיר שכבר הקדימו הריטב"א הכא בזה וראיתי מקשים דמ"ט דמ"ד הכא דלא בעי' קרא כדכתיב והא סתם מתני' דנגעים וכן ר"י ור"ע ס"ל שם דבעי' קרא כדכתיב ולענ"ד י"ל ע"פ מ"ש בסנהדרין שם ליישב קושי' התוס' דכתובות (דף מ"ד סע"א) דסת"מ שם ס"ל דלא בעי' קרא כדכתיב ולאידך גי' בנזיר (דף מ"ו) ס"ל גם לסת"מ דנגעים דלא בעי' קרא כדכתיב עי' בתוס' סנהדרין (ס"ד מ"ה). וכן הא כתב באה"ח שם דסתם מתני' דסוכה (ד' מ"ה ב') דס"ל דנחל אף שאינו איתן כשר ס"ל דלא בעי' קרא כדכתיב א"כ ודאי ל"ק

להאי מ"ד דהכא דסבר כן וכן כתבתי שם די"ל ג"כ לקושי' התוס' בסוטה (דף כ"ז סע"א) על רב אשי כיון דסבר כמ"ד דבעי' קרא כדכתיב למה מהדר לתרץ למתני' שם כמ"ד דלא בעי' קרא כדכתיב די"ל דנ"ל טפי לפרש כן משום דגם סתם מתני' דכתובות וסוטה ס"ל כן מש"ה מהדר ג"כ לפרש אף למתני' דסוטה דהי' גידם דיהי' אף למ"ד דס"ל הכי דלא בעי' קרא כדכתיב:

דף יא.

ספר שתפרו בפשתן פליגי בה ר"מ ור"י כו' ונלע"ד דר"מ הוא מ"ד דפסול: דהא סתם מתני' דמגילה (ס"ד ח') ס"ל שם דפסול דדייקי' שם הא לתופרן בגידין זה וזה שוין והיינו לפסול עי' פרש"י שם וסתם מתני' ר"מ בכ"מ ואף שכתב הט"א שם די"ל דזה וזה שוין היינו דכשר וכר' חייא דסוגיין הכא בסמוך דמכשר אף בתפילין לענ"ד תמוה לפרש כן דהא בתפילין ליכא מ"ד דמכשר ובהא דר' חייא כתב הריטב"א דע"כ גרסי' ספרי דבי חביבי וא"כ ע"כ ה"פ במגילה שם דזה וזה היינו ס"ת ותפילין ע"כ דשוין הוא לפסול בתרווייהו ובזה נלע"ד דר"מ ור' יהודה אזלי לטעמייהו דר"י סבר בסוכה (דף ל"א א') דגם היקש אין אדם דן מעצמו כ"א מה שקיבל מרבו מש"ה סבר הכא דלהלכותיו לא אתקש אלא להא דמותר בפיך דלא קיבל מרבו האי היקש אלא לזה בלבד ור"מ דהוא חכמים דר"י בכ"מ עי' פסחים (דף י"א א') אזיל לטעמיה דס"ל בסוכה שם דהיקש אדם דן בעצמו מש"ה סבר הכא דאף להלכותיו אתקש ועי' במל"מ (פ"ב מהל' ק"פ) ובכפ"ת בסוכה שם ולפמ"ש דר"י ורבנן פליגי בזה אי אדם דן היקש בעצמו יתו' דעת רש"י בסוכה דלכאו' סותר רש"י דברי עצמו בזה דבר"ה (דף ל"ד א') ובגיטין (דף מ"א ב') כתב דהיקש אדם דן בעצמו ובסוכה שם וכן בסנהדרין (דף ע"ג א') כתב רש"י דאין אדם דן היקש מעצמו. אבל לפי האמור מתורץ דפליגי תנאי בזה ורש"י בסוכה כתב כן לר"י וכן בסנהדרין ס"ל להה"א תנא שם כר"י בזה והנה ל"ק דמ"ט פסקו הפוסקים הכא כמ"ד דפסול דהא ר"מ ור"י הל' כר"י ולפמ"ש ר"י הוא מ"ד הכא דמכשיר די"ל היטב משום דמוכח דרב סבר כמ"ד דפסול דאמר במגילה (דף י"ט ב') דמגילה נקראת ספר שאם תפרה בחוטי פשתן פסולה ועי' בט"א שם וכן בסמוך דגורס הריטב"א חזי' לספרי דבי חביבי ולית הלכתא כוותיה מש"ה פסקו הפוסקים הכא כמ"ד פסול ועי' בכ"מ (פ"ט מהל' ס"ת) ודוק:

דף יא:

ונודע שהוא בן גרושה ר"א פוסל ור"י מכשיר הנה הריטב"א הקשה לדעת הרמב"ן דדוקא בספק אבל לא בשנודע בודאי שהוא בן גרושה והא הכא מיירי שנודע ודאי שהוא בן גרושה ואפ"ה אמר דמ"ד מתה כהונה כר' יהושע ותירצו המפרשים דהכא ג"כ מיירי

בשנעשה ספק בן גרושה. והקשה עוד מהא דפסחים (ס"ד ע"ב) דמפרש שם דה"ט דר"י דפוטר מקרן וחומש בשאכל תרומה ונודע שהוא בן גרושה משום דתרומה איקרי עבודה ור' יהושע מכשיר עבודתו ע"ש ולדעת הרמב"ן דס"ל דמיירי בספק בן גרושה א"כ אמאי מחייב ר"א שם קרן וחומש הא מספיקא לא מפקי' ממונא ותירצו המפרשים דהרמב"ן לא כ"כ אלא בהא דר"ט בקדושין פ"ג אבל מודה הרמב"ן דלר' יהושע דהכא מכשיר אף בודאי בן גרושה ע"כ וקשה אכתי לכאו' דדעת התוס' בכתובות (ד' כ"ג סע"א) ובקדושין (דף י"ב ב') מוכח דס"ל הכי דרק בספק בן גרושה מכשיר ר"י הכא דהקשו על פרש"י בהא דל"ל לאביי ורבא הא דר"ח משום דאם הקילו בשבויה דהוי איסור לאו נקל באיסור א"א דהוא איסור מיתה והא בשבויה ג"כ משכ"ל איסור מיתה אם נשאת לכהן וישמש בנה ע"ג המזבח ע"כ והקשו המפרשים דהא קיי"ל כר"י הכא דאף שנודע שהוא בן גרושה מכשי' עבודתו, ותירצו דס"ל להתוס' דרק בספק ב"ג מכשיר ר"י ולא בודאי וכמו שכתב השעה"מ (פ"ו מהל' ביאת מקדש). וא"כ תקשה לדעת התוס' הא דפסחים הנזכר דבספק אמאי מחייב ר"א קרן וחומש אלא צ"ל כמ"ש השעה"מ והטעה"מ שם דהא דמחייב ר"א קרן וחומש היינו להפריש משום כפרה ואינו מחויב ליתנה לכהן וא"כ י"ל דגם הרמב"ן ס"ל דעתו אף לר' יהושע דהכא ולא לר"ט לבד:

והנה מהכא נלע"ד ליישב מאי דקשה בהא דפסחים (ס"ד ע"ב) דמפרש שם דה"ט דר' יהושע משום דכתיב ברך ה' חילו וזהו טעם דמפרש בקדושין (דף ס"ו ב') אבוה דשמואל שם ואמאי הביאו בפסחים שם לה"ט יותר מטעמא דשמואל בקדושין דמפ' מהיתה לו ולזרעו אחריו בין זרע כשר ובין זרע פסול ויותר מטעמא דר' ינאי שם מובאת אל הכהן ועוד קשה לי טפי דהא הסוגיא דפסחים שם קאי לר' יוחנן ואמאי לא הביא טפי שם לטעמא דר' ינאי מובאת אל הכהן דס"ל כן לר' יוחנן גופי' בירושלמי (רפ"ח דתרומות) ואולם מהא דהכא י"ל דהכא מפרש טעמא דר' יהושע ג"כ מהא דברך ה' חילו משום דמחלק הכא מ"ד בטלה כהונה דע"כ ל"ק ר"י אלא התם דכתיב ברך ה' חילו ופועל ידיו תרצה דהיינו עבודה ובהאי קרא מפירש עבודה דוקא דכתיב פועל ידיו מש"ה נקט הכא להאי קרא טפי מאידך קראי הא דשמואל והא דר' ינאי מש"ה הביאו בפסחים ג"כ ה"ט טפי דהא דאמר בפסחים שם ואמרי' מ"ט דר' יהושע כוונת הגמ' שם להא דהכא דלא מפרש טעמא דר' יהושע כ"א בסוגיא דהכא דבקדושין שם ליתא להא דר' יהושע כ"א הא דר' טרפון ודוק:

דף יב.

מצוה ביד גואל הדם כו' דברי ריוה"ג ר"ע אומר רשות ביד גואל הדם הנה מהכא נלע"ד די"ל לקושי' התוס' בסוטה (ר"ד ג') בהני ג' דברים שם דפליגי ר"י ור"ע אי רשות אי חובה בהא דוקנא את אשתו ולעולם בהם תעבודו ולה יטמא דר"י סבר דהוי רשות ור"ע סבר דחובה. והקשו ע"ז התוס' אי הוי הני במנינא דתרי"ג מצות א"כ לר' ישמעאל בצרי להו ואי לא הוי במנינא א"כ לר"ע טפי להו ומהכא י"ל דמצינו ג' דברים אחרים דפליגי תנאי ג"כ בזה דאיכא מ"ד דהוי מצוה ואיכא מ"ד דהוי רשות א) בהא דק"ש דאורייתא דפליגי אמוראי בברכות (דף כ"א א') אי ק"ש דאורייתא וכן ע"כ פליגי תנאי ג"כ בזה דרשב"י ס"ל בסוטה (דף מ"ב סע"א) דק"ש דאורייתא דאמרי' שם מ"ש שמע ישראל ארשב"י אפי' לא קיימתם אלא ק"ש כו' וכמ"ש בתשו' ש"א (ס"ם א') ור' יהודה סבר דק"ש דרבנן כמ"ש בב"ק (דף פ"ז א'). ב') דמצינו בברכות (דף י"ג א') דפליגי שם אי הקורא לאברהם אברם עובר בעשה ומוכח בגמ' שם דתלוי זה בהא דפליגי במתני' שם (ס"ד י"ב) אי מזכירין יציאת מצרים לימות המשיח דפליגי שם אי כה"ג אמרי' דנעקר לגמרי או לא נעקר לגמרי כמ"ש הצל"ח שם ג) הא דהכא דפליגי ריוה"ג ור"ע אי ורצח הוי מצוה אי רשות וא"כ י"ל דר"ע סבר דהני שלשה דברים דס"ל בסוטה שם דהוי חובה הוי במנינא דתרי"ג מצות אלא דס"ל באינך ג' דברים בהא דק"ש דהוי דרבנן ובהא דהקורא לאברהם אברם ס"ל דאינו עובר בעשה. ובהא דהכא דורצח אזיל לטעמיה דסבר הכא דהוי רשות וא"כ בצרי, להו הג' דברים אחרים ממנינא דתרי"ג מצות ור' ישמעאל סבר דק"ש דאורייתא והקורא לאברהם אברם עובר בעשה ובהא דורצח דהכא ס"ל כריוה"ג דמצוה ביד גואל הדם וחשיב להו ממנינא דתרי"ג מצות במקום הני ג' דברים דריש סוטה דסובר שם דהני רשות ויש להעיר עוד בהא דק"ש ויתבאר במקום אחר בעז"ה בזה. והנה המל"מ (פ"א מהל' רוצח) נסתפק ברוצח בשוגג שמצאו גה"ד והרגו הרוצח לגואל הדם אם נהרג עליו וכן אם רודף אחר חבירו להרגו שניתן להצילו בנפשו אם הרג הרודף את המציל אם נהרג עליו וכתב שנ"ל דנהרג עליו אם הרג הרודף למציל כיון דאיכא מצוה להצילו להנרדף ע"ש ולכאו' אשתמיט מעין הבדולח דברי הירושלמי (ספ"ח דסנהדרין) דמבע"ל שם בזה רודף שנעשה נרדף מהו להציל את הרודף בנפשו של נרדף ע"ש דלא אפשיטא וכיון דיש סברא להציל להרודף בנפשו של נרדף כ"ש אם הרג הרודף למציל ודאי דאין נהרג עליו וע"ש בפ"מ ובמה"פ דלפמ"ש שם יש לדחות דאין ראיה מהתם ודוק:

שם אמר אביי מסתברא כמ"ד ד"ת כלב"א פי' דהכא הסברא הוא דדברה תורה כלשון בני אדם אבל לא בכ"מ עי' בתוס' סוטה (דף כ"ד א') סד"ה ור' יונתן ובתוס' מנחות (דף

י"ז ב') ובמל"מ (פ"ו מהל' דעות). וי"ל דאזל, אבייי לטעמי' דהא בסנהדרין (דף פ"ה ב') מבואר דר' יאשיה דס"ל דצריך קרא לחלק ס"ל ע"כ דלא אמרי' ד"ת כלשון ב"א דלא כר' יונתן שם ובב"מ (ס"ד צ"ה) מבואר דאביי סבר כר' יאשיה ואזיל לטעמיה הכא דל"ל בכ"מ דד"ת כלשון ב"א אלא דוקא הכא דמסתברא כן וכן י"ל לכאו' בזה ליישב קושי' תוס' בזבחים (דף ק"ז א') עלה דפרכי' שם ור"ע לחלק מנ"ל והקשו התוס' ע"ז דהא קיי"ל כר' יונתן כרבא דס"ל כוותי' אבל לפי האמור י"ל דהוא משום דמוכח לכאו' דר"ע ע"כ סבר כר' יאשיה דהא ר"ע ל"ל דאמרי' ד"ת כלשון ב"א כמבואר בירושלמי דשבת (פי"ט הל' ב') וביבמות (פ"ח הל' א') ובפסחים (פ"ב הל' ז') ועוכ"מ וא"כ סבר ע"כ כר' יאשיה מש"ה מהדר הגמ' בזבחים לפרש לר"ע דמנ"ל לחלק אבל זה אינו דהא מבואר בירושלמי (רפי"א דיבמות) דר"ע סבר כר' יונתן ע"ש ועי' בנו"ב מ"ת חא"ע (סי' קי"ח וקי"ט) דרצה להוכיח מהא דשבועות (דף כ"ז ב') דר"ע סבר כר' יאשיה ולא הזכיר לדברי הירושלמי האלו ויתבאר עוד בזה בחידושי לזבחים שם בעז"ה:

והנה נלע"ד בענין זה בדרך אגב ליישב דברי הרמב"ם (פ"ז מהל' ק"פ) שכתב דמבושל בין במים ובין בשאר משקין שנאמר ובשל מבושל ריבה הכל צלאו ואח"כ בשלו או צלי קדרה ואכלו חייב ותמה הכ"מ שם כיון דפסק כרבנן דרבי בפסחים (דף מ"א) דצלאו ואח"כ בשלו חייב ה"ל לפטור בצלי קדרה ותי' דהרמב"ם מפ' דלרבנן ג"כ חייב בצלי קדר מהאי ריבויא דובשל מבושל והא דאמר שם איכא בנייהו צלי קדר ה"פ דרבנן לא ילפי לה בק"ו כרבי אלא מריבויא דובשל מבושל ע"ש ותמוה דא"כ מאי פריך שם ורבנן האי ובשל מבושל מאי עבדי להו והא אצטריך להא דצלי קדר ונלע"ד ברור דהרמב"ם פסק כרבי דהא כתב שם איסור של שאר משקין מריבויא דובשל מבושל והיינו כרבי דהא לרבנן ילפי לשאר משקין בק"ו כמבואר בפסחים שם אלא ס"ל להרמב"ם דגם לרבי חייב בצלאו ואח"כ בשלו מהא ריבויא דובשל מבושל דאל"כ אמאי לא אמרי' שם דהא איכא בנייהו הא דצלאו ואח"כ בשלו והא דפסק הרמב"ם כרבי ודלא כרבנן י"ל לפי האמור דמבואר בירושלמי (ספ"ב דפסחים) הנ"ל דר"ט דס"ל דלא אמרי' ד"ת כלשון ב"א סבר כרבי: והנה בהא דסוגיין דפריך והאמר רבה ב"ר הונא וכן תנא דבי ר' ישמעאל כו' מקשים דאמאי לא משני דהא כמ"ד דמקשי' הכאה לקללה היינו דבא"ע מעשה עמך פטור מש"ה ס"ל דבנו נעשה גואל הדם עי' בסנהדרין (דף פ"ה ב') דפליגי תנאי שם בזה והא כמ"ד דלא מקשי' הכאה לקללה ועי' בריטב"א וי"ל דקיי"ל כר' ינאי דקדושין (דף ס"ג רע"ב) דדחקי' טפי ומוקמי' כחד תנא ובתרי טעמי ולא בתרי תנאי וכמו שכתב הרא"ש שם וכ"כ הכ"מ (ספ"ז מהל' שמיטה) וכר"פ דמנחות (דף נ"ה א') וכמ"ש ג"כ הבעה"מ

(פ"ד דב"ק) והרמב"ן במלחמות (פ"א דקדושין) ועוי"ל לענ"ד דלא נ"ל לאוקמי הא דרבה בר"ה דלא כהלכתא דקיי"ל כסתם מתני' דמקשי' הכאה לקללה אלא ע"כ דאיסור איכא אף בא"ע מעשה עמך וחיובא ליכא כמ"ש הרמב"ם (פ"ה מה' ממרים) בהכאה וקללה דשוין הן וכן יתורץ בזה מה שהקשו עוד דלימא הא כר"ש והא כרבנן דלר"ש דחנק חמור אין בנו נעשה גואל הדם דלא התירה התורה כ"א איסור הרג דקל ולא איסור חנק דחמור ועי' לעיל (דף ח' ע"ב) ולפמ"ש מתו' היטב אין דלא נ"ל לאוקמי כתנאי ב') נהי דר' ישמעאל נוכל לומר דאזל לטעמיה דס"ל כר"ש כמו שכתבו התוס' בסנהדרין (ר"ד נ"ג). אבל הא דרבה בר ר"ה דסבר ג"כ דאין הבן נעשה שליח וה"ה כה"ד אין סברא דס"ל ר"ש דהא קיי"ל כרבנן ודוק:

דף יג:

א"ה ח"מ ב"ד נמי נגמר מעיני מלעינך:

הקשה הריטב"א הא הך ג"ש אינה מופנית דהא מעיני אצטריך לגופי' לסנהדרין דטעו בהוראה. ותי' דאף דמופנה מצד אחד למידין והקשו המפרשים ע"ז מאי פריך לר"ע דלמא ס"ל ר"ע כרבנן דמופנה מצ"א למידין ומשיבין והא הכא י"ל מה לח"כ שכן אם עשה תשובה מוחלין לו וא"כ מאי פריך לר"ע נגמור מעיני מלעיניך. ולענ"ד אשתמיט להו דברי התוס' בנזיר (דף מ"ח ב') ד"ה ולאחותו דסבר ר"ע מופנה מצד אחד למידין ואין משיבין וכן מפורש בירושלמי (פ"ז דסנהדרין סוף הל' ו') דר"ע סבר אפי' אינו מופנה כלל למידין ועי' מ"ש בסנהדרין (דף ע"ה ע"ב) ודוק:

שם א"ל ר"מ לרב אשי כו' ח"כ ל"צ התראה כו' ודלמא אזהרה לקרבן: נלע"ד דהכא רב אשי הוא דמשיב ודלמא אזהרה לקרבן דלא נ"ל לפרש בזה כרבא דר"י ור"ע פליגי בלאו שניתן לאזהרת מב"ד אלא ס"ל דכ"ע ס"ל דלוקין בלאו שניתן לאזהרת מב"ד ואזל לטעמי' דסבר רב אשי גופי' בסנהדרין (ר"ד ט') דר"מ ורבנן ס"ל דלוקין בלאו שניתן לאזהרת מב"ד אלא דפליגי אי מלקות בג' או בכ"ג ולא נ"ל לפרש שם דפליגי בזה אי לוקין בלאו שניתן לאזהרת מב"ד והנה קשה לפ"ז טובא דמאי צריך רב אשי גופי' בעירובין (דף י"ז ב') לתרץ עלה דפריך על ר"ח דס"ל דלוקין על ע"ת והא לאו שניתן לאזהרת מב"ד הוא ומשני רב אשי מי כתיב אל יצא. והא לרב אשי גופי' ל"ק האי קושי' בלא"ה כיון דסבר דלאו שניתן לאזהרת מב"ד לוקין עליו לכ"ע והנה אף זולת דברינו ודאי קשה דאמאי לא משני רב אשי דר' חייא סבר ר"מ ורבנן דסנהדרין דלוקין בלאו שניתן לאזהרת מב"ד. וי"ל מהא דסנהדרין היטב ע"פ מ"ש הריטב"א שם דהא דר' חייא שם דאמר דלוקין על ע"ת אליבא דר"ע קאמר דס"ל הכי דתחומין דאורייתא ע"ש א"כ י"ל דפריך שם היטב

לר"ע לטעמיה דס"ל הכא דלאו שניתן לאזהרת מב"ד אין לוקין עליו אבל לפמ"ש דרב אשי סבר דגם ר"ע הכא ס"ל דלוקין בלאו שניתן לאזהרת מב"ד א"כ ודאי קשה טובא למה צריך רב אשי בעירובין שם לשינוייא דידיה וצ"ל דאליבא דר' יונתן הוא דמתרץ שם דג"כ ל"ק. והנה לפמ"ש הריטב"א נלע"ד די"ל לקושי' התוס' בעירובין שם דמאי אמר שם אלא מעתה אל תפנו אל האובות ה"נ דלא לקי והקשו התוס' ע"ז דאה"נ דהוי לאו שאין בו מעשה ע"ש ולפמ"ש הריטב"א דהתם לר"ע קיימי' י"ל היטב ע"פ שיטת הערוך הביאו התוס' לעיל (דף ד' ב') וכן בע' גלולים (ר"ד ס"ד) וכן פרש"י במ"ק (דף ב') דר"ע סבר דלאו שאין בו מעשה לוקין עליו א"כ פריך שם שפיר ויתבאר עוד בחידושי לעירובין בעז"ה ודוק:

דף יד.

ואידך ההוא מבע"ל לכדר"י דאר"י משום רשב"י פי' רבנן דר' יצחק ס"ל כרשב"י וקשה לי קושי' חמורה הא בירושלמי (רפ"ג דכתובות) מבואר דרשב"י סבר כר' יצחק דהכא דאין מלקות בחייבי כריתות דאמר שם נאמר כרת בשבת ונאמר כרת ביוה"כ מה שבת אין מלקות בחייבי מב"ד אף אין מלקות בח"כ. וא"כ קשה מרשב"י ארשב"י דלהאי שינויא דהכא ע"כ רשב"י סבר כרבנן דר' יצחק ונלע"ד די"ל דנהי דרשב"י סבר בעיקר הדין כר' יצחק דאין מלקות בח"כ מ"מ הא איהו לא יליף שם מהא דאחותו כר' יצחק הכא אלא יליף מהאי גז"ש דכרת כרת ואייתר ליה אחותו דסיפא לבת אביו ובת אמו והאי אחותו דרישא אתי לחלק למפטם וסך ואייתר ליה שפיר הא דאשה דוה למאי דדרש עד שיצא מדרך ערותה וע"ש במה"פ ד"ה צריכה. אמנם אכתי ק"ל כיון דרשב"י ע"כ סבר כרבנן דר"י בזה דהאי אחותו דסיפא אתי לאחותו בת אביו ובת אמו שאין עונשין מן הדין כיון דהא דאין מלקות בח"כ יליף מגז"ש דכרת כרת והא מבואר בסנהדרין (דף ע"ד א') דרשב"י גופי' סבר דעונשין מן הדין וי"ל ע"פ מ"ש הנו"ב מ"ת חלק (חו"מ סי' ס') דהאי עונשין מן הדין דהתם ל"ל לרשב"י כן אלא דוקא התם דהוי רק גילוי מילתא בעלמא אבל בכ"מ ס"ל לרשב"י שפיר דאין עונשין מן הדין ול"ד להאי עונשין מן הדין דאחותו בת אביו ובת אמו ע"ש שהגיה כן בדברי התוס' בסנהדרין (ר"ד ע"ד) ועי' מ"ש בסנהדרין שם ולעיל (דף ה' ב') בזה אולם קשה לי בהא דב"ק (דף ע"א ב') דפריך שם ומי מצית לאוקמי כר"מ ולא כר"ש והתני סיפא דר"ש פוטר בשני אלו מכלל דבכולהו מתני' מודה והיינו דמ"ט דר"ש דמחייב בטבח ביוה"כ נהי דקטלא ליכא מלקות איכא ואין לוקה ומשלם ע"ש ומאי פריך והא ר"ש סבר דאין מלקות בח"כ כר' יצחק דהכא כדס"ל לרשב"י בירושלמי דכתובות הנ"ל וסתם ר"ש הוא רשב"י כמ"ש רש"י בשבועות

(ד' ב' ב') וכדמוכח שם (דף ז' א') ועוכ"מ וכמ"ש ג"כ התוי"ט לעיל (פ"א מ"ז) וצ"ע.
והנה ק"ל בסוגיא דהכא לפמ"ש רש"י דלר"א א"ר הושעיא דכ"מ שאתה מוצא ב' לאוין וכרת אחת חלוקין הן לחטאות לא אצטריך אחותי לחלק א"כ למה א"ר יוחנן לעיל דכרת באחותו אתא לחלק וכדא"ר יוחנן ג"כ בכריתות (דף ב' ב') ועי' בתוס' בד"ה הכי גרס רש"י וא"ל דל"ל לר' יוחנן כהא דר' הושעיא דהא ר' יוחנן גופי' ס"ל בסנהדרין (ר"ד ס"ה) ובכריתות (דף ג' ב') דחלוקת לאו שמה חלוקה אולם בירושלמי (פ"ז דשבת הל' ב') פריך התם כן על ר' יוחנן ומשני דהתם באנשים הכתוב מדבר פי' דהלאוין נאמרו בלשון זכר והא דאחותו אצטריך לנשים דכתיב ונכרתו הנפשית העושות וראיתי בריטב"א, שכתב דלר' יוחנן דס"ל דחלוקת לאו שמה חלוקה לא אצטריך ליה הא דכרת באחותו לחלק כיון דחלוקין הן בלאו ע"ש ונפלאתי דאשתמיע מעין הבדולח דברי הירושלמי דשבת האלו ודוק:

שם בשלמא ר"ל לא אמר כר"י גז"ש לא גמר הנה התוס' הקשו בשבועות (דף ז' סט"א) דלר"ל דהכא דל"ל האי גז"ש דטומאתו טומאתו מנ"ל דקרא דעולה ויורד מיירי בטומאת מקדש וקדשיו ולא בתרומה דהא רבא מפרש שם מהאי גז"ש ונלע"ד די"ל בעז"ה דר"ל סבר כמ"ד בזבחים (דף מ"ו ב') דבטומאת הגוף ד"ה אינו לוקה באלו דברים שאינן נאכלים וא"כ ל"צ חד מהני כריתות דשלמים להאי דברים שאינן נאכלין ועי' בתוס' שם שהקשו דתפשוט דר' יוחנן איהו מ"ד דאמר שם כמחלוקת בזו כיון דאמר שלש כריתות בשלמים חד לדברים שאינן נאכלין וכתבתי בחי' לזבחים שם דלפי מאי דאיתא בשבועות דר' אבהו אמר להא דג' כריתות בשלמים למה ל"ק קושי' התוס' וא"כ ודאי י"ל דר"ל הוא מ"ד שם דמחלוקת בטומאת בשר אבל בטומאת הגוף ד"ה אינו לוקה וכיון דל"צ חד מהני כריתות דשלמים לדברים שאינן נאכלין א"כ י"ל דסבר ר"ל כמאי דמפרש בשביעות מעיקרא שם דאחת לטומאה הכתובה בתורה סתם וא"י מה היא הוי אומר זו היא טומאת מקדש ע"ש ורבא דמשני שם מהאי גז"ש דטומאתו אזל לטעמי' דס"ל בכ"מ כר' יוחנן נגד ר"ל כדאיתא ביבמות (דף ל"ו א') מש"ה סבר כר' יוחנן דהכא דס"ל האי גז"ש דטומאתו טומאתו ודוק:

שם כל ל"ת שקדמו עשה לוקין עליו וכתב רש"י דאתא לאשמעי' אפי' למ"ד לאו הנל"ע אין לוקין עליו מ"מ לית שהקדימו עשה לוקין עליו הנה מפרש"י נראה דאיכא פלוגתא בהא דלאו הנל"ע ולא נמצא לכאו' מ"ד דפליג דס"ל דלוקין בלאו הנל"ע אלא לקמן (ד' י"ז א') במתני' שם פי' הרמב"ם בפה"מ דה"ט דר' יהודה שם דלוקה ואינו משלם דס"ל דלאו הנל"ע לוקין עליו כיון דס"ל דלאו דב"י אבל רש"י גופי' לא פי' שם כן אלא ה"ט דר"י שם

דס"ל דשלח מעיקרא משמע וכדאיתא בחולין (דף קמ"א רע"ב) והרמב"ם ס"ל דרב אשי לא קיבל מרבינא מה דפשיט מהא דנותר די"ל דשאני נותר דמיותר קראי דוהנותר לומר שאין לוקין כמ"ש הפ"י לקמן שם ונלע"ד דכוונת רש"י להא דאביי דתמורה (דף ד' ע"ב) דמשמע ס"ל שם דלאו הנל"ע לוקין עליו ומפרש ג"כ דהא דאמרי' שם כתנאי קאי אהא דלאו הנל"ע ודלא כתוס' שם בד"ה וכל ובד"ה כתנאי ע"ש:

והנה לפי' הרמב"ם הנ"ל י"ל מאי דמקשים בביצה (ר"ד ב') דפליגי ב"ש וב"ה אי חמץ בככותבת אי בכזית דמאי נ"מ בזה דאי לענין איסורא הא קיי"ל דחצי שיעור אסיר מה"ת ואי לענין מלקות הא אמר שם (דף ז' ב') דלענין ביעור פליגי והא לאו דבל יראה הוי לאו הנל"ע ואין לוקין עליו ועי' בפ"י שם ובש"א (סי' ע"ט):

ולפי' הרמב"ם הנזכר י"ל היטב דבני"ב מ"ת (חא"ע סי' צ') כתב דלר"י דס"ל דעובר בב"י מו' שעות ולמעלה הוי לאו דב"י לאו הנל"ע ולר"ש הוי לאו שקדמו עשה דעשה דתשביתו חל קודם הלאו דב"י ע"ש וא"כ ניחא לר"י ולר"ש דלר"ש ודאי הוי נ"מ בפלוגתא דב"ש וב"ה לענין מלקות הוי לאו שקדמו עשה ולוקין עליו כדהכא ולר' יהודה ג"כ א"ש אף דסבר דלאו דב"י הוי לאו הנל"ע מ"מ הא איהו סבר לקמן (דף י"ז א') הנ"ל דלאו הנל"ע לוקין עליו כפירוש הרמב"ם הנזכר ולשיטת רש"י הנ"ל דל"ל כפי' הרמב"ם בהא דר"י דלקמן וכן ל"ל כן להתוס' בתמורה (דף ד' ב') בד"ה וכל נלע"ד די"ל ג"כ ע"פ מ"ש הנו"ב הנ"ל דלר' יוחנן דס"ל ביומא (דף ע"ד) דח"ש אסור מה"ת מ"מ איכא נ"מ שפיר בפלוגתא דב"ש וב"ה לענין מלקות דהא ר' יוחנן סבר כר"ש בפסחים (דף כ"ט ב') וע"ש בבעה"מ ובר"ן דפירשו דאף לפנ"ז ס"ל כר"ש וא"כ הוי לאו שקדמו עשה כדעת הנו"ב הנ"ל ור' יוחנן לטעמי' דסבר הכא דלאו שקדמו עשה לוקין עליו ולריש לקיש דסבר לקמן (דף ע"ו רע"ב) דלאו שקדמו עשה אין לוקין עליו האיכא ג"כ נ"מ בפלוגתת ב"ש וב"ה לענין איסור שפיר דהא ר"ל לטעמי' סבר ביומא שם דחצי שיעור מותר מה"ת ונכון בעז"ה:

דף טו.

האמר ליה ר' יוחנן לתנא תני בטלו ולא בטלו ורשב"ל אומר קיימו ולא קיימו הנה גם רבא ע"כ סבר הכי דבטלו ולא בטלו כר' יוחנן דאיהו סבר לעיל דכל ימיו בעמוד והחזיר קאי דזה הוא רק למ"ד בטלו ולא בטלו כדאיתא הכא ואזיל לטעמי' דס"ל ביבמות (דף ל"ו) דהל' כר' יוחנן בכ"מ נגד ר"ל לבד מג' דברים ובזה נלע"ד די"ל לכאורה מה דמקשים בב"מ (דף ס"א א') דאמר רבא שם דלאו בגזל ל"ל דתיפוק ליה מרבית ואונאה אלא מסיק דקאי לכובש שכר שכיר ומקשים המפרשים דאמאי לא אמר דלאו דגזל אתי לגזל ע' גלולים דלא מצי למילף מרבית ואונאה דשרי בע' גלולים כדכתיב לנכרי תשיך ובאונאה

כתיב לעמיתך ודרשי' שם (דף נ"ט) עם שאתך בתורה ובמצות וע"ש בתד"ה לעבור ובמהרש"א ולפי האמור י"ל דכתב הנו"ב מ"ק (חיו"ד סי' פ"א) בשם חכם אחד דלמ"ד הכא בטלו ולא בטלו ע"כ ל"ל הא דרשא דלעמיתך למישרי אונאת ע' גלולים דמוכח בלא"ה מדאצטריך קרא דאחרי נמכר לאסור גזל ע' גלולים מכלל דאונאתו שרי דאל"כ ליליף במה"צ מאונאה דאי למלקות דהא אין מזהירין מן הדין ז"א דהא למ"ד בטלו ולא בטלו לא משכ"ל מלקות בגזל דהוי לאו הנל"ע ע"ש והנה התוס' בב"מ (דף מ"ח ב') כתבו בשם הר"ח דר' יוחנן ור"א ס"ל האי דרשא דלעמיתך למשרי אונאת ע' גלולים ול"ל ע"כ קרא דאחרי נמכר לאסור גזל ע' גלולים דאל"כ ל"ל האי קרא דלעמיתך למישרי אונאה הא ממילא ידעי' מדאצטריך קרא לאסור גזל ע' גלולים מכלל דאונאתו שרי דאל"כ ניליף במה הצד מאונאה כמ"ש הנו"ב הנ"ל וא"כ לפ"ז מתו' הא דלא מוקי רבא לאו דגזל לגזל ע' גלולים משום די"ל דרבא סבר כר"י ור"א דדרשי' קרא דעמיתך למשרי אונאת ע' גלולים ואי לאו דקרא דגזל אתי לגזל ע' גלולים ל"צ למשרי אונאתו דממילא ידעי' דשרי דאל"כ ל"צ קרא לאסור גזל עובד גלולים הא ממילא ידעי' ממה הצד מאונאת ע' גלולים כסברת החכם בנו"ב הנזכר ולענין מלקות לא אצטריך דרבא סבר הכא בטלו ולא בטלו ולא משכ"ל מלקות בגזל דהוי לאו הנל"ע כמ"ש ג"כ הנו"ב הנ"ל ומ"ש הנו"ב שם דבגזל ע' גלולים משכ"ל מלקות אף למ"ד בטלו ולא בטלו כשאכל הגזלה דאינו חייב לשלם קשה מהא דא"ר יוחנן לקמן (דף ט"ז א') אנו אין לנו דמשכ"ל בטלו אלא זאת ועוד אחרת ופריך והאיכא גזל ומשני איתא בהשבה דאם אכלו חייב לשלם. ולסברת הנו"ב תיקשי מהא דגזל ע' גלולים דמשכ"ל מלקות בבטלו ולא בטלו כיון דאם אכלו פטור מלשלם ור' יוחנן הא סבר דגזל העובד גלולים אסור כמ"ש התוס' בב"מ הנ"ל וי"ל דלא מיקרי גזל עבודת גלולים לאו הנל"ע כיון דלא כתיב גבי' והשיב ור' יוחנן לקמן קאי אלאו הנל"ע דתנן במתני' שם. אולם לענ"ד דברי החכם תמוהים דהא מאונאה לבד לא מצינן למילף כדאמר בב"מ שם משום דלא ידע דמחיל וא"כ נפל כל דבריו שם בזה וצ"ע אולם נלע"ד די"ל דרבא לטעמי' א"ש דלא מוקי קרא דגזל לגזל ע גלולים משום דבב"ק (דף קי"ג ב') מבואר דרבא סבר דגזל ע' גלולום אסור מדמשני התם כאן בגזלו וע"כ סבר שם דילפי' לה מהא דאחרי נמכר או מהא דואכלת את כל העמים כמ"ש התוס' שם וא"כ ל"צ לאו בגזל לגזל ע' גלולים ונפלאתי בזה על מ"ש בנו"ב מ"ת (חא"ע סי' צ"א) דהסוגיא דב"מ הנ"ל דמוקי לאו דגזל לכובש שכר שכיר הוא למ"ד קיימו ולא דהכא ע"ש. והא רבא הוא התם מארי דההיא שמעתא ורבא הא סבר הכא ע"כ בטלו ולא בטלו ועי' מ"ש בענין זה בענפי לשבת (דף פ"ה) דברים נחמדים בעז"ה ונפלאתי על האו"ח בפסחים

(דף ה') שנו"נ איך סבר רבא בהתראת ספק אי שמי' התראה ולא הזכיר להא דהכא דמוכח דס"ל לרבא בטלו ולא בטלו וסבר דהתראת ספק שמי' התראה כר' יוחנן והנה לפמ"ש האו"ח שם דכתובות (דף ל"ג א') בד"ה ניתרי שהקשו על רבא שם דאמר נתרו בהו בעדים זוממין מעיקרא דהא הוי התראת ספק ע"ש ועי' בחולין (דף פ"א סע"א) מאי דאמר רבא שם הכי קאמר רב המנונא וכו' ע"ש דמבואר שם דרבא ס"ל דהתראת ספק ל"ש התראה ונלע"ד די"ל מהא דהכא דרבא דמשני לעיל דכל ימיו בעמוד והחזיר קאי היינו דאתי לפרש הא דר' יוחנן אבל ליה לא ס"ל כר' יוחנן אלא כר"ל דהתראת ספק לא שמי' התראה. והא דלא חשיב רבא לה ביבמות בהדי הני דברים דהל' כר"ל נלע"ד די"ל משום דבירושלמי (פ"ג דשבועות הל' ז') איתא פלוגתת ר"י ור"ל בהיפוך מהא דסוגיין דר' יוחנן סבר דשבועה שאוכל ולא אכלה דאינו לוקה משום דהוי לאו שאין בו מעשה ור"ל סבר משום דה"ל התראת ספק לא שמי' התראה מש"ה לא חשיב לה שם כיון דלא ברירא מילתי' דר"י ור"ל בזה כנלע"ד ודוק

דף טז.

כגון שהדירה ברבים הניחא למ"ד נדר שהודר ברבים כו' דמדירה ע"ד רבים הנה ק"ל לדעת הר"ר אביגדור ביו"ד (סי' רכ"ח) דהנודר ע"ד רבים בדיעבד מהני הפרה א"כ אמאי קרי לה הכא בטלו כיון דאם ילך אצל חכם ושרי ליה הוי בדיעבד הפרה וא"כ ה"ל להקשות הניחא למ"ד בגיטין (דף ל"ה ב') דצריך לפרט את הנדר אז אם יפרט לחכם שהדיר ע"ד רבים לא שרי ליה אלא למ"ד דא"צ לפרט את הנדר מא"ל כדפריך הכא דלמ"ד דנדר שהודר ברבים יש לו הפרה מא"ל וי"ל לענ"ד ע"פ מ"ש השעה"מ (פ"ד מהל' שבועות) דגם מ"ד דא"צ לפרט את הנדר מודה בזה דצריך לפרט את זה לפני החכם אם נדר ע"ד רבים או נדר לתועלת חבירו ע"ש ועוי"ל לענ"ד אף להחולקים בזה עי' בש"ך ()סי' רכ"ח ס"ק ס"ט) דהנה ק"ל לכאו' קושי' חמורה לפמ"ש התוס' בגיטין (דף ל"ה ב') בד"ה אבל ובד"ה ליחוש דר"ה התם ל"ל הא דאמימר אלא סבר דאף ע"ד רבים יש לו הפרה א"כ אף דמשני הכא דמדירה ע"ד רבים כדאמימר ה"ל לפרוך הניחא למ"ד דע"ד רבים אין לו הפרה אלא למ"ד דיש לו הפרה מא"ל כדפריך קודם ממ"ד בנדר שהודר ברבים ונלע"ד די"ל ע"פ מ"ש הרמב"ן במלחמות דמאי דא"ר יוחנן הכא אנו אין לנו אלא זאת ועוד אחרת קאי אלישנא דמתני' דתני זה הכלל דמשמע דאתי לרבות עוד מאי דלוקין עליה ע"ש. א"כ מתו' ב' קושיות הנ"ל דמש"ה לא פריך הכא על ר' יוחנן מהאי מ"ד דסבר דא"צ לפרט את הנדר ומהאי מ"ד דל"ל דאמימר דהכא ודאי י"ל דר' יוחנן סבר כאמימר וכמ"ד דצריך לפרט את הנדר וא"כ ודאי לא שרי ליה חכם נדרו ע"ד רבים ומשכ"ל שפיר

ביטול בזה אבל מהאי מ"ד דנדר שהודר ברבים יש לו הפרה פריך שפיר לר' יוחנן כיון דקאי אמתני' דהוא רבנן דר' יהודה אמרו לזה הכלל ורבנן דר"י גופייהו אינהו המ"ד דס"ל הכי בנדר שהודר ברבים יש לו הפרה כמו שכתבו התוס' בגיטין שם מההיא רבנן דר' יהודה שם (דף מ"ה ב') והנה לפמ"ש יתורץ לי קושי' חמורה דאמאי לא חשיב ר' יוחנן הכא עוד דמשכ"ל ביטלו בחמץ לשיטת הפוסקים דקיי"ל כר"י דאין ביעור חמץ אלא, שריפה בפסחים (דף כ"א) כגון שהשליכה לנהר דביטל העשה דשריפת חמץ ולאו דבל יראה הוי לאו הנל"ע כמ"ש התוס' בפסחים (ס"ד כ"ט) ושם (דף צ"ה סע"א) וראיתי בתשובת הגרע"א (סי' י"ט) שנתקשה בזה אבל לפמ"ש הרמב"ן הנזכר מתורץ היטב דהא ר' יוחנן קאי הכא עלה דרבנן דר"י והם ל"ל הא דר"י דאב"ח אלא שריפה בפסחים שם. אולם אכתי קשה לפמ"ש הבעל המאור בפסחים (ד' מ"ט) דגם ר"מ סבר שם דאב"ח אלא שריפה וכ"כ הבעה"מ שם (דף י"א ב') וכ"כ הצל"ח מדנפשי' שם (ר"ד י"ד) דר"מ הכי ס"ל ולא הזכיר לדברי הבעה"מ בזה וחכמים דכ"י הוא ר"מ בכ"מ עי' פסחים (דף י"א א') ובקדושין (ס"ד י"ט) בתוס' ומהרש"ל שם וא"כ אף דקאי ר' יוחנן הכא ארבנן דר"י ה"ל ג"כ לחשוב דמשכ"ל ביטול במצות שריפה דחמץ וי"ל ב' תירוצים בזה א) דהא מוכח דחכמים דר"י פליגי בהדיא בפסחים (דף כ"א א') ול"ל הא דאב"ח אלא שריפה וע"כ דחכמים דר"י לאו היינו ר"מ משה"ה לא חשיב אליבא דחכמים דר"י הכא האי ביטול דמצות שריפה דחמץ ב) דהבעה"מ גופי' כתב הכא דליכא בנותר מלקות כשהשליכו לנהר דאף דביטל העשה אין בו מלקות כיון שלא עשה בו מעשה ע"ש וא"כ אין לוקין ג"כ בביטול מ"ע דשריפת חמץ כה"ג במה שהשליכה לנהר והוי לאו שאין בו מעשה דאין לוקין לר"י גופי' לעיל בסוגיין והכא לא חשיב אלא במאי דלוקין בביטול העשה עי' פרש"י: ועוד נלע"ד די"ל קושי' הנ"ל דאמאי לא פריך הכא דלר"ה דל"ל דאמימר מאי איכא למימר משום דלרב הונא לטעמי' משכ"ל שפיר ביטול באונס באופן אחר משום דלכאו' קשה אהא דפריך הכא אי דקטלה ק"ל בדרבה מיניה והא משכ"ל שהאנוסה הרגה לאחד מקרוביו של המגרש והרגה בתורת גואל הדם דמצוה להרוג אותה כמ"ש הרמב"ם (פ"א מהל' רוצח). וי"ל כיון דמצות עשה עליו להרגה א"כ לא מיקרי ביטול בזה ולא מתחייב מלקות על לאו דלא יוכל לשלחה דאתי עשה ודחי את ל"ת וכ"כ המפרשים בזה אולם קשה דהא משכ"ל בכה"ג דאמר רב הונא לעיל (דף י' ע"ב) דאם מצאו בדרך שגלה לעיר מקלט והרגו להרוצח פטור או שיצא חוץ לתחום ג"כ פטור אם הרגו הגואל הדם להרוצח כדלעיל (דף י"א ב') דלר"ע הוי רשות ולא מצוה וכמ"ש הרמב"ם (פרק ה' מהל' רוצח) ואף לריוה"ג דס"ל דמצוה ביד גואל הדם אכתי משכ"ל כה"ג דלא הוי גואל

הדם דהא ס"ל דרשות בידי כל אדם אלא י"ל דלא נ"ל לתרץ הכי דאכתי לרב דל"ל לעיל (דף י"ב א') הכי וכמ"ש ג"כ הריטב"א שם דרב ל"ל ג"כ הא דרב הונא אלא דס"ל דאם מצאו גואל הדם והרגו להרוצח כשיצא חוץ לתחום או שמצאו בדרך נהרג עליו א"כ ל"ל הכי והכא נ"ל לתרץ אליבא דכ"ע כמו דמהדר הגמ' לפרש אף למ"ד דנדר שהודר ברבים יש לו הפרה וא"כ לרב הונא דל"ל דאמימר א"ש ג"כ כיון דלרב הונא לשיטתו ודאי משכ"ל ביטול באופן הנזכר שהיה גואל הדם והרגו להרוצח בדרך או כשיצא חוץ לענ"ד נכון הוא בעז"ה:

שם והאיכא משכון דרחמנא אמר ולא תבא אל ביתו הנה המל"מ (פ"ג מהל' מלוה הל' ד') הקשה עמ"ש הרמב"ם דולא תבא הוי נל"ע דהשב תשיב דהא הלאו כולל עני ועשיר והעשה אינה אלא לעני ע"ש ולכאורה תמוהים דברי המל"מ דאמאי לא הקשה כן טפי על הסוגיא דהכא דס"ל ג"כ הכי דהוי לאו דלא תבא לאו הנל"ע וכן העירו המפרשים עליו בזה ועי' בתומים (סי' צ"ד) ונלע"ד די"ל היטב דהנה יסודו הנזכר דהיכי דהלאו שוה בכל והעשה אינה שוה בכל לא הוי לאו הניתק לעשה הוא מהא דתמורה (דף ד' ב') דפליגי שם ר"י בר"ח ור"א דפריך שם אביי עלה דר"י בר"ח דאמר שם דהמקדים תרומה לבכורים לא לקי משום דהוי לאו הנל"ע מהא דמימר דהוי ג"כ לאו הנל"ע ולקי וע"ש בתד"ה וכל:

מש"ה משני שם דשאני התם דהלאו שוה בכל והעשה אינה שוה בכל וכ"ז צ"ל אליבא דר"י בר"ח דהתם אבל לר' אלעזר דס"ל דהמקדים תרומה לבכורים לקי אצ"ל האי סברא דהיכי דהלאו שוה בכל והעשה אינה שוה בכל לא לתחום ודוק כי הוי נל"ע מש"ה פריך הכא שפיר אליבא דר' אלעזר גופי' דאיהי נפק דק ואשכח דליכא אלא זאת ועוד אחרת אבל על הרמב"ם מקשה המל"מ שפיר דאיהו גופי' כתב (בר"ה תמורה) דהיכי דהלאו שוה בכל והעשה אינה שוה בכל לא חשיב לאו הניתק לעשה וא"כ אמאי כתב דלאו דמשכון הוי לאו הנל"ע ודוק:

דף טז:

אמר אביי אכל פוטיתא כו' האי מאן דשתי בקרנא דאומנא קעבר משום לא תשקצו הנה יש כאן מחלוקת אם זה, הוא איסור תורה או רק מדרבנן ועי' במל"מ (ס"ה מאכלות אסורות) ועי' בב"י וט"ז ביו"ד (ר"ס קט"ז) דס"ל דאיסור זה דבל תשקצו הוא איסור תורה אלא דהוי לאו שבכללות ע"ש וק"ל דאמר אביי הכא דאכל פוטיתא לוקה ד' ופרש"י משום ולא תשקצו את נפשותיכם ומשמע בין שרץ המים ובין שרץ הארץ והא אביי גופי' איהו מארי דהך מימרא דאין לוקין על לאו שבכללות בפסחים (דף מ"א) ובב"מ (דף

קט"ז). ולגירסת הרמב"ם דאביי סבר שם דלוקין על לאו שבכללות כמ"ש הכ"מ (פ"ח מהל' קרבן פסח) א"ש ועי' לקמן (דף י"ח) מש"ש ויש ליישב והנה רש"י כתב בהא דאביי דהכא דצרעה לוקה שש דלא תשקצו את נפשותיכם בבהמה ובעוף אינו מן המנין דלאו בשרץ כתיב ואע"ג דכתיב ביה אשר תרמוש האדמה בבריות גדולות הוא ע"כ והתוס' בעירובין (ר"ד כ"א) הקשו ע"ז מהא דסנהדרין (דף נ"ט ב') דדרשי' ובכל חיה הרומשת זה נחש משמע דרמישה נמי הוי דבר הרוחש כמו נחש ההולך על גחונו ע"ש ותמוה דלא הזכירו למ"ש רש"י גופי' שם (ס"ד נ"ט) דהתם הוא קודם שנתקלל לילך על גחון ע"ש:

שם אמר רב אכל טבל של מעשר עני לוקה הנה מוכח דרק מלקות איכא אבל מיתה ליכא וכדדייקי' בסנהדרין (דף פ"ג ב') בהא דרב גופי' הכי לענין זר שאכל תרומה וכ"כ הרמב"ם (בפ"ו מהל' מ"א) דהאוכל מ"ק (חיו"ד ד סי' פא) בשם חכם אחד דלמ"ד הכא בטלו ולא בטלו ע"כ צ"ל הא דרשא דלעמיתך למישרי אונאת ע' גלולים דמוכח בלא"ה מדאצטריך קרא דאחרי נמכר לאסור גזר ע' גלולים מכלל דאונאתו שרי דאל"כ ליליף במה"צ מאונאה דאי למלקות דהא אין מזהירין מן הדין ז"א דהא למ"ד בטלו ולא בטלו לא משכ"ל מלקות בגזל דהוי לאו הנל"ע ע"ש והנה התוס' בב"מ (דף מ"ח ב') כתבו בשם הר"ח דר' יוחנן וד"א ס"ל האי דרשא דלעמיתך למשרי אונאת ע' גלולים ול"ל ע"כ קרא דאחרי נמכר לאסור גזל ע' גלולים דאל"כ ל"ל האי קרא דלעמיתך למישרי אונאה הא ממילא ידעי' מדאצטריך קרא לאסור גזל ע' גלולים מכלל דאונאתו שרי דאל"כ נילף במה הצד מאונאה כמ"ש הנו"ב הנ"ל וא"כ לפ"ז מתו' הא דלא מוקי רבא לאו דגזל לגזל ע' גלולים משום די"ל דרבא סבר כר"י ור"א דדרשי' קרא דעמיתך למשרי אונאת ע' גלולים ואי לאו דקרא דגזל אתי לגזל ע' גלולים ל"צ למשרי אונאתו דממילא ידעי' דשרי דאל"כ ל"צ קרא לאסור גזל עובד גלולים הא ממילא ידעי' ממה הצד מאונאת ע' גלולים כסברת החכם בנו"ב הנזכר ולענין מלקות לא אצטריך דרבא סבר הכא בעלו ולא בטלו ולא משכ"ל מלקות בגזל דהוי לאו הנל"ע כמ"ש ג"כ הנו"ב הנ"ל ומ"ש הנו"ב שם דבגזל ע' גלולים משכ"ל מלקות אף למ"ד בטלו ולא בעלו כשאכל הגזלה דאינו חייב לשלם קשה מהא דא"ר יוחנן לקמן (דף ט"ז א') אנו אין לנו דמשכ"ל בטלו אלא זאת ועוד אחרת ופריך והאיכא גזל ומשני איתא בהשבה דאם אכלו חייב לשלם ולסברת הנו"ב תיקשי מהא דגזל ע' גלולים דמשכ"ל מלקות בבטלו ולא בטלו כיון דאם אכלו פטור מלשלם ור' יוחנן הא סבר דגזל העובד גלולים אסור כמ"ש התוס' בב"מ הנ"ל וי"ל דלא מיקרי גזל עבודת גלולים לאו הנל"ע כיון דלא כתיב גבי' והשיב ור' יוחנן לקמן קאי אלאו הנל"ע דתנן במתני' שם אולם לענ"ד דברי החכם תמוהים דהא מאונאה לבד לא מצינן למילף

כדאמר בב"מ שם משום דלא ידע דמחיל וא"כ נפל כל דבריו שם בזה וצ"ע אולם נלע"ד די"ל דרבא לטעמי' א"ש דלא מוקי קרא דגזל לגזל ע גלולים משום דבב"ק (דף קי"ג ב') מבואר דרבא סבר דגזל ע' גלולום אסור מדמשני התם כאן בגזלו וע"כ סבר שם דילפי' לה מהא דאחרי נמכר או מהא דואכלת את כל העמים כמ"ש התוס' שם וא"כ ל"צ לאו בגזל לגזל ע' גלולים ונפלאתי בזה על מ"ש בנו"ב מ"ת (חא"ע סי' צ"א) דהסוגיא דב"מ הנ"ל דמוקי לאו דגזל לכובש שכר שכיר הוא למ"ד קיימו ולא קיימו דהכא ע"ש והא רבא הוא התם מארי דההיא שמעתא ורבא הא סבר הכא ע"כ בטלו ולא בטלו ועי' מ"ש בענין זה בענפי לשבת (דף פ"ה) דברים נחמדים בעז"ה ונפלאתי על האו"ח בפסחים (דף ה') שנו"נ איך סבר רבא בהתראת ספק אי שמי' התראה ולא הזכיר להא דהכא דמוכח דס"ל לרבא בטלו ולא בטלו וסבר דהתראת ספק שמי' התראה כר' יוחנן והנה לפמ"ש האו"ח שם דרבא ס"ל דהתראת ספק ל"ש התראה יתו' דברי התוס' דכתובות (דף ל"ג א') בד"ה ניתרי שהקשו על רבא שם דאמר נתרו בהו בעדים זוממין מעיקרא דהא הוי התראת ספק ע"ש ועי' בחולין (דף פ"א סע"א) מאי דאמר רבא שם הכי קאמר רב המנונא וכו' ע"ש דמבואר שם דרבא ס"ל דהתראת ספק ל"ש התראה. ונלע"ד די"ל מהא דהכא דרבא דמשני לעיל דכל ימיו בעמוד והחזיר קאי היינו דאתי לפרש הא דר' יוחנן אבל ליה לא ס"ל כר' יוחנן אלא כר"ל דהתראת ספק לא שמי' התראה והא דלא חשיב רבא לה ביבמות בהדי הני דברים דהל' כר"ל נלע"ד די"ל משום דבירושלמי (פ"ג דשבועות הל' ז') איתא פלוגתת ר"י ור"ל בהיפוך מהא דסוגיין דר' יוחנן סבר דשבועה שאוכל ולא אכלה דאינו לוקה משום דהוי לאו שאין בו מעשה ור"ל סבר משום דה"ל התראת ספק לא שמי' התראה מש"ה לא חשיב לה שם כיון דלא ברירא מילתי' דר"י ור"ל בזה כנלע"ד ודוק:

דף יז.

כגון שהדירה ברבים הניחא למ"ד נדר שהודר ברבים כו' דמדירה ע"ד רבים. הנה ק"ל לדעת הב"ר אביגדור ביו"ד (סי' רכ"ח) דהנודר ע"ד רבים בדיעבד מהני הפרה א"כ אמאי קרי לה הכא בטלו כיון דאם ילך אצל חכם ושרי ליה הוי בדיעבד הפרה וא"כ ה"ל להקשות הניחא למ"ד בגיטין (דף ל"ה ב') דצריך לפרט את הנדר אז אם יפרט לחכם שהדיר ע"ד רבים לא שרי ליה אלא למ"ד דא"צ לפרט את הנדר מא"ל כדפריך הכא דלמ"ד דנדר שהודר ברבים יש לו הפרה מא"ל וי"ל לענ"ד ע"פ מ"ש השעה"מ (פ"ד מהל' שבועות) דגם מ"ד דא"צ לפרט את הנדר מודה בזה דצריך לפרט את זה לפני החכם אם נדר ע"ד רבים או נדר לתועלת חבירו ע"ש ועוי"ל לענ"ד אף להחולקים בזה עי' בש"ך (סי'

רכ"ח ס"ק ס"ט) דהנה ק"ל לכאו' קושי' חמורה לפמ"ש התוס' בגיטין (דף ל"ה ב') בד"ה אבל ובד"ה ליחוש דר"ה התם ל"ל הא דאמימר אלא סבר דאף ע"ד רבים יש לו הפרה א"כ אף דמשני הכא דמדירה ע"ד רבים כדאמימר ה"ל לפרוך הניחא למ"ד דע"ד רבים אין לו הפרה אלא למ"ד דיש לו הפרה מא"ל כדפריך קודם ממ"ד בנדר שהודר ברבים ונלע"ד די"ל ע"פ מ"ש הרמב"ן במלחמות דמאי דא"ר יוחנן הכא אנו אין לנו אלא זאת ועוד אחרת קאי אלישנא דמתני' דתני זה הכלל דמשמע דאתי לרבות עוד מאי דלוקין עליה ע"ש א"כ מתו' ב' קושיות הנ"ל דמש"ה לא פריך הכא על ר' יוחנן מהאי מ"ד דסבר דא"צ לפרט את הנדר ומהאי מיד דל"ל דאמימר דהכא ודאי י"ל דר' יוחנן סבר כאמימר וכמ"ד דצריך לפרט את הנדר וא"כ ודאי לא שרי ליה חכם נדרו ע"ד רבים ומשכ"ל שפיר ביטול בזה אבל מהאי מ"ד דנדר שהודר ברבים יש לו הפרה פריך שפיר לר' יוחנן כיון דקאי אמתני' דהוא רבנן דר' יהודה אמרו לזה הכלל ורבנן דר"י גופייהו אינהו המ"ד דס"ל הכי בנדר שהודר ברבים יש לו הפרה כמו שכתבו התוס' בגיטין שם מההיא רבנן דר' יהודה שם (דף מ"ה ב'):

והנה לפמ"ש יתורץ לי קושי' חמורה דאמאי לא חשיב ר' יוחנן הכא עוד דמשכ"ל ביטלו בחמץ לשיטת ס"ל דהלמ"מ דכזית הוא אף למכות ועי' במל"מ (פרק א' מהל' חמץ הל' ז') ובמל"מ (רפ"ד מהל' שבועות) מש"ש והנה בהא דמבואר הכא דסבר ר"ש דכ"ש למכות קשה האי צריכותא דיבמות (דף קי"ד רע"ב) דאי אשמעי' שרצים דאיסור במשהו אבל דם עד דאיכא רביעית ולר"ש הא גם דם בכ"ש וכי ל"ל האי דרשא דאתי בכל הני להזהיר גדולים על הקטנים וראיתי בחתם סופר (חא"ח סי' פ"ג) שהעיר בזה ע"ש וכן הקדימו הפלתי (ר"ס ק') בזה ותי' דהא דסבר ר"ש דכ"ש למכות הוא דוקא בעין אבל לא ע"י תערובות אבל שרצים דהיינו נמלה דהוי ברי' אוסר בכ"ש אף בתערובות ע"ש וקשה נהי דהתוס' כתבו כן בע' גלולים (דף ס"ח) ובנזיר (דף ל"ד) אבל הראב"ד (פ"ה מהל' נזירות) והר"ש (פ"ב דטבול יום) ל"ל כן דס"ס משהו מיהא איכא כדס"ל לענין ח"ש דקיי"ל דאסו' מה"ת הוא אף ע"י תערובות ונלע"ד דאף לר"ש איכא צריכותא אחרת דשרצים חמירי דאסו' בסחורה מה"ת כדאי' בפסחים דף כ"ג א') דכתיב יהיו אבל דם מותר בסחורה מה"ת דאתקש למים כדאיתא שם (דף כ"ב סע"א) וכמ"ש הפ"ת הביאו הנו"ב מ"ת (חיו"ד סי' ס"ב) ועי' מל"מ (פ"ח מה' מ"א) שכתב דהסכמת כל הפוסקים דאיסור סחורה בדברים האסורים באכילה הוא מה"ת וכ"כ בחתם סופר (חיו"ד סי' ק"ד וק"ה) דכמעט כל הראשונים ואחרונים ס"ל דאיסו' סחורה הוא מה"ת אבל בדם ליכא איסור סחורה דאתקש למים ודוק: שם במתני' אבל המותיר בטהור אינו לוקה ופרש"י

משום דה"ל לאו הנל"ע וקשה דאמאי לא פי' דה"ט משום דהוי לאו שאין בו מעשה כדאמר ר' יעקב בתמורה (דף ד' ב') ולעיל (דף ד' ב') דהכי קיי"ל כר' יוחנן לעיל (ר"ד ט"ז) ועי' בכ"מ ובמל"מ (פ"ח מהל' פסולי המוקדשין) ועי' מ"ש בפריי לפסחים (דף פ"ד) בזה בעז"ה והרמב"ם בפה"מ הכא כתב באמת רק לה"ט דהוי לאו שאין בו מעשה והרע"ב בפה"מ כתב הכא לתרווייהו משום דהוי לאו הנל"ע ואין בו מעשה:

ונלע"ד די"ל דפרש"י כן משום דבגמ' אמרי' דמתני' הוא דברי ר"ע סתימתאה:

ורש"י לשיטתו דפי' במ"ק (דף ב') דהא דאר"ע המקיים כלאים בכרם לוקה דהיינו שרואה. כלאים זרוע ואינו מבטלו וכפי' הערוך הביאו התוס' לעיל (דף ד' ב') בד"ה הא ל"ק ובע' גלולים (ר"ד ס"ד) ד"ה ר"ע דלפ"ז מוכח דר"ע סבר לאו שאין בו מעשה לוקין עליו כמו שכתבו התוס' שם ועי' בתוס' בשבועות (דף ד' סע"א) וכ"נ מדברי רש"י דלקמן (דף כ"א ב') בד"ה מי משכחת דס"ל לרש"י כפי' הערוך מש"ה א"ש דלא פי' רש"י ה"ט דאינו לוקה משום דהוי לאו שאין בו מעשה כיון דר"ע גופי' סבר דלאו שאין בו מעשה לוקין עליו ועי' מ"ש לעיל (דף ד' ב') שם בזה ודוק:

דף יז:

וכי מזהירין מן הדין הא אפי' למ"ד טומה"ד א"מ מן הדין הנה פרש"י הכא דהוא ר' יצחק דלעיל בהא דאחותו וכ"כ התוס' לעיל (דף י"ד א') בד"ה ואידך ולענ"ל י"ל טפי דפריך הכא גופי' דקאי הכא אליביה דס"ל בסנהדרין (דף ע"ד א') דעונשין מן הדין ואף לפמ"ש הנו"ב מ"ח (חלק חו"מ סי' ס') דלרבא הוא דצ"ל בסנהדרין כן דס"ל לר"ש דעונשין מן הדין אבל לא לאביי ע"ש מ"מ הא הכא ג"כ לרבא קיימי' ונלע"ד י"ל לכאו' בזה מה שמקשים לפמ"ש המ"מ (פ"ה מהל' מ"א) דהיכי דאיכא עשה עם הק"ו שוב מזהירין מן הדין והא הכא דאיכא בכ"א עשה גבי' כמ"ש רש"י לעיל א"כ ודאי מזהירין מן הדין וכבר הקשה כן השעה"מ שם וי"ל לפמ"ש בפריי לפסחים (דף מ"ד) ובסנהדרין (ד' ע"ו) דתלוי זה בהני ב' טעמי דמפרשי בהא דאין עונשין מן הדין:

דאיכא דמפרשי דה"ט הוא דאין עונשין מן הדין משום דלא אלים ק"ו כ"כ לענוש מן הדין ולה"ט כיון דאיכא ג"כ עשה גבי' שוב אלים הק"ו ועונשין ומזהירין מן הדין ואית דמפרשי דה"ט דאין עונשין מן הדין משום דלמא לא סגי להחמיר בהאי עונש של הקל וכמו שכתב המהרש"א בסנהדרין (דף ס"ד) בשם הסמ"ק ולה"ט ודאי לא מהני האי עשה דהא אדרבא חמור יותר ואולי לא סגי להחמיר בעונש הקל ועי' בטעה"מ (פ"ב מהל' שחיטה) שכתב ג"כ סברא זו וכתבתי שם דפליגי אביי ורבא בסנהדרין אי עומה"ד היכא דהוי האי ק"ו רק גילוי מילתא בעלמא בהני ב' טעמים וכן הא דפליגי בתמורה (דף ט' א')

ג"כ פליגי בזה דרבא סבר ה"ט מ"ש הסמ"ק הנ"ל דאולי לא סגי להחמיר בעונש של הקל וא"כ אף היכי דאיכא עשה גביה ג"כ אין מזהירין מן הדין והכא הא קאי לרבא מש"ה פריך הכא שפיר וכי מזהירין מן הדין אולם קשה דאכתי מאי פריך למ"ד דעונשין מן הדין ג"כ אין מזהירין מן הדין והא האי מ"ד דעונשין מן הדין ע"כ ל"ל האי סברא: ודברי הכ"מ (פ"ג מהל' בכורים הל' ג') בזה תמוהים מש"ש עלה שכתב הרמב"ם שם באוכל בכורים חוץ לחומה דלוקה מקרא אחר ולא מהא דר"ש דהכא משום דאין מזהירין מן הדין ותמוה דהא הגמ' מסיק דקרא יתירה הוא וכבר העיר בזה בלח"מ (ספ"א מהל' בכורות):

דף יח.

אמר רבא זר שאכל מעולה לפני זריקה חוץ לחומה לוקה חמש לר"ש וללקי נמי משום וזר לא יאכל כו' וללקי נמי משום ובשר בשדה כו' וללקי נמי כדר"א כו' והנה התוס' הקשו דהא בשר בשדה והא דר"א הוי לאו שבכללות ותמוה דהא הכא לרבא פרכי' ואיהו סבר דלוקין על לאו שבכללות כדאי' בפסחים (דף מ"א רע"ב) ובב"מ (דף קט"ז רע"ב) וצ"ל דהתוס' הכא ס"ל כגירסת הרמב"ם כמ"ש הכ"מ (פ"א מהל' ק"פ) דרבא ס"ל דאין לוקין על לאו שבכללות ואביי סבר דלוקין וכ"כ הגרי"פ עה"ג בפסחים דגי' זו דאין דרך להקדים רבא לאביי כמ"ש התוס' בשבת (ס"ד כ"ג וס"ד ע') אולם קשה לגירסא זו מהא דפריך ר"פ לאביי בפסחים (דף כ"ד א') ואימא ליחודי לאו בגופי' דאי מדר"א אין לוקין על לאו שבכללות והא אביי ס"ל דלוקין לגי' זו ונלע"ד דרב פפא פריך למאי דס"ל דאין לוקין על לאו שבכללות כדמבואר בנזיר (דף ל"ח ב') דפריך ר"פ שם על אביי בזה ע"ש ואביי קאמר שם שפיר אם א"ע לגופו דנפיל מדר"א דאביי לטעמי' דס"ל דלוקין על לאו שבכללות ולא חש לקושי' דר"פ ונלע"ד די"ל בזה דברי התוס' דפסחים (ס"ד כ"ד) שהקשו עלה דלא אמר אביי שם דהכל מודים בחולין שנשחטו בעזרה דלוקין אף שלא כדה"נ והקשו המפרשים שם דהא בחולין שנב"ע ליכא מלקות כדאיתא (רפ"ה דחולין) וא"כ ה"ל לתרץ כמו שתירצו שם בהא דבב"ח ולפמ"ש י"ל ע"פ מ"ש המפרשים דמש"ה אין לוקין בחולין שנב"ע מהא דלא תאכל כל תועבה דהוא משום דהוי לאו שבכללות כמ"ש השעה"מ (פ"ה מהל' מ"א) מש"ה הקשו התוס' שם לאביי שפיר כיון דס"ל דאביי סבר דלוקין על לאו שבכללות וא"כ איכא מלקות לדידיה בחולין שנב"ע מהא דלא תאכל כל תועבה:

והנה המפרשים הקשו הכא דאיך חל לאו דאיסור יוצא על איסור דזרות ועולה לפני זריקה הא לר"ש קאי הכא ואיהו ל"ל דאחע"א אף באיסור מוסיף כמ"ש התוס' בשבועות (דף כ"ד ע"ב) ותירצו דהכא פריך דה"ל לחשוב איסור יוצא כשהיה איסור בבת אחת

דאף לר"ש ס"ל להגמ' הכא דאחע"א באיסור בת אחת כגון שנעשה הזר האוכלו בן י"ג שנה לאחר שיצא כדאמר ביבמות (דף ל"ג א') והקשו ע"ז דהא שם (דף ל"א) פליגי ר"ח ובר קפרא אי ס"ל לר"ש דאח"ע באיסור בבת אחת וא"כ מאי פריך הכא לרבא דלמא סבר כההוא מ"ד דל"ל לר"ש דאחע"א בבת אחת ונשארו בקושי' בזה ונלע"ד בהקדם מה דנ"ל ליישב לקושי' התוס' בחולין (דף ק"א א') בד"ה איסור כולל שהקשו עלה דאמר רבא שם דהא מני ריוה"ג היא דל"ל איסור כולל ואי"ל איסור מוסיף ואמאי לא אמר דר' יוסי היא דל"ל איסור כולל וס"ל איסור מוסיף כדס"ל ביבמות (דף ל"ב). ונ"ל די"ל דרבא סבר כמאי דס"ל בירושלמי (רפ"א דשבת) כהאי לישנא דמעיקרא ביבמות (ר"ד ל"ג) דבר קפרא ור' חייא פליגי אליבא דר' יוסי באיסור כולל דר' חייא סבר דר' יוסי סבר דאיסור חע"א אף בכולל וכמ"ש המראה הפנים שם וא"כ, י"ל דגם רבא בחולין סבר הכי וכיון דר' יוסי ס"ל דאיסור חע"א אף בכולל א"כ ל"ל דהתם ר' יוסי היא ומתורץ היטב לקושי' התוס' דחולין מש"ה פריך הכא שפיר לרבא לשיטתו כיון דס"ל כמאי דאמר מעיקרא ביבמות, שם דפליגי בר קפרא ור"ח אליבא דר' יוסי באיסור כולל ול"ל דפליגי אליבא דר"ש באיסור בת אחת מש"ה פריך הכא שפיר דס"ל דודאי מודה ר"ש דאחע"א באיסור בת אחת כיון דלא מצינו לרבא גופי' מאן דל"ל הכי לר"ש ודוק:

דף יח:

א"ר הושעיא הפריש בכורים, קודם החג כו' ירקבו הנה הרמב"ם (פ"ד מהל' בכורים) פסק דלא כר' הושעיא דהכא וה"ט דהוא משום דס"ל דהא דר"י ב"ח דב"ב (דף פ"א) חולק עליו אבל דעת התוס' בגיטין (ס"ד מ"ז) אינו כן אלא ס"ל דריב"ח לא פליג אר' הושעיא דהכא ע"פ חילוק של הירושלמי ע"ש ודברי הכ"מ שם בזה תמוהים מש"ש דהרמב"ם ל"ל החילוק של הירושלמי דמוקי בשלקטן לשלח ע"י שליח ותמוה דהא הרמב"ם גופי' (בפ"ב מהל' בכורים) כתב האי חילוקא. וכתב הכ"מ שם מקור לזה מהירושלמי הזה ונפלאתי על המל"מ שנסתפק באילם אם הקריאה מעכבת משום הא דר' זירא דאמר כל הראוי לבילה כו' והביא מהא דר"ז בב"ב ולא הזכיר להסוגיא דהכא דהביא הגמ' הכא הא דר' זירא גבי קריאה גופה עי' במל"מ (פ"ג מהל' בכורים הל' ד') וצ"ע ועי' מ"ש לקמן (ד' י"ט א') בזה:

ראב"י מתני לה בדר' אסי א"ר יוחנן וק"ל דר"י אר"י לכאו' אמאי לא פריך כן עלה דרבב"ח א"ר יוחנן דלעיל (ד' י"ז א') דאמר שם זו דברי ר"ע אבל חכמים אומרים הנחה מעכבת קריאה אינה מעכבת:

ומלשון זה משמע דסבר ר' יוחנן כרבנן וכמ"ש הכ"מ (פ"ג מהל' בכורים) וכ"כ הכ"מ (פ"ג מהל' נדרים) וכ"כ (בפ"ה מהל' אבות הטומאה) וכ"כ הלח"מ (פ"א מהל' שבת הל' י"ו) וא"כ קשה ג"כ מר' יוחנן אר' יוחנן ונלע"ד די"ל דנ"ל טפי לפרוך מר' אסי אליבא דר' יוחנן אר' אסי גופי' משמיה דר' יוחנן ועוי"ל לענ"ד דלא מצי להקשות מרבב"ח אליבא דר' יוחנן אר' אסי אליבא דר' יוחנן משום די"ל דאזלי לטעמייהו דרבה בב"ח איהו ל"ל אליבא דר' יוחנן דהל' כסתם מתני' כדאיתא בגיטין (דף פ"א ב') מש"ה ל"ל כסתם מתני' דסתם כר"ע דקריאה מעכבת אבל רב אסי אזל לטעמי' דס"ל אליבא דר' יוחנן האי כללא דהל' כסתה מתני' כדאיתא בחולין (ד' נ"ה ב') וע"ש בתד"ה בלשון וע"ע בתשו' הגרע"א (ס"ס קכ"ב) מש"ה ס"ל דקרייה מעכבת וכסתם מתני' דלעיל דסתם כר"ע

דף יט.

א"ר ששת בכורים הנחה מעכבת קרייה אין מעכבת כמאן כהאי תנא דתניא ר' יוסי אומר כו' ר' ישמעאל אומר כו' וא"א לפרוך כו' אא"ר אשי כיון דאיכא בכורי הגר כו' הנה בספרי איתא ר"ש במקום ר' ישמעאל דהכא וכ"כ התוי"ט (בפ"ב דבכורים מ"ג) דר"ש אמר לה וקשה האיך ס"ד דר"ש ס"ל דקריה אינה מעכבת הא ר"ש סבר לעיל (ד' י"ז ודף י"ח) דקריה מעכבת וכן לפמ"ש המפרשים הכא דרב ששת גופי' אמר הכא כמאן כהאי תנא תקשה על רב ששת מר"ש אר"ש וע"כ האי גירסא דגרסי' הכא ר' ישמעאל הוא עיקר והנה הרמב"ם (פ"ד מהל' בכורים הל' ג') פסק דגר מביא וקורא והוא כדעת הירושלמי (פ"א דבכורים) דפסק שם כר"י דס"ל הכי אבל תמוה דאמאי שבק לשיטת הגמ' דידן דהכא ותפס לשיטת הירושלמי וכבר נשאר המל"מ שם בזה בצ"ע ועי' בתוס' בב"ב (דף פ"א א') ד"ה למעוטי דל"ל כדעת הרמב"ם בזה, ונלע"ד ליישב דעת הרמב"ם דהוכיח דגם סוגיית הגמ' דידן במקום אחר ס"ל כשיטת הירושלמי מש"ה פסק כשיטת הירושלמי דבברכות (דף כ' ט"ב) מבעי' לן שם אי נשים בבהמ"ז הם דאורייתא או דרבנן ופרש"י דה"ט דמספקא להו בנשים משום דלא נטלו חלק בארץ וקשה דאמאי לא מבע"ל התם גם בגרים בזה והתוס' הקשו שם דאמאי לא מבע"ל גם בכהנים ולוים שלא נטלו חלק בארץ ולענ"ד בכהנים ולוים י"ל דהא יש להם מ"ח עיירות וכן ראיתי להמעיו"ט שם שכתב כן אבל מהא דלא מבע"ל התם גם לענין גרים ודאי קשה ומש"ה הוכיח הרמב"ם דס"ל להגמ' ר"ל דהכא אזיל לטעמי' דס"ל בשבועות (ר"ד כ"ד) דשבועה שאני דאף דבכ"מ אחע"א באיסור כולל הוא דוקא באיסו' הבא מאיליו אבל באיסור הבא ע"י עצמו לא אמרי' מש"ה ס"ל שפיר דמתני' ר"ע היא ור' יוחנן ל"ל כר"ל שם וס"ל דשבועה דומה לכ"מ מש"ה ל"ל דמתני' מני ר"ע היא מיהו י"ל עוד דעת ר"ל דרק בהא דמחפה ומקיים

ס"ל למתני' כר"ע ולא בשארי דברים כמו שכתב הריטב"א דהא דתנן במתני' אמרו לו אל תטמא הוא כר"ט ולא כר"ע דלר"ע באותו יום לא מחייב אטומאה והריטב"א כתב מהא דנזיר (דף מ"ג) וליתא שם בגמ' אלא איתא כן בברייתא דאבל רבתי והובא בר"ש הל' קטנות ע"ש ובזה י"ל ג"כ מאי דהקשו עלה דרב אשי דלעיל דאמר על מתני' דאפי' לא שהה אלא כדי לפשוע וללבוש חייב והא, לא עשה בה מעשה ולאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו ולכאורה יש לומר דסבר למתני' כמ"ד דלאו שאין בו מעשה לוקין עליו דתנאי פליגי בה כדלעיל (ר"ד ט"ז) אלא דתקשה לכאו' ע"ז מהא דמוקמי' למתני' כר"ע והא ר"ע סבר דלאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו כמו שכתבו התוס' לעיל (דף ד' ב') בד"ה הא ובתוס' בשבועות (דף ד' סע"א) אבל לפמ"ש מתו' היטב דרק בהא דמחפה ומקיים ס"ל למתני' כר"ע ולא בשארי דברים מיהו בלא"ה ל"ק הא דהא למאי דקיי"ל כר' ינאי דמחפה בכלאים לוקה לכ"ע ל"צ לומר דמתני' ר"ע היא ובהא דרב אשי בלא"ה צ"ל עוד דזה חשוב מעשה כיון שהיה יכול להפשיט ולא הפשיט דהא ר' אשי גופי' סבר בזבחים (דף כ"ט ב') כמ"ד דלאו שאב"מ אין לוקין עליו ועי' בריטב"א ובמל"מ (פ"ג מהל' ביאת מקדש) ובתוס' בשבועות (דף י"ז א') בד"ה או ועי' בש"א (סי' ל"ב) ובנו"ב מ"ק (חא"ח סי' ל"ה) ובספרי ענ"י לשבת (ד' ע') ובאה"ח (סי' ח') בפרט זה ועי' בשעה"מ (פ"א, מהל' שמיטה) שכתב דלמ"ד דחורש בשביעית אינו לוקה אבל מ"מ איסור עשה. איכא והביא משם הרמב"ן דהוא רק מדרבנן בעלמא:

והנה לפי האמור דמתני' הוא דלא כר"ע בכל מילי אלא רק בהא דמקיים כלאים מתורץ ג"כ מה דקשה במתני' דאיך חל יו"ט אשביעית הא אין איסור חל על איסור אף בכולל מדלא תני שבועה במתני' כדאיתא לקמן והקשה זה כבר הש"א (סי' ס') ותי' דמיירי ביו"ט של ר"ה של שביעית וחל איסור יו"ט ואיסור שביעית, בבת אחת ע"ש וקשה אכתי לרבא בחולין (דף ק"א ב') דס"ל דלר"ע ל"ל דאיסור חל על איסור אף באיסור בת אחת וע"ש בתוס' ד"ה ר"ע וא"כ איך אמר הכא דר"ע היא מיהו זה י"ל דרבא ל"ל דר"ע היא אלא ס"ל כר' יוחנן דהכא דל"ל דמתני' ר"ע, היא אולם אכתי קשה דהנה השעה"מ (פ"ח מהל' מ"א) הקשה ג"כ כקושי' הש"א הנ"ל וכתב דא"ל דמיירי ביו"ט של ר"ה דאכתי שביעית קודם דתוס' שביעית היא דאורייתא ותי' די"ל דמיירי בעשר נטיעות שמותר לחרוש עד ר"ה ע"ש וא"כ קשה דאיך אמר הכא דמתני' ר"ע היא הא ר"ע ל"ל הא דעשר נטיעות כדאיתא במ"ק (ר"ד ד') אבל לפי האמור י"ל שפיר דלאו כר"ע בכל מילי אתי מתני' דהכא אלא בהא דמקיים כלאים לחוד וכן יתו' בזה מאי דקשה דאמאי לא חשיב התנא במתני' תחומין שבחרישתו יצא חוץ לתחום לר"ע דס"ל דתחומין דאורייתא בכ"מ

ובעירובין (דף י"ז ב') ס"ל לר' חייא דלוקין על ע"ת ד"ת וכתב הריטב"א שם דהוא לר"ע ע"ש ועי' בתשו' עמ"א (סי' י"ד) שהקשה כזה ומתני' ר"ע היא אבל לפמ"ש א"ש דמתני' דלא כר"ע אלא בהא דמקיים לבד ודוק: שם אמר רבא יש חילוק מלאכות לשבת ואין חילוק מלאכות ליו"ט איתיביה אביי המבשל גיד כו' הנה ראיתי מקשים דמאי פריך אביי מהך ברייתא דא"ר יוחנן עלה בביצה (דף י"ב) דפוק תני לברא ואת"ל משנה ב"ש היא דל"ל מתוך ונלע"ד ליישב היטב בעז"ה דהקשו המפרשים בביצה שם דאמאי מוקי ר' יוחנן לה כב"ש ואמאי לא אמר דר"ע היא דל"ל מתוך כדאיתא בפסחים (דף ה' רע"ב) כמו שהקשה הגרע"א בחידושיו שם והנה הגרע"א במערכה סי' ע"פ מ"ש הצל"ח לתרץ לקושי' התוס' בפסחים (דף מ"ז ב') דאמאי לא חשיב הכא ג"כ לגיד של נבלה דלוקין ג"כ משום נבלה די"ל דס"ל, דלאו דנבלה הוי לאו הניתק לעשה כההוא מ"ד ביומא (דף ל"ו) דאין לוקין עליו וא"כ מתו' מה דלא אמר דר"ע היא דהא ר"ע סבר דהוי לאו דנבלה לאו מעליא דלא כר"י הגלילי עכ"ד הגרע"א שם וא"כ מתו' היטב קושי' הנ"ל מאי דפריך אביי הכא מהאי ברייתא דהא אביי גופי' סבר ביומא שם דכ"ע ס"ל דלאו דנבלה הוי לאו מעליא וע"כ ל"ל כתי' הגרע"א הנ"ל בהא דלא חשיב לאו דנבלה הכא דס"ל דהוי לאו הנל"ע אלא ע"כ ס"ל תי', אחר בזה וא"כ ודאי י"ל דר"ע היא דל"ל מתוך ואצ"ל דב"ש היא מש"ה פריך הכא אביי לשיטתו שפיר מינה ועוד, נלע"ד דגם לרבא לשיטתו פריך הכא שפיר מהך ברייתא דמוכח ג"כ דס"ל כאביי דיומא דגם ר' יוסי הגלילי סבר דלאו דנבלה הוי לאו מעליא ולא נל"ע משום דבחולין (דף ק"א א') איתא דהאוכל גה"נ של נבלה ר"מ מחייב שתים וחכ"א דאינו חייב אלא אחת ומודים חכמים באוכל גה"נ של עולה ושור הנסקל שחייב שתים ואמר רבא עלה דמאן חכמים דהתם ר"י הגלילי היא דל"ל דאחע"א באיסור כולל אלא באיסור מוסיף מש"ה ס"ל בגה"נ של נבלה דאינו חייב אלא אחת דא"א חל על איסור אף בכולל וא"כ מוכח מהתם דרבא גופי' סבר אליבא דר"י הגלילי גופי' דלאו דנבלה הוי לאו מעליא דאל"כ למה צריך רבא לומר דה"ט דר"י הגלילי משום דאין איסור חל על איסור תי"ל דמש"ה אינו מחייב בגה"נ של נבלה משום נבלה משום דסבר דלאו דנבלה הוי לאו הנל"ע וא"כ ודאי ל"ל לרבא ג"כ כתי' הגרע"א בהא דלא תני הכא לגה"נ של נבלה דאתי כר"י הגלילי, דהוי לאו דנבלה נל"ע אלא ס"ל ע"כ תי' אחר בזה וא"כ ודאי, י"ל ג"כ דר"ע היא דל"ל מתוך מש"ה פריך הכא לרבא לטעמי' שפיר מהאי ברייתא והנה לאו שבכללות ולא חש לקושי' דר"פ ונלע"ד די"ל בזה דברי התוס' דפסחים (ס"ד כ"ד) שהקשו עלה דלא אמר אביי שם דהכל מודים בחולין שנשחטו בעזרה דלוקין אף שלא כדה"נ והקשו המפרשים שם דהא בחולין שנב"ע ליכא

מלקות כדאיתא (רפ"ה דחולין) וא"כ ה"ל לתרץ כמו שתירצו שם בהא דבב"ח ולפמ"ש י"ל ע"פ מ"ש המפרשים דמש"ה אין לוקין בחולין שנב"ע מהא דלא תאכל כל תועבה דהוא משום דהוי לאו שבכללות כמ"ש השעה"מ (פ"ה מהל' מ"א) מש"ה הקשו התוס' שם לאביי שפיר כיון דס"ל דאביי סבר דלוקין על לאו שבכללות וא"כ איכא מלקות לדידיה בחולין שנב"ע מהא דלא תאכל כל תועבה:

והנה המפרשים הקשו הכא דאיך חל לאו דאיסור יוצא על איסור דזרות ועולה לפני זריקה הא לר"ש קאי הכא ואיהו ל"ל דאחע"א אף באיסור מוסיף כמ"ש התוס' בשבועות (דף כ"ד ע"ב) ותירצו דהכא פריך דה"ל לחשוב איסור יוצא כשהיה איסור בבת אחת דאף לר"ש ס"ל להגמ' הכא דאחע"א באיסור בת אחת כגון שנעשה הזר האוכלו בן י"ג שנה לאחר שיצא כדאמר ביבמות (דף ל"ג א') והקשו ע"ז דהא שם (דף ל"א) פליגי ר"ח ובר קפרא אי ס"ל לר"ש דאח"ע באיסור בבת אחת וא"כ מאי פריך הכא לרבא דלמא סבר כההוא מ"ד דל"ל לר"ש דאחע"א אף בבת אחת ונשארו בקושי' בזה ונלע"ד בהקדם מה דנ"ל ליישב לקושי' התוס' בחולין (דף ק"א א') בד"ה איסור כולל שהקשו עלה דאמר רבא שם דהא מני ריוה"ג היא דל"ל איסור כולל ואי"ל איסור מוסיף ואמאי לא אמר דר' יוסי היא דל"ל איסור כולל וס"ל איסור מוסיף כדס"ל ביבמות (דף ל"ב) ונ"ל די"ל דרבא סבר כמאי דס"ל בירושלמי (רפ"א דשבת) כהאי לישנא דמעיקרא ביבמות (ר"ד ל"ג) דבר קפרא ור' חייא פליגי אליבא דר' יוסי באיסור כולל דר' חייא סבר דר' יוסי סבר דאיסור חע"א אף בכולל וכמ"ש המראה הפנים שם וא"כ י"ל דגם רבא בחולין סבר הכי וכיון דר' יוסי ס"ל דאיסור חע"א אף בכולל א"כ ל"ל דהתם ר' יוסי הוא ומתורץ היטב לקושי' התוס' דחולין מש"ה פריך הכא שפיר לרבא לשיטתו כיון דס"ל כמאי דאמר מעיקרא ביבמות שם דפליגי בר קפרא ור"ח אליבא דר' יוסי באיסור כולל ול"ל דפליגי אליבא דר"ש באיסור בת אחת מש"ה פריך הכא שפיר דס"ל דודאי מודה ר"ש דאחע"א באיסור בת אחת כיון דלא מצינו לרבא גופי' מאן דל"ל הכי לר"ש ודוק:

דף יט:

א"ר הושעיא הפריש בכורים קודם החג כו' ירקבו הנה הרמב"ם (פ"ד מהל' בכורים) פסק דלא כר' הושעיא דהכא וה"ט דהוא משום דס"ל דהא דר"י ב"ח דב"ב (דף פ"א) חולק עליו אבל דעת התוס' בגיטין (ס"ד מ"ז) אינו כן אלא ס"ל דריב"ח לא פליג אר' הושעיא דהכא ע"פ חילוק של הירושלמי ע"ש ודברי הכ"מ שם בזה תמוהים מש"ש דהרמב"ם ל"ל החילוק של הירושלמי דמוקי בשלקטן לשלח ע"י שליח ותמוה דהא הרמב"ם גופי' (בפ"ב מהל' בכורים) כתב האי חילוקא. וכתב הכ"מ שם מקורו לזה מהירושלמי

הזה ונפלאתי על המל"מ שנסתפק באילם אם הקריאה מעכבת משום הא דר' זירא דאמר כל הראוי לבילה כו' והביא מהא דר"ז בב"ב ולא הזכיר להסוגיא דהכא דהביא הגמ' הכא הא דר' זירא גבי קריאה גופה עי' במל"מ (פ"ג מהל' בכורים הל' ד') וצ"ע ועי' מ"ש לקמן (ד' י"ט א') בזה:

שם ראב"י מתני לה בדר' אסי א"ר יוחנן וק"ל דר"י אר"י לכאו' אמאי לא פריך כן עלה דרבב"ח א"ר יוחנן דלעיל (ד' י"ז א') דאמר שם זו דברי ר"ע אבל חכמים אומרים הנחה מעכבת קריאה אינה מעכבת ומלשון זה משמע דסבר ר' יוחנן כרבנן וכמ"ש הכ"מ (פ"ג מהל' בכורים) וכ"כ הכ"מ (פ"ג מהל' נדרים) וכ"כ (בפ"ה מהל' אבות הטומאה) וכ"כ הלח"מ (פ"א מהל' שבת הל' י"ו) וא"כ קשה ג"כ מר' יוחנן אר' יוחנן ונלע"ד די"ל דנ"ל טפי לפרוך מר' אסי אליבא דר' יוחנן אר' אסי גופי' משמיה דר' יוחנן ועוי"ל לענ"ד דלא מצי להקשות מרבב"ח אליבא דר' יוחנן אר' אסי אליבא דר' יוחנן משום די"ל דאזלי לטעמייהו דרבה בב"ח איהו ל"ל אליבא דר' יוחנן דהל' כסתם מתני' כדאיתא בגיטין (דף פ"א ב') מש"ה ל"ל כסתם מתני' דסתם כר"ע דקריאה מעכבת אבל רב אסי אזל לטעמי' דס"ל אליבא דר' יוחנן האי כללא דהל' כסתה מתני' כדאיתא בחולין (ד' נ"ה ב') וע"ש בתד"ה בלשון וע"ע בתשו' הגרע"א (ס"ס קכ"ב) מש"ה ס"ל דקרייה מעכבת וכסתם מתני' דלעיל דסתם כר"ע:

דף כ.

א"ר ששת בכורים הנחה מעכבת קרייה אין מעכבת כמאן כהאי תנא דתניא ר' יוסי אומר כו' ר' ישמעאל אומר כו' וא"א לפרוך כו' אא"ר אשי כיון דאיכא בכורי הגר כו' הנה בספרי איתא ר"ש במקום ר' ישמעאל דהכא וכ"כ התוי"ט (בפ"ב דבכורים מ"ג) דר"ש אמר לה וקשה האיך ס"ד דר"ש ס"ל דקריה אינה מעכבת הא ר"ש סבר לעיל (ד' י"ז ודף י"ח) דקריה מעכבת וכן לפמ"ש המפרשים הכא דרב ששת גופי' אמר הכא כמאן כהאי תנא תקשה על רב ששת מר"ש אר"ש וע"כ האי גירסא דגרסי' הכא ר' ישמעאל הוא עיקר והנה הרמב"ם (פ"ד מהל' בכורים הל' ג') פסק דגר מביא וקורא והוא כדעת הירושלמי (פ"א דבכורים) דפסק שם כר"י דס"ל הכי אבל תמוה דאמאי שבק לשיטת הגמ' דידן דהכא ותפס לשיטת הירושלמי וכבר נשאר המל"מ שם בזה בצ"ע ועי' בתוס' בב"ב (דף פ"א א') ד"ה למעוטי דל"ל כדעת הרמב"ם בזה. ונלע"ד ליישב דעת הרמב"ם דהוכיח דגם סוגיית הגמ' דידן במקום אחר ס"ל כשיטת הירושלמי מש"ה פסק כשיטת הירושלמי דבברכות (דף כ' ע"ב) מבעי' לן שם אי נשים בבהמ"ז הם דאורייתא או דרבנן ופרש"י דה"ט דמספקא להו בנשים משום דלא נטלו חלק בארץ וקשה דאמאי לא מבע"ל התם גם

בגרים בזה והתוס' הקשו שם דאמאי לא מבע"ל גם בכהנים ולוים שלא נטלו חלק בארץ ולענ"ד בכהנים ולוים י"ל דהא יש להם מ"ח עיירות וכן ראיתי להמעיו"ט שם שכתב כן אבל מהא דלא מבע"ל התם גם לענין גרים ודאי קשה ומש"ה הוכיח הרמב"ם דס"ל להגע' ר"ל דהכא אזיל לטעמי' דס"ל בשבועות (ר"ד כ"ד) דשבועה שאני דאף דבכ"מ אחע"א באיסור כולל הוא דוקא באיסו' הבא מאיליו אבל באיסור הבא ע"י עצמו לא אמרי':

משה"ס ס"ל שפיר דמתני' ר"ע היא ור' יוחנן ל"ל כר"ל שם וס"ל דשבועה דומה לכ"מ משה"ל דמתני' מני ר"ע היא מיהו י"ל עוד דעת ר"ל דרק בהא דמחפה ומקיים ס"ל למתני' כר"ע ולא בשארי דברים כמו שכתב הריטב"א דהא דתנן במתני' אמרו לו אל תטמא הוא כר"ט ולא כר"ע דלר"ע באותו יום לא מחייב אטומאה:

והריטב"א כתב מהא דנזיר (דף מ"ג) וליתא שם בגמ' אלא איתא כן בברייתא דאבל רבתי והובא ברא"ש הל' קטנות ע"ש ובזה י"ל ג"כ מאי דהקשו עלה דרב אשי דלעיל דאמר על מתני' דאפי' לא שהה אלא כדי לפשוט וללבוש חייב והא לא עשה בה מעשה ולאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו ולכאורה יש לומר דסבר למתני' כמ"ד דלאו שאין בו מעשה לוקין עליו דתנאי פליגי בה כדלעיל (ר"ד ט"ז) אלא דתקשה לכאו' ע"ז מהא דמוקמי' למתני' כר"ע והא ר"ע סבר דלאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו כמו שכתבו התוס' לעיל (דף ד' ב') בד"ה הא ובתוס' בשבועות (דף ד' סע"א) אבל לפמ"ש מתו' היטב דרק בהא דמחפה ומקיים ס"ל למתני' כר"ע ולא בשארי דברים מיהו בלא"ה ל"ק הא דהא למאי דקיי"ל כר' ינאי דמחפה בכלאים לוקה לכ"ע ל"צ לומר דמתני' ר"ע היא ובהא דרב אשי בלא"ה צ"ל עוד דזה חשוב מעשה כיון שהיה יכול להפשיט ולא הפשיט דהא ר' אשי גופי' סבר בזבחים (דף כ"ט ב') כמ"ד דלאו שאב"מ אין לוקין עליו ועי' בריטב"א ובמל"מ (פ"ג מהל' ביאת מקדש) ובתוס' בשבועות (דף י"ז א') בד"ה או ועי' בש"א (סי' ל"ב) ובנו"ב מ"ק (חא"ח סי' ל"ה) ובספרי ענ"י לשבת (ד' ע') ובאה"ח (סי' ח') בפרט זה ועי' בשעה"מ (פ"א מהל' שמיטה) שכתב דלמ"ד דחורש בשביעית אינו לוקה אבל מ"מ איסור עשה. איכא והביא משם הרמב"ן דהוא רק מדרבנן בעלמא:

והנה לפי האמור דמתני' הוא דלא כר"ע בכל מילי אלא רק בהא דמקיים כלאים מתורץ ג"כ מה דקשה במתני' דאיך חל יו"ט אשביעית הא אין איסור חל על איסור אף בכולל מדלא תני שבועה במתני' כדאיתא לקמן:. והקשה זה כבר הש"א (סי' ס') ותי' דמיירי ביו"ט של ר"ה של שביעית וחל איסור יו"ט ואיסור שביעית, בבת אחת ע"ש וקשה אכתי לרבא בחולין (דף ק"א ב') דס"ל דלר"ע ל"ל דאיסור חל על איסור אף, באיסור בת אחת וע"ש בתוס' ד"ה ר"ע:

וא"כ איך אמר הכא דר"ע היא מיהו זה י"ל דרבא ל"ל דר"ע היא אלא ס"ל כר' יוחנן דהכא דל"ל דמתני' ר"ע, היא אולם אכתי קשה דהנה השעה"מ (פ"ח מהל' מ"א) הקשה ג"כ כקושי' הש"א הנ"ל וכתב דא"ל דמירי ביו"ט של ר"ה דאכתי שביעית קודם דתוס' שביעית היא דאורייתא ותי' די"ל דמירי בעשר נטיעות שמותר לחרוש עד ר"ה ע"ש וא"כ קשה דאיך אמר הכא דמתני' ר"ע היא הא ר"ע ל"ל הא דעשר נטיעות כדאיתא במ"ק (ר"ד ד') אבל לפי האמור י"ל שפיר דלאו כר"ע בכל מילי אתי מתני' דהכא אלא בהא דמקיים כלאים לחוד וכן יתו' בזה מאי דקשה דאמאי לא חשיב התנא במתני' תחומין שבחרישתו יצא חוץ לתחום לר"ע דס"ל דתחומין דאורייתא בכ"מ ובעירובין (דף י"ז ב') ס"ל לר' חיי דלוקין על ע"ת ד"ת וכתב הריטב"א שם דהוא לר"ע ע"ש ועי' בתשו' עמ"א (סי' י"ד) שהקשה כזה ומתני' ר"ע היא אבל לפמ"ש א"ש דמתני' דלא כר"ע אלא בהא דמקיים לבד ודוק שם אמר רבא יש חילוק מלאכות לשבת ואין חילוק מלאכות ליו"ט איתיביה אביי המבשל גיד כו' הנה ראיתי מקשים דמאי פריך אביי מהך ברייתא דא"ר יוחנן עלה בביצה (דף י"ב) דפוק תני לברא ואת"ל משנה ב"ש היא דל"ל מתוך. ונלע"ד ליישב היטב בעז"ה דהקשו המפרשים בביצה שם דאמאי מוקי ר' יוחנן לה כב"ש ואמאי לא אמר דר"ע היא דל"ל מתוך כדאיתא בפסחים (דף ה' רע"ב) כמו שהקשה הגרע"א בחידושיו שם והנה הגרע"א במערכה תי' ע"פ מ"ש הצל"ח לתרץ לקושי' התוס' בפסחים (דף מ"ז ב') דאמאי לא חשיב הכא ג"כ לגיד של נבלה דלוקין ג"כ משום נבלה די"ל דס"ל דלאו דנבלה הוי לאו הניתק לעשה כההוא מ"ד ביומא (דף ל"ו) דאין לוקין עליו וא"כ מתו' מה דלא אמר דר"ע היא דהא ר"ע סבר דהוי לאו דנבלה לאו מעליא דלא כר"י הגלילי עכ"ד הגרע"א שם וא"כ מהו' היטב קושי' הנ"ל מאי דפריך אביי הכא מהאי ברייתא דהא אביי גופי' סבר ביומא שם דכ"ע ס"ל דלאו דנבלה הוי לאו מעליא וע"כ ל"ל כתי' הגרע"א הנ"ל בהא דלא חשיב לאו דנבלה הכא דס"ל דהוי לאו הנל"ע אלא ע"כ ס"ל תי' אחר בזה וא"כ ודאי י"ל דר"ע היא דל"ל מתוך ואצ"ל דב"ש היא מש"ה פריך הכא אביי לשיטתו שפיר מינה ועוד נלע"ד דגם לרבא לשיטתו פריך הכא שפיר מהך ברייתא דמוכח ג"כ דס"ל כאביי דיומא דגם ר' יוסי הגלילי סבר דלאו דנבלה הוי לאו מעליא אלא נל"ע משום דבחולין (דף ק"א א') איתא דהאוכל גה"נ של נבלה ר"מ מחייב שתים וחכ"א דאינו חייב אלא אחת ומודים חכמים באוכל גה"נ של עולה ושור הנסקל שחייב שתים ואמר רבא עלה דמאן חכמים דהתם ר"י הגלילי היא דל"ל דאחע"א באיסור כולל אלא באיסור מש"ה ס"ל בגה"נ של נבלה דאינו חייב אלא אחת דא"א חל על איסור אף בכולל וא"כ מוכח מהתם דרבא גופי' סבר אליבא דר"י הגלילי גופי' דלאו דנבלה הוי לאו

מעליא דאל"כ למה צריך רבא לומר דה"ט דר"י הגלילי משום דאין איסור חל על איסור תי"ל דמש"ה אינו מחייב בגה"נ של נבלה משום נבלה משום דסבר דלאו נבלה הוי לאו הנל"ע, וא"כ ודאי ל"ל לרבא ג"כ כתי' הגרע"א בהא דלא תני הכא לגה"נ של נבלה דאתי כר"י הגלילי, דהוי לאו דנבלה נל"ע אלא ס"ל ע"כ תי' אחר בזה וא"כ ודאי י"ל ג"כ דר"ע היא דל"ל מתוך מש"ה פריך הכא לרבא לטעמי' שפיר מהאי ברייתא והנה הגרע"א שם נסתפק אם יש חילוק מלאכות ביוה"כ ע"ש. ולא הזכיר שכבר דברו בזה בט"א במגילה (דף ז') והפ"י בשבת (דף ס"ח) והשעה"מ (פ"א מהל' שמיטה) ומבואר הדבר בירושלמי (פ"ג דשבועות הל' ד') וע"ש במה"פ בד"ה הדה אמרה דמוכח דס"ל דאין חילוק מלאכות ביוה"כ ע"ש:

דף כב.

ולחשוב נמי שבועה התם לא קא חלה שבועה עליה כו' מידי דאיתי' בשאלה לא קתני כו' אלא האי תנא איסור כולל צ"ל הנה מחלוקת רש"י ותוס' בשבועות (דף כ"א ע"ב) אי נדר חל על דבר מצוה א"כ תקשה להאי שינויא דאמאי לא תני נדר במתני' וראיתי להר"ן שם שהביא באמת ראיה מהכא לדעת התוס' שם דאין נדר חל על דבר מצוה אבל לדעת רש"י קשה ולכאו' י"ל דס"ל לרש"י כדעת בעל החינוך דאין מלקות בנדר שהוא משום בל יחל וא"כ ודאי ל"ק, מאי דלא חשיב לנדר במתני' לענין מלקות אבל ז"א דהא מבואר ברש"י בנדרים (דף נ"ד א') דס"ל דאיכא מלקות בבל יחל וע"ש (דף ז' סע"א) ובלא"ה תמה כבר המל"מ בפ"ד (בדרך מצותיך) על בעל החינוך בזה אולם לכאו' י"ל בדברי התוס' בשבועות (ר"ד כ"ה) ע"ש ועוד י"ל לענ"ד ע"פ מ"ש הט"א בר"ה (דף ד') דבמתני' חשיב להא דנזיר בשתים משום בל יטמא ומשום בל יחל ע"ש. א"כ י"ל לפ"ז שפיר מה דלא תנן נדר במתני' דעובר משום בל יחל כיון דכבר תני הא דבל יחל בהא דנזיר לא חשיב שני פעמים אולם לפ"ז תקשה דהא קיי"ל כר' אבהו בשבועות (ר"ד כ"א) דשבועה הוא משום בל יחל דשקר הוא לשעבר וא"כ מאי פריך לפ"ז משום שבועה הכא דהא כבר חשיב להא דבל יחל בנזיר וי"ל היטב לפמ"ש הרמב"ם והכ"מ (פ"א מהל' שבועות הל' ג') דלר' אבהו עובר בשבועה ג"כ משום לא תשבעו לשקר ע"ש והנה המפרשים העירו הכא דאמאי לא משני דתנא ושייר דצ"ל בלא"ה משום הני קושיות דלעיל ועי' בתוס' ד"ה מתקיף ותירצו דבלאו האי פירכא דשבועה ודאי י"ל דתנא ושייר דבמתני' חשיב ח' לאוין והני דשייר לא הוי אלא ז' דברים אבל עם הא דשבועה הוי ח' דברים וא"כ לא שייך לומר דתנא ושייר כ"כ דברים כמו שתנא להו במתני' וכבר הקדימם בזה בט"ב מ"ת חלק יו"ד (סי' ר"ה) דלא שייך לומר בכה"ג דתנא ושייר והנה לפ"ז תמוהים לכאורה דברי

הש"א (סי' ס') שכתב דתי' א' בנזיר (דף ד') ס"ל דאמרי' הכא תנא ושייר בהא דשבועה אבל ס"ל שפיר לתנא דמתני' דאחע"א בכולל והא ע"כ לא שייך לומר דתנא ושייר אולם כדברי הש"א כתבו כבר הר"ן והרמב"ן במלחמות (רפ"ג דשבועות) דמש"ה לא חשיב במתני' דיש חורש תלם א' כו' הא דנודר דחל אף על איסור בלא כולל הוא משום דתנא ושייר והגמ' דמשני האי תנא כולל ל"ל הוא לרווחא דמילתא ע"ש והנו"ב מ"ת (חא"ח סי' קי"ז) שהקשה האי קושי' דלא חשיב נדר במתני' נעלם במח"כ דברי הר"ן והרמב"ן וכן מ"ש ג"כ הנו"ב דלא שייך לומר בזה תנא ושייר נעלם ג"כ במח"כ דברי הר"ן והרמב"ן דשייך לומר שפיר אף בכה"ג דתנא ושייר. ז ובזה מתורץ מה דקשה אהא דר' יוחנן בחולין (ר"ד ק"ג) שכתבו התוס' שם דר' יוחנן ל"ל דאחע"א באיסור כולל והא דמפרש בשבועות (דף כ"א) למתני' בכולל לדידי' ל"ל הכי אלא רק מפ' דמתני' ס"ל הכי ע"ש: ותמוה דהא ר' יוחנן סבר בכ"מ דהל' כסתם מתני' אבל מהא דהכא י"ל שפיר דר' יוחנן ס"ל כהאי סתמא דמתני' דהכא דל"ל איסור כולל אולם אכתי קשה מ"ש התוס' בחולין (דף פ"ט ב') לתרץ שם דאין נראה לו שתחלוק ההיא סתמא אסתמא דכריתות דס"ל דאיסו' חע"א באיסו' כולל והא ההיא סתמא דהכא ס"ל דאין אחע"א אף בכולל וכבר נתקשה בזה השעה"מ (פ"א מהל' מ"א) ולפי האמור א"ש דתי' זה שבתוס' חולין ס"ל דלרווחא דמילתא אמר הכא עלה דשבועה דהאי תנא ל"ל איסור כולל אבל באמת אמרי' דתנא ושייר כמ"ש הר"ן והרמב"ן הנ"ל ומ"מ גם להאי שינויא שבגמ' דהכא דהאי תנא איסור כולל ל"ל ולדברינו גם ר' יוחנן דחולין הנזכר סבר הכי מש"ה כתבו התוס' שם עוד תירוצא שיתיישב גם אליבא דתי' הגמ' דהכא כנלע"ד: והנה הש"א (סי' ס') הקשה דא"כ איך תל במתני' הא דנזירות אכהונה אע"כ שאני נזיר דגלי קרא דאחע"א מיין ושכר יזיר אפי' יין מצוה אבל להראב"ן דלא מפ' כן קשה ונלע"ד דיש בנזיר איסור מוסיף על כהונה לפמ"ש בתשו' אמונת שמואל הובא בפ"ת ליו"ד (סי' ס"ב) דהיכי דלא מוזהר אדם בזה ולדידיה שרי אינו עובר משום לפני עור רק נזיר שאני כדתניא בפסחים (דף כ"ב ב') שלא יושיט אדם כוס יין לנזיר דשאני התם דכל אדם יוכל להיות נזיר וכ"כ האו"ח בפסחים שם ועי' מה שכתבתי בסנהדרין (דף נ"ט) א"כ בנזיר מצוין גם אחרים שלא להכשילו משא"כ בכהנים אינם מוזהרים אחרים שלא להכשילו מש"ה חל טומאת נזיר אטומאת כהן והנה ראיתי בחתם סופר (חלק חו"מ סי' ר"ב) שכתב ח"א לתרץ לקושי' הש"א הנ"ל מעין זה עפמ"ש הרמב"ן ביבמות (ס"ד פ"ד) והשיג הח"ס עליו שטעה בכוונת הרמב"ן ע"ש אבל ע"פ מה שכתבתי בשם אמונת שמואל ודאי י"ל כן לכאו' הכי לקושי' הש"א

מיגו דחל על אחרים שלא להכשילו לנזיר חל ג"כ עליו משא"כ בכהונה שאין אחרים מצוים שלא להכשילו:

והנה הא דפריך הכא והרי הקדש דאיתי' בשאלה:

והנה לכאו' קשה דאמאי לא משני דהא מני ר"א היא דס"ל בערכין (דף כ"ג) דאין שאלה בהקדש ובסוגיא דשבועות (דף כ"ד ב') דמשני שם ג"כ דשבועה דאיתי' בשאלה לא קתני ופריך עלה ג"כ והא הקדש ואמאי לא משני שם דר"א היא כדמשני שם באידך שינויא דר"א היא דאמר דנשיא מביא שעיר ונלע"ד די"ל ב' תירוצים בזה א) דנ"ל לתרץ הכא ובשבועות אף לאוקימתא קמייתא בערכין דמפרש שם טעמא אחרינא הא דפליגי ר"א ור"י דפליגי אי אדם עושה קנוניא על הקדש ולא דפליגי ביש שאלה בהקדש וא"כ סבר ר"א ג"כ דיש שאלה בהקדש דלא נדחית שם אלא אוקימתא ב' מאי דמפרשי' שם דפליגי בנדר שהודר ע"ד רבים אי מועיל התרה אבל לא נדחי' אוקימתא קמייתא וכמ"ש התוי"ט (רפ"ו דערכין) וכן יתו' לענ"ד בזה הא דהקשה התוי"ט (פ"ג דפסחים מ"ג) על התוס' שם שהקשו דלר"א אמאי אינו חייב בהקדש בבל יראה הא אי בעי מתשיל עלה והקשה התוי"ט דמעיקרא ל"ק דהא ס"ל לר"א דאין שאלה בהקדש ע"ש ולפי האמור ניחא דהתוס' מקשים שפיר לפי' קמא דערכין דלא פליגי בהא דיש שאלה בהקדש ב) י"ל היטב דלא מצי לתרץ דר"א היא דאין שאלה בהקדש א"כ הא לר"א דהוא מתלמידי ב"ש וס"ל בכ"מ כב"ש עי' בשבת (דף ק"ל ב') ובנדה (דף ז') ובתוס' ביצה (דף ל"ד רע"ב) דבירושלמי מקשה מב"ש אר"א אהדדי וב"ש הא ס"ל דגם בשבועה אין שאלה כדאיתא בנדרים (דף כ"ח א'):

והנה ק"ל עוד בהא דפריך הכא והרי הקדש דאיתי' בשאלה ואמאי לא משני דמיירי מתני' בתמורה דאין שאלה בתמורה כיון דתמורה בטעות הוי תמורה כדאיתא בתמורה (דף י"ז) וכמ"ש ג"כ הקצה"ח (סי' רנ"ה) ליישב בזה לקושי' הש"ך בחו"מ שם והמל"מ (פט"ו מהל' מעשה הקרבנות) על הרמב"ם דס"ל דתוך כדי דיבור בהקדש לאו כדיבור דמי מהא דב"ק (דף ע"ג) דפריך שם מתוך כדי דיבור דתמורה לעדות ותי' הקצה"ח דסוגיא דב"ק נדחית מההיא דנזיר וכמ"ש התוס' ברפ"ב דנזיר דכל היכי דחייל בטעות לא מהני חזרה תוך כדי דיבור וא"כ בתמורה דהוי בטעות ולא מהני שאלה בתמורה כמ"ש הרמב"ם (פ"א דתמורה) לא מהני התם חזרה דתוך כדי דיבור ע"ש וכן ק"ל בהא דשבועות (דף כ"ד ב') דאיתא התם כדהכא ונלע"ד די"ל ההיא דשבועות דחכמים דר"מ התם בהאי מתני' דיש אוכל אכילה אחת דקאי, התם עלה הוא ר' יהודה בכ"מ עי' בפסחים (דף י"א א') וא"כ י"ל שפיר ע"פ מ"ש התוי"ט בתמורה (פ"ב מ"ג) דלר' יהודה ס"ל דתמורה בשוגג

ובטעות לא הוי תמורה וא"כ סבר ג"כ דיש שאלה בתמורה מש"ה לא משני בשבועות כן בהא דפריך והרי הקדש:
ובזה נלע"ד די"ל לקושי' התוס' בשבועות שם שהקשו דאמאי לא פריך שם על ר' יוחנן דס"ל ג"כ כרבא שם מהאי מתני' דיש אוכל אכילה אחת ואמאי פריך התם טפי לרבא אבל לפי האמור י"ל משום דבירושלמי (רפ"א דשבת) מבואר דס"ל שם דחכמים דר"מ בהאי מתני' דיש אוכל אכילה אחת הוא ר' יוסי וסתמא דירושלמי בכ"מ הוא, ר' יוחנן כידוע וא"כ ודאי לר' יוחנן ידע די"ל דמש"ה לא תנא שבועה בהאי מתני' שם משום דאיתי' בשאלה לא קתני כדמשני הגמ' שם אלא דפריך שם מהא דהקדש דאיתנהו ג"כ בשאלה ואפ"ה תנן שם. אבל לר' יוחנן ודאי י"ל דהתם מיירי בתמורה דקיי"ל דתמורה בטעות הוי תמורה ואין שאלה בתמורה אבל לרבא ל"ל ע"כ דהני חכמים דר"מ שם הוא ר' יוסי כמ"ש המראה הפנים בירושלמי שם דסוגיא דידן ביבמות דס"ל דל"ל לר' יוסי אחע"א באיסור כולל ע"כ ל"ל דחכמים דר"מ הוא ר' יוסי דהא חכמים דר"מ ס"ל ע"כ בהאי דיש אוכל אכילה אחת דאחע"א בכולל וכדמבואר ג"כ בכריתות (דף י"ד) וא"כ למאי דמבואר ביבמות (דף ל"ב רע"ב) דסבר רבא גופי' דר' יוסי ל"ל דאיסור חע"א בכולל ע"כ ל"ל דחכמים דר"מ ר' יוסי הוא מש"ה פריך לרבא דוקא דלדידיה מסתמא חכמים דר"מ הוא ר' יהודה כמו בכ"מ וא"כ ל"ל דמיירי בתמורה כיון דלר' יהודה יש שאלה גם בתמורה וכ"ז בההיא דשבועות אבל הכא קשה דלא משני בתמורה וצ"ל דסירכיה דלישנא דשבועות נקט הכא כמו דמשני בשבועות על קושי' זו דמיירי בבכור ה"נ משני הכא כן וה"ה דהמ"ל דמיירי בתמורה:
שם א"ר הושעיא המרביע שור פסוה"מ לוקה שנים כו' הנה המל"מ (ספ"ט מהל' כלאים) הקשה ע"ז מהא דאיתא במ"ק (דף י"ב) דאין מרביעין פסולי המוקדשין משום עבודה בקדשים דל"ל להט"ת תי"ל דמה"ת אסורה כדר' אושעיא דהכא ותי' לחלק בין קודם שנפדו לאחר שנפדו ע"ש והמפרשים תי' בזה תי' אחר ע"פ מ"ש ר"ת בבכורות (דף ל"ג) דאיכא מ"ד דל"ל כהא דר' אושעיא דהכא א"כ י"ל דגם ההיא ברייתא דמ"ק ל"ל הא דר' אושעיא דהכא דאסור מה"ת ע"כ ולענ"ד צריכים אנו לתירוץ המל"מ על שיטת הרמב"ם דאיהו פסק (ספ"ט מהל' כלאים) דאסור מה"ת להרביע שור פסוה"מ כר' אושעיא דהכא והרמב"ם גופי' כתב (בפ"א מהל' מעילה הל' ט') דאסור להרביע בפסולי המוקדשין משום עבודה בקדשים וכמ"ש המל"מ בהל' מעילה שם דלא כדברי הכ"מ שם
והנה נלע"ד דהגמ' הביא הא דר' אושעיא ור' יצחק הכא בתר האי שינויא דמשני דהאי תנא ל"ל איסור כולל משום דהתוס' בפסחים (דף מ"ז ב') הקשו מהא דר' יצחק דהכא

דא"כ למה תנן במתני' שור וחמור הא בשור לבד ג"כ לוקה משום כלאים ותי' המפרשים דאין חל איסור כלאים בפסולי המוקדשין אאיסור דלאו דלא תעבוד בפסולי המוקדשין דיש בהם אף קודם שנפסלו אלא משום איסור כולל משום דקודם לא היה אסור בהרבעה וכשנפסל מיגו דנאסר בהרבעה משום כלאים נאסר ג"כ בעבודה משום כלאים עי' במל"מ (פ"ט מהל' כלאים) ובחתם סופר (חיו"ד סי' ש"ה) וא"כ מתו' קושי' התוס' דלא תנא שור לבד דלא חל איסור דכלאים אאיסור פסולי המוקדשין שהיה בהם אף קודם שנפסלו כיון דמסיק הגמ' דהאי תנא דמתני' ל"ל איסור כולל אלא תנא שור וחמור דהשתא אשור לוקה משום לא תעבוד ואחמור לוקה משום כלאים ע"כ מש"ה הביא הגמ' הא דר' יצחק להוכיח מזה דצ"ל כהאי שינויא דהאי תנא ל"ל איסור כולל ולאו משום דתנא ושייר עי' בתוס' ד"ה מתקיף ומ"מ דברי התוס' י"ל ג"כ מאי שלא תירצו כן לקושיתם בפסחים הנזכר די"ל דס"ל כמו שכתב הר"ן והרמב"ן במלחמות (רפ"ג דשבועות) דרק לרווחא דמילתא משני הגמ' הכא דהאי תנא ל"ל איסור כולל אלא ס"ל שפיר לתנא דמתני' איסור כולל אלא צ"ל דתנא ושייר ואזלי לשיטתייהו דמוכח דס"ל כן התוס' בחולין (דף פ"ט ב') בד"ה איסור שכתבו דליכא סתמא דס"ל דאין אחע"א בכולל ע"ש ועי' מ"ש קודם ודוק:

דף כג:

אר"י חלוקין עליו חביריו על ר"ח ב"ג אמר ראב"א תנינן אין בין שבת ליוה"כ כו' קשה דהא איכא עוד סתמא דמתני' דלא כר"ח בן גמליאל הא דחולין (ד' ע"ח א') דתנן שם דהראשון בכרת ושניהם סופגין את הארבעים וכמ"ש התוס' שם (דף פ' סע"א) וע"ש במהרש"א ונלע"ד די"ל ע"פ מ"ש התוי"ט שם לפרש לדעת הרמב"ם דלא כפי' התוס' אלא דאתי אף כר"ח בן גמליאל דהכא ואלא מיירי התם דהראשון חייב כרת הוא בשלא התרו בו והא דשניהם סופגים את הארבעים הוא בשהתרו בו ע"ש ואף דהתוס' לא נ"ל בזה דס"ל דמיירי התם בחד גוונא מ"מ לא שייך לפרוך הכא תנינא מהתם כיון די"ל כפי' התוי"ט וכדמשני הגמ' כזה בכתובות (דף י"ז ב') ובשבועות (ס"ד כ"ט) דדיוקא דמתני' קמ"ל וכפרש"י שם משום דבמתני' שם אינו מפו' כ"כ וראיתי בתור"ע בחולין שהעיר ג"כ בזה ונלע"ד נכון כמו שכתבתי ועי' בזה בנו"ב מ"ת (חלק או"ח סי' קכ"ח) מש"ש בזה. והנה מה שהעיר התוי"ט לדעת הרמב"ם שפסק כר"ח בן גמליאל דהכא מהאי מתני' דחולין לפי' התוס' שפירשו דההיא מתני' דלא כר"ח בן גמליאל:

נלע"ד בלא"ה ליישב דהרמב"ם הא הוא מפ' הא דר"ח בן גמליאל דהכא מיירי בשעשה תשובה דוקא וכמ"ש הרמב"ם בפה"מ ועי' במל"מ (ס"פ י"ז מהל' סנהדרין) א"כ ודאי

י"ל דמתני' דחולין מיירי בלא עשה תשובה וא"ש אף כר"ח בן גמליאל וא"כ לפ"ז ג"כ מתו' מאי דלא פריך הכא תנינא דלא כר"ח בן גמליאל ממתני' דחולין הנזכר:

והנה יש להעיר במאי דאמר הכא דחלוקין חביריו על ר"ח בן גמליאל והא ר"ח ב"ג קרא קדרש כיון שנקלה הרי הוא כאחיך וי"ל ע"פ מ"ש הט"א במגילה (ס"ד ז') שהקשה שם מנ"ל לר"ח בן גמליאל לדרוש מהאי קרא דנעשה כשלקה כאחיך דלמא מיירי האי קרא במלקות של ח"ל אבל לא במלקות של ח"כ ותי' דס"ל דבמלקות של ח"ל ל"צ קרא דפשיטא שנתכפר לו במלקות כיון שאין עליו עונש אחר ע"ש וא"כ י"ל דרבנן ס"ל דהאי קרא קאי למלקות של חייבי לאוין ולא במלקות של ח"כ כקושי' הט"א וס"ל דאצטריך שפיר קרא במלקות של ח"ל דחוזר לכשרותו ואינו פסול לעדות כמו שכתב הרמב"ם (פי"ז מהל' סנהדרין) בפי' כן מהאי קרא ודע דרך אגב דיש לתמוה לכאו' עמ"ש הט"א שם שהקשה עלה דר"נ בן הקנה במגילה שם דאמר דהיה עושה את יוה"כ כשבת לתשלומין דפטור מתשלומין ואמאי לא אמר דהיה עושה לכל חייבי כריתות ואמאי נקט יוה"כ דוקא ע"ש:

ותמוה דהא מפו' בירושלמי דמגילה שם דר"נ בן הקנה סבר דדוקא יוה"כ ולא שאר ח"כ ור"ש בן מנסיא סבר דה"ה כל ח"כ פוטר מתשלומין וא"כ ודאי ל"ק קושי' הט"א אולם נלע"ד דהקשה הט"א שפיר דע"כ הגמ' דידן ל"ל הכי כדאיתא בכתובות (דף ל' ע"א) דאמר שם לאפוקי מדר"נ בן הקנה היינו מתני' שם דמחייב קנס באחותו הוא דלא כרנב"ה א"כ מוכח דס"ל להגמ' דלר"נ בן הקנה ס"ל כן בכל חייבי כריתות וכן מוכח שם הכי לה"ט דמפרשי רבא ואביי שם. ובזה מתו' היטב דברי התוס' דכתובות שם ד"ה הכל מודים שכתבו דר"ש מנסיא ל"ל כר"נ בן הקנה ותמוה מאוד דהא מבואר בירושלמי (רפ"ג דכתובות) וכן (רפ"א דמגילה) דר"ש בן מנסיא ס"ל כר"נ בן הקנה ועדיף מיניה דאף בכל ח"כ סבר ר"ש בן מנסיא גופי' דפוטר מתשלומין וע"ש בש"ק אבל לפי האמור א"ש דע"כ גמ' דידן ל"ל הכי ולא ידע מהא דר"נ בן הקנה ור"ש בן מנסיא דברייתא דירושלמי הנזכר דאל"כ איך אמר שם על מתני' דהבא על אחותו לאפוקי מר"נ בן הקנה דהא בברייתא דירושלמי שם מבואר דהא דר"נ בן הקנה ס"ל דפוטר מתשלומין הוא ביוה"כ דוקא ולא בשאר חייבי כריתות ודוק:

סליק מסכת מכות בעזרת השם:

כרם יהושע מערכות - מערכה ראשונה בסנהדרין דף לג/א

מערכה ראשונה בסנהדרין דף ל"ג א' הנה בסנהדרין (דף ל"ג א') איתא ורמינהו דן את הדין זיכה את החייב חייב את הזכאי טימא את הטהור טיהר את הטמא מה שעשה עשוי

וישלם מביתו והקשו התוס' דטיהר את הטמא אמאי מה שעשה עשוי ועוד אי מה שעשה עשוי אמאי משלם דאכתי לא מתוקמא דעירבן עם פירותיו עד לבסוף ותי' דהשתא ס"ל כשעירבן בעה"ב ולבסוף ס"ל כשעירבן חכם והשתא מה שעשה עשוי שעירבן ברוב פירותיו טהורים דבטלי ברובא וישלם מביתו שעירבן בפירות מועטים והקשו ע"ז למאי דס"ד בפ' עד כמה דאתיא כר"מ הא שמעי' ליה בפ' הניזקין גבי נפלו ונתפצעו דאפי' שוגג לא יטלו דקנסי' שוגג אטו מזיד וא"כ היכי בטלי ברובא ותי' כיון דע"פ חכם עביד לא קניס האי שוגג א"נ לענין דינא דגרמי מוקי לה כר"מ ולא לכל מילי עכ"ל התוס' והנה קשה לשיטת הפוסקים החולקים על הט"ז ביו"ד (סי' צ"ט) דס"ל דאומר מותר עדיף טפי משוגג אלא ס"ל דלא עדיף משוגג ומאן דקניס בשוגג אטו מזיד קניס ג"כ באומר מותר והא מדברי התוס' דהכא מוכת דס"ל כיון דע"פ חכם עביד לא קנסי' האי שוגג וי"ל דס"ל היכי שעושה ע"פ חכם עדיף טפי מהיכי שטעה עצמו בדין ואומר מותר ועוי"ל ע"פ מאי דאיתא בתרומות (פ"ב מ"ה) דר' יהודה אומר אם הוא יודע אע"פ שהוא שוגג לא עשה ולא כלום ופי' הרמב"ם (בפ"ה מהל' תרומות) דהיינו שהיה יודע שהוא תרומה אלא ששגג בדין זה גרע משוגג וי"ל דעת החולקים על הט"ז דהוא מוכח מהא דר"י דתרומות דס"ל כן דשגג בדין גרע משוגג ואף דמוכח לפי' התוס' דר"מ דהכא ל"ל כן מ"מ הא ר"מ ור"י הל' כר"י כדאיתא בעירובין (דף מ"ו ב') ועוכ"מ:

והנה לכאו' יש להביא ראיה לדעת החולקים על הט"ז דאומר מותר הוי כמזיד מהא דאיתא בירושלמי (פ"ח דשבועות הל' ב') דר' יוחנן בעי סוטה מהו שיהיו חייבין בה משום שבועת ביטוי ופריך מה אנן קיימין אם בשוגגת בעבירה ובשבועה אין כאן סוטה אם במזידה בעבירה ובשבועה אין כאן קרבן ע"כ וקשה דהא משכ"ל לדעת מהרי"ק דבאומרת מותר שסברה שמותרת לזנות מ"מ אסורה לבעלה דמעלה מעל בבעלה א"כ משכ"ל שוגג באומר מותר דהוי שוגג ומ"מ הוי סוטה וכן נשאר בזה בקושי' הגאון מלבוב שם בהגהות אבל לדעת החולקים על הט"ז א"ש דהא אומר מותר לאו שוגג הוא אולם לענ"ד ל"ק כלל אף לדעת הט"ז דאומר מותר הוי כשוגג דהא אף שסברה שמותרת לזנות מ"מ בשבועה הוי מזידה דהאיך נשבעת שלא שכב איש אותה והא ידעה ששכב איש אותה וא"כ לאו בר קרבן היא ובמח"כ הגאון מלבוב שלא העיר בזה אבל לענ"ד תקשה קושי' אחרת דהא משכ"ל לדעת מהרי"ק דסברה שמותרת לזנות ובשבועה הוי שוגגת בקרבן דידעה ששבועה זו אסורה אבל לא ידעה שחייבת עליה קרבן ככל שבועת ביטוי לשעבר כדאי' בשבועות (דף כ"ו ריש ע"ב) וצ"ע אבל אין זה שייך למחלוקת הט"ז והאחרונים: והנה לתי' התוס' שתירצו דמוקי כר"מ רק בדינא דגרמי ולא בכל מילי י"ל

בזה מאי דקשה לעיל (ר"ד ו') דפריך מהאי סתם משנה דדן את הדין לר"א דסבר שנים שדנו לד"ה אין דיניהם דין משום דמה"ת ג' בעינן וקשה הא בלאו דברי ר' אבהו תקשה על מתני' גופי' דהא סתם מתני' הוא כר"מ בכ"מ ור"מ גופי' הא מוכח דסבר דמה"ת בעי' שלשה דיינים כדאמר ר"מ לקמן (דף ל"ד ב') מה ריבים בג' וכמ"ש התומים (סי' ה') ועוכ"מ והקצה"ח (סי' ג') דע"כ ר"מ סבר הכי אבל לפי האמור א"ש דהא ע"כ האי סתם מתני' דלא כר"מ אף למאי דס"ד מעיקרא דבהא דגרמי אתיא כר"מ מ"מ בשאר מילי לא אתיא כוותי' והא דתירצו התוס' דמתני' דלא כר"מ כוונתם דאף דגם ר' יהודה ססר בהא דנפלו ונתפצעו כר"מ דאף שוגג לא יעלו כדאיתא בגיטין (דף נ"ד רע"ב) מ"מ מתני' אתיא כר' יוסי, ור"ש דס"ל הכי דבשוגג יעלו והרמב"ם פסק ג"כ דלא כר"מ ור' יהודה בדין נתפצעו כמבואר בדבריו (פי"ז מהל' מ"א) אלא כר' יוסי ור"ש:

וי"ל ג"כ דה"ט דהוא משום דע"כ סתם מתני' זו דבכורות דלא כוותייהו כדעת התוס' הכא ועוד איכא ג"כ סתם מתני' דלא כוותייהו בהא (דספ"ה דתרומות) דתנן שם תרומה שנפלה לפחות מק' ואח"כ נפלו שם חולין אם שוגג מותר ואם מזיד אסור:

והנה בדין זה דקנסי' שוגג אטו מזיד נפלאתי מאוד על דברי התוס' בעירובין (כ"ד מ"ב) שכתבו שם דקיי"ל דלא קנסי' שוגג אטו מזיד לא בדאוריי' ולא בדרבנן ותמוה דהא אנן קיי"ל כר' יהודה דס"ל בגיטין (דף נ"ג ב') דבדאורייתא קניס שוגג אטו מזיד ולא בדרבנן וכמ"ש הרמב"ם (פ"ז מהל' שבת) דהמבשל בשבת אפי' בשוגג לא יאכל בו ביום היינו משום דבדאורייתא קנסי' שוגג אטו מזיד אבל במעשר בשבת דהוי מדרבנן כתב הרמב"ם (בפכ"ג שם) דהמעשר בשבת בשוגג אפי' בו ביום יאכל וכדמבואר בגיטין שם וכן (בפ"י מהל' תרומות) גבי זר שאכל תרומה טהורה פסק שאם שילם חונין טמאים אפי' בשוגג יחזור וישלם מן הטהורים וה"ט משום דבדאורייתא. קנסי' שוגג אטו מזיד ועי' בפר"ח ביו"ד (סי' צ"ט) וא"כ איך כתבו התוס' דלא קנסי' בדאורייתא שוגג אטו מזיד ועוד תמוה דהא לא הוי לא כר"מ ולא כר"י דהא לר"מ ס"ל בגיטין שם דבדרבנן קנסי' שוגג אטו מזיד ולא בדאורייתא וראיתי בש"ק בירושלמי (רפ"ד דעירובין) שהעיר בזה קצת:

והנה י"ל לענ"ד ע"פ מ"ש הגר"א בשנות אליהו (פ"ב דתרומות מ"ג) לפרש מתני' דתנן שם המעשר והמבשל בשבת בשוגג יאכל במזיד לא יאכל דה"ט דס"ל לרבי דסתם כן במתני' דלא קנסי' שוגג אטו מזיד לא בדאורייתא ולא בדרבנן ע"ש א"כ י"ל בזה דעת התוס' דעירובין דס"ל דקיי"ל כההיא סתם מתני' דתרומות דס"ל הכי אולם נפלאתי מאוד גם על פי' הגר"א דהא הוא נגד המבואר בגמ' דגיטין (דף נ"ד א') דמפו' שם דסתם מתני' דתרומות הוא ר"מ ופריך מהא דהמעשר בשבת עלה דאמרי' שם דר"מ קניס בדרבנן

שוגג אטו מזיד והא מעשר בשבת דרבנן הוא ומשני התם גברא לתקוני קמכוין ואנן ליקום ולקנסי' א"כ ס"ל למתני' דקנסי' בדרבנן שוגג אטו מזיד רק מעשר שאני דלתקוני קמכוין וכן תמוה מ"ש הגר"א שם דכן סתם רבי בהמטמא והמדמע והמנסך וזהו ג"כ דלא כסוגיין בגיטין (ס"ד נ"ג) דמבואר שם דר"י היא רק דמנסך שאני משום חומרא דע"ג מיבדל בדילי מינה ונלע"ד דפי' הגר"א כן משום דסבר ר' יוחנן כן בירושלמי דערלה (פ"ג הל' ד') דלא קנסי' שוגג אטו מזיד לא בדאורייתא ולא בדרבנן ועי' בשנות אליהו בערלה (פ"ג מ"ח) אלא דקשה דאמאי פי' הגר"א כשיטת הירושלמי ודלא כגמ' דידן ונלע"ד ע"פ מ"ש השיך ביו"ד (ר"ס קמ"ה) לענין אבני הר שנתדלדלו דהיכי דקמיפלגי גמ' דידן והירושלמי אליבא דר' יוחנן קיי"ל כשי' הירושלמי דר' יוחנן גופי' חיבר את הירושלמי והודיע לנו דעתו בזה ע"ש וא"כ י"ל דסוגיא דגיטין קאי ג"כ לר' יוחנן דאיהו סבר שם דהיזק שאינו ניכר לא שמי' היזק ופריך הגמ' שם לימא כתנאי ההיא דר"מ ור"י בהא דהמטמא והמדמע והמנסך ומשני דכ"ע ס"ל כר' יוחנן דהיזק שאינו ניכר לא שמי' היזק אלא דפליגי בקנסי' שוגג אטו מזיד ומחלק שם בין דאורייתא לדרבנן וכיון דמפו' בירושלמי דר' יוחנן גופי' סבר דלא קנסי' שוגג אטו מזיד לא בדאורייתא ולא בדרבנן וה"ט דס"ל כן לסתם מתני' דתרומות וכמ"ש הגר"א שם מתו' היטב דברי הגר"א ודברי התוספות דעירובין הנ"ל

והנה לפי האמור נלע"ד די"ל היטב דברי התוס' דפסחים (דף כ"ו ע"ב) בד"ה אפה שהקשו שם לרבי הא דאמר המבשל בשבת בשוגג יאכל ואמאי נימא דיש שבח עצים בפת דגחלים מוקצים נינהו וכתב המהרש"ל שם בכוונת התוס' דקושייתם הוא אף לרבנן דרבי דל"פ רבנן על רבי התם אלא משום דאין האיסור בעין והגחלים אינם מוקצים אבל בההיא דהמבשל בשבת גחלים מוקצים הן והמהרש"א כתב שם דהתוס' דוקא לרבי הוא דמקשי התם אבל לא לרבנן יעו"ש ולכאו' קשה פי' של המהרש"א דמנ"ל להתוס' להקשות כן לרבי מהא דהמבשל בשבת בשוגג יאכל דלמא ס"ל לרבי כר' יהודה ור"י הסנדלר דהמבשל בשבת אף בשוגג לא יאכל אבל לפי האמור י"ל לפמ"ש דהתוס' דעירובין ס"ל כשיטת הירושלמי וכדעת הגר"א הנזכר דסתמא דמתני' דתרומות בהא דהמעשר והמבשל בשבת בשוגג יאכל הוא דעת רבי דסתם כן וא"כ מבואר דס"ל לרבי הכי דהמבשל בשבת בשוגג יאכל מש"ה מקשי' התוס' שפיר דהא לרבי גופי' גחלים מוקצים נינהו:

והנה יש לתמוה ג"כ בזה על דברי התוס' בב"ב (דף ב' ע"ב) שהקשו עלה דתניא שם דנתייאש הימנה ולא גדרה הרי זה קידש וחייב באחריותו אע"ג דהיזק שאינו ניכר לא

שמי' היזק נראה לר"י דהאי חשיב היזק ניכר שהרי ניכר הוא שהוא כלאים. כשרואה הגפנים בשדה אבל אין לומר דחשיב שפיר היזק שאינו ניכר וקנסוהו כמו במטמא ומדמע דאי קנס הוא היה לו להתחייב במזיד דוקא עכ"ל התוס' שם וקשה דמאי הקשו התוס' הא י"ל דסבר האי תנא דמקיים כלאים דאורייתא היא כר"ע בע' גלולים (ר"ד ס"ד) ועוכ"מ וסבר האי תנא דקנסי' שוגג אטו מזיד בדאורייתא או י"ל בהיפוך דס"ל דהמקיים כלאים הוי דרבנן וס"ל כר"מ דקנסי' שוגג אטו מזיד בדרבנן וא"כ ל"ק קושי' התוס' דאי קנסא במזיד דוקא ה"ל להתחייב ולא בשוגג ולפי האמור י"ל לכאו' דס"ל להתוס' בב"ב כשיטתם בעירובין הנ"ל דקיי"ל דלא קנסי' שוגג אטו מזיד לא בדאורייתא ולא בדרבנן וכדסתם רבי במתני' דתרומות הנ"ל וכפי' הגר"א הנ"ל אבל זה אינו דהא מבואר בהדיא בב"ק (דף ק' ע"א) דההיא ברייתא ר"מ היא וא"כ קשה על דברי התוס' דמאי מקשי דבמזיד דוקא קנסי' ולא בשוגג והא ר"מ קניס שוגג אטו מזיד בדרבנן וי"ל דסבר דמקיים כלאים הוי דרבנן ועי' בתור"ע בכלאים (פ"ז מ"ה אות כ"ג) מש"ש בזה:

ונלע"ד בעז"ה ליישב היטב דנכונים דברי התוספות דב"ב הנ"ל משום דמארי דהך מימרא בב"ק שם דסבר דההיא ברייתא דנתייאש הימנה ולא גדרה ר"מ היא הוא ריש לקיש שם ודייק מהא דסתם מתני' ר"מ היא עי' בתוס' שם ובתוס' בב"ב (דף ב' ע"א). ד"ה כדתניא וריש לקיש גופי' היה סבר במכות (דף כ"א ב') דסתם מתני' דהתם דיש חורש תלם א' ס"ל כר"ע דמקיים כלאים לוקה וכן מצינו ג"כ דס"ל כר"ע האי סתמא דמתני' (דרפ"ח דכלאים) לשיטת הגמ' דידן בע' גלולים (ר"ד ס"ד) דלרבנן מקיים שרי דלא כשיטת הירושלמי בכלאים שם דאף לרבנן מקיים אסור אלא דאינו לוקה וכן ס"ל ע"כ כר"ט גם לסתם מתני' דריש שקלים (דף ב') כמ"ש בטורי אבן במגילה (דף י"ג) ועי' במל"מ (פ"א מהל' כלאים הל' י"ג) והט"א בר"ה (דף ט"ו ב') וא"כ כיון דכל הני סתמי ס"ל דמקיים הוי דאורייתא א"כ מסתמא ס"ל ג"כ להההיא דנתייאש הימנה ולא גדרה דדייקי' מהתם דר"מ היא מכח דסתם מתני' ר"מ היא דמקיים הוי דאורייתא מש"ה כתבו התוס' שפיר בההיא דתניא נתייאש הימנה ולא גדרה דאי קנסא הוי דוקא במזיד היה לו. להתחייב ולא בשוגג כיון דר"מ היא וס"ל דמקיים כלאים הוי דאורייתא ור"מ גופי' הא סבר בגיטין (ס"ד נ"ג) הנ"ל דבדאורייתא לא קנסי' שוגג אטו מזיד:

ובזה נלע"ד ליישב ג"כ מאי דראיתי מקשים על דברי התוס' דב"ב דהא לא הוי ההיא דנתייאש הימנה ולא גדרה אלא איסור דרבנן דהא קיי"ל כר' יאשיה דאינו חייב משום כלאים עד שיזרע חטה ושעורה וחרצן במפולת יד ור"מ הא קניס בדרבנן שוגג אטו מזיד וא"כ אמאי כתבו התוס' דאי קנסא במזיד דוקא ה"ל להתחייב אבל לפי האמור י"ל היטב

ע"פ מ"ש התוס' בקדושין (דף ל"ט א') דכמה סתמי ס"ל דלא כר' יאשיה וא"כ כיון דכל ההוכחה בב"ק דההיא דנתייאש הימנה ולא גדרה ר"מ היא הוא משום דסתם מתני' ר"מ היא וכיון דכמה סתמי דלא כר' יאשיה. א"כ גם ר"מ ס"ל הכי דהא סתם מתני' ר"מ היא דל"ל כר' יאשיה מש"ה מקשי' התוס' בב"ב היטב ועוי"ל לענ"ד ע"פ מ"ש הפוסקים דאף ר' יאשיה לא קאמר עד שיזרע חטה ושעורה וחרצן במפולת יד אלא דוקא לענין מלקות אבל מודה דאסור מה"ת אף בב' מינים ועי' ביו"ד (סי' רצ"ו) מש"ה מקשי' התוס' שפיר כיון דהוי דאורייתא ור"מ היא הא ר"מ סבר דבדאורייתא לא קנסי' שוגג אטו מזיד.

והנה ע"פ מ"ש הש"ך הנ"ל דהיכי דפליגי גמ' דידן והירושלמי אליבא דר' יוחנן קיי"ל כשי' הירושלמי יתורץ לי בזה לקושי' הגרע"א בתשובותיו (סי' ט"ו) על מ"ש הרשב"א ראיה להתיר ליתן איסור דרבנן בידים לקטן מהא דשבת (דף קל"ט א') דפריך שם וליתן לתינוק ישראל אלמא דשרי ליתן והקשה הגרע"א שם ע"ז והא התם הוי לצרכינו ובכה"ג מודה הרשב"א דאסור ליתן לקטן בידים כ"א לצרכו דוקא ונשאר בצ"ע ולפי האמור י"ל היטב דהא דס"ל להרשב"א האי חילוקא דלצורך הקטן שרי ליתן בידים לקטן אבל לא לצרכינו הוא מבואר כן בירושלמי (פט"ז דשבת הל' ז') דפריך שם עלה דתנן שם אבל קטן שבא לכבות אין שומעין לו שכן שביתתו עליך ולא כן תני ראו אותו יוצא ומלקט עשבים אין את זקוק לו ומתרץ תמן אין לו צורך בעשבים ברם הכא יש לו צורך כיבוי וא"כ מבואר האי חילוקא בין היכי דהוי לצרכינו ובין היכי דלא הוי לצרכינו אבל בגמ' דידן בשבת (דף קכ"א א') לא משמע הכי ול"ל האי חילוקא דפריך שם ש"מ קטן האוכל נבילות ב"ד מצוין להפרישו ומשני ר' יוחנן בקטן העושה לדעת אביו מוכח דסבר ר' יוחנן דבאינו עושה לדעת אביו שרי אף דהוי לצרכינו כהא דכיבוי דאל"כ ה"ל לומר שם דאף דאינו עושה לדעת אביו אסור משום דהוי לצרכנו וכ"כ הרשב"א בחידושיו לשבת שם האי חילוקא בין לצרכנו ובין היכי דלא הוי לצרכנו והביא ראיה מדברי הירושלמי הנ"ל וסיים שם בקיצור לשונו דזה הוא דלא כגמ' דידן ע"ש וכוונתו למה שכתבתי מהא דר' יוחנן הנזכר וא"כ מתורץ קושי' הגרע"א הנ"ל אטו מזיד. דהאיך פריך בשבת פ' תולין הנ"ל וליתן לתינוק ישראל והא לצרכנו מודה הרשב"א דאסור ליתן לקטן בידים דלקמ"ד דהא גמ' דידן ל"ל הכי אלא דאף היכי דהוי לצרכנו שרי ליתן לקטן בידים אלא דהרשב"א ס"ל דקיי"ל כדעת הירושלמי בזה אלא דאכתי קשה דהאיך תפס הרשב"א כדעת הירושלמי נגד גמ' דידן אבל לפי מ"ש הש"ך הנ"ל א"ש דהא סתמא דירושלמי הוא ר' יוחנן ול"ל שם כדעת ר' יוחנן בגמ' דידן קיי"ל טפי כשיטת הירושלמי דיש חילוק בין

היכי דהוי לצרכנו או לא ועי' בענפי לשבת שם מש"ש עוד בעז"ה ועי' בפריי לפסחים (דף צ"ב) מש"ש בע"ה:

וכן נלע"ד עוד ליישב ע"פ מ"ש הש"ך ביו"ד הנ"ל לענין אבני הר שנתדלדלו מה שהקשה הלח"מ על הרמב"ם (פ"ב מהל' עבודת יוה"כ) שתפס הרמב"ם שם האי טעמא דמפרש ר"א ביומא (דף נ"ה א') דהא דצריך למנות להזאה ראשונה בכל ההזאות בהא דאחת ואחת אחת ושתים דהוא משום שלא יטעה בהזאות ודלא כר' יוחנן דמפ' שם לה מקרא דאמאי לא מפ' הרמב"ם טפי כר' יוחנן ע"ש:

אבל לפי האמור בשם הש"ך יתורץ היטב משום דבירושלמי (פ"ה דיומא) שם איתא דר' יוחנן מפרש כהא דר"א דהוא משום שלא יטעה בהזאות וכיון דהגמ' דידן והירושלמי פליגי אליבא דר' יוחנן תפס הרמב"ם כשיטת הירושלמי בהא דר' יוחנן ונחזור לראשונות דלפ"ז יתיישב מ"ש התוס' הכא דמתני' דבכורות ל"ל כר"מ בהא דקניס שוגג אטו מזיד דלכאו' קשה דהוא ג"כ נגד מאי דס"ל לגמ' בגיטין (דף נ"ד סע"א) דפריך שם מכמה סתמי למאי דס"ל לר"מ שם משום דפשיטא להו להגמ' שם דסתם משנה ר"מ כפרש"י ותוס' שם והא הכא ע"כ האי סתם מתני' דלא כר"מ ולפי האמור יתיישב דתירוצם שתירצו התוס' כאן הוא כשיטתם דס"ל להתוס' בעירובין כשיטת הירושלמי דגם ההיא סתמא דהמעשר והמבשל והמטמא והמדמע ג"כ הוא. דלא כר"מ אלא הוא דעת רבי דסתם דלא כוותי' דר"מ:

אולם התוס' בזבחים (ר"ד ע"ד) ל"ל כן כשיטת התוס' בעירובין דהנה בהא דאמר רב שם טבעת של ע' גלולים שנתערבה במאה טבעות ונפל אחד מהם לים הגדול הותרו כולן דאמרי' הך דאיסורא נפל וכתבו התוס' שם ע"ז דה"ט משום דברובא בטיל מה"ת הקילו כאן ודוקא נפלה ממילא אבל הפילה אפי' שוגג קנסי' וא"כ מבואר דס"ל להתוס' דקנסי' בדרבנן שוגג אטו מזיד דהא התם הוי דרבנן כיון דמה"ת כבר בטל ברובא ותמוה דזה הוא דלא כשיטתם בעירובין ועוד דזה הוא כר"מ דגיטין דס"ל כן והא אנן קיי"ל דר"מ ור"י הל' כר"י כדעת הרמב"ם הנ"ל ונלע"ד די"ל דדעת התוס' בהא דרב דמוכח ע"כ דסבר הכי מדאמר דוקא נפלה משמע דס"ל הכי דהפילה לא משום דקנסי' שוגג אטו מזיד והיינו דס"ל ע"כ כר"מ ואזיל רב לטעמיה דס"ל בחולין (דף ט"ו א') כר"מ בהא דהמבשל בשבת בשוגג יאכל במזיד לא יאכל וס"ל דבדאורייתא לא קנסי' שוגג אטו מזיד אבל בדרבנן קנסי' ומ"מ י"ל ג"כ דס"ל להתוס' בזבחים דאנן קיי"ל כר' יוחנן בירושלמי דלא קנסי' שוגג אטו מזיד לא בדאורייתא ולא בדרבנן אולם דעת הרמב"ם אינו כן כמ"ש קודם אלא ס"ל דקיי"ל כר"י דבדאורייתא קנסי' שוגג אטו מזיד אבל לא בדרבנן וכן הוא דעת

הרא"ש (פ"ז דחולין) שכתב ודוקא שנתפתחו או נתפרסו החביות בעצמן או בשוגג אבל במזיד אסורות וכן בשוגג למאן דקניס שוגג אטו מזיד באיסור דרבנן ע"כ מוכח שפוסק דלא קנסי' שוגג אטו מזיד בדרבנן וכן הוא דעת הרשב"א בת"ה כמ"ש הפר"ח ביו"ד (סי' צ"ט) ע"ש והפר"ח כתב דמפשט דברי התוס' ר"פ התערובות משמע ג"כ דס"ל הכי ולא הזכיר שם לדברי התוס' דעירובין הנ"ל ולפענ"ד נראה כמו שכתבתי בעז"ה דהתוס' בזבחים כתבו כן אליבא דרב דמוכח דס"ל הכי אבל להלכה י"ל דס"ל להתוס' שם שפיר כדס"ל להתוס' בעירובין:

והנה לפי האמור בסוגיא דגיטין הנ"ל דלר"מ קנסי' שוגג אטו מזיד בדרבנן ולא בדאורייתא א"כ לפ"ז ע"כ מתני' דבכורות (דף מ"ה ב') אתיא כר"מ ולא כר' יהודה דתנן שם הנושא נשים בעבירה פסול עד שידירנה הנאה ומלשון זה משמע דדוקא נושא במזיד מדלא תנא מי שנשא נשים בעבירה וכ"כ בחתם סופר בלקוטי התשובות (סי' י"ב) דמתני' דהתם ע"כ כר"מ [וכתב שם עוד דאנן קיי"ל כר"י דקנסי' שוגג אטו מזיד בדאורייתא ע"ש ולא הזכיר שם בזה לדעת התוס' דעירובין הנ"ל דל"ל הכי] ולפ"ז נלע"ד די"ל מאי דקשה קושי' חמורה בבכורות שם (ס"ד מ"ה) דפריך ליחוש דלמא אזלא לגבי חכם ושרי לה ומשני קסבר דצריך לפרט את הנדר ופריך הניחא למ"ד דצריך לפרט את הנדר אלא למ"ד דא"צ לפרט מא"ל ומשני דמדרי' ליה ברבים ופריך הניחא למ"ד דנדר שהודר ברבים אין לו הפרה אלא למ"ד דיש לו הפרה מא"ל ומשני דמדרי' על דעת רבים וקשה דגם בהא דעל דעת רבים איכא מ"ד דסבירא ליה דיש לו הפרה כמ"ש התוס' שם (ר"ד מ"ו) ובגיטין (דף ל"ה ב') וא"כ מאי עדיפותא דרוצה ליישב טפי להאי מ"ד בהא דסבר בנדר שהודר ברבים יש לו הפרה מהאי מ"ד דס"ל בעל דעת רבים דיש לו הפרה אבל לפי האמור מתורץ היטב מאוד דמהא מ"ד דס"ל דבעל דעת רבים יש לו הפרה ל"ק ליה דהוא רב הונא בגיטין כמ"ש התוס' שם דר"ה ל"ל דאמימר ואיהו גופי' סבר בגיטין שם דצריך לפרט את הנדר וא"כ לדידיה ודאי ל"ק ליה מתני' דבכורות כמו דמתרץ הגמ' קודם דקסבר דצריך לפרט את הנדר אלא למ"ד דא"צ לפרט את הנדר ומשני קודם דמדרי' ליה ברבים פריך שפיר דלמ"ד דנדר שהודר ברבים יש לו הפרה מא"ל דהא האי מ"ד הוא ר"מ בגיטין (ס"ד מ"ה) וכמ"ש התוס' בבכורות ובגיטין שם ומתני' דבכורות זה ג"כ הוא כר"מ בהא דדוקא בדאורייתא קנסי' שוגג אטו מזיד מש"ה פריך שפיר והסוגיא דמכות (דף ט"ז א') מאי דקשה שם כזה כבר כתבתי בחי' למכות שם ליישב היטב בעז"ה ודוק כי לענ"ד נכון הוא בעז"ה:

כרם יהושע מערכות - מערכה שניה בסנהדרין דף ס /ב

מערכה שניה בסנהדרין דף ס' ע"ב
במתני' שם. אבל המגפף והמנשק והמכבד וכו' עובר בל"ת הנודר בשמו והמקיים בשמו עובר בל"ת וקשה דאמאי לא ערבינהו התנא הני תרי בבי יחד דהמגפף והמנשק וכו' והנודר והמקיים בשמו עובר בל"ת כדפריך הגמ' כזה בקדושין (ר"ד ו') וביבמות (דף י"ט ע"ב) וכקושי' הגמ' בזבחים (דף ע"ט ב') וכקושי' התוס' בכריתות (ס"ד ו') ועי' בתוס' במנחות (דף כ"ו סע"א) ונלע"ד די"ל דה"ט דהוא משום דאין דיניהם שוה דמעיקרא היה סבר לקמן (דף ס"ג א') דעל כולם היה לוקה חוץ מנודר ומקיים דלא לקי דהוי לאו שאין בו מעשה כדרב דימי אר"א ולהמסקנא להא דרבין אר"א הוא בהיפוך דעל כולם לא היה לוקה חוץ מן הנודר והמקיים בשמו ועי' מ"ש בכ"מ (ספ"ה מהל' ע' גלולים). ואין להקשות אליבא דרב דימי אר"א דלדידיה הא דפלגינהו התנא הכא הוא משום דעל כולם לוקה ובנודר ומקיים לא לקי משום דהוי לאו שאין בו מעשה א"כ תקשה לר' יוחנן דסבר בב"מ (ס"ד צ') דעקימת שפתיו הוי מעשה א"כ לדידיה בנודר ומקיים ג"כ לוקה ואמאי פלגינהו התנא הכא הני תרי בבי. דכבר כתבו התוס' לקמן (דף ס"ה ע"ב) בד"ה הואיל ובשבועות (דף כ"א א') בד"ה חוץ דל"ל לר' יוחנן כן אלא היכי דבדבורו עביד מעשה ועי' בתוס' לקמן (דף ס"ג א') בד"ה כי קאמר דלכאו' ל"ל להתוס' כן ועי' במהר"ם שם ולכאו' תקשה למאי דמסיק בשם רבין אר"א דעל כולם אינו לוקה משום דהוי לאו שבכללות חוץ מהנודר בשמו ומקיים בשמו אף דהוי לאו שאין בו מעשה הא ר' יוחנן ל"ל ע"כ הכי דהא איהו סבר במכות (ר"ד ט"ז) דלאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו וא"כ ל"ל בדרבין דמתני' כר' יהודה דלאו שאין בו מעשה לוקין עליו דא"כ תקשה לר' יוחנן דס"ל בכ"מ דהל' כסתם מתני' אולם כבר הקשו בגמ' כזה בשבועות (דף ג' ע"ב) ותירצו דר' יוחנן סתמא אחרינא אשכח דס"ל דלאו שאב"מ אינו לוקה ואין להקשות דאכתי למ"ד בפסחים (דף מ"א א') ובנזיר (דף ל"ת) ועוכ"מ דס"ל דלאו שבכללות לוקין עליו א"כ ע"כ ס"ל דבהנהו כולהו דמתני' ג"כ לקי א"כ אמאי פלגינהו התנא הכי דמתורץ היטב ע"פ מ"ש התוס' לקמן (דף ס"ג סע"א) דהתם מפורש טפי בקרא בההיא דנא ומבושל וזג וחרצן ואף דסבר התם דלאו שבכללות לוקין עליו מודה ג"כ בהא דמתני' דהכא דאינו לוקה עלייהו דלא מפו' בקרא דלא תעבדם ובזה י"ל שפיר מאי דק"ל קושי' חמורה בתמורה (דף ז' ע"ב) דסבר אביי דהמעלה אימורי בע"מ לגבי מזבח דאין לוקין על לאו שבכללות ופרכי' שם לאביי מהא דתניא המקדיש בע"מ לגבי מזבח עובר משום חמשה שמות תיובתא דאביי תיובתא ע"ש ואמאי לא משני דאביי סבר כמתני' דהכא דס"ל ע"כ דעל כולם אינו לוקה משום דהוי לאו שבכללות כדאמר רבין משמי' דר"א ומוכרח הוא

כן לדברינו מדפלגינהו התנא הכי לתרי בבי אבל לפי האמור מתורץ די"ל דשאני הכא דלא מפו' בקרא כ"כ ול"ד להני לאו שבכללות דהתם כמ"ש התוס' בזה לענין נא ומבושל וזג וחרצן:

ודנה בזה, הדרך נלע"ד ליישב דעת הרמב"ם בענין חליצה בלילה דתנן ביבמות (ר"ד ק"ד) חלצה בלילה חליצתה כשרה ור"א פוסל בשמאל חליצתה פסולה ור"א מכשיר והרמב"ם (פ"ד מהל' יבום) פסק כר"א דחליצה בלילה פסולה. ותמוה דאמאי פסק דלא כרבנן ועוד דר"א שמותי הוא עי' בשבת (דף ק"ל ע"ב) ובנדה (דף ז' ב') והתם ר' אליעזר הוא ולא ר' אלעזר דאמרי' שם דס"ל לר"א דמופנה מצד אחד למידין ומשיבין וכתב רש"י ז"ל דבשבת (דף קל"א) גמרי' מזה דס"ל לר"א דמופנה מצד אחד למידין ומשיבין ובהא דשבת במכשירי מילה הוא ר"א ורביה דר"ע כמבואר שם אולם י"ל דאמרינן ביבמות שם לימא בהא קמיפלגי ר"א ורבנן דר"א סבר דמקשי' ריבים לנגעים דמה נגעים ביום אף ריבים דהיינו דין הוא ביום וחליצה נמי דין הוא דגובה כתובתה ורבנן ס"ל דלא מקשי' ריבים לנגעים ודחי' שם לא דכ"ע לא מקשי' ריבים לנגעים דאי מקשי' אפי' גמר דין בלילה נמי לא ופרש"י ואנן תנן דגומרין בלילה והכא בהא קמיפלגי מר סבר, חליצה כתחילת דין דמיא ותחלת דין ביום ומר סבר חליצה כגמר דין דמיא ועוד איתא שם דרבה ב"ח עבד עובדא במוק וביחידי ובלילה אמר שמואל כמה רב גוברי' דעביד כיחידאה ומפ' דיחידי קא קשי' ליה דהיכי עביד כן דיחידאה קתני לה ואבע"א דכולהו נמי יחידאה קתני לה דתניא אר"י בר"י אני ראיתי את ר"י בן אלישע שחלץ במוק וביחידי בלילה ע"כ א"כ י"ל היטב דעת הרמב"ם דס"ל כהאי תירוצא דכולהו יחידאה קתני לה והיינו דגם מתני' דס"ל דבלילה חליצתה כשרה יחידאה היא ורבנן פליגי ע"ז וס"ל דחליצה בלילה פסולה מש"ה פסק הרמב"ם כן וכן העיר בזה המ"מ שם ע"ש. אולם אכתי קשה מה שתמהו המפרשים דהא אין ראיה גם להאי שינויא של ואבע"א דס"ל לרבנן דחליצה בלילה פסולה דהא י"ל דמה שתמה שמואל על רב"ח דלילה יחידאה הוא היינו לענין מה שעשה כן רב"ח אף לכתחילה וכמ"ש התוס' שם בד"ה אי מוקי אבל לענין דיעבד ודאי י"ל דסתם מתני' דחליצה בלילה חליצה כשרה ס"ל לרבנן ג"כ הכי:

אולם נלע"ד בעז"ה ליישב היטב דעת הרמב"ם דהנה קשה קושי' חמורה דמאי הוכיח הגמ' שם דאי כ"ע מקשי ריבים לנגעים [היינו דאף ר"א ס"ל הכי] א"כ אף גמר דין בלילה נמי לא ומאי הוכחה דלמא סבר ר"א כר"מ במכילתין בסנהדרין (דף ל"ד ב') דסבר דאף גמר דין בלילה לא וס"ל שפיר לר"א דמקשי' ריבים לנגעים כדאמר מעיקרא וכבר הקשה כן הרשב"א בחידושיו שם ונשאר בצ"ע והי' ק"ל להרמב"ם קושי' זו מש"ה ס"ל להרמב"ם

דס"ל להגמ' שם כתי' של אבע"א דגם לילה יחידי תניא היינו דהא דתנן חליצה בלילה כשרה הוא דעת יחיד ורבנן סברי ג"כ כר"א דפסולה מש"ה לא נ"ל לומר כן בדר"א דס"ל דמקשי' ריבים לנגעים וסבר דאף גמר דין בלילה נמי לא וא"כ צ"ל ג"כ הכי אף לרבנן דס"ל בזה כר"א וכי ל"ל כסתם מתני' במכילתין (דף ל"ב א') דגומרין בלילה ואמרי' שם (דף ל"ד ב') דר' יוחנן סמיך ג"כ אהאי סתמא דמכילתין נגד ההיא סתמא דנדה דהוא משום דסתמא דרבים עדיף ועוד דקתני לה גבי הלכתא דדינא וא"כ מזה מוכח דס"ל לסתמא דגמ' כתי' ואבע"א וס"ל דגם הא דתנן במתני' דחליצה בלילה חליצתה כשרה הוא דעת יחידאה ורבנן פליגי וס"ל דפסולה כר"א מש"ה פסק הרמב"ם שפיר כר"א דרבים ס"ל כוותי' אבל אכתי קשה על הגמ' גופי' מנ"ל לומר כן דרבנן פליגי על מתני' בהא דחליצה בלילה לענין דיעבד דפסולה ודלמא הא דאר"י בר' יוסי אני ראיתי לר' ישמעאל שחלץ בלילה דמשמע מזה דרק ר' ישמעאל עשה כן דמזה הוכיח הגמ' דיחידאה הוא דלמא רק לענין לכתחילה יחידאה הוא מה שהתיר אף לכתחילה בלילה אבל בדיעבד ס"ל שפיר דחליצה בלילה לאו יחידאה היא כשרה ומתני':

אמנם לפמ"ש קודם מתורץ היטב בעז"ה דהנה התם ביבמות פרכי' עלה דמכשיר ר"א חליצה בשמאל דר"א לא יליף רגל רגל ממצורע והתניא ר"א אומר מניין לרציעה שהיא באוזן ימנית נאמר כאן אזן ונאמר להלן אזן כו' ומתרץ ר' יוחנן דמוחלפת השיטה ועי' בנו"ב מ"ת (חלק א"ע סי' קנ"ו) ובצל"ח בברכות (דף כ') שפירשו דהיינו השיטה דמתני' בחליצה מוחלפת דת"ק ס"ל דחליצה בשמאל כשרה ור"א פוסל ועי' בתשו' הגרע"א (סי' קכ"ב) ולענ"ד נראה עיקר כפי' זה של הנו"ב והצל"ח דא"ל דמוחלפת ההיא דרציעה דהא שם ליכא מ"ד התם דפליג על ר"א בזה דנימא מוחלפת ועוד דבקדושין (דף ט"ו) מבואר דס"ל לר"א האי גז"ש דאוזן אזן וא"כ ודאי קשה טובא אליבא דר' יוחנן דס"ל לת"ק בתרווייהו בהא דחליצה בלילה ובחליצה בשמאל דכשרה ור"א ס"ל בתרווייהו דפסולה א"כ אמאי פלגינהו התנא התם להני תרי בבי אלא ה"ל לכלול יחד דחליצה בלילה ובשמאל כשרה ור"א פוסל וכקושי' הגמ' בזבחים (דף ע"ט ב') מש"ה הוכיח הגמ' שם דמש"ה פלגינהו התנא משום דאין דיניהם שוה דבהא דחליצה בלילה כשרה הוא דעת יחידאה ורבים פליגי עליו וס"ל כר"א דפוסל ובהא דחליצה בשמאל כ"ע ס"ל דכשרה דלא כר"א מש"ה הוכיח הגמ' שפיר דאי כ"ע מקשי ריבים לנגעים היינו ר"א וגם רבנן ס"ל כר"א בזה דחליצה בלילה פסולה א"כ גמר דין בלילה נמי לא והא ר' יוחנן גופי' דאליבי' מוכח כן דס"ל גם לרבנן כר"א בזה והא איהו גופי' סבר במכילתין (ד' ל"ד ב') דהל' כסתם מתני' דדנין ביום וגומרין בלילה. ומתורץ היטב קושי' הרשב"א הנ"ל

ודעת הרמב"ם הנ"ל בעז"ה ועוד מוכח לענ"ד דס"ל להגמ' הכי מדנקט הגמ' החם דמר סבר דמקשי' ריבים לנגעים דהיינו ר"א ואח"כ אמר ומר סבר דלא מקשי' ריבים לנגעים דהיינו ת"ק וכן דמר סבר דחליצה כתחילת דין דמיא דהיינו ר"א ומר סבר דכגמר דין דמיא דהיינו ת"ק והל"ל להקדים בהיפוך דברי ת"ק להא דר"א כדתנן במתני' אלא משום דדעת ר"א הוא עיקר בזה ודעת ת"ק הוא דעת יחידאה מש"ה הקדים דברי ר"א בזה כנלע"ד נכון בעז"ה:

והנה כזה הקשה הגרע"א בתור"ע בקדושין (פ"ב אות כ"ז) במתני' דתנן שם (דף נ' רע"ב) המקדש שתי נשים בשוה פרוטה או אשה אחת בפחות מש"פ אע"פ ששלח סבלונות לאח"כ אינה מקודשת שמחמת קדושין הראשונים שלח וכן קטן שקדש ע"כ והעיר הגרע"א שם ע"ז דאמאי לא כייל התנא להו הא דפחות מש"פ והא דקטן שקידש בחד בבא וליתני בסוף הא דשלח סבלונות לאח"כ דאינה מקודשת ותי' הגרע"א בזה די"ל דברישא בהא דפחות מש"פ אינה מקודשת קדושי ודאי אבל אכתי מקודשת מספק לחומרא שמא שוה פרוטה במדי אבל בקטן שקידש אינה מקודשת כלל ותמה לפ"ז דאיך אמר רבה שם ומותבינין אשמעתי' [עלה דאמר שם דחוששין לסבלונות ממתני' דתנן אע"פ ששלח סבלונות אינה מקודשת ומאי קושיא הא מתני' ג"כ קאמר דלא הוי קדושי ודאי אבל מ"מ חוששין לסבלונות לחומרא קדושי ספק ע"ש. ובמח"כ הרמה אשתמיטתי' להגרע"א הלח"מ (פ"ד מה' אישות הל' י"ט) שהקשה שם ג"כ מהאי מתני' לשמואל דסבר בקדושין (דף י"ב) דס"ל האי סברא דחיישי' שמא שוה פרוטה במדי א"כ אמאי תנן במתני' דהמקדש בפחות מש"פ אינה מקודשת וניחוש שמא ש"פ במדי ול"ל דה"פ דאינה מקודשת קדושי ודאי אבל מקודשת לחומרא קדושי ספק דא"כ תקשה הא דתנן שם אע"פ ששלח סבלונות לאח"כ אינה מקודשת שמחמת קדושין הראשונים שלח דמשמע דאם היה שולח סבלונות לחח"כ שלא מחמת קדושין הראשונים הוי קדושי ודאי וזה אינו דהא סבלונות לא הוי כ"א חשש קדושין מדרבנן וא"כ ע"כ ה"פ דאינה מקודשת בפחות מש"פ כלל אף ששלח סבלונות לאח"כ דמחמת קדושין הראשונים שלח הא אם שלח שלא מחמת קדושין הראשונים הוי חשש קדושין מדרבנן והשתא שהוי מחמת קדושין הראשונים אינה מקודשת כלל וא"כ קשה לשמואל ותי' הלח"מ דמתני' מיירי במטבע ובמטבע לא חיישי' שמא שוה פרוטה במדי ע"ש וא"כ ליתא לפ"ז לתי' הגרע"א ז"ל. וא"כ לכאו' תשאר קושי' הגרע"א דאמאי לא כלל התנא שם בחד בבא הא דפחות מש"פ והא דקטן שקידש אולם נלע"ד די"ל אף לדברי הלח"מ דמש"ה לא כללינהו יחד בחד בבא משום דל"ד הא דפחות מש"פ לקטן שקידש די"ל דהא דתנא במתני' המקדש

בפחות מש"פ מירי בכל גווני בשארי דברים ובמטבע ובשארי דברים הוי אינה מקודשת קדושי ודאי אבל מקודשת מספק שמא ש"פ במדי ובמטבע אינה מקודשת כלל דבמטבע לא חיישי' האי חששא שמא ש"פ במדי כדעת הלח"מ ומ"מ תנן בסיפא שפיר דאע"פ ששלח סבלונות לאח"כ אינה מקודשת שמחמת קדושי' הראשונים שלח דה"ט צריך לומר משום דינא דמטבע פחות מש"פ דאם לאו מחמת קדושי' הראשונים היא מקודשת מדרבנן משום סבלונות והשתא אינה מקודשת כלל אבל משום שארי דברים לא היה צ"ל ה"ט והשתא מתורץ היטב דלא כלליהו יחד הא דפחות מש"פ עם קטן שקידש דקטן שקידש בכל גווני אינה מקודשת כלל אבל בפחות מש"פ בשארי דברים לבד ממטבע לא הוי מקודשת קדושי ודאי אבל מקודשת מספק שמא שוה פרוטה במדי:

והנה בזה לכאו' תמוהים דברי הב"י בא"ע (סי' י"ז) שכתב להוכיח כדעת הרמב"ם ודלא כדעת הטור שם דס"ל להטור דגם בתנוקות אם אמרו ששמעו שאיש פלוני מת דיו ומשיאין את אשתו כמו דתנן בנשים ביבמות (דף קכ"א ע"ב) והרמב"ם (פי"ג מהל' גירושין) ס"ל דדוקא בנשים מהני כן אבל לא בתנוקות והוכיח הב"י מההיא מתני' שם כדעת הרמב"ם דלדעת הטור קשה דלטרבינהו וליתנינהו [היינו בהא דתנן שם דנשים שאמרו שאיש פלוני מת דיו ר' יהודה אומר אפי' שמע מן התנוקות אומרים הרי אנו הולכים לספוד ולקבור את איש פלוני ומפ' בגמ' שם דקאמרי כך וכך רבנן הוי וכך וכך ספדני הוי שם] ולכאו' ה"פ דלערבינהו וליתנינהו הא דנשים והא דתנוקות בחד בבא ותמוה דמאי קושי' דהא י"ל דלת"ק דוקא בנשים מהני עדותן אבל לא בתנוקות ור' יהודה ס"ל דאף בתנוקות מהני כן וכן נראה מפה"מ להרמב"ם דס"ל הכי א"כ מאי שייך לומר בזה דלערבינהו וליתנינהו: ונלע"ד דכוונת הב"י הכי דאי כדעת הטור דלר"י מהני גם בקטן שאומר שאיש פלוני מת להשיא את אשתו א"כ ה"ל לר"י לאשמעי' בתנוקות האי לישנא דאם אמרו שאיש פלוני מת מהני כדתנא ת"ק בנשים ואלא ע"כ דאתא לומר דבתנוקות מהני אם אמרו הרי אנו הולכים לספוד את פלוני א"כ ה"ל לאשמעי' ג"כ הכי בנשים ולערב ולמיתני הכי בנשים ובתנוקות כיון דדינם שוה לדעת הטור אלא ע"כ מוכח כדעת הרמב"ם דבתנוקות לא מהני אם אמרו איש פלוני מת ואין דיניהם שוה לנשים ודוק:

כרם יהושע מערכות - מערכה שלישית לסנהדרין דף סו/א

מערכה שלישית לסנהדרין דף ס"ו א':

הנה איתא (בדף ס"ו א') מחלוקת דר' יאשיה ור' יונתן אי צריך קרא לחלק אי לא נפסק בגמ' הלכה כמאן אבל בב"מ (ס"ד צ"ד) איתא דאביי סבר כר' יאשיה דלחלק צריך קרא

ורבא כר' יונתן דא"צ קרא לחלק וא"כ ודאי קיי"ל כרבא דקיי"ל כוותי' בכולי תלמודא לגבי אביי לבד מיע"ל קג"ם אולם יש להוכיח אדרבא מהא דס"ל לסתמא דגמ' בב"ק (ר"ד נ"ד) כר' יאשיה דצריך קרא לחלק בהא דתניא שם דר"י מחייב על נזקי כלים בבור ורבנן פטרי ומפרש שם דה"ט דרבנן דס"ל שור ולא אדם חמור ולא כלים. ור"י או לרבות את הכלים ורבנן או מבע"ל לחלק ור"י לחלק מנ"ל נפ"ל מונפל. ואולם כבר העירו התוס' שם התם דההיא סוגיא דלא כהלכתא דודאי קיי"ל כרבא לגבי אביי דס"ל דקיי"ל כר' יונתן דלחלק ל"צ קרא ונלע"ד די"ל דהאי כללא דהל' כרבא לגבי אביי לא אמרי' אלא היכי דפליגי אביי ורבא לבד אבל לא היכי דאיכא עוד אמוראים דס"ל כאביי וכמ"ש הרי"ף והרא"ש (רפ"ה דגיטין):

ומצינו כמה אמוראים דס"ל כר' יאשיה וכאביי מש"ה ליכא האי כללא בזה ועי' בתוס' יבמות (דף ל"ט א') בד"ה אע"ג ועי' בב"י ובט"ז או"ח (סי' רנ"ב ס"ק ט') מש"ש לתרץ דעת הרי"ף שפסק כאביי דשבת (דף י"א) משום דמוכח דסתמא דגמ' שם (דף י"ב) ס"ל כוותי' דאביי ועי' בכ"מ (פ"ה מהל' רוצח הל' ד') ועי' בנו"ב מ"ת (חלק חו"מ סי' ס') מ"ש לתרץ דעת הרמב"ם שפסק כאביי בהא דעונשין מן הדין היכי דהוי גילוי מילתא בעלמא דהוא משום דמוכח דס"ל כן לסתמא דגמ' ע"ש. וכן מוכח לכאו' דרב ג"כ ס"ל כר' יאשיה. דבשבועות (דף כ"ז א') ממעט נשבע לבטל את המצוה או לקיים את המצוה מדכתיב או לרבות הטבת אחרים ופריך האי או מבע"ל לחלק ומשני דר' יאשיה דס"ל דלחלק צריך קרא סבר כר"ע דדריש ריבויי ומעוטי וע"כ קראי בדבר הרשות כתיבי וממעט דבר מצוה דאי בדבר מצוה כתיבי ממאי קא ממעט ולכאו' מדס"ל ר' יאשיה כר"ע ה"נ לפ"ז צ"ל דר"ע סבר כר' יאשיה ורב הא סבר שם (דף כ"ה סע"א) כר"ע א"כ סבר כר' יאשיה ולפ"ז מתו' ג"כ לקושי' התוס' בזבחים (דף ק"ז א') שהקשו ג"כ כזה על הסוגיא דהתם דפריך ור"ע לחלק מנ"ל דמאי פריך הא קיי"ל ברבא דס"ל כר' יונתן דלחלק ל"צ קרא אבל לפי האמור, פריך שפיר לר"ע לטעמי' דמוכח דס"ל מההיא דשבועות הנזכר כר' יאשיה:

אבל זה אינו דכבר דחה בנו"ב מ"ת (חלק או"ח סי' קי"ח) למי שהבין כן. אלא מסיק דאף דר' יאשיה סבר כר"ע מ"מ ר"ע ל"ל כר' יאשיה וכן מבואר בירושלמי (פי"א דיבמות) בהדיא דר"ע סבר כר' יונתן דלחלק ל"צ קרא דריוה"ג סבר דאביו ואמו קלל אתי לומר דלא נימא דאינו חייב עד שיקלל לשניהם לאביו ואמו:

ור"ע ס"ל דל"צ קרא לזה דממילא משמע כ"א בפ"ע אלא האי דאביו ואמו קלל אתא לגר לומר דאינו חייב על קללת אמו כמו שאינו חייב על קללת אביו ואשתמיט במח"כ דברי הירושלמי הזה מהחכם בנו"ב שם ומבעל נו"ב שם אלא בלא"ה י"ל קושי' התוס' דזבחים

כמ"ש, על קושי' התוס' דב"ק דהאי כללא ליתי' היכי דפליגי אמוראי בזה. ומצינו ג"כ לר' יוחנן בקדושין (דף ט' ע"ב) דס"ל ע"כ כר' יאשיה. דיליף שם ר' יוחנן קדושי ביאה מהא דבעולת בעל ולא מהא דובעלה משום דאי מובעלה ה"א עד דמקדש והדר בעיל והיינו דס"ל דאינו משמע כ"א בפ"ע כ"א דוקא היכי דכתב קרא לחלק וכמ"ש הרשב"א בחידושיו שם ועי' מה שכתבתי (דף ס"ה) בזה:

והנה לפמ"ש הנו"ב במ"ת (סי' הנזכר) דהא דאי' ביבמות (דף פ"ד ע"ב) לא יקחו לא יקחו מלמד שהאשה מוזהרת ע"י האיש דזה תלוי ג"כ בפלוגתא דר' יאשיה ור' יונתן בהא דלחלק צריך קרא משום דהא קשה דבקדושין (דף ע"ז) אמרי' דהאי לא יקחו אתא לומר דאם היתה זונה וחללה וגרושה לוקה עליה אף משום גרושה וא"כ הא אצטריך האי לא יקחו להא דקדושין ותי' הנו"ב שם דההיא דיבמות אתיא כר' יונתן דס"ל דבלאו הא דלא יקחו ידעי' לה דא"נ הוי כתיב גרושה וחללה וזונה בלאו אחד הוי משמע דחייב על כ"א בפ"ע וההיא דקדושין כר' יאשיה ע"ש. ולפי זה י"ל קושי' חמורה בהא דאיתא בחגיגה (ד' י"ד וט"ו) דשאלו את בן זומא בתולה שעברה מהו לכ"ג מי חיישי' לדשמואל דאמר יכול אני לבעול כמה בעילות בלא דם או דלמא דשמואל לא שכיחא ופרש"י שם שהיא אומרת בתולה אני ואי שכיחא להא דשמואל מהימנא והקשו התוס' שם דהא בפ"ק דכתובות תנן דר' יהושע ס"ל דאינה מהימנא דלא מפיה אנו חיים והכא משמע דמבע"ל אליבא דכ"ע: ותירצו דכיון שהיא ג"כ בכלל האיסור דכתי' והוא אשה בבתוליה יקח קרי ביה יקח מש"ה נאמנת ע"כ והקשה הט"א שם הא בההיא דכתובות אמאי ס"ל לר"י דאינה נאמנת הא הוי היא ג"כ בכלל האיסור כדדרשי' ביבמות מהא דלא יקחו שהאשה מוזהרת ע"י האיש ע"ש אבל לפי האמור י"ל דההיא דיבמות כר' יונתן אבל ר' יאשיה ל"ל כן מהא דלא יקחו דאשה מוזהרת ע"י האיש דהא איהו דריש האי לא יקחו להא דקדושין דזונה וחללה וגרושה דחייב אף משום גרושה ולפ"ז ג"כ מתו' קושי' התוס' בנדרים (דף צ' ע"ב) עמ"ש הר"א דזונה אינה מוזהרת להנשא לכהן והקשו מהא דיבמות הנ"ל דמבואר דגם האשה מוזהרת ע"ש ולפי האמור י"ל דההיא דיבמות ע"כ כר' יונתן ודעת הר"א דקיי"ל כר' יאשיה כיון דסתמא דגמ' דב"ק ודזבחים הנ"ל ע"כ ס"ל כר' יאשיה ועוד נלע"ד ליישב קושי' התוס' דקיי"ל שפיר כר' יאשיה והלמ"ד של יע"ל קג"ם י"ל דכולל ג"כ הא דלחלק צריך קרא דקיי"ל בזה כאביי דסבר כר' יאשיה כמ"ש בחי' לסנהדרין לעיל (דף כ"ז א') ליישב דברי הע"ש הביאו המ"א (סי' ש"מ ס"ק ט"ו) מש"ש דהעי"ן של יע"ל קג"ם הוא עימור בגדולי קרקע דשבת (ס"ד ע"ג) ותמוה דהא בב"ק (דף ע"ג) ובסנהדרין שם מבואר דהגמ' הביא זה לענין עד זומם. אלא צ"ל דכוונת

הע"ש הוא דהעי"ן של יע"ל קג"ם כולל ב' דברים הא דעד זומם והא דעימור וא"כ ה"נ י"ל דהלמ"ד כולל להא דלחי העומד מאיליו בעירובין (דף ט"ו א') והא אולם בהא דכתבנו אליבא דרב מוכח ג"כ עוד דס"ל לרב כר' יאשיה מהא דאיתא בחגיגה (דף ה' ב') דאמר רב שם כל שאינו בהסתר פנים אינו מהם כל שאינו בוהי' לאכול אינו מהם משמע דתרווייהו בעי' ועי' בס' ב"א שם שהקשה מזה עלה דא"ל רבנן לרבא מר לא בהסתר פנים איתי' ולא בוהיה לאכול איתי' אמר להו מי ידעיתו כמה משדרנא בצנעא בי שבור מלכא אלמא דבחד מנייהו סגי ותי' הב"א דזה תלוי בפלוגתא דר' יאשיה ור"י אם וי"ו משמע לחלק ורבא לטעמי' דס"ל בב"מ פ' השואל כר' יונתן דלא בעי' קרא לחלק ורב כר' יאשיה דלחלק צריך קרא ע"כ א"כ נשאר גם דברי הראשונים בהא דרב דס"ל כר' יאשיה ובזה י"ל הא דאיתא במגילה (דף ב' ע"ב) דמפרש רבא שם דמנה"מ דפרזים קורין את המגילה בי"ד והמוקפים קורין בט"ו דא"ק ע"כ היהודים הפרזים מדפרזים בי"ד מוקפין בט"ו ופריך ואימא פרזים בי"ד מוקפין בי"ד ובט"ו כדכתיב להיות עושים את יום י"ד ואת יום ט"ו ומשני דכתיב את ופסיק. וכתב הט"א שם דמאי דפריך אימא מוקפין בי"ד ובט"ו זה ל"ק רק לר' יאשיה. דלר' יונתן הא משמע כ"א בפ"ע דוי"ו מחלק ע"ש וקשה דמאי פרכי' לרבא והא רבא ס"ל כר' יונתן בב"מ (ס"ד צ"ד) הנ"ל ומפ' ג"כ שפיר למתני' כוותי' וצ"ל דפריך משום דלא משתמיט מאן דפליג אדינא דמתני' במוקפין. אבל לגירסת הרי"ף שם דרב הוא דמפרש במגילה שם כן א"ש יותר מרווח דפריך היטב לרב לטעמיה דס"ל כר' יאשיה:

ודע דרך אגב דהקשה הט"א שם דאי לר' יאשיה פריך א"כ מאי משני התם דאתא את ופסיק והא גבי מקלל כתיב ג"כ את ואפ"ה סבר דמשמע שניהם דוקא דצריך קרא הא דאביו ואמו קלל לגלות דחייב עכ"א בפ"ע ותי' הט"א דהתם אצטריך את דלא נימא אביו תחלה דוקא או דוקא בבת אחת אבל בזה אחר זה לא אבל גבי י"ד וט"ו ל"ל כן ע"ש. ובזה י"ל קושי' חמורה מאי דקשה מהא דאיתא בזבחים (דף י"ט ב') דרוחץ ידיו ורגליו בבת אחת ואמאי לא אמרי' שם ג"כ דאתא את ופסיק כהא דמגילה דהתם ג"כ כתיב את ורחצו את ידיהם ואת רגליהם ועי' בש"א (סי' מ"ח). ולפי האמור י"ל דההיא את אצטריך דלא נימא דוקא ידו תחלה אבל אפכא לא דאם נשפך תחלה על רגליו ס"ד דפסול קמ"ל כדס"ל לר' יאשיה גבי מקלל אביו ואמו ועי' בתשו' חתם סופר (חא"ח סי' קצ"ו):

ונחזור לראשונות דלכאו' מוכח דסתמא דגמ' ס"ל דקיי"ל כר' יאשיה מהא דב"ק (ר"ד נ"ד) הנזכר אולם ביו"ד (סי' רט"ז סעי' ז') ושם (סי' רכ"ח סעי' מ') מבואר דקיי"ל כר' יונתן וא"כ לפ"ז ודאי תשאר קושי' התוס' דב"ק דההיא סוגיא דלא כהלכתא אולם נלע"ד די"ל

דמש"ה פריך הגמ' שם ור' יהודה לחלק מנ"ל משום דמוכח דאיהו סבר כר' יאשיה משום דבמנחות (דף כ"ה) איתא דר' יהודה סבר דמאי דכתיב ולקח מדם הפר ומדם השעיר שיהיו מעורבים והיינו דס"ל כר' יאשיה דסבר כן ביומא (דף נ"ז ב') דפליג שם ג"כ עם ר' יונתן בזה ומפרש שם ג"כ דתלוי בהא מחלוקת אי לחלק צריך קרא. ובזה מתורץ לי קושי' חמורה דקשה לי מהא דב"ק (דף ס' ע"א) דאיתא שם ג"כ כזה דמפרש דר' יהודה ורבנן דס"ל דלחלק צריך קרא ופריך התם ג"כ ורבנן לחלק מנ"ל והא התם לרבא גופי' קיימי' דאיהו שם מארי דההיא שמעתא דמפרש דל"ל לכתוב רחמנא לקוצים גדיש קמה ושדה ואמאי לא משני אליבא דרבא גופי' דסבר בב"מ (ס"ד צ"ד) הנ"ל דקיי"ל כר' יונתן דלחלק ל"צ קרא והתוס' דב"ק (ר"ד נ"ד) שהקשו על סתמא דגמ' תמוה דלא הקשו טפי על הסוגיא הזה דקאי לרבא גופי' אבל לפי האמור מתו' דר' יהודה ע"כ ס"ל דצריך לחלק מהא דמנחות הנ"ל ועוד דס"ל ע"כ דלחלק צריך קרא דאל"כ מאי דריש בהא דאו הקמה. ופריך שפיר על רבנן דר' יהודה דלחלק מנ"ל משום דהא מוכח מההיא פלוגתא (דסוף ד' נ"ג) דס"ל לרבנן דצריך קרא לחלק דאל"כ מאי דרשי בהאי או חמור כדאיתא שם דר"י ס"ל דאו לרבות את הכלים ורבנן ס"ל דאו לחלק והשתא בלא"ה מתורץ עוד קושי' התוס' דב"ק הנ"ל מה שהקשו דההיא סוגיא דלא כהלכתא די"ל היטב דהא לרבנן ודאי צ"ל דס"ל דאו חמור אתי לחלק דאל"כ מאי דרשי בהאי או. וכן לר' יהודה פרכי' לחלק מנ"ל דהא מוכח מההיא דפ' הכונס דס"ל דאו הקמה מבע"ל לחלק דאל"כ מאי דריש בהאי או הקמה כדמבואר שם: והנה בהא דב"ק הנזכר נלע"ד ב' דברים נכונים בעז"ה. א) דהנה בגמ' דידן הנ"ל איתא דרבנן ס"ל שור ולא אדם חמור ולא כלים אבל בירושלמי (פ"ה דב"ק הל' ז') מבואר דהאי שור וחמור תרווייהו אתי למעט כלים: ואצטריך תרתי למעט אף בכה"ג שנפל הבהמה עם הכלים ג"כ פטור על הכלים דלא נימא דחייב על הכלים בזה וע"ש בפ"מ ובמה"פ. ולכאו' תמוה דא"כ מנלן לשיטת הירושלמי למעט אדם. אולם לק"מ דסוגיית הירושלמי אזלי לטעמייהו דס"ל שם (פ"א הל' א') דממעטי' אדם מוהמת יהיה לו וכקושי' התוס' דב"ק (דף י' ע"א) בד"ה שהשור ע"ש וחידוש הוא על התוס' שהקשו כן מעצמם ולא הזכירו לדברי הירושלמי האלו ב) נלע"ד דבר נכון מסוגיא דב"ק הנזכר ליישב קושי' חמורה דהנה הקשה התוי"ט (רפ"א דב"ק) עמ"ש הרע"ב בפה"מ דאש אתי לפטור בו את הטמון דלר' יהודה דמחייב על טמון באש אש ל"ל ותי' התוי"ט ע"פ מ"ש התוס' שם (ס"ד ה') דאצטריך אש לחייב בו את הכלים דאי הוי נפיק מבור הוי פטור כלים ע"ש ותמוה דהא הגמ' (ס"ד ה') פריך כן לר"י ומשני דאתי לאתויי ליחכה נירו וסכסכה אבניו וכבר תמהו בזה הגרי"פ והגרע"א בתור"ע שם. ונלע"ד בעז"ה ליישב

נכון מאד ע"פ סוגיא דב"ק הנזכר דעבדי' צריכותא דל"ל לכתוב קוצים גדיש קמה ושדה ופריך ולכתוב רחמנא שדה ולא בעי הנך ומשני דסד"א מה שבשדה אין אבל מידי אחריני לא להכי כתיב הני דהשתא דכתיב שדה ע"כ אתי לאתויי ליחכה נירו וסכסכה אבניו ותמוה דהא למאי דמשני הגמ' שם (ס"ד ה') דאש ע"כ אתי כהא דליחכה נירו וסכסכה אבניו דלשאר דברים ל"צ דנדע מבור וחד מהנך וא"כ תשאר קושי' הגמ' דלכתוב שדה ולא בעי הנך דע"כ אש ושדה אתי להא דליחכה נירו וסכסכה אבניו מש"ה צ"ל דלפי הסוגיא דלקמן איכא תי' אחר כמ"ש התוי"ט דאש אתי לחייב את הכלים דאי הוי נפ"ל מבור הוי פטור בו כלים מש"ה אצטריך למכתב כולהו קוצים גדיש קמה ושדה ונכון.

והנה לפי האמור דר' יהודה ע"כ סבר כר' יאשיה מתו' בזה דעת הרמב"ם דהרמב"ם (פי"א מהל' פרה הל' ב') כתב דאם הוזה בג' ולא בז' ושהה כמה ימים טובל בכל עת שירצה ותמוה דהא מבואר בקדושין (ד' ס"ב א') דפריך שם לרחב"ג האי קרא דהוא יתחטא בו ביום השלישי וביום השביעי ואם לא יתחטא ל"ל ומשני דאצטריך סד"א מצות הזאה בשלישי ובשביעי והיכי דעבד בחד מנייהו עבד קמ"ל ופריך והזה הטהור על הטמא ביום השלישי וביום השביעי ל"ל ומשני אצטריך סד"א שלישי למעוטי שני ושביעי למעוטי ששי אבל היכי דעבד בשלישי ובשמיני שפיר דמי קמ"ל א"כ מבואר דדוקא ג' וז' בעי' והשיג הראב"ד שם עליו בזה וע"ש בכ"מ שכתב דהיה לו גירסא אחרת בקדושין שם בזה. אולם י"ל דהסוגיא דקדושין קאי שם לר' יאשיה אבל לר' יונתן דסבירא ליה דמשמע כ"א בפ"ע א"כ צריך ודאי קרא דאם לא יתחטא דמהאי קרא דהוא יתחטא בו ביום השלישי וביום השביעי ה"א דביום ג' או יום ז' לבד סגי וא"כ צריך האי דאם לא יתחטא לומר דג' וז' בעי' אבל אכתי סד"א דזה הוא למצוה אבל היכי דעבד בחד מנייהו עבד אצטריך קרא דוהזה על הטהור לעיכובא וא"כ למאי דקיי"ל כר' יונתן לא ידעי' למעט היכי דעביד בשלישי ובשמיני ומתו' היטב דעת הרמב"ם. וכן ראיתי בתשו' משיבת נפש (סי' ל"ב) שכתב כן ע"ש אלא דאכתי קשה כיון דקיי"ל כר' יונתן א"כ אמאי לא משני הגמ' הכי. אבל לפי האמור מתורץ היטב דהגמ' קאי לפרש שם להאי קרא דאם לא יתחטא לר"ח בן גמליאל ור' יהודה ס"ל ג"כ כר"ח ב"ג דלא בעי' תנאי כפול כדאיתא בגיטין (דף מ"ז ב') ובנדרים דף י"א ב') וע"ש בר"ן וא"כ לר"י דס"ל כר"ח ב"ג ע"כ צ"ל כתי' הגמ' דקדושין בהא דלא יתחטא כיון דמוכח ע"כ דר' יהודה סבר כר' יאשיה מהא דפ' הכונס ומהא דמנחות כמ"ש קודם א"כ ע"כ צ"ל ג"כ כתי' הגמ' בהא דוהזה הטהור הכי אבל דברי הרמב"ם א"ש כיון דקיי"ל כר' יונתן א"כ ל"צ לתי' הגמ' בהא דאם

לא יתחטא ובהא דוהזה הטהור על הטמא. דודאי י"ל כמה שכתבנו תי' אחר אליבא דר' יונתן:

ולפי האמור י"ל קושי' חמורה שהקשה בתור"ע (רפ"ד דסוטה) עלה דממעטי' שם דארוסה לא שותה מקרא דמבלעדי אישך מי שקדמה שכיבת בעל לבועל ולא שכיבת בועל לבעל כדר"א בר חנינא מדרומא ובודאי משמע דהמיעוט של מבלעדי אישך צריכה לארוסה שלא בא עליה בעלה כלל אפי' שלא כדרכה דאם בא עליה בעלה שלא כדרכה א"כ מיקרי שוב קדמה שכיבת בעל לבועל א"כ תקשה מהא דקדושין (דף ט' ב') דפריך שם לר' יוחנן דנפ"ל קדושי ביאה מהא דבעולת בעל וכי כעורה זו ששנה רבי מהא דובעלה ומשני דמהתם ה"א עד דמקדש והדר בעיל ופריך ע"ז א"כ נערה המאורסה דבסקילה היכי משכ"ל ואמרוה רבנן קמי' דאביי משכ"ל כגון שבא עליה ארוס שלא כדרכה אבל אם לא בא עליה ארוס כלל הרי היא פנויה וא"כ למה צריך להמיעוט דמבלעדי אישך דפשיטא דפנויה אינה שותה ונשאר בצ"ע וכבר קדמוהו בשעה"מ (פ"ג מהל' אישות הל' ה') בקושי' זה אבל לפי האמור בשם חידושי הרשב"א דהא דרבי ור' יוחנן דקדושין הוא משום דרבי סבר כר' יונתן דמשמע כ"א בפ"ע להכי נפ"ל מובעלה ביאה לבד אבל ר' יוחנן סבר כר' יאשיה מש"ה סבר דאי מובעלה ה"א עד דמקדש והדר בעיל וא"כ י"ל לפמ"ש רש"י ביבמות (דף נ"ח ב') בשינויא דר"פ דאיכא תנאי דל"ל הא דר' אחא דממעט מבלעדי אישך מי שקדמה שכיבת בעל לבועל וע"ש בתד"ה ר"פ וא"כ י"ל דהא דר' יוחנן דקדושין הוא כהאי תנא דל"ל הא דר' אחא ור' אחא סבר כרבי וכר' יונתן דס"ל דמובעלה משמע קדושי כסף או בקדושי ביאה ונערה המאורסה משכ"ל אף בקדושי כסף וא"כ אצטריך הא דמבלעדי אישך למעט ארוסה בקדושי כסף אף שלא בא הארוס ולא הוי פנויה ובזה מתו' קושי' התוס' שהקשו על פרש"י דמאי פריך בסוטה מהא דר' אחא דלמא ס"ל שם כהאי תנא דל"ל דר' אחא די"ל לפמ"ש דהא התם על ר' יונתן פריך וכיון דר' אחא ס"ל כרבי וכר' יונתן נ"ל לומר דמסתמא ס"ל לר' יונתן ג"כ כר' אחא. ולר"נ בר יצחק ביבמות דל"ל הא דרב פפא ומשמע דל"ל דאיכא תנא דל"ל דר' אחא ל"ק דר"נ בר יצחק לטעמי' בלא"ה ל"ק קושי' הנזכר דהא איהו משני בקדושין שם דמשכ"ל הא דנערה המאורסה בקדושי שטר וא"כ ודאי אצטריך למעט ארוסה בקדושי שטר דאף שלא בא עליה הארוס לא הוי פנויה:

והנה לפי האמור יתורץ עוד קושי' המ"א שנשאר בצ"ע (סי' תרל"ז סעי' ג') על מה שנהגו העולם לעשות סוכה ברה"ר ולברך עליה דהוי סוכה גזולה דרבים לא מחלי ובא"ר כתב שם דרשאים לברך עליה היכי דא"א בענין אחר ע"ש וקשה מהא דאיתא בירושלמי (ריש

פ"ג דסוכה) דסוכה גזולה אית תנא דתני דכשרה ואית תנא דתני דפסולה ר' סימן בשם ריב"ל מ"ד כשרה בשנזל קרקע ומ"ד פסולה בשגזל פסל ור' יוחנן אמר דבין זה ובין זה כשרה אלא איזהו סוכה פסולה כל שנכנס לרשות של חבירו שלא מדעתו כההוא דעבד ליה מטלא גו היינו ברה"ר עבר רשב"ל א"ל מאן שרא לך ע"כ כגי' הק"ע ע"ש וא"כ מבואר דסוכה ברה"ר פסולה דמדמה להההיא דתוקף סוכתו של חבירו שלא מדעתו אבל לפי האמור י"ל היטב דלפמ"ש הרשב"א הנזכר דר' יוחנן סבר ע"כ כר' יאשיה בהא דלחלק צריך קרא דמש"ה אמר דאי מובעלה ה"א עד דמקדש והדר בעיל וכן ר"ל משמע דס"ל הכי מדהשיב כן ר' יוחנן לריש לקיש והודה לו אלמא דס"ל ג"כ הכי דמהא דובעלה ה"א עד דמקדש והדר בעיל וא"כ ס"ל לר' יוחנן ור"ל ע"כ כמ"ד דדריש ריבויי ומעוטי כדאיתא בשבועות (דף כ"ז א') דמאן דסבר דלחלק צריך קרא ע"כ סבר דדרשי' ריבויי ומטוטי ועי' בנו"ב מ"ת (חלק א"ח ס"ס קי"ט) מש"ה אזלי ר"י ור"ל לטעמייהו דס"ל דקרקע נגזלת כדאיתא בסיכה (ר"ד ל"א) ובב"ק (ס"ד קי"ז) דמ"ד דדרשי' ריבויי ומעוטי ס"ל דקרקע נגזלת אבל אנן קיי"ל כרבנן דר"א דקרקע אינה נגזלת דדרשי' כללי ופרטי וכמ"ש התוס' בנדה (ד' ל' סע"א) וכמ"ש הרמב"ם (בפ"ט מהל' גזלה) מש"ה ס"ל שפיר דסוכה ברה"ר כשרה ובזה י"ל ג"כ דרבא אזיל לטעמי' דס"ל בסוכה (דף ז' א') דסוכה ברה"ר כשרה דאמר שם וכן לשבת מיגו דהוי דופן לענין סוכה הוי דופן לענין שבת ופרש"י דאם עשה סוכה ברה"ר וכו' דרבא ג"כ סבר כמ"ד דדרשי' כללי ופרטי דהא סבר רבא ביומא (דף ל"ט א') דכלי שרת דעץ לא עבדי' וה"ט דס"ל ע"כ דדרשי' כללי ופרטי כדאיתא במנחות (דף כ"ח ב') ועי' בסוכה (דף נ' ע"ב) מש"ה סבירא ליה שפיר דקרקע אינה נגזלת ואזיל ג"כ לטעמי' דס"ל בב"מ (ס"ד צ"ד) כר' יונתן מש"ה סבר רבא שפיר דסוכה ברשות הרבים כשרה ועי' מה שכתבתי לעיל (ס"ד מ"ה) בענין זה. וכן לפי האמור י"ל ג"כ מאי דקשה בהא דאיתא בקדושין (דף ג') דפריך שם מנינא דרישא [דתנן שם דהאשה נקנית בג' דרכים בכסף ושטר וביאה] למעוטי מאי והנה בירושלמי (רפ"א דקדושין) מפ' שם כיני מתני' בכסף או בשטר או בביאה לא סוף דבר שלשתן אלא אפי' בחד מנהון ופירשו המפרשים שם דה"פ דהירושלמי בא לפרש ג"כ הא דתנן מנינא שם משום דאי לא הוי תני מנינא ה"א דהא דתנן שם בכסף ובשטר ובביאה היינו כולם יחד בעי' מש"ה תני מנינא דבכ"א מהם מתקדשת ע"כ א"כ קשה דאמאי לא מפ' הגמ' דידן ג"כ הכי אבל לפי האמור מתורץ היטב משום דבירושלמי קאי שם לר' יוחנן כדמבואר שם ואליבא דר' יוחנן מפ' התם שפיר הכי דס"ל כר' יאשיה כדס"ל שם (ד' ט' ב') דאי מובעלה ה"א עד דמקדש והדר בעיל אבל אנן דקיי"ל כר' יונתן דמשמע כ"א בפ"ע ובלשון ב"א ג"כ אמרי'

הכי דמשמע כ"א בפ"ע לר' יונתן כמ"ש הרמ"א ביו"ד (סי' רט"ז) בשם הרשב"א וכ"כ הריטב"א בחידושיו לשבועות ועי' בתשו' הגרע"א (סי' מ"ו) א"כ ודאי לישנא דמתני' ג"כ הכי משמע דבכסף או בשטר או בביאה מש"ה לא משני הגמ' כן אולם נלע"ד די"ל עוד מאי דלא משני הגמ' בקדושין כפי' הירושלמי משום דלכאו' תמוה דאיך ס"ד לומר דמתני' קאמר דבעי' דוקא כל ג' הקנינים יחד דא"כ איך משכ"ל הא דנערה המאורסה דבסקילה כקושי' הגמ' על ר' יוחנן שם (דף ט' ב') ול"ל כמאי דמשני רנב"י בקדושי שטר דהא לפי סברא זו דמתני' בעי' כל ג' קנינים יחד דוקא א"כ בקדושי שטר לא הוי ארוסה ואי בג' קנינים יחד היינו כסף ושטר וביאה א"כ ה"ל בעולה וצ"ל דס"ל שם כתי' דרבנן קמי' דאביי דמשכ"ל כגון שבא עליה ארוס שלא כדרכה. אבל הגמ' דידן לא נ"ל הכי דאיך נוכל לומר כן דאם כן האיך משכ"ל הא דנערה המאורסה והגמ' דידן ל"ל הכי די"ל כגון שבא עליה ארוס שלא כדרכה דהא ס"ל להגמ' דידן דבבעל ד"ה עושה אותה בעולה אף בביאה שלא כדרכה ועי' מ"ש בפנים (בדף פ"ה) דבר נחמד בענין זה ליישב קושי' חמורה מה דסותר הא דר' יוחנן בירושלמי (פ"ז הל' י') ובשבועות (פ"ח הל' ג') דס"ל שם דטובח ע"י אחר פטור מד' וה' להא דמפ' ר' יוחנן גופי' בגמ' דידן בכתובות (ס"ד ל"ג) ובב"ק (ר"ד ע"א) בטובח ע"י אחר דר"מ מחייב בד' וה' ע"ש מש"ש: והנה לפי האמור בשם הרשב"א דקדושין דע"כ ר' יוחנן סבר כר' יאשיה בהא דצריך קרא לחלק מש"ה אמר ר' יוחנן דאי מובעלה ה"א עד דמקדש והדר בעיל יתו' לי בזה ג"כ מאי דקשה בהא דחולין (דף קל"ב א') דא"ר יוחנן דכוי לרבנן חייב בכולהו מתנות דאם שה לרבות את הכוי דלא כר"א ופריך לר"א האי אם ל"ל ומשני מבע"ל לחלק ופריך ורבנן לחלק מנ"ל ומשני נפ"ל מאת זובחי הזבח ור"א מבע"ל לכדרבא דהדין עם הטבח. וקשה דמאי פריך לרבנן דלחלק מנ"ל והא קיי"ל כר' יונתן בקושי' התוס' דב"ק וזבחים הנ"ל ולפמ"ש מתורץ היטב דקאי שם לר' יוחנן דאיהו סבר כר' יאשיה והא דרבא שם ג"כ א"ש דאיהו סבר כר' יונתן בב"מ הנזכר לעיל ואזיל רבא לשיטתו ודוק:

ובזה נלע"ד די"ל קושי' חמורה בסתירת דברי רש"י דפסחים (דף ה' רע"ב) עם דברי רש"י דיבמות דף ה' ב') בענין הבערה לחלק יצאת דבפסחים פרש"י דהיינו דאתי לחלק שלא תאמר העושה ארבעה או חמשה אבות מלאכות אינו חייב אלא אחת לפיכך פרט הבערה בפ"ע כו' וביבמות פרש"י דה"א דאינו חייב עד שיעשה כל הל"ט מלאכות ביחד מש"ה כתב הבערה לחלק וכבר נתקשו המפרשים בזה ולפי האמור י"ל היטב דתלוי זה לענ"ד בהא דר' יאשיה ור' יונתן הנ"ל דלא שייך למטעי לומר [אי לא הוי כתיב הבערה לחלק] דאינו חייב עד שיעשה כל הל"ט מלאכות מהא דכתיב לא תעשו כל מלאכה אלא לר'

יאשיה דס"ל האי סברא דמשמע הכל כאחד. אבל לר' יונתן ודאי ל"ל הכי דהא משמע כ"א בפ"ע היכי דכתיב כה"ג מש"ה א"ש בפסחים שם דקאי לר"ע ולרבא דאמר רבא שם ש"מ מר"ע דס"ל הבערה לחלק יצאת:

ורבא הא ס"ל בב"מ כר' יונתן כמ"ש לעיל וכן ר"ע הא סבר כר' יונתן כדמבואר בירושלמי (פי"א דיבמות) וכמ"ש קודם וא"כ ל"ל אלי בייהו דה"א דאינו חייב עד שיעשה כל הל"ט מלאכות ביחד מש"ה פרש"י טפי דה"א דכי עביד ארבעה או חמשה אבות מלאכות אינו חייב אלא אחת דזה שייך לומר אף לר'. יונתן כדאמרי' כן במנחות (דף צ"א א') וכן פרש"י ג"כ הכי בסנהדרין (דף ל"ה ב') דהתם ג"כ קאי לרבא דאיהו אמר שם כבר פסקה תנא דבי ר' ישמעאל אבל ביבמות פרש"י גם אופן הב' דה"א דאינו חייב עד שיעשה לכל הל"ט מלאכות היינו כר' יאשיה דלכאו' משמע דהסוגיא דב"ק (ר"ד נ"ד) ודזבחים (דף ק"ז א') ס"ל כר' יאשיה ודוק כי לענ"ד נכון הוא בעז"ה:.

הנה איתא בגמ' (בדף ס"ט א') אמרוה קמי' דר"ה בריה דר"י א"ל ובד"נ מי אזלי' בתר רובא התורה אמרה ושפטו העדה והצילו העדה ואת אמרת זיל בתר רובא אהדרוה קמי' דרבינא א"ל ובד"נ לא אזלי' בתר רובא והתנן אחד אומר בשנים בחודש כו' אלא לאו משום דאמרי' זיל בתר רובא ורובא דאינשי עבידי דטעו בעבורא דירחא והנה מקשים דאמאי לא ילפי' הכא מהא דמייתי' בחולין (דף י"א) דאזלי' בד"נ בתר רובא וכבר הקשה כן בתשו' הגרע"א (סי' ק"ז). ולענ"ד קשה טפי דהא רבינא גופי' יליף בחולין שם מקרא דעדים זוממין דאזלי' בתר רובא ואמאי לא הוכיח רבינא הכא ג"כ הכי ונלע"ד די"ל הא דרבינא ע"פ מ"ש התוס' בחולין שם שהקשו דאיך מוכיח רבינא מהא דעדים זוממין דאזלי' בתר רובא משום דאל"כ דלמא הך דאסהידו ביה טרפה הוי ודלמא חובשין אותו י"ב חודש ונלע"ד די"ל היטב קושי' התוס' דרבינא אזל לטעמי' דס"ל במכות (דף ב' רע"ב) דמסתברא דהאי קרא דכאשר זמם בעדים זוממין קאי אכל ח"מ דפריך רבינא שם מה הסוקל אינו נסקל. ופי' התוס' שם דאדם שסוקל חבירו באבנים ומת נידון בסייף ולאנסקל עדים שמעידין על איש פלוני שמחויב סקילה ולא נסקל על ידם אינו דין שלא יסקלנו ול"ק דשאני הכא דגלי קרא כמו שהקשו שם על פרש"י דהא י"ל דהאי קרא דועשיתם כאשר זמם קאי אשאר מב"ד שאינו בסקילה ומ"מ סבר רבינא דודאי מסתברא דקאי האי כאשר זמם אכל חייבי מב"ד ע"ש בתוס' ובמהרש"א וא"כ שפיר י"ל לקושי' התוס' דחולין דרבינא מוכיח מהא דעדים זוממין דבן סורר כיון דס"ל לרבינא דכאשר זמם קאי אכל חייבי מב"ד ומהא דעדים זוממים דבן סורר מוכיח רבינא שפיר דהתם ל"ל דחובשין אותו י"ב חודש דהא כל ימיו דבן סורר ומורה אינן אלא ג' חדשים כדמבואר

בסוגיין הכא ואין גומרין דינו של בן סורר עד אחר י"ב חודש אם חובשין אותו י"ב חודש כמו דאין גומרין דינו של עד"ז עד אחר י"ב חודש וא"כ אינו נהרג דהוי כמו שברח ואח"כ הקיף זקן התחתון דפטור כדאיתא לקמן (דף ע"א ב') וא"כ לפ"ז מתו' קושיתי עלה דלא מייתי רבינא הכא מהא דעדים זוממין דאזלי' בתר רובא דנ"ל לרבינא להביא טפי ממתני' משום דמהא דעדים זוממין אכתי אינו מפו' כ"כ כיון דקרא דכאשר זמם אינו מפו' בהדיא דקאי אהא דבן סורר כדס"ל לרבינא גופי' במכות דל"ל התם דשאני התם דגלי קרא משום די"ל דקאי אשאר ח"מ ולא אנסקלין אלא דמשמע ליה לרבינא דקאי אכל ח"מ אבל ודאי אינו מפו' בהדיא כן מש"ה נ"ל טפי להביא ממתני' וכבר כתבתי מזה בענפי לשבת (ד' ע"ג) אלא שכתבתי כ"ז הכא מה שיש להעיר בזה לכאו'

וראיתי בתשו' חתם סופר (חלק חו"מ סי' כ"ח) שהעיר ח"א על דברי התוס' דחולין הנ"ל דאמאי לא כתבו בקיצור דנוכל לומר דנילף מעדים זוממין דבן סורר ומורה דודאי א"א לומר שלא יהרג עד אחר י"ב חודש הא כל ימיו אינו אלא ג' חדשים בלבד והשיב ע"ז הגאון בעל חתם סופר ע"פ מ"ש רש"י לקמן (דף פ"ח ע"ב) דבן סורר שרצו אביו ואמו למחלו מוחלין לו דהוא כל זמן שלא הביאוהו לב"ד ובמל"מ (ס"ה ממרים) הקשה עליו מהא דירושלמי (בפרקין הל' ו') דמבואר דיכולים למוחלו אף לאחר שהעידוהו בב"ד כ"ז שלא נגמר דינו ותי' ט"ז בעל ח"ס דדעת רש"י הוא משום דק"ל דלמאי דבעי' עדות שאתה יכול להזימו א"כ הכא לא החליטו העדים אותו למיתה בעדותם דאכתי קודם גמר דין בעדותם יכול למחלו ואיך יהרגו העדים מש"ה ס"ל לרש"י דלא כהירושלמי אלא משהביאוהו לב"ד שוב אינם יכולים למחלו אבל התוס' ס"ל כדעת הירושלמי וס"ל כיון דלא מצינו לקיים בהו דין הזמה בשום אופן ממילא לא בעי' מכות וס"ל כתי' הב' שבתוס' במכות שם עכ"ד בקיצור. וקשה לי דלדעת בעל ח"ס בשיטת הירושלמי וכמו שפסק הרמב"ם ולדעתו ג"כ הוא דעת התוס' דחולין א"כ אמאי לא תשיב במתני' דריש מכות ושם ע"ב דחשיב בברייתא שם ד' דברים נאמרו בעדים זוממין הני דברים דלא מקיימי' בהו כאשר זמם ואמאי לא חשיב עוד עדים זוממין דבן סורב ומורה דלא מקיימי' בהו כאשר זמם להרוג אותו כיון דמצ"ל הא אנחנו לא החליטו אותו למיתה שיכול אביו ואמו למוחלו וע"כ צ"ל דגם לשיטת הירושלמי ס"ל דעדים זוממין נהרגין אחר גמר דין דאז אין יכולים אביו ואמו למוחלו וכדתנן במכות (דף ה' ב') דבכ"מ אין עדים זוממין נהרגין עד שיגמר הדין. וא"כ ודאי י"ל כמה שכתבתי קודם ליישב קושי' התוס' דרבינא לשיטתו א"ש דכוונתו באמת להוכיח מהא דעדים זוממין דבן סורר ומורה:

ועוד נלע"ד די"ל קושית התוס' דחולין דרבינא אזיל לטעמי' במכות (דף ב' רע"ב) לפר"ת דסבר דכאשר זמם קאי אכל חייבי מיתות אף בנערה המאורסה והתם ל"ל דחובשין אותה י"ב חודש דא"כ אין גומרין דינה עד אחר י"ב חודש כמו דאין גומרין דינם של עד"ז עד אחר י"ב חודש וכל ימיה של נערה המאורסה אינה אלא ששה חדשים בלבד כדאיתא בכתובות (דף ל"ט א') ועוכ"מ וסבר רבינא דסרחה ולבסוף בגרה אינה בסקילה אלא בחנק כההוא תנא דלקמן (ס"ד ע"א) ובכתובות (ר"ד מ"ה) מש"ה הביא רבינא ראיה שפיר דאזלי' בתר רובא מה דעדים זוממין דנערה המאורסה ובהא דנערה המאורסה ס"ל לכ"ע דבעי' שם לקיים כאשר זמם כדאיתא בסנהדרין (דף מ"א א') וכמ"ש התוס' ג"כ בריש מכות והתם ל"ל כדברי בעל, חתם סופר הנ"ל וא"כ מתו' היטב הא דמייתי רבינא הכא טפי ממתני' דאזלי' בתר רובא ולא הביא מהא דעדים זוממין כיון דאינו מפו' בקרא בהדיא דקאי אנערה המאורסה כדס"ל לרבינא גופי' בריש מכות שם דלא אמרי' בזה דשאני הכא דגלי קרא כמ"ש קודם ועוד דנ"ל טפי להביא הכא ממתני' דאזלי' בתר רובא אף לר' יוחנן שם דא"ל לתנא תני בהא דסרחה ולבסוף בגרה דנידון בסקילה וכדפסק הרמב"ם כוותי' (פ"ג מהל' איסורי ביאה הל' י') דלדידיה אין הוכחה מהא דעדים זוממין דהא י"ל כקושי' התוס' בחולין דחובשין אותה י"ב חודש:

והנה גם לתי' התוס' י"ל ג"כ לענ"ד קושי' הנ"ל דאמאי לא הביא רבינא הכא דאזלי' בתר רובא מהא דעדים זוממין דהתוס' תירצו שם די"ל דרבינא סבר דטרפה חיה. א"כ י"ל ע"פ מ"ש התוס' בזבחים (דף ס"ט ב') ד"ה אי דר"מ סבר דטרפה אינה חיה וכן כתב החתם סופר (חלק א"ח סי' פ"ו) דכן הוא גירסת הרשב"א בחולין (דף נ"ז ב') דאמר ר"מ שם סי' לטרפה ל' יום דס"ל לר"מ שם דטרפה אינה חיה מש"ה הביא הכא רבינא טפי מהאי מתני' דאחד אומר בשנים בחודש דמפו' בפסחים (ד' י"א ב') דר"מ אמר לה דמוכח מהתם דאפי' ר"מ דסבר דטרפה אינה חיה ג"כ סבר דאזלי' בתר רובא דלדידיה בהו שיכול להזימן כהנך דבריש אינו מוכח מהא דעדים זוממין דאזלי' בתר רובא דהא י"ל דחובשין אותו י"ב חודש כקושי' התוס' דחולין ול"ל אליבא דר"מ כתירוצם כיון דס"ל לר"מ דטרפה אינה חיה. והנה בענין זה לפמ"ש התוס' דרבינא סבר דטרפה חיה תקשה קושי' חמורה בחולין (דף ק"מ ע"א) דאיתא שם שם דהא דכתב גבי צפורי מצורע טהורות אתי למעט טרפה ופריך טרפה מחיות נפקא הניחא למ"ד טרפה חיה אלא למ"ד טרפה אינה חיה מא"ל ועוד בין למ"ד חיה ובין למ"ד אינה חיה מתנא דבי ר"י נפקא דתנא דר"י נאמר מכשיר ומכפר מבפנים ונאמר מכשיר ומכפר מבחוץ מה מבפנים עשה בו מכשיר כמכפר אף מבחוץ עשה בו מכשיר כמכפר ופרש"י דמכשיר

מבחוץ צפורי מצורע ומכפר מבחוץ שעיר המשתלח וכמו דשעיר המשתלח פסול טרפה דהא אין הגורל קובע אלא בדבר הראוי לשם ה"ה צפורי מצורע פסול טרפה ומשני רבינא דטהורות בא למעט עוף שהרג את הנפש וקשה דמאי מתרץ רבינא והא נוגח פסול לקרבן ואפי' נגח ע"פ ע"א פסול כדאיתא בבכורות (דף מ"א) וממילא הוא פסול ג"כ בשעיר מה"ט דאין הגורל קובע אלא בדבר הראוי לשם וא"כ הדרא הקושי' דגמ' לדוכתא דל"ל האי קרא דטהורות למעט צפרים הא מהיקישא דמכשיר כמכפר נפקא וי"ל ע"פ מ"ש הרמב"ם (פ"ה מהל' עבודת יוה"כ) דה"ט דשעיר המשתלח פסיל טרפה בו הוא משום דכתיב גבי שעיר המשתלח יעמד חי והיינו דטרפה אינה חיה והא דמפ' ראב"י בחולין (דף י"א רע"ב) דה"ט דטרפה פסול גבי שעיר המשתלח הוא משים דאין הגורל קובע אלא בדבר הראוי לשם ולא מפרש מה"ט שכתב הרמב"ם מהא דכתיב יעמד חי היינו דראב"י סבר דטרפה חיה וא"כ ל"ל מהא דיעמד חי פרט לטרפה כיון דגם טרפה חיה ומיקרי יעמד חי וא"כ י"ל לשיטת הרמב"ם דהא דפסול במכפר דהיינו שעיר המשתלח מצד עצמו בזה הוא דילפי' מכשיר ממכפר מש"ה טרפה דפסול בשעיר המשתלח מצד עצמו משום דכתיב גבי' יעמד חי כמ"ש הרמב"ם להכי ילפי' מיניה צפורי מצורע דיהיה פסול בהם טרפה מש"ה פריך טרפה מדתנא דבי ר"י נפקא אבל נוגח דגבי מכפר גופי' אינו פסול מצד עצמו אלא משום דאין הגורל קובע אין ללמוד פסול זה גבי צפורים מהאי היקישא דמכשיר למכפר כיון דגם במכפר אינו פסול רק משום דא"א להגריל עליו אבל אם אירע בו אחר ההגרלה כשר כמ"ש המל"מ (ספ"ה מהלכות עבודת יוה"כ) מש"ה ובצפורים דליכא הך סברא דהגרלה א"א ללמוד משעיר המשתלח מש"ה משני רבינא שפיר דטהורות אתי למעט נוגח ולא ידעי' מהאי היקישא דמכשיר כמכפר. אולם קשה דא"כ מאי פריך שם דאף למ"ד טרפה חיה מדתנא דבי ר"י נפקא דצפורי מצורע פוסל בהם טרפה מהיקישא דמכשיר כמכפר היינו לשעיר המשתלח. והא אף לסברת הרמב"ם ע"כ למ"ד טרפה חיה ליכא למעט טרפה בשעיר המשתלח מהא דיעמד חי אלא מה"ט דאין הגורל קובע כדמוכח מהא דראב"י דחולין הנ"ל וע"כ מוכח דאף בכה"ג דגם בשעיר פסול משום דאין הגור קובע שייך לומר האי היקישא דמכשיר כמכפר א"כ מאי משני רבינא למעוטי נוגח הא גם נוגח ידעי' דפוסל בצפורי מצורע מהאי היקישא דמכשיר כמכפר וראיתי בתשובה אחת לחכם אחד שתי' דרבינא ל"ל האי היקישא דתנא דבי ר' ישמעאל אלא הא דלא מפ' רבינא למעט טרפה הוא משום דסבר רבינא דטרפה אינה חיה וא"כ טרפה נפ"ל מחיות ע"כ ונפלאתי דאשתמיט מחכם הזה דברי התוס' דחולין הנ"ל שתירצו דרבינא גופי' סבר דטרפה חיה ונהי די"ל דהרמב"ם ל"ל כתי' התוס' זה

אלא ס"ל כתי' הב' שבתוס' שם או דס"ל כמה שכתבנו קודם לתרץ קושיתם אבל אכתי לדעת התוס' בזה דסבר רבינא דטרפה חיה וא"כ ע"כ צ"ל דהא דמפ' רבינא למעט נוגח ולא משני דאתי למעט טרפה הוא משום דס"ל לרבינא כקושי' הגמ' דאף דטרפה חיה מהא דתנא דבי ר"י נפקא וא"כ מאי משני רבינא דאתי למעט נוגח דג"כ זה מדתנא דבי ר' ישמעאל נפקא וא"ל דרבינא רוצה לתרץ למעוטי נוגח אף למ"ד טרפה אינה חיה דלדידיה ל"ל למעט טרפה דמחיות נפקא מש"ה קאמר דלדידיה למעט נוגח הוא דאתי אף דרבינא ל"ל הכי אלא ס"ל דטרפה חיה דז"א דא"כ אכתי תקשה לתנא דבי ר' ישמעאל מאי איכא למימר כמו דרוצה ליישב רבינא למ"ד טרפה אינה חיה אף דל"ל כוותי' א"כ ה"נ צריך לתרץ אף להא דבי ר' ישמעאל אף אם נימא דל"ל לרבינא כוותי':

ולתנא דבי ר"י ל"ל דאתי למעט נוגח דהא מהיקישא דמכשיר כמכפר נפקא: ונלע"ד די"ל דבזה הסברא שכתבנו אי שייך האי היקישא דמכשיר כמכפר היכי דבמכפר גופי' לא פסול מצד עצמו אלא מה"ט דאין הגורל קובע אלא בדבר הראוי לשם פליגי בזה המקשן ורבינא המתרץ. דהמקשן היה ס"ל דאף בכה"ג דבמכפר פסיל טרפה משום דאין הגורל קובע שייך ג"כ האי היקישא דמכשיר כמכפר מש"ה פריך אף למ"ד טרפה חיה מהא דתנא דבר"י נפקא אף דלמ"ד דטרפה חיה הא דפסול טרפה במכפר דהיינו שעיר המשתלח הוא מה"ט דאין הגור קובע ולא מהא דיעמד חי כמ"ש קודם מ"מ ס"ל דשייך בזה ג"כ האי היקישא דמכשיר כמכפר אבל רבינא דמתרץ למעוטי נוגח ל"ל כן האי סברא אלא סבר דלא שייך האי היקישא דמכשיר כמכפר אלא היכי דבמכפר פסול טרפה שם מצד עצמו ולא מהא דאין הגורל קובע והשתא י"ל כמ"ש קודם דרבינא רוצה לתרץ לכ"ע אף למ"ד דטרפה אינה חיה דלדידיה ל"ל דאתי למעט טרפה דהא מחיות נפקא מש"ה קאמר רבינא דהאי מ"ד ס"ל דאתי למעט נוגח [אף דרבינא גופי' סבר לדעת התוס' דחולין הנ"ל דטרפה חיה והמ"ל רבינא שפיר דאתי למעוטי ערפה כיון דס"ל דטרפה חיה ולא שייך למעט בשעיר המשתלח מצד עצמו מהא דיעמד חי אלא משום דאין הגורל קובע א"כ לדידיה לא שייך לומר דמהיקישא דמכשיר כמכפר נפקא מ"מ רוצה ליישב לכ"ע] ול"ל דמהיקישא דמכשיר כמכפר נפקא כיון דבמכפר גופי' אינו פסול נוגח מצד עצמו אלא מהא דאין הגורל קובע ס"ל לרבינא דלא שייך בזה לומר האי היקישא וס"ל שפיר לרבינא הא והנה בעמדי בענין זה נלע"ד ליישב ע"פ דברי הרמב"ם הנ"ל קושי' חמורה בהא דאיתא בפסחים (ר"ד כ"ב) דפריך לר' אבהו דיליף מדאיצטריך היתר הנאה בנבלה ש"מ דכ"מ שנאמר לא יאכל אסור בהנאה דהניחא לר"מ אלא לר"י דס"ל דברים ככתבן מא"ל ומתרץ דנפ"ל מהא דכתיב לכלב תשליכון אותו אותו אתה

משליך לכלב ואי אתה משליך לכלב כל איסור שבתורה וכתב רש"י ז"ל שם דמהא דאיצטריך היתר הנאה בטרפה ליכא למילף דהא י"ל דאיצטריך שאין הקב"ה מקפח שכר כל בריה ע"כ והמפרשים תירצו דאיצטריך היתר הנאה בטרפה משום דלא נילף דטרפה אסור בהנאה מגז"ש דקודש קודש מבשר בחלב דאסור בהנאה כדיליף איסי ב"י שם (דף כ"ד ב') בבב"ח מטרפה וה"ה איפכא טרפה מבב"ח ע"כ והנה בירושלמי (רפ"ב דפסחים) איתא דר' אבהו בשם ר', אלעזר יליף דכל האיסורי' אסורי' בהנאה מדכתיב היתר הנאה בטרפה דלא כגמ' דידן וצריך טעמא דאמאי לא חש להא דכתב רש"י ומ"ש המפרשים הנ"ל אליבא דגמ' דידן דלא צ"ל למילף מטרפה:

אבל לפי האמור מתורץ היטב דלדעת הרמב"ם הנ"ל דלמ"ד דטרפה אינה חיה ממעטי' דפסול טרפה בשעיר המשתלח מהא דכתיב התם יעמד חי ור' אלעזר גופי' סבר דטרפה אינה חיה כמ"ש הנ"י בב"ק (דף י"א) דה"ט דסבר ר"א שם דבכור שנטרף אין פודין אותו משום דס"ל דטרפה אינה חיה וסבר ר"א שפיר דמהא דיעמד חי ממעטי' טרפה בשעיר המשתלח מש"ה סבר ר' אלעזר בירושלמי שפיר דידעי' בכל האיסורי' דאסור בהנאה מדאיצטריך היתר הנאה בטרפה דהא ל"ל דאצטריך היתר הנאה שם שלא נילף בגז"ש מבב"ח דז"א דהא ע"כ ידעי' דטרפה שרי בהנאה דאל"כ לא אצטריך קרא דיעמד חי למעט טרפה בשעיר המשתלח דהא ממילא ידעי' כיון דאסור בהנאה לא אמרה תורה שלח לתקלה כדאמרי' כן ביומא (דף ס"ז) דמשום סברא זו ודאי אברי שעיר המשתלח מותרים בהנאה דלא אמרה תורה שלח לתקלה וכדאיתא ג"כ בקדושין (דף נ"ז ב') ובחולין (דף קט"ו א') סברא, זו אבל הגמ' דידן הא אזני אליבא דר' יהודה דס"ל דטרפה יולדת בע' גלולים (דף ט"ז א') וכ"ש דס"ל דטרפה חיה וכמ"ש התוס' שם (ריש דף ו') ובחולין (דף ק"מ) וא"כ ע"כ ל"ל האי לימודא דיעמד חי פרט לטרפה כמ"ש לדעת הרמב"ם דמוכח כן מהא דראב"י דחולין דף י"א) מש"ה ליכא למילף מדאיצטריך היתר הנאה בטרפה דהא אצטריך שם היתר הנאה שלא נילף דאסור טרפה בהנאה מגז"ש דקודש קודש מבב"ח וכבר כתבתי מזה בפריי לפסחים שם..

אולם עתה נלע"ד ליישב עוד סוגיית הגמ' דידן והירושלמי הנ"ל דאזלי לטעמייהו די"ל דר' אבהו בירושלמי ס"ל לנפשיה שפיר דכל האיסורי' אסור בהנאה מדאיצטריך היתר הנאה בטרפה דל"ל דה"א דבשר טרפה אסור בהנאה דא"כ תקשה נ"ל קרא דואכל לא תאכלוהו בהא דחלב טרפה דאמרינן בזבחים (ד' ע') ובחולין (דף ל"ז) דאיצטריך האי ואכל לא תאכלוהו אף דכתיב כבר גבי חלב כל חלב לא תאכלו אלא דאתא, לומר דיבא איסור טרפה ויחול על איסור חלב דסד"א דאין איסור חע"א ואי נימא דחלב שרי בהנאה

ובשר טרפה אסור בהנאה א"כ הוי איסור טרפה איסור מוסיף דלכ"ע איסור חל על איסור כדא"ר אבהו גופי' ביבמות (ר"ד ל"ב) דמודה ר' יוסי באיסור מוסיף אף דס"ל דבכולל אין איסור חל על איסור ולדעת רש"י בחולין (דף ק"א א') הוי איסור מוסיף ולדעת התוס' הוי איסור חמור וי"ל דס"ל לר' אבהו ור"א דאיסור חל על איסור כה"ג ול"צ קרא דואכל לא תאכלוהו וא"כ מהתם ידעי' דטרפה שרי בהנאה אבל הגמ' דידן דקאי לר' יהודה כדפריך הניחא לר"מ אלא לר"י מא"ל לר' יהודה לטעמי' שפיר י"ל דאיצטריך היתר הנאה בטרפה דלא נימא דטרפה אסור בהנאה בגז"ש דבב"ח ומהא דאצטריך בחלב טרפה ואכל לא תאכלוהו לומר דחל איסור טרפה על איסור חלב דסד"א דא"א חט"א אין ראיה מהתם דטרפה שרי בהנאה דאל"כ הא הוי איסור מוסיף לר"י לטעמי' ל"ל כן. לפמ"ש הנו"ב מ"ק (חיו"ד סי' ל"ד) בהא דפסחים, (דף כ"ח) דחזר ר"י ויליף מנותר דמה נותר בשרפה אף חמץ דבבל תותירו הוא בשרפה והקשו רבנן לר"י מחטאת העוף לדבריו יוכיח שהוא אומר בקבורה והעיר הנו"ב שם דמאי יענה ר"י גופי' בהאי פירכא וכתב הנו"ב דצ"ל דר' יהודה גופי' מחזיק בלימוד דיליף שם קודם דיליף מנותר דמה נותר אסור באכילה כו' ולא חש ר' יהודה למאי דפרכי שם רבנן מהא דחלב של שור הנסקל יוכיח משום דר"י ל"ל דאחע"א אף בכולל וס"ל דאינו חל איסור של שור הנסקל על איסור חלב וא דנתוסף באיסור של שוה"נ איסור הנאה דחלב שרי בהנאה מ"מ סבר ר"י דזה אינו נקרא איסור מוסיף אלא איסור תמור וכיון דאיכא בחלב חומרא אחריתי דהוי בכרת מש"ה לא חל איסור של שור הנסקל על איסור חלב ורבנן ל"ל כן ע"ש וא"כ לר' יהודה גופי' אף דאם נימא דטרפה אסור בהנאה מ"מ אינו חל איסור טרפה על איסור חלב אף דאיסור טרפה הוי איסור חמור מ"מ הא בחלב איכא ג"כ חומרא אחריתי דהוי בכרת א"כ אצטריך שפיר היתר הנאה בטרפה דלא נימא דאסיר בהנאה מגז"ש דקודש קודש מבשר בחלב:

הנה מסוגיא דהכא נלע"ד דיש לתמוה על דברי המראה הפנים בירושלמי לעיל (ר"פ ה') דאיתא שם דא"ר יוחנן מטבריה לצפורי חזקה שישראל היה ופי' הפ"מ והמה"פ דהתם רוב ישראל מצוים שם והקשה ע"ז המה"פ וכי היו עונשין באומד הדעת ע"ש ותמוה דלא זכר הסוגיא דהכא דאזלי' בתר רובא בד"נ וכן מפו' בחולין כל הסוגיא ועי' בתוס' לעיל (דף ג' סע"ב) וע"ש בהגהות מהגאון מלבוב מה שהקשה על הרשב"א וט"ס הוא שם ודוק: כרם יהושע מערכות - מערכה חמישית לסנהדרין דף פד ב

מערכה חמישית לסנהדרין דף פ"ד ב':

בגמ' (דף פ"ד ב') רב לא שביק לבריה למשקל ליה סילוא א"ה אחר נמי. אחר שגגת לאו בנו שגגת חנק והתנן מחט של יד ליטול בה את הקוץ וליחוש דלמא חביל וה"ל שגגת

סקילה הניחא למ"ד מקלקל פטור אלא למ"ד חייב מא"ל מאן שמעת ליה דאומר מקב"ח חייב ר"ש ור"ש האמר מלאכה שאצ"ל פטור עליה. והנה הגרע"א בחידושיו לכתובות (ר"ד ז') הקשה מהכא עלה דפריך רב פפי לרב פפא שם מאי דעתיך דאמרת משמי' דרבא דביו"ט שרי לבעול בתחלה אבל לא בשבת דמתוך שהותרה חבורה לצורך כו' אלא מעתה מותר לעשות מוגמר ביו"ט כו' ומאי פריך והא הכא מבואר דשגגת סקילה אסור ושגגת לאו מותר א"כ דלמא סבר רבא כשמואל דהלכה ר"ש בדבר שא"מ והלכה כר"י במלאכה שאצ"ל וס"ל דלא הוי מקלקל אצל הפתח ומש"ה בשבת חיישי' דשמא לא יטה כראוי ויבעול בעין דהוי פ"ר ובשבת דאיסור סקילה אסור וביו"ט דאיסור לאו שרי וצריך תלמוד עכ"ד ולענ"ד לק"מ א) דהא מבואר בשבת (ס"ד קמ"א) דרבא גופי' סבר כר"ש במלאכה שאצ"ל דפטור עליה ואשתמיט מעין הבדולח זה ב) דהא ההיא סוגיא דהכא דמחלק בין שגגת מיתה לשגגת לאו זה הוא כר"נ דסבר כן ביבמות (דף קי"ט סע"א) לחלק בין איסור מיתה לאיסור לאו וכ"כ המל"מ (פ"א מהל' יו"ט הל' י"ז) אבל רבא גופי' הא פליג שם עליו ואי"ל דמה לי איסור לאו ומה לי איסור מיתה וצ"ל לחלק בין קל לחמור בזה ואף דביבמות (דף פ"ב) איתא הגירסא דרבה ס"ל כן מ"מ הא כתב הנו"ב מ"ק (חא"ח סי' כ"א) דהגירסא רבא הוא עיקר וגם התם צ"ל רבא א"כ מתו' קושי' הגרע"א דפריך בכתובות היטב לרבא גופי' לטעמי' דל"ל לחלק האי חילוקא בין שגגת מיתה לשגגת לאו: ובענין זה נלע"ד להעיר בהא דעירובין (דף ט"ו ב') דפריך שם לרבנן דריוה"ג האי וכתב לה מאי דרשי ביה ומתרץ ההוא מבע"ל דבכתיבה מתגרשת ואינה מתגרשת בכסף וכתבו התוס' שם דההיא דרשא לא אתיא אלא לרבא אבל לאביי נפ"ל בפ"ק דקדושין מסברא דאין קטיגור נעשה סניגור ומ"מ לאביי נמי איצטריך האי וכתב דבכתיבה מתגרשת ולא בחליצה עכ"ל התוס' שם וקשה דאמאי לא אמר הגמ' טפי האי דרשא לרבנן בהא דוכתב דאתא למעט חליצה דאינה מתגרשת בחליצה דהאי דרשא הוי אף לאביי ורבא גם כן סבר דחליצה ממעטי' דאינה מתגרשת בה מהא דוכתב ואמאי נקט הגמ' הא דאינה מתגרשת בכסף מהא דוכתב דזה לא הוי רק לרבא ולא לאביי ונלע"ד די"ל היטב בעז"ה דהנה התוס' בקדושין (ר"ד י"ד) הקשו שם עלה דאמר שם דתהא א"א יוצאה בחליצה מק"ו מיבמה והא י"ל מה ליבמה דלא הוי כ"א איסור לאו תאמר באשת איש שהיא במיתה ותירצו דס"ל התם כהא דרבא ביבמות דס"ל דמה לי איסור לאו מה לי איסור מיתה ע"ש וא"כ ע"כ לר"נ דמחלק בין לאו למיתה בזה ל"צ לדידיה למעט חליצה מהא דוכתב דלא נילף מיבמה כיון דבלא"ה לא מצינן למילף א"א מיבמה דמה ליבמה דהוי בלאו תאמר בא"א דהיא במיתה א"כ מתו' קושיתי הנזכר דלא

אמרי' אליבא דרבנן דהאי וכתב אתי למעט דאינה מתגרשת בחליצה דהוי ככ"ע אף לאביי דז"א דגם ההיא דרשא דאינה יוצאה בחליצה ג"כ לא הוי ככ"ע דהא לר"נ ל"ל על כרחך האי דרשא מוכתב למעט חליצה:

והנה ראיתי להגרע"א בתשובותיו (סי' רי"ט) שהקשה שם דלאביי דלא דריש להאי וכתב למעט דבכתיבה מתגרשת ואינה מתגרשת בכסף כרבא בקדושין (ר"ד ה') א"כ תקשה לדידיה דתהא אשה יוצאה בחליצה ע"ש:

ונפלאתי דהא ודאי י"ל דאביי סבר כר"נ דמחלק בין איסור לאו לאיסור מיתה א"כ ודאי א"ל דתהא א"א יוצאה בחליצה מק"ו דיבמה כיון די"ל דמה ליבמה שהיא בלאו תאמר באשת איש דהיא במיתה כמ"ש התוס' בקדושין (ר"ד י"ד) הנ"ל מש"ה א"צ מיעוט לזה וי"ל דאזלי לפ"ז אביי ורבא לטעמייהו דאיתא בב"מ (דף נ"ו סע"א) דאמר אביי דר"א שפיר קא ק"ל דקשה ליה מיתה דבידי שמים ושמואל לא שפיר קמשני ליה דלמא שאני מב"ד דחמירא ורבא אמר דשמואל שפיר קמשני ליה דשם מיתה בעולם ע"כ והיינו לפי האמור אביי אזיל לטעמי' דס"ל כר"נ דמחלק בין קל לחמור ורבא לטעמי' דס"ל ביבמות מה לי קל מה לי חמור מש"ה אמר שפיר דשמואל שפיר קמשני אולם נפלאתי עוד הפלא ופלא דהא התוס' כתבו בעירובין (דף ט"ו) הנ"ל ובסוכה (ד' כ"ד) ובגיטין (דף כ"א ב') דאביי ג"כ דרש האי וכתב דאתי למעט חליצה דאינה יוצאה בחליצה ורק לענין כסף ס"ל לאביי דא"צ לה להאי וכתב דממילא מסברא ידעי' דאינה מתגרשת בכסף דאין קטיגור נעשה סניגור ולכאו' אשתמיט מעין הבדולח לדברי התוס' האלו:

והנה בכתובות שם לפמ"ש דפריך לרבא לטעמי' יתורץ עוד קושי' חמורה [ויבואר עוד טעמא דחובל דשמעתין דמשום מאי חייב] דקשה לדעת הרמב"ם דחובל חייב משום מפרק דהוי תולדה דדש א"כ מאי קאמר רב פפי לרב פפא מאי דעתך מתוך שהותרה חבורה לצורך הותרה שלא לצורך והא דישה גופי' אסורה ביו"ט. אף לצורך אוכל נפש דלא הותרה לצורך או"נ כ"א מלישה ואילך כדאיתא בירושלמי דביצה הובא בתוס' ביצה (דף ג' א') וראיתי שהעיר הפ"י בכתובות שם בזה ונשאר בצ"ע אבל נלע"ד די"ל בעז"ה ג"כ כמ"ש קודם דפריך לרבא לטעמי' דע"כ רבא גופי' ל"ל כשיטת הירושלמי בזה אלא ס"ל דאף דישה הותר לצורך אוכל נפש דהא בירושלמי מבואר דיליף שם לזה מהני קראי דכתיב אף הוא לבדו. ורבא ל"ל ע"כ הכי דהא רבא גופי' דרש הא דאך הוא לבדו לדרשא אחריתי כדאיתא בשבת (דף כ"ד ב') ובפסחים (דף פ"ג ב') דדרש רבא שם הוא ולא מכשירין לבדו ולא מילה שלא בזמנה מש"ה פריך שפיר לדידיה הא דמאי דעתך

מתוך שהותרה חבורה לצורך אף אי הוי חיוב חבורה משום מפרק וכ"כ הט"א בחגיגה (דף י"ח א') דרבא ע"כ ל"ל כשיטת הירושלמי הנ"ל ע"ש:

והנה לפ"ז יתו' עוד לכאורה מה שהקשה המהרש"א שם דמאי פריך מאי דעתך לחלק בין שבת ליו"ט דלמא ס"ל דאסור בשבת משום שמא ישחוט בן עוף כדאיתא שם (דף ה' א') אבל ביו"ט ליכא האי גזרה ולהכי סבר דביו"ט שרי והנה בעל הפלאה תי' דל"ל הכי דאם חיישי' שמא ישכח שהוא שבת ויעשה מלאכה ה"נ איכא למגזר ביו"ט שמא ישכח שהוא יו"ט ויבא להשחיז את הסכין דזה אסור ביו"ט ע"כ וקשה דאכתי מאי פריך דלמא ס"ל שם כר' יהודה בביצה (דף כ"ח) דמתיר מכשירי אוכל נפש ביו"ט או כר"א דמתיר מכשירי או"נ ביו"ט אף בשאפשר לעשות מערב יו"ט אבל לפי האמור י"ל היטב דהא התם בכתובות פריך לרבא ורבא גופי' דדריש בשבת (ס"ד כ"ד) ובפסחים (ס"ד פ"ג) דהוא ולא מכשירין אלמא דל"ל כר' יהודה אולם ז"א דלא מוכח מהתם רק דל"ל לרבא כר"א דשרי במכשירין אף באפשר לעשותם מעיו"ט אבל בשאי אפשר לעשות מעיו"ט ס"ל לרבא שפיר כר' יהודה כדאיתא בביצה (דף כ"ח) דא"ל רבא לר"ח דרשי' משמך הל' כר' יהודה וכן מבואר מהא דאמר ר"נ בריה דר"י הוי קאימנא קמי' דרבא וכדמוכח ג"כ הכי מהא דהתם (דף ל"ב) דא"ל רבא לשמעיה טוו לי בר אווזא כו' אולם י"ל כתי' ההפלאה לדעת הר"ן בביצה דאף ר' יהודה לא התיר אלא להשחיז במשחזת של עץ אבל לא במשחזת של אבן א"כ י"ל דגם ביו"ט הא איכא למגזר דאולי ישכח וישחיז במשחזת של אבן אבל לדעת הרא"ש. שם דס"ל דלר"י שרי אף במשחזת של אבן ל"ל כתי' ההפלאה הנ"ל ועי' בשיטה מקובצת בכתובות שם שהקשה ג"כ כקושית המהרש"א וע"ש מש"ש בזה:

וראיתי לבעל הפלאה שתי' לקושי' הנ"ל על הרמב"ם דס"ל דחובל חייב משום מפרק דהוא תולדה דדש אם כן מאי קאמר מתוך שהותרה חבורה לצורך והא דישה לא הותר ביו"ט אף לצורך אוכל נפש די"ל דמצינו דהותר לצורך כגון שחיטה ביו"ט דחיובו הוא ג"כ משום מפרק והא דלא אמר בשבת פ' כלל גדול דשוחט חייב משום מפרק היינו משום דלר"ש דסבירא ליה דמלאכה שאצ"ל פטור ע"כ לדידיה א"א לחייב בשחיטה משום מפרק דהא א"צ לדם וחובל אינו חייב אלא בצריך לדם אבל לר"י דמחייב במלאכה שאצ"ל ודאי י"ל דחייב בשוחט משום מפרק עכ"ד וקשה לי דהא בשבת שם (דף ע"ה א') מארי דהאי מימרא שם דמפרשי' לה"ט דשוחט משום מאי מחייב הם רב ושמואל דרב מפ' משום צובע ושמואל מפ' משום נטילת נשמה ולא מפרשי משום מפרק והא שמואל גופי' סבר בשבת (ר"ד מ"ב) (הובא בתוס' הכא] במלאכה שאצ"ל כר' יהודה ואפ"ה לא

מפרש משום מפרק וכן קשה ג"כ, מהא דרב לפמ"ש המ"מ (פ"א מהל' שבת) דמ"ד דס"ל בדבר שאין מתכוין כר"י כ"ש דמחייב במלאכה שאצ"ל כר"י וא"כ רב דסבר שם (בדף כ"ב) בדבר שא"מ כר"י כ"ש דס"ל במלאכה שאצ"ל כר"י ואפ"ה לא מפרש הא דשוחט דחייב משום מפרק: והנה אמת דרש"י ל"ל כדעת המ"מ הנ"ל כדמוכח מדבריו ברש"י דכתובות (ס"ד ה') בסוגיא דמהו לבעול בתחלה בשבת בד"ה את"ל שכתב שם דאולי ס"ל בדבר שאין מתכוין כר"י ובהא דמקלקל בחבורה ס"ל כר"ש ע"ש ואי ס"ל כדעת המ"מ הנ"ל דמאן דס"ל בדשא"מ כר"י כ"ש דס"ל דמלאכה שאצ"ל דחייב כר"י א"כ ע"כ ס"ל בהא דמקלקל בחבורה ג"כ כר' יהודה לשי' רש"י בשבת (דף ק"ו א) דתלוי האי פלוגתא דמקב"ח בהא דמלאכה שאצ"ל דמאן. דמחייב במלאכה שאצ"ל ע"כ ס"ל במקב"ח דפטור כר"י ע"ש וכ"כ הפ"י שם דס"ל לרש"י הכי שם דיוכל להיות דס"ל בדשא"מ כר"י וס"ל במלאכה שאצ"ל כר"ש ע"ש ולא הזכיר הפ"י לדעת המ"מ הנ"ל שלא כ"כ:

ונלע"ד להביא ראיה כדעת רש"י ודלא כדעת המ"מ מהא דאיתא בנזיר (דף מ"ב) דר' ישמעאל ס"ל שם דדבר שאין מתכוין אסור דאמר שם דנזיר לא יחוף ראשו באדמה משום דמשיר שער ועי' בשבת (דף נ' סע"א) ואי כדעת המ"מ כיון דס"ל לר' ישמעאל בדשא"מ דחייב כר"י כ"ש דמחייב במלאכה שאצ"ל א"כ קשה מהא דתנן בעדיות (פ"ב מ"ה) דג' דברים אמרו לפני ר' ישמעאל ולא אמר בהן לא איסור ולא היתר וחשיב שם להצד נחש ומפיס מורסא ואי סבר ר' ישמעאל דמלאכה שאצ"ל חייב אמאי לא אמר בהו איסור בהא דצידת נחש ומפיס מורסא עי' בשבת (דף ג' א') בתוס' ד"ה הצד נחש אלא ע"כ מוכח כדעת. רש"י הנ"ל וי"ל לענ"ד לדעת המ"מ דלר' ישמעאל מספ"ל בהא דדבר שא"מ ומלאכה שאצ"ל מש"ה לא אמר בהו איסור משום דאית בה צערא דגופה ועי' בתוס' בכתובות (ס"ד ו') בד"ה אם והא דס"ל לר' ישמעאל דנזיר לא יחוף ראשו באדמה הוא ג"כ משום דמספ"ל בדשא"מ. ולאו משום דפשיטא ליה ומ"מ לשיטת רש"י י"ל שפיר מהא דרב דלא מפ' בשוחט משום מפרק די"ל דס"ל שפיר במלאכה שאצ"ל כר"ש כתי' ההפלאה אבל מהא דשמואל ודאי קשה דהא ס"ל בהדיא כר"י במלאכה שאצ"ל ואפ"ה לא מפרש דשוחט הוא משום מפרק:

ועוד תמוה לי על, תי' ההפלאה שכתב דלמ"ד דמלאכה שאצ"ל חייב איכא בשוחט חיובא משום מפרק מהא דפריך בפסחים (דף ע"ג א') עלה דתניא השוחט בשבת בחוץ לע"ג חייב שלש חטאות דלמ"ד מקלקל בחבורה פטור מאי תיקן והיינו, ר' יהודה לפרש"י בשבת (ר"ד ק"ו) וכמ"ש התוס' הכא בסוגיין והא לדעת ההפלאה ע"כ התם בפסחים הא דהשוחט בשבת הוא כר"ש דסבר דמלאכה שאצ"ל פטור דלר"י דמחייב

במלאכה שאצ"ל ה"ל לחשוב דחייב ארבעה חטאות היינו דמשום שוחט בשבת חייב ב' חטאות משום נטילת נשמה לכ"ע כדאי' בשבת (דף ע"ה רע"ב) ומשום מפרק לבד משום שחוטי חוץ ומשום ע"ג דהוי ד' חטאות וכיון דאתיא כר"ש הא ס"ל מקלקל בחבורה חייב כדאיתא בסוגיין ולשיטת רש"י תלוי זה בזה כיון דס"ל להיא ברייתא דמלאכה שאצ"ל פטור ע"כ ס"ל דמקב"ח חייב א"כ מאי פריך על הברייתא ליישב למ"ד מקב"ח פטור והרמב"ם גופי' דס"ל כן דשוחט חייב משום מפרק הא ס"ל כשיטת רש"י דתלוי הא דמקב"ח בהא דמלאכה שאצ"ל כמ"ש המראה הפנים בירושלמי (ספי"ג דשבת):

ולענ"ד נראה עוד די"ל קושי' הנ"ל על הרמב"ם דס"ל דחובל חייב משום מפרק אם כן מאי קאמר בכתובות מתוך שהותרה חבורה לצורך והא דישה לא הותרה לצורך אוכל נפש ביו"ט דמצינו שפיר בחולב בהמתו דמותר ביו"ט ובשבת אסור משום מפרק כדאיתא בשבת (דף צ"ה א') והוא תולדה דדש כפרש"י בשבת (ס"ד ע"ג) וכ"כ הפ"י בביצה (דף י"ב) ע"ש ועי' בשבת (ס"ד קמ"ד) ובתוס' שם ד"ה חולב ואף שכתבו התוס' שם ושם דהוא רק לר"י דאיכא דישה אף שלא בגדולי קרקע אבל לרבנן דס"ל דאין דישה אלא בגדולי קרקע לא חייב משום דש ורבא גופי' הוא דמפ' שם (דף ע"ה א') דס"ל לרבנן דאין דישה אלא בגדולי קרקע ובכתובות ג"כ הא לרבא קיימי' מ"מ מתורץ היטב כן לשיטת הרמב"ם גופי' דס"ל דבהמה מקרי גדולי קרקע וחולב חייב משום מפרק ודש כמבואר בדבריו (פ"ח מהל' שבת הל' י') כמ"ש המ"מ שם אונם זה תמוה לי על שיטת הרמב"ם דכתב (ריש פי"א מהל' שבת) דשוחט חייב משום נטילת נשמה ובחובל מפרש משום מפרק כמ"ש (בפ"ח מהל' שבת) והא איתא בירושלמי דשבת (פ"ב הל' ה') דפליגי ר' יוחנן ור"א דחד אמר דשחיטה הוא אב וחבורה תולדה ואידך אמר איפכא דחובל וחבורה הוא אב ושחיטה תולדה וכן ס"ל לר"ל שם (פ"ז הל' ב') וא"כ מבואר דשוחט וחובל חד טעמא הוא ובשוחט הא מפרשי רב ושמואל בשבת (ד' ע"ה) הנ"ל דהוא משום נטילת נשמה או משום צובע אבל לא משום מפרק א"כ ודאי בחובל ג"כ ה"ט הוא כפי' התוס' בכתובות (ס"ד ה') וכפי' ראשון ברש"י בשבת (דף ק"ז א'):

והנה לכאו' יש להביא ראיה לדעת הרמב"ם הנ"ל דחובל חייב משום מפרק והוי תולדה דדש מהא דאיתא בירושלמי לעיל (פ"ז הל' י"א) דפריך שם דאמאי לא חשיב במתני' דריש כריתות ל"ז כריתות היינו הא דהמחלל את השבת ותמוה דהא בשבת איכא ל"ט מלאכות כדאיתא בשבת (דף ע"ג א') והמה"פ שם פי' היטב ע"פ דאיתא בירושלמי (פ"ז דשבת) דשחיטה הוי תולדה דחבורה והוי תולדה דדש ודש הא חשיב במנינא דל"ט מלאכות והא מנינא דכריתות הא אמרי' שם היינו דאי עביד לכולהו חייב על כולם וא"כ

בצר לה הא דשחיטה מהאי מנינא דל"ט מלאכות וגם הא עיקר מחלל את השבת הא תנן לה בריש כריתות וא"כ ליכא אלא ל"ז עכ"ל וא"כ לפ"ז מוכח כדעת הרמב"ם דחבורה הוי תולדה דדש אולם נלע"ד די"ל אף לפרש"י ותוס' דל"ל כדעת הרמב"ם א) דהא הפ"מ פירש שם באופן אחר דהא דפריך שם וניתני ל"ז לאו דוקא דהא בשבת נפישי להו טובא אלא איידי דפריך כן שם (הל' ו') נקט ג"כ התם האי לישנא ב) נלע"ד ע"פ מאי דאיתא בשבת (ס"ד ע"ג) דפריך שם היינו זורה היינו בורר היינו מרקד ומשני שם כל מילתא דהוי במשכן חשיב להו ע"ש וא"כ י"ל דשיטת הירושלמי דזורה ובורר ומרקד הוי חדא ואי עביד לכל הל"ט מלאכות אינו חייב אלא ל"ז דלהני ג' הוי חדא והארכנו בזה לפרש ג"כ ה"ט דחובל בשמעתין דמשום מאי הוא חייב: והנה בפנים כתבתי דבר נחמד ונכון ליישב דברי הירושלמי ביומא (פ"ג הל' ה') דהאיך ר"ל שם סבר ר' יהודה דמלאכה שאצ"ל פטור דלא כמבואר בגמ' ידן בכ"מ ולפי' הרשב"א בתוס' בשבת (דף צ"ד א') הוא שנה ערוכה שם (דף צ') דר"י מחייב במשמשי ע' גלולים אף דהוי מלאכה שאצ"ל וכתבתי דש"ס דידן והירושלמי אזלי לשיטתם דגמ' דידן הא ס"ל בשבח (דף צ"ד ב') דפוטר ר"ש אף במת ישראל דאסור בהנאה דהוי מלאכה שאצ"ל וא"כ ר' יהודה דמחייב במשמשי ע' גלולים ע"כ ס"ל דמשאצ"ל חייב והירושלמי אזלי לטעמייהו דס"ל דדוקא במת ע' גלולים פוטר ר"ש אבל במת ישראל מודה דהוי איסור הנאה וא"כ אין ראיה מהא דמחייב ר"י במשמשי ע' גלולים דמחייב במלאכה שאצ"ל דהא גם ר"ש מודה התם דחייב כדאר"א בירושלמי שם דמודה ר"ש באיסור הנאה והנה בענין זה נפלאתי בהא דאיתא בירושלמי דביצה (פ"ב הל' ד') וכן בחגיגה (פ"ב הל' ג') דדוד מת בעצרת והיו כל ישראל אוננים והקריבו למחר וראיתי בשו"ת שאילת שמואל (סי' י"א) שהקשה דהא קיי"ל דאין אנינות ביו"ט ורצה לתרץ דס"ל שם כר"ש דהוצאת המת ה"ל מלאכה שאצ"ל ופטור מש"ה נוהג אנינות ביו"ט ע"ש:

ונפלאתי דאשתמיטתי' במח"כ דברי הירושלמי (פ"ט דשבת) גם (בפ"י דשבח) דס"ל דהוצאת מת ישראל ה"ל מלאכה הצריכה לגופי' דמודה גם ר"ש דחייב וא"כ ל"ל הכי לשיטת הירושלמי גופי' ובעיקר קושי' בעל שאילת שמואל כבר האריכו בזה המל"מ (פ"ג מהל' אבל) והשעה"מ (פ"ג מהל' מעשה הקרבנות). ודרך אגב נלע"ד ליישב קושי' בעל גה"ש בירושלמי שם על בטל שירי קרבן שהקשה שם דאיך התנדבו והא אין מקדשין ביו"ט וכתב בגה"ש שם דלקמ"ד דאיתא בפסחים (דף ס"ו ב') דמקדיש אדם את פסחו וחגיגתו ביו"ט ע"ש ולענ"ד אשתמיטתי' במח"כ להגאון בעל גה"ש שם להא דאיתא בירושלמי (פ"ח דפסחים הל' ג') דפליגי שם ר' יוחנן ור"ל דר' יוחנן סבר דמקדישין ביו"ט

ואזל לטעמי' דס"ל הכי בגמ' דידן בפסחים הנ"ל: וריש לקיש סבר דאין מקדישין וא"כ דברי הש"ק נכונים דהא בירושלמי שם אליבא דריש לקיש קיימי' שם ואיהו סבר דאין מקדישין ביו"ט:

והנה מסוגיא דהכא קשה למ"ש הרמב"ם (פ"ט מהלכות טומאת מת) דכל ספיקא דאורייתא לקולא מה"ת והא דמביא אשם תלוי היינו משום דספק כרת שאני דהתם ספיקו לחומרא אבל בספק לאו ספיקו לקולא. וקשה לפ"ז מהא דאיתא בסוטה (דף כ"ט א') דאמר ר"ג אמר רב דדבר שיש בו דעת לשאול ושאין בו דעת לשאול מהאי קרא נפקא דכתיב והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל ודאי טמא הוא דלא יאכל הא ספיקו יאכל אימא סיפא והבשר כל טהור יאכל בשר ודאי טהור הוא דיאכל הא ספק לא יאכל אלא לאו ש"מ כאן בדבר שיש בו דעת לשאול כאן בדבר שאין בו דעת לשאול ע"כ:

ולשיטת הרמב"ם הנזכר מאי פריך דלמא בספק טומאת בשר דהוא בלאו יאכל דספיקו לקולא מה"ת אבל בסיפא דהוא ספק טומאת הגוף דהוי בכרת התם ספיקו לחומרא וראיתי לבעל מרכבת המשנה שתי' דההיא דרב דסוטה סבר כרבא דיבמות (דף קי"ט) דאמר מה לי איסור לאו מה לי איסור כרת והרמב"ם סבר דקיי"ל כר"נ שם דמחלק בין לאו לכרת עכ"ל אולם מהכא תמוהים דברי המרכבת המשנה דהא בסוגיין בהא דרב לא שבק לבריה כו' פריך א"ה אחר נמי ומשני אחר שגגת לאו בנו שגגת חנק א"כ ע"כ סבר רב גופי' לחלק בין קל לחמור כר"נ ודלא כרבא וכמו שכתב גם כן המל"מ (פ"א מהל' יו"ט הל' י"ז) מהכא דרב סבר ע"כ כר"נ ע"ש וא"כ ל"ל כמו שכתב המרכבת המשנה בהא דרב גופי' ויש לומר דהרמב"ם גורס כגירסת השאילתות (פ' משפטים) הכא בסוגיין דרב פפא לא שבק לבריה ולא גרס רב וצריך עיון ודוק כי לענ"ד נכון הוא בעז"ה:

כרם יהושע מערכות - מערכה ששית מכות דף כא/ב

מערכה ששית במכות דף כ"א ע"ב: בגמ' שם (דף כ"א ע"ב) אמר רבא יש חילוק מלאכות בשבת ואין ח"מ ביו"ט איתיבי' אביי והתנן המבשל גיד ביו"ט בחלב ואכלו לוקה חמש כו' וא"א משום הבערה לא מחייב דהא אחייב ליה משום בשולו וראיתי מקשים דמאי פריך הכא לרבא מהאי ברייתא דאמר ר' יוחנן עלה בביצה (דף י"ב) דפוק תני לברא ואת"ל משנה ב"ש היא דל"ל מתוך וכיון דהאי ברייתא אינה עיקר א"כ מאי פרכי' הכא מינה ועוד ראיתי מקשים בחידושי הגרע"א במערכה ז' לביצה דלפמ"ש הטעם שם דהאי טעמא דאין חילוק מלאכות ליו"ט הוא משום דקרא דלא תבערו דאתא לחילוק מלאכות בשבת וע"כ לחטאות הוא דהא מלקות, בשבת ליכא דלאו שניתן לאזהרת מב"ד אין לוקין עליו, א"כ מאי פריך אביי לרבא הכא דס"ל דיש חילוק מלאכות מהאי ברייתא דהמבשל

דלמא הך ברייתא אתא כר' ישמעאל דסבר דלאו שניתן לאזהרת מב"ד לוקין עליו וילפי' מלקות ממלקות ומש"ה סבר דיש חילוק מלאכות ליו"ט דילפי' משבת אבל רבא קאמר למתני' דסבירא ליה כר"ע דלאו שניתן לאזהרת מב"ד אין לוקין עליו והנה בספרי ענ"י לשבת (דף ע') כתבתי שם ישוב נכון ע"פ מאי שהקשו המפרשים לעיל (דף י"ג ע"ב) עלה דאמר רבא שם דאי אתרו ביה לקטלא כ"ע ל"פ דאין לוקה ומת כי פליגי בדלא אתרו ביה דר' ישמעאל סבר דלאו שניתן לאזהרת מב"ד לוקין ור"ע סבר דאין לוקין וקשה דהא רבא גופי' אמר בכתובות (ר"ד ל"ה) מי איכא מ"ד דל"ל הא דתנא דבי חזקיה דבין אתרו ובין לא אתרו ביה ואף ח"מ שוגגין פטורין ונשארו בצ"ע ולענ"ד י"ל ע"פ מ"ש התוס' שם ולקמן (דף ע"ט) דודאי איכא תנא דל"ל הא דבי חזקיה אלא דפריך, רבא שם מהא דבי חזקיה הוא משום דהיה בנו של ר' חייא ושונה ברייתות של אביו שהם עיקר ע"כ וא"כ ודאי י"ל דר' ישמעאל ג"כ ל"ל הא דבי חזקיה וא"כ לפ"ז מתו' היטב דפריך מהא דהמבשל דהא ר' חייא תני לה ג"כ דלוקה שתיים על אכילתו כדפריך הכא מינה וא"כ ע"כ ל"ל דר' ישמעאל היא דהא כיון, דעיקר סברת רבא דהעיקר הוא כהא דבי חזקיה הוא משום שהיה בנו של ר' חייא וא"כ ס"ל לר' חייא הכי כהא דבי חזקיה וא"כ ע"כ לשיטת רבא גופי' ע"כ ל"ל להא דר' חייא כר' ישמעאל דלר' ישמעאל הא איכא חילוק בין אתרו בין לא אתרו ביה דאתרו ביה לקטלא כ"ע ס"ל דאין לוקה ומת ואם כן אף לא אתרו ביה לקטלא אלא למלקות גם כן פטור ממלקות אליבא דר' חייא דס"ל הא דחזקיה בנו ומתורץ ג"כ קושיא הראשונה דהאי ברייתא אינו עיקר דז"א דעיקר קושיתו ע"כ הוא מהא דתני ר' חייא דהוא עיקר:

אולם נלע"ד די"ל עוד בעז"ה לקושייתי הנ"ל דהנה קשה עלה דא"ר יוחנן בביצה (דף י"ב) הנ"ל דהאי ברייתא ב"ש היא דל"ל מתוך והא רבא מפרש ביבמות (דף י"ג ב') דב"ש ל"ל דאיסור חל על איסור אף באיסור מוסיף מדסבירא ליה לב"ש שם דלא חל איסור אשת אח אאיסור אחות אשה עי' בתוס' בשבועות דף כ"ד) ובכריתות (דף י"ד) וא"כ איך חל הכא איסו' של בשר בחלב אאיסור גיד ונלע"ד די"ל דהנה ביבמות שם איכא עוד הא דרשב"פ דלא מפרש כן לטעמא דב"ש אלא מהא דכתיב לא תהיה אשת המת החוצה ובירושלמי דיבמות שם (הל' ו') מפרש גם כן כה"ט דר"ש בן פזי וסתמא דירושלמי הוא ר' יוחנן כידוע וא"כ סבר, ר' יוחנן שפיר דב"ש היא וס"ל שפיר דאיסור חל על איסור ואזיל לטעמי' בירושלמי אבל רבא הכא ע"כ ל"ל דב"ש היא דהא איהו סבר ביבמות דב"ש ל"ל דאיסור חל על איסור אף במוסיף ואלא ע"כ סבר דר"ע היא דל"ל מתוך כדאמר רבא גופי' בפסחים (דף ה' רע"ב) וסבר ר"ע שפיר דאיסור חל על איסור במוסיף מש"ה

פריך הכא שפיר לרבא לשיטתו דלדידיה ר"ע היא ולא ב"ש והאי ברייתא הוי עיקר ככל ברייתות דמיתני' בי ר"ח ור' אושעיא ומתורץ לפ"ז ג"כ קושי' הנ"ל דאמאי לא אמר דהאי ברייתא דהמבשל ר' ישמעאל היא ולא ר"ע דלפי האמור ע"כ לרבא גופי' סבירא ליה דהאי ברייתא ר"ע היא:

אולם יש להעיר ע"ז דהא רבא גופי' סבר בחולין (דף ק"א ע"ב) בהא דתני שם דשבת ויוה"כ שגג ועשה מלאכה דר"ע אומר אינו חייב אלא אחת ולדידי' ל"ל דאיפוך כמ"ש התוס' שם בד"ה ר"ע וא"כ מבואר אליבא דרבא גופי' דגם ר"ע ל"ל דאיסור חל על איסור וי"ל לענ"ד ב' תירוצים בזה א) אפ"ל דסבר רבא כמ"ד בחולין (דף קי"ד ב') דלהכי אפקיה רחמנא בלשון בשול לומר כשם שלוקה על בשולו כך לוקה על אכילתו דחל איסור דבשר בחלב על חלב ואף דסבר ר"ע בעלמא דאין איסור חל על איסור מ"מ בבשר בחלב שאני וכמו שכתב הצל"ח בפסחים (דף מ"ז ב') דלהאי מ"ד י"ל שפיר דסבר האי תנא דהכא דהמבשל גיד הנשה בחלב דאין איסור חל על איסור רק דבב"ח שאני: ב) נלע"ד דאף דר"ע סבר שם בהא דשבח ויוה"כ דאינו חייב אלא אחת אינו מוכת דל"ל לר"ע דאיסור חל על איסור רק באיסור כולל כדאיתא בגמ' שם דפריך לר' יוסי הגלילי מהתם למאי דבעי לומר דריוה"ג ל"ל איסור כולל ועי' פירש"י שם אבל מ"מ מודה ר"ע דאיסור חל על איסור באיסור מוסיף ואיסור בב"ח על איסור גיד י"ל דהוי איסור מוסיף דא"ל דסבירא ליה דגיד הנשה שרי בהנאה ואיסור בב"ח אסור בהנאה ולדעת רש"י בחולין שם (דף ק"א א') הוי איסור מוסיף מש"ה ולדעת התוספות מיקרי איסור חמור וכדאמר בפסחים (דף כ"ג ב') דסבר ר"ע גופי' דכשהותרה נבלה בהנאה חלבה וגידה נמי הותרה וס"ל דגיד הנשה שרי בהנאה וכדאיתא שם (דף כ"ב א') ועוד נתוסף איסור בישול בבב"ח וא"ש בפשוטו הא דאמר שם (דף קי"ו א') דסבר ר"ע בבב"ח דאיסור חל על איסור וע"ש בתוס' ד"ה ר"ע:

והנה לפי האמור דסתמא דירושלמי דהוא ר' יוחנן ל"ל כרבא אלא כר"ש בן פזי ביבמות דסברי ב"ש שפיר דאיסור חל על איסור יחו' בזה ג"כ קושי' חמורה בגיטין (דף צ') דס"ל לב"ש שם דלא יגרש אדם את אשתו אלא א"כ מצא בה דבר ערוה וכתבו התוס' שם דבירושלמי פריך דאמאי אצטריך קרא דלא יוכל בעלה אשר שלחה לשוב לקחתה תיפוק ליה דבלאו הכי אסור להחזיר סוטתו כיון שיש עדים ומשני לעבור עליו בב' לאוין והקשה הגרע"א שם דאיך חל ל"ת דמחזיר גרושתו על איסור סוטה והא אין איסור חל על איסור וא"ל דגזרת הכתוב הוא דהא י"ל דקרא הוא בשהוזמו עידי טומאה והירושלמי ה"מ לתרץ כן אלא דעדיפא משני ע"ש. ולענ"ד קשה לכאורה טפי דהא ב"ש גופי' ס"ל

דאין איסור חל על איסור כדאמר רבא ביבמות הנ"ל אבל לפי האמור י"ל היטב דדברי הירושלמי נכונים דסתמא דירושלמי דהוא ר' יוחנן הא ל"ל כרבא שם אלא ס"ל ביבמות שם כמאי דמפרש ר"ש בן פזי וסבירא ליה שפיר לב"ש דאיסור חל על איסור מש"ה משני שפיר דלעבור עליו בב' לאוין אבל רבא דס"ל בהא דב"ש דסברי דאין איסור חל על איסור מתרץ על האי קושי' דפריך בירושלמי דמיירי בשהוזמו עידי טומאה: והנה קשה לדעת אביי הכא דל"ל כרבא וסבירא ליה דיש חילוק מלאכות ליו"ט א"כ אמאי לא תנא במתני' דיש חורש דאיכא עוד בזה משום שביתת בהמתו ומחמר דהוי בלאו דכן שביתת בהמתו הוי בלאו לדעת רש"י והר"ן בע' גלולים (ר"ד ט"ו) וכמו שכתב השעה"מ (בפ"ה מהל' יו"ט) ובשלמא בהא דיו"ט י"ל לשיטת הפוסקים דביו"ט אינו חייב משום שביתת בהמתו עי' בב"י (סי' תצ"ה) ובמ"א (סי' רמ"ו) אבל אכתי קשה דאמאי לא תנא מתני' יוה"כ דחייב שם משום מחמר כמו שכתב השאגת ארי' (סי' ע"ב) דרש"י בפסחים (דף מ"ז ב') כתב דמש"ה לא תנן הכא שבת משום דהוי לאו שניתן לאזהרת מב"ד וא"כ קשה דאמאי לא תנן יוה"כ הכא והנה לרבא י"ל כיון דסבר דאין חילוק מלאכות ליו"ט ה"ה דסבירא ליה דאין חילוק מלאכות ליוה"כ ואף לפמ"ש השעה"מ (פ"א מהל' שמיטה) והטורי אבן במגילה (דף ז' ע"ב) דתלוי זה אי יש חילוק מלאכות ביוה"כ בפלוגתא דר' נתן ור' יוסי בשבת (דף ע') דלר"נ דסבר דחילוק מלאכות בשבת נפ"ל מקרא דלא תבערו דלחלק יצאת ס"ל דדוקא בשבת דחמור הוא דגלי קרא אבל לא ביוה"כ אבל לר"י דנפקא ליה מאחת מהנה א"כ כיון דקרא באיסורי דאית בהו חיוב חטאת כתיב משמע ודאי דה"ה יוה"כ כיון דמחייבי חטאות נינהו דיש חילוק מלאכות בו י"ל דמתני' דהכא אתיא כר' נתן דה"ה ביוה"כ אין חילוק מלאכות וכ"ש דא"ש טפי למאי דאמרי' דמתני' דהכא כר"ע היא ור"ע הא סבר דהבערה לחלק יצאת כדאמר רבא גופי' בפסחים (דף ה' רע"ב) אבל לאביי דסבר דיש חילוק מלאכות ביו"ט וכ"ש ביוה"כ קשה:

והנה י"ל לשיטת הפוסקים דמחמר אינו חייב אלא בבהמה שלו כמו שכתב הא"ר (סי' רס"ו) דכל הפוסקים ס"ל דדוקא בבהמה שלו חייב משום מחמר והכא הא מיירי מתני' דקדשים ובבכור דלא הוי שלו ואפי' בכהן מ"מ כיון שגם הכהן גופי' צריך להקריבו וא"כ משולחן גבוה קזכי אבל אכתי קשה לדעת בעל השאגת אריה (סי' ע"ג) שכתב בפשיטות דאיסור מחמר הוא אף בבהמה שאינו שלו וסבירא ליה בפשיטות דאיסור דמחמר הוא אף ביוה"כ א"כ ודאי קשה לאביי דהכא דאמאי לא תנא במתני' יוה"כ ולחשוב למחמר גם כן אולם י"ל היטב לשיטת השאגת ארי' גופי' (סימן ס') שהקשה שם עלה דמתני' דהכא דאיך חל איסור יו"ט על איסור שביעית כיון דמסיק לקמן דהאי תנא ל"ל איסור

כולל ותי' השאגת אריה דמתני' מיירי ביו"ט של ר"ה של שביעית דחל איסור יו"ט ואיסור שביעית בבת אחת דאיסור חל על איסור ע"ש ולפי"ז ודאי מתורץ הא דלא תנן במתני' יוה"כ דהא לא משכ"ל האי דינא דמתני' כ"א ביו"ט של ר"ה אלא דאכתי תקשה לפי מה שכתב השעה"מ (פ"ח מהלכות מאכלות אסורות) שהקשה שם נ"כ קושי' השאגת אריה דאיך חל איסור דיו"ט על איסור שביעית וכתב דא"ל דמיירי ביו"ט של ר"ה של שביעית דבאים איסור יו"ט ושביעית בבת אחת דאכתי שביעית קודם דתוס' שביעית הוא דאורייתא ותי' השעה"מ דאיסור יו"ט הוי איסור מוסיף אשביעית דמוסיף לאסור גם תולדות דחרישה ע"ש א"כ לפ"ז תקשה על אביי דהכא דאמאי לא תנא יוה"כ ולחשוב ג"כ מחמר אבל לפי מ"ש י"ל דס"ל כשיטת. הפוסקים דמחמר אינו חייב אלא בבהמה שלו ואף לדעת הר"ן בשבת (דף קנ"ג) דס"ל שם דמחמר חייב אף בבהמה שאינו שלו י"ל ג"כ דס"ל כתי' הראשון שכתב השעה"מ שם דמתני' מיירי בעשר נטיעות דליכא שם תוס' שביעית וס"ל דמתני' מיירי ביו"ט של ר"ה של שביעית מש"ה לא תנן יוה"כ במתני' ועי' בשעה"מ (פ"א מהל' שמיטה) מש"ש או דס"ל להר"ן דלא שייך בחורש לאו דמחמר כיון דכל המלאכה נקראת על שם האדם כמ"ש הרמב"ן בשבת שם:

אמנם נלע"ד דצ"ל כדברינו גם משום הא דשביתת בהמתו דלענ"ד נראה דנוהג ביוה"כ כמו מחמר לדעת הש"א (דמה דמחלק השאגת ארי' ביניהם וכתב דשביתת בהמתו לא הוי אלא בעשה ולא הזכיר לדעת רש"י והר"ן בע' גלולים (ר"ד ט"ו) הנ"ל דהוי ג"כ בלאו] וא"כ מוכח ג"כ מהא דשבת היא ויו"כ היא דחולין (דף ק"א ב') דנוהג שביתת בהמתו ביום כפור כמו שהביא השאגת ארי' מהתם ראיה דנוהג מחמר ביום הכפורים. דהנה איתא בשבת (דף קי"ד ב') דיוה"כ שחל בע"ש לא היו תוקעין ואמר שם דכר"ע היא דאי כר' ישמעאל לתקע כי היכי דלהוי ידעי דחלבי שבת קריבין ביוה"כ ע"ש ואי ליכא איסור שביתת בהמתו ביו"כ תקשה דלתקע דלהוי ידעי דשבת חמור מיוה"כ לענין שביתת בהמתו וע"ש בשאגת אריה (סי' ע') מש"ש הוא גופי' לענין הוצאה ביוה"כ בזה ועוד נלע"ד דמוכח דאיכא איסור שביתת בהמתו ביוה"כ מהא דתנן במגילה (דף ז' ב') דאין בין יוה"כ לשבת. אלא שזה זדונו בידי אדם וזה זדונו בהכרת ואי נימא דביוה"כ ליכא איסור שביתת עבדו ובהמתו כדעת השאגת אריה הנ"ל א"כ אמאי לא חשיב שם ג"כ האי חילוקא דשביתת עבדו ובהמתו בין יוה"כ לשבת דל"ל כמו שכתבו התוס' בביצה (דף ל"ז) ד"ה ורמינהו דההיא אין בין דמגילה לא מיירי אלא במילי דאורייתא אבל מילי דרבנן טובא איכא בנייהו וכמו שכתב ג"כ השאגת ארי' שם (סי' ע"ב) והלח"מ (ר"ה שביתת עשור) לתרץ בזה הא דלא חשיב במתני' שם דאין בין שבת ליוה"כ להאי חילוקא

דקניבת ירק שרי ביוה"כ מן המנחה ולמעלה כדאיתא בשבת (ס"ד קי"ד) דזה אינו דהא שביתת בהמתו הוי ג"כ דאורייתא לדעת התוס' דשבת דף נ"א ב') הוי בעשה ולדעת רש"י והר"ן בע' גלולים (ר"ד ט"ו) הוי בלאו וא"כ אי ליכא איסור שביתת בהמתו ביוה"כ ודאי ה"ל להאי תנא לחשוב האי חילוקא שם ועוד דהא הש"א גופי' דחי לה לסברת התוס' דביצה בטורי אבן במגילה שם מהא דאיתא במגילה (דף ט') גבי אין בין כהן משמש לכהן שעבר דדחיק לאוקמי רישא רבנן וסיפא ר"מ דאי רבנן האיכא נמי הא דשני אינו משמש בח' בגדים ככה"ג ומדרבנן בעלמא הוא משום איבה ולדעת התוס' בביצה המ"ל ג"כ התם דלא חשיב שם אלא מילי דאורייתא אלא הא לאו מילתא היא ע"ש:

ועוד מוכח לענ"ד דאף ביו"ט איכא איסור שביתת בהמתו כדמבואר בירושלמי (פ"ה דביצה הל' ב') דמפרש שם דה"ט דתנן אין רוכבין ביו"ט הוא משום שביתת בהמתו והא דלא מפרשי' הכי ג"כ בגמ' דידן אלא מפרשי' שם (דף ל"ו ב') דה"ט הוא משום שמא יחתוך זמורה נלע"ד דבירושלמי מפורש שם דאיכא חילוקא בין בריא לחולה דבבריא ס"ל דחי נושא את עצמו, כדאיתא בשבת (דף צ"ד א') ועי' בב"י (סי' ש"ח) ובמ"א (סי' רמ"ו) ובמראה הפנים ונ"ל לגמ' דידן לפרש למתני' דמיירי בכל אדם אף בבריא אבל בחולה ודאי אסור ביו"ט משום שביתת בהמתו וכ"כ המהרש"ל בביצה שם להחמיר בשביתת בהמתו ביו"ט וכ"כ המ"א שם דראוי להחמיר וכן לדברינו הנ"ל מוכח ממתני' דמגילה (דף ז' ב') הנ"ל דתנן שם דאין בין יו"ט לשבת אלא אוכל נפש ואמאי לא חשיב שביתת בהמתו דליתח ביו"ט אלא ע"כ מוכח דגם ביו"ט איכא איסור שביתת בהמתו וע"ש בתור"ע (אות ז') וא"כ עפ"ז ודאי צ"ל כדברינו לענין מחמר וה"נ צ"ל ג"כ מהא דשביתת בהמתו ליישב אליבא דאביי דס"ל דיש חילוק מלאכות ביו"ט וביוה"כ דאמאי לא חשיב במתני' שביתת בהמתו לדעת רש"י והר"ן דהוי בלאו אלא צ"ל דשביתת בהמתו לא הוי אלא בבהמה שלו ומתני' דהכא הא מיירי בקדשים דהוי בהמה שאינו שלו:

והנה יש להעיר עוד לדעת אביי הכא דס"ל דיש חילוק מלאכות ביו"ט דאמאי לא חשיב עוד במתני' הכא לתחומין שיצא בחרישתו חוץ לתחום אליבא דר"ע דס"ל דתחומין הוא מה"ת בשבת וה"ה ביו"ט לדעת רש"י ותוס' בחגיגה (דף י"ז ב') דפרש"י דהא דאמרי' דפסח טעון לינה מדכתיב ופנית בבוקר והלכת דע"כ הוא בחוה"מ דהא ביו"ט אסור משום תחומין והתוס' התם לא הקשו עליו בזה אלא קושי' אחרת א"כ סבירא ליה גם להתוס' שם דתחומין נוהג אף ביו"ט ועי' בט"א שם באבני מלואים שכתב דפלוגתא דקמאי היא וא"כ תקשה למאי דבעי לומר דמתני' ר"ע היא דלחשוב ג"כ תחומין ואף לדעת רבנן דר"ע הא ס"ל דתחומין די"ב מיל לכ"ע הוא מה"ת לשיטת הרי"ף בספ"ק

דעירובין דגם גמ' דידן ס"ל כשיטת הירושלמי בזה וכן מוכח מהא דאיתא בירושלמי דפסחים (פ"ט הל' ב') דתחומין די"ב מיל נוהג אף ביו"ט דחד אמר איזהו דרך רחוקה כדי שיבא ויאכל והוא שיהא בתוך אלפים לתחום וכתב השירי קרבן שם דאלפים לאו דוקא דהא קיי"ל דחחומין דרבנן אלא התם בתחומין די"ב מיל דהוי דאורייתא לשיטת הירושלמי ע"ש א"כ מבואר דתחומין די"ב מיל נוהג ביו"ט אולם אין דברי הש"ק נכונים בזה לענ"ד דאשתמיטתי' במח"כ דברי התוס' דפסחים (דף צ"ג ב') ד"ה ר"י דהא התם לר"ע קיימי' כדמבואר במתני' שם ור"ע הא ס"ל דתחומין דאלפים הוי מה"ת וא"כ א"ש דברי הירושלמי דאמרו והוא שיהא בתוך אלפים לתחום אבל ודאי עכ"פ מוכח מהתם דתחומין דאלפים נוהג ביו"ט וממילא ג"כ לדידן תחומין די"ב מיל:

אמנם י"ל לענ"ד לאביי דהכא דס"ל דמתני' לא אתי כר"ע בזה דהא קיי"ל דתחומין דאלפים דרבנן ומתחומין די"ב מיל ג"כ ל"ק דאף לשיטת הירושלמי לא הוי באיסור לאו לדעת הג"א בספ"ק דעירובין וכמ"ש הנו"ב מ"ק (חא"ע סי' ב') וא"כ לא מצי לחשוב הכא במתני' דיש חורש תלם במנין הלאוין אלא דאכתי קשה לשיטת הרי"ף דלדעת הירושלמי הוי תחומין די"ב מיל בלאו וכדמפרש שם להא דתני ר' חייא שם דלוקין על תחומין דבר תורה דהוא בתחומין די"ב מיל א"כ ודאי קשה לאביי דהכא דאמאי לא חשיב במתני' דהכא גם לתחומין שיצא חוץ לחחום בחרישתו וכן מודה הרא"ש שם דלדעת הירושלמי בתחומי' די"ב מיל דהוי בלאו ועי' בנו"ב שם ובנו"ב מ"ת (חלק א"ח סי' מ"ה) ונלע"ד די"ל דאביי לטעמי' דסבר ע"כ דתחומין די"ב מיל הוא ג"כ מדרבנן כדהוכיח הרא"ש שם מהא דא"ל רבא לאביי שם (דף מ"ו א' מכדי עירובי תחומין דרבנן מה לי יחיד במקום יחיד ומה לי במקום רבים ואביי שתק ליה לרבא אלמא דאביי גופי' סבר דתחומין די"ב מיל הוא דרבנן וע"ש בקרבן נתנאל (אות צ"ו) מש"ש בביאו' דברי הרא"ש בזה שהביא מהתם על תחומין די"ב מיל:

והנה דרך אגב בסוגיא דחולין (דף ק"א ב') בהא דשבת ויוה"כ דא"ר יוחנן שם לדברי ר' יוסי הגלילי שגג בשבת והזיד ביוה"כ חייב שגג ביוה"כ והזיד בשבת פטור מקרבן ופרכי' שם מ"ט פטור וקשה דלשיטת התוס' בפסחים (דף כ"ט) שנסתפקו בהא דר' יוחנן שם אי ק"ל בדרבה מיניה פוטר מקרבן ואמאי לא הוכיחו התוס' מהאי סוגיא דאי סבר ר' יוחנן דפוטר מקרבן אמאי לא מפרש שם דה"ט דפטור משום דק"ל בדרבה מיניה פטור מקרבן כיון דהזיד בשבת וי"ל דא"כ מאי קאמר לריוה"ג הא לר"ע ג"כ הוי הכי וע"ש בתד"ה הזיד דהקשו התוס' שם כזה דאמאי אמר הזיד בשבת ושגג ביוה"כ לריוה"ג פטור הא לר"ע ג"כ פטור דהא אינו שב מידיעתו דמזיד הוא על השבת דפטור מסקילה ותי'

התוס' דאפ"ה חמיר ליה יוה"כ שהוא יום כפרה ומחילה ע"ש אבל אכתי קשה דמזה גופי' מוכח דסבר ר' יוחנן דק"ל בדרבה מיניה אינו פוטר מקרבן דאל"כ אמאי קאמר ר' יוחנן לריוה"ג פטור הא דהזיד בשבת ושגג ביוה"כ הא לר"ע ג"כ פטור מקרבן דהא ק"ל בדרבה מיניה משום שבת ואמאי לא הביאו התוס' שם ראיה מהכא ונלע"ד די"ל דמש"ה לא אמר כן אף לר"ע דאולי ר"ע ל"ל כתנא דבי חזקיה דס"ל דה"ה בלא אתרו בו פטור כמ"ש התוס' בסנהדרין (דף ע"ט סע"א) ובכתובות (ר"ד ל"ה) דאיכא תנאי דל"ל הא דבי חזקיה וא"כ אולי לר"ע ס"ל היכי דהזיד בשבת בלא התראה ושגג בשבת דחייב משא"כ לריוה"ג פשיטא דפטור בהזיד בשבת אף דלא אתרו ביה ושגג ביוה"כ:

ועוד מוכח לעניית דעתי דסבר ר' יוחנן כן דק"ל בדרבה מיניה אינו פוטר מקרבן מהא דאיתא בירושלמי (רפ"ג דכתובות) דפריך שם עלה דאמר ר' יוחנן דאין לוקה ומשלם מהא דאמר ר' יוחנן דמזיד בחלב ושגג בקרבן לוקה ומביא קרבן אלמא דמחייבין משום ב' רשעיות מלקות וקרבן ומשני הא דכדי רשעתו שני דברים מסורים לב"ד אתה תופס אחת מהן אבל קרבן מסור לשמים פי' דהיכי פטרי' מהא דכדי רשעתו שאין עושין בו ב' רשעות היינו דוקא היכי דהני ב' רשעות מסורים לב"ד אבל קרבן מסור לשמים לא פטרי' לקרבן מהא דכדי רשעתו ומחייבים לתרווייהו מלקות וקרבן ע"ש וא"כ מבואר דר"י גופי' סבר דק"ל בדרבה מיני' דפוטר לתשלומין מהא דכדי רשעתו מ"מ בקרבן אינו פוטר ולא הזכירו התוס' שם לכ"ז:

ודע דלכאו' הא י"ל קושי' התוס' דחולין הנ"ל שהקשו דגם לר"ע פטור בהזיד בשבת ושגג ביוה"כ משום דאינו שב מידיעתו די"ל ע"פ דאיתא בשבועות (דף י"ג סע"א) ובכריתות (ד' ז') דמודה רבי בכרת דיומא היינו דיוה"כ מכפר על כל עבירות אף בלא תשובה אבל בעבירות דיוה"כ גופי' אינו מכפר בלא תשובה א"כ יוה"כ חמור משבת בזה דעל עבירות שבת מכפר יוה"כ אבל על עבירות של יוה"כ אין יוה"כ מכפר בלא תשובה וא"כ י"ל שפיר דה"ל שב מידיעתו אי הוי ידע מיוה"כ כיון דיוה"כ אינו מכפר בכרת דיומא בלא תשובה וחמיר ליה ודאי יוה"כ ולכאו' מאי הקשו התוס' דמש"ה לא אמר שם לר"ע דאולי ר"ע סבר בזה כרבי תלמיד תלמידיה כדאי' בשבועות שם ובמנחות (דף ע"ב א') אולם לק"מ ודברי התוס' נכונים משום דאכתי תקשה לאביי דהכא דמפרש הא דר' יוחנן וס"ל דר' יוחנן אמר כן לדברי ריוה"ג דוקא והא אביי גופי' ל"ל בשבועות ובכריתות שם כרבא דמודה רבי בכרת דיומא:

והנה בענין הנזכר ראיתי לבעל קצות החושן (סי' כ"ח) שהקשה דאי נימא דק"ל בדרבה מיניה פוטר מקרבן א"כ תקשה הא דתנן בכריתות (דף י"ג ב') יש אוכל אכילה אחת

וחייב עליה ד' חטאות ואשם אחד ר"מ אומר אף אם היתה שבת והוציאו בפיו חייב. והא אם היה שבת דק"ל בדרבה מיניה משום שבת בציר לה אשם מעילות דהא אף ח"מ שוגגים פטורים ותי' המפרשים בכריתות שם בזה למאי דאמרי' שם דיש עירוב והוצאה ליוה"כ דלא כרפרם וא"כ אף דפטור מאשם מ"מ מרויח ר"מ דחייב שתים משום שבת ומשום יוה"כ וה"ל ו' חטאות והקשו ע"ז דאכתי ה"ל לחשוב הוצאה דיוה"כ לבד ואז יהיה חייב ג"כ באשם מעילות ונדחקו לומר דר"מ סבר כר"נ בן הקנה דכרת ג"כ פוטר מתשלומין ומאשם ע"כ ותמוה דהא מבואר בכתובות (דף ל"ה ב') דמאן תנא דפליג עליה דר"נ בן הקנה ר"מ היא ולר"ל דמוקי למתני' שם (דף ל"ד ב') כר"מ מוכח ג"כ בפי' דר"מ ל"ל כר"נ בן הקנה דהא קתני שם דיש קנס בחייבי כריתות וכמ"ש שם בתד"ה מאן תנא וי"ל לענ"ד דרק לר"ל מוכח שם הכי דר"מ פליג על ר"נ בן הקנה מדס"ל דיש קנס בח"כ אבל ר' יוחנן דלא מוקי מתני' שם כר"מ י"ל דס"ל שפיר דר"מ סבר כר"נ בן הקנה דכרת פוטר ג"כ מתשלומין ומ"ד דסבר בפסחים דק"ל בדרבה מיניה פוטר מקרבן הוא ר' יוחנן שם ואזיל לטעמי' דמפ' בכתובות (ד' ל"ב ב') תי' אחר דלא מוקי מתני' שם כר"מ ועי' בפרש"י בכתובות שם ובצל"ח בפסחים שם שהקשה ג"כ קושי' הקצה"ח הנזכר ועי' בפריי לפסחים שם מש"ש בעז"ה. וי"ל עוד בזה דע"כ ר' יוחנן גופי' ל"ל דאין עירוב והוצאה ליוה"כ כרפרם דהא בביצה (דף י"ב א') איתא דר' יוחנן סבר דה"ט דב"ה דמותר הוצאה ביו"ט הוא משום מתוך שהותרה לצורך או"נ הותרה ג"כ שלא לצורך וא"כ לפ"ז איכא איסור הוצאה ביוה"כ כיון דליכא לצורך או"נ ביוה"כ דע"כ רפרם סבר כרבה בביצה שם דמפ' טעמא דב"ה דמותר הוצאה ביו"ט הוא מדכתיב לא תוציאו משא ביום השבת דממעטי' מינה יו"ט וה"ה יוה"כ כמ"ש הש"א (סי' ע') ובט"א במגילה (דף ז' ב') וא"כ לר' יוחנן דמפ' בפסחים דק"ל בדרבה מיניה פוטר מקרבן י"ל שפיר דאזיל לטעמי' דל"ל ע"כ כרפרם אלא ס"ל דיש עירוב והוצאה ליוה"כ וי"ל שפיר כתי' המפרשים הנ"ל ודוק

והנה הגמ' בסוגיין פריך על מתני' דאמאי לא חשיב ג"כ שבועה ומשני דמידי דאיתי' בשאלה ל"ק ופריך והרי נזיר ומשני בנזיר שמשון דליתי' בשאלה והנה לכאורה קשה לפ"ז עלה דתנן בכריתות (ס"ד י"ג) יש אוכל אכילה אחת וחייב עליה ד' חטאות ואשם אחד והקשו התוס' שם דאמאי לא חשיב שם שבועה כגון נשבע שלא יאכלנו ואכלה ותירצו דמידי דאיתי' בשאלה לא תני ע"ש וקשה דאכתי אמאי לא תני שם שקיבל עליו נזירות שמשון וטימא עצמו וחייב קרבן טומאה ובנזירות שמשון ליתיה בשאלה כדאי' הכא ולכאו' יהיה מזה ראיה לדעת המהרי"ט ח"א הביאו המל"מ (פ"ב מהלכות נזירות

הל' י"ז) דבעל מצי להפר אפי' בנזירות שמשון וא"כ י"ל דמש"ה לא חשיב לה בכריתות שם כה"ג כיון דלפעמים איתיה בשאלה באשה לגבי בעלה דהבעל מפיר לה אבל אכתי תקשה לכאו' לפמ"ש הש"ך ביו"ד (סי' רל"ט ס"ק כ"ח) בשם המבי"ט חיב דבעל אינו יכול להפר בנזירות שמשון אבל מ"מ לק"מ דהא מבואר בנזיר דף ד') דנזיר שמשון אם נטמא אינו מביא קרבן טומאה ועי' בנזיר (דף י"ז א') בפלוגתא דר' יוחנן וריש לקיש שם: והנה לכאו' קשה דהא בשבועה איכא ג"כ אופן לפעמים דאין לו שאלה כגון שנשבע על דעת רבים דאין לו הפרה כדאיתא לעיל (דף ע"ו א') ובגיטין (דף ל"ה ע"ב) ועוכ"מ וא"כ תקשה דאמאי לא תני הכא במתני' שבועה בכה"ג שנשבע ע"ד רבים וכן תקשה בכריתות הנזכר דאמאי לא תני שבועה בכה"ג וצ"ל כיון דבעיקר שבועה היכי דלא הוי על דעת רבים איתנה בשאלה לא תני לה משום הכי אבל קשה לי אכתי לפמ"ש השעה"מ (פ"ו מהלכות שבועות) ליישב דברי התוס' דכריתות מה שכתבו שם עוד דמוקדשין דתני אף דאיתי' בשאלה מ"מ השתא שנשחטו ונזרק דמן ליתנהו בשאלה. דהוא נגד הסוגיא דשבועות (ד' כ"ד ב') דפריך שם האי קושי' ומשני בבכור ולא משני כמ"ש התוס' דמוקדשין משום שנשחטו ונזרקו דמן ליתנהו בשאלה וכתב השעה"מ ע"ז ליישב דבשבועות הא קיימי' שם לרבא ורבא הא סבר, בשבועות (דף כ"ח) דאכלה כולה אין נשאלין עליה וא"כ ליכא לתרץ אליבי' דמוקדשין שנשחטו ונזרקו דמן ליתנהו בשאלה דא"כ בשבועה הא איכא ג"כ כה"ג דליתי' בשאלה היכי דאכלה כולה וע"כ צ"ל דלא תני שבועה כיון דעיקר שבועה איתי' בשאלה מש"ה ל"ל האי תי' במוקדשין דהא עיקר מוקדשין ג"כ איתנהו בשאלה:

אבל התוס' תירצו בכריתות לדידן דלא קיי"ל כרבא בהא דאכלה כולה אין נשאלין עליה וא"כ שבועה לעולם ליתיה בשאלה עכ"ד ע"ש וא"כ קשה אכתי דהא אף שבועה משכ"ל דליתי' בשאלה כגון שנשבע על דעת רבים וא"כ ג"כ צריך לומר דמש"ה לא תני שבועה משום דעיקר שבועה איתי' בשאלה וא"כ אמאי חשיב שם במתני' דכריתות למוקדשין נהי דהשתא שנשחטו ונזרקו דמן ליתי' בשאלה מ"מ עיקר מוקדשין איתנהו בשאלה כמו בשבועה וצ"ע: ודע דהמל"מ שם הביא בשם המבי"ט דבנזירות שמשון יש הפרה, לבעל מהא דגיטין (דף ל"ה ב') הנ"ל דאמר רב הונא לא שנו שאשה נודרת על כתובתה בשלא ניסת אבל ניסת אין מדירין אותה דמיפר לה בעל ואי נימא דבעל אינו יכול להפר לאשתו בנזירות שמשון א"כ אף בשניסת לדירה בנזירות שמשון דאינו יכול להפר ע"ש ולכאורה קשה אף לשיטת המבי"ט דבעל מיפר אף בנזירות שמשון אבל חכם ודאי אין מיפר כדאיתא הכא דליתנהו בשאלה א"כ מאי פריך בגיטין שם בהא דלא ניסת

דאמאי מדירין אותה ליחוש דלמא אזלא לגבי חכם ושרי לה לתרץ דמיירי שמדירין אותה בנזירות שמשון דלכ"ע אין החכם יכול להפר ונלע"ד דבגיטין פריך על מה דתנן שם במחני' הלשון דנודרת ליתומים כל מה שירצו דמשמע דכל מיני נדר מהני אפי' שאינו נזירות שמשון ומ"מ הוכיחו מהא דגיטין דאמר שם דניסת אין מדירין אותה דע"כ גם בנזירות שמשון יכול הבעל להפר דאל"כ הל"ל דניסת מדירין אותה בנזירות שמשון אלא צ"ל ע"כ דגם נזירות שמשון לא מהני שם משום דבעל יכול להפר:

והנה בהא דפריך אביי לרבא בהא דאמר דאין ח"מ ליו"ט מהא דהמבשל גיד בחלב ביו"ט ואכלו כו' י"ל עוד על האי קושיא הנ"ל דמאי פריך אביי לרבא מההיא ברייתא דאמר ר' יוחנן עלה בביצה (דף י"ב) דפוק תני לברא ואת"ל משנה ב"ש הוא דל"ל מתוך והא ב"ש במקום ב"ה אינה משנה כדאיתא ביבמות (דף ע') ועוכ"מ ועי' מ"ש בכרמי בפנים ובענפי לשבת (דף נ') בהקדם דהנה מקשים המפרשים בביצה שם דאמאי א"ר יוחנן דב"ש היא ואמאי לא אמר דר"ע היא דל"ל ג"כ מתוך כדאיתא בפסחים (דף ה' רע"ב) ונראה די"ל ע"פ מ"ש הצל"ח (בפ"ג דפסחים דף מ"ז) שהקשה שם דאמאי לא חשבו בהאי ברייתא דהמבשל גיד דמבשל ביוה"כ לוקה שש משום אוכל ביוה"כ ומשום בישול ביוה"כ ומשום הבערה ביוה"כ ותי' דברייתא זו אתיא כר' יצחק דאמר דמלקות בחייבי כריתות ליכא ע"ש וא"כ י"ל דמש"ה לא אמר ר' יו דר"ע היא דהא ר"ע סבר דלא כר' יצחק דהא אמר ר"ע לעיל (דף י"ג) דחייבי כריתות ישנן בכלל מלקות ארבעים אבל לרבא פריך שפיר דלדידיה צ"ל דאף דאתיא ההיא ברייתא כב"ש דל"ל מתוך מ"מ לא אתיא כוותייהו בכל מילי אלא רק בהא די"ל מתוך דהא רבא סבר ביבמות (דף י"ג ב') דב"ש ס"ל דאין איסור חל על איסור והכא ע"כ ס"ל להאי ברייתא דאיסור חע"א מדחל איסור של בשר בחלב על איסור גיד וא"ל דאיסור של בשר בחלב הוי איסור מוסיף על איסור גיד שנתוסף איסור הנאה עי' בחולין (דף ק"א א') ופסחים (דף כ"ג ע"ב) דזה אינו דהא ב"ש ל"ל דאחע"א אף באיסור מוסיף דהא איסור אשת אח על איסור אחות אשה איסור מוסיף הוא ועי' ביבמות (ד' ל"ב וא"כ ע"כ צ"ל דלא אתיא כב"ש בכל מילי ההיא ברייתא אלא רק בהא דמתוך מש"ה פריך שפיר לרבא לטעמיה דא"כ אין צ"ל על ההיא ברייתא פוק תני לברא דודאי לרבא לטעמי' מצי' לומר דר"ע היא דל"ל מתוך והיינו ג"כ דבהא דמתוך ס"ל להההיא ברייתא כר"ע ולא בכל מילי דבהא דאין מלקות בחייבי כריתות ל"ל להההיא ברייתא כר"ע מש"ה לא חשיב יוה"כ ודוק כי לענ"ד נכון הוא בעזרת השם:

כרם יהושע מערכות - פירות הנושרין סנהדרין

פירות הנושרין שנשרו ונשמטו מכרמי:

בסנהדרין (דף ד' ע"ב) גמ' לטטפת לטטפת לטטפת הרי כאן ארבע דברי ר' ישמעאל: כתבו התוספות דר"ת מפרש דוי"ו דולטטפת דריש והכי גרסי' לטטפת לטטפת ולטוטפת הרי כאן ד' ואע"ג דר"ש לא דריש וי"ו וי"ו למ"ד דריש כדאמרינן בהערל (דף ע"ב) גבי והנותר עכ"ל וכבר ביארתי בכרמי בפנים דצ"ל דר' ישמעאל דמאי ענין הא דר"ש הכא וכוונתם דאף דר' ישמעאל גופי' דקיימי' הכא אליבי' איהו לא דריש וי"ו כדאיתא בסוטה (דף כ"ט א') דלא דרש שם לוי"ו דונטמאה מ"מ וי"ו ולמ"ד דריש: וקשה לי דאכתי לר' יוחנן דהי' סבר ביבמות שם (דף ע"ב רע"ב) דמאן דלא דריש וי"ו גם וי"ו וה"א לא דריש והא מוכח מהכא דב' אותיות כמו וי"ו ולמ"ד כ"ע ס"ל דדרשי' אף מאן דלא דרש וי"ו לחוד ונלע"ד די"ל היטב בעז"ה דר' יוחנן דהיה סבר שם כן אזיל לטעמי' דמפרש שפיר כמ"ש התוס' עוד לפרש דמש"ה הוי ארבע משום דגורעין ומוסיפין ודורשין ומה שהקשו התוס' ע"ז דלא אמרי' גורעין ומוסיפין באמצע תיבה כ"א בתחלתה או בסופה מ"מ לר' יוחנן לטעמי' ודאי א"ש דמפרש הכי דהא ר' ירמיה בשם ר' יוחנן סבר בירושלמי הובא בתוס' דגורעין ומוסיפין אפי' באמצע תיבה וכן הגיה התוי"ט לקמן (פ' הנחנקין מ"ג) דצ"ל כן ר' ירמיה בשם ר' יוחנן ולא ר' יוחנן בשם ר' ירמיה ור' אמי בשם ר' יוחנן דסבר דדוקא מתחלת התיבה לסופה גורעין ודורשין אבל לא באמצע תיבה י"ל דס"ל כהמסקנא דיבמות שם דהדר ביה ר' יוחנן לר"א ומודה דב' אותיות כמו וי"ו וה"א או וי"ו ולמ"ד כדהכא כ"ע ס"ל דדרשי' וא"כ לדידי' י"ל שפיר כפי' ר"ת דהא דהרי כאן ארבע דהכא הוא דדרשי' וי"ו ולמ"ד דולטטפת ודוק כי לענ"ד נכון הוא בעז"ה:

סנהדרין דף י"ב ע"ב: גמ' אלא חסורי מיחסרא והכי קתני אין מעברין את השנה מפני הטומאה ואם עברוה מעוברת ר' יהודה אומר אינה מעוברת כו'. קשה לפי דעת ר' יהודה מאי הי' דעתו של חזקיה דעיברה דממ"נ קשה דאם היו רוב טמאים יעשו כולם בטומאה בפסח ראשון ואם היו מיעוט טמאים, א"כ טהורים עושים בפסח ראשון וטמאים עושין בפסח שני ואמאי עיברה בשלמא מעיקרא דס"ד דסבר ר' יהודה דטומאה דחויה היא בצבור ודאי א"ש דעיברה חזקיה דכל כמה דאפשר לעשות בטהרה מהדרי' אבל השתא דמסיק דר"י סבר דטומאה הותרה בצבור קשה דמ"ט עיברה ונלע"ד די"ל ב' תירוצים בזה א) דמעיקרא היה ס"ל דטומאה דחויה היא בצבור וכל כמה דמצי' למיעבד רוב הטמאים בטהרה עושין ולכך עיברה ולבסוף סבר דטומאה הותרה בצבור כדס"ל לר' יהודה כן באמת לפי המסקנא הכא ב) דהיה בימי חזקיה נשים טהורות משלימות לזכרים שהיו רוב עם הנשים טהורות כדאמר הגמ' בסמוך כזה לר"ש והיה מספקא ליה לחזקיה אי נשים בראשון חובה או רשות כדפליגי תנאי בזה היינו אי הם חובה הוי רובא טהורים

ועושים בפסח ראשון או רשות וליכא רובא משה"ה עיברה ולבסוף ביקש רחמים דס"ל אח"כ בפשיטות דנשים בראשון חובה ובשני רשות כדסבר ר' יהודה גופי' כן בפסחים (דף צ"א רע"ב) והמפרשים כתבו בזה באופן אחר והנלע"ד כתבתי בעז"ה:

והנה מהא דהכא נראה לכאורה די"ל מה דקשה טובא על דברי הפ"י בשבת (דף כ"א) שכתב שם דקיי"ל דטומאה הותרה בצבור משום דיסודו מדברי הרמב"ם בסוגיא דהכא דכתב (בפ"ד מהלכות קידוש החודש) ולא מפני הטומאה כו' ואם עיברוה מעוברת:

הרי דפסק כת"ק דבדיעבד מעוברת משום דטומאה הותרה בצבור אבל תמוה דהא הרמב"ם גופי' כתב בפירוש (בפ"ד מהלכות ביאת מקדש הל' י"ד) דטומאה דחויה היא בצבור ואלא ע"כ צ"ל דהא דס"ל דבדיעבד מעוברת הוא אף אי ס"ל דטומאה דחויה היא בצבור והא דאין מעברין לכתחלה י"ל דהוא כדאמרי' לעיל (דף י"א ע"ב) דמפני ב' דברים כאביב ותקופה מעברין אבל מפני דבר אחד אין מעברין ה"נ י"ל דמפני הטומאה דמי להני א' מהן דלעיל דאין מעברין לכתחילה על אחת מהן ודוק:

סנהדרין דף כ"א א' :

גמ' בעלמא ר' יהודה לא דריש טעמא דקרא ור"ש דרש טעמא דקרא כו' הנה בזה נלע"ד דהא דאיתא בזבחים (דף ז' ע"ב) דאמר ר"ש דחטאת למה באה לפני עולה לפרקליט שנכנס ריצה. פרקליט נכנס דורן אחריו די"ל דר"ש אזיל לטעמי' דס"ל בכ"מ דדרשי' טעמא דקרא משה"ה מפרש שם ג"כ האי טעמא דלמה באה חטאת קודמת לעולה והנה לדעת הלח"מ (רפ"ג מהלכות מלוה) והב"י בא"ע (סי' ע"ז) הוא ג"כ דעת הרמב"ם הכי דקיי"ל בזה כר"ש דדרשי' טעמא דקרא וא"ש לפ"ז מ"ש הרמב"ם (רפ"ד מהל' פרה) דאם לא היתה פרה רוצה לצאת אין מוציאין עמה שחורה שלא יאמרו שחורה שחטו ולא יוציאו עמה אדומה שלא יאמרו שתים שחטו וזה הוא כהאי מ"ד ביומא (ד' מ"ב) דדרשי' טעמא דקרא ודלא כר' יוסי שם דסבר דדרשי' זה מהא דאותה ועי' בתוי"ט (פ"ג דפרה משנה ג') וכן (בפ"ה דפסחים מ"ג) וכן (בפ"ב דיבמות מ"ט) וכן (בפ"א דמכות משנה ט'):

והנה לפי האמור יתו' לענ"ד היטב דברי המ"א (ס"ס קמ"ז) שהקשה שם על מ"ש הרמב"ם (פ"ד מהלכות סוטה) דאין משקין ב' סוטות כאחת דאמאי לא הזכיר הרמב"ם שם החילוק בין כהן אחד לשני כהנים כדאיתא בסוטה (דף ח' ע"א) דבכהן אחד משקה אין משקה לב' סוטות כאחת משום דאין עושין מצות חבילות חבילות אבל כששני כהנים משקין שרי אף ב' סוטות כאחת ולכאורה תמוהים דברי המ"א דהא בגמ' שם לא אמרי' האי חילוקא בין כהן אחד לב' כהנים אלא לר"ש דדריש טעמא דקרא ולא לרבנן דפריך שם ורותחות מי משקין לר"ש [דמפרש משום שלא יהא לבה גס בחברתה אבל רותתת

הא חזי' דאין לבה גס] והא אין עושין מצות חבילות חבילות דתנן אין משקין שתי סוטות כאחת כו' ומשני ל"ק כאן בכהן אחד כאן בב' כהנים וכבר נתקשו בזה בספר מחצית השקל שם ובתשו' ש"ש (סי' ט"ו) אבל לפי האמור מתו' היטב דהרמב"ם הא פסק כר"ש בהא, דדרשי' טעמא דקרא דאף דהרמב"ם הביא ג"כ דרשא דאותה מ"מ ס"ל ג"כ הא דדרשי' טעמא דקרא מש"ה נכונים דברי המ"א:

ונלע"ד דמוכח כן דס"ל להרמב"ם האי דרשא דאותה ודרשי' טעמא דקרא דהנה (בפי"ב מהלכות נדרים הל' י"ד) כתב הרמב"ם דהבעל מיפר לשני נשיו בבת אחת ובנדרים (דף ע"ג א') איתא דמבעי' לן שם בבעל מהו שיפר לשתי נשיו בבת אחת אותה דוקא או לאו דוקא ופשיט לה רבינא שם מהא דתניא דאין משקין ב' סוטות כאחת מפני שלבה גס בחבירתה ר' יהודה אומר לא מן השם הוא זה אלא משום שנאמר והשקה אותה אותה לבדה ופי' הר"ן שם דאיכא מ"ד דמהא דרבנן פשט לה רבינא שם דלא משמע להו דאותה דוקא היא מש"ה פשיטא דבעל מיפר לב' נשיו כאחת ואינו כן דעת הרמב"ן אלא כ"ע ס"ל דאותה דוקא ע"ש והא הרמב"ם ס"ל ע"כ דאותה דוקא כמ"ש (ברפ"ד מהלכות סוטה) דאין משקין ב' סוטות כאחת דכתיב, והעמיד אותה וא"כ קשה דאמאי כתב דהבעל מיפר לשתי נשיו בבת אחת והא הגמ' דנדרים הנזכר מדמי להו אהדדי הא דהפרת נדרים לשתי נשיו כאחת להא דהשקאת ב' סוטות כאחת אלא ע"כ צ"ל דס"ל להרמב"ם דדרשי טעמא דקרא ודרשי' להאי אותה היינו דמשום האי טעמא דמפרש ר"ש כדי שלא יהיה לבה גס בחברתה מש"ה דרשי' שם להאי אותה לבדה בהא דהשקאת ב' סוטות כאחת מש"ה פסק הרמב"ם שם היטב דאין משקין ב' סוטות כאחת משום האי אותה אבל בנדרים דליכא ה"ט ס"ל להרמב"ם דהתם לא דרשי' האי אותה ומש"ה ס"ל שם דבעל מיפר לשתי נשיו בבת אחת ונפלאתי על הגרד"ט בתשו' נחלת דוד (ס"ס מ"ז) שכתב שם דדעת הרמב"ם כהאי, איכא מ"ד שהביא הר"ן בנדרים הנזכר דלא דרשי' הא דאותה ע"ש ותמוה דהא הרמב"ם גופי' (ברפ"ד מהלכות סוטה) כתב דאין משקין ב' סוטות כאחת דכתיב והעמיד אותה אלמא ס"ל האי דרשא דאותה:

אלא לפמ"ש י"ל דרק היכי דאיכא ג"כ טעמא לזה אז ס"ל להרמב"ם דדרשי' האי אותה ודוק ועי' מ"ש בענפי לשבת (דף צ"ג) ובפריי לפסחים (דף נ"ב וד' צ') ובכרמי לקמן (ר"ד ע') ודוק כי לענ"ד נכון הוא בעז"ה סנהדרין דף כ"ג א' :

תנינא נאמן עלי אבא כו' נאמנים עלי ג' רועי בקר כו' ואמר רב דימי כגון דקבליה עליה בחד והקשו התוס' דל"ל לאתויי הא דרב דימי הכא ותירצו דבלאו הא דרב דימי ה"א ממתני' דלקמן דמיירי דקביל עליה כבי תרי דהוי תרתי לריעותא אבל בחדא לריעותא

לא אמר ר"מ וקשה דלמא רב דימי גופי' לא ידע לה דהא דנאמן עלי אבא הוא אף בחדא לריעותא אלא ממתני' דרישא דמוכח מהתם דאף בחדא לריעותא סבר ר"מ דיכול לחזור בו וא"כ השתא ודאי איצטריך האי רישא דבלאו מתני' דרישא ודאי ה"א דמתני' דלקמן דסיפא הוא דוקא בתרתי לריעותא ס"ל לר"מ דיכול לחזור כגון דקבליה כבי תרי וא"כ מאי עדיפותי' מהא דרב דימי ובפנים כתבתי ליישב דמש"ה מייתי דרב דימי דמדידי' מוכח דהא דג' רועי בקר דתנן בסיפא מיקרי חדא ריעותא מדמפרש רב דימי כגון דקבליה עליה בחד היינו דדוקא בחדא ריעותא סברי רבנן דאינו יכול לחזור בו מש"ה פריך תנינא דהא מהא דג' רועי בקר דלקמן דסיפא ידעי' דס"ל לר"מ דאף בחדא ריעותא יכול לחזור בו וזה התי' לא יתורץ כ"א לפי' התוס' דלקמן (דף כ"ד סע"א) ולא לפי' רש"י דלקמן וכן פי' הרמב"ם כרש"י כמ"ש הכ"מ (רפ"ז מהל' סנהדרין) ונלע"ד די"ל גם לפי' רש"י והרמב"ם דמהא דרב דימי מוכח דס"ל דפשוטו של מתני' דסיפא דנאמן עלי אבא נאמן עלי אביך משמע דקבליה עליה בחד דאל"כ ה"ל לבאר דנאמן עלי אבא כבי תרי דאם נימא דפשוטו של מתני' נוכל לפרש דקבליה עליה כבי תרי אם כן ה"ל לרב דימי לפרש ג"כ הסיפא דנאמן עלי אבא דמיירי דקבליה עליה כבי תרי וצריכי רישא וסיפא שפיר דברישא ידעי' דאף בחדא לריעותא סבר ר"מ דיכול לחזור בו וסיפא אצטריך לרבנן דאף בתרתי לריעותא סבירא להו לרבנן דאין יכול לחזור בו וע"כ דס"ל לרב דימי דפשוטו של מתני' ע"כ הכי משמע דקבליה עליה כבי חד מש"ה פרכי' שפיר תנינא מיהו לפמ"ש קודם יתו' קושי', חמורה מאי דקשה לפרש"י והרמב"ם שפירשו דרב דימי אשמעי' אליבא דר"מ דאף בחדא ריעותא יכול לחזור בו וקשה דהא בלאו דברי רב דימי ידעי' לה מהא דג' רועי בקר דהוי חדא ריעותא וסבר ר"מ דיכול לחזור בו ומאי צריך רב דימי לאשמעי' אבל לפי האמור מתו' היטב דזה גופי' קמ"ל דלא נימא דג' רועי בקר מיקרי ג' ריעותות במאי דקבלינהו ג' פסולים עליו ודוק: סנהדרין דף ל"ה ע"ב : גמ' אמר רבא כבר פסקה תנא דבי ר' ישמעאל דתנא דר"י לא תבערו אש מה ת"ל מה ת"ל אי לר' יוסי ללאו יצאת אי לר' נתן לחלק יצאת ולכאו' קשה דהא בפשיטות ה"ל להגמ' להקשות דהא ר' ישמעאל גופי' ע"כ סבר דהבערה לחלק יצאת כמ"ש התוס' ביבמות (דף ו' ע"ב) מהא דאיתא בשבת (דף י"ב ע"ב) דקרא והטה וכתב על פנקסו לכשיבנה בהמ"ק אביא חטאת שמינה דבכמה דוכתין פרכי' מתנא דבי ר' ישמעאל אר' ישמעאל כדאי' במגילה (דף כ"ג) ובזבחים (דף נ"ב) ועי' בתוס' בפסחים (דף ה' ע"א) בד"ה דברי ר' ישמעאל ונלע"ד ליישב בעז"ה ד' תירוצים בזה א) דלא נ"ל להגמ' להקשות כן משום די"ל דתרי תנאי אליבא דר' ישמעאל כדמשני כזה בזבחים (דף ל"ז סע"א) וכדאיתא כזה בב"ק (דף ע"ח

ע"ב) דמשני התם דתרי חנאי אליבא דרשב"א ועי' מה שכתבו בזה התוס' במנחות (ס"ד ל"א) ב) דהא בשבת גופי' איתא בברייתא שם פלוגתא בזה בהא דר' ישמעאל אי כתב על פנקסו שיביא חטאת שמינה והאי מ"ד שם דס"ל דכתב ר' ישמעאל על פנקסו שיביא חטאת שמינה ר' נתן הוא דאמר לה שם כן וא"כ י"ל דר' נתן לטעמי' דס"ל הכא דהבערה לחלק יצאת וא"כ ודאי מצי' לומר דהכא אתיא כאידך תנא בברייתא שם דל"ל דכתב על פנקסו שיביא חטאת מש"ה פרכי' טפי הכא דממ"נ קשה אי לר' נתן לחלק אי לר' יוסי ללאו ג) ע"פ מ"ש בענפי לשבת שם ליישב קושי' התוס' דיבמות שהקשו שם עלה דרצה הגמ' שם לומר דר' ישמעאל סבר דהבערה ללאו יצאת. מהא דכתב ר' ישמעאל על פנקסו שיביא חטאת שמינה וכתבתי ליישב דאיכא ב' תנאי אליבא דר' ישמעאל בקדושין (דף ל"ז ע"ב) אי סבר שני כתובין מלמדין ובזה תלוי הא דהבערה לחלק או ללאו משום דלמ"ד דשני כתובין מלמדין ס"ל דילפי' חילוק מלאכות מהא דחריש וקציר כמ"ש רש"י בשבת (דף ע' ע"א) עלה דר' נתן שם וא"כ ע"כ הבערה ללאו יצאת כיון דחילוק מלאכות ידעי' מחריש וקציר ומ"ד אלי' דר' ישמעאל דס"ל דב"כ אין מלמדין ולא ידעי' חילוק מלאכות מחו"ק מש"ה סבר דהבערה לחלק יצאת וא"כ לפ"ז ודאי מתו' דלא פריך הכא בפשיטות מהא דר' ישמעאל דשבת דסבר ע"כ דהבערה לחלק יצאת כיון דע"כ איכא תנאי דפליגי אליבא דר' ישמעאל בזה ד) בהקדם דנלע"ד עוד ליישב קושי' התוס' דיבמות הנזכר מהא דר' ישמעאל אר' ישמעאל משום דמצינו דפליגי תנאי ע"כ אליבא דר' ישמעאל אי סבר דדברה תורה כלשון בני אדם דבברכות (דף ל"א ע"ב) איתא שם דר' ישמעאל ל"ל דד"ת כלשון ב"א אבל לקמן (ס"ד ס"ד) ובכריתות (דף י"א ע"א) ובירושלמי (בשבת פרק י"ט) וכן (בפרק ח' דיבמות) וכן (בפ"א דנדרים) ועוכ"מ מבואר דסבר ר' ישמעאל דד"ת כלשון בני אדם ועי' בתוס' סוטה (דף כ"ד) ובתוס' מנחות (דף י"ז) ובמל"מ (פ"ו מהל' דעות) א"כ י"ל דע"כ איכא פלוגתא דתנאי ג"כ אלי' דר' ישמעאל בהא דהבערה לחלק לפמ"ש במערכה ג' ליישב סתי' דברי רש"י בהא דחילוק מלאכות דלמ"ד דלחלק ל"צ קרא כדלקמן (דף ס"ו א') א"כ ממילא משמע חילוק מלאכות דלא תעשו כל מלאכה משמע ממילא דאף אמלאכה אחת בפ"ע גם כן חייב והא מבואר לקמן (דף פ"ה ב') דתלוי זה הא דדברה תורה כלשון בני אדם בהא דלחלק צריך קרא וא"כ כיון דפליגי תנאי בהא דר' ישמעאל אי סבר ד"ת כלשון ב"א ממילא פליגי ג"כ בדר' ישמעאל אי סבר לחלק צריך קרא וא"כ ממילא איכא פלוגתא דתנאי בדר' ישמעאל אי ס"ל דהבערה ללאו יצאת או לחלק יצאת וא"כ מתו' קושי' התוס' דיבמות דל"ק מר' ישמעאל דיבמות אר' ישמעאל דשבת וא"כ מתורץ ממילא ג"כ הכא הא דלא פריך בפשיטות דהא סבר ר'

ישמעאל בשבת דהבערה לחלק יצאת כיון דע"כ איכא תנאי דפליגי אליבא דר' ישמעאל בזה ודוק:

שם הבערה לחלק יצאת דברי ר' נתן ר' יוסי אומר הבערה ללאו יצאת בענין זה נלע"ד דבר נחמד בסוגיא דכריתות (דף כ' ע"א) בהא דפליגי ר"א בר צדוק ורבנן בהחותה גחלים בשבת דרבנן ס"ל דחייב חטאת ור"א בר"צ ס"ל דחייב שתים מפני שהוא מכבה את העליונות ומבעיר את התחתונות ומפרשי ר"א ור"ח כגון שנתכוין לכבות את העליונות כדי להבעיר התחתונות דת"ק סבר דמקלקל בהבערה פטור ור"א בר"צ סבר דמקלקל בהבערה חייב וכן א"ר יוחנן בנפח שנו:

היינו דנפח לא ניחא ליה להבעיר גחלים א"ר יוחנן ע"כ לא נתגלתה טעמא של הלכה זו ותמוה דאמאי לא נתגלתה הא ר' יוחנן גופי' גילה לנו שפיר לטעמא דהלכה זו דבנפח שנו ופליגי בהא דמקלקל בהבערה אי חייב אי פטור וכבר תמה בזה ג"כ בשירי קרבן בירושלמי דשבת (פ"ב הל' ה') ונלע"ד בעז"ה ליישב דהנה תמוה לכאו' בהא דאיתא בירושלמי דשבת שם דא"ר יוחנן דלא מחייב ר"א בר צדוק שתים אלא כאילו מחייב שתים ולקוברו בין רשעים ותמוה דאמאי לא נ"ל לר' יוחנן לפרש בפשוטו דחייב שתים ממש ומנ"ל להוציא מפשוטו ונלע"ד בעז"ה ליישב דהנה בירושלמי שם פריך על בר קפרא דס"ל דמקלקל בהבערה חייב וכל המקלקלים פטורים והא הבערה לחלק יצאת על כל המלאכות כולן והבערה חייב במקלקל בלא לצורך וכולהון לצורך ומתרץ דבר קפרא סבר דלא כר' יוחנן דס"ל דהבערה לימדה על כל המלאכות כולן [והיינו כמ"ד דהבערה לחלק יצאת] אלא ס"ל לבר קפרא כר"א דהבערה לימדה על עצמה היינו דהבערה ללאו יצאת ע"ש בק"ע] וא"כ י"ל לענ"ד דזה הוא דקשה ליה לה' לשון יוחנן למאי דמפרש איהו גופי' בהא דסבר ר"א בר צדוק דמחייב שתים דמקלקל בהבערה חייב. לר' יוחנן גופי' דס"ל דהבערה לחלק יצאת ולימדה על כל המלאכות כולן ואמאי בהא דהבערה מקלקל חייב ובשארי מלאכות מקלקל פטור כקושי' הירושלמי הנזכר וע"כ ר"א בר"צ גופי' ודאי ס"ל ג"כ הכי דהבערה לחלק ולא ללאו מדמחייב חטאת על הבערה דהא למ"ד דהבערה ללאו יצאת ליכא חטאת התם ועי' בתוס' ביבמות (דף ו' ע"ב) בד"ה או אינו מש"ה א"ר יוחנן בכריתות הנ"ל דלא נתגלתה טעמא של הלכה זו היינו דקשה קושי' זו של הירושלמי עלה דר"א בר"צ דהבערה לימדה על כל המלאכות וכולהון לצורך והיא אף שלא לצורך. אבל בירושלמי גילה לנו ר' יוחנן טעמא של הלכה זו דמש"ה אמר ר' יוחנן ביושלמי דלא מחייב ר"א בר"צ שתים אלא כאילו מחייב שתים והיינו דלפ"ז ודאי מצי' לומר דר"א בר"צ סבר כהאי תנא דהכא דהבערה ללאו יצאת ול"ל דהבערה לימדה

על כל המלאכות כולן כתי' הירושלמי על בר. קפרא מש"ה א"ש דאף דבכל המלאכות מקלקלים כטורים מ"מ בהבערה מקלקל חייב ונכון בעז"ה: והנה השירי קרבן שם פירש דמש"ה א"ר יוחנן דלא נתגלתה טעמא של הלכה זו הוא משום דאיתא בבבלי (פ' האורג) דתני ר' אבוה קמיה דר' יוחנן כל המקלקלין פטורין חוץ מחובל ומבעיר א"ל פוק תני לברא חובל ומבעיר אינו משנה ואת"ל משנה חובל בצריך כו' ולא מוקי לה כראב"צ אלא ודאי דסובר ר' יוחנן דמקלקל בהבערה לכ"ע פטור לכך קאמר ע"כ לא נתגלתה טעמא של הלכה זו ע"ש וקשה לי דהא ע"כ חזי' דר' יוחנן מפ' דבנפח שנו היינו דפליגי ראב"צ ורבנן בהא דמקלקל בהבערה א"כ ל"ל דכ"ע ס"ל דמקלקל בהבערה פטור ועוד קשה דלשיטת ר"ש שפי' בשבת שם (ר"ד ק"ו) בהא דתני ר"א קמיה דר' יוחנן כל המקלקלים פטורים חוץ מחובל ומבעיר [וכן ס"ל לרש"י שם] דר' אבהו סבר כר"ש דמקלקל בחבורה חייב ור' יוחנן סבר כר' יהודה דמקב"ח פטור ואפ"ה א"ל ר' יוחנן לר"א פוק תני לברא ולא נ"ל לר' יוחנן לאוקמי לה כר"ש דלא כהלכתא כיון דס"ל לר' יוחנן דקיי"ל כר יהודה וא"כ ה"נ ודאי ל"ק מאי דלא נ"ל לאוקמי להאי ברייתא דר' אבהו דהוא כר"א ב"צ כיון דס"ל דקיי"ל כרבנן אלא הנכון כמו שכתבתי לפרש:

והנה מהא דכריתות הנ"ל מוכח לכאו' כשיטת רש"י ורבינו שמואל הנ"ל דלפי' התוס' שהקשו על פירושם דאמאי א"ל ר' יוחנן לר' אבהו פוק תני לברא דאטו משום דס"ל כר' יהודה מאן דתנא כר"ש משתקי' ליה דכה"ג פריך בחולין (דף ט"ו) ומש"ה פירשו התוס' התם דר' אבהו ור' יוחנן אליבא דר' שמעון פליגי ע"ש תקשה דאכתי אמאי א"ר יוחנן לר"א פוק תני לברא, הא ר' יוחנן גופי' מפרש בכריתות דפליגי תנאי בהא דמקלקל בהבערה רבנן וראב"צ ואטו משום דס"ל לר' יוחנן כמ"ד דמקלקל בהבערה פטור מאן דס"ל כמ"ד דמקלקל חייב בהבערה משתקי' ליה וא"כ מוכח כפר"ש ורש"י וכן הוא שיטת הרמב"ם כמ"ש המראה הפנים בירושלמי (ספי"ג דשבת) ע"ש וקושי' התוס' נלע"ד ליישב מהא דרב דחולין עלה דר' יוחנן בשבת. די"ל דר' יוחנן לטעמי' דס"ל בעירובין (דף מ"ו ב') להנהו כללי. דחשיב שם דר' יהודה ור"ש הלכה כר'. יהודה מש"ה לא נ"ל לר' יוחנן לאוקמי כר"ש דלא כהלכתא ומש"ה ג"כ לא נ"ל לאוקמי הא דתני ר' אבהו כר"א ב"צ דלא כהלכתא משום דקיי"ל כרבנן דמקלקל בהבערה פטור וכר' יהודה אבל מ"מ לרב בחולין פרכי' שפיר דמ"ט שתיק רב שם למאן דתנא קמיה הא דהמבשל בשבת בשוגג יאכל דמשום דס"ל לרב כר' יהודה מאן דתני כר"מ שתוקי משתקי' ליה משום דלרב לטעמי' פרכי' שפיר דהא רב גופי' ל"ל הני כללי בעירובין דר' יהודה ור"ש הלכה כר' יהודה כדאיתא בעירובין (דף מ"ז רע"ב). ובזה נלע"ד ג"כ ליישב הא דאיתא בביצה

(דף י"ב א') דא"ל ר' יוחנן למאן דתנא קמי' המבשל גה"נ בחלב ביו"ט לוקה חמש כו' דפוק תני לברא דב"ש היא דל"ל מתוך וקשה דאמאי א"ל פוק תני לברא הא ר"ע ג"כ ל"ל מתוך כדאיתא בפסחים (דף ה' רע"ב) והמ"ל דר"ע היא וכבר הקשה הגרע"א שם וכבר כתבתי בעז"ה תירוצים שונים במקום אחר בזה אבל לפי האמור י"ל לענ"ד היטב דא"ל ר' יוחנן שפיר דפוק תני לברא דר' יוחנן לטעמי' דס"ל בעירובין (דף מ"ו) שם דהלכה כר"ע מחבירו ולא מחביריו א"כ לא קיי"ל בזה כר"ע בהא דס"ל כב"ש דל"ל מתוך:

משה"צ דפוק, תני לברא דלא נ"ל לר"י להעמיד כב"ש וכר"ע דלא כהלכתא דאנן קיי"ל כהא דב"ה ורבנן דר"ע דס"ל מתוך ודוק כי לענ"ד נכון הוא בעז"ה:

אמר עולא א"ר יוחנן אכל חלב והפריש דף מ"ז א' קרבן כו' ואכל חלב והפריש קרבן ונשתטה כו' אמר רב יוסף אף אנן נמי תנינא כו' קדשי מזבח ימותו כו' א"ל, אביי מי סברת מת מתוך רשעו ה"ל כפרה כו' הנה לפי המסקנא דמסיק דלאחר קבורה ועיכול ה"ל כפרה ודאו מוכח ראיה גמורה מהתם דאמרי' האי סברא דדיחוי דאל"כ אמאי ימותו הקדשי מזבח נמתין עד אחר קבורה ועיכול דה"ל כפרה וא"כ לכאו' תמוה מזה לדעת רב דפליג עלה דר', יוחנן בהאי סברא דדיחוי כדאיתא ביומא (דף ס"ד) דמאי יענה להה"א מתני' דהכא הא דקדשי מזבח ימותו ונלע"ד די"ל ב' תירוצים בזה א) דס"ל לרב דמתני' דיומא שם פליג ע"כ ע"ז כדאמרי' ביומא שם דמתני' דיקא כוותי' דרב בזה דבע"ח אינם נדחין ב) י"ל ע"פ מ"ש התוס' בזבחים (דף י"ב ע"א) בד"ה ש"מ דבדיחוי בידים כההיא דמפריש נקבה לפסחו בפסחים (דף צ"ז) גם רב מודה דבע"ח נידחין והא דאכל חלב וההיא דקדשי מזבח הוי ג"כ דיחוי בידים כמ"ש התוס' בזבחים שם. ובזה א"ש מאי דלא מייתי הסוגיא הכא ראיה זו מהא דקדשי, מזבח אלא להא דר' יוחנן דהכא בהא דאכל חלב כו' ואמאי לא מייתי' ראיה זו על אידך דר' יוחנן בזבחים שם בהא דבהמה של שני שותפין דסבר ר' יוחנן דבעלי חיים נידחין והגמ' מייתי לה עוד בקדושין (דף ז') ובתמורה (דף כ"ו) ובכריתות (דף כ"ז) אבל לפי האמור מתו' היטב דמייתי הכא דוקא מהא דקדשי מזבח דהוי דיחוי בידים עלה דאכל חלב דהוי ג"כ דיחוי בידים וכן יתו' לפי האמור דברי הרמב"ם (פ"ד מהלכות ע' כוכבים) שכתב שם גבי עיר הנדחת דקדשי מזבח ימותו וקשה דאמאי ימותו לשהינהו עד אחר קבורה ועיכול דה"ל כפרה כדמסיק הגמ' הכא וכמ"ש ג"כ הרמב"ם (פי"ד מהלכות סנהדרין) וא"כ אמאי נדחין והא הרמב"ם גופי' ס"ל (בפט"ו מהלכות מעשה הקרבנות הל' ד') וכן (ברפ"ו מהלכות פסולי המוקדשין דבעלי חיים אינם נדחין אבל לפמ"ש התוס' בזבחים הנזכר א"ש דהא דקדשי מזבח שאני דהוי דיחוי בידים אולם אכתי קשה מהא דכתב הרמב"ם (בפ"ד מהלכות קרבן פסח הל'

ד') בהא דהמפריש נקבה פסחו דבע"ח אינן נידחין וא"כ מוכח דל"ל להרמב"ם כסברת התוספות דזבחים אלא ס"ל דאף בדיחוי בידים ג"כ לא הוי דיחוי ומ"מ יתורץ ג"כ זה ע"פ מ"ש הלח"מ שם לפרש דגם הרמב"ם מודה בדיחוי בידים דבעלי חיים נידחין ע"ש ודוק היטב:

ע"ב: גמ' מ"ט דאביי גמר שם שם מעגלה ערופה מה עגלה ערופה בהזמנה מיתסרא כו' ורבא מ"ט לא גמר מעגלה ערופה כו' והקשו התוס' דכי גמר מעגלה ערופה הא"ר יוחנן בחולין דעריפתה אוסרתה ורבא פסיק כר' יוחנן בר מתלת ונלע"ד ליישב בעז"ה ע"פ מ"ש הכ"מ (פ"י מהלכות רוצח) ליישב דעת הרמב"ם שם שפסק דירידתה לנחל איתן אוסרתה ואפ"ה פסק ג"כ שאם נמצא ההורג עד שלא נערפה העגלה תצא ותרעה בעדר וזה הוא נגד המבואר בגמ' דכריתות (דף כ"ה א') דאמר שם דמנא אמינא לה דלאחר עריפה נאסרת מדתנן דאם נמצא ההורג עד שלא נערפה תצא ותרעה בעדר ואי אמרת דמחיים נאסרת אמאי תצא ותרעה בעדר ותי' הכ"מ דזה הוא ס"ד רק מעיקרא כן אבל לקושטא דמילתא ס"ל דאף דמחיים נאסרת דירידתה לנחל איתן אוסרתה מ"מ ס"ל שפיר דאם נמצא ההורג עד שלא נערפה אף לאחר ירידתה לנחל איתן מ"מ תצא ותרעה בעדר משום דאדעתא שימצא ההורג לא אקדשה ע"ש ביתר ביאור וא"כ לפ"ז ג"כ ל"צ לומר דר' יוחנן סבר בחולין דעגלה ערופה אינה משנה משום האי קושי' דפרכי' בחולין (ר"ד פ"ב) עלה דתנן במתני' שם דעגלה ערופה שחיטה שאינה ראויה היא דנאסרת מחיים מהא דתנן דנמצא ההורג עד שלא נערפה העגלה תצא ותרעה בעדר אלמא דאינה נאסרת מחיים [דאי נאסרת מחיים אמאי תצא ותרעה בעדר ולפמ"ש הכ"מ בדעת הרמב"ם דלקושטא ל"ק דאף דמחיים נאסרת והוי שחיטה שאינה ראויה מ"מ תצא ותרעה בעדר אם נמצא ההורג עד שלא נערפה משום דאדעתא שימצא ההורג לא אקדשה וא"כ לקושטא דמילתא ל"ל לדידן דא"ר יוחנן דע"ע אינה משנה היינו דעריפתה אוסרתה ולא מחיים והוי שחיטה ראויה:

ולפי האמור נלע"ד דמתו' ג"כ היטב דברי התו"י ביומא (ר"ד ס') דמפ' ר' יוחנן שם דה"ט דאין מועלין בדמים דאמר קרא הוא לפני כפרה כלאחר כפרה מה לאחר כפרה אין בו מעילה אף לפני כפרה אין בו מעילה ופריך ואימא לאתר כפרה כלפני כפרה כו' ומשני דאין לך דבר שנעשה מצותו ומועלין בו:

ופריך והרי תרומת הדשן כו' ומשני משום דהוי תרומת הדשן ובגדי כהונה ב"כ הבאין כאחד ואין מלמדין ופריך הניחא לרבנן אלא לר' דוסא מא"ל ומשני דתרומת הדשן ועגלה ערופה הוי ב"כ הבאים כאחד וא"מ והקשו ע"ז בתוס' ישנים שם דלמ"ד דעגלה ערופה

עריפה אוסרתה ואינה נאסרת מחיים מאי דבר שנעשה מצותו שייך בו ותי' התו"י דאתי' שם כמ"ד דע"ע נאסרת מחיים ע"ש ותמוה דהא התם לר' יוחנן קיימי' והא ר' יוחנן גופי' סבר בחולין (ר"ד פ"ב) הנ"ל דעגלה ערופה עריפה אוסרתה ולא מחיים אבל לפי האמור יתו' היטב דלקושטא דמילתא ל"ל כן ולא אמר ר' יוחנן דעגלה ערופה אינה משנה כיון דלקושטא דמילתא ל"ק האי קושיא מהא דאם נמצא ההורג וכו' וסבר ר' יוחנן שפיר דמחיים נאסרת וא"ש הסוגיא דיומא ועוי"ל לענ"ד נכון דהא מסיק בכריתות (דף כ"ה א') דתנאי פליגי בזה אי מחיים נאסרת אי לאחר עריפה ועי' בתוס' בחולין (דף פ"ב א') בד"ה עגלה ערופה וא"כ משני שפיר עלה דפריך אלא לר' דוסא מאי איכא למימר דהוי תרומת הדשן ועגלה ערופה ב' כתובין וא"מ דהיינו דס"ל לר' דוסא כהאי תנא דכריתות דס"ל דמחיים נאסרת וא"ש גם לר' יוחנן אף דאיהו לנפשי' סבר כהך תנא דע"ע עריפה אוסרתה מ"מ ס"ל לר' יוחנן דר' דוסא סבר כהנך תנאי דמחיים נאסרת וכן יתו' היטב לפי האמור מאי דס"ל לסתמא דירושלמי במגילה (פ"ג הלכה א') וכן ביומא (פ"ג הלכה ו') דהזמנה מילתא היא והא סתמא דירושלמי בכ"מ הוא ר' יוחנן כידוע ועי' בהקדמת הרמב"ם ובש"ך ביו"ד (ר"ס קמ"ה) והא מ"ד דעגלה ערופה אינה נאסרת מחיים כ"א לאחר עריפה ע"כ סבר דהזמנה לאו מילתא היא כרבא דהכא ור' יוחנן הא סבר בחולין דעגלה ערופה אינה נאסרת מחיים אלא עריפה אוסרתה דמש"ה אמר שם דעגלה ערופה אינה משנה אבל לפי האמור מתו' היטב דלקושטא דמילתא ל"ל דא"ר יוחנן דעגלה ערופה אינה משנה אלא ס"ל שפיר דנאסרת מחיים והוי שחיטה שאינה ראויה מש"ה ס"ל שפיר בירושלמי דהזמנה מילתא היא כאביי דהכא דיליף מעגלה מרופה ודוק כי לענ"ד נכון הוא בעז"ה דף נ' ע"ב לרבנן נשואה יצאה לשריפה ולא ארוסה:

לר"ש אחת ארוסה ואחת נשואה יצאה לשריפה הנה קיי"ל כרבנן כמ"ש הרמב"ם (פט"ו מהל' סנהדרין) וכן (בפ"ג מהל' איסורי ביאה) ותמוהים דברי רש"י בזה לקמן (דף פ"ד רע"ב) דתנן שם אלו הן הנחנקין כו' וזוממי בת כהן ובועלה ופרש"י בנשואה בת כהן קמיירי אבל ארוסה בועלה בסקילה ולא כתב ג"כ דארוסה גופה בסקילה וזה הוא כר"ש דהכא וכבר העיר הרש"ל כזה על דברי רש"י דלעיל (דף מ"ו א') בהא דתרגמא רב חסדא בבת כהן ובועלה, או בבת כהן וזוממי זוממיה ופרש"י שם בבת כהן ארוסה או נשואה ובועלה דהיא בשריפה אבל בועלה נידון כשאר בועל בת ישראל כו'. דזה הוא כר"ש דלרבנן ארוסה בת כהן נמי בסקילה ותמה הרש"ל ע"ז שפרש"י דלא כהלכתא א"ל ט"ס הוא ע"ש וצ"ל דרש"י לא נחית לפרש לקמן דין ארוסה גופי' כיון דפלוגתא דתנאי הוא בזה אלא פי' רק להא דחשיב בועלה בהא דנחנקין ע"ז פרש"י דזה בנשואה בת כהן

הוא ולא בארוסה אבל במכות (דף ב' א') מוכח מדברי רש"י דס"ל ג"כ דקיי"ל כרבנן שפי' בהא דמייתי' למתני' דתנן דכל הזוממין מקדימין לאותו מיתה חוץ מזוממי בת כהן ובועלה דנשואה שאע"פ שנגמר דינה לשריפה על פיהם הם בחנק כו' ולר"ש ה"ל לרש"י לפרש ג"כ בארוסה הכי דג"כ היא בשריפה אבל בועלה בסקילה כפי' רש"י לעיל (דף מ"ו) הנ"ל:

וכן ראיתי שתמה המעה"ח כזה על בעל החינוך שכתב דאם, נערה המאורסה בת כהן היא תשרף והוא בחנק דהא אנן קיי"ל כרבנן דסקילה חמורה משריפה וע"כ קיי"ל דנשיאה בת כהן יוצאת לשריפה ולא ארוסה דאל"כ חמורה בת ישראל מבת כהן וכן הגיה במ"ש להרמב"ם במל"ת (סי' שמ"ז) שכתב שם דזה שא"א היתה נערה המאורסה שניהם בסקילה ואם היתה ב"כ דינה בשריפה והוא בחנק ר"ל הבועל ואם היתה בת ישראל ובעולה שניהם בחנק ע"כ דצ"ל האי ואם היתה ב"כ כו' אחר ואם היתה בת ישראל ובעולה דהא ארוסה ב"כ קיי"ל דבסקילה ע"כ ע"ש ודוק:

סנהדרין דף ס"ו ע"א : אין לי אלא אביו ואמו אביו שלא אמו כו' מנין ת"ל אביו ואמו קילל דברי ר' יאשיה. ר' יונתן אומר משמע שניהן כאחד כו' עד שיפרוט לך הכתוב יחדיו הנה בב"מ (דף צ"ד וצ"ה) פליגי אביי ורבא דאביי סבר דהל' כר' יאשיה ורבא סבר דהל' כר' יונתן ובודאי לכאו' הלכה כרבא ועי' מה שהארכתי בפרט זה במערכה ליישב לקושי' התוס' דב"ק (ר"ד נ"ד) עלה דמפרש הגמ' שם דה"ט דרבנן דפטרי על נזקי כלים בבור דכתיב ונפל שמה שור או חמור שור ולא אדם חמור, ולא כלים ור' יהודה (דמחייב על נזקי כלים בבור] או לרבות את הכלים ורבנן או מבעי ליה לחלק ופריך ור"י לחלק מנ"ל ומשני מונפל נפקא והקשו התוס' דהא קיי"ל כרבא דל"צ קרא לחלק ואמאי פריך הגמ' דמנ"ל לר' יהודה לחלק ונלע"ד ליישב עוד בעז"ה דמהדר הגמ' לפרש אליבא דר' יהודה לחלק מנ"ל משום דבחולין (דף ע"ט א') איתא שם דמספקא ליה לר' יהודה אי חוששין לזרע האב ועי' בתוספות דלקמן (דף פ' רע"ב) בד"ה אלא וא"כ ודאי דמספקא ליה לר' יהודה ג"כ בהא דלחלק צריך קרא כדמבואר בחולין שם (דף ע"ח רע"ב) דאמר שם דרבנן דס"ל דאין חוששין לזרע האב ס"ל כר' יאשיה וחנניא דס"ל דחוששין לזרע האב ס"ל כר' יונתן דא"צ קרא לחלק וע"ש (בדף ע"ט א') בתוס' ד"ה עייל וכ"כ כזה התוס' בחולין (דף פ"ו ע"ב) אסוגיא דהתם דאיתא שם ג"כ כזה דרבנן סברי דאם שחט חיה ועוף במקום אחד כסוי אחד לכולן ר' יהודה אומר שחט חיה יכסנה ואח"כ ישחוט את העוף שנאמר חיה או עוף ורבנן האי או מבע"ל לחלק ור' יהודה לחלק מנ"ל ומשני מדמו נפקא וכתבו התוס' שם דמשום דשמא ס"ל דאין חוששין לזרע האב מש"ה אצטריך לחלק ע"ש

והנה שיטת הרי"ף ובה"ג והשאילתות דלא קיי"ל כחנניא אלא כרבנן דאין חוששין לזרע האב וא"כ לכאו' מוכח דס"ל לכל הני אשלי רברבי דלא קיי"ל כר' יונתן לפי הסוגיא דחולין הנזכר:

אולם ראיתי בספר ראש יוסף בחולין שם שכתב לשיטת הרי"ף דס"ל דקיי"ל כרבנן בהא דאין חוששין לזרע האב דלפי המסקנא דחולין הנ"ל הוא בהיפוך דחנניא כר' יאשיה ורבנן כר' יונתן דא"צ קר לחלק דאותו אתא למעט דאחד ולא שנים אלא שלא תאמר דאותו זכר משמע כו' לכך כתיב בנו לומר מי שכרוך אחריו ומש"ה אמרו בברייתא שם ואם נפשך לומר אותו זכר משמע ולא אמרו שם דאותו צריך לחלק אלא מוכח ע"כ מההיא ברייתא שם דלפי המסקנא אדרבא חכמים כר"י ס"ל דלחלק ל"צ קרא והא דאמרי' מעיקרא שם דחנניה כר' יונתן ורבנן ס"ל כר' יאשיה דלחלק צריך קרא זה הוא מעיקרא שם קידם דידע הברייתא זו אבל לבתר דמייתי הברייתא זו הוא בהיפוך דאדרבא רבנן כר' יונתן ע"ש ביתר ביאור:

וקשה לי דא"כ אמאי מבע"ל שם (דף ע"ט) בהא דר' יהודה דהאיך ס"ל אי פשיטא ליה דאין חוששין לזרע האב או מספקא ליה והא אי פשיטא ליה לר' יהודה דאין חוששין לזרע האב וא"כ ס"ל לפי המסקנא כר' יונתן כדמוכח מהברייתא דמייתי' לה התם מהא דואם נפשך לומר כו' וכמ"ש הראש יוסף הנזכר א"כ תקשה האי ברייתא דחולין (דף פ"ו ע"ב) דמבואר שם דסבר ר' יהודה דלחלק צריך קרא דאמר ר' יהודה שם דלחלק מדמו נפקא מדמהדרי ליה רבנן שם האי קרא דדמו בנפשו הוא דדמו טובא משמע והא אי ס"ל לר' יהודה בפשיטות דאין חוששין לזרע האב ע"כ סבר כר' יונתן דלחלק ל"צ קרא ועוד קשה לי דאם פשיטא לר' יהודה דאין חוששין לזרע האב וס"ל [לשיטת הרי"ף] כר' יונתן כמ"ש הראש יוסף והא מוכח מהא דב"ק (דף ס' ע"א) דסבר ר' יהודה דצריך קרא לחלק כר' יאשיה דפריך שם ולר' יהודה דמחייב אנזקי טמון באש קמה ל"ל ומשני לרבות כל בעלי קומה ורבנן נפ"ל מאו הקמה ור' יהודה או מבע"ל לחלק א"כ מבואר דסבר ר' יהודה דצריך קרא לחלק וצ"ע ונלע"ד די"ל דאף דבלא"ה ידעי' לחלק מ"מ אורחי' דקרא לפעמים לכתוב או לחלק כדמצינו כזה בהא דסקל יסקל או ירה יירה דכתיב או לחלק עי' לעיל (דף מ"ה סע"א) וא"כ תקשה לר' יונתן דס"ל דבלאו או ג"כ ידעי' לחלק לדידי' למה כתב או שם אלא ע"כ דאורחי' דקרא הוא לכתוב פעמים או לחלק אף דל"צ:

והנה בזה מתו' מאי דקשה בהא דאיתא ביבמות (ד' כ"ב ע"ב) דפליגי רבנן ור' יוסי בר"י דרבנן ס"ל דהבא על אחותו והיא בת אשת אביו חייב משום אחותו ומשום בת אשת אביו ור' יוסי בר' יהודה ס"ל דאינו חייב אלא משום אחותו בלבד ומפרש דה"ט דר"י בר"י

דא"כ לכתוב אחותך היא ל"ל משום אחותך אתה מחייבו ואי אתה מחייבו משום בת אשת אביו ורבנן אע"ג דכתיב אחותך אצטריך למכתב היא שלא תאמר בעלמא מזהירין מן הדין וכ"ת אחותך דכתב רחמנא ל"ל מילתא דאתא בק"ו טרח וכתב לה קרא והרי אנן קיי"ל כרבנן א"כ תקשה אי הלכה כר' יונתן דאיך אפשר לומר דכתב אחותך משום מילתא דאתא בקל וחומר כו' מ"מ אמאי כתב קרא בת אביך או בת אמך וצרי' ללמוד בת אביו ובת אמו מקל וחומר וטרח וכתב לקרא אחותך לכתוב בת אביו ובת אמו וממילא משמע בין תרווייהו יחד דהיינו שהיא בת אביו ובת אמו ובין כ"א בפני עצמו שהיא בת אביו או בת אמו אלא ע"כ דס"ל כר' יאשיה וצריך לכתוב או לחלק והגרע"א בתשובה (סי' מ"ו) רצה להוכיח מזה דקיי"ל כר' יאשיה ואח"כ כתב דמהתם אין ראיה דפלוגתא דר' יאשיה ור' יונתן הוא רק גבי אביו ואמו קילל אם משמע שניהם כאחד או כ"א בפני עצמו דאנו דנין אם בעי שיעשה ב' מעשים שיקלל או"א או יקלל אחד מהם וכמו כן גבי בת אביו ובת אמו אם היינו מסופקים אי בעי שיבא על בת אביו ובת אמו או כל אחת מהם היינו מפרשים לר' יונתן דחייב גם על כ"א בפ"ע אבל באמת אינו כן אם היה בא על בת אביו ואח"כ על בת אמו לא היה חייב דאחותו שהיא בת אביו לחוד או בת אמו לחוד לא היתה אסורה עליו כ"א באחותו מב' צדדים בת אביו ובת אמו יחד ואם היא רק מהאב או מהאם לחוד איננה חלק מהאיסור כלל ע"ש אבל לפי האמור מתו' בלא"ה היטב דמצינו דאורחי' דקרא לכתוב או לחלק אף דממילא ידעי' כהא דר' יהודה הנ"ל וכהא דאו ירה יירה הנ"ל: והנה הגרע"א רצה להביא ראיה עוד שם דקיי"ל כר' יאשיה מהא דשבועות (דף כ"ג א') בהא דתנן שם דאם נשבע שלא אוכל פת חיטין ופת שעורין ופת כוסמין חייב על כאו"א ופריך ודלמא ע"י תערובות היינו אי הוי אמר פת של חיטין ושל שעורין ושל כוסמין הוי משמע שלא אסר עליו אלא דוקא שיש בה מכל המינין יחד והא לר' יונתן משמע כל אחד בפני עצמו וחילק הגרע"א שם ג"כ בסברתו הנזכר דהתם הוא אף לר' יונתן משום די"ל דלא אסר עליו אותו המין שיש בו אחד מהמינין לבד ואינו חלק מהאיסור כלל ע"ש ולענ"ד נראה דפרכי' שפיר אף למאי דקיי"ל כר' יונתן משום דאולי רצה האדם שנשבע לברר טפי שנשבע לאסור על עצמו אף כשיש בו אחד מהמינין. דאי הוי אמר פת של חיטין ושל שעורין ושל כוסמין איכא למיטעי בזה דדוקא בתערובות אסר עליו כיון דמצינו דהקרא ביאר או לחלק אף דבלא"ה משמע ג"כ כ"א בפני עצמו כ"ש דף דדרך בני אדם לפרש את שבועתם לחלק היינו לבאר דאסר בשבועתו בכל מין ומין בפ"ע כנלע"ד בעז"ה ודוק:

סנהדרין דף פ"ג א':

מנין לאוכל את הטבל שהוא במיתה דכתיב ולא יחללו כו' אשר ירימו כו' ויליף חילול חילול מתרומה וראיתי מקשים דאמאי לא יליף חילול חילול מטבל הטבול לתרומת מעשר דכתיב (בס"פ קרח) ואת קדשי בני ישראל לא תחללו ולא תמותו דמשמע הא אם לא תרימו ותחללו תמותו כדפרש"י שם וכן פי' הרמב"ן שם ותירצו ע"פ מ"ש בספרי על הך קרא דר' יונתן אומר אזהרה לכהנים וללוים ר' יאשיה אומר לא תחללו ולא תמותו ופירשו בזה דפליגי הנך תנאי בפלוגתא דר"מ וחכמים בשבועות (דף ל"ו) דר' יונתן דספרי לא דריש ולא תמותו דמכלל לאו אתה שומע הן ומש"ה אמר דטבל דת"מ באזהרה אבל ר' יאשיה סבר דמכלל לאו אתה שומע הן והרי הוא במיתה:

ומש"ה הוצרך שמואל בסוגיין למילף טבל מתרומה משום הך תנא דלא ס"ל הא דמכלל לאו אתה שומע הן ע"כ קשה לי דהא מבואר לכאורה בשבועות שם (דף ל"ו רע"ב) דפשיטא להו להגמ' דליכא מאן דפליג בהא שתויי יין ופרועי ראש דלא הוי במיתה דפריך שה עלה דבעי לומר שם איפוך [להא דתנן שם דאל יכך ויברכך וייטב לך ר"א מחייב וחכמים פוטרין] דאפי' באיסור ל"ל לר"מ דמכלל לאו אתה שומע הן דא"כ שתויי יין ופרועי ראש דבמיתה ה"נ דל"ל לר"מ והתנן אלו שבמיתה שתויי יין ופרועי ראש ומשני אלא לעולם איפוך כי ל"ל לר"מ מכלל לאו אתה שומע הן [בהא דקדושין ובהא דסוטה] בממונא וכן בסוטה דאיסור דאית ביה ממונא הוא [גבי' כתובה] אבל באיסור אי"ל:

וכתב רש"י ז"ל שם דבלא איפוך ל"ל דא"כ לר"מ שבועה דמתני' איסור גרידתא היא ואי רבנן פטרי בה דל"ל מכלל לאו כו' אף באיסור גרידתא א"כ שתויי יין דבמיתה מנ"ל לרבנן ע"כ וא"כ מבואר דפשיטא להגמ' דליכא מאן דפליג בזה ואי כפירושם דר' יונתן ל"ל הא דמכלל לאו אתה שומע הן אף באיסור גרידתא וא"כ אמאי לא נ"ל להגמ' בשבועות לומר דגם רבנן דר"מ הכי ס"ל ול"ל דשתויי יין ופרועי ראש דבמיתה כדס"ל לר' יונתן בזה:

אמנם נלע"ד דקושי' זו י"ל משום דלא נ"ל להגמ' דשבועות לומר הכי דל"ל לרבנן דר"מ דשתויי יין הוי במיתה משום דמוכח ע"כ מהא דזבחים (ר"ד כ"ד) דר' יהודה סבר דשתויי יין הוי במיתה דאיתא שם דפריך דמכדי יושב כזר דמי ומחיל עבודה אימא מה זר במיתה אף יושב במיתה אלמא תניא כו' ומשני משום דהוי מחוסר בגדים ושלא רחוץ ידים ורגלים שני כתובים הבכ"א ואין מלמדין ולמ"ד מלמדין ה"ל שתויי יין [דהוי ג"כ במיתה] שלשה כתובים וכל שלשה כתובים לד"ה אין מלמדין ע"כ ומ"ד דב"כ מלמדין הוא ר' יהודה כדאיתא לעיל (דף ס"ז רע"ב) ועי' ברש"י בפסחים (דף כ"ו סע"א) וא"כ מוכח דר' יהודה גופי' סבר דשתויי יין הוי במיתה מש"ה לא נ"ל לומר דרבנן דר"מ דשבועות ל"ל

דשתויי יין במיתה דרבנן דר"מ הוא ר' יהודה כדמבואר בירושלמי דשבועות שם דא"ר יוחנן שם כיני מתניתא ר"מ מחייב ור' יהודה פוטר דגריס במתני' דר' יהודה פוטר ע"ש וכמ"ש הרשב"א בחידושיו שם:

והנה לפי האמור י"ל שפיר דר' יהודה אזיל לטעמיה בגיטין (דף מ"ז ע"ב) דסבר שם אליבא דרבא שם דלא בעי' תנאי כפול דאי"ל מכלל לאו אתה שומע הן וכן מבואר בנדרים (דף י"א א') דאמרי' שם דמאן חכמים דס"ל שם האי סברא דמכלל לאו כו' דלא בעי תנאי כפול ר' יהודה היא ומש"ה ס"ל לר' יהודה בשבועות לפי המסקנא דאמרי' איפוך היינו דר' יהודה מחייב בהא דאל יכך ויברכך משום דס"ל דמכלל לאו אתה שומע הן אלא דקשה לפ"ז דחכמים דר"מ הוא ר"י דלדעת ר' יצחק ורב יוסף שם דתנו כדתנן היינו דר"מ מחייב וחכמים פוטרין ול"ל דאיפוך א"כ תקשה מר' יהודה דשבועות אר' יהודה דגיטין ונדרים דבשבועות ל"ל לר' יהודה מכלל לאו אתה שומע הן ובגיטין ובנדרים ס"ל דלא בעי תנאי כפול דאמרי' מכלל לאו אתה שומע הן וכבר נתקשה ג"כ בזה השעה"מ (פ"ו מהלכות אישות) ונשאר בזה בצ"ע ונלע"ד די"ל דר' יצחק ורב יוסף ס"ל כאביי בגיטין שם דל"ל הא דרבא דמשני שם דמיירי בדלא כפליה לתנאיה וא"כ אינו מוכח דר' יהודה לא בעי תנאי כפול וכמ"ש הב"י והב"ח בא"ע (סי' י') דלאביי אינו מוכח דר' יהודה לא בעי תנאי כפול ע"ש וכן בהא דנדרים ס"ל לר' יצחק ולרב יוסף דההיא רבנן דהתם דס"ל מכלל לאו אתה שומע הן הוא ר"ח ב"ג דפליג בהדיא אר"מ בקדושין (דף ס"א) דלא בעי תנאי כפול וכמ"ש הר"ן שם דודאי המ"ל כן ע"ש:

ורבא דס"ל בגיטין דל"ל לר' יהודה דבעי' תנאי כפול ואי"ל האי יסוד דמכלל לאו אתה שומע הן וכן הסוגיא דנדרים דס"ל דר' יהודה סבר הכי הם ס"ל כמאי דמסקי' בשבועות הנ"ל דאמרי' איפוך דר"י מחייב וסבר ר' יהודה דמכלל לאו אתה שומע הן:

אולם אכתי תמוהים דברי המפרשים בהא דספרי הנ"ל שפי' דר' יונתן ל"ל מכלל לאו אתה שומע הן אף באיסורא ול"ל דשתויי יין במיתה דהא דמאי דפרכי' שם על ר"מ אלא מעתה שתויי יין ופרועי ראש דבמיתה ה"נ דל"ל לר"מ והתנן אלו שבמיתה שתויי יין ופרועי ראש ליתא כן במתני' אלא ברייתא היא שהובא בסוגיין הכא ואלא מאי דפרכי' מהתם לר"מ כבר כתב רש"י ליישב דהוא לאו משום דסתם מתני' ר"מ אלא פריך דלא פליג איש עלה דלא משתמיט מאן דפליג וכדאיתא כזה בכריתות (דף כ"ה א') דלא נשתמיט תנא דנשמעי' עגלה בשחיטה כשרה ע"ש וכמ"ש כזה התוס' לקמן (ר"ד פ"ה) ע"ש וכמה דצ"ל ג"כ בהא בערכין (דף ז' ע"א) דפריך שם אהא דמפרש ר' יוחנן למתני' דהתם דאין ממתינין לה עד שתלד דהוא משום דא"ק ומתו גם שניהם לרבות את הוולד

והא מבע"ל עד שיהיו שניהם שוין דברי ר' יאשיה ע"ש וקשה דנימא דמתני' דערכין אתיא כר' יונתן דלעיל (דף ס"ו ע"ב) דל"ל הכי וכדפסק הרמב"ם (רפ"א מהלכות איסורי ביאה) כוותיה אלא צ"ל דפריך הגמ' משום דלא אישתמיט מאן דפליג עלה דתנן שם דהאשה שיצאה ליהרג דממתינין לה עד שתלד וא"כ מזה חזי' דכ"ע ס"ל הא דינא דשתויי יין ופרועי ראש דהוי במיתה וצ"ע:

סנהדרין דף פ"ד ע"ב : גמ' רב לא שביק לבריה למשקל ליה סילוא מר בריה דרבינא לא שביק ליה לבריה כו' דלמא חביל ליה וה"ל שגגת איסור א"ה אחר נמי אחר שגגת לאו כו'. והתנן מחט של יד כו' ליחוש דלמא חביל וה"ל שגגת סקילה מאן שמעת ליה כו' ור"ש האמר משאצ"ל פטור עליה הנה בשאילתות פ' משפטים גרם הכא רב פפא במקום רב ולפ"ז יתורץ קושי' חמורה דמאי פריך לרב הכא מהא דמחט של יד ליטול את הקוץ ליחוש דלמא חביל וה"ל שגגת סקילה, הא מדשביק רב למשקל סילוא מאחר והא רב גופי' סבר בשבת (דף כ"ב ודף מ') דאין הלכה כר"ש בדברי שאין מתכוין וע"כ הא דשרי רב הוא משום דזה אינו מצוי שיחבול להוציא דם אלא דבאיסור סקילה חיישי' לאינו מצוי וא"כ מאי פריך מהא דמחט של יד הא התם שגגת סקילה כיון דהא דדבר שאינו מכוין לא אסור אלא מדרבנן כמ"ש התוס' בשבת (דף מ"א רע"ב) ושם (ר"ד צ"ה) ד"ה המכבד וברש"י שם (ס"ד קכ"א) ובתוס' ביומא (דף ל"ד ב') בד"ה ה"מ ובכריתות (דף כ' ע"ב) בתד"ה ס"ל וראיתי להגרע"א במערכה ליומא שם שהעיר בזה וכתב ע"ז דאף הי"ל דפירכת הש"ס הכא הוא עלה דמר בריה דרבינא דלא מצינו דסבר כר' יהודה בדבר שאין מחכוין מ"מ מנ"ל להגמ' להקשות עליו דלמא סבר ג"כ מר ברי' דרבינא כר"י, וכתב עוד הגרע"א דאם לא היה מארי דשמעתא רב היה אפשר לומר דלר"י ודאי אסור למשקל סילוא מאחר דהוי ספק שמא יוציא דם וע"כ דסבר כר"ש ומ"מ ס"ל דבבנו אסור משום כיון דאם הוי פסיק רישיה איכא שגגת חנק מש"ה אסרו חז"ל גם בדליכא פס"ר או דחיישי' שמא יהפוך הקוץ לתוחבו בענין דהוי פס"ר מש"ה גם בשבת איכא איסור סקילה. אבל לרב כיון דס"ל כר"י ואפ"ה שרי באחר דאינו מצוי שיצא דם א"כ י"ל דמש"ה בבנו אסור דהוי שגגת חנק דדשא"מ לר' יהודה בשאר איסורין אסור מה"ת כמ"ש התוס' שם אבל בשבת דהתם הוי איסור דדשא"מ רק מדרבנן ליכא איסור סקילה ע"ש מש"ש ביתר ביאור אבל לגירסת השאילתות הנזכר דגרס הכא רב פפא ולא רב א"ש:

ועוד נלע"ד די"ל דפריך הכא שפיר על מר בריה דרבינא משום דמסתמא ס"ל כרבינא אביו דסבר בדבר, שאין מתכוין כר"ש מדאמר רבינא בשבת (דף קנ"ז א') דבכולי שבת הלכה כר"ש ש"מ דאף בדבר שאין מתכוין ובמלאכה שאצ"ל ס"ל לרבינא כר"ש וכמ"ש

הרמב"ן והר"ן שם ע"ש אולם קשה ע"ז מהא דשבת (דף צ"ה סע"א) דמוכח לכאו' דרבינא ל"ל כר"ש בדבר שא"מ דאמר שם דרבא תוספאה אשכחי' לרבינא דקא מצטער מהבלא. א"ל לא ס"ל למר הא דתניא המרבץ ביתו כו' א"ל לאו אדעתאי מוכח לכאו' דל"ל לרבינא כר"ש דהא התם מסקי' דהאידנא דס"ל כר"ש שרי לכתחילה ועוד קשה על יסוד זה מהא דשבת (ר"ד מ"ב) דאמר רבינא הילכך קוץ בר"ה מוליכו פחות פחות מד"א ובכרמלית אפי' טובא. ואי ס"ל לרבינא במלאכה שאצ"ל כר"ש א"כ אפי' בר"ה שרי אפי' טובא דלא הוי אלא איסור דרבנן דהוי מלאכה שאצ"ל ודמי לכרמלית וכמ"ש המ"מ (פ"א מהל' שבת הל' ז') והמראה הפנים בירושלמי (פ' נוטל) דמהתם מוכח דסבר רבינא במלאכה שאצ"ל כר"י וא"כ ע"כ צ"ל דה דאמר רבינא בכולה שבת הלכה כר"ש לאו דוקא דלא כדברי הרמב"ן והר"ן וצ"ע ועי' מה שכתבתי בענפי לשבת שם:

והנה בענין זה נלע"ד דבר נחמד ליישב דעת הרמב"ם (בפי"ו מהלכות מעשה הקרבנות הל' י"ד) שכתב שם דיין הבא בפני עצמו מנסכו ע"ג השיתין וקשה דאמאי פסק דלא כשמואל דס"ל בזבחים (ס"ד צ"א) דהמתנדב יין מביא ומזלפו ע"ג האישים ופרכי' שם מהא דתניא דיין הבא בפ"ע לספלים או אינו אלא לאישים אמרת לא יכבה ומשני ל"ק הא ר' יהודה והא ר"ש היינו דשמואל ס"ל כר"ש דדבר שאין מתכוין מותר וכיון דהרמב"ם פסק ג"כ כר"ש בדבר שאין מתכוין (בר"ה שבת) א"כ אמאי פסק דלא כשמואל וע"ש בכ"מ מש"ש בזה ונלע"ד ליישב בעז"ה ב' תירוצים נכונים ט"ז א) דדעת הרמב"ם נכון לפסוק כן מהא דאיתא בזבחים (ר"ד פ"ד) דאמר ר"ל מנחה הבאה בפני עצמה לדברי כולן לא תרד כו' נסכים הבאין בפני עצמן לדברי כולן ירדו ופרש"י כגון המתנדב יין בלא זבח ואי סבר ריש לקיש כהא דשמואל דהמתנדב יין מזלפו ע"ג האישים א"כ ה"ל לר"ל לומר דלדברי ר' יהושע לא ירדו דס"ל במתני' שם (דף פ"ג) דכל הראוי לאישים לא ירדו וא"כ ה"נ כשמתנדב יין ה"נ ראוי לאישים ואמאי אמר דלדברי כולן ירדו וע"כ מוכח דל"ל לר"ל כשמואל אף דריש לקיש גופי' סבר בדבר שאין מתכוין כר"ש כדאמר ריש לקיש בשבת (דף פ"א ע"ב) דצרור שעלו בו עשבים מותר לקנח בו בשבת משום דדבר שאין מתכוין מותר כפי' רש"י שם ואפ"ה סבר דלא כשמואל מש"ה פסק הרמב"ם ג"כ דלא כשמואל אף דפסק כר"ש ב) י"ל עוד דעת הרמב"ם נכון בעז"ה משום דאיתא בשבת (דף פ"א ע"ב) דפריך רבא ומי א"ר יוחנן הכי דדבר שאין מתכוין אסור והא"ר יוחנן דהל' כסתם מתני' ותנן דנזיר חופף ומפספס ואי סבר רבא דתלוי האי דינא דשמואל בהא דר"י, ור"ש בדשא"מ א"כ מאי פריך רבא על ר' יוחנן לימא דאדרבא הא איכא סתם מתני' בהיפוך דס"ל ע"כ כר' יהודה בהא דדשא"מ דהא תנן במנחות דף ע"ד ב') דהמתנדב

יין לשיתין אזלי דלא כשמואל [וע"ש בתוס' דל"ק מההיא מתני' לשמואל משום די"ל דההיא מתני' כר"י בהא דדשא"מ חייב ושמואל כר"ש] ולפי הסוגיא דזבחים כיון דס"ל לסתם מתני' דמנחות דלא כשמואל ע"כ ס"ל להוא סתמא דמנחות כר' יהודה בדבר, שאין מתכוין וא"כ נימא דר' יוחנן ס"ל כההיא סתמא אלא מוכח דל"ל לרבא כההיא סוגיא דזבחים אלא ס"ל דאף לר"ש דפוטר בדשא"מ ג"כ ל"ל כשמואל ואינו מוכח מההיא סתמא דמנחות דס"ל כר"י בדשא"מ וא"כ מיושב היטב דעת הרמב"ם שפסק דלא כשמואל אף דס"ל כר"ש משום דפסק כרבא דשבת דס"ל ע"כ הכי ונכון ועי' בר"ש (פ"ט דכלאים מ"ה) ובענפי לשבת (דף נ"ד) מש"ש בעז"ה:

והנה לפי האמור דדבר שא"מ בשבת הוא מדרבנן ובשאר איסורים הוא איסור דאורייתא נלע"ד בזה ליישב קושי' חמורה מאי דקשה לכאו' בשבת (דף מ"ו ע"ב) דפריך רבא [עלה דאמרי' שם דכל היכי דכי קמכוין איכא איסור דאורייתא. כי לא מכוין גזר ר"ש מדרבנן וכל היכי דכי קמכוין איכא איסור דרבנן שרי ר"ש לכתחלה] מהא דתנן מוכרי כסות מוכרין כדרכן ובלבד שלא יתכוין כו' דהא התם איכא איסור דאורייתא במתכוין ושרי ר"ש כשאינו מכוין ומאי פריך רבא לימא דבשבת שאני משאר איסורים דבשבת איכא שגגת סקילה אם יכבה משא"כ בכלאים ליכא אלא שגגת לאו:

כדאמר הכא א"ה אחר נמי ומשני דבנו שגגת חנק ואחר שגגת לאו אבל לפי האמור י"ל היטב דהא אדרבא בשאר איסורין חמור טפי הא דדבר שאין מכוין דהא בשאר איסורין דבשא"מ הוא אסור מדאורייתא ובשבת לא מיתסר דשא"מ אלא מדרבנן אמנם לענ"ד בלא"ה לק"מ די"ל היטב דרבא לטעמי' פריך שפיר בשבת שם דהא רבא גופי' סבר ביבמות (דף פ"ב א') ושם (דף קי"ט א') דמה לי איסור לאו מה לי איסור כרת וה"ה דמה לי איסור מיתה כמ"ש התוס' בקדושין (ר"ד י"ד) ועי' בנו"ב מ"ק (חלק או"ח סי' כ"א) שכתב דעיקר הגירסא ביבמות הוא רבא ולא רבה ועי' במל"מ (פ"א מהלכות יו"ט הל' י"ז) מש"ה פריך רבא שפיר בשבת משאר איסורין על איסור שבת ודוק כי לענ"ד נכון הוא בעז"ה:

כרם יהושע מערכות - פירות הנושרין מכות

מעידין אנו באיש פלוני כו' לוקין ומשלמין דברי ר"מ וחכ"א כל המשלם אינו לוקה כו' וקיי"ל כרבנן דאינו לוקה ומשלם כדאמרי' בכתובות (ר"ד ל"ב) ובב"ק (ר"ד ע"א) וכמ"ש הרמב"ם (רפי"ת מהלכות עדות) והנה ראיתי מקשים בקדושין (דף כ"ה א') בהא דאמר רבי שם דאף בסירוס יוצא העבד לחירות וקשה דהא לוקין על זה כדקיי"ל דהמסרס בין באדם ובין בבהמה לוקין ע"ז בזמן הבית משום בארצכם לא תעשו וכיון דאיכא מלקות

אינו יוצא לחירות דקיי"ל דאינו לוקה ומשלם וא"ל דמיירי בשוגג או במזיד ולא אתרו ביה דא"כ תקשה האי ברייתא לר"ל דס"ל דחייבי מלקות שוגגים פטורים עי' במקנה בקדושין שם ונלע"ד די"ל ב' תירוצים בזה א) די"ל דגם ר"ל ע"כ מודה דאיכא תנא דסבר דחייבי מלקות שוגגים חייבים משום דהא טעמא דריש לקיש מפרש רבא בכתובות (דף ל"ה א') דה"ט משום דיליף מכה מכה והיינו דס"ל כהאי תנא. ודרשי הכי בב"ק (דף פ"ג):

אבל ודאי מודה ר"ל דלאידך תנאי בב"ק שם דל"ל האי גז"ש דמכה מכה ודאי ס"ל דח"מ שוגגים חייבים כר' יוחנן וכמ"ש התוס' שם בד"ה רבא בהא דר' יוחנן שם כזה דר' יוחנן סבר כאידך תנאי דל"ל בב"ק הא דמכה מכה אבל ודאי מודה ר' יוחנן דלהאי ברייתא דדריש בב"ק הא דמכה מכה ודאי לדידיה ח"מ שוגגים פטורים ע"ש. ה"נ צ"ל כן לר"ל איפכא. וא"כ ודאי י"ל דרבי דקדושין מיירי בשוגג או בלא אתרו ביה אלא דל"ל להאי גז"ש דמכה מכה וא"כ מודה ר"ל דלדידיה ס"ל דח"מ שוגגים חייבים ב) י"ל דסבר רבי כר"מ הכא דלוקה ומשלם כמ"ש התוס' כזה בב"ק (דף צ"א רע"ב) בהא דר"ע שם דסבר דאחרים שקצצו נטיעותיו חייבין דע"כ סבר כר"מ דלוקה ומשלם א"נ בדלא אתרו ביה ע"ש אלא דתקשה קושי' חמורה לפ"ז מהא דכתובות (דף ל"ה ע"ב) דפריך שם לרבה אי סבר כר"ל דח"מ שוגגים פטורים מתני' כמאן מוקי לה אי כר"מ דלוקה ומשלם א"כ תקשה בתו, ואמאי לא מוקי שם למתני' כרבי דס"ל לדברינו ע"כ דלוקה ומשלם ובודאי י"ל דל"ל דמת ומשלם. דהא לר"ל גופי' ודאי צ"ל דסבר רבי דלוקה ומשלם וכבר הקשה הגרע"א בתור"ע בב"ק שם (פ"ח אות כ"א) על דברי התוס' דב"ק בזה שכתבו אליבא דר"ע דס"ל לר"ע דליקה ומשלם דאמאי לא אמרי' בכתובות שם דר"ע היא דלוקה ומשלם ול"ל דמת ומשלם:

דהא לר"ל גופי' ודאי ל"ל כמו שכתבו התוס' בב"ק שם בתי' הב' דמיירי הא דר"ע בדלא אתרו ביה ביון דסבר ר"ל דח"מ שוגגים ולא אתרו ביה ג"כ פטורים ע"ש אבל לפמ"ש יתורץ היטב דהא גם לר"ל מצי' לומר שפיר דהא דר"ע מיירי בדלא אתרו ביה:

אלא דר"ע סבר כאידך תנאי דל"ל הא דמכה מכה וא"כ מודה ר"ל דלדידיה ס"ל שפיר דחייבי מלקות שוגגים חייבים וא"כ אינו מוכח אף לר"ל דסבר ר"ע דלוקה ומשלם ועי' בכתובות (דף ל"ה ב') בתד"ה אי כר' יצחק ושם (דף ל"ב א') בתד"ה דאין וא"כ ודאי מצי' לומר הכי ג"כ אליבא דרבי וכיון דאינו מוכח דסבר רבי דלוקה ומשלם מש"ה לא אמר שם דרבי היא כמ"ש התוס' שם אליבא דר"ע אבל לפי האמת ודאי מצי' לומר ג"כ

שפיר עוד כתי' הראשון שכתבנו דרבי סבר כר"מ, וכר"ע רבי' דרבי' דס"ל דלוקה ומשלם וכדאמרי' כזה במנחות (דף ע"ב א') ודוק:

דף י"ג א' :

האוכל חלב ודם וחמץ בפסח הנה ה"ה שתייה הוי בכלל אכילה כגון שהמחה חלב או חמץ וגמעו כדאיתא בשבועות (דף כ"ה ע"ב) דאמר שמואל שם שבועה שלא אוכל ושתה חייב. מפ' אבע"א קרא שנאמר ואכלת כו' ותירוש חמרא הוא וכתיב ואכלת ואבע"א סברא דאמרי אינשי תא נטעום הנה מידי ואזלי ואכלי ושתו וכ"כ ביו"ד (ר"ס רל"ח) אולם בחולין (דף ק"כ א') מבואר דאיכא חילוק בזה דיש גווני דלא הוי שתיה בכלל אכילה דפריך שה אהא דתנן הקפה את הדם ואכלו או שהמחה את החלב וגמעו חייב ואמאי חייב הא אכילה כתיב ביה והא לאו אכילה היא ומשני ר"ל דא"ק נפש לרבות השותה וכן אמרי' שם גבי חמץ ונבילת עוף טהור והקשו התוס' דל"ל קרא לרבות את השותה ס"ל דשתיה בכלל אכילה כדילפי' בשבועות מקרא מהא דואכלת ותירצו דהתם במילי דשתיה והכא במידי דאכילה דממחי להו ע"ש וא"כ מבואר דבמידי דאכילה דהמחה להו וגמעו לא הוי שתיה בכלל אכילה ולא הובא האי חילוקא בשו"ע ונלע"ד די"ל בעז"ה בהקדם דקשה קושי' עצומה על דברי התוס' האלו מהאי סוגיא דשבועות (דף כ"ג א') דאמר רבא שם אף אנן נמי תנינא דשתיה בכלל אכילה מדתנן שם שבועה שלא אוכל ואכל ושתה אינו חייב אלא אחת וא"א שתיה לאו בכלל אכילה שבועה שלא אוכל ואכל ועשה מלאכה איצטריך ליה לאשמעינן דא"ח אלא אחת:

וא"ל אביי אלא מאי שתיה בכלל אכילה אימא סיפא שבועה שלא אוכל ושלא אשתה ואכל ושתה חייב שתים כיון דאמר שלא אוכל איתסר ליה בשתיה כי אמר שלא אשתה אמאי חייב כו' ומשני כיון דאמר שלא אוכל והדר אמר שלא אשתה גלי אדעתי' דהך אכילה דאמר אכילה גרידתא היא ותמוה לפמ"ש התוס' דחולין דלמא אתא להוסיף במאי דאמר שלא אשתה להני גווני דלא הוי שתיה בכלל אכילה וכבר העיר בזה הגרע"א בתשובותיו (סי' קנ"ד):

ונלע"ד די"ל היטב דמ"ש התוס' סברתם לחלק דבמידי דאכילה לא הוי בהו שתיה בכלל אכילה זה, הוא רק להאי אבע"א קרא דכתיב בהו תירוש ויצהר אבל ודאי להאי אבע"א סברא דאמרי אינשי נטעום ואזלי ואכלי ושתו ודאי בכל גווני הוי שתיה בכלל אכילה ומש"ה כתבו התוס' כן בחולין לריש לקיש לטעמיה דאיהו גופי' מפרש בשבועות דשתיה בכלל אכילה מקרא דואכלת וא"כ הא דרבא ואביי א"ש משום דהגרע"א הקשה עוד שם דמאי פריך אביי הנ"ל כי אמר שלא אוכל איתסר בשתיה כי אמר שלא אשתה אמאי

חייב הא י"ל דנתוסף לו בשבועה דשלא אשתה לאידך גווני דשתיה במידי דאכילה דלא איתסר בשבועה דשלא אוכל דלא הוי בהו שתיה בכלל אכילה אולם לפי האמור י"ל דאביי פריך שפיר לשמואל להאי אבע"א סברא דלפ"ז אף במידי דאכילה הוי שתיה בכלל אכילה וא"כ לפ"ז ג"כ משני שפיר דכיון דאמר שלא אוכל והדר שלא אשתה גלי אדעתי' דהך אכילה גרידתא היא דל"ל דהוסיף שתיה במידי דאכילה כיון דקיימי' שם להאי אבע"א סברא א"כ הוי הכל בכלל דשבועה דשלא אוכל שנשבע מעיקרא:

ועוד נלע"ד די"ל דר"ל ג"כ ס"ל להאי אבע"א סברא וכ"ע ס"ל לסברא זו דשתיה הוי בכלל אכילה משום דאמרי אינשי נטעום מידי ואזלי ואכלו ושתו מ"מ י"ל שפיר כדברינו הנ"ל דודאי דלאבע"א סברא אין חילוק דאף במידי דאכילה הוי שתיה בכלל אכילה ומ"מ מתו' היטב דברי התוס' דחולין משום דלכאו' קשה דאמאי הוצרכו התוס' שם להביא בקושיתם דמהיכן ילפי' דשתיה בכלל אכילה מקרא דואכלת ה"ל להקשות בקיצור דהא קיי"ל בשבועות דשתיה בכלל אכילה ול"ל קרא דנפש לרבות את השותה מש"ה נלע"ד דקושי' התוס' ל"ק רק לאבע"א קרא אבל לאבע"א סברא ל"ק קושיתם כמ"ש התוס' בשבועות (ס"ד כ"ב) דהתם אצטריך קרא דואכלת אף דאיכא סברא משום דאין הסברא פשוטה כ"כ וא"כ ודאי י"ל ג"כ בזה התם דאצטריך קרא דנפש לרבות השותה. מש"ה הזכירו בקושיתם דהא שתיה בכלל אכילה ילפי' מקרא דואכלת וא"כ קרא דנפש ל"ל מש"ה חילקו התוס' דדוקא מילי דשתיה הוי שתיה בכלל אכילה אבל לא מידי דאכילה ואף דלתי' דאבע"א סברא הא ל"ל האי חילוקא מ"מ א"ש כיון דלהאי אבע"א סברא בלא"ה ל"ק קושי' התוס' ולא אצטריך לחילוקם של התוס' מה שתירצו בזה וא"כ י"ל דמש"ה לא כתבו בש"ע חילוק זה משום דקיי"ל כהאי אבע"א סברא דליכא לחלק בזה:

ודע דבענין זה קשה לי קושי' חמורה דאמאי לא הוכיח הגמ' דשתיה בכלל אכילה מהא דדריש בב"מ (ס"ד פ"ז) גבי פועל שבעך ולא אכילה גסה ואכלת ולא מוצץ וכתבו התוס' שם דאי לא כתב שבעך הוי ממעטי' מואכלת אכילה גסה דל"ש אכילה ולא הוי ממעטי' מהתם מוצץ משום דהא שתיה בכלל אכילה היא והשתא דכתיב שבעך אייתר האי ואכלת למעט מוצץ ע"ש וא"כ מוכח ע"כ דשתיה בכלל אכילה היא דאל"כ שבעך ל"ל דהא מואכלת לחוד ממעטי' תרווייהו לאכילה גסה דבכ"מ לא שמיה אכילה וכן ממעטי' מוצץ דשתיה לאו בכלל אכילה אע"כ דשתיה בכלל אכילה היא ויותר קשה לדעת אביי דשבועות דהיה ס"ל דשתיה לאו בכלל אכילה ל"ל האי שבעך ונלע"ד די"ל דלאביי לטעמי' א"ש דאיהו מפ' בברכות ובפסחים (ס"ד מ"ט) דר"מ ור"י דפליגי בזימון

אי כזית אי כביצה פליגי בקראי דר"מ סבר ואכלת זו אכילה ושבעת זו שתיה ואכילה בכזית וכתבו התוס' דקיי"ל כר"מ:
ומה"ט איתא בש"ע (סי' קצ"ז) דאם תאב לשתות צריך לשתות קודם בהמ"ז דכתיב ושבעת זו שתיה א"כ י"ל אף אי נימא דשתיה לאו בכלל אכילה היא מ"מ י"ל דהני קראי דשבעך ואכלת אתו לומר הכי דשבעך אדרבא לרבות מוצץ משום דשבעך אתי לרבות שתיה כדס"ל לאביי דושבעת זו שתיה והא דואכלת אתי למעט אכילה גסה:
ומש"ה צריך הגמ' להוכיח דשתיה בכלל אכילה ממקום אחר. ולפי המסקנא גם אביי מודה דשתיה. בכלל אכילה היא ודוק:
דף י"ט ע"ב : אמר רב כהן שאכל מחטאת ואשם לפני זריקה לוקה כו' לאו הבא מכלל עשה לאו הוא מתיב רבא וכל בהמה כו' הנה תמוהים בזה דברי הרמב"ם (פ"ה מהל' איסורי מזבח) שכתב שם דהמעלה איברי בהמה טמאה דלוקה ותמוה דזה הוא נגד המבואר בזבחים, (דף ל"ד א') דאיתא שם דפליגי ר' יוחנן ור"ל בהא דהמעלה איברי בהמה טמאה ע"ג המזבח דר"י סבר אינו לוקה דלאו הבא מכלל עשה אין לוקין עליו ור"ל סבר דלוקה דלאו הבא מכלל עשה לוקין עליו ופריך ר"י מהא דתניא אותה תאכלו ולא בהמה טמאה ולאו הבא מכלל עשה עשה ומסיק דבאיברי בהמה טמאה כ"ע לא פליגי כי פליגי בחיה ופרש"י דכ"ע לא פליגי דאינו לוקה ע"ש וכבר העיר הכ"מ שם בזה ותי' דהרמב"ם מפרש דלא כפרש"י אלא כ"ע ס"ל דלוקה ותמוה דהא בברייתא תניא דלאו הבא מכלל עשה הוא עשה וע"ק מהא דמבואר הכא דפריך עלה דרב דס"ל דלאו הבא מכלל עשה לאו הוא מהאי דוכל בהמה מפרסת דרק עשה הוא ואיך מצי' לפרש פי' אחר בזבחים דכ"ע ס"ל דלאו הבא מכלל עשה לוקין עליו נגד המבואר בברייתא דהכא דפריך רבא מינה:
ונלע"ד דהרמב"ם מפרש דהא דפרכי' בזבחים שם מהא דאותה תאכלו ולא בהמה טמאה ע"כ דל"ת הוא ואסיפא סמיך התם דתני' בסיפא שם אין לי אלא בעשה: בל"ת מנין כמ"ש התוס' בזבחים שם. ומדמה ר' ירמיה שם הקרבת בהמה טמאה לאכילת בהמה טמאה כמ"ש הכ"מ שם דס"ל דלא גרע הקרבת בהמה טמאה מהקרבת בעל מום דעובר בלאו ור"י פריך על מ"ד דאינו לוקה מש"ה מסיק הגמ' דבאיברי בהמה טמאה כ"ע לא פליגי דלוקה היינו דדמי הקרבת בהמה טמאה לאכילת בהמה טמאה משום דלא גרע מבעל מום והא דאמר מעיקרא שם בהא דר"ל דה"ט דלאו הבא מכלל עשה לוקין עליו זה הוא אינו מדברי ר"ל אלא הגמ' היה סבר כן מעיקרא בהא דר"ל וכמ"ש התוס' כזה בב"ק (דף י"ט א') ובשבת (דף י' רע"ב) ובב"מ (דף קי"ב א') ובנדה (דף ל"ד רע"ב) אבל להמסקנא

טעמי' דר"ל דלוקה בהקרבת איברי בהמה טמאה הוא משום דדמי הקרבה לאכילת בהמה טמאה דלא גרע מהקרבת בעל מום אבל בסוגיין דהכא פריך שפיר משום דרב גופי' הוא דאמר הכא דכהן שאכל מחטאת ואשם לפני זריקה דלוקה מ"ט משום דאמר קרא ואכלו אותם אשר כופר בהם דלאחר כפרה אין לפני כפרה לא דלאו הבא מכלל עשה לאו הוא ע"ז פריך רבא שפיר דאי לאו הבא מכלל עשה לאו הוא ודאי ל"צ הא דאת זה לא תאכלו ודוק: דף כ"ד א' :

וליחשוב נמי שבועה כו' מידי דאיתיה בשאלה לא קתני והרי הקדש כו' לכאו' המ"ל דשאני שבועה דמצוה לאיתשולי משא"כ הקדש כדאמרי' כזה בנדרים (ר"ד נ"ט) דמש"ה הוי קונמות ונדרים דבר שיש לו מתירין ולא בטלי ברוב משום דמצוה בהו לאיתשולי אבל הקדש ותרומה לא הוי דבר שיש לו מתירין דלא הוי בהו מצוה לאתשולי וע"ש בר"ן בד"ה תרומה וכמ"ש הפמ"ג בפתיחתו להלכות פסח דשבועה הוי דבר שיש לו מתירין ולא בטיל ברוב וי"ל היטב לדעת תשו' בית יעקב (סי' ק"י) ותשובה מאהבה ח"א (סי' ק"ב וק"ד) דשבועה לא הוי דשיל"מ דבשבועה ליכא מצוה לאתשולי רק בנדר עי' ביו"ד (סי' ר"ג) ועי' בפ"ת ביו"ד (סי' ק"ב ס"ק י"):

והנה בענין זה נלע"ד דבר נחמד בעז"ה ליישב דברי הרמב"ם (פט"ו מהלכות מ"א הל' י"ב) שכתב דיראה לי שאפי' דבר שיש לו מתירין אם נתערב בשאינו מינו ולא נתן טעם מותר דלא יהיה זה שיש לו מתירין חמור מטבל שהרי אפשר לתקנו ואעפ"כ שלא במינו בנותן טעם עכ"ד והשיג ע"ז הראב"ד שם דמשנה שלימה היא ע"כ וכוונת הראב"ד הוא למתני' דנדרים (ר"ד נ"ב) דתנן שם דהנודר מן הדבר, ונתערב באחר אם יש בו בנ"ט אסור והרי נדרים הוא דשיל"מ [וכמ"ש קודם מהא דנדרים (דף נ"ט)] ואפ"ה הוא בנותן טעם וע"כ צ"ל דהתם הוא שלא במינו דדבר שיש לו מתירין שלא במינו בטל וכמו שהקשו ותירצו כן בירושלמי שם הובא בר"ן שם וע"ש בכ"מ ונלע"ד ליישב בעז"ה היטב דמש"ה כתב הרמב"ם יראה לי משום דאין ראיה ממתני' דנדרים הנ"ל די"ל דהתם הא לר' יהודה קיימי' שם ולר"י לטעמי' אפשר לומר דנדרים לא הוי דבר שיל"מ משום דהא ר' יהודה סבר בנדרים שם (דף ט') דטוב מזה ומזה נודר ומשלם וא"כ לא הוי מצוה לאיתשולי ודמי להקדש ותרומה דלא הוי דשיל"מ ומהא דמקשה בירושלמי דנדרים הוי דשיל"מ ומתרץ דמיירי בשלא במינו אין ראיה לדידן די"ל דהירושלמי אזלי לטעמייהו דמבואר בירושלמי (פ"א דנדרים) דגרסי בהיפך הא דר"מ לדר' יהודה שם דר"מ הוא דס"ל דטוב מזה ומזה נודר ומשלם אבל ר"י סבר דטוב מזה ומזה שאינו נודר כל עיקר מש"ה מקשה בירושלמי שפיר לר' יהודה לטעמי' אבל לגירסת הגמ' דידן ודאי ל"ק קושי' זו לר"י לטעמי' וא"כ

אינו מוכח דין זה ממתני' דנדרים דדשיל"מ בטל בשלא במינו מש"ה כתב הרמב"ם דין זה בלשון יראה לי:

ועוד נלע"ד ליישב בעז"ה היטב מ"ש הרמב"ם בלשון יראה לי' דהנה איתא ביבמות (דף פ"ב א') דר אשי מפרש שם דהא דתניא שם דחתיכה של חטאת שנתערבה במאה חתיכות של חולין וכן פרוסה של לחם הפנים כו' מיירי שפיר בנימוחה ואפ"ה לא תעלה משום דהוי דשיל"מ שמותרין לכהן וכל דשיל"מ אף באלף לא בטיל ואמרי' שם דהא דרב אשי בדותא היא דלמאן אי לכהן מישרא שרי [אף השתא] ואי לישראל לעולם אסור והקשה שם המהרש"ל ביש"ש דאמאי לא מוקי לה שם בכהן ולאכלו בטומאת הגוף דהוי שפיר דשיל"מ כיון שיכול לטהר א"ע ורצה להוכיח מזה דלא מיקרי כה"ג דשיל"מ כיון דאין לו מתירין אלא לו לבדו אבל לשאר כהנים גם עתה מותר ע"ש ותמוה דהא מבואר בנדרים (דף נ"ט א') הנ"ל דנדר הוי דשיל"מ משום שיכול להשאל על נדרו אף דאינו אסור אלא לו לבדו וכן הקשו המפרשים ביבמות שם עליו בזה ונלע"ד ליישב ע"פ מ"ש הצל"ח בביצה (דף ד') דרב אשי סבר שם ע"כ דה"ט דדבר שיל"מ לא בטיל הוא משום הסברא דעד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר מדאמר שם דמחמרי' בדשיל"מ בספיקא דרבנן. ומאן דאי"ל האי סברא ודאי סבר דדשיל"מ לא בטיל אף בשאינו מינו דהתם איכא ג"כ ה"ט דלא ליבטיל דעד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר ולא שייך לחלק בדבר שיל"מ בין במינו ובין שלא במינו אלא למאן דאי"ל טעמא אחרינא בהא דדבר שיל"מ לא בטיל כמ"ש הר"ן בנדרים (דף נ"ב) שם לפי שאין האיסור חלוק מן ההיתר לגמרי שהרי סופו להיות היתר כמוהו והוי מין במינו גם לרבנן דר"י ואינו בטל ע"ש וא"כ לכאו' תמוה לדעת רב אשי דביצה דסבר דדבר שיל"מ לא בטיל אף בשאינו מינן ממתני' דנדרים (דף נ"ב) הנזכר דאמאי הוי בנדרים שם, בנותן טעם והא נדרים הוי דשיל"מ וא"ל כתי' הירושלמי שם בזה דמיירי שלא במינו כיון דרב אשי סבר דדשיל"מ אף באינו מינו לא בטיל וע"כ צ"ל לפ"ז דרב אשי ל"ל כרמב"ח דנדרים (ר"ד נ"ט) דנדר הוי דבר שיל"מ אלא ס"ל כר' אבא שם דל"ל הכי ורב אשי אזיל לטעמיה ביבמות דסבר שם דכיון דאינו אסור אלא לו לבדו ולשאר אנשים גם עתה מותר לא הוי דבר שיל"מ וא"כ עתה מתו' היטב הא דאמרי' ביבמות שם דהא דרב אשי בדותא היא ולא מוקי לה בכהן בטומאת הגוף דודאי לרב אשי לטעמי' למאי דס"ל בביצה לא מיקרי כה"ג דשיל"מ שיכול לטהר א"ע כיון דאינו אסור אלא לו לבדו ונכונים דברי מהרש"ל בזה אליבא דרב אשי לטעמי' וא"כ מתו' היטב דברי הרמב"ם מש"כ בלשון יראה לי דלא הוי מתני' דנדרים משנה שלימה כהשגות הראב"ד כיון דחזי' דרב אשי ל"ל כן אלא ס"ל דדשיל"מ לא בטיל אף בשאינו

מינו וס"ל דנדר לא הוי דשיל"מ כדעת ר' אבא בנדרים הנ"ל מש"ה כתב הרמב"ם ע"ז בלשון יראה לי דדשיל"מ בטיל בשאינו מינו והיינו דקיי"ל דלא כרב אשי בזה ודוק:
תושלב"ע: